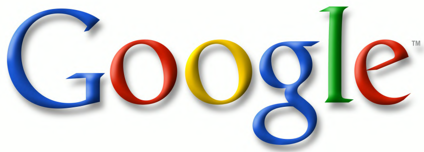
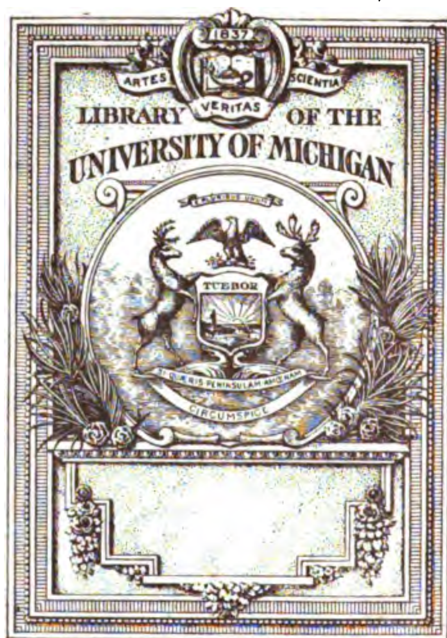

Google

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

NEDERLANDSCHE
JAERBOEKEN, van het
koningrijk der Nederlanden
inhoudende een Verhael van de
MERKWAERDIGSTE
GESCHIEDENISSEN,
die voorgevallen zyn binnen den omtrek der
VEREENIGDE
PROVINTIEN,
sedert het begin des jaers MDCCXLVII, het jaer der Verkiezinge van zyne Doorluchtigste Hoogheit, Prins WILLEM DEN IV, hoogl. ged. tot Stadhouder van Holland, enz.

ZEVENDE DEELS TWEEDE STUK.

1753.

TE AMSTELDAM,
By *F. HOUTTUYN.*

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

JULY. MDCCLIII.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

An wegens de Heeren Gedeputeerde Staten dezes Graeffchaps, zyn kortelings weder drie Publicatien gedaen, by welken, door hun Ed. Mog. omtrent verfcheide zaken voorzien word ZUTPHEN.

By de *Eerfte*, gearrefteerd den 25. der vorige Zomermaend, en betreffende het *Uitkoopen van Thinfen, Stedigheden, Uitgangen en andere Geld- en Koorn-Renten*, word bekend gemaekt: „ dat hun Ed. Mog., in gevolge autorifatie door de Heeren Staten van gemelde Graeffchap, op den 30. van May „ dezes jaers verleend, hebbende geresolveerd, aen allen den zoodanigen, die zich „ daer toe binnen den tyd van twee jaren, „ van dato dezes gerekend, ter Kamere hunner Ed. Mog. komen aen te geven, de „ vryheit te vergunnen, om Thinfen, Stedigheden, Uitgangen, voorts andere Geld- „ en Koorn-Renten, voor zoo verre dezelven aen de Geeftelyke Rent-Amten dezes „ Graeffchaps jaerlyks verfchuldigd worden, „ uitgezonderd die gene, zoo in *Recognitionem Superioris Dominii*, op de Goede-

ZUT-PHEN. „ ren zyn blyven ſtaen, of die aen particu-
„ lieren betaeld worden, welke ten dezen
„ opzigte, in haer geheel zyn gelaten, te
„ mogen uitkoopen, en wel op den voet
„ van vorige Kwartierlyke Reſolutien, on-
„ der anderen van den 28 November 1633,
„ en 4 December 1638, conform 's Land-
„ ſchaps Reſolutie van den 3. December
„ des zelfden jaers, voorts van de Kwartiers-
„ Reſolutie van den 1. Juny 1752, en mede
„ in navolginge van het gene nog dagelykſch
„ by de Rekenkamer koomt te geſchieden;
„ te weten, die in Geld moeten betaeld
„ worden, tegen den Penning dertig, dat
„ is voor ieder ſtuiver rente een daelder of
„ dertig ſtuivers betalende, en de Koorn-
„ Renten of Uitgangen, namelyk een Mud-
„ de Tarwe of Weite met . ƒ 150:-
„ Een Mudde Rogge met . ƒ 125:-
„ Een Mudde Garſt met . ƒ 100:-
„ Een Mudde Boekweit met . ƒ 80:-
„ Een Mudde Mank of Spilzaed met ƒ 75:-
„ Een Mudde Haver met . ƒ 60:-
„ Alles minder en meerder naer advenant,
„ en tegens Zutphenſche Maet gerekend.
„ Enz."

By de *Tweede*, gearreſteerd den 7. dezer Hooimaend, en betreffende het *betalen en overbrengen der Ordinaire Verpondingen van den jare* 1752, doen hun Ed. Mog. een' ieder weten: „ Hoe dat Ridderſchap en Steden, con-
„ ſtituerende de Staten van het Graefſchap
„ Zutphen, op een' Kwartiersdag in May
„ en Juny 1753, binnen Zutphen gehouden,
„ hebben goedgevonden, dat de Ordinaire
„ Ver-

„ Verpondinge van den jare 1752, voor den ZUTPHEN.
„ eersten January des jaers 1754, zal moe-
„ ten betaeld worden aen de respective Beur-
„ ders der Verpondinge, en dat dezelve
„ Beurders gezeide Verpondinge ten Comp-
„ toire Generael zullen hebben over te bren-
„ gen voor den eersten Maert 1754, by pœ-
„ ne dat de Eigenaren of Gebruikers in ge-
„ breke blyvende, op voorn. termyn die
„ gestelde Verpondinge te voldoen, ten pro-
„ fyte van de Beurders der Verpondinge,
„ wegens hunne agterstallen zullen moeten
„ betalen een' st. per gulden eens, mits dat
„ dezelve Beurders der Verpondinge by Qui-
„ tantie van de Ontfangers Generael kunnen
„ aentoonen, dien termyn effective ten vol-
„ len betaeld en gezuiverd te hebben, en,
„ zoo wanneer de respective Beurders der
„ Verpondinge in gebreke blyven; op ge-
„ zeiden termyn de penningen ten Comptoire
„ Generael over te brengen, zullen de ge-
„ brekhaftigen van dien, door de Ontfangers
„ Generael worden gedebiteerd, wegens
„ hun restant met eenen st. per gulden, ten
„ profyte van het Kwartier, en dat by ver-
„ dere wanbetalinge van maend tot maend
„ een st. per gulden, en dus in twaelf maen-
„ den twaelf st. per gulden, te rekenen van
„ den tyd, op welken de Beurders als boven
„ geordonneerd zyn, de Verpondinge van
„ voorn. jare ten Comptoire Generael over
„ te brengen, zullende de Ontfangers Gene-
„ rael gehouden wezen een Lyste van de
„ gebrekhaftige Beurders wegens hun re-
„ stant aen de Ordinaris Gedeputeerden
„ dezes Graefschaps Zutphen over te geven,

 „ en

ZUT-PHEN. „ en die pœnaliteiten voorn. van de Beurders
„ der Verpondinge op hunnen Eed hebben
„ in te vorderen, en ten profyte van het
„ Graeffchap verantwoorden, zonder dat
„ die in gebreke geblevene Beurders der
„ Verpondinge, die verdubbelde opftuivers,
„ direct of indirect, ten lafte van de gebrek-
„ haftige Eigenaren of Gebruikeren zullen
„ mogen brengen. Laftende en ordonnerende
„ dienvolgens alle en een' ieder, die zulks aen-
„ gaet, binnen den gezeiden termyn de geftel-
„ de Verpondinge te voldoen, vervolgens te
„ innen en ten Comptoire van de Ontfangers
„ Generael over te brengen.

By de *Derde*, mede gearrefteerd op den 7. dezer Hooimaend, en dienende tot *heffing van drie Achtfte Extraordinaire Verpondingen*, maken hun Ed. Mog. bekend, „ hoe Ridder-
„ fchap en Steden, conftituerende de Staten
„ van het Graeffchap Zutphen, op een
„ Kwartiersdag, in May en Juny 1753, bin-
„ nen Zutphen gehouden; genoodzaekt zyn
„ geworden, tot betalinge van de Militie, op
„ dit Graeffchap gerepartieerd, en andere
„ Extraordinaire laften en fchulden, voor
„ dit loopende jaer, boven de ordinaris
„ Verpondinge, in te willigen drie Extraor-
„ dinaire Verpondingen over alle Huizen,
„ Hoven, Erven, Landeryen, Tienden,
„ Molens, enz. in de Steden en ten platten
„ Lande, te weten, twee achtfte parten tot
„ lafte van de Eigenaren, en een achtfte
„ part tot lafte van de Pachters of Gebrui-
„ kers. En dat de voorn drie achtfte par-
„ ten Verpondinge, door de Eigenaren als
„ Ge-

„ Gebruikeren, zullen moeten betaeld wor- ZUT-
„ den in handen van de respective Beurders PHEN.
„ der Verpondinge, voor den eersten Juny
„ des aenstaenden jaers 1754, in de respec-
„ tive Steden, Amten, en Kerspelen, en
„ de voorn. Beurders worden geordonneerd,
„ die zelfde Extraordinaire Verpondinge
„ over te brengen, aen de Ontfangers Ge-
„ nerael, voor den eersten July daer aen
„ volgenden, van gezeiden jare 1754; by
„ pœne dat de Eigenaren, Pachteren of Ge-
„ bruikeren in gebreke blyvende, op voorn.
„ termyn die gestelde Verpondinge te vol-
„ doen, ten profyte van de Beurders, we-
„ gens hunne agterstallen zullen moeten be-
„ talen, een' st. per gulden eens, mits dat
„ dezelve Beurders der Verpondinge, by
„ Quitantie van de Ontfangers Generael
„ kunnen aentoonen, den termyn ten vollen
„ betaeld en gezuiverd te hebben, en zoo
„ wanneer de respective Beurders der Ver-
„ pondinge in gebreke blyven, op gezeiden
„ termyn, de Penningen ten Comptoire Ge-
„ nerael over te brengen, zullen de gebrek-
„ haftigen van dien, door de Ontfangers Ge-
„ nerael, wegens hun restant moeten gede-
„ biteerd worden, met eenen st. per gulden,
„ ten profyte van 't Kwartier, en dat by
„ verdere wanbetalinge, van maend tot
„ maend, met een st. per gulden, en dus in
„ 't jaer met twaelf st. per gulden, te reke-
„ nen van den tyd, op welken de Beurders
„ als boven geordonneerd zyn, de voorn.
„ drie achtste parten Verpondinge over te
„ brengen, zullende de Ontfangers Generael
„ gehouden wezen, een lyste van de gebrek-
„ haftige Beurders, wegens hun restant aen

ZUTPHEN.

„ de Ord. Gedeputeerden dezes Graeffchaps
„ over te geven, en die pœnaliteiten voorn.
„ van de Beurders der Verpondinge, op hun-
„ nen Eed hebben in te vorderen, en ten pro-
„ fyte van het Graeffchap te verantwoorden,
„ zonder dat die in gebreke geblevene Beur-
„ ders der Verpondinge, die meerder opftui-
„ vers dan eenen ftuiver, direct of indirect, ten
„ lafte van de gebrekhaftige Eigenaren en Ge-
„ bruikeren zullen mogen brengen. Dat ook
„ de Huisluiden, Pachters of Gebruikers met
„ de twee achtfte Extraordinaire Verpondin-
„ ge, ten lafte van de Eigenaren niet zul-
„ len mogen bezwaerd worden, offchoon,
„ by Huur of Pachtcedullen, 't tegendeel
„ mogte bedongen zyn, ook zoodanig, dat
„ ingeval de Eigenaren 't contrarie mogten
„ zoeken te ondernemen of in 't werk te ftel-
„ len, dat dezelve van ieder Perceel of Er-
„ ve daer over zullen vervallen in een boete
„ van vyftig daelders, half voor de Officieren
„ ten platten lande, of de Magiftraten van
„ de Steden daer onder de Percelen gelegen
„ zyn, en de andere helfte voor den Aenbren-
„ ger. Edoch daer de Eigenaers niet mogten
„ by de hand zyn, dat de Huisluiden, Pach-
„ ters en Gebruikers van de Huizen, Hoven,
„ Landen en Molens, de voorn. twee acht-
„ fte parten van deze Extraordinaire Verpon-
„ dinge, zoo tot lafte der Eigenaren is in-
„ gewilligd, zullen hebben te verfchieten,
„ dewelke zy daerna van de Eigenaers we-
„ derom konnen inhouden en korten. Las-
„ tende en ordonnerende dienvolgens al-
„ le en een' ieder die zulks aengaet, bin-

„ nen

„ nen voorn. termyn de gestelde Extraordi- „ naire Verpondingen te voldoen, vervol- „ gens te innen en ten Comptoire van de „ Ontfangers Generael over te brengen." ZUTPHEN.

By de Heeren van het Hof dezer Provintie, is, op den 12. dezer Hooimaend, noopens het stuk van 's Heeren Diensten, waertoe de Huisluiden verpligt zyn, eene Resolutie genomen, van zoodanigen inhoud als blykende is in het volgende

Extract uit het Memorie- en Resolutie-boek 's Hoves van Gelderland.

Jovis den 12. *Julii* 1753.

Verlezen de Requeste van F. J. van Heeckeren, tot Enghuizen, Land-drost des Graefschaps Zutphen, van F. Q. E. van der Capellen tot den Boedelhoff, Scholtus binnen en buiten Zutphen, van G. J. Jongkint, Richter van Doesburg en J. J. op den Noorth, Scholtus tot Lochem, in May des jaers 1752. aen de Heeren Staten van dezen Furstendom en Graefschap gepræsenteerd, daer by opgevende eenige zwarigheden, welke hun dagelyks voorkwamen by het opontbieden van deze en gene Huisluiden, wanneer 's Heeren Wegen moeten gemaekt worden of andere Heeren Diensten gepræsteerd, en wel met opzigt: *De Huisluiden moeten des Heeren Diensten præsteren.*

1. Tot de zulken, welkers plaetsen van volle of halve Erven tot Katersteden zyn gemaekt of dezelve konnen volstaen met de Schup te dienen?

2. Tot de zoodanigen, welkers plaetsen voormaels Katersteden zyn geweest, doch alsnu tot volle of halve Erven gemaekt, en Wagen en Paerden houden, of die verpligt zyn ook met Wagen en Paerden te dienen?

3. Of van zoodanige Landeryen, waer van de Huizen zyn geremoveerd of weg geraekt, de Bezitters en Bruikers verplicht zyn den dienst te præsteren?

Verzoekende de Supplianten, dat, vermits zich

ZUTPHEN.

De Huisluiden moeten des Heeren Diensten præsteren.

hier over aen dezen Hove hadden geaddresseerd, en dat met dit hun verzoek aen de Heeren Staten dezer Provintie waren gerenvoieerd, hun Ed. Mog. het Hof geliefden te authoriseren, om na verhoor der geinteresseerden daer omtrent te disponeren als bevonden zoude worden te behooren.

Voorts mede gezien 's Landschaps Resolutie van den 17 Octob. 1752, waer by, na ingenomen advys en consideratien van dezen Hove, vervat by Missive van den 10. dezer daer bevorens, die verzogte authorisatie op het Hof, aen de Suppliantem is geaccordeerd

En dan eindelyk nog geëxamineerd de ingekomene Brieven van de voorsz. Officieren, waar by, ingevolge en tot voldoeninge van 's Hoven Resolutie van den 10. January dezes jaers overzenden de Publicatien by die voorsz. Resolutie vermeld, met byvoeginge van 't noodige bewys, dat dezelve in hunne respective aenbevolen Amten drie Zondagen na den anderen behoorlyk zyn gedaen en geaffigeerd.

Waer op gedelibereerd, en speciael gelet zynde, dat niet tegenstaende de drie gedane publicatien conform de voorsz. 's Hoves Resolutie van den 10 Jan. laetstleden, binnen den tyd, daer by gepræfixeerd, zich niemand aen dezen Hove geaddresseerd, en aldaer eenige redenen van oppositie of tegenzeggen tegens de pointen, hier voren uitgedrukt, voorgebragt heeft, is, uit kragt van voorgemelde Landschaps Resolutie, goedgevonden en verstaen

1. Dat die gene, welkers plaetsen tot het helpen maken van 's Heeren Wegen of præsteren van andere Heeren Diensten verpligt zyn, en die van volle of halve Erven tot Katersteden zyn gemaekt, zullen konnen volstaen met de Schup te dienen.

2. Dat de gene, welker plaetsen aen die gemelde Diensten subject zyn, en die voormaels Katersteden geweest zynde, alsnu tot volle of halve Erven gemaekt zyn, en Wagen of Karpaerd of Paerden houden verpligt zullen wezen respectivelyk met Wagen,

gen, Kar, Paerd of Paerden te dienen, zoo als volle of halve Erven gewoon zyn te doen. ZUTPHEN.

3. Dat men van zoodanige Landeryen, waer op nooit Huizen gestaen hebben, of waer van de Huizen zyn geremoveerd of weggeraekt, of waer van de Huizen niet bewoond worden, tot het maken van 's Heeren Wegen of het præsteren van andere Diensten niet gehouden is, doch dat, wanneer op zulke Landeryen Huizen gezet en die bewoond worden, de Bezitters en Bruikers, indien geen speciale Vryheid van Diensten konnen aentoonen verpligt zyn respectivelyk te dienen, zoo als ten aenzien van volle of halve Erven, of Katersteden, gebruikelyk is. *De Huisluiden moeten des Heeren Diensten præsteren.*

En zal hier van by Missive aen den Landdrost des Graefschaps Zutphen, den Scholtus binnen en buiten Zutphen, den Richter van Doesburg en den Scholtis van Lochem extract gezonden worden, om zich daer naer te gedragen, en met gezinnen, om deze Resolutie, in hunne respective aenbevolen Amten ter gewoonlyker plaetse, tot narigt van een ieder, te doen publiceren en affigeren naer behooren.

Accordeert met 't voorsz. Memorie- en Resolutieboek.

(*is getekend*)

E. J. BRANTSEN.

HOLLAND.

HAERLEM.

De Heeren van den Gerechte dezer Stad ondervonden hebbende, dat de Keuren en Ordonnantien, die bevorens ten opzigte der Makelaren in Vaste Goederen, Obligatien en andere Effecten zyn uitgegeven geweest, sederd verscheide jaren, in onbruik geraekt, en door de Makelaers niet naer behooren waergenomen zyn, hebben, tot voorkoming van alle Bedriegeryen HAERLEM.

en

HAER-LEM. en Ongevallen, goedgevonden op den 3 der jongste Lentemaend, alle voorgaende Keuren, omtrent dit stuk gemaekt, te niet te doen, en eene nieuwe Keur en Ordonnantie vast te stellen, behelzende XIV. Artikels, en dezen hoofdzakelyk: Dat niemant, dan een beëedigd Makelaer binnen deze Stad, als Makelaer zal mogen handelen, over den Koop of Verkoop van eenige Vaste Goederen, Obligatien, Rentebrieven, of eenig ander vrucht doende Effect. Dat een Beunhaes of Bylooper, over het sluiten van eenige Partyen, betrapt wordende, voor de eerste reize zal verbeuren *f* 100-:-, voor de tweede *f* 200-:-. en voor de derde reize arbitralyk worden gecorrigeerd, naer eisch van zaken. Dat de beëedigde Makelaers de Overtreders der Ordonnantie mogen bekeuren, en de Bekeurders de Courtagie, der door een Beunhaes verhandelde Partye, genieten zullen. Dat geen Makelaers zich met elkander mogen associeren om eenige Effecten meester te worden, en den Kooper of Verkooper daer door te noodzaken de Pryzen naer derzelver genoegen te schikken; ook niet met Beunhazen of Byloopers mogen handelen, veel min van dezelven Courtagie trekken. Dat de Makelaers getrouwelyk moeten handelen tusschen Kooper en Verkooper, derzelver beider belang even zeer behartigen; zich door Gaven noch Geschenken laten corrumperen, maer vergenoegen met de toegelegde Courtagie. Dat de Makelaers elkanderen niet mogen onderkruipen, of zich zoeken in te dringen in het sluiten van eenige Partyen, waer omtrent anderen in onderhan-

handeling, en zy niet geroepen zyn. Dat de Makelaers moeten houden naeuwkeurige aenteekening van alle Partyen, die door hen gesloten worden, en dat wel by het sluiten der Partyen, in hun gewoon Zakboekje. Dat zy alle Partyen en Zaken, hun toebetrouwd, met behoorlyke geheimhoudinge moeten behandelen. Dat zy niet vermogen eenige Negotie voor zich zelven te doen, of daerin deel te nemen, onder wat voorwendsel het ook zy; ook niet in publieke Veilingen, voor zich zelven eenig Trekgeld te halen, of op eenig Perceel of Effect vermogen te bieden, ten zy daer toe ordre hebbende; geen Partyen sluiten, of handelen met iemand dien zy weten insuffisant te zyn; of omtrent welke Partyen zy eenige verdenking van bedrog hebben. Dat zy voor Courtagie geen meer loon mogen trekken, dan in de hier achter gevoegde Lyst staet uitgedrukt, nog ook ontvangen eenige Giften of Steekpenningen, direct of indirect. Dat, wanneer twee of meer Makelaers eene of meer Partyen sluiten, zy de Courtagie met den anderen moeten deelen. Dat geen Makelaer vermag meerder last dan van een' Koopman op eene Koopmanschap te ontvangen; maer den Koopman die den eersten last gegeven heeft, getrouwelyk moet bedienen, ter tyd toe, dat die Koopman van die Koopmanschap zal zyn gescheiden; zonder eerder dan daerna een' ander Koopman te mogen dienen; alles op de Boete, by deze Ordonnantie vermeld. HAERLEM.

Lyst

HAERLEM.

Lyst van het Salaris der Makelaren, by den Kooper en Verkooper, ieder voor de helfte te voldoen.

Salaris der Makelaren.

VOor het Koopen en Verkoopen van Huizen, Landeryen en Vaste Goederen, het Perceel geldende *f* 500-:- of daer beneden, drie guldens eens. Boven de *f* 500-:- ½ per Cento eens, en dus ieder ¼.

Van Percelen, die onverkocht blyven, ¼ per Cento van het gene, waerop het geprifeerd is.

Voor het Koopen en Verkoopen van eenige Obligatien of Rentebrieven op het Gemeene Land, of anders, ½ per Cento, Kooper en Verkooper ieder ¼ per Cento. In publieke Veilinge de Verkooper ½ per Cento; by Inkoop de Kooper ¼ per Cento; onder welke ½ per Cento, door den Verkooper te betalen, moeten worden gerekend alle Vacatien, opmaken van Biljetten, Belendens en Veil-Conditien, of van wat naem het zoude mogen wezen, zonder iets extra te mogen rekenen.

Van Beleeningen op Obligatien, Goederen, Actien of andere Effecten; item Gelden à deposito, de Geld-Opnemer ¼ per Cento, de Geldgever niets; voor de volgende Prolongatie van den Geld-Opnemer 1 per Mille; Schepenen-Kennissen, door den Geld-Opnemer ½ per Cento, zonder Prolongatie.

En zal van alle Meubilaire Goederen, Tuincieraden enz., die in veilinge worden verkocht, de Verkooper betalen 2 per Cento, en by Inkoop de Kooper ½ per Cento.

Van alle Negotiatien van Obligatien, Los- en Lyfrenten enz. by 't Gemeene Land, of op andere Comptoiren, zal de Belegger betalen ¼ per Cento.

Voor het taxeren van Vaste Goederen, mitsgaders van Obligatien, Los- en Lyf-Renten, en alle verdere Effecten, zal betaeld worden, wanneer het Kapitael bedraegt *f* 2000-:- en daer beneden ¼ per Cento, doch boven de *f* 2000-:- bedragende alleen 1 per Mille.

Voor 't verhuren van Huizen, Landen, en alle ver-

verdere Vaste Goederen, zal van het Montant van HAERLEM.
alle de Huur, zonder nogthans de Optie-Jaren daer
by te rekenen, alvorens daerin getreden is, by den
anderen gerekend, betaald worden ½ per Cento, by
den genen, 't zy Verhuurder of Huurder, die den
Makelaer zal hebben te werk gesteld.

Hier op volgt eindelyk het Formulier van den Eed, by de Makelaers, ter nakominge van den inhoud der bovenstaende Ordonnantie, voor zoo veel die hun aengaet, te doen.

Wyders is by de zelfde Heeren van den Gerechte, op den 13 der vorige Zomermaend, eene Waerschouwing gedaen, houdende dat niemant der Ingezetenen, wie hy ook zy, na den dag der afkondiging dezer Waerschouwinge, eenigen Hond of Honden, 't zy groot of kleen, binnen deze Stad of derzelver Jurisdictie mag laten los loopen, op pœne dat de losloopende Honden terstond zullen doodgeslagen worden.

Ook is eenige dagen voor deze Waerschouwinge, by Publicatie, allen door de Diakonie Gealimenteerd wordende Luiden, bevolen, zich binnen acht dagen van hunne Honden te ontdoen, op verbeurte der Alimentatie, by hen genoten.

's GRAVENHAGE.

DE Heeren Staten dezer Provintie ter ooren gekomen zynde, dat sommige baetzuchtige Slagers en anderen, in het doen tauxeren van hun Vee, dit misbruik weten te maken, dat zy verscheide stuks, op hunne

's GRAVENHAGE.

ne

'sGRAVENHAGE.

ne Stallen of in hunne Hokken hebbende, het geringste der zelven doen priseren, en een van veel meerder prys of waerde, in de plaetse van het gepriseerde, bloedritsen, en zulks is strekkende tot nadeel en declien des *Middels van het Beestiael*, hebben hun Ed. Gr. Mog., ten einde daerin te voorzien, op den 15 der vorige Zomermaend, eene Publicatie gearresteerd, by welke den *Gaerderen van het Beestiael* geordonneerd word, „ zoo ras zy „ een Hoornbeest zullen hebben gepriseerd, „ het zelve met een Vyl op een van de „ Hoornen te merken, en een Kalf, dat zy „ gepriseerd zullen hebben, met een Schaer, „ op den Kop, in de Kuif te snyden, en „ een Varken, als voren door hen gepriseerd, „ met eene Schaer op den rug te snyden, „ dwars door de Borstels, zoodanig dat het „ zelve een kenlyk teeken van de prisatie „ uitlevert, op eene boete van tien guldens „ wegens ieder Beest, Kalf of Varken, dat „ zy gepriseerd, en in voegen voorschreven „ niet gemerkt zullen hebben.

„ En gelasten hun Ed. Gr. Mog. wyders „ ook den Eigenaren van het Vee, dat ge- „ priseerd zal worden, het voorsz. merken „ van het Vee, dat zy zullen doen priseren, „ te gehengen en te gedoogen, zonder zich „ daer tegen direct of indirect te opposeren, „ op verbeurte van eene boete van honderd „ guldens; en eindelyk dat een Hoornbeest, „ Kalf of Varken, waer aen reeds een ken- „ lyk teeken, als hier voren is gemeld, „ word gevonden, voor de tweedemael niet „ zal mogen worden gepriseerd, op eene „ boete van vyf en twintig guldens, te ver-

„ beu-

„ beuren door den genen, die eene tweede 's GRAVENHAGE.
„ prisatie van het zelve verzoekt, en van
„ honderd guldens, door den Gaerder of
„ Priseerder; die het zelve Beest voor de
„ tweede mael zal hebben geprifeerd. Enz.

Voorts hebben hun Ed. Groot Mog., op verzoek van verscheide Koopluiden en Winkelieren van Oost- en West-Zaerdam, by Publicatie van den 7 dezer Hooimaend, tot handhaving der ordres, op het stuk der *Ventjageryen* gesteld, goedgevonden de Plakaten van den 12. van April 1749, en 8. van April 1751 (*), op te helderen en te verklaren,
„ dat het op Plaetsen, waer geen vaste open-
„ bare Marktdagen mogen zyn, aen vreem-
„ de en buitenlandsche Schipperen niet is
„ gepermitteerd, Boter of Kaes, Zout of
„ Zeep, of diergelyken Impost subjecte Wa-
„ ren, directelyk uit hunne Schepen, Vaer-
„ of Rytuigen te verkoopen, in prejuditie
„ van de vastgezetene neringdoende Luiden,
„ op pœne by het voorsz. Plakaet van den
„ 12 April 1749 gestatueerd. Enz."

Wyders is by de Heeren Staten Generael, volgens Publicatie hunner Hoog Mog., mede van den 7. dezer Hooimaend, goedgevonden, den tyd der *Vryheden van alle Lasten*, die van hun Hoog Mog. af hangen, en welke Vryheden, volgens Publicatie van den 9. van May 1750, (†) *aen de Groote Visscherye vergund* waren, voor den tyd van drie jaren, en dus met dit jaer 1753 stonden te eindigen; voor

(*) Zie het eerste in ons III. Deel [1749,] bladz. 440; en wegens het laetste ons V. Deel [1751,] bladz. 310.

(†) Zie deze in ons IV. Deel [1750,] bladz. 797.

voor nog drie jaren, dat is tot den 1. van January 1757 te verlenen.

SCHIEDAM.

SCHIEDAM.

DE zoogenaemde Beroeringen, by sommige voor Werkingen van Gods Geest, doch by andere en wel verre de meeste Godgeleerden, (om van andere Standspersonen thans niet te spreken) voor ergerlyke en zeer schadelyke Godsdienststoornissen gehouden wordende, gelyk wy in den voorleden jare, door een aengeschakeld (*) Verhael, zoo van derzelver begin als voortgang, in de meeste Provintien onzes Vaderlands, onzen Lezeren breedvoeriglyk getoond hebben; op sommige Plaetsen, voornamelyk in deze Provintie van Holland, niet alleenlyk tot hier toe nog stand gehouden hebbende; maer zelfs van die op andere Plaetsen overgeslagen zynde, en nu en dan nog voortkruipende, heeft zich het Eerw. Classis van Schieland, in de vorige Zomermaend zyne Vergadering in deze Stad gehouden hebbende, doen te rade worden, tot stuiting des gevarelyken voortgangs van zoo schadelyke Opschuddingen en Onordentlykheden in Gods Kerke, het volgende zoo voorzigtig, als verstandig, en daarom ten hoogsten loffelyk Besluit te nemen:

DE Classis van Schieland, ten einde, om voor te komen den dangereusen Voortgang der Convulsive Beroerten, in hare Gemeenten, heeft deze gewigtige zake in ernstige overweginge genomen.

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 621-905.

men. En oordeelt allereerst, tot een Grond van hare Handelingen, dat hier onderscheid moet gemaekt worden, tusschen de heilzame Werkingen en Bewegingen van Gods Geest, welke ordinair, door de ingestelde Middelen des H. Euangeliums, plegen te geschieden om de gemoederen der Menschen, op eene redelyke en ordentelyke wyze, met de rechte Kennisse der Goddelyke Waerheden inwendig te verlichten; en hen alzoo van hunne Zonden te overtuigen, en heilbegerig naer den Heere Jezus Christus, en naer de Bekeeringe ten leven te maken: en tusschen allerlei Vreemde, Onschriftmatige, en zelfs Onstichtelyke Beroeringen, die meest uitwendig het Lichaem aendoen, met Stuiptrekkingen, en andere geweldige Bewegingen, zonder eene ware inwendige Verlichtinge des Verstands, of eenige heilzame Vruchten der Bekeeringe; en omtrent welke de Ondervinding geleerd heeft, dat, alwaer die slechts eenmaal de overhand krygen, dezelve dan terstond zulke hooggaende Opschuddingen, en zoo eenen geweldigen vloed van Onordentelykheden in de Gemeenten des Heeren, met zich voeren, dat de Publieke Godsdienst, daer niet langer, met behoorlyke stichtinge, kan bediend of waergenomen worden. Hoedanige schadelyke Uitwerkingen men, in geenen deele, van de heilige Bewegingen en Beroeringen van Gods Geest mag verwachten; als die zekerlyk voor zyn eigen Woord, en ingestelde Ordonnantien altyd wil zorg dragen, ten einde derzelver Bediening niet anders, dan ordentelyk, en met vrucht en zegen, voor der menschen zielen, mogte geschieden. Weshalven gemelde Classis, tot stuiting van alle zoodanige Convulsive Opschuddingen en Beroeringen, die bevonden worden strydig te zyn met de H. Schrift, met de ingestelde Ordere van den Christelyken Godsdienst, en met het ware Oogmerk en de Stichtinge des H. Euangeliums, deze navolgende Middelen, in den haren, heeft goed gevonden te beramen en vast te stellen.

SCHIEDAM.

Resolutie des E. Classis van Schieland tot stuiting der schadelyke Beroeringen in de Kerke.

1. Dat al de Broeders, Leden dezer Vergaderinge, ieder in den zynen, nevens hunne respective

SCHIEDAM.

Resolutie des E. Classis van Schieland tot stuiting der schadelyke Beroeringen in de Kerke.

Kerkeraden, voorzichtig en getrouw tegen alle zulke Godsdienstſtorende Beroeringen zullen waken; en hunne Gemeenten, uit de gezonde Leere van Gods Woord, van derzelver hoogſchadelyke Verkeerdheit, by alle gelegenheit, zullen onderrichten, zoo als elk dat meeſt dienſtig en noodig zal oordeelen.

2. Dat by hen ook naeuwkeurig acht genomen zal worden op de Oeffeningen of Godsdienſtige Samenkomſten, van particuliere Ledematen in de Huizen; ten einde die niet anders dan ordentelyk gehouden worden, overeenkomſtig Gods Woord, en de Kerkelyke Reglementen: en op dat vooral niets in dezelve worde voorgeſteld, het gene tot verwekking of bevordering van eenige Beroeringe contrarie deze heilzame Reſolutie zoude kunnen aenleiding geven. Ten welken einde ook overal, waer de Predikanten het niet ondienſtig oordeelen, de Oeffeninghouders of die anderszins Bevorderaers van diergelyke ſtichtelyke Byeenkomſten zyn, voor den Kerkeraed zullen ontboden en hun de inhoud van deze Reſolutie bekend gemaekt zal worden: en dat zylieden aldaer dan ook zullen moeten beloven, dat zy niet alleen niets zullen doen of voorſtellen, op eenigerhande maniere, tot aankweeking of tot voorſtand van alle zulke Godsdienſtſtoorende Beroeringen: maar dat zy, zoo veel als in hun vermogen is, dezelven ook getrouw zullen helpen tegengaan en beletten. En dat de genen, die zulks mogten weigeren of die anders bevonden mogten worden contrarie van dien gehandeld te hebben, het Oeffeninghouden verboden zal worden.

3. Wyders dat, waer zoodanige Beroerten, in iemants Kerke of Gemeente, voortaen mogten komen te ontſtaen, men aenſtonds in den beginne, op de bekwaemſte wyze, ordere daer tegen zal ſtellen, niet alleen met ernſtige Vermaningen en Waerſchuwingen: maer ook met de Toehoorders, die zulke Beroeringen en Convulſien onderhevig zyn, ten eerſten uit den Godsdienſt te voeren; en hen dan, in 't vervolg, aen den ingang van de Kerk te plaetſen

sen, waer zy met de minste opschuddinge ligt naer buiten kunnen gebragt worden. En zoo daer onverhoopt Ongehoorzamen of Moedwilligen elders gevonden wierden, dat men tegen de zoodanigen, Ledematen zynde, dan zelfs naer Kerkelyke Tucht en Ordere, zal procederen: en geen Ledematen zynde, of anders de Kerkelyke Censure verachtende, maer die des noods, daer in zoo het behoort, als Perturbateurs van de Publieken Godsdienst, zal aenklagen; en geenszins dulden, dat zulke hoogschadelyke Opschuddingen en Onordentelykheden, onder voorwendsel van het werk des H. Geests, in de Gemeente langer zouden continueren.

SCHIEDAM.

Resolutie des E. Classis van Schieland tot stuiting der schadelyke Beroeringen in de Kerke.

4. En eindelyk, dat in alle de Plaetsen van de Classis, waer de meergemelde Convulsive Beroerten nog niet geheel zyn opgehouden, of waer die na dezen mogten ontstaen, de inhoud van deze Resolutie alzoo woordelyk des Rustdaegs, van den Predikstoel, de Gemeente by de eerste gelegenheit voorgelezen zal worden, op dat een ieder daer van kennis zoude dragen. Gelyk zulks mede zal kunnen en mogen geschieden, waer de Predikanten, tot Waerschuwingen van hunne Gemeenten, dat dienstig en noodig mogten oordeelen. Waertoe de Scriba Classis aen elk, die het verzoeken zal, dan ook, zonder verzuim, Kopy van dezelve Resolutie zal uitgeven. Behalven dat ook nog een Kopy zal rondgaen, om die in al de Kerkeboeken te infereren.

Tot Besluit, verhoopt en bid de Classis, dat de Allerhoogste God over deze hare Christelyke Pogingen zynen genadigen zegen wille verleenen; ten einde dezelve mogen strekken tot eer van deszelfs H. Naem; tot bevordering van het ware Werk des Geests in de Gemeenten, die aen haer opzigt en waekzaemheit zyn toevertrouwd, en tot veler Zielen eeuwige Behoudenis.

Actum in onze Classicale Vergaderinge te Schiedam, den 18. van Juny 1753.

Zie daer, Lezer, eene Resolutie, door Schielands Classis genomen, doch waerdig

SCHIE-DAM. om als een treflyk Model van alle de Synoden in ons Vaderland overgenomen en, voor zoo ver het noodig is, gevolgd en werkstellig gemaekt te worden; ten einde eenmael eene zaek, die zoo vele Onnoozelen misleid, zoo vele Verstandigen geërgerd, en allen zuiveren Godsdienstminnaren lang genoeg tot eene bittere ziele-smert verstrekt heeft, in haer' voortgang gestuit, en waer 't mooglyk met wortel en al uitgeroeid worde.

H O O R N.

HOORN. OP den 19. der jongste Bloeimaend, heeft de Heer Hoogschout dezer Stad, *Rat. Offic.*, Zes en Veertig Koebeesten van de Markt alhier doen halen en arresteren, om dat de Eigenaer derzelven die ter Markt had gebragt, na dat zy voor niet meer dan zes dagen te Edam ontscheept waren geweest. De Eigenaer om de boete van 's Lands Plakaten te ontgaen, zich zoek gemaekt hebbende, heeft de Hoogschout de voorn. Beesten, op de gewone Weekmarkt, in het openbaer laten verkoopen; zynde dezelven allen by een Persoon ingekocht tot *f* 25 - : - ieder, en dus te samen voor eene somme van *f* 1150 - : -.

P U R M E R E N D E.

PURMER-ENDE. OP den eersten dezer Hooimaend, is hier het volgende Ongeluk gebeurd. Twee voorname Burgers dezer Stad, nevens hunne Huisvrouwen en Kinders, des namiddaegs,

daegs, met twee Rytuigen, naer eene plaets in de Beemster, om zich te vermaken, zynde uitgereden, raekten de Paerden van den achtersten Wagen, waerop de Kinders zaten, aen 't hollen, en het Rytuig vervolgens om. De Moeder dezer Kinderen, welke in den voorsten Wagen gezeten was, het ongeluk vernemende, stond van ontsteltenisse op, om, ware het mooglyk, haer Kroost hulp te bieden en te redden; waer van het droevige gevolg was, dat, het achterste Rytuig in het Wiel van het voorste geraekt zynde, zy uit den Wagen viel, en door een der Wielen deerlyk gekwetst werd, en men genoodzaekt was haer, in dezen beklaeglyken toestand, naer eene naburige plaets te brengen. De Geneesheer *van Gent*, en de Wondheeler *La Couriere*, ter hulpe ontboden, stelden terstond alle middelen in 't werk, die de Kunst, gepaert met vlyt en langdurige ervarenheit, hun inscherpte; doch te vergeefsch; zynde de Vrouw op den volgenden dag overleden. Dus is de trouwe Kinderliefde dezer Moeder, (wiens Man en Kroost echter onbezeerd van den Wagen zyn gekomen) eene oorzaek van haren dood geweest; voorwaer ter beschaminge van de zulken, die ontbloot van alle mededoogenheit, hunne teedre Wichtjes niet alleen ruwelyk behandelen; maer somtyds zelfs, ô gruwel, van het leven berooven. Dat zulke ontaerde Moeders voor geen Menschen, maer voor Monsters der Nature, te houden zyn, en zelfs van de redenlooze Dieren beschaemd worden, heeft zeker Latynsch Dichter onzer eeuwe, door de volgende regels, op eene

PURMERENDE.

PURMER-ENDE. ne zinnebeeldige wyze, vry duidelyk aengetoond:

Fida soporiferis pullos circumdabat alis
Gallina, biberna dum friguere nives.
Assiduo periit sed frigore, namque manebat
Sollicitas arcens atheris usque minas.
At tu Medea & Progne rubescite Matres
Sub Styge, cernentes alitis hujus opus.

Waer van de zin omtrent hier op uitkoomt:

De Klokhen dekte trouw haer ongevederd Kieken,
Door 't slaepverwekkend dons der koesterende wieken,
Voor Sneeuw en gure Kouw. Maer och! daer zy, zoo teêr,
Haer Jong beschermt, bezwykt zy zelf voor 't Winterweêr.
Doet, ô Medée en Progne (*), ô Moeders, Liefdeloozen,
Zoo trouw een Diet u niet, zelfs in den afgrond, blozen?

VRIES-

(*) *Medea* en *Progne* worden, door den Prins der Latynsche Dichteren *P. Ovidius Naso*, in zyne Herscheppingen, ons afgebeeld als ontaerde Moeders, die, om zich aen haren Echtgenooten te wreken, hare eige Kinders, op eene onmenschelyke wyze, ombragten. Zie *Ovid. Metamorph. Lib. 7. & 6. Fab. 7 & 8.*

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

WEgens het afhalen der twee aen het Krygsgericht overgeleverde Militaire Gevangenen, *Sytze Geerts* en *Hendrik Platman*, waer van wy reeds met een kort woord gesproken hebben (*), zyn ons nog de volgende omstandigheden medegedeeld: Daegs voor dat zulks geschiedde, werd de Cipier op de Cancellary ontbooden, en kreeg aldaer ordre van de Heeren Raden, om de twee voornoemde Gevangenen te laten volgen, indien dezelven van wegen het Krygsgericht gevorderd wierden. Dit geschiedde den volgenden dag, op deze wyze: eerst zond de Kapitein Geweldige een Briefje aen gemelden Cipier, met verzoek dat hy de Gevangenen, die afgehaeld zouden worden, in gereedheid wilde brengen, op dat, wanneer men met de Commando kwam, alles in haest en met ordre verricht mogt worden. Eenige stonden daer na kwam de Luitenant *Sluiterman* met vierentwintig Granadiers, en de voornoemde Luitenant Geweldige, vergezeld van drie Stokkenknechten of Geweldige Dienaren, die een goed aental Handboeien en Ketens by zich hadden, aen het Gedemolieerde Blokhuis; wanneer zich voor de Poort het Krygsvolk als in een halve maen posteerde, en de Luitenant Geweldige met zyne Dienaers naer binnen traden, en de Gevangenen, die uit de Kerkers

LEEUWARDEN.

(*) Zie hier voren bl. 51 en 52.

LEEUWARDEN.

kers ontſlooten werden, op de Binnenplaets de armen over den rug vleugelden en vervolgens den een aen den ander bonden; waer na zy, uit de medegebragte Boeijen, dezulken zogten, die om de handen der Gevangenen paſten; en, na die gevonden te hebben, aen ieder Gevangen en dus aen elke zyde één der Stokkenknechten vaſtſlooten. Dus naderde men men van binnen tot aen de Poort of Deur van 't Blokhuis, alwaer de Heer *Sluiterman*, toen hy kennis kreeg dat de Luitenant met zyne Gevangenen gereed waren, zyn Volk in gelederen deed ſluiten, tuſſchen welken zich invoegden, eerſt de Luitenant Geweldige, en achter den zelven de twee Gevangenen met de aen hen vaſtgeſloten Stokkenknechts, en achter dezen weder een Stokkenknecht met de Boeijen en Ketens, die men bevonden had niet nodig te hebben, terwyl deze weder van eenige gelederen Granadiers gevolgd wierd (*). In zulk een ordre trok de Commando op door een menigte van Aenſchouweren, die, om dat dit iets nieuws was, toegevloeid waren, en bragt de Gevangenen in alle veiligheid in den Provooſt, of de Gevangenis der Militairen, over.

Wy hebben onzen Lezer reeds verſcheide Stukken medegedeeld betreffende deze zaek, het verſchil, namelyk, tuſſchen het Hof dezer Provintie en den Militairen Rechter wegens het punt van

(*) De order zal de Lezer nauwkeurig beſchouwen kunnen uit de fraeije Afbeeldinge, die onze Boekverkooper van dit geval heeft doen in 't koper brengen, en hier nevens gevoegd is.

Het Hof Prov… ernietiging van't Recht van Præventie.

van Strafoeffeninge over Delicten, door Militairen begaen (*), en kunnen derhalven niet nalaten hem thans ook te berichten, op wat wyze deze zaek ingevolge het advies harer Kon. Hoogheit de Vrouwe Gouvernante eindelyk vastgesteld is, by Resolutie hunner Ed. Mog. de Heeren Staten dezer Provintie, op den 5. dezer Hooimaend genomen, welke aldus luid: LEEUWARDEN.

Nadere Resolutie noopens de Strafoeffening over Militaire Delicten.

Is ter Vergaderinge geëxhibeerd, gelezen en geëxamineerd het schriftelyke Rapport der Heeren *Aylva*, *Rengers*, *Bouricius* en *Burmania*, hebbende, ter voldoeninge van hun Ed. Mog. Resolutie van den 24 January laetstleden, wegens deze Provintie eene Commissie by hare Koningklyke Hoogheit, Mevrouwe de Princesse Gouvernante, afgelegd over het poinct van de Straf-oeffening over Delicten, door Militaire Personen wordende gepleegd, en houdende voorsz. Rapport hoofdzakelyk, dat, na alvorens audientie van hare Kon. Hoogh. te hebben gehad, over het onderwerp der Commissie met den Heer Raed en Sekretaris de Back, als gelastigden van hoogstged. hare Kon. Hoogheit, in conferentie waren geweest, en de Consideratien van hare Kon. Hoogh. over het beter ter executie stellen van de Staets-Resolutie van den 28 December 1748. en het wegnemen der beletzelen, waer door zulks verhinderd was geworden, gevraegd, en daer en tegens gecommuniceerd hadden, 't gene van hun Ed. Mog. ten voorsz. einde in last hadden voor te dragen; dat, in een nadere conferentie, aen hun Ed. Mog. was vertoond een opstel van het gene, waer in men was overeengekomen, het welk door hun Ed. conform aen het gebesoigneerde was geoordeeld te zyn, en naderhand in een conferentie door hare Kon. Hoogh. zelve aen hun Ed. overgeleverd, ten einde het zelve by

(*) Zie ons III. Deel [1749], bl. 292; VI. Deel [1752], bl. 371-384. en hiervoren bl. 42-55.

LEEUWARDEN.

Nadere Resolutie noopens de Strafoeffening over Militaire Delicten.

by Rapport aen hun Ed. Mog. zoude worden geëxhibeerd, met verzoek, dat het in eene Staets Resolutie mogte worden geconverteerd; gelyk hun Ed. het gemelde opstel by het doen van Rapport ook dadelyk hebben overgegeven.

Waer op gedelibereerd zynde, zyn welgemelde Heeren hun Ed. Mog. Gecommitteerden voor hunne genomene Moeite en gedane Rapport bedankt, zoo als bedankt worden mits dezen. En is verders goedgevonden en verstaen, dat aen den Militairen Rechter by continuatie zal worden vrygelaten de faculteit, om Militaire Delinquanten de geheele Provintie door te doen apprehenderen; en dat dien onverminderd, en voor het overige tot beter executie van de Resolutie van den 28 Decemb. 1748, en tot nauwkeuriger ontdekkinge, prosequeringe en strafoeffeninge der Delicten, ten dezen van applicatie zal worden gemaekt de Resolutie den 17 Augusty 1746. omtrent de Zwitzers genomen (*); en dat mits dien door

(*) Deze Resolutie luid dus: „ De Heeren Raden „ in het Hof Provintiael hebben aen hunne Ed. Mog. „ by een Geschrifte, door Heeren derzelver Gecom-„ mitteerden aen de Tafel van het Mindergetal ingele-„ verd, voorgestelt dat uit het Reglement van den ja-„ re 1706, benevens de Capitulatie van den jare 1714. „ en het Tractaet van Unie, door de gezamentlyke „ Bondgenooten geapprobeerd, hadden gezien dat het „ Corps Zwitzersche Militie, in dienst van den Staet, „ en vervolgens ook de Troupen van die Natie, thans „ alhier Guarnizoen houdende, hunne eigene Justitie „ hebben: Dat daerom dewyl anderzins aen het Hof „ en de Neder-Gerechten in deze Provintie in alle ge-„ meene en niet Militaire Delicten toekomt, om by „ præventie de Delinquanten te laten apprehenderen „ en straffen, verzogten, dat hunne Ed. Mog. by Re-„ solutie zich gelieven te verklaren, in hoe verre der-„ zelver welmeininge zoude zyn, dat zulke geappre-„ hendeerde Zwitzers aen den Commandant van ge-„ dagte Battaillon op deszelfs Requisitie dienen over-„ geleverd te worden. En ingevalle zulke Delinquan-„ ten by een Gerechte mogten wezen gevat, dat dan

„ het-

door het Hof, zoo wel als door de Nederrechters, op het doen apprehenderen van alle Delinquanten zonder onderscheid, 't zy het Burgerlyke 't zy het Militaire Personen zyn, en het nemen van Informatien dien aengaende, egael en naer behoren zal worden gevigileerd: Des dat de Misdadigers, op orde van het Hof geapprehendeerd, of door de Nederrechters aen het Hof overgezonden, bevonden wordende Militaire Personen te zyn, te gelyk met de genomene Informatien, en zoo de Delinquanten mogten geaufugieerd zyn, niet te min de Informatien aen den Militairen Rechter op requisitie, en schoon niet gerequireerd, by denunciatie tot afhaling zullen worden overgegeven, om tegens denzelven by den Militairen Rechter verder geprocedeerd en gevonnisd te worden, zoo als zal worden bevonden te behooren.

LEEUWARDEN. *Nadere Resolutie nopens de Strafoeffening over Militaire Delicten.*

En dat wyders, ter bevorderinge van het voorsz. salutaire oogmerk en van de Justitie in het generael, by een Publicatie (*) zal worden gestatueerd en geor-

„ hetzelve daer van, gelyk in alle andere gevallen, aen „ het Hof behoorlyke kennisse zal moeten geven, ten „ einde daer omtrent by het Hof ordre mag worden ge„ steld naer behoren. Waer op gedelibereerd zynde, is „ goedgevonden en verstaen, dat in dezen van de ge„ bruikelyke wyze om criminele Delinquanten te ap„ prehenderen, daer omtrent Informatien te nemen en „ dezelven met de genomene Informatien over te zen„ den, niet zal worden afgegaen; maer dat de Mis„ dadigers op ordre van 't Hof geapprehendeerd of „ door de Neder rechteren aen dezelve overgezonden, „ aen den Zwitserschen Krygsraed of den Commande„ renden Officier van het Corps, op derzelver requi„ sitie, te gelyk met de genomene Informatien, zul„ len worden overgeleverd, om door denzelven ge„ vonnisd te worden. En zal Extract van dezen door „ 's Lands Sekretaris aen het Hof worden overhan„ digd. Aldus geresolveerd op het Landschaps Huis „ den 17 Augustus 1746." Enz.

(*) Deze Publicatie is gedaen op den zelfden dag, op welke deze Resolutie genomen is, en de inleiding mits

LEEUWARDEN.

Nadere Resolutie noopens de Strafoeffening over Militaire Delicten.

geordonneerd, dat alle Burgerlyke [of buiten Militairen Dienst zynde Personen, voor den Militairen Rechter, zoo wel in het Civile als Criminele geciteerd wordende, om getuigenisse der waerheit te geven, voor den Militairen Rechter ten dien einde zullen hebben te compareren, en, daer toe onwillig zynde, door den Rechter, waer onder zy gehooren, *remediis prætoriis* zullen geconstringeerd worden. Terwyl gelyke voorzieninge door hare Kon. Hoogh. zal worden gedaen omtrent de Militaire Personen, wanneer dezelven voor den Civilen Rechter tot het geven van getuigenissen der waerheid, zoo in 't Civile als Criminele, zullen gedagvaerd worden.

En zal Extract van dezen door 's Lands Sekretaris aen het Hof Provintiael overhandigd, en gelyke Extract gezonden worden aen de Grietsluiden en Magistraten. Aldus geresolveerd enz.

Voorts is by Publicatie, van wegens hare Koningklyke Hoogheit en de Heeren Gedeputeerde Staten, op den 3. der voorn. Maend gearresteerd, het *Verbod des Uitvoers van Wrakken Steen*, of zogenaemde Kladden en Keisel buiten deze Provintie, by Publicatie van den 12. Augustus 1750. voor drie jaren vastgesteld (*), op nieuws gearresteerd voor den tyd van vyf jaren, zullende beginnen met den 12. der Oegstmaend dezes jaers 1753, op eene boete van twintig Goudguldens voor ieder Scheepsladinge of Vracht van den voorn. Steen of Keisel, die uit deze Provintie naer andere Plaetsen, vervoerd mogte worden, met confiscatie van Schip en Goederen.

mitsgaders het flot uitgenomen, woordelyk van den zelfden inhoud, als dit gedeelte der Resolutie.

(*) Zie ons IV. Deel [1750], bl. 1099.

D o r-

DOKKUM.

NIet ver van hier, onder of omtrent de Schans Oostmahorn, is voor eenige weken, het volgende geval gebeurd. Een Schipper, nevens zyn Knecht, met zyn Schuit, met Hout geladen, van Hamburg naer Harlingen zeilende, en één Passagier medevoerende, raekte, wanneer hy de Eems wilde invaren, met den zelven in woorden, en vervolgens tot daden. De Passagier wilde den Knecht en Schipper dwingen Zee te houden; doch zy daer tegen zich verzettende, schoot de Passagier, met een kleen Zakpistool, waerop een Kogel stond, den Knecht, terwyl dees bezig was met peilen, in de zyde. De Schipper, door deze geweldenarye en boosaertigheit, geheel ontzet en verbysterd, begon den Dwingeland om lyfsgenade voor zich en zyn' Knecht te smeeken, en bragt den Geweldenaer tot bedaren; hoewel slechts voor een' korten stond. Want de Passagier, eenigen tyd daerna, merkende dat men nader aen Land kwam, begon de horens der balddadigheit weder op te steken, en, met een' Spykerhamer, den Schipper zoo deerlyk te slaen, dat hy negen verscheide kwetsuren bekwam. De Knecht, schoon niet lang te voren door een' Kogel getroffen, sprong, zoo gekwetst als hy was, den Schipper te hulp, en weerden zy beiden zich zoo dapperlyk, dat ze den woedenden aenvaller onder kregen, 't geen echter niet vlotte, zonder dat den Knecht door den Bespringer nog een wonde toegebragt werd met een DOKKUM.

Mes,

DOK-KUM. Mes, dat op een der ribben afstuitte. Na veel worstelens evenwel ontwrong de Knecht den Booswicht het Mes, en bragt, volgens zyne eigen bekentenis, den zelven voorts twee sneden toe, naer best weten, aen den ondersten Kinnebak, of wat lager in den hals, waer door de Gekwetste sterk bloedde, en eindelyk buiten boord raekte. De Schipper en de Knecht, welke laetste zeer gevaerlyk gewond was, vervolgens op de Schans aengekomen zynde, heeft het Gerecht van Oostdongeradeel kennis van deze zaek genomen, en daer van het bekomen bericht den Heeren Raden des Hofs van Vriesland toegezonden. Waerop de Heer Procureur Generael dezes Landschaps, nevens twee Chirurgyns, den Schipper en deszelfs Knecht in persoon ondervraegd, beschouwd, en dus het geval van naby onderzocht hebben. Wat de gevolgen hier van zyn zullen, wil de tyd leeren.

O V E R T S S E L.

Z W O L.

ZWOL. 't IS niet alleenlyk de Kerkeraed van Rotterdam, die, ten einde zynen yver en waekzaemheit, tegen het vervalschen der ware Leere te betoonen, eenen tweeden Brief aen den Kerkeraed dezer Stad (*) heeft afgevaerdigd; neen, de Wachters van het Stichtsche Sion, hebben dien van het Zwolsche Jerusalem ook andermael aengemaend, om,

(*) Zie hier voren bladz. 533.

om, *als Helden Israëls, wegens den schrik des inbrekenden nachts, rondom het bedde van den Hemelschen, en in Nederland, door zyn woord en geest nog rustende Salomo te waken*, enz. Wy twyfelen niet, of onze Lezer zal begerig zyn, om deze tweede Aenmaninge ook in haer geheel te beschouwen. Zie hier dezelve: Zwoll.

Wel Eerwaerde Heeren en veelgeachte Medebroederen, thans uitmakende de Leden van den Eerw Kerkeraed van de Hervormde Nederduitsche Gemeente binnen de Stad Zwolle.

NAdemael onze welgegronde bekommernis, over de Rechtzinnigheit van eenen uit uwer Eerw. Leden niet vermindert, maer zelfs door alom verspreide geruchten en schriftelyke getuigenissen vermeerderd en verzwaerd word. Zoo is 't, dat wy eensdeels, uit liefde voor de dierbare waerheit, ten koste van zoo veel bloed en onuitdruklyke moeite verkregen, op de Dordrechtsche algemeene Vergaderinge, naer den onfeilbaren regel van Gods Woord plegtiglyk gestaefd, en sedert dien tyd, met onbezwekene getrouwigheit, in onze Kerken verdedigd, ons verblyden over die, welken het toebetrouwde pand der gezonde woorden, op allerlei wyze, trachten ongeschonden te bewaren onder uw Eerw., en anderdeels ons bedroeven, over den toeleg der genen, die in den schoot der Kerke gekoesterd, tegen haer eigen Moeder en Broeders opstaen, verkeerde dingen sprekende; waer uit in ons niet dan zorgelyke vooruitgezigten kunnen en moeten veroorzaekt worden, dat de zuivere Waerheit, op de straten struikelende, ons allengskens verlaten, en de eene schakel na de andere, van de gulden keten der zaligheit verwrongen en losgemaekt zynde, de Bruid van Koning Jezus, 't voornaemste en onwaerdeerbare kleinood en sieraed van haren halze verliezen, en in tegendeel de dwaling door dezen en ge- *Tweede Brief van den Utrechtschen Kerkeraed.*

ZWOL. genen glimp bedekt, veld winnen, en van kwaed tot erger voortslaen zal.

Tweede Brief van den Utrechtschen Kerkeraed.

Hierom, Mannen Broeders, nemen wy de vrymoedigheit, om uw Eerw. ootmoedig te bidden en te smeken, om Christus en uwer en andere Zielen eeuwige behoudenis, dat uw Eerw. als Helden Israëls, de zwaerden aen uwe heupen gegord hebbende, wegens den schrik des inbrekenden nachts, rondom het bedde van den Hemelschen, en in Nederland door zyn woord en geest nog rustenden Salomo waken, in 't geloove staen, mannelyk houden, sterk zyn, en toch niet gedogen mogt, dat de grondzuilen van onzen Godsdienst ondermynd, en de gewigtigste waerheden, zoo al niet regelrecht en met uitgedrukte woorden gelochend, nogthans van ter zyde ontzenuwd en verdonkerd worden: maer dat uw Eerw. veel meer in 't woord der waerheit en in de kracht Gods, zich aen allen en in alles aengenaem en geducht maken mogt, door de wapenen der gerechtigheit, aen de rechter en flinker zyde, zoo wel ter uwer verdediging, als afbreuk der tegenstanders geschikt.

Uw Eerw. zyt al te verlicht, als dat uw Eerw. het gewigt van dit stuk niet zoudt beseffen, en ter herte nemen. Ons verzoek ontstaet ook niet uit eenige twyfeling aen uw Eerw. onvermoeide waekzaemheit: immers van dezelve hebben wy doorslaende blyken en onwraekbare ondervinding: noch uit eenen voorbarigen yver, om den reeds loopenden in de voorgestelde loopbane, en strydende voor het allerheiligste geloove, nieuwe spoorslagen te geven: maer de Gemeenschap der Heiligen, 't belang 't welk wy nemen in den algemeenen welstand van Sion, 't deelgenootschap van en aen het lyden en de kwynende ongesteldheit der leden des lichaems van Christus, hebben ons aengezet om anderwerf dezen Brief aen uw Eerw. af te vaerdigen, ja laten ons geen rust, voor dat wy van uw Eerw. eenig bericht ontvangen hebben, te meer, om dat wy de eere niet hebben kunnen genieten, om op onzen voorgaen-

gaenden, uit name van uw Eerw. Kerkeraed een antwoord te bekomen. ZWOL.

Daerenboven kunnen wy niet ontveinzen onze hartelyke toegenegenheit t'uwaert, welke in ons verwekt eene vertrouwende gemeensaemheit, en ons aenzet, om eene eenvoudige bedenking aen uw Eerw. oplossing, naerdien uw Eerw. der zaken allerbest kundig zyt, voor te stellen; namelyk, hoe 't mooglyk is, dat iemant van onrechtzinnigheit in de Leere der waerheit, door het bybrengen van verscheidene bewyzen, beschuldigd, en nogthans naer zyne vooronderstelling onschuldig zynde, niet door klare, duidelyke, onwedersprekelyke (zonder eenige dubbelzinnigheit) en voldoende woorden, of schriften, den opgevatten argwaen, waer toe hy en om zyns gemoeds en der Kerke ruste en stichting verpligt is, wegneemt? Of is hy aen verdachte en tegen onze Waerheit en Belydenis strydende gevoelens schuldig, waerom heeft hy dan niet zulk eene heerschende liefde tot dezelve en eerlykheit, dat hy verklare, hoe dat hy in deze en gene grondwaerheden, niet eenstemmig is met de Leere onzer Kerke; noch zyn kan, om dat hy meent zyn geweten te kwetsen?

Tweede Brief van den Utrechtschen Kerkeraed.

Voorts, Broeders, wy bidden den Allerhoogsten, dat Hy, die de harten der Koningen in zyne hand heeft, en buigt als waterbeken, werwaerts hy wil, hare Koninglyke Hoogheit, de doorluchtige Vrouwe Gouvernante enz. enz. enz. en u wel Eerw. Hoogachtbare Overigheit, gelieve verder te bewegen, om naer hare Hoogloflyker veruitziende en verligte oogen, en naer haer veel vermogend gezach, de verdedigers der waerheit te ondersteunen, en met eene blyde uitkomst der zake Gods, tegen die der menschen de overwinning behalende, te bekroonen

De Heere, die niet slechts eenen zegen heeft, maer ook alle de schatkameren van zyne liefhebbers kan en wil vervullen, zy uw deel, uw toevlucht, uw burgt en hoog vertrek, en doe voor uw Eerw. destralen van de Zonne der Gerechtigheit en der Werheit, die door de zwartste dampen weten in

ZWOL. te breken, en in een oogenblik uit de akelykste duisternis 't schoone licht kunnen verwekken, opgaen, op dat 'er genezinge zy en worde onder hare vleugelen, voor alle breuken Sions.

Tweede Brief van den Utrechtschen Kerkeraed

Wy hebben de eere, om ons te teekenen met verschuldigde liefde en hoogachtinge

Wel Eerwaerde Heeren en veel geachte Medebroederen, Leden van den Kerkeraed te Zwolle,

Uw wel Eerwaerdens,

Uit aller naem en last,

Heil toebiddende en ootmoedigste Dienaer,

Utrecht den 26 *Juny* 1753. *(is getekend)* G. M. ELSNERUS, *Syn. p. t. Scriba.*

Zoo vriendelyk, zoo broederlyk eene Aenmaning was een Antwoord van geen minder allooi verdienende. Zie hier dan ook, hoedanig een door het meerder gedeelte van den Kerkeraed dezer Stad daerop gegeven is, niettegenstaende het minder gedeelte tegen verscheide uitdrukkingen van het zelve geprotesteerd heeft:

Wel Eerwaerde Heeren, veel geachte Medebroeders, thans uitmakende de Leden van den Eerwaerden Kerkeraed der Hervormde Nederduitsche Gemeente binnen de Stad Utrecht.

Antwoord des Zwolschen Kerkeraeds aen dien van Utrecht.

UW Eerws. Missive van den 18 September 1752 (*), gaf ons reeds de aengenaemste blyken van uw Eerws. getrouwe zorge voor de dierbaerste Waerheit, door Gods goedgunstig bestier in Nederlands Kerke aengenomen, en tot nu toe door zyne magtige hoede standvastig beleden, en daer door een krachtige prikkel, en nieuwe moed, om, al was het dan onder eenigen tegenstand, niet te dulden, dat

(*) Zie deze in ons VI. Deel [1752], bladz. 1181.

dat dezelve in eenigen deele onder ons verdonkerd, of verdraeid wierd. Zwol.

De omstandigheden, waerin wy toen waren, hebben niet toegelaten, dien by ons zoo zeer aengenamen Brief aenstonds te beantwoorden. Maer nu ruimte verkregen hebbende, en daer op ons vereerd vindende met eene andere Missive van den 26 Juny 1753, is het ons tot groote blydschap, aen uw Eerws. in gevolgen uw wenschen en begeren te verklaren, dat ons niets meer ter harte gaet, als dat Jerusalem in het midden van ons blyve, een Stad der Waerheit, en een Berg der Heiligheit, die door dezelve Belydenis en eendragtige Verkondiging van de eeuwige en onveranderlyke Waerheit, zoo met andere Gemeentens van ons Vaderland, als met uw Eerws. bloeiende Gemeente, wel en standvastig samengevoegd is.

Antwoord des Zwolschen Kerkeraeds aen dien van Utrecht.

Daertoe door uw Eerws. zoo krachtig en liefderyk te worden opgewekt, is 'er zoo verre van daen, dat by ons ten kwade zoude worden opgenomen, dat wy in tegendeel ons daer uit ten hoogsten verblyden, in de aengename bevindinge van uwen brandenden yver, tot herstel van Sions breuke, en in de zekere verwachtinge van uw Eerws. raed, en veel vermogende hulp, tot behoudenisse van de dierbare en onder ons gekreukte waerheit en eendragt.

Wy gelooven met uw Eerws., dat 'er een spoedig einde van alle onze bekommernissen en moeite zou gezien worden, wanneer die in 't midden van ons, wien het gelust heeft onze Gemeente en de geheele Kerke van Nederland, door zyne vreemde en valsche Leeringen te beroeren, mogt goedvinden, om met ronde en duidelyke woorden te verklaren, wat zyn E. omtrent alle die gewigtige Leerstukken van onzen Godsdienst, over welker verdonkering en verdraeijing hy word aengeklaegd, gevoelt.

En om dat de inhoud van uw Eerws. Missive, door de daerin voorgestelde Vrage, eene gepaste aenleiding gaf, om zyn E. reden af te vorderen, van zyn tot nu toe in deze in het werk gestelde achterhoudendheit, en tevens aen uw Eerws. te vertoonen,

nen,

ZWOL. nen, hoe verre het met zulke oprechte, broederlyke en gemoedelyke Vragen by zyn E. te brengen is, hebben wy zyn wel E. verzocht, mondeling of schriftelyk op te geven, wat zyn E. op deze Vrage, die niemant onzer, als zyn E. raekte, oordeelde te moeten antwoorden, en daer op ten blyke dat zyn E. nog den voorgaenden voet houd, dit by dezen ingesloten antwoord (*) ontvangen.

Antwoord des Zwolschen Kerkeraeds aen dien van Utrecht.

Het

(*) Dit Antwoord luidde dus:

Aen den E. Kerkeraed van Zwolle.

Op de Propositie en Vrage van den E. Kerkeraed, hoe Dnus *van der Os* gelieve beantwoord te hebben, de Vrage, voorkomende in den Brief van den E Kerkeraed van Utrecht, in de woorden die beginnen: *Namelyk hoe het mogelyk is* enz. en eindigen *om dat hy meent zyn geweten te kwetsen*; antwoord de ondergeschrevene, dat hem, by aendachtige lezing en overweginge van die Periode, niet klaer genoeg gebleken is, dat de E. Kerkeraed van Zwolle, wel gefundeerd zoude zyn in hunne sustenue, dat die Vrage hem *van der Os* allernaest raekt; wyl de E. Schryvers van dien Brief die Vrage in 't generael ter neerstellen, zonder eenige applicatie daer van te maken, op een byzonder persoon of geval.

Hoe ligtelyk men nu kan mistasten, in een generael gezegde toe te passen op een byzonder persoon, hoe zeer ook alle omstandigheden, waerin zoo iets gezegd word, daertoe aenleiding geven, heeft de ondervinding reeds geleerd in het zelve geval. Toen namelyk de E. Kerkeraed van Amsteldam, in hunne Missive van den 6 July 1752 aen den E. Kerkeraed van Zwolle schreef, *dat, zoo lang men schuwt het oordeel van Kerkeraden, Classen en Synoden, in stukken, welke de Leere en ordere der Kerke betreffen, te ondergaen, de ongerustheit, welke de Kerke over de onrechtzinnigheit van hare Broeders heeft opgevat, vermeerdert, de ergernis gegronder, en het gevaer van scheuringe grooter word.* Welk verwyt de ondergeschrevene, als gezegd met applicatie op zyn persoon, van zich afkeerde in een Brief aen den Amsteldamschen Ker-

Het gene wy dan al in lang voorleden tyden voor en by den aenvang onzer Proceduren, door vriendelyke en minzame Vermaningen, door ernstige betuigingen en voorhoudingen, dikwyls daerna door ons en anderen herhaeld, in dezen niet hebben kunnen verkrygen, hopen dat nu in 't vervolg zal verkregen worden, wyl 't eerst onze wel Edele Hoog Achtb. Magistraet, en daerna ook hunne Edel Mo-

Zwolsche Antwoord des Zwolschen Kerkeraeds aen dien van Utrecht.

Kerkeraed, gedateerd den 31 July 1752. Maer waerop de E. Kerkeraed van Amsteldam, in eenen volgenden Brief van den 10 Augustus des zelfden jaers, geliefde te rescriberen: *dat zy niemant daer van stellig beschuldigden, dat hunne woorden in den vorigen Brief generael lagen; en dat het besluit door* DIES *daer op gemaekt is, niet uit eene byzondere onderstellinge van iemant, maer uit eene algemeene stelregel, welke zonder regard op personen daer geplaetst is.*

Wyl nu in den Brief van den E. Kerkeraed van Utrecht de Vrage generael is, en niets in dien Brief voorkoomt, 't gene die Vrage betreklyk maekt, tot eenen byzonderen persoon, meer dan in den Brief van den E. Kerkeraed van Amsteldam; oordeelt de ondergeschrevene, dat die Vrage generael beantwoord moet worden, zonder applicatie op iemants persoon: en dat zulks door hem niet beter kan geschieden, dan door eenig ander Lid van den E. Kerkeraed.

(*is geteekend*)

Zwol den 9 July 1753. ANT. VAN DER OS.

P. S. En by aldien de E. Kerkeraed mogt blyven sustineren, die Periode op den persoon van den ondergeschrevenen applicabel te zyn, geeft de ondergeschrevene den E. Kerkeraed in bedenkinge, of over de zake hem rakende, wel gevoeglyk en betamelyk eenige correspondentie met buiten-provintiale Consistorien kunnen ingegaen en gehouden worden?

Want deze zou gaen *of* over de zaken, die, voor het geven van het advys der Theologische Faculteit van Leiden, zyn behandeld, *of* over zaken, die men zegt dat later zyn voorgevallen. Over de eerste zaken

ZWOL. Mogende, voor voorleden week tot Deventer vergaderd, goedgunstig behaegd heeft, ons verzoek aen dezelve gedaen, op advys en last van hare Koningklyke Hoogheit, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, om de Judicature over de Nieuwe Bezwaren, die onze Kerkeraed over zyne Leer heeft, ongepræjudicieerd het recht des Kerkeraeds, ter eerster instantie te brengen voor het E. Classis van Zwolle, te accorderen (*).

Antwoord des Zwolschen Kerkeraeds aen dien van Utrecht.

Wy danken God, die de harten van hare Kon. Hoogheit, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, van hunne Ed. Mogende, en onze wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet, daer heen geneigd heeft, dat ze niet gewild hebben, dat 'er onder ons een grond zoude gelegd worden, tot zoodanige gevolgen, waerop men wel eens van Nederlandsch Israël mogt zeggen: *Icabod, de Eere, de Arke des Heeren is weggevoerd uit Israël.*

De

ken kan zulk eene correspondentie geen plaets hebben: om dat die zaken, by Resolutie van Ridderschap en Steden getermineerd zyn, zonder de zelven aen het oordeel van buiten-provintiale Consistorien te onderwerpen. Over de laetsten kan het ook niet geschieden, om dat die zaken, door hare Koningklyke Hoogheit, de Prinses Gouvernante, op addres van het meerder deel onzes Kerkeraeds, en contraremonstrantie van het minder deel, zyn gerenvoieerd, niet aen eenige buiten-provintiale Consistorien, maer aen de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie; tot welker cognitie dezelve daerom moeten komen in den stand, waerin zy, ten dage van dat renvoi, zonder het inmengsel van zulk eene buiten-provintiale correspondentie, waren: naer dien onverzettelyken regel, *Deliberante Principe, nihil est innovandum*

(*) Van deze zaek, te weten het toestemmen hunner Ed. Mog. dat de nieuwe Bezwaren voor het Classis zullen gebragt worden, en wat daer toe betreklyk zy, hopen wy onzen Lezer in de volgende maend, een beknopt bericht te geven; latende de veelvuldigheit der stoffen, voor ons nog te verhandelen, zulks in deze maend niet toe.

De Heere bekleede zyne Priesters met heil, en doe zyne gunstgenooten juichen, make, en beware uw Eerws. in 't byzonder als Glansende Sterren aen het Firmament zyner Kerkhemel tot in lange dagen.

Zwoll. Antwoord des Zwolschen Kerkeraeds aen dien van Utrecht.

Wy blyven, met ware broederlyke liefde en alle achtinge

Uw Eerws. Dienstwillige Dienaers en Medebroeders in Christus

Uit aller naem en last,

Zwolle den 15 *July* 1753.

(*is geteekend*)

DANIEL DE GIMMER, *Syn. p. t. Scriba.*

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

GRONINGEN.

Het voornaemste, 't gene wegens deze Provintie thans te melden is, loopt in het geen het Hof van Justitie betreft bykans als in een middelpunt te zamen; het zy men lette op de menigvuldige Verschillen van het zelve met andere Hooge Collegien, gelyk met dat van Burgermeesteren en Raed dezer Stad en de Gedeputeerde Staten dezer Provintien, of op de beruchte Proceduren, voor deszelfs tafel nu onlangs afgedaen.

Wat de Verschillen aenbelangt, omtrent dezelven zouden wy gaerne onzen Lezer uitvoerige kennisse geven, kondén wy daeromtrent bekomen de authentique wederzydsche Memorien en Missiven; en zullen zulks ook gaerne nog doen, indien ons dit geluk gebeuren moge. Doch by gebrek van dezelven moeten wy nu alleenlyk zeggen, dat, voor zoo veel de zaken afgedaen zyn, het

GRO-NINGEN. Hof by hare Koningkl. Hoogheit, de Vrouwe Gouvernante, in alles den zege heeft bevochten, in zoo verre dat Burgermeesteren en Raed, even gelyk alle andere Gerichten in deze Provintie, aen het zelve onderworpen zyn.

De beruchte Proceduren, voor deszelfs tafel nu onlangs afgedaen, zyn twee; de eerste betreft den Heere *Mr. Johan Geertsema*, weleer Burgermeester dezer Stad, en de tweede den persoon van *Klaes Sebes*, Landman, woonende te Kantes in het Hunsingo Kwartier der Ommelanden. Van de eerste zullen wy eerst spreken.

Dees Burgermeester was in den jare 1748 zoodanig in den onsmaek der Gemeente gevallen, dat hy, op den 17. der Lentemaend van dat jaer, niet alleen eene Plondering van zyn Huis en, den 4. van Grasmaend daer aen volgenden, van zyn Buitenplaets moest ondergaen; maer dat ook Burgermeesteren en Raed dezer Stad hem daerna lieten insinueren zich by provisie uit alle Collegien, Publieke Zamenkomsten en de Magistraets-Gestoelten in de Kerken te absentéren; en een Commissie van drie Heeren, bestaende uit den Stads Fiskael *de Sitter*, en de Doctoren *Wolbers* en *Eyssonius* aenstelde, om nopens zyn gedrag, van rontsomme van Knevelarye beschuldigd, nader onderzoek te doen; ingevolge van welker informatien hem eerst civiel Arrest in zyn Huis aengezeid en vervolgens een dag geprefigeerd werd om zich in persoon binnen deze Stad, uit welke hy zich ten dien tyde begeven had, ter verantwoordinge te moeten stellen; gelyk wy reeds omstandig te boek ge-

gesteld hebben (*). Wegens deze wyze van procederen beklaegde de Heer *Geertsema* zich door een Brief (†), en deszelfs Huisvrouw door een Request, eerst by Burgermeesteren en Raed alhier, verzoekende te weten wie zyne beschuldigers waren, en wat de beschuldigingen, die men tegen hem inbragt, met een termyn van tyd om daerop te kunnen antwoorden; doch zonder daerop eenige dispositie te erlangen. Waerop hy resolveerde zich door een Request te adresseren by wylen den Prins Erfstadhouder, hoogl. ged., met verzoek dat die zich zyner zake geliefde aen te trekken, en hem de gelegenheid te verleenen om wegens de beschuldigingen ten zynen laste zich voor zyne Hoogh. te verantwoorden en rechtvaerdigen; gevende ondertusschen Burgermeesteren en Raed dezer Stad door een Request kennis dat hy zulks gedaen had. Hunne Ed. Mog. vonden vervolgens ook goed de zaek van den Burgermeester ter finale decisie aen zyne Doorl. Hoogheit te defereren Waerop de Heer *Geertsema*, in een twede Request (§), aen den Prins andermael verzogt dat die zich zyner zake ter decisie geliefde aen te trekken, of, zoo deszelfs hoogwichtige bezigheden zulks beletten mogten,

GRONINGEN.

(*) Zie ons II. Deel [1748], bl. 198, 286, 646 en 752.

(†) Zie den zelven in het zelfde Deel, bl. 751.

(§) Deze Requesten en andere Documenten, betreffende de zaek van dezen Burgermeester, vind men in de *Stukken en Bescheiden, rakende de Proceduren tegen den Heere en Mr.* JOHAN GEERTSEMA, *Oud Burgermeester* enz. nu onlangs in fol. uitgegeven by den Boekverkoper *Jacob Bolt*, te Groningen.

GRONINGEN. ten, dezelve te renvoieren aen een neutrael Gerichtshof in eene der Vereenigde Provintien; tot welk laetste zyne Hoogheit overhelde, renvoierende door een Brief, van den 20. der Sprokkelmaend des jaers 1750, deze zaek aen het Hof Provintiael alhier, om in dezelve zoodanig te procederen en vervolgens te vonnissen, als het in goede Justitie zoude bevinden te behooren. De Dagvaerding hierop vergund, partyen gehoord, en de wederzydsche Stukken gezien en overwogen zynde, heeft dit hooge Gerichtshof, op den 24. der jongste Bloeimaend, daer over de volgende Sententie uitgesproken:

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Alzo het zyne Doorluchtigste Hoogheit den Heere Prinse Erf-Stadhouder, glor. gedagtenis, op het gepræsenteerde Request van den Burgermeester J. Geertsema, (waer by dezelve hadde verzogt, dat het zyne Doorluchtigste Hoogheit mogte behagen over de zaek, voor de Heeren Burgermeesteren en Raed in Groningen tegens hem geëntameerd, de decisie aen te nemen, of wel anderszins de gemelde zaek ter decisie te renvoieren aen een neutrael Gerechts-Hof in een van de Provintien) heeft geliefd goed te vinden by Missive van den 28. February 1750, de voorschreven zaek te renvoieren aen den Hove Provintiael van Stad en Lande, om daer in zoodanig te doen procederen en vervolgens te sententieren, als het zelve Hof in goede Justitie zoude bevinden te behooren. Ten dien einde daer benevens aen den Hove hebbende laten toekomen de Kopyen authentiek van de respective Informatien, Examina en Resolutien, die, tot de voorschreven zaek relatief, door Burgermeesters en Raed voornoemd aen zyne Doorluchtigste Hoogheit, glor. memor., waren toegezonden. En het Hof daerop, ingevolge de welmeininge van zyne Hoogheit, de Cognitie over deze zaek hebbende aengenomen, en dezelve voorts ter examinatie

tie in handen van Commissarissen en den Procureur Generael hebbende gesteld, is, na derzelver ingenomene rapport goedgevonden om door de voornoemde Heeren Commissarissen, geadsisteerd met den Procureur Generael en een' Sekretaris, den Burgermeester Geertsema op articulen van faiten, uit de bekomene Informatien geformeerd, in persoon te verstaen en deszelfs responsiven daer op in te nemen: zoo als het zelve ook vervolgens van tyd tot tyd is geëffectueerd geworden. Zynde wyders na ingenomen rapport van voornoemde Heeren Commissarissen, de Beklaegde op sommige poincten nader gehoord, als mede tot meerdere elucidatie van zaken nopens eenige poincten, zoo nieuwe als nadere verklaringen, van verscheidene personen ingenomen, en eindelyk, volgens authorisatie van den Hove, door Commissarissen mede overgenomen zoodanige Blyken en Documenten, als de Beklaegde by deszelfs responsiven tot adstructie derzelven heeft geallegeerd en verders ter zyner defensie geproduceerd. Welk alles vervolgens ter Vergaderinge van den Hove zynde ingekomen, is by examinatie der toegezondene Informatien, die door den Advokaet Fiskael van de Stad en twee geadjungeerde Doctoren waren ingewonnen, bevonden:

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Dat voor eerst een *Christiaen Laurens de Moor*, die van den jare 1716 tot in den jare 1729 op het huis de Nyenoort in dienst was geweest, ten laste van den Burgermeester Geertsema heeft ingebragt, dat, zoo als hy onderricht was geworden, door den ouden Graef van Kniphuizen een somma van Drie Duizend Guldens aen hem zou zyn gelegateerd, maer dat hy 'er geen stuk of blyk van had, en het gemelde Legaet niet genoten, hebbende de Burgermeester Geertsema ten tyde voornoemd op de Nyenoort mede verkeerd. Waerop de Beklaegde, zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd nooit van zoodanig Legaet iets gehoord of gelezen te hebben, en dat ook niet geloofde het zelve ooit te hebben geëxsteerd, refererende zich dezen aengaende verders tot de respective Testamenten, by wylen den voornoemden Graef

van

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud Burgermeester Geertsema.

van Kniphuizen opgerigt en alhier vervolgens *sub datis* den 16 Maert en 26 October 1717. *in Copia authentica* door den Beklaegden geëxhibeerd. By examinatie van welke Testamenten aen den Hove niet is gebleken, dat daer by eenig Legaet aen gemelden Christiaen Laurens de Moor was vermaekt: Gelyk ook voor het overige nergens consteerde, dat de Beklaegde ooit zulk een Legaet hadde ontfangen.

De Beklaegde wyders door den zelfden *Christiaen Laurens de Moor* beschuldigt zynde geworden, dat uit naem van de Gravinne Josina Geertruida van Kniphuizen een Lot in de Groninger Loterye voor hem had ingelegd en waerop twee duizend guldens zou zyn getrokken, zonder dat het zelve aen hem was uitgekeerd. Is daer op door den Beklaegden verklaerd, dat van zoodanig Lot niets wiste; beroepende zich voor eerst op het Boek, het welk by Jaques Fabre, als Directeur van voornoemde Loterye, was gehouden, en producerende voorts diverse notulen van de Loten, waer in voornoemde Gravinne van Kniphuizen met den Beklaegden en meer andere personen geintereſſeerd was geweest: waer uit by examinatie niets van het gepretendeerde Lot is gebleken.

Door *Christiaen Laurens de Moor* verders tot bezwaer van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat hy, in den jare 1747. aen Martini Toren hebbende gearbeid, en op zekeren tyd Kalk uit het Hok buiten het kleine Poortje zullende halen, aldaer eenen Willem Kalkmaker had gevonden met een' Zak vol Steenkalk op een Kaere, welke hy gezegd had uit ordre van den Burgermeester Geertsema te halen, gelyk reeds twee malen van te voren had gedaen; en dat, volgens de verklaringe van eenen *Arent Alberts*, dezelve zou gezien hebben dat 'er ook Steenkalk uit de Stads Schure was gehaeld, gelyk ook de Kalkmaker *Willem Roelofs* en *Pieter Jans* mede verklaerden eenige Stads Steenkalk voor den Burgermeester Geertsema te hebben gehaeld. Heeft de Beklaegde hier op verklaerd, dat zulks ten eenemael buiten zyn weten en ordre was geschied, als zynde destyds met zyn Vrouw te lande geweest. En is, tot stavinge

van

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

van dien, vervolgens geëxhibeerd een Attestatie van den Stads Bouwmeester A. Verburg, in dato den 2 July 1748, als mede twee Attestatien van den Metselaer Jan Janssen Steen, in datis den 17 Augusti 1749 en 30 May 1750, by welker examinatie vervolgens is gebleken, dat in den jare 1747. de Steenmetselaers-Baes Roelef Hanssen van den Bouwmeester Verburg eenige Stads Steenkalk hadde gevraegd tot het maken van gesnedene voegen aen een endje Muur tusschen den Gang en het Koetshuis van den Burgermeester Geertsema voornoemd, en dat zulks zynde toegestaen, daer toe, naer het zeggen van Roelef Hanssen, in 't geheel ongeveer vyf Spint van gemelde Steenkalk waren gehaeld en gebruikt (hoewel door den Bouwmeester zelven, maer op min of meer twee Spint gecalculeerd) en dat zulks alles by absentie en zonder voorkennis van den Beklaegden was geschied, die, daer na in de Stad gekomen zynde en het zelve vernomen hebbende, zyn ongenoegen zelfs aen voornoemden Roelef Hanssen had getoond, en voorts, naer de quantiteit gevraegd te hebben, gezegd, het zelve als dan te willen betalen. Geblykende wyders uit eenige geproduceerde quitantien van den Koopman Heere Sytses, op het Hogezand woonagtig, dat de Beklaegde wegens Kalk en Steen, in den jare 1747 gebruikt, aen denzelven een somma van zeven honderd vyf en tagtig guldens en tien stuivers hadde betaeld. En consteerde ook uit de bygebragte verklaringe van voornoemden Kalkmaker Willem Roelefs en Pieter Jans in 't minste niet, dat zy de Steenkalk uit ordre van den Beklaegden hadden gehaeld.

Wyders door *Christiaen Laurens de Moor*, mitsgaders *Jan Hindriks Holtzager* en *Jan Derks*, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve voor eenige jaren Linde- en Ipenbomen of Potelingen, als mede Zeepsieders-Assche, Veen-Aerde en Zand met Stads Pramen of Schepen naer deszelfs Buitenplaets aen het Waer hadde laten voeren en dezelven door Stads Arbeiders aldaer doen lossen; welke Arbeiders door den Stads Bouwmeester waren betaeld. Heeft de Beklaegde hier op verklaerd,

GRONINGEN. *Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.*

klaerd, dat eenmael (*) van zyn Leven tot het vervoeren van voornoemde Goederen de Stads Pramen had gebruikt; doch dat niet wiste of 'er Stads Arbeiders by waren geweest; en zoo ja, dat dezelven dan ook wel betaeld zouden zyn, als hebbende de Beklaegde eens in de zestig guldens aen den Bouwmeester voldaen: Maer had de Beklaegde aen de Schippers geen betalinge gedaen, dewyl van den Bouwmeester geinformeerd was, zulks niet gebruikelyk te zyn; alwaerom dan aen voornoemde Schippers een fooitje had gegeven.

Voorts door den Stads Opzigter *Luppe Tonkens* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde verklaerd, dat dezelve in den jare 1747, wanneer aen de Martini Toren wierd gearbeid, aen gemelden Opzigter had verzogt een' Arbeider van den Toren aen hem te willen overdoen. Dat hy daerop eenen Jan Hindriks Holtzager had overgedaen, die vervolgens vyf dagen aen het huis van den Burgermeester hadde gewerkt, doch waren de Daghuren ter somma van vier guldens 7 stuiv. 4 p. aen dezelven door de Stad betaeld. Heeft de Beklaegde daer op verklaerd nog wel te weten, dat eens op zekeren tyd zoo aen den Stads Bouwmeester als aen den Opzigter Tonkens, hadde gezegd, dat zy hem een Opperman mogten be-

(*) Omtrent dit *eenmael* word de Lezer nader onderricht door eene Resolutie der Hooge Justitiekamer van den 2. Juny 1753, geplaetst achter de Stukken en Bescheiden, rakende deze Proceduren, gedrukt te Groningen by J. Bolt, van welken wy hier voor bladz. 605. in de Aent. reeds gewaegt hebben. Volgens opgave dezer Resolutie heeft de Burgermeester Geertsema, by het nalezen dezer Sententie bevonden, dat dit *eenmael* hier in eenen anderen of ruimer zin nedergesteld was, dan hy vermeende verklaerd te hebben, moetende het zelve alleenlyk betrekking hebben tot het eerste punt, namelyk het vervoeren van Boomen, als hebbende de Heer Geertsema daer toe maer eenmael van zyn leven Stads Pramen; doch tot het vervoeren van andere Goederen, wel meermalen die gebruikt.

bezorgen, om eenigen Steen uit het Schip te verwerken; dat gemelde Opzigter vervolgens aen hem een' Arbeider had toegezonden, welke drie à vier dagen in 's Beklaegden werk was geweest, zonder te hebben geweten, dat hy een Stads Arbeider was; dat de Beklaegde, als gewoon zynde om zyne Arbeiders telkens des Saturdaegs af te betalen, ook aen gemelden Opperman des tyds had laten zeggen, van niet weg te gaen voor dat betaeld zou zyn; dat dies niettegenstaende dezelve was weg gegaen zonder betalinge te hebben gevraegd of bekomen; dat de Beklaegde vervolgens Luppe Tonkens by hem had ontboden, die echter wegens indispositie des tyds niet was gekomen, maer dat, hem naderhand gesproken en gevraegd hebbende, of aen den Opperman ook betalinge hadde gedaen, dezelve daerop had geantwoord, wegens indispositie des tyds zelve geen betaling aen de Arbeiders te hebben gedaen, maer dat zulks door een' ander was verrigt, die misschien den Opperman mede had betaeld; dat de Beklaegde daer op aen voornoemden Luppe Tonkens het Verschot wederom hadde gepræsenteerd, doch dat hy had geweigerd het zelve te ontfangen; waerop de Beklaegde hem had doorgestreken, als denkende, dat zulks geschied was om hem te verstrikken.

GRONINGEN

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Wyders door zekeren *Roelef Hanssen* en zyn Vrouw *Margarieta Harms*, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat zy ten behoeve van denzelven een verzegelinge ter somma van honderd en vyftig guldens hadden gepasseerd, daer zy echter maer honderd en tien guldens schuldig waren geweest: en hoewel de Burgermeester aen hun had beloofd, dat het overige geld aen hun zoude worden geteld, zoo dra Doctor Adriani de verzegelinge hadde vervaerdigt, zulks echter nooit was geschied. Voorts, dat de Burgermeester den geheelen Boedel van voornoemden Roelef Hanssen had gemanieerd, en deszelfs Crediteuren uit de verkogte goederen betaeld, zonder daer van rekeninge te hebben willen doen: gelyk hy ook de Contraprætensien van Roelef Hanssen met hem niet had willen liquideren. Waeromtrent de Beklaeg-

GRO-
NINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

klaegde zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd nooit eenige Maneance van den Boedel van Roelef Hanssen te hebben gehad, noch ook eenige betalinge aen diens Crediteuren gedaen: maer dat die Boedel door den Koopman Gerrit van Delden was gezuiverd, die ook de Schulden had afbetaeld en de Beklaegde mede wegens vier Verzegelingen op den 4. Maert 1746 voldaen; gelyk zulks by de exhibitie van de voorschreven Verzegelingen *in originali* ook is gebleken. Maer had de Beklaegde, behalven dien, nog een Verzegelinge ten laste van gemelden Roelef Hanssen en Vrouw, groot honderd en vyftig guldens capitael, herkomstig van een opgeschoten Capitael, groot honderd en zeventig guldens, volgens Obligatie, in dato den 25 May 1744, waer van door voornoemden Gerrit van Delden in den jare 1746 een somma van twintig guldens was afbetaeld, uitwyzens het geproduceerde Extract uit deszelfs Boek: zoo dat aldus de Obligatie op 150 guldens was verminderd, en vervolgens van dat resterende capitael de voornoemde Verzegelinge opgerigt en beleden voor Doctor Theod. Adriani op den 12 Juny 1746. By welkers examinatie ook is gebleken, dat by de belyinge van gemelde Verzegelinge de voorschreven Obligatie gemortificeerd en door den Richter zelfs gecancelleerd is geworden. Consterende wyders uit een geëxhibeerde gerichtelyke Acte, dat het voornoemde Capitael à 150 guldens volgens Verzegelinge van Roelef Hanssen *cum uxore* naderhand zynde opgezegd, die opzegginge op den 13 October 1750. *in contumaciam* was geconfirmeerd en den 20 dito aen gemelde Debiteuren geinsinueerd. En zyn voor het overige een meenigte van gequiteerde Rekeningen van Roelof Hanssen sedert den jare 1735 tot 1748 incluis door den Beklaegden alhier geproduceerd om te bewyzen, dat alles aen denzelven had afbetaeld, wat hem van den Beklaegden had gecompeteerd, zoo dat niets meer aen hem schuldig was.

Vervolgens door *Harm. Nieman* en zyn Vrouw *Grietje Jurriens* beschuldiging zynde ingebragt, dat, voor eenige jaren, Harm. Nieman zeer ziek liggende,

de, de Burgermeester Geertsema aen deszelfs Behuizinge was gekomen en aen hem gepræsenteerd een Obligatie te vertekenen, waer by bekende een somma van veertien honderd guldens aen den Burgermeester schuldig te zyn. Dat zulks door Harm Nieman eerst was geweigerd, als sustinerende niet meer als duizend en vyftig guldens schuldig te zyn; maer dat vervolgens door den Beklaegden daer toe geinduceerd was geworden op de belofte van voor het overige de Vrouw in het Gasthuis te zullen helpen, 't geen echter niet gevolgd was. Waer op door den Beklaegden is verklaerd, dat bevorens wel verscheidene Obligatien ten laste van Harm Nieman heeft gehad, maer tegenswoordig geen andere, als alleen een Borgtogt, voor zyn Broeder Jan Nieman à 550 guld. wegens opgeschotene Penningen aen den Ontfanger van Trojen, voor een Huis in de Fiolenstraet, uitwyzens het geproduceerde blyk, in dato den 7. May 1735. Ontkennende de Beklaegde voorts, dat de hand à 1400 guldens hooger zou zyn gesteld als Harm Nieman schuldig was geweest, als mede, dat zoodanige belofte van de Vrouw voor het overige in 't Gasthuis te zullen helpen, ooit door hem was gedaen. En is vervolgens uit een geproduceerde hand, door Harm Nieman en Vrouw vertekend en gedateerd den 11 November 1735, aen den Hove gebleken, dat dezelve eene behuizinge van de Heeren Gelsing voor 1400 guldens hadden aengekogt, en dat die penningen door den Burgermeester Geertsema waren opgeschoten. Consterende wyders by de verdere geproduceerde blyken, dat dezelve tot securiteit van zyn gedane opschot by verzegelinge, in dato den 17 February 1756, van de Heeren Gelsing het regt van gereserveerde eigendom over gemelde behuizinge hadde bekomen. En dat, vervolgens Harm Nieman onder de magt zyner Creditoren zynde geraekt, de voorschreven behuizinge na gepræsenteerde Requeste van den Burgermeester Geertsema, in dato den 17 December 1739, en daer op gevolgde Sententie der Heeren Burgermeesteren en Raed, in dato den 19 December 1740, door voornoem-

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

GRO-
NINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

noemde Creditoren onder borgtogt verkogt is geworden, en dat daer na, door de Heeren Raeds-Gecommitteerden tusschen den Burgermeester Geertsema en meergemelde Creditoren, een uitspraek was gemaekt, waer by aen den Beklaegden zyne voorschrevene pretensie à 1400 guldens Capitael met de Interessen *ex mora* en eenige verdere pretensien *jure præcipuo* geadjudiceerd zyn geworden.

Wyders door den zelfden *Harm Nieman* zynde ingebragt, dat zyn Broeder Jan Nieman een behuizinge aen den Burgermeester Geertsema by particuliere handschrift voor duizend guldens hadde verkogt, maer daer voor nooit betalinge genoten, heeft de Beklaegde hier op verklaerd, een behuizinge van Jan Nieman en zyn Vrouw te hebben aengekogt voor duizend en twintig guldens, en het zelve ook ten vollen betaeld en wel ter præsentie van de Raedsheeren Robers en Berghuis, die de belyinge van het Koopcontract hadden ingenomen, in dato den 30 July 1739. By welkers examinatie vervolgens is gebleken, dat de Beklaegde van zekere Margaretha de Vries had overgenomen een Capitael, à vyf honderd guldens nevens de huren in plaets van renten, sedert den 1 May 1738; als mede het regt van gereserveerden eigendom over de voorschreven behuizinge, zoo door Jan Nieman van voornoemde Margaretha de Vries was aengekogt en waer van het Koopschat à 500 guldens niet was voldaen. En dat Jan Nieman, niet in staet zynde geweest het voornoemde Koopschat te konnen betalen, de gemelde behuizinge aen den Burgermeester Geertsema wederom hadde afgestaen, onder Conditie, dat de meliorатien ter somma van vyf honderd en twintig guldens door den Heer Geertsema aen Jan Nieman zouden worden voldaen, gelyk zulks ook is geschied door liquidatie van eenige pretensien, als 1. van 280 guld. wegens geleverde Vette Beesten, 2. van 130 guldens Landhuur, en 3. van 110 guld. wegens nog meer geleverde Beesten, t'samen bedragende de somma van 520 Car. guldens. Consterende verders uit voornoemden verzegelden Koopbrief, dat ook Harm Nieman by de-

zel-

zelve van zyne pretensien op gemelde huizinge ten Gronollen heeft gedesisteerd. GRONINGEN.

Verders door meergemelden *Harm Nieman* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat hy en zyn Broeder Jan Nieman een groote party Modder, buiten de A. Poort by de eerste rondpael hebbende gelegen, op het land van den Beklaegden by Donghorn hadden gebragt en aldaer geslegt, als mede de dobben met grauwe Turf als anders gevuld, zonder daer voor iets te hebben genoten; heeft de Beklaegde hier op verklaerd, dat Harm en Jan Nieman twee Schepen met ligte Turf en eenige Aerde op zyn Land hadden gebragt, zonder echter meer te weten, of daer voor betalinge aen hun had gedaen, en zoo niet, zoo dagte hy, dat zy hem daer over doch nooit zouden aenspreken, dewyl zy als nog wel vyfhonderd en vyftig guldens aen hem schuldig waren gebleven. *Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.*

Vervolgens door *Grietje Jurriens*, Huisvrouw van Harm Nieman ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve voor een Ledikant met Behangsel, staende in het Huis, dat door Jan Nieman aen den Beklaegden was verkogt en haer mandelig toebehoorde, had beloofd dertig guldens te zullen betalen, maer dat zulks niet was geschied, niettegenstaende dezelve het Ledikant by het Huis hadde behouden, heeft de Beklaegde hier op verklaerd, dat hy zoodanig Ledikant met Behangsel niet had gekogt, noch ook eenig geld daer voor beloofd; maer dat 'er alleen een oud Houtwerk van een Ledikant zonder eenig Behangsel in voornoemde Huis was nagebleven, 't geen 'er niet konde worden uitgenomen, als zynde tusschen de Balken beknepen, en ook geen daelder waerdig; het welke, zoo zy begeerden betaeld te hebben, als dan aen 's Beklaegden voornoemde pretensie van 550 guld. konde worden gekort.

Voorts door eene *Tryntje Reintjes*, Huisvrouw van Klaes Gerardus, ten laste van den Beklaegden zynde ingebragt, dat dezelve van de Weduwe van Vaendrig Joachimi een verzegelinge à 300 guldens

GRONINGEN. Capitael, houdende ten laste van haer en haer Man, zonder haer weten by cessie had overgenomen, en hoewel de Beklaegde de vier jaren rente, welke daerop te goede waren, niet mede had betaeld, dezelve echter, als of betaeld waren geweest, haer mede in rekening hadde gebragt;. wyders dat, haer Bakkers-gereedschap door den Gilde zynde verkogt en 132 guldens hebbende aengebragt, de Burgermeester naderhand hadde gerekend, dat haer daer van niet meer als een en tnegentig guldens toekwamen, en dat zy dit geld van den Beklaegden zullende ontfangen, onder het tellen van het zelve quitantie had afgegeven; doch daer na gezien, dat maer 48 guld. had genoten, en derhalven daer over geprotesteerd; edoch vrugteloos, hoewel lange na dato nog eens 22 guldens 10 stuivers had los gekregen, brengende de Beklaegde haer te gelyk in rekeninge, dat zy de eerste mael 58 in plaets van 48 guldens had ontfangen; en had zy eindelyk op den 16 May 1748 nog tien guldens bekomen; voor het overige zich beroepende op de annexe verklaringe van Enne Tammes en Hopman Huttinga van Appingadam, als welke by de aentellinge van het eerste geld present waren geweest. Waerop de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd eenige Verzegelingen ten laste van Klaes Gerardus en Vrouw te hebben gehad, waer onder ook eene, zoo van de Weduwe Joachimi by cessie had overgenomen, en voor het Kapitael alleen aengehandelt, gelyk meermalen geschiedde: zynde gemelde Verzegelingen door de Debiteuren reeds voldaen, ingevolge een geëxhibeerden Koopbrief van hare verkogte Huis en Bakkerye aen Jochim Tammes, in dato den 30 September 1746; waer uit is gebleken, dat de Verzegelingen, zoo de Beklaegde ten laste van Klaes Gerardus was hebbende, ten opzigte der Debiteuren door cessie van het restante Koopschat à 800 guldens waren gemortificeerd. En belangende het Bakkers-gereedschap, daeromtrent verklaerde de Beklaegde, dat het zelve niet door den Gilde, maer door de Vrouw van Klaes Gerardus zelfs aen Jochem Tammes was verkogt; gelyk zulks mede consteerde uit

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

uit haer eigen nadere verklaringe op den 15 Maert 1752. voor Commissarissen van den Hove gedaen. Voorts dat de Beklaegde het geld voor Jochim Tammes zullende verschieten, op diens verzoek aen de Vrouw van Klaes Gerardus op een hand van gemelden Kooper à 91 guldens, zoo haer van 't Bakkers-gereedschap competeerde, ook betalinge had gedaen, en gemelde hand by cessie overgenomen; gelyk vervolgens ook uit de voornoemde verklaringe van de Vrouw van Klaes Gerardus, voor Commissarissen gedaen, zelfs is gebleken, dat dezelve wegens het montant van voorschreven hand ten vollen was betaeld, en dat daerenboven zelfs nog meer geld had genoten; consterende ook uit de verklaringe van Enne Tammes en Hopman Huttinga, by de informatien annex, dat de Vrouw van Klaes Gerardus by het ontfangen van het geld en de afgave van hare quitantie niet hadde geprotesteerd, dat te min geld zoude hebben ontfangen, maer dat zy eerst naderhand daer van hadde gesproken, na dat zy uit het Huis van den Burgermeester Geertsema waren weg gegaen.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Voorts door de Weduwe *Joachimi* en *van der Uil* ten laste van den Beklaegden zynde verklaerd, dat een Verzegelinge à 300 guldens ten laste van Klaes Gerardus by cessie van haer had overgenomen, zonder de vier jaren rente, die daer op te goede waren geweest, mede te hebben betaeld, als voorgewend hebbende, dat hy de oudste Verzegelinge hadde. Waerop de Beklaegde heeft verklaerd, dat verscheide malen door de Weduwe Joachimi zelfs was aengezogt om het voorschreven Kapitael over te nemen, maer dat haer telkens had afgezegd, tot dat eindelyk bewogen was geworden de verzegelinge voor 't Kapitael over te nemen, gelyk dagelyks geschiedde. Zynde ook geen betalinge van rente van hem gevorderd; ontkennende de Beklaegde voorts te hebben voorgewend dat hy de oudste verzegelinge had, als zynde die van de Weduwe Joachimi van vroegere datum geweest als de zyne.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Verders door eenen *Albert Jans* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve een Vegersplaets aen hem had gegeven op conditie, dat voor verschuldigde oude en nieuwe Kamer-hure weeklyks een gulden zou laten staen, en dat hy vervolgens binnen den tyd van anderhalf jaer tagtig guldens aen den Beklaegden had betaeld; heeft de Burgermeester Geertsema hier op verklaerd, dat hy nooit een Vegersplaets aen voornoemden Albert Jans hadde gegeven, maer dat zulks was geschied door den Drekpachter J. Sprottinga, aen een persoon die nevens zyn Moeder in een Kamer van den Beklaegden woonde en die eenige jaren hure ten agteren waren; ontkennende de Beklaegde verders met gemelden Albert Jans eenige de minste conditie te hebben gemaekt, maer had Sprottinga naderhand zonder voorgaende ordre of weten van den Beklaegden eenige penningen van de Vegersplaets ingehouden en daer mede eenige jaren agterstallige hure aen den Beklaegden betaeld, uitwyzens de quitantie op de originele huurcerter afgegeven; waer uit vervolgens is gebleken, dat de betalinge niet door Albert Jans, maer door voornoemden Sprottinga, was gedaen.

Voorts by de informatien mede geappliceerd zynde, bevonden eene verklaringe van *Everdina Bruins*, Weduwe van Jan Bernards, als ook twee andere, van den Taelman *Helperi* en den Hopman *Langendorp*, tot de zelfde zaek relatief, waer mede men apparentelyk heeft getragt den Burgermeester Geertsema te insimuleren, als of dezelve van gemelde Everdina Bruins eenig geld zou hebben genoten, voor dat hy haer in 't Gasthuis had geholpen; en tot welkers nader onderzoek gemelde Vrouw, vervolgens ook onder Eede, en wel na speciale voorlezinge van de straffe des Meineeds, voor de aengestelde Advokaten Fiskael hare verklaringe heeft afgelegd, invoegen mede by de voorschreven informatien geännecteerd. Edoch uit alle de voorschreven verklaringen niets tot laste van den Beklaegden hebbende konnen worden worden ontdekt, maer in tegendeel uit die van Everdina Bruins het contrarie direct zynde gebleken,

zoo

zoo is die beschuldiging daer mede van zelfs komen te vervallen.

Desgelyks in 't vervolg der informatien mede geappliceerd zynde geworden, eene beëedigde verklaringe van *Emmeke Pieterdina Koops*, Weduwe van Christiaen Huising, mede na voorhoudinge van de straffe des Meineeds, by haer afgelegd; uit welkers inhoud echter met geen mogelykheit heeft konnen worden geërueerd, wat beschuldiging daer in lag opgesloten, of waer toe gemelde verklaringe tendeerde, en dus geen object van verdere recherche hebbende uitgeleverd, heeft derhalven daerop geene nadere reflectie konnen worden genomen.

GRONINGEN. *Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.*

Vervolgens door *Philippus Pauwel* en *Harm Eggen*, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat zy, uit naem van denzelven verzogt zynde geworden, om het privaet te komen ledigen, en door Mevrouw geordonneerd, 's morgens te vier uren te komen, om zulks te verrigten, die maer twee guldens aen hun toegelegd, daer anders naer de zettinge voor ieder Wagen een gulden aen hun competeerde; hebbende Mevrouw daer by gezegd, zoo zy het voor twee guldens niet wilden doen, dat zy het dan 's anderen daegs wel voor geefs zouden moeten doen, het welk haer Man wel zou doen doen; dat zy daerop ook maer twee guldens, zonder een Soopje of iets anders, hadden genoten. Waerop de Beklaegde heeft geantwoord, diergelyke zaken nooit, nog ook in dit geval, te hebben besteld; gelyk voor het overige deze accusatie ook niet direct ten laste van den Beklaegden stringetende is bevonden.

Wyders door eenen *Kornelis Hindriks*, Meyer van den Burgermeester Geertsema te Nieuwolda, ten laste van denzelven zynde ingebragt, dat, wanneer hy in den jare 1729, de beklemminge van 33½ deimten Lands van zyn Moeder had aengekogt, hy daer voor drie jaren hure tot geschenk aen den eigenaer hadde moeten betalen, niet tegenstaende hy als Zoon met zyn Bruid de beklemminge had aengehandeld. Waer over de Beklaegde gehoort, heeft de-

GRONINGEN. zelve erkend, drie jaren geschenk te hebben genoten; als eerstelyk op den 18 February 1730, van de Moeder van Kornelis Hindriks, als verkoopersche van de beklemminge een jaar, en tessens van den Zoon als kooper mede een jaer geschenk, en het derde naderhand op den 28 October 1730, voor het te boek brengen van zyn Vrouw; sustinerende de Beklaegde zulks legael te hebben genoten, te meer, daer Kornelis Hindriks van zich zelfs *eventuali modo* geen recht van successie in de beklemminge hadde, als geblykende uit een geproduceerde verzegelinge, in dato den 12 November 1711, dat dezelve maer een Voorzoon was, wiens eigen Vader nooit beklemde Meyer van den Burgermeester Geertsema was geweest.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Verders door eene *Helena Samuels*, Weduwe van Jan Elsers, ten laste van den Beklaegden zynde ingebragt, dat wylen haer Man, van den jare 1741 tot 1748, als Hovenier hadde gediend op de Buitenplaets van den Burgermeester Geertsema aen het Waer, na dat in den jare 1741 Chercher in Scheemder-Hamrik was geworden; doch dat hy daer voor nooit helder of plak had genoten; heeft de Beklaegde daer op verklaerd, dat hy den voornoemden Jan Elsers nooit als een' vasten Hovenier had gebruikt, maer wel nu en dan, wanneer het Jan Elsers wel gelegen kwam, waer voor hy dan ook meermalen præsenten had genoten; gelyk voor het overige uit de geproduceerde liquidatie en quitantie van voornoemde Weduwe van Jan Elsers, in dato den 18 Juny 1748 afgegeven, is gebleken, dat dezelve wegens hare prætensie ten vollen was betaeld.

Wyders door eenen *Berent Berents Del*, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat wanneer 'er na het afbranden van de Schure, in den jare 1739, over de wederoptimmeringe van dien, eenige quæstie tusschen haer was ontstaen, de Eigenaer vervolgens een Mandaet van arrest, wegens agterstallige hure tegens hem hadde geëmaneerd, doch dat het zelve door be-

betalinge van een half jaer hure zynde afgemaekt; de Burgermeester Geertsema, wanneer zulks in het quitantieboekje zoude aentekenen, het laetste blad met de quitantien daer uit hadde gescheurd, zonder dat hy deposant wiste, hoe veele jaren hure daer in hadden gestaen; dat hy vervolgens in den jare 1743 een Erffenisse van zyn Vrouwen Vader bekomen hebbende, wederom met een Mandaet van arrest was gedreigd, waer door genoodzaekt was geworden te accorderen, om vier jaren hure te geven, daer echter sustineerde, maer een en het lopende jaer schuldig te zyn geweest; hebbende zelfs borge moeten stellen voor elfhonderd guldens, zoo dat naer zyn gedagten zeshonderd guldens te veel had betaeld. Waer omtrent de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, dat hy geloofde, een Mandaet wegens agterwezende hure aen Berent Berents te hebben gezonden, en wel op diens eigen verzoek. Voorts dat door de onvoorzigtigheid van voornoemden Meyer, de behuizinge, zoo op het Land was staende, zynde afgebrand, en de Meyer geen geld hebbende om dezelve wederom op te bouwen, aen den Beklaegden had verzogt, om de kosten van arbeidslonen en materialen daer toe vereischt, voor hem te willen betalen, gelyk zulks ook door den Beklaegden was gedaen, uitwyzens de geproduceerde quitantien, ter somma van vierhonderd en tagtig guldens 12 stuiv., en daer van opgerigte Contract of Obligatie door Berent Berents, vertekend in dato den 10 Juny 1742. Dat *Berent Berents*, naderhand geen mogelykheid ziende om de voornoemde penningen, conform voorschreven Obligatie te restitueren, aen den Beklaegden een middel had voorgeslagen, om die penningen by een Moei of Nigt, waer van hy apparentelyk erfgenaem zoude worden, te obtineren, invoegen, dat de voorschreven Obligatie à 480 guld. 12 stuiv., als waer uit zyne onvoorzigtigheid zou konnen consteren zoude worden vernietigd, en zoo veel quitantien van reeds betaelde hure, ter concurrente somma uit zyn quitan-

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

tantieboekje ingetrokken: Edoch, dat zelve ingezien zynde, was gebleken, dat zulks niet gevoeglyk konde geschieden, ten zy 'er een blad uit het boekje wierde geligt: zoo als dan ook vervolgens was geschied aen het blad, waer op de laetste quitantien waren afgegeven; het welk voorts in *originali* door den Beklaegden aen den Hove zynde geproduceerd, is bevonden, dat navolgende quitantien daer op stonden vermeld, als op de eerste zyde 1. eene van den 1 November 1739 à drie en twintig guldens 3 stuiv.; 2. een van den 22 December 1740 à 100 guldens 2 stuiv.; 3. een van den 29 Maert 1741 groot 135 guldens; en op de andere zyde van het blad, 1. een quitantie van den 18 September 1741 groot 250 guldens, 2. een dito van den 24 December 1741 groot 130 guldens, 3. een dito van den 7 February 1742 groot 120 guldens, en 4. een dito van den 10 Juny 1742 ter somma van 250 guldens: welke drie laetsten te zamen bedragen een somma van vyf honderd guldens, zoo was 'er tot egalisatie van de voorschreven 480 guldens 12 stuiv, boven de vier eerste quitantien, nog 19 guldens 8 stuiv. te veel uitgeligt; verklarende de Beklaegde wyders, dat de vier eerste quitantien op nieuws in des Meyers boekje waren ingeschreven, als mede een quitantie voor de overschietende 19 guldens 8 stuiv. in verminderinge van 't jaer Landhuur op St. Maerten 1739 verschenen, en ook gedateerd als voren, op den 24 December 1741. En beriep de Beklaegden zich voorts op het boekje zelfs, zoo onder de Meyer was berustende, als waer uit de waerheid van 't gezegde zou konnen consteren; weshalven Berent Berents vervolgens voor Commissarissen zynde gedenuntieert, om zyn quitantieboekje ten fine van examinatie te tonen, heeft dezelve verklaerd het gemelde boekje niet meer te hebben, noch ook te weten waer het zelve was gebleven, of zedert wanneer hy het gemist had, refererende dezelve zich tot het contraboekje van den Beklaegden, als waer uit men zou kunnen

gien, dat in het zelve alles was doorgestreken, dat uit zyn boekje was uitgescheurd. Gelyk dan ook naderhand by diens examinatie de betalinge die daer in stond genoteerd, met de quitantien op het uitgeligte blad van 's Meyers boekje vermeld, accorderende is bevonden, en teffens gebleken dat de betalinge van de vier eerste posten niet was doorgehaeld, maer dat de laetste waren doorgestreken, en agter dezelve de betalinge genoteerd, invoegen als de Beklaegde heeft verklaerd dezelve op nieuws in 's Meyers boekje te hebben geschreven; hebbende echter *Berent Berents*, eindelyk in plaets van 't gerequireerde boekje geproduceerd een borgtogt, in dato den 3 Maert 1743, zoo door Rotger Fokkes en Gerrit Jans Hulshof voor hem aen den Beklaegden afgegeven was geweest, ter somma van elf honderd car. guldens, wegens agterstallige Landhuur, als anders; by examinatie van welke borgtogt vervolgens is gebleken, dat Berent Berents de gemelde schulde, volgens eigen vertekening zelfs heeft geagnosceert, en ook naderhand die penningen aen de voornoemde borgen gerestitueerd, alhoewel by de exhibitie van voorschreven borgtogt, en daer onder vertekende agnitie van Berent Berents de naem van gemelden debiteur is bevonden te zyn gedeleerd. En heeft de Beklaegde verders verklaerd, dat *Berent Berents* zyne Landeryen twaelf jaren hadde gebruikt, beginnende (volgens getoonde Huurcontract) met den jare 1731, en bedragende alle de huren gedurende den tyd van twaelf jaren, in 't geheel de somma van twee duizend agthonderd vyf en negentig guldens; voor welke somma de Beklaegde betuigde dat de Meyer ook in zyn boekje was gequiteerd, zoo dat dezelve niet meer had betaeld, als hy schuldig was geweest.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Vervolgens ter bezwaer van den Burgermeester Geertsema mede zynde ingebragt, dat voor eenige jaren een stuk Lands in Scheemder-Hamrik, de kinderen van Pastor *Themmen* toebehorende, verkogt zullende worden, de Beklaegde volgens verklaringe van eenen Siben Kornellis, de Karspellieden,

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burger meester Geertsema.

die daer aen gadinge maekten, zoo door vriendelyk verzoek als bedreiginge met zyn indignatie, hadde zoeken af te schrikken, van het gemelde Land te koopen; gelyk ook eene Pieter Harms heeft verklaerd in persoon geintimideerd te zyn geworden, om het zelve te koopen; heeft de Beklaegde nopens deze pointen verklaerd, in den jare 1737 van de voorstanderen over den Zoon van wylen den Pastor Phœb. Themmen ongeveer 15 Deimatten Lands by publique verkoopinge te hebben aengekogt voor 1615 car. guldens, het Koopschat vervolgens in regts handen opgebragt, en daerop een verzegelden Koopbrief van de Heeren Burgermeesteren en Raed, in dato den 21 February 1739, *secundum rei veritatem* bekomen, invoegen wyders ook geproduceerd; ontkennende de Beklaegde vervolgens, dat ooit door beloften of door bedreigingen iemand ter wereld hadde zoeken af te schrikken van het voorschreven Land te koopen; gelyk ook naderhand de Heeren Folkers en Stechnerus, respective Predikanten in Groningen en Noortbroek, als gewezene Voorstanderen en Verkoopers hieromtrent in Persoon door Commissarissen van den Hove zynde verstaen, hebben dezelven betuigd, dat hun van het voorschrevene niets was voorgekomen. En is voorts uit de nadere verklaringe van voornoemden Siben Kornellis, mede voor Commissarissen gedaen, gebleken, dat de Beklaegden over de koop van 't voorschreven Land met hem niet eens had gesproken, en dat hy 'er ook geen gadinge aen had gemaekt, noch ook by de Koop præsent was geweest; gelyk hy mede niemant wiste te noemen, die door den Beklaegden gedehorteerd zou zyn geweest van het voornoemde Land te koopen. Consterende ook niet by de nadere verklaringe van Pieter Harms, mede voor meergemelde Commissarissen gedaen, dat de Beklaegde hem zoude hebben geintimideerd van het Land te koopen, gelyk in zyne vorige verklaringe ter contrarie zulks ten laste van den Beklaegden had ingebragt, maer wel, dat dezelve aen hem had gezegd het Land te willen koopen, en dat hy Deposant daerom ook t'huis was gebleven,

ver-

verklarende verders nog een Proces met den Burgermeester Geertsema te hebben, dat reeds eenige jaren hadde geduurt. En heeft vervolgens Klaes Bronts, by deszelfs nadere verklaringe voor Commissarissen mede betuigt, dat met gene de minste zekerheid kon zeggen, dat de Beklaegde ooit zyn' Vader Brondt Jans over die verkoopinge had gesproken, maer dat 'er wel gesprek over had gegaen, doch dat de Deposant het alles hield voor ydele præsumtien.

GRONINGEN. *Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.*

Wyders door den Kerkvoogd *Siben Kornellis*, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde verklaerd, dat dezelve zich van het Kerkeboek van Scheemder-Hamrik meester had gemaekt, en het zelve te Groningen onder zich behouden, zonder dat hy zulks wederom had konnen magtig worden; dat de Burgermeester ook een Paerdenstal tot zyn eigen gebruik, in het Schoolmeesters huis te Scheemder-Hamrik hadde laten timmeren, en zulks naer alle gedagten uit Kerkegoed. Waer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, dat hy, als Mede-Kerkvoogd van Scheemder-Hamrik, het voornoemde Kerkeboek onder zich hadde behouden, als oordeelende dat het zelve onder zyn Confrater niet wel verwaerd was; maer dat naderhand by de laetste rekening, ten overstaen van de Heeren Raeds-Gecommitteerden gedaen, het voorschreven boek aen den nieuws gesuccedeerden Kerkvoogd wederom was overgegeven; consterende voorts uit het geproduceerde slot van voornoemde Rekeninge, *sub dato* den 15 Juny 1749, dat des Beklaegden meerdere uitgave heeft bedragen een somma van agthonderd vyf en veertig guldens 11 stuiv. 4 p., en dat zulks door een gecedeerde Obligatie en bygevoegde Soldye Ordonnantie à 608 guldens 6 stuiv., benevens een half jaer rente à 12 guldens, en het overige in Contanten was voldaen, en de Beklaegde teffens van zyne gehoudene administratie gedechargeerd; hebbende de Beklaegde vervolgens ontkend, dat ooit een Stal in des Schoolmeesters huis had laten timmeren; maer had alleen de Behuizinge en Stal laten repareren; gelyk zulks ook nader

ge-

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud Burgermeester Geertsema.

gebleek uit de geproduceerde Attestatien van den Timmerman Jan Kunst, *in datis* den 22 Juny 1748 en 3 Augustus 1750; als mede van den Schoolmeester A. Oltman, *in dato* den 22 Juny 1748; en consteerde wyders uit de geëxhibeerde Rekening en Quitantie, by de Heeren Raeds-Gecommitteerden geliquideerd, dat de geheele reparatie niet meer als een en veertig guld. 3 stuiv. hadde bedragen.

Wyders onder de informatien mede zynde voorgekomen, een verklaringe van *Jurrien Jans Nap*, waer by zich beklaegde, dat hy beklemden Meyer zynde geworden van de Plaets van Burgermeester Geertsema op het Waer, met conditie, dat dezelve of zyne erven, de vryheid zouden hebben, om de Westerzyde van het huis te mogen betimmeren, hy niet anders had vermeend, als dat het zelve maer voor een intrek zoude verstrekken, maer dat naderhand had ondervonden, dat de geheele Westzyde van de Schuur door den Burgermeester tot een Heeren Huizinge was vertimmerd, hebbende hy daer van de onkosten van kost en drank aen de Arbeiders, geduurende die Timmeragie, moeten dragen. Maer alzoo uit den kopielen Beklembrief, daer by geannecteerd, aen den Hove is gebleken, dat de Burgermeester Geertsema by de verkoop van het Huis en de Beklemminge, aen den voornoemden Meyer, de geheele Westerzyde van het Huis aen zich had gereserveerd, en daer by expresse geconditioneert, om het zelve naer zyn goedvinden te mogen betimmeren, en dat Jurrien Jans Nap zich teffens daer by hadde geobligeerd, om, gedurende die Timmeragie, aen de Arbeiders kost en drank te geven, en zelfs de Materialen aen te voeren; zoo is derhalven de voorgemelde beschuldiging van den Meyer hier door van zelfs komen te vervallen, en heeft uit dien hoofde daerop geene verdere reflectie konnen worden genomen.

Voorts door den Comptoirs Bode *Fabritius* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve in den jare 1738 of 1739 had aengenomen, om de Provintiale Lasten voor zyn Mey-

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Meyer Roelef Remmerts te betalen, doch zulks naderhand geweigerd, zoo dat gemelde Fabritius genoodzaekt was geweest, de Provintie uit zyn eigen zak te voldoen; heeft de Beklaegde dien aengaende verklaerd, dat voor eerst Roelef Remmerts nooit zyn Meyer was geweest, maer dat ten laste van dezelve een Credit van vyf à zes honderd guldens heeft gehad, waer voor hy aen den Beklaegden een Huis hadde getransporteerd, die daer van ook de agterstallige lasten, volgens getoonde quitantien van den jaren 1739 en 1740 had betaeld; sustinerende dezelve voor het overige niets meer schuldig te zyn, gelyk mede ontkende de voorschreven Belofte aen den Bode Fabritius ooit te hebben gedaen.

Wyders door eenen *Michiel Jacobs Bakker*, van Scheemder Hamrik, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat, nevens zyn' Zwager Gerlof Jacobs, de Beklemminge heeft gehad van drie Deimten Lands aen Mevrouw Berchuis toebehoorende, maer dat de Beklaegde, den eigendom van gemelde Land hebbende aengekogt, de beklemminge daer van in 't geheel naer zich had genomen. Waer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, dat hy van Mevrouw de Weduwe Berchuis wel had aengekogt 3½ Deimatten Land voor zes honderd en vyftig guldens, ingevolge getoonde verzegelinge, *in dato* den 5 Juny 1741, maer dat niet wiste, dat het Land beklemd was, gelyk zulks uit gemelde verzegelinge ook niet gebleek; consterende daer en tegens uit een geproduceerde Mandaet van opzegginge, *in dato* den 25 September 1741, dat het voorschreven Land niet als beklemd was opgezegd, en dat ook de Meyer zich daer tegens niet hadde geopposeerd, aengezien het voornoemde Mandaet tegens hem *in contumaciam* was geconfirmeerd, volgens getoonde Acte, *in dato* den 29 September 1741, en geinsinueerd den 3 October daer aenvolgenden; verklarende de Beklaegde voorts, by voornoemden Meyer schade genoeg te hebben geleden, aengezien van zyne getoonde verzegelinge à 200 guldens, en handschrift à 22 guldens honder-

de

GRONINGEN. de ten diens laste, als mede van zyne agterstallige renten of Grondpacht niets hadde bekomen, vermits gemelde Meyer gedifscutieerd en over zyne goederen in præferentie zynde verklaerd, het in de gecedeerde Landhuur van Mevrouw de Weduwe Berchuis was blyven steken.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Vervolgens door eenen *Jan Ritsema* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat hy in den jare 1737. door den Beklaegden tot Roderoede van Scheemder- en Midwoldmer-Hamrik was aengesteld, onder conditie, dat hy als Hovenier by den Burgermeester zou moeten arbeiden, en dat hy zulks ook drie jaren lang had gedaen zonder ooit een duit te hebben getrokken, als alleen eenmael twee guldens, welke hy van den Burgermeester had geleend en niet wederom gegeven; is door den Beklaegden hier op verklaerd, dat wel den voornoemden Jan Ritsema tot Roderoede had aengesteld, en zulks met kennis der Heeren Burgermeesteren en Raed en op authorisatie van de verdere stemhebbende Collatoren ter plaetse, volgens getoonde Authorisatie, *in dato* den 13 November 1737. Edoch zonder eenige conditie daer te hebben bygevoegd, gelyk zulks ook nader is gebleken uit de Originele Aenstellinge, door den Beklaegden by den Hove geproduceerd; verklarende dezelve wyders, dat gemelde Jan Ritsema nooit zyn vaste Hovenier was geweest, en dat dezelve wegens Huishure en Grondpacht meer aen den Beklaegden schuldig was, als ooit by hem had verdiend.

Voorts door eenen *Nanke Reints* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve hem in den jare 1737 hebbende aengesteld tot Collector in de Scheemda, drie jaren daer na hem had gedwongen een hand te vertekenen, waer by aennam om aen den Burgermeester of iemand van zyne Familie jaerlyks honderd guldens uit te keeren, 't geen echter wegens onmagt niet hadde gepræsteerd; heeft de Beklaegde daer op verklaerd, dat hy, als Gedeputeerden Staet, den voornoemden Nanke Reints tot Collector had aengesteld, volgens getoonde acte,

te, *in dato* den 21 February 1737; en dat door dezelve teffens een hand was afgegeven om honderd guldens jaerlyks uit te keeren; doch niet ten voordeel van den Beklaegden of van deszels Familie, maer wel ten faveure van een derden, by den Beklaegden te nomineren; gelyk zulks uit de geproduceerde hand, *in dato* den 21 February 1737. consteerde, en teffens geheel, dat gemelde hand niet drie jaren na des Collecteurs Aenstellinge, maer op dien zelfden dato, door hem was afgegeven; verklarende de Beklaegde wyders, dat echter op voornoemde hand door Nanke Reints nooit een duit was uitgekeerd, als zynde van achteren bevonden dat het Collect op verre na zoo veel niet opbragte als men zich in den beginne had verbeeld.

GRONINGEN. *Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.*

Wyders ook ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat in deszelfs rekening, als Drost van den Oldamte, in den jare 1737 aen de Heeren Burgermeesteren en Raed gedaen, de grootste en considerabelste posten van ontfang tot nadeel van de Stad waren veranderd en verminderd, en daer onder mede de ontfangene posten Breuke van *Albert Feckes* en *Jan Kryns*, in de informatien mede bekend: waer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve betuigt, des tyds alle de Breuken, zoo van de voorgenoemde, als van andere personen by de Heeren Burgermeesteren en Raed behoorlyk te hebben verrekend; maer dat het gebeurt was, dat, de Rekening van het zuivere montant der Breuken opgemaekt zynde, en door den Beklaegden ter Stads Sekretarye reeds overgegeven, de Landschryver in der tyd gesustineerd had, dat daer van de 13. Penning en de onkosten van Commissien voor hem moesten wezen afgetrokken, 't geen echter de Beklaegde niet hadde geweten, dat aen den Landschryver competeerde: En dat uit dien hoofde op ordre der Heeren Raeds Gecommitteerden verandering in de rekening was gemaekt en de posten van Breuke, conform de voorschreven pretensie van den Landschryver, door een' van de Stads Klerken verminderd; gelyk zulks vervolgens by examinatie, zoo wel van de Originele als Copiele Rekening en derzelver Borderellen me-

GRONINGEN. de aldus aen den Hove is gebleken, als mede, dat na de voorschreven verandering der sommen door de Heeren Raeds Gecommitteerden het slot van rekening daer op is geformeerd en vertekend; consteren de verders uit de geproduceerde quitantie van den Landschryver voorgemeld, dat voorschreven zyne pretensie ook door den Beklaegden aen hem was voldaen.

Sententie over de zaek van den Oud Burgermeester Geertsema.

Voorts door zekeren *Jan Tannes* en *Geert Berends*, Voorstanders over de Kinderen van Klaes Pieters, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat hunner Pupillen Vader beklemd Meyer van de Provintie was geweest van een plaets onder Wagenborgen en Nieuwolda gelegen, groot 43 à 44 deimten; dat in den jare 1731 of 1732 van gemelde plaets tien deimten van het beste Land onder Nieuwolda waren afgenomen, die thans by de plaets van den Burgermeester Geertsema door Jurrien Jans Nap wierden gebruikt; dat de jaerlyksche hure van zeventig guldens wel was verminderd met 18 guldens 5 stuiv., maer dat zy echter daer by zeer waren benadeeld, aengezien het gemelde Land wel 50 guldens zoude hebben konnen renderen; en dat zy, by inquisitie aen 't Comptoir, door de Clerken waren onderrigt, dat zy hunne hure wel verminderd hadden gezien, maer niet, dat die hure by de andere Plaetse was gevoegd en daer mede verhoogd geworden. Waer omtrent de Beklaegde vervolgens zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, dat by zyn Plaets in Scheemder Hamrik een streep Lands, zynde gelegen onverscheiden en mandelig tusschen de Provintie en eenige particulieren, waer van de anpart van de Provincie verhuurd was geweest onder de Provintie-Plaets van Pieter Klasen te Wagenborgen, de Beklaegde de overige anparten in gemelde streep lands, de Harsten of Sassen genaemd, had aengekogt volgens geëxhibeerde verzegelinge van den 24 February 1731. waer in dezelve op vyf deimten wierden begroot. Dat voorschreven streep lands geen' uitweg hebbende, en vervolgens gedurige stribbelingen en moeielykheden wegens het opslag en uithalen van het Vee tusschen de ge-

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

gebruikers zynde ontstaen, de Beklaegde tot wegneminge van dien zich by Requeste aen de Heeren Gecommitteerden tot de verhuringe der Provintiale Landen had geaddresseerd, om de zeven deimten, zoo dezelve des tyds vermeende, dat de Provintie in gemelde streep Lands competeerde, onder beklemminge te bekomen, of anders te koopen; dat daerop aen den Beklaegden voor eerst was geaccordeerd om de aenpart van de Provintie in de hure te hebben voor 13 guld. 6 stuiv. jaerlyks; wanneer ook de vorige Meier Pieter Klaasen met die somma van 13 guldens 6 stuiv. jaerlyks in hure was verminderd geworden; hebbende de Beklaegde vervolgens daer van de jaren hure van 1732 en 1733 met 26 guld. 12 stuiv. volgens getoonde quitantie voldaen. Maer dat daer na, ingevolge geëxhibeerde Extract uit het rapport van den 14 February 1732, de Beklaegde het voorschreven Land onder beklemminge had bekomen voor 18 guld. hure jaerlyks met een jaer hure tot geschenk. Dat de Beklaegde wyders, by nader onderzoek ontwaer zynde geworden, dat de aenpart van de Provintie in plaets van zeven, maer twee deimten groot was, zich daerop wederom aen voornoemde Heeren Gecommitteerden had geaddresseerd, ten einde de voorschreven aenpart van de Provintie op twee deimten mogte worden gesteld, en de hure daer na gereguleerd. Dat ondertusschen, voor en aleer daerop dispositie was gevallen, het was gebeurd, dat de Provintie-Plaets te Nieuwolda, bestaende in tien deimten en de behuizinge by Rene Klasen gebruikt, aen de Provintie was vervallen en het huis getaxeerd: en alzoo 'er niemand was te vinden, die deze Plaetse wederom wilde aennemen en de Taxatiepenningen voldoen, de Beklaegde vervolgens door den Rentmeester Zeeratt gepermoveerd was geworden dezelve in beklemminge over te nemen: waerop dan dezelve volgens getoonde rapport van den 13 November 1732 onder betalinge van de agterstallige huren en een jaer hure tot geschenk als beklemden Meyer van die Plaets was te boek gebragt; zullende jaerlyks tot hure betalen de somma van dertig guldens, gelyk hy ook volgens getoonde quitantie de voorsz.

GRONINGEN. agterstallige huren, mitsgaders het geschenk en de verdere jaren hure à dertig guldens jaerlyks, successivelyk hadde voldaen; sustinerende de Beklaegde vervolgens, dat de hure van de voornoemde twee deimten onder de dertig guldens hure van de Plaets van Rene Klasen mede was begrepen; gelyk ook volgens verklaringe van den Ontfanger Groenman. in dato den 24 April 1752 voor Commissarissen gedaen, de Beklaegde ten Comptoire niet hooger als voor 30 guldens hure in 't geheel was bekend. En is wyders by examinatie van de Staetboeken, Rekeningen en andere stukken van 't Comptoir, conform de verdere verklaringe van voornoemden Ontfanger, gebleken, dat na den jare 1733 de post van voornoemde streep Lands in de Harsten, zoo verre aen de Provintie toebehoort, door den Rentmeester Zeeratt geömitteerd is geworden: hoewel dat Land op de jongste Kaert van den jare 1731 bevonden is als Provintie Land te staen bekend. En alzoo teffens uit de voorschreven Registers van 't Comptoir is gebleken, dat Klaes Pieters eerst in den jare 1734 Meyer van de voornoemde Plaets te Wagenborgen is geworden, des tyds begroot op 34½ deimten, jaerlyks voor 51 guldens 15 stuiv., zoo consteerde niet, dat dezelve door de inhuringe van den Burgermeester Geertsema van zyn Plaets iets heeft verloren, zoo dat daer door aen hem particulier geen præjuditie was toegebragt.

Sententie over de zaek van den Oud Burgermeester Geertsema.

• Wyders door eenen *Jacob Jans* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve voor ongeveer twintig jaren, Grietman van Vredewolt zynde, den Deposant twee Akkeren Lands had afgeperst, om dezelven voor honderd guldens aen hem af te staen, gelyk ook hadde gedaen, en dat de Beklaegde het Koopschat voor het meerderjarig verklaren van hem Deposant had ingehouden. En daerop de Beklaegde zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, dat hy maer een Akker van Jacob Jans, en een ander Akker van Jacob Garbrants had gekogt, en zulks voor twee honderd guldens, volgens getoonde verzegelinge, in dato den 8 July 1727; waer uit vervolgens ook is gebleken, dat het voornoemde Koopschat aen ieder verkoper voor zyn aendeel

deel ten vollen was betaeld, zynde de verzegelinge en daer in gepasseerde quitantie door Jacob Garbrants en Antje Jans, als ook door Jacob Jans zelfs mede vertekend: Ontkennende de Beklaegde over zulks de honderd guldens Koopschat voor het verleenen van *veniam ætatis* van Jacob Jans te hebben ingehouden; protesterende wyders daer tegens op het sterkste. Waerop vervolgens voornoemde Jacob Garbrants, op den 24 Maert 1752 voor Commissarissen mede zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd by het Mondig kennen van Jacob Jans, die zyn Vrouwen Broer was, niet præsent te zyn geweest, noch ook te weten, hoe de koop van de Akkers was geweest: Ontkennende voorts (direct tegens zyn vertekende transport) mede opdragt van voornoemde twee Akkers aen den Beklaegden te hebben gedaen, of dat over eenig Contract met denzelven hadde gemaekt. En is voor het overige ook Wyndelt Koens, die Voorstander over voornoemden Jacob Jans was geweest, en teffens een verklaringe dezen aengaende voor de Stads Advokaten Fiskael had afgegeven, voor Commissarissen gedenuntieerd geworden, maer deszelfs Weduwe, in diens plaetse zynde gecompareerd, heeft verklaerd, dat haer Man was overleden, en dat zy van deze zaek niets wiste te zeggen, als dat haer Man wel gezegt hadt, dat de twee Akkers wat goed koop aen den Burgermeester Geertsema waren verkogt: zynde die dingen voor haer trouwen reeds voorgevallen. Hebbende de Beklaegde, wyders een oude Aenkomstbrief van gemelde Land getoond, om te bewyzen, dat ieder Akker bevorens ook maer honderd guldens had gekost.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Voorts door *Jan Peeling* en *Otto Jans*, Diakonen van Norgh, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve in den jare 1725 de nalatenschap van eene Sietje Siwerts te Niebert, welke voor een derde part op eene Derkje Willems of hare drie kinderen was vererft, hadde aengehandeld, en dat gemelde Derkje Willems onder de Diakonie van Norgh zynde, 'er tusschen de-

GRONINGEN. zelve en de twee Kinderen in Friesland woonagtig, quæstie over de gemelde erffenisse was ontstaen, maer eindelyk by conventie ten overstaen van den Beklaegden, als Grietman in der tyd, afgemaekt, invoegen, dat aen ieder Kind was toegewezen 25 car. guldens: waer van ook twee portien aen de meerderjarige Kinderen door den Beklaegden waren betaeld, maer dat de portie van het derde Kind, dat met de Moeder onder de voornoemde Diakonie was, aen haer niet betaeld was geworden, maer onder allerlei prætexten ingehouden. Waerop de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd geen nalatenschap van Sietje Siwerts te hebben aengehandeld, maer dat de Plaets te Niebert, door Sietje Siwerts nagelaten, hadde aengekogt, ingevolge getoonde verzegelinge van den 10 Maert en 28 Juny 1727: waer uit gebleek, dat de Beklaegde die Plaets voor 850 guldens van de Diakonie van Groningen, wegens Derkje Ites voor een derde, van de Diakonie van Norgh, wegens Derkje Willems voor een derde, en van Harm Jans wegens Jantje Willems, mede voor een derde, als Erfgenamen van Sietje Siwerts, had aengekogt, en aen dezelve, ieder voor haer aendeel, ook ten vollen betaeld. Verklarende de Beklaegde voorts, dat het derdedeel der nalatenschap van Sietje Siwerts op Derkje Willems, of de Diakonie van Norgh, als hare representanten, zynde vererfd, en over gemelde portie, vervolgens tusschen gemelde Diakonen en de twee meerderjarige Kinderen quæstie zynde ontstaen, dat Proces naderhand was gesleten, ingevolge getoonde Gerigtelyke Conventie, in dato den 18 December 1725; waer uit vervolgens is gebleken, dat de voornoemde derde part der erffenisse aen de Diakonen van Norgh zoude verblyven, mits daer uit boven de kosten, aen de drie Zoons van Derkje Willems, ieder 25 guldens betalende: en consteerde wyders by het geproduceerde Inventaris der nalatenschap van Sietje Siwerts, in dato den 15 en 16 May 1724 en daer onder geschrevene quitantie, in dato den 1 Maert 1727, door de Schults Wyntjes, nevens Engbert Jans en Roelef Pieters, beiden als Diakonen van Norgh

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

ver-

vertekend, dat voorschreven derde part der erffenisse wegens Derkje Willems, zoo by het Gerigte van Vredewolt was berustende geweest, aen voornoemde personen in hare qualiteit des tyds reeds ten vollen was uitgekeerd en door den Beklaegden voldaen.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Verders is door *Albert Folkerts* en *Sibe Jacobs* ten laste van den zelfden Beklaegden ingebragt, dat als Rigter van Visvliedt, de nalatenschap van eene Lysbet Geerts van Pieterzyl, voor ruim 24 jaren naer zich had genomen, om de vyf nageblevene Kinderen daeromtrent te onderscheiden en reguleren, en dat dezelve na lange trainissementen had gezegd, dat de Kinderen van dien Boedel niet meer konden bekomen, als ieder een Ducaton. Waer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, van dien Boedel van Lysbet Geerts niets te weten; geblykende voorts uit een geproduceerde Attestatie van Sipke Jacobs, in dato den 9 October 1750, als mede van Sibe Urks van den 7 November 1750, dat 'er geen Boeldag van de Goederen van Lysbet Geerts was gehouden, noch dat dieswegens eenige penningen onder den Beklaegden ooit berustende waren geweest, en dat de Kinderen, na het overlyden van Lysbet Geerts, onder de Diakonie van Burum in Friesland waren gekomen; zynde vervolgens ook op de geproduceerde Notitie van den Wedman van Visvliedt, nopens de gehoudene Boeldagen van den jare 1722 tot 1725 incluis, in 't geheel geen Boeldag van de Goederen van Lysbet Geerts bevonden.

Wyders is door eenen *Frans Luppes*, gewezenen Opzigter der goederen van Ede Eelkes, ten laste van den Burgermeester Geertsema ingebragt, dat gemelde Ede Eelkes een Proces hebbende gehad met deszelfs Voormond Eelke Brants, en het zelve aen den Beklaegden zynde gecompromitteerd, dat compromis door denzelven niet was afgedaen, niet tegenstaende diverse aenmaningen daerover waren geschied; en alzoo Eelke Brants inmiddels was komen te overlyden, dat daer door groote schade aen Ede Eelkes was veroorzaekt. Dat ook, tot faciliteriug van gemelde Compromis, Ede Eelkes genoodzaekt was geworden, een' ouden Brief, die over de twintig jaren oud was, en die de Burgermeester door cessie had overgenomen, te moeten valideren: dat dezelve ook een' nieuwen Brief

van

GRONINGEN.

Sententie over de zaack van den Oud-Burgermeester Geertsema.

van kapitael en rente ten profyte van den Beklaegden had moeten belyen, eer en bevorens dezelve het Compromis hadde willen aennemen; dat wyders de Burgermeester om Ede Eelkes des te meer onder de magt te krygen, ook verscheiden van deszelfs Creditoren wegens boekschulde hadde betaeld. Waer over de Beklaegde zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, dat wel, ten verzoeke van Partyen, Ede Eelkes en Eelke Brants een Compromis over hunlieder differenten op zich had genomen, gedateerd den 15 April 1743, edoch dat daerop niets was gevolgd, aengezien hy de blyken van Partyen niet hadde konnen magtig worden, niet tegenstaende daeromtrent instantie by de Hooge Justitie Kamer had gedaen, volgens getoonde acte, in dato den 4. February 1745, die ook op den 5. dito was vertoond. Dat ook vier verzegelingen ten laste van Ede Eelkes heeft gehad, als eene van den 14 December 1722 à 350 guldens, door Daniel Kiestra aen den Beklaegden gecedeerd, in dato den 6 Maert 1745, maer welk Capitael door Ede Eelkes, op den 12 November 1750 reeds was afgelost en betaeld; 2. Een verzegelinge à 125 guldens in dato den 1 April 1744, volgens Cessie van Klaes Klasen, in dato den 6 Maert 1745, welk Capitael na gedane opzegginge, mede door Ede Eelkes was aengenomen te voldoen; 3. Een verzegelinge à 187 guldens 10 stuivers, in dato den 10 October 1719, ten laste van Eelke Edes zynde de Vader van Ede Eelkes geweest, volgens Cessie van Jannis Gerrits en Antje Kornellis, in dato den 8 Maert 1741, mede door Ede Eelkes na gedane opzegginge reeds aengenomen te betalen; 4. Een verzegelinge à 300 guldens, ten laste en op den naem van Ede Eelkes, zelfs in dato den 7 Maert 1745, spruitende uit verschenene renten als anders, welke mede was opgezegd en aengenomen te voldoen; zynde de drie laetsten nog onbetaelde verzegelingen mede getoond, en uit de jongste van den 7 Maert 1745 teffens gebleken, dat dezelve niet voor dato van het Compromis, maer bykans twee jaren daer na, eerst was opgerigt; hebbende de Beklaegde wyders verklaerd, aen geen andere Creditoren eenige betalinge te hebben gedaen, als alleen aen de voornoemde personen, van welke Cessie van hare verzegelingen had bekomen.

Vervolgens door eenen *Klaas Jocbums*, Diakon van Midwolda, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat in den jare 1723, wanneer dezelve Grietman in Vredewolt was, de beschryvinge zynde uitgebragt over de Goederen van Sekretaris Crythe Weduwe en Grietje Andries, zy hunne prætensien daer in hadden laten aentekenen, en dat de goederen waren verkogt, zonder dat de voorschreven pretensien door 't Gerigte ooit waren voldaen; heeft de Beklaegde hier op verklaerd, dat over voorschreven Goederen de beschryvinge was uitgebragt, en ook over de penningen daer van geproflueerd in præferentie verklaerd; als van de Weduwe Crythe, in dato den 23 April 1732, en van Grietje Andries op den 12 Juny 1732, beide alhier getoond; waer uit teffens is gebleken, dat des Deposants aengetekende posten niet gepræfereerd of geadjudiceerd zyn geworden, aengezien de voorschreven boedels zoo verre niet toereikende zyn geweest.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Wyders is door *Lammert Hindriks*, *Jan Gerrits*, *Wigbolt Berents*, *Jan Germens* Weduwe en *Eppo Thies*, ten laste van voornoemden Burgermeester Geertsema mede ingebragt, dat zy in den jare 1727, wanneer voor den Heer Koningh van Peise, op het Sultermeer voor een daghuur hadden gevischt, door den Beklaegden, als Grietman van Vredewolt, waren gebreukt, en die breuke ook hadden moeten betalen, niettegenstaende de Heer Koningh geregtigd was geweest, om aldaer te mogen visschen. Waer over de Beklaegde zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, dat wel eenige personen, wegens het visschen in het Sultermeer, hadde gecondemneerd, maer dat nooit Breuke had genoten, noch ook gepretendeerd, aengezien de Procedures op een Missive van den Heer Drost van Drenthe, in dato den 28 Juny 1727, (invoegen alhier nevens de blyken het voornoemde Proces specterende getoond) waren gestateerd; hebbende de Beklaegde de voorschreven Procedures alleen geëntameerd op ordre van het Huis

GRONINGEN. van Nyenoort, om den Heer Koningh het visschen in het Sultermeer te beletten, als sustinerende dat dezelve daer toe niet was geregtigd.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema. Verders is door eene *Harmke Hindriks*, Weduwe van Jacob Aljes, ten laste van den Burgermeester Geertsema ingebragt, dat zy in den jare 1728 hare Goederen vrywillig op Boelgoets Conditien hebbende laten verkoopen, de Beklaegde, als Grietman van Vredewolt, nooit uitkeeringe van de Boelpenningen aen haer, noch aen hare Creditoren, had gedaen, maer alles onder zich behouden. Waer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, dat over gemelde Boelpenningen, ter somma van 283 guldens 13 stuivers, door Jacob Aljes Weduwe, voor haer zelve en als *legitima Tutrix* over haer Kind, de beschryvinge was uitgebragt, en daer over vervolgens in præferentie verklaerd op den 23 April 1732, alhier mede geproduceerd: waer by is gebleken, dat de voorschreven penningen aen de naestgeregtigde Creditoren zyn geadjudiceerd.

Wyders door eene *Eefke Roelefs* van Weperen, Weduwe van Lieutenant Meints, tegens den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat wylen haer Eheman in den jare 1736, met eenige gequiteerde rekeningen, ten huize van den Beklaegden zynde gekomen, dezelve onder schyn van te willen betalen, die allen naer zich hadde genomen, zonder echter op de laetste à 24 guldens 12 stuiv. betalinge te hebben gedaen, welke naderhand ook nooit gevolgd was. En de Beklaegde hier over zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, niet eerder een gequiteerde rekening van den Lieutenant Meints genoten te hebben, als by de gedane betalinge; hebbende in den jare 1736 wel een ongequiteerde rekening à 24 guldens 12 stuivers bekomen, maer in dat zelfde jaer nog een tweede rekening van verdere Leverantie à 90 guldens 2 stuivers, in dat jaer mede gedaen, van Lieutenant Meints ontfangen, waer by in 't slot van die het montant van de eerste rekening à 24 guldens 12

stui-

stuivers mede was uitgetrokken, en dus de laetste rekening tot 114 guldens 14 stuivers verhoogd; welke somma de Beklaegde ook op den 6 Augustus 1736, volgens getoonde quitantie heeft betaeld: en alzoo op de laetste rekening de vorige leverantie à 24 guldens 12 stuivers niet mede was gespecificeerd, had de Beklaegde tot deszelfs meerdere securiteit, de vorige ongequiteerde rekening op voornoemde dato mede laten quiteren, gelyk zulks alles uit de geproduceerde rekeningen is gebleken: en zyn mede van de verdere Leverantien van den jare 1738 tot 1744 incluis de successive quitantien van gedane betalinge door den Beklaegden getoond.

GRONINGEN. *Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.*

Vervolgens door eenen *Siwert Luppes*, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve als Grietman van Vredewolt in den jare 1728 hem had gebreukt voor 120 guldens met de kosten, ter oorzake, dat hy een Attestatie nevens anderen had afgegeven, nopens het goed gedrag van zekeren Fokel Dukes, dien men anders in Vriesland niet wilde laten wonen; en dat de Beklaegde die Breuke van zyner Ouderen verkogte twee Akkeren Lands met een Huisje had afgehouden. Waerop de Beklaegde heeft verklaerd, dat wel twee Personen, die een Attestatie tegens de waerheid hadden afgegeven, wegens iemand, die uit Vriesland was gebannen, hadde gebreukt, maer ontkende van Siwert Luppes ooit eenige Breuke te hebben ontfangen; verklarende wyders, dat zoodanige Akkers en Huisje nooit gekogt had of bezat. Waerop Siwert Luppes, vervolgens op den 30 Maert 1752, voor Commissarissen mede nader zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, dat zyne Ouders het voorschreven Land en Huisje aen eene Brugt Lammerts in de Nuis hadden verkogt, en dat daer van de Breuke à 120 guldens aen den Beklaegden was betaeld; hebbende hy Deposant van eenen Gerke Jans honderd guldens opgenomen, om zyne Ouders wederom te voldoen, doch wiste hy niet, waer van de overige twintig gul-

GRO-NINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud Burgermeester Geertsema.

dens had betaeld, noch ook hoe groot het Koopschat van dat val Lands en Huisje was geweest, maer hadden de kosten boven de Breuke wel dertig guldens bedragen. Waer na ook de voornoemde Brugt Lammerts op den 7 April 1752, mede voor Commissarissen heeft gedeponeerd, eenig Land met een Huisje in de Nuis, van de Moeder van Siwert Luppes, te hebben gepagt voor ruim 350 guldens naer best onthoud, wetende echter niet meer te zeggen, aen wien dat geld hadde betaeld, en of zulks terstond by het opmaken van den brief was geschied, noch ook, of de Burgermeester Geertsema by de betalinge present was geweest; gelyk dezelve mede niet wiste, of Siwert Luppes was gebreukt, en of de Beklaegde deswegen ook eenig geld van het Koopschat had ontfangen of afgehouden, maer had dezelve als Rigter den brief van de pagt opgemaekt. En vermits eene Pieter Minnes by de informatien mede een verklaringe had afgegeven, van inhoud, dat hy mede veertig guldens Breuke met Siwert Luppes hadde moeten betalen, is dezelve ter nadere elucidatie teffens voor Commissarissen gedenuncieerd geworden, maer volgens relaes bevonden, dat dezelve in Vriesland reeds was overleden.

Voorts door *Gerke Jans*, *Jacob Fokkes* en *Uge Esges*, Karspellieden van Marum, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve, als Rigter van de Nyenoort, zich in die qualiteit het Kerkeboek van Marum, met de blyken en bescheiden, als mede van het geld à 12 of 1300 guldens meester hadde gemaekt, en daer van nooit rekening of extraditie, sedert den jare 1729 gedaen, niet tegenstaende daer over meermalen was aengemaend; heeft de Beklaegde hier op verklaerd, de voorschreven rekening als nog onder zich berustende te hebben, als zynde wegens het Huis van Nyenoort als Kerkvoogd gesuccedeerd, en sedert dien tyd den ontfang en uitgave hebbende gehad; gelyk daer van ook de rekening met de quitantien daer toe relatief alhier zyn getoond.

Ver-

Verders door *Onne Uges*, *Siwert Luppes* en *Esge Hindriks* van Noortwyk, ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat dezelve in den jare 1729, by 't versterf van Dnus Kroons, Pastor tot Noortwyk en Administrator der Kerkegoederen aldaer, van de Schults Wyntjes, als erfgenaem van gemelden Pastor Kroons, het Kerke-Rekenboek met de blyken, als mede al het geld, had overgenomen en het zelve ongeteld in zakken gedaen, en verzegeld in de Koets mede genomen, zonder dat de Karspellieden daer van ooit rekening en extraditie hadden konnen bekomen. Waer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, dat, ten verzoeke van de Gravinne van Kniphuizen en den Syndicus Kranssen, de rekening van de Schults Wyntjes, als erfgenaem van Pastoor Kroons, maer alleen had opgenomen, en vervolgens met de blyken, tot de uitgave specterende, overgenomen, als mede een somma van zeven honderd en negen guldens, bestaende in een Obligatie à 550 guldens ten laste van den Solliciteur Reneman, in dato den 15 May 1722, waer in de Kerke van Noortwyk 300 guldens, en de Diakonie van Marum 250 guldens competeerde, en voorts aen geld in 't geheel 378 guldens 1 stuiver 2 p. als mede een hand of Obligatie van den Schults Wyntjes à dertig guldens, in dato den 13 July 1728, zoo dezelve wegens het overige meerder ontfang van Pastor Kroons, aen de Kerke nog schuldig was gebleven, invoegen alhier getoond; dat, vervolgens de gemelde Obligatie à 550 guldens zynde afgelost, de Beklaegde aen de Diakonie van Marum haer portie à 250 guldens met 13 guldens 10 stuivers 4 p. rente aen Jacob Fokkes, als Boekhouder der Armen, wederom had uitgeteld, ingevolge daer van geëxhibeerde quitantie, in dato den 18 February 1729.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Wyders door eene *Antje Willems*, Huisvrouw van Tidde Tjeses, van Lettelbert, ten laste van denzelven Beklaegden zynde ingebragt, dat van hare vaderlyke goederen afkoop zynde gemaekt,

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

de afkooppenningen echter nooit aen haer waren uitgekeert, niettegenstaende na den dood van haer Moeder Jantje Egberts, diens goederen by 't Gerigte van Vredewolt waren verkogt, en de Boelpenningen door den Burgermeester Geertsema als Grietman opgebeurd, die ook den afkoopbrief had naer zich genomen en onder zich behouden; heeft de Beklaegde hier op verklaerd, dat de Goederen van de overledene Jantje Egberts, ter instantie van hare Creditoren by 't Gerigte van Vredewolt waren verkogt, en dat vervolgens over de Penningen, daer van geproflueerd, ter somma van 483 guldens 10 stuiv. 2 p. in præferentie was verklaerd, volgens getoonde præferentie oordeel, in dato den 15 July 1732; waer uit teffens gebleken is, dat de gepraetendeerde afkooppenningen aen de voornoemde Antje Willems niet geadjudiceerd zyn geworden, als zynde de Boedel zoo verre niet toereikende geweest, terwyl het by een post van 105 guldens afkooppenningen, aen eene Grietje Willems, Weduwe van Wigbolt Rewerts, in qlté als *legitima Tutrix* over haer Zoon Klaes Klasen geadjudiceerd, met de Kosten, tot bekominge van dien aengewend, is blyven steker, zynde voorts de overige Creditoren salf regtens gelaten. En consteerde wyders dat Annæas de Weert, die, ter ondersteuning van voorschreven beschuldiging, mede zyne verklaringe had afgegeven, by voorschreven præferentie-oordeel als Voorstander over voornoemde Antje Willems, wegens zyne verschotene Doodskosten van zyner Pupillen Moeder, als anders zelfs gepræfereerd was geworden, voor een somma van 37 guldens 10 stuiv. 4 p.; verklarende de Beklaegde wyders noopens den Afkoopbrief van Antje Willems, dat dezelve *in Convocatione Creditorum* van Jantje Egberts aen hem als Grietman was geproduceerd en overgegeven, en ook als nog onder hem berustende, vermits zich niemant hadde geaddresseert, om gemelden Afkoopbrief wederom af te halen.

Ver-

Vervolgens mede door eene *Klaeske Kornelis*, Huisvrouw van Rudolf Willems van Visvliet, ten laste van meergemelden Beklaegden zynde ingebragt, dat de Schoemakery van haer Moeder Jeltje Willems, Weduwe van Kornelis Jans, in den jare 1723 by de kaers voor 255 guldens zynde verkogt, en die penningen in handen van de Heer Geertsema, als Grietman van Visvliet, opgebragt, dezelve daer van aen haer Moeder geen extraditie had gedaen, als eindelyk eens de somma van een en twintig guldens, of schoon zy nooit meer schulden over dat goed had gehad als honderd guldens. En de Beklaegde hier over zynde verstaen, heeft verklaerd, dat gemelde Schoemakery gerigtelyk zynde verkogt, over de penningen, daer van geproflueerd, vervolgens door hem in præferentie was verklaerd ingevolge geproduceerde præferentie-oordeel, in dato den 2 November 1726; by welkers examinatie verders is gebleken, dat niet alleen over de penningen van voornoemde Schoemakerye, maar ook van de verkogte mobile goederen, t'zamen renderende een somma van 281 guldens 14 stuiv., in præferentie is verklaerd, en dat by het slot van het zelve, de resterende penningen ter somma van 20 guldens 19 stuiv. 4 duiten aen de voornoemde Debitrice Jeltje Willems geadjudiceerd zyn geworden en ook aen dezelve uitgekeerd, volgens eigenhandige quitantie, op het gemelde præferentie-oordeel, in dato den 2 November 1726 door haer afgegeven.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Wyders door eene *Antje Kornellis*, Huisvrouw van Jannes Gerrits, zynde ingebragt, dat zy voor eenige jaren van den Burgermeester Geertsema hebbende genegocieerd een Capitael à 800 guldens, daer van buiten haer weten, in plaetse van een Rentebrief, een Brief was gemaekt, waer by zy den eigendom van hare Plaetse had afgestaen en alleen de beklemminge daer van voor veertig guldens jaerlyks behouden; en dat haer Dochter de voorschreven 800 guldens wel hadde willen aflossen, maer dat de Burgermeester zulks niet hadde willen accepteren, maer getragt haer van de Plaets af te zetten, gelyk daer

 toe

GRONINGEN. toe ook een Apostille van de Hooge Justitie-Kamer had bekomen. En daer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve ontkend eenig geld aen Antje Kornellis op rente te hebben gedaen, maer dat in den jare 1735 van haer en in qualité als *legitima Tutrix Liberorum* een Plaetse, te Marum gelegen, had aengewisseld, ingevolge getoonde Wisselbrief *in dato* den 21 July 1735, waer uit is gebleken, dat Antje Kornellis die Wisselinge heeft gedaen volgens Authosatien van den Hove van Friesland, *in dato* den 5 July 1735, en van het Gerichte van Vredewolt, *in dato* den 8 July daer aen volgenden (beide *in originali* mede getoond) en dat dezelve tegens voornoemde Plaets wederom van den Burgermeester Geertsema in Wisseling had bekomen een Plaets, gelegen te Lettelbert, met een Behuizinge en Hoven te Tolbert, en de halfscheid van twee stukken Veen, mede aldaer gelegen. Wyders, dat de Beklaegde naderhand die verwisselde Goederen wederom by wisseling aen zich had bekomen, volgens geëxhibeerde verzegelinge van den 27 July 1735, waer by consteerde, dat Antje Kornellis daer van transport heeft gedaen, en aen zich bekomen, de behuizinge met de beklemminge van hare voormaels verwisselde Plaets te Marum voor veertig guldens hure jaerlyks, beginnende met Gregorii 1735, offschoon dezelve bevorens zeventig guldens tot hure had gedaen; hebbende verders boven dien van den Beklaegden genoten een somma van acht honderd guldens in geld, ter egalisatie van het verwisselde. Dat Antje Kornellis naderhand tot aen den jare 1744 de beloofde hure niet betaeld hebbende, nevens haer Man Jannes Gerrits een hand had afgegeven, *in dato* den 5 April 1714, mede alhier getoond, waer uit is gebleken, dat dezelve, zoo wegens achterstallige hure, als gedane verschotten, van de voornoemde behuizinge en beklemminge hebben gedesisteerd, en dezelve aen den Burgermeester Geertsema weder overgedragen: maer alzoo het zelve naderhand niet wierde gepræsteerd, had de Beklaegde zich by requeste aen de Hooge Justitie-Kamer geaddresseerd met

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

met verzoek van authorisatie om voornoemde Plaets wederom te mogen aenvaerden, en den Meyer te doen delogeren; het welk ook volgens getoonde Apostille van den 25 April 1747 was geaccordeerd, mits daer van doende insinuatie.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Vervolgens door eenen *Gerrit Abels* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat Deposant in den jare 1728 Turf gekogt hebbende uit de Nyenoortse Veenen voor dertig guldens, en dezelve aen den Veenbaes betaeld en quitantie genoten, de Burgermeester naderhand in het Regthuis op de Leek de voornoemde quitantie op het Vuur had gesmeten, zoo dat genoodzaekt was geworden, om voor de tweede keer te betalen. Waer over de Beklaegde zynde verstaen, heeft dezelve hier op verklaerd, dat Gerrit Abels voor ruim 47 guldens aen Turf hebbende gekogt, daerop dertig guldens aen den Veenbaes had betaeld en daer voor van dezelve quitantie genoten; doch dat naderhand de restante 17 guldens zynde betaeld, door den Beklaegden de quitantie van de Veenbaes wederom was ingetrokken en Gerrit Abels voor de volle 47 guldens gequiteerd. En is voorts uit de geproduceerde notuls van den verkogten Turf gebleken, dat op den 11 October 1728 Gerrit Abels voor 47 guldens 12 stuivers 4 p. Turf van den Veenbaes had gekogt en des tyds alleen 30 guldens betaeld; als mede uit een Extract van de restante Cedulle, dat de restante 17 guldens 12 stuivers 4 p. naderhand zyn voldaen; hebbende Gerrit Abels zelve vervolgens, op den 24 Maert 1752, voor Commissarissen van den Hove mede verklaerd, dat eerst dertig guldens had betaeld, en naderhand nog eenig geld meer, zonder correct te weten hoe veel, maer dagte hy, dat het 18 guldens was geweest.

Wyders door eene *Meyke Sjourts*, Weduwe Bavius, van de Nyetap, ter bezwaer van den Burgermeester Geertsema zynde verklaerd, dat dezelve twee duizend guldens Kapitael van den Heer van Ewsum ten haren laste hadde ingelost, als mede dat uit verscheidene pretensien naderhand nog eene verzegelinge à duizend guldens was gemaekt, waer onder mede

de

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

de was begrepen een pretensie à 150 guldens zoo de Beklaegde aen wylen haer' Man den Schryver Bavius zoude hebben opgeschoten, zonder dat dezelve daer van eenig blyk by het oprigten der verzegelinge had getoond. En dat Deposante naderhand aen den Burgermeester had gepresenteerd de voornoemde drie duizend guldens te willen aflossen, maer dat dezelve geweigerd had de brieven over te geven, voor dat boven het voorschreven Kapitael en Rente nog twee honderd zilveren Dukatons ontfing; gelyk ook hadden moeten worden betaeld; zoo als door *Schelte Fontein* tessens op den 25 Juny 1748 een verklaringe is afgegeven, dat zulks aldus was geschied, en dat door hem de penningen waren opgeschoten. Waer over de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, van den Heer van Ewsum te hebben overgenomen twee duizend guldens restante Pacht-penningen, van deszelfs verpagte Plaets, aen Schryver Willem Bavius, onder Rooden gelegen, met al het regt, zoo hem uit hoofde van den Pachtbrief competeerde; dat vervolgens ten laste van de Weduwe Bavius een verzegelinge à duizend guldens heeft gehad, zynde geprofluëerd uit diverse pretensien, ten laste van Willem Bavius en Vrouw, en daer onder eene wegens een hand van gemelden Bavius à 150 guldens, welke hand by het oprigten der verzegelinge niet voor handen zynde geweest, had de Beklaegde daer voor een Certificaet gepasseerd, dat dezelve weder wordende gevonden voor gemortificeerd zoude worden gehouden; en dezelve nu zynde weder gevonden, en door den Beklaegden alhier *in originali* mede getoond, is gebleken volgens vertekening van Willem Bavius, in dato den 4 April 1725, dat de Beklaegde aen hem in avance had verschoten zoodanige honderd en vyftig guldens, als hy ingevolge verzegelinge uit den boedel van Sipke Etsema, die onder beschryvinge was, had te pretenderen; verklarende de Beklaegde voorts, dat, wanneer de voornoemde drie duizend guldens door Schelte Fontein by cessie zyn overgenomen, hy aen dezelven mede had overgedragen het regt van redemtie van voornoemde gepagte

Plaets,

Plaets, zoo van den Heer van Ewsum, by verzegelde Stokleggings-brief in dato den 6 Maert 1741 (alhier *in copia autb.* getoond) hadde bekomen: voor welk regt van redemtie de Beklaegde de twee honderd Ducatons hadde ontfangen.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Voorts door eenen *Wessel Jans*, van Rodewolde, ten laste van denzelfden Beklaegden zynde ingebragt, dat Deposant in den jare 1724 onder de magt zyner Creditoren zynde vervallen, zyn Boedel door den Heer Geertsema, als in der tyd Grietman van Vredewolt, was verkogt, zonder dat daer van ooit rekeninge of uitkeringe aen de Creditoren was gedaen. Waer over de Beklaegde zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, dat Wessel Jans onder beschryvinge zynde geraekt, en deszelfs Goederen ter instantie van zyne Creditoren verkogt, over de penningen, daer van geproflueerd, ter somma van honderd negen en seventig guldens 3 stuiv. 4 p. ook vervolgens in præferentie was verklaerd, volgens getoonde præferentie-oordeel, in dato den 15 July 1732.

Wyders door eenen *Harm Reints* van Wynterp, in Friesland, zynde ingebragt, dat hy in den jare 1725, als beschuldigd zynde geworden van Manslag te hebben begaen, uit Friesland naer Marum was gevlugt, en dat aldaer een jaer gewoond hebbende, door den Heer Geertsema, als Grietman, in detentie was getrokken; doch waer uit wederom was ontvlugt; dat daerop de Beklaegde zyne Goederen hebbende aengetast, Deposant door tusschenkomst van andere menschen was geaccordeerd om 150 guldens te moeten betalen. Waerop de Beklaegde heeft verklaerd, dat hy den voornoemden Harm Reints in confinatie had getrokken ter requisitie van den Hove van Friesland, uitwyzens de daer van getoonde Missiven, *in datis* den 14 April en 5 Juny 1725; ontkennende echter van Deposant iets anders genoten te hebben als alleen de kosten van Apprehensie en Detensie.

Vervolgens door eenen *Reinder Michiels*, van Tolbert, zynde ingebragt, dat hy nevens zyn Broeder Michiel Michiels tot Voorstanderen hebbende

ge-

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

gehad Hatje Pebes als Voormont, mitsgaders Alle Wymers en Jan Hemkes als Voogden, en na het overlyden van den Voormont, door diens Weduwe aen den Burgermeester Geertsema, als Grietman van Vredewolt, rekeninge zynde gedaen, 'er een balance van ontfang en uitgave was gemaekt, en dat de Weduwe van Hatje Pebes een verzegelinge à vier duizend guldens, aen den Beklaegden had gepasseerd om de Pupillen daer uit te voldoen, maer dat dezelve alleen vyftig dalers hadden ontfangen, niettegenstaende de ontfang een somma van drie duizend een honderd en een en vyftig guldens had bedragen; voorts dat 'er in den jare 1737 was gerekend, maer geen ordentelyke rekening of verantwoordinge gedaen; hebbende de Burgermeester alleenlyk geschreven, dat alles was verrekend. Waer omtrent de Beklaegde vervolgens zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd wel een verzegelinge ten laste van Hatje Pebes Weduwe gehad te hebben, maer ontkende eenig geld aen de kinderen, waer over haer Man Voorstander was geweest, te hebben uitgeteld; zynde voorts uit de geëxhibeerde stukken gebleken, dat, na dat Hatje Pebes, by deszelfs leven, door iterative acten van het Gerichte was gelast om rekening te doen, en zulks niet was geschied, deszelfs Weduwe na het overlyden van haer' Man, op den 5 Juny 1727, voor het Gerichte van Vredewolt rekening van haer Mans Administratie had gedaen, en de voornoemde Voogden vervolgens van hunlieder Administratie, op den 9 July daer aanvolgende (en dat dezelven daer op ook *eodem dato* ten overstaen van 't Gerichte, door Reinder en Michiel Michiels, zelfs by eigenhandige vertekening) ten vollen gequiteerd zyn geworden.

Wyders ook door *Tjeert Arents*, *Phebe Hatjes* en *Wymer Hatjes*, Kinderen van Hatje Pebes zynde ingebragt, dat de Burgermeester Geertsema ten laste van haer en haer Moeder een pretensie van vier duizend guldens hebbende gehad, zy tot afdoeninge van gemelde schulde hare vastigheden hadden verkogt, en dat op den 30 April de verschyn-

dag

dag zynde, Deposanten, daegs voor May 1734 by den Burgermeester waren gekomen om het geld te tellen, die echter het zelve niet had willen ontfangen, om dat het niet was opgezegd; maer dat eindelyk met hem waren geaccordeert voor honderd guldens. Waeromtrent de Beklaegde zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd een Capitael à vier duizend guldens, ten laste van Hatje Pebes Weduwe en hare Kinderen te hebben gehad, en dat zy dit Capitael aen hem hadden opgezegd, maer op den tyd niet opgebragt, zoo dat naderhand het geld niet hadde willen ontfangen; doch dat eindelyk met haer voor een half jaer rente à honderd guld. was geconvenieerd.

GRONINGEN. *Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.*

Voorts door eenen *Karel Hindriks* ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde ingebragt, dat de Smitterye van zyn Vrouwen Ouders, Heere Pieters en Geertruid Zierks, voor negen honderd en tagtig guld. geregtelyk verkogt zynde geworden, en de penningen in handen van wylen den Graef van Knipshuizen opgebragt, dezelve daer over echter niet in præferentie had verklaerd, noch ook de Beklaegde als gesuccedeerde Grietman die penningen geëxtradeerd, niet tegenstaende dezelve aen het Huis van Nyenoort in rekening had gebragt, en na Deposants informatien de renten daer van genoten. Waer over de Beklaegde zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, geen geld dezen aengaende te hebben ontfangen, maer dat door den Syndicus Kranssen en Sekretaris Adriani verzogt zynde geworden, om in præferentie te verklaren, de Beklaegde ook tweemael Convocatie van Creditoren had gehouden, maer dat met de præferentie niet was voortgevaren, dewyl geen geld van het Huis van Nyenoort had bekomen, en om dat de verzegelinge, die hy in plaets zou ontfangen, niet was uitgelangd; hebbende de Beklaegde, als in den jare 1732 reeds zynde opgehouden Grietman te zyn, sedert dien tyd ook niet in præferentie konnen verklaren. Maer is vervolgens gebleken, dat deze zaek by conventie ten overstaen der Heeren Hooge Gerichts-Gecommitteerden van het

Wes-

GRONINGEN. Westerkwartier, op den 24 January 1749, getermineerd is geworden, en de penningen na gestelde judiciele cautie aen Karel Hindriks in qualité en andere geinteresseerden ten vollen uitgekeerd.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema. Wyders door eenen *Ferdinandus Albertus Alserda* mede ten laste van den Burgermeester Geertsema zynde verklaerd, dat Willem Abbes te Noordwyk onder de magt zyner Creditoren zynde vervallen en in den jare 1724 of daer omtrent over diens goederen in præferentie verklaerd, Deposants Vader daer in met een jaer Landhuur ter somma van 67 guldens 10 stuiv. mede geprefereerd was geworden, zonder dat nochtans de Beklaegde, als Grietman van Vredewolt, daer van ooit eenige uitkeeringe had gedaen, niet tegenstaende daer over verscheiden malen was aengemaend. Waer over de Beklaegde gehoord, heeft dezelve verklaerd, over de penningen van de verkogte Goederen van Jan Abbes in den jare 1732 in præferentie te hebben verklaerd, uitwyzens het geproduceerde Præferentie-oordeel, in dato den 15 July 1732; volgens welke het wyders is gebleken, dat de gepretendeerde Landhuur aen Deposants Vader niet geadjudiceerd is geworden, als zynde het montant van 't Koopschat à 78 guldens 15 stuiv. aen de naestgerechtigde Creditoren uitgekeerd, en het in de Landhuure van de Diakonie van de Nuis blyven steken.

Voorts door een *Aeltje Derks*, van de Legemeeden, ten laste van denzelfden Beklaegden zynde ingebragt, dat de Boedel van haer Grootmoeder Derk Jans Weduwe, op haer Moeder zynde ver-erft en verkogt ten tyde dat de Heer Geertsema Grietman van Vredewolt was, dezelve de penningen, daer van geproflueerd en wel 700 guldens bedragende, onder zich had behouden, zonder daer van uitkeeringe aen haer of haer Moeder te hebben gedaen. Is daerop door den Beklaegden verklaerd, dat de Boedel van wylen Antje Willems, Weduwe van Derk Jans, zynde verkogt, de beschryvinge daer over was geëmaneerd, maer geen præferentie gehouden, aengezien de beneficiaire Erfgenamen met de Creditoren

voor

voor de helfte waren geaccordeerd; en is uit de geproduceerde stukken vervolgens gebleken, dat de Beklaegde door Eltje Luitjes wegens de geëxtradeerde Boelpenningen, volgens quitantie van den 11 Augustus 1721, en wegens het Koopschat van de Behuizinge op den 1 November 1730 ten vollen is gequiteerd.

GRONINGEN.

Sententie over den zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Verders door eenen *Leendert Jans*, van ten Bour, zynde ingebragt dat Deposant aen den Burgermeester Geertsema hadde gelangd een gequiteerde hand van eenig geld, zoo door zyn' Vader aen Polman van Woltersum was opgeschoten, om daer voor van den Beklaegden, als Redder van diens Boedel, betalinge te erlangen, die dezelve ook had aengenomen te voldoen, maer echter nooit betalinge gedaen; heeft de Beklaegde hierop vooreerst verklaerd, geen Redder van den Boedel van Polman te zyn geweest, en verders ontkend een gequiteerde hand van Leendert Jans te hebben ontfangen; maer had dezelve aen hem een kladde papier gebragt, met verzoek van te willen bezorgen, dat daer het geld voor kreeg; en was het zelve niet gequiteerd geweest.

Wyders door eenen *Evert Kornellis* zynde ingebragt, dat, de goederen van Evert Hillebrants in Appingadam onder beschryvinge zynde geraekt en verkogt, hem daer van wegens restant Bodeloon nog 29 guldens had gecompeteerd, en dat de Burgermeester Geertsema, als destyds mede Richter van Appingadam, over die penningen niet in præferentie had verklaerd, niettegenstaende Deposant van tyd tot tyd had aengemaend. En de Beklaegde hier over zynde gehoord, heeft dezelve verklaerd, dat 'er beschryvinge over de verkogte goederen van Evert Hillebrants uitgebragt was geweest, en dat ook drie of vier Convocatien waren gehouden, en vervolgens het præferentie-oordeel mede was opgemaekt; konnende zulks echter niet produceren, aengezien het zelve thans niet konde vinden; maer is vervolgens uit de geëxhibeerde

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

stukken gebleken, dat het Koopschat heeft bedragen de somma van twee hondert vyf en twintig guldens; als mede uit de geproduceerde quitantien gezien, dat het montant van de voornoemde Koopschat aen de Creditoren uitgekeerd is geworden; gelyk ook deze Evert Kornellis mede was voldaen, ingevolge deszelfs quitantie van den 15 July 1748.

Vervolgens door eene *Gelt Reurts* en *Aafke Gelts* zynde ingebragt, dat in den jare 1723, wanneer de Burgermeester Geertsema Grietman van Vredewolt was geweest, de Boedel van haer' Vader en Man op Boelgoeds conditien verkogt was geworden, maer daer van tot heden geen verantwoordinge gedaen, hoewel naer best onthoud wel 160 guldens had aengebragt; hebbende de Vader wel eenig geld aen Nyenoorts Boedel schuldig geweest, maer was het zelve uit den Boedel van de eerste Deposants Grootmoeder voldaen. Waeromtrent de Beklaegde zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd, dat de voorschreven verkoopinge niet door hem, maer door Doctor Leuringh, was gehouden, en dat 'er ook aenstonds eenige betalinge was geschied, maer dat 'er quæstie tusschen de Erfgenamen zynde errezen, ingevolge getoonde judiciele Acte, in dato den 31 January 1724, welke tot hier toe nog niet was getermineerd, diensvolgens tot dus verre geen præferentie hadde konnen worden gehouden; en zyn vervolgens door den Beklaegden ter zyner defensie mede geproduceerd vier Konding-Cedullen, in den jare 1726 in de Kerken der Grietenye van Vredewolt gepubliceerd, van inhoud, dat alle die gene, welke eenige Boelpenningen van het Gerigte van Vredewolt hadden te pretenderen, zich by voornoemden Heer Geertsema zouden hebben te addresseren; gelyk ook by een geproduceerde nadere copiele Kondiging, in dato den 30 Juny 1730, door den Syndicus Kranssen en Secretaris Bolhuis, in hunne qualiteit, als mede door den Grietman Leuringh ver-

vertekend, is gebleken, dat den Ingezetenen der Grietenye van Vredewolt daer by is aengekondigd, om zich wegens de Boelpenningen, en van by executie verkogte goederen, zoo dezelve by 't Gerigte nog te goede mogten hebben, binnen den tyd van agt weken te addresseren.

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud-Burgermeester Geertsema.

Eindelyk nog by de voorschreven informatien geannecteerd zynde bevonden, een verzegelde Koopbrief, waer by de Burgemeester Geertsema, van zekeren *Derk Pieters* en Vrouw had aengekogt, een Kamer in hare Behuizinge buiten de A. Poort voor 229 guldens, in dato den 10 Augustus 1730; en de Beklaegde vervolgens daeromtrent mede zynde verstaen, heeft dezelve verklaerd een Kamer van Derk Pieters gekogt te hebben, in voldoeninge van twee honderd guldens agterstallige Landhuur; maer dat hy dezelve nooit had gezien, en niet anders geweten, of het was een Kamer die apart stond, als staende dezelve op pagtgrond, zoo als ook uit den Aenkomstbrief consteerde; behalven dat reeds overlang die Kamer aen de Crediteuren van voornoemden Derk Pieters wederom had afgestaen; en is voorts uit de dorsele quitantie op voornoemde verzegelinge gebleken, dat over de penningen, daer van geproflueerd, in præferentie is verklaerd, en de Beklaegde daer in met een somma van zes guldens 18 stuiv. 6 p. gepræfereerd.

Alle welke toegezondene Informatien en Accusatien, in alle hare verdere Extensie, met de Resolutien der Heeren Burgermeesteren en Raed daer by geappliceerd, en daer en tegens ook de Responsiven van den Beklaegden, nevens de Blyken en Bescheiden, door denzelven daer by geproduceerd, als mede de verdere Verklaringen, invoegen door diverse personen voor Commissarissen gedaen, by den Hove naeuwkeurig zynde geëxamineerd, en met rype deliberatie van rade overwogen, ook daerop ingenomen de Considerazien van den Procureur Generael,

GRONINGEN.

Sententie over de zaek van den Oud Burgermeester Geertsema.

rael, en wyders gelet op al het gene verders ter materie was dienende en eenigzins heeft konnen moveren; Zoo is 't, dat de H. Heeren Lieutenant en Hoofdmannen, uit naem en van wegens de Hooge Overigheid en Heerlykheid van de Stad Groningen en Ommelanden, ingevolge het voorschreven renvoi van zyne Doorluchtigste Hoogheid, glor. gedachten., recht doende, de voorschreven Informatien en Beschuldigingen, met den aenkleve van dien, onvoldoende hebben verklaerd, om daerop eenige Criminele Proceduren te konnen entameren; en den Beklaegden voorts mits dezen geabsolveerd van alle Criminele Poursuite, uit dien hoofde tegens denzelven ondernomen; als ook daer benevens buiten effect gesteld de Resolutie van het Civil Arrest, invoegen by de Heeren Burgermeesteren en Raed op den 18 July 1748 omtrent den Beklaegden genomen; gelyk mede de particuliere Ordres door den Stads Sekretaris, by Missive van den 18 May 1748, en op Woensdag den 15 daerbevorens mondeling, aen denzelven gecommuniceerd; latende nogtans alle die gene, zoo uit hoofde der zaken, by voorschreven ingewonnene klagten gementioneerd, eenige Actien of pretensien ten laste van den Beklaegden vermeenen te hebben, in allen opzichte salf regtens, om dezelven Civiliter tegens den Beklaegden te konnen institueren en poursuiveren naer hunnen rade; gelyk ook de Beklaegde vervolgens, in conformité zyn gedaen verzoek, mede allezins salf regtens word gelaten, nopens alle zoodanige Actien, mitsgaders zyne Exceptien en verdere Defensionalen, zoo als dezelve zal vermeenen hem naer regte te competeren.

Pronuntiatum op de Hooge Gerichts-Kamer van Stad Groningen en Ommelanden, Donderdag den 24 May 1753.

(Onderstond)

Coll. Accord.

W. BEKKERING, *Sekret.*

Deze

Deze is de uitkomst der eerste beruchte Procedure, voor de tafel van het Hof van Justitie alhier nu onlangs afgedaen. GRONINGEN.

Nu moeten wy ook een verhael geven van de tweede, die den persoon van *Klaes Sebes* betreft. Dan eer wy daer toe overgaen, zal het niet ondienstig zyn onzen Lezer eene korte schets te geven van de voornaemste persoonen, tusschen welken het geschil, waer over deze Procedure verkeerd heeft, heeft plaets gehad.

De eerste is de Heer Mr. *Jan Wolbers van Menninga*, Neef en Naemgenoot van den beroemden Rechtsgeleerden Jan Wolbers, thans Lid van de Hooge Justitiekamer; een jong Advokaet, wiens welbespraekte vrymoedigheit, misschien gevoegd by de handleiding van deszelfs voornoemden Neef, ten dien tyd Advokaet voor de Balie van Burgermeesteren en Raed, zoo veel naems had verworven, dat by de vermeerdering der magt van de voorsz. Justitiekamer, in Slagtmaend des jaers 1749, en by invoeringe van een Procureur Generaels plaetse, zyne Doorl. Hoogheit, hooglofferlyker gedachtenisse, den zelven daer mede heeft begunstigd. De andere Persoon, is die van *Klaes Sebes*, een welgezeten Landman van Kantes, in het Hunsingo Kwartier der Ommelanden, oud tusschen de zestig en zeventig jaren; zedig van gedrag, en zeer gezien by de zynen; waerom hem niet alleen voorheen het Ouderlingschap dier Kerke is opgedragen; maer ook

GRONINGEN. in deze laetste jaren, wegens desselfs Kerspel, is aenbetrouwd het Volmagtschap tot herstel der Schepperyen, volgens derzelver oorsprongkelyke fundatien. Een punt, waerin de voornaemste Klagt der Ingezetenen tegens de Regering der Ommelanden, in den jare 1748, heeft bestaen. Een punt, ter volkomene afdoeninge van het welke, volgens het Reglement zyner Doorl. Hoogheit, de Landlieden tot hier toe niet gerust of nagelaten hebben alles wat mooglyk was in het werk te stellen, en door hunne Volmagten, zoo by wylen zyne Doorl. Hoogheit, als de Prinses Gouvernante, de Staten, en het Hof, steeds te doen aendringen. Een punt eindelyk, waeruit de aenleidende oorzaek tot dit Proces is gesproten; hebbende de zaek zich in dezer voegen toegedragen.

Klaes Sebes liet uit hoofde van zyn Volmagtschap, op Zondag, den 8. der Sprokkelmaend des jaers 1750, over de Kerk te Kantes kondigen: dat hy *de Kerspellieden van Kantes verzocht op Dingsdag achtermiddag in de Kerke, om over eenige zaken te spreken, rakende het Zylvest*. De Ingezetenen vervoegden zich ter bestemder tyd en plaetse; maer niet in zulken aentalle als men verwacht had. Weshalven de Klok tot eene nadere noodiging werd aengetrokken; doch met zoo weinig vorderinge, dat die samenkomst vruchteloos afliep.

Dit geval den Procureur Generael ter ooren gekomen zynde, vervoegde zich dezelve derwaert, by *Klaes Sebes*, by den Wedman der

der Plaetse, en misschien nog elders; om Gro-
eenig voorloopig bericht in te winnen, spre- ningen.
kende elk in 't byzonder, hoofd voor hoofd, tusschen vier oogen. Omtrent de geschapenheit der zake, naer zyne gedachten, genoegsaem onderrecht, daegde hy, by mandaet van den 28. der Sprokkelmaend 1750, *Klaes Sebes* tegen den volgenden Donderdag, met dezen Eisch: *Om arbitrair en naer bevinding van zaken te worden gecorrigeerd, ter oorzake hy zich hadde onderstaen, zonder Consent van het E. E. Gerichte van Kantes, op den 8. Febr. 1750 te laten kondigen, om de Ingezetenen van Kantes te verzoeken, om des Dingsdaegs achtermiddag in de Kerke te komen, om te spreken over eenige zaken, rakende het Zylvest: dat voorts, ten dage der Samenkomste, op des Gedaegden ordre, de Klok, door den Klokluider Jan Hillebrands, was geluid, om daer mede de Ingezetenen te convoceren. En verders als naer styl.* Over dezen Eisch en het vormelyke des Antwoords naer de kunst der Voorspraken eenigen tyd zynde geredentwist, heeft de Gedaegde, op den 23. van Grasmaend 1750, ten opzigte der aengehaelde feiten van beschuldiginge laten teekenen, dat hy de Conclusie, zoo als zy daer lag of de Middelen van den Eisch, invoegen genomen, ontkende. Dus werd het de zaek van den Heer Procureur Generael, om de ter nedergestelde feiten te bewyzen. Ter stavinge van het eerste punt, de Last der Kondiginge, bragt zyn Wel Ed. verscheiden Verklaringen en 's mans hand, die ook niet geloochend werden, te berde. Maer omtrent het

GRONINGEN. tweede punt, den Last van het Klokluiden; bepaelde zich alles tot de Verklaring, welke de Gedaegde, op den 21. van Sprokkelmaend 1750, by voorloopig Verhoor, voor den Heere Procureur Generael, zoude hebben afgelegd (*). Waer tegen de Gedaegde van zyne

(*) Deze luidde dus:

„ *Informatie door de Procureur Generaal*
„ *genomen volgens Acte van Authorisa-*
„ *tie van de H. Heeren Lieut. en Hooft-*
„ *mannen van den* 20 *February* 1750.

„ CLaas Sebes van Cantes verklaart, dat met Pie-
„ ter Tonnis en Jan Geerts by de Meester van
„ Cantes is geweest, en den selven geordonneert een
„ kondiging briefje te schryven, om de Ingesetenen
„ te verzoeken van Dingsdags den 10 Febr. 1750,
„ 's agtermiddags in de Kerke te komen en te spree-
„ ken over eenige saaken rakende het Zylvest, 't geen
„ ook door de Meester is gedaan, en door Deposant
„ getekent, en voorts den 8 Febr. door de Meester
„ gekondigt. *Verklaart mede dat de Ingezetenen des*
„ *Dingsdags voorn. op het antrekken van de Klokke*
„ *door de Klockeluider Jan Hillebrands op ordre van*
„ *Deposant* en andere by elkanderen syn geweest,
„ hebbende Deposant de Ingosetenen laeten lesen se-
„ ker Concept van een Volmagt door Daniel Pilon van
„ Uithuisen an Deposant behandigt, dewelke egter
„ niet is getekent angesien de Ingesetenen er niet eens
„ over konden worden.

„ Aldus heeft bovengen. verklaart, en na prælectie
„ gepersisteert te Cantes den 21 Febr: 1750.

„ (Onderstont)

„ J. W. V. MENNINGA.

„ *Proc: Gener.*

17 21 50.

zyne zyde bybragt eene beëdigde Verklaring, voor Commissarissen van het Hof afgelegd van eenen Pieter Tonnis, woordelyk behelzende, *dat, toen 'er van het Klokluiden gesproken werd, Klaes Sebes zoude gezegd hebben, de Menschen weten het wel, en my dunkt het is niet noodig.* Als mede eene van Jan Hillebrands, Klokluider te Kantes, die en op de Punten, door Klaes Sebes voorgehouden, en op die van den Procureur Generael, by herhaling, dit Getuigenis, onder eede, als voren, gerechtelyk heeft afgelegd: *dat hy, door Luitje Berents in huis ware geroepen om te luiden, vervolgens door de Kerk was gegaen, en, in het passeren aen de Menschen, die daer vergaderd waren, had gevraegd, of hy luiden zoude, dat hem toen geantwoord was van ja, zonder dat hy een zeker persoon kon noemen, die hem zulks gelast had.* Mitsgaders eene onbeëedigde Attestatie van Abraham Pieters van den zelfden inhoud als die van Pieter Tonnis. Het Proces gebragt zynde in den staet van wyzen, en de dag tot het Dispuut aennaderende, vond de Gedaegde *Klaes Sebes* goed, zyne Advokaten te gelasten, om in het Gericht opentlyk te betuigen, dat hy ontkende voor den Procureur Generael te hebben beleden de gegevene ordre tot het Klokluiden, ontkennende die Verklaring aen hem te zyn voorgelezen, en mitsdien ook dat hy, na gedane Voorlezing, by die Verklaring zoude hebben volhard. Vreemd klonk dit den Heeren van den Hove in de ooren, en kwam het hun Ed. niet zonder reden voor als eene zaek van verren uitzigte; 't zy men het oog slae op GRONINGEN.

GRONINGEN. het Karakter van een' Procureur Generael, dat te heilig behoorde te wezen, om eenige twyfeling aen deszelfs woord te dulden; het zy men lette op de natuur dier Confessie tusschen vier oogen, wanneer in andere gevallen ja en neen tegen malkander staen. Het Reglement zyner Doorl. Hoogheit, hoogl. gedagtenisse, van den 22. der Louwmaend des volgenden jaers 1751, eischt wel dat men eenen Gevangenen, voor een' Commissaris van den Hove, in tegenwoordigheit van den Procureur Generael, op Artikelen, door den Procureur Generael geformeerd, door den Sekretaris op te teekenen en voor te lezen, en door den Gevangenen te onderschryven (*), examineren, en de zelfde Formaliteiten byna op de zelfde manier waernemen zal in het Verhoor van Getuigen; dan dit geval viel in voor den tyd van het Reglement, en bepaelde zich tot het voorloopige Verhoor. Groot was de voorzigtigheit der Heeren van 't Hof, die, met het afbreken van het Disputt, die Verklaringen niet door den mond van des Gedaegden Advokaten, maer van de hand des Gedaegden zelven, eischten, ten einde het gewigt dier zaken niet over te geven aen de welsprekende drift der Voorspraken; maer hem al de gevolgen dier Ontkentenisse te doen wikken en wegen. Luttel hielp het evenwel tot verandering, want de Grysaert bleef onverzette-

(*) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 1249-1250. Art. 11, 12, 13, 14.

telyk, en gaf, op den 1. van Febr. 1751, de volgende Verklaring: GRONINGEN.

De Gedaegde zynde opgelegd, om het geavanceerde noopens de Ontkenteniſſe van de Confeſſie, Prælectie en Perſiſtentie van des Procureurs Generaels genomene en geproduceerde Informatie ſchriftelyk over te geven, verklaert als nog zynen Advokaten Doctoren *Froon* en *de Kock*, herhaeldelyk, ja zelfs in de beſoignes daegs en des morgens voor het Diſpuut ſpeciael daer toe gelaſt, het zelve in Gerichte aengehoord en voor goed gekeurd te hebben. Declareert vervolgens dat hy de Confeſſie, voor zoo ver dezelve behelsde dat aen den Impetrant zoude hebben verklaerd, dat hy de Ordre tot het Klokluiden zoude gegeven hebben, zulks hem Gedaegden te zullen wezen voorgelezen, en daer by geperſiſteerd te hebben, ten eenenmael blyft ontkennen; nogmaels betuigende zulks ten allen tyde voor God Almagtig en de Juſtitie te zullen beſtendigen. Aldus door my geteekend en overgegeven, ter preſentie van Eppe Hindriks en Pieter Sebes, in Groningen den 1 Febr. 1751.

Klaes Sebes verklaert ſchriftelyk by het door zyne Advokaten, ontkende te volbarden.

(*is geteekent*)

KLAES SEBES,

Eppe Hindriks, } als Getuigen.
Pieter Sebes. }

De zaek dus hoe langer hoe neteliger wordende, vonden de Ed. Mog. H. Heeren Lieut. en Hoofdmannen goed, om niets onbeproefd te laten, den Gedaegden, door een' Commiſſaris van hun Hof, den Heer Mr. *Jan Wolbers* te doen ondervragen. Ten dien einde werd hem, door een' Gerichtsdienaer aenge-

GRONINGEN. gezegd zich niet uit de Stad te begeven; maer voor den gemelden Commissaris te verschynen. Gelyk hy ook deed, zonder in de ontkentenisse van toon te veranderen. Afgehoord zynde, en vryheit bekomen hebbende om af te treden, begaf hy zich niet alleenlyk uit de Kamer, maer teffens uit de Stad.

Het zy nu dit gedrag, of deszelfs houding in de Commissie, 'er oorzaek van ware, de Heeren van den Hove vaerdigden althans op den 27. der voorn. Sprokkelmaend, den Kapitein Geweldigen met zyne Suppoosten af, om *Klaes Sebes* met de sterke hand te ligten; gelyk geschiedde. Dan het ontydig medelyden met den Gevangenen stookte de onrustige gemoederen van sommige Landlieden dermaten op, dat zy den Kapitein Geweldigen, onder het pleisteren te Middelstum, deszelfs Gevangenen ontweldigden; over welke misdaed ook sommigen met het Rasphuis gestraft zyn. *Sebes*, dus op vrye voeten gesteld zynde, reisde weder naer Huis. Het Hof, hem thans aenmerkende als een' Vluchteling, liet hem openlyk indagen. Gedurende het verloop des tyds tot het eerste termyn, leverde hy het volgende Verzoekschrift by wylen zyne Doorl. Hoogheit over:

Doorluchtigste Vorst en Heer!

Klaes Sebes, van Kantes, in het Hunsingo Kwartier van de Provintie van Stad en Lande, vind zich genoodzaekt, in den allerbedenklyksten oot-

moed;

moed, uwe Doorl. Hoogheit beklaeglyk voor te dragen, hoe hun Ed. Mog., de Heeren Lieutenant en Hoofdmannen der hooge Justitiekamer van Stad Groningen en Ommelanden, op Saturdag den 27 van Febr. 1751, des avonds tusschen acht en negen uren, hem Suppliant door den Kapitein Geweldigen, met deszelfs Suppoosten, hebben kunnen goedvinden te ligten, als eenen Misdadiger te apprehenderen, des nachts naer Middelstum te transporteren, en daer in naeuwe detentie te bewaren.

GRONINGEN. *Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygelei, enz.*

Dat de Suppliant, geens kwaeds bewust, zich met alle gewilligheit en vrymoedigheit, aen den Kapitein Geweldigen, ten zynen huize komenden, heeft gepresenteerd en overgegeven, op dat met hem, zoo als den Hove gelusten mogte, gehandeld kost worden. Doch dat het geval, ongelukkiger wyze (terwyl de Kapitein Geweldige te Middelstum, zynde een half uur gaens van des Suppliants Woonplaetse te Kantes, goedgevonden had, eenige tyd, in de voornaemste Herberge aldaer te vertoeven) toegedragen had, dat het Voorval, in allerhaest, als een loopend vuur, in het Kerspel Middelstum en de naburige Dorpen, rond en ruchtbaer was geworden. Waer door ontstaen is, dat vele nieuwsgierige Menschen, zoo oud als jong, en wel voornamelyk Arbeidslieden, die, wegens den invallenden Rustdag, tegens hunnen gewoonen tyd van 't werken vry, zich niet hebben ontzien, en kunnen dispenseren (deze byzonderheit te reguarderen) de Herberg in te dringen, en den Suppliant onder alle protestatien eindelyk te noodzaken van te moeten afgaen.

Op wat gronden van Recht en Faiten deze eclatante Procedure ondersteund en gevalideerd zal kunnen worden, is den Suppliant ten uitersten vreemd. Alleenlyk denkt hy, doorluchtigste Vorst, dat misschien daer toe aenleiding mag gegeven hebben het

Pro-

GRO-NINGEN.

Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygeleide,enz.

Proces tusschen den Procureur Generael, *rat. off.* en den Suppliant, aen de Ordinaris Rolle van de Hooge Justitiekamer *litispendent*, en thans nog onafgedaen: en met welks Detail de Suppliant ter defensie van zyn Goed en Bloed gedrongen word uwe Doorl. Hoogheits attentie in wigtiger occupatien te interrumperen. Waer toe, met ootmoedige smeekingen, uwe Doorl. Hoogheits gunstige Patientie afgebeden hebbende, uwe Doorl. Hoogheit, op het eerbiedigste gelieve geinformeerd te zyn.

Dat de Heer Procureur Generael den Suppliant, op den 28 Febr. 1750 heeft besprongen, met annexe Conclusie sub A., van welks tweede Lid (in verbis, *dat voorts ten dage der zamenkomste op uw ordre de Klok, door den Klokluider Jan Hillebrants, is geluid, om daer mede de Ingezetenen te convoceren*) na dat alvorens, volgens Acten sub B. C. en D., noopens de eerste litis contestatie, eenige Rechtsgedingen waren voorgevallen; de Conclusie *pro ut jacet* is ontkend geworden, als blykt uit Acte sub E. Dus dat de Aenlegger, in gevolge statutaire en gemeene Rechten, verpligt zyne Aenspraek in 't geheel en alle deszelfs deelen te moeten bewyzen, volgens *Carpzov. partes.* Pag. 168.III. 5, op den 30. April 1750 heeft gedeclareerd productie van zyn bewys en blyken gedaen te hebben, waerop den Suppliant gelast is Kopy van dezelve te ligten, volgens *Acte sub* F.

Na bekomene Kopy uit de præparatoire Informatien sub G. H. I. K. L., is by den Suppliant met zeer groote verwondering gezien, dat aldaer het Factum, *supra* by Acte sub E. *judicialiter* ontkend, geconfesseerd en by die Confessie, na prælectie gepersisteerd zoude zyn.

In zulk een wigtig stuk, Doorl. Vorst, heeft de Suppliant, op de naekte en zuivere waerheit betrouwende als op eene onwrik- en onwankelbare Rots, voor eerst geene andere middelen van recht kun-

kunnen appliceren, dan twee van de voornaemste Groen onbesproken Mannen voor het Recht te laten dagvaerden, om getuigenis der waerheit te geven, in zaken, waer over hy met den Proc. Generael, *rat. offic.* scheelachtig was, *uti sub* M. N.; tegens welke Citatien de Procur. Generael als Party mede gevoceerd, en *Copiam Postionem*, op welke de Getuigen hunne Verklaringen zouden afleggen, *in tempore* aen zyn Ed. gerechtelyk ter hand is gesteld. De Getuigen Pieter Tonnis en Jan Hillebrands, op acquiescement van den Procureur Generael, zyn niet alleenlyk *ad testimonium dicendum* geadmitteerd, onder solemnelen eede gebragt in conformité uwer Doorl. Hoogheits Instructie, ten overstaen van Heeren Gecommitteerden geëxamineerd, en hunne beëedigde Verklaringen afgelegd, *uti sub* Acten N. O. P.; maer zelfs, boven dien, door den Heer Procureur Generael op Interrogatoria, *eodem solemni modo* gereproduceerd en *articulatim* gedeponeerd; alles te zien sub Q. R. S. T. en V. Waerby gevoegd de geproduceerde Attestatie van Abraham Pieters, in dato den 24 Jan. 1750, sub W., en welke de Heer Procureur Generael niet heeft gepraetendeerd *in formam probatam* gebragt te hebben; dus dezelve heeft aengenomen *pro ut jacebat*, *sub* X en Y. Uit alle welke Consonantien, naer de krachtigste verbanden, welken in rechte immermeer kunnen worden gedesidereerd, de zuivere waerheit zoo helder koomt te elucesceren; de onschuld van den Suppliant zoo naektelyk daer word gedaen; de simpele Betigting, als of de Suppliant de Ordre tot het luiden van de Klok zoude gegeven, door een plenair en zelfs contrair bewys ten eenen male afgewend, en wel door zoodanige convincante redenen, als in de Attestatien en Verklaringen voorkomen. Namelyk dat zelfs de Suppliant daer tegen iteratievement heeft geprotesteerd, bewerende het Luiden onnoodig te zyn, terwyl de Byeenkomst, om over zaken, rakende het Zylvest, *conjunctim* te spreken, reeds door Kerkenkonding

was

GRONINGEN.

Klaes Stubes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygeleide, enz.

GRONINGEN.

Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygeleide, enz.

was bekend gemaekt, en hy Suppliant boven dien al vernomen had, dat de Volmagts Acte wel niet zoude verteikend worden, en dat voorts daer tegen aen de zyde van den Schepper gearbeid, en de Ingezetenen daer van waren afgetrokken en geintimideerd.

Maer dat, niettegenstaende alle zyne dissuasien en aengewende devoires, een of meer Personen evenwel uit de Kerke zyn gegaen aen het Huis van den Klokluider Jan Hillebrants, en denzelven heeft of hebben gelast om de Klok aen te trekken. En dat uwe Doorl. Hoogheit summe gelieve te noteren, van welken de Klokluider ook in zyne Verklaringen op Interrogatoria *ad Art.* 5. *supra sub V. ook een persoon aen den Procureur Generael heeft noemachtig en bekend gemaekt* (*).

Uit deze eenvouwige en onwederspreekbare Waerheits Gronden, vloeit vervolgens, Doorl. Vorst, voor eerst, dat de Procureur Generael absoluut kennis heeft gedragen, geweten en misschien gekend heeft, dien Persoon of Personen, die uit zich zelven, tegen het advys van den Suppliant uit de Kerke naer den Klokluider zyn gegaen, en den zelven gelastigd hebben om de Klok aen te trekken.

Ten tweeden, dat, indien de Procureur Generael, zoo wel de ontdekking van de waerheit had believen te benaerstigen, zyn E. die beide personen, ja zelfs allen, die in de Kerke zamen waren, had kunnen examineren, en in conformité de Instructie laten beëedigen.

Maer dat, ten derden, zyn E. liever van zich heeft kunnen verkrygen, gemelde Investigatie van waerheit voorby te stappen. Ja zonder eenig bewys, veel min schyn van het zelve, ligtveerdig te vallen op den Persoon van den ongelukkigen Suppliant. Als moest hem, die, in de tyden van de Onlusten, zich, als aengestelden Volmagt

(*) Zie hier voren bladz. 659. het geen van *Luitje Berents* gezegd is.

magt uit het Kerſpel Kantes, voor de Verheffinge van het Doorl. Huis van Oranje en Naſſau, heeft geſignaleerd, dat by deze of gene gelegenheit worden betaeld gezet. *Sit ut ſit*; het is althans niet onduidelyk op te maken, dat, daer onderſcheidenlyk het *Corpus delicti* en de Delinquanten zelven te vinden is en zyn, men die latende loopen, den onſchuldigen aentaſt; dat niet zonder diſtinctie, ja paſſie, in dezen aengemerkt kan worden geprocedeerd te zyn.

GRONINGEN.

Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygelei, enz.

De Suppliant dan, Doorl. Vorſt, met de uiterſte confidentie, op het licht van zyne conſcientie en de betoogde waerheit aengedaen; en de Repugnantie van dien, in de prætenſe Confeſſie van de Præparatoire Informatie, *ſupra ſub* G., met de vereiſchte oplettendheit hebbende gereguardeerd, landrechtelyk in de beëedigde Verklaringen en aengenomene Atteſtatie geëluceſceerd; heeft niet anders dan ter bevestiging van de waerheit, geen kwaed voor goed kunnende erkennen, aen deszelfs Advokaten Froon en de Kock herhaeldelyk gelaſt, van voorſz. Confeſſie met de Prælectie en Perſiſtentie, zoo als zy in de præparatoire Informatien abuſive was ter nedergeſteld, in Gerichte te contradiceren. Gelyk als gemelde Advokaten, op den 28. van Jan. jongſt, wanneer de zaek plenair zoude worden gediſputeerd, nadat hun Ed. den Suppliant meenigvuldiglyk de delicateſſe en gevolgen van dien hadden voor oogen gehouden, eindelyk ter uitvoer hebben gebragt, als uwe Doorl. Hoogheit, uit het daerop afgebroken Diſpuut, *ſub* Z. gunſtiglyk zal gelieven te zien.

Waerop hun Ed. Mog. hebben verſtaen, dat voorſz. Declaratoir ſchriftelyk zoude worden overgegeven. Tot welks Paritie, door den Suppliant het Declaratoir *ſub* N. 1. is ingediend. Maer, volgens Acte *ſub* 2. het zelve gerefugeerd, en belaſt zynde het zelve ſimpliciter te bepalen, hebben gemelde Advokaten zich geacquiteerd, den Suppliant aengeſchreven van te

GRONINGEN.

Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om Vry geleí, enz.

moeten opkomen, en nader te contesteren *sub* 3. Die, ter paritie van hun Ed. Mog. welmeeninge, met den Suppliant hebben opgemaekt het Declaratoir *sub* 4., by den Suppliant onder Getuigen en nogmalige Voorhoudinge van de Delicatesse, welke daer uit profflueren kost, verteekend en overgegeven. Van welken tyd af de Heer Proc. Generael geene verdere Instantie heeft gedaen. Tot dat de Suppliant, den 24 Febr. 1751, opgekomen, om naer den toestand van zyne zake te vernemen hem, door den Hooge Gerichts Dienaer J. Sonius, des avonds ten 6 uren, uit ordre van de Ed. Mog. Heeren Lieut. en Hoofdmannen, is aengezegd *van zich niet uit de Stad te zullen mogen begeven tot nadere ordre*; welke hem des anderen daegs morgens ten 8 uren, op eene tusschen hen bestemde plaetse, nader zoude worden bekend gemaekt. Alwaer de Suppliant zich precies hebbende laten vinden, door voorsz. Gerichts-Dienaer belast werd, dat zich by de Hooge Justitiekamer zou present laten vinden, om voor Heeren Commissarissen te moeten compareren. Waer aen obediërende, door NB. den Heer Hoofdman Wolbers, Sekretaris Beckering en NB. Doctor G. Venema, op verscheide Artikelen exactelyk is geëxamineerd, en, na gehouden Examen, over een uur lang, wederom gedimitteerd.

De Suppliant, Doorl. Vorst, geene Kopy uit gemelde Examen hebbende bekomen, zich niet bewust van eenige Indignatie, veel min een Crimen zulke extraordinaire procedure meriterende, te hebben geperpetreerd: En na uit voorsz. civiel arrest gerelacheerd, van de Examinatie gedimitteerd, en aen hem gepermitteerd te zyn van naer huis te mogen keeren, is in die zelve tranquiliteit gereverteerd. Tot dat die eclatante procedure op Saturdag daer aen volgenden in den nacht, als of een vluchtende Misdadiger zoude worden geapprehendeerd, tegen den Suppliant ten toon, in 't werk en ter uitvoer heeft moeten

ten worden gesteld. Daer, behoudens de reverentie voor den Hove, de Suppliant, in de Stad zynde, zich in geenen deele onttrokken hebbende, als een Lam ter Slagtinge is, en verder zoude hebben henen gegaen, werwaert men hem geappointeerd en gelast hadde. En, gelyk als uwe Doorl. Hoogh. eerbiedigst verzogt word zich te informeren, dat de Suppliant op het aenkomen van den Kapitein Geweldigen, zonder eenige de minste uitvlucht, of wat dies geleek, aen de ordres van den Hove heeft gesubmitteerd, en zich, om aen de Justitie overgegeven, en naer Groningen getransporteerd te kunnen worden, in handen en het Rytuig van den Geweldigen gewillig begeven en overgeleverd heeft. De Suppliant dan aldaer te Middelstum crimineellyk blyvende gedetineerd, en zich tot het laetste oogenblik, tot dat de Kapitein Geweldige met de Suppoosten van de Kamer, waer hy bewaerd werd, waren afgetrokken, genegen en bereidwillig hebbende gedragen; maer los zynde, van hun verlaten, en naer zyn huis gereverteerd; is, door sterke persuasien van den Predikant ter plaetse, Vrouwe, Kinderen en nabestaende Vrienden, uit vreeze van eene geweldige Incarceratie in zynen hoogen Ouderdom, van zyn voornemen om naer de Stad te reizen, en zich van zelven op nieuw der Justitie aen te bieden, wederhouden en gedehorteerd.

GRONINGEN. Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygeleî, enz.

Uit al het welke uwe Doorl. Hoogheit gunstigst gelieve af te nemen, dat de Loslating van deszelfs Persoon, met geen de allerminste illatie, op rekening en ten laste van den Suppliant kan worden overgebragt. Maer dat veel eer en zekerlyk de gepasseerde Omstandigheden, met al de Gevolgen van die zyn toe te schryven aen de Directien en het bestier der Gerichts Dienaren, of het Gouvernement over dezelven. Want, byaldien dezelven (zonder van het tweemael in de Henereis te pleisteren te melden) een' korter en beter weg dan door Middelstum te passeren, met den Suppliant in hunne magt zyn-

GRONINGEN.

Klaes Senhes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygelei, enz.

de, hadden ingeslagen, en den weg by de Trekvaert langs gekozen hadden, zoude geen Christen ziel iets van 't geheel Exploit ontwaer hebben kunnen worden, en de Suppliant, in alle stilte getransporteerd zyn geweest, werwaert de Ordres en de Geweldige magt hem zouden hebben overgebragt. Daer men, in tegendeel een' onbekwamen Modderweg, een half uur langer om, en uit de rigte, ingeslagen; te Middelstum in 't Rechthuis, zynde de voornaemste Herberge, in 't centrum van 't Kerspel gelegen, met veel eclat in den nacht aldaer verblyvende, de eenigste oorzaek en aenleiding heeft gegeven tot alle opgekomene Commotie en Disordres.

Onder al het voorgevallene heeft de Ongelukkige, Doorluchtigste Vorst, zich zoodanig gedragen en zuiver bewaerd, dat hy niet alleenlyk alle avantage tot eenige ontwyken te bevorderen, en waervan hy, des noods, zoude hebben kunnen profiteren, met verachtinge van de hand gewezen, maer die versoeid heeft, en daer van afgezien. Gelyk als hy dat, met vertrouwen op de Waerheit en de Verklaringen van alle Gerichts Dienaren, ten getale van meer dan zes, gerustelyk durft laten aenkomen, en ter toetse en preuve brengen. Dus dat in dezen geene Intentie of *Animus* van Ontwyk, veel min door zulk een bedenklyk wangedrag en verlatinge van zyn Persoon, hy Suppliant, in dezer zaken omstandigheit, by cordate Rechtsgeleerden, immermeer voor fugitief zoude kunnen worden aengemerkt. Ja welks tegendeel uit des Suppliants gehoudene Conduite van het civiel Arrest af, tot de corporele Apprehensie en Verlating van zyn Persoon inclusive, overvloediglyk gestaefd is.

Ook zal de Suppliant, om uwe Doorl. Hoogheits Patientie niet al te zeer te incommoderen, zich niet inlaten, om zulk eene geattendeerde criminele Apprehensie, benevens den *Modus* en Uitwerkselen van de-

dezelve; noch ook de redenen en Motiven, waerop dezelven aen des Supplíants Perfoon, *integer vitæ ſceleriſque purus*, geappliceerd en geaffligeerd heeft moeten worden, te vertogen. Maer alleenlyk, met uwe Doorl. Hoogheits hooge permiſſie, de vryheit te nemen van te vermoeden, dat by den Hove des Suppliants gedane Proteſtatie, tegen des Procureurs Generaels geallegueerde Confeſſie, Prælectie en Perſiſtentie, zoo kwalyk genomen is, dat de Suppliant daer over crimineel en als een Misdadiger geapprehendeerd, en in confinatie getrokken zoude moeten worden. Niet tegenſtaende op de zaek ten principale, als een pure civile zaek, ſederd den tyd der gedane Overgifte en vervolgens wekelykſch gedagvaerd, en zelfs nog op den 26 van Febr., ja den 4. van Maert 1751, is aengeteekend en opgeroepen. Ook nog op den 4. van Maert 1751 op de zelfde wyze, als alle civile zaken, voor recht geweeſt, volgens Art. *ſub.* 5. Als wanneer door den Procur. Generael wel verzocht werd dat, wegens het voorgevallene Incident, en tot menage van Koſten, de zaek, by proviſie, van de Rolle mogte verblyven; maer, door des Suppliants Advokaten geſuſtineerd, dat die Propoſitie *prævie ſalvo jure* geteekend, en *ad deliberandum* mogte overgenomen worden.

GRONINGEN. *Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om bryvelei, enz.*

Hun Ed. Mog. na verhoor van Partyen hebben gelieven te verſtaen *dat gemelde zaek, ſalvo partium jure, eenige tyd zoude blyven beruſten.* Door welk discernement de zaek ten principale, als in haer aert en natuur civiel verbleven, naer het criminele Delict zal gedivineerd, en mooglyk naer giſſing dienen afgeleid te worden, van des Suppliants Overgifte, van den 28. van Jan. jongſt *in actis* geteekend, of van den tyd van 't Civiele Arreſt en Examen in de Commiſſie. Indien begrepen mogte worden van 't laetſte, moet de Suppliant zich des te meer beklagen over den *Modus* en verbazende behandeling, daer hy zich geſiſteerd hebbende, gerelacheerd, en na gedimitteerd te zyn, op zulk eene beruchte, eclatante wyze, den

GRONINGEN. vierden dag na dato, crimineel heeft moeten worden geapprehendeerd en opgehaeld.

Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogh. om Vrygelei, enz.

Wanneer men, Doorl. Vorst, de Criminele procedure betreklyk maekt op de Overgave, den 28 van Jan. *in actis* geteekend; en dat dezelve, uit de vermeende læsie aen den Procur. Generael, als een publiek Persoon, zal worden gedemetieerd, zoo had de Suppliant, ten rechte, die Moderatie en Justitie afgewacht, dat men, *per legitimas juris tramites, de Calumniantium iniquitates*, wanneer ze alzoo bevonden waren, zoude hebben geëxpelleerd: En alzoo, 't zy den een' of den ander van Partyen, na een wettig onderzoek, in 't ongelyk gesteld, de straf, naer uw Doorl. Hoogheits Instructie, Landrecht en gemeene Wetten applicabel, zoude hebben geaffligeerd.

Maer naer allen schyn voor een Wettig Onderzoek, Purge of Suppletoire en verdere legale bewyzen bevreesd, 't zy dat het Geval, uit al te grooten yver, of in den eersten Actus en Exercitie van dien Heer zyne nieuwe Bedieninge, waer in men, en te ligter de eerste keer, wel een abuis zou kunnen begaen, gecauseerd mogt zyn. Gelyk als het zelve menschelyk, en naer inhoud van de nevensgaende Attestatien van Arent Arents, en Valck Sickes, sub 6, 7; uit den mond van Harke Hindriks, Wedman te Kantes, over de zaken van den Suppliant, *eodem tempore*, geëxamineerd, genomen, *in ipsissimis terminis, noopens het manquement van de Prælectie, zoude voorgevallen zyn.* Heeft de Suppliant, Doorl. Vorst, tot deszelfs uiterste smerte, in zynen gryzen Ouderdom, moeten ondervinden, het Geval in Contradictie, met de vehemenste emportementen gebrusqueerd, tegen de Gronden van Civiele en statutaire Wetten, op welken de goede Ingezetenen, als op onverzetbare Zuilen, veilig behoorden te kunnen berusten, niet zonder notabele *discrimina partialitatum*, behandeld.

En

En vermits hy Suppliant, van alle zyne Weren en Defensionalen, welke de Wetten van den Lande een' Gedaegden, *cujus partes, semper*, en wel inzonderheit *contra Fiscum*, Arg. *L.* 10 *ff. de jure Fisci favorabiliores*, verleenen, *ipso momento* daer van ontzet en verfteken, ja ten eenenmale in goed en bloed, totael geruineerd zoude zyn, indien hy niet, door de krachtdadige hulp en byftand van den alwetenden en overaltegenwoordigen God (die de Suppliant bid dat uwe Doorl. Hoogheits Herte tot een onpartydig en wettig Onderzoek van deze zoo beruchte Procedure zal neigen) uit de magt des gewelds verloft en gered word. Zoo hoopt ten dezen einde de Suppliant ootmoedigft van uwe Doorl. Hoogheit die genade te verwerven dat hem in *plenitudine potestatis & gratiæ salvum Conductum* verleend, en eene impartiale Commiffie by uwe Doorl. Hoogheit te fubdelegeren, moge worden toegeftaen, voor welke des Suppliants zaken, waer aen zyne tydelyke Welvaert gelegen is, in Conformité der Wetten van den Lande, onderzogt en gevonnisd mogten worden.

GRONINGEN.

Klaes Sebes verzoekt zyne Hoogb. om Vrygelei, enz.

(*Onder ftaet*)

KLAES SEBES van Kantes.

Hierop gebeurde het, dat, wanneer *Sebes* zich naer de Stad begaf en op de criminele Rolle, ten dage van het eerfte Termyn, liet aenteekenen, de Heeren van den Hove den verderen voortgang der Rechtsplegingе opfchortten. Dus fcheen de zaek aen den Spyker te hangen, en 'er voor altoos te zullen roeften; tot dat in den beginne dezes jaers 1753, hare Koningkl. Hoogheit het ingeleverde Verzoekfchrift van Sebes terug zond met de volgende Apoftille, van den 17. der Hooimaend 1752:

Groningen. *Apostil harer Kon. Hoogheit, op 't Request van K. Sebes.*

Hare Koningklyke Hoogheit, gezien hebbende het verzoek, by de nevensgaende Requeste gedaen, heeft goedgevonden het zelve van de hand te wyzen, en dat hier van per Missive kennis zal worden gegeven aen de Hooge Justitie-Kamer der Provintie van Stad en Ommelanden van Groningen, ten einde met de Procedures, tegens den Suppliant begonnen, zoude kunnen worden voortgevaren. Actum in 's Gravenhage, den 17. July 1752.

(*Onder staet*)

ANNE,

(*Lager staet*)

Ter Ordonnantie harer Koningklyke Hoogheit,

(*is geteekent*)

J. D. BACK.

Het Hof, hier door gerechtigd ter vervolginge dier zake, liet *Klaes Sebes* op nieuws aen deszelfs behuizinge indagen, en deszelfs Goederen inventariseren, ingevolge het 33. Art. van procederen in criminele zaken. De Man, thans beter gevat op zynen pligt, namelyk om zich niet te onttrekken, begaf zich naer Groningen, en zocht Advokaten om hem te bedienen. Dan dit mislukt hem, weigerende de aengezochte de gemaekte Ontkenning, zoo plat als zy 'er lag, te verdadigen: terwyl deszelfs vorige Pleitbezorger, de Heer Mr. P. de Kock reeds, in dien tusschentyd, zyn ontslag van den Eed als Advokaet voor den Hove verzocht en bekomen had.

Se-

Sebes keerde zich des, door het volgende Verzoekschrift, tot de Heeren van het Hof. GRONINGEN.

Edele Mog. Heeren Lieut. en Hoofdmannen der Hooge Justitie-Kamer van Stad en Lande.

VErtoont uw Ed. Mog. met diep respect *Klaes Sebes* te Kantes, hoe by termynen word binnen geëischt, om voor het Hof van Justitie te moeten compareren; en dewyl de Suppliant hooge jaren heeft, is dezelve niet in staet, om zyne zaken voor te dragen; en alzoo niemand van de Doctoren [of Advokaten] genegen is, om zonder uwer Ed. Mog. authorisatie, hem te bedienen, zoo verzogt hy zeer gedienstig uw Ed. Mog. hem een' of twee Doctoren gelieven toe te voegen, die zyne zaken mogen waernemen en defenderen. *Sebes verzoekt het Hof om een of twee Advokaten ter verdediging zyner zaek.*

Q. F.

(*Onder staet*)

KLAES SEBES.

Dan dit Request werd zonder Apostil aen *Sebes* te rug gegeven. Wat hier in nu best gedaen? *Sebes* besloot zich zelven tot een Voorspraek te strekken, en begaf zich des, op den 12. der Grasmaend dezes jaers 1753, den dag van het eerste termyn zyner Indaginge, in het Gerichte; hoorde daer den Eisch van den Heer Venema, in dit Geval, als Fiskael, of Procureur Generael, by het Hof aengesteld, en verzocht Kopy van den zelven Doch deze werd hem ontzegd, op de redenen van den Heer Venema, gegrond

 op

GRO-NINGEN. op het 40. Artikel des Reglements zyner Hoogheit, op het ſtuk van procederen gegeven den 22. van Jan. 1751, welk Artikel dus luid: *Wanneer een Gedaegde, in perſoon, op artikelen zal zyn gehoord, en de misdaed, hem te laſte gelegd, bekend zal hebben, of in cas hy, door een confrontatie van Getuigen tegen hem, tot confeſſie zal zyn gekomen, zal de Gedaegde, in geval hy heeft bekend een misdaed, waer toe eenige Lyfſtraf ſtaet, geordonneerd worden in beſloten hechtenis te gaen, en tegen hem verder geprocedeerd worden, zoodanig, als hier bevorens ten regaurde van een' geapprehendeerden is geſtatueerd.* En werd hem Gedaegden belaſt daeraen te voldoen. Waerop hy zich ook van zelf by den Cippier vervoegde, om ingeſloten te worden; dat ook terſtond werkſtellig werd gemaekt, eerſt in een akeliger, vervolgens in een gemaklyker vertrek. In deze Gevangkeniſſe van hulpe van Advokaten verſtoken, werd nogthans, door den Heer Preſident en Commiſſaris, den zynen toegeſtaen, van hem in tegenwoordigheit van den Cippier, te ſpreken. Doch dit ſpreken was van geene genoegſame uitwerkinge, ten minſten niet in tyds, om iets tot *Sebes* redding by de hand te nemen, als blykt uit het volgende Requeſt, by het Hof ingelangd, op den 22. der Bloeimaend dezes jaers:

Edele Mog. H. Heeren, Lieut. en Hoofdmannen,

VErtoont uw Ed. Mog. reverentelyk Jan Cornelis ——, als naeſtbeſtaende van Klaes Sebes, thans Geconfineerden op de Provintiale geweldigen, hoe deszelfs Vrienden, uit eene natuurlyke Com-

pas-

passie, genegen zynde, den zelven, zoo veel moog-lyk, op eene ordentlyke wyze, te redden uit eene drukkende Gevangkenisse, zich ten dien einde hebben gezocht, by den Gevangenen acces te bekomen, met voorkennisse van den Heer President en Commissaris ter dezer zake, om met den zelven te overleggen, of, en hoedanige suppliquen ten dien einde, door hem, zouden kunnen worden ingeleverd. Maer met de uiterste bevreemdinge vernomen hebben, dat de Kapitein Geweldige weigert hun toe te laten over die zaken te spreken, of den Gevangenen iets te doen teekenen, zelfs niet, om by het Collegie van uwe Ed. Mog., of de Vrouwe Gouvernante, als presiderende, het zelve in te leveren: Eene maniere van behandelinge, die de Remonstrant niet kan denken, dat overeenkoomt met uwer Ed. Mog. ordres, welke hy onderstelt op enkele billykheit te moeten berusten, en niet te strekken om een' Gevangen deszelfs beklag of excuse af te snyden. Waerom dezelve ootmoedig verzoekt, ten einde hem moge vrystaen, met den Geconfineerden te delibereren, en het gene hy (buiten termen van civiel Proces, welk hem is ontzegd) mogte goedvinden aen uw Ed. Mog. of hare Hoogheit te adresseren, te ontwerpen en te doen teekenen, ten fine voorschreven.

GRONINGEN. *Zekere Nabestaende van Sebes verzoekt den Hove vrylyk met hem te mogen spreken.*

Q. F.

(*is geteekend*)

JAN CORNELIS.

Den Suppliant, op dit Request antwoord verzoekende, werd belast de ordres van het Hof te gaen vernemen by den Cippier, welken het voorn. Request met deszelfs Apostil ter hand gesteld was. Dan de Suppliant klopte aen eens dooven mans deur, en konde het

zel-

GRONINGEN. zelve niet verkrygen. Echter lukte het *Sebes*, het volgende Requeſt aen hare Koningkl. Hoogheit af te vaerdigen.

Doorl. Kon. Hoogheit,

Sebes verzoekt hare Koningkl. Hoogh., op zekere voorwaerde van de Procedures ontheven te werden.

KLaes Sebes van Kantes in Hunſingo Kwartier der Ommelanden, vertoont uwe Doorl. Kon. Hoogheit, hoe, op de hernieuwde Indaging, op het eerſte termyn in perſoon zynde verſchenen, de Ed. Mog. Heeren Lieut. en Hoofdmannen, den Remonſtrant, zonder Kopye van den eiſch, of Advokaten ter zyner defenſie te mogen erlangen, hebben gelaſt in beſlotene hechtenis te gaen: gelyk dezelve ook aenſtonds en vrywillig gedaen heeft. Edoch de Remonſtrant ſedert den 12. van April 1753, in dezelve geconfineerd, bevind thans dat het voor een' Man van by de 70 jaren, en ter goeder naem en faem ſtaende, ondragelyk valt, zich als crimineel te zien tracteren. Al waerom de Remonſtrant de vryheid neemt, zich aen uwe Doorl. Koningkl. Hoogh. te adreſſeren, verzoekende te mogen volſtaen met deze Verklaringe: dat hy Remonſtrant aen den Hove excuſe verzoekt over alles, zoo en waer hun Ed. Mog., door zyn gedrag, of de voor hem ingediende Schrifturen, eenigzins zouden mogen zyn beledigd. Voorbehoudens de negative op den Laſt tot klok kleppen, Prælectie en Perſiſtentie, waer van hy Remonſtrant conſcienties halven niet vermag af te ſtappen.

En dat uwe Kon. Hoogh. daerop de Ed. Mog. Heeren Lieut. en Hoofdmannen, gelieve te authoriſeren, tot het opheffen der Procedures tegen den Remonſtrant geëntameerd.

Q. F.

(*is geteekend*)

KLAES SEBES.

Dan

Dan de tyd der Sententie, reeds te sterk genaderd zynde, belette den Suppliant Kopy van dit Request, benevens een ander Concept-Request (*), te voren reeds aen den Heer President vertoond, vormelyk in te dienen; vallende de Uitspraek der hooge Justitie-Kamer, op den 26. der Bloeimaend dezes jaers, in dezer voegen: GRONINGEN.

Extract uit het Criminele Protbocol der hooge Justitie-Kamer van de Stad Groningen en Ommelanden.

ALzoo Klaes Sebes van Kantes, tegenwoordig geconfineerd in des Hofs gevangenisse, op den

(*) Dit Concept-Request luidde dus:

„ *Edel Mog. Heeren Lieut. en Hoofd-*
„ *mannen!*

„ Vertoont uw Ed, Mog met schuldig respect, „ Klaes Sebes, Geconfineerde op de Provintiale Geweldige, hoe de Suppliant, zich bevindende „ in termes van het 42. Art. der Ordre van Procederen in Criminele zaken, [zie ons V. Deel [1751.] „ bladz. 1257.] en boven dien by Request, waer „ van Kopy hier nevens, zich hebbende geadresseerd aen Hare Koningkl. Hoogh., met eene satisfactoire Verklaringe en Excuse, gedienstig verzoekt, „ ten einde uw Ed. Mog den Remonstrant, onder „ handtasting gelieven te ontslaen, en de Procedures te surcheren, tot nadere ordre van H. Kon. „ Hoogheit.

„ Q. F.

„ (*is geteekend*)

„ KLAES SEBES ".

GRO- 28. Feb. 1750, door den Procureur Generael *ra-*
NINGEN. *tione officii* zynde geactioneerd, ter oorzake dezel-
ve zich had onderstaen, om, zonder Consent van
Sententie 't Gerichte van Kantes, op den 8 Febr. 1750, door
des Hofs publieke Kerkenkondiging, de Ingezetenen van Kan-
tegen tes, tegen Dingsdag daer aen volgenden in de Kerke
Klaes te convoceren, en ten dage der zamenkomste door
Sebes. zyne ordre de Klok te laten luiden, na gemaekte Li-
tis Contestatie, dat de Conclusie, invoegen by den Impetrant genomen, *pro ut jacet*, ontkende, op den 28. Jan. 1751, onder het dispuut over de voorsz. zaek, zich niet heeft ontzien, om eerstelyk door zyne Advokaten publiek aen de Rolle, en vervolgens by eigenhandig verteekende Schrifture, in dato den 1 Febr. 1751 te declareren, dat hy zyne Confessie (zoo door den Procureur Generael in 't Proces was geproduceerd) voor zoo ver dezelve behelsde, dat hy aen den Impetrant zoude hebben verklaerd dat hy Ordre tot het Klokluiden zoude hebben gegegeven, en dat zulks aen hem zoude wezen voorgelezen, en hy daerby zoude hebben gepersisteerd, ten eenenmale kwam en bleef ontkennen.

Dat dezelve wyders voor Commissarissen zynde gedenuncieerd, en daer over nader gehoord, des tyds niet alleen by zyn voorsz. Declaratoir wederom heeft gepersisteerd, maer ook, na dat naderhand by edictale Citatie, door den daer toe aengestelden Advokaet Fiskael, *rat. off.*, was geciteerd, en gecompareerd zynde, op ordre van den Hove zich in besloten hechtenis had begeven, by continuatie wederom pertinaciter by voorn. zyne beschuldiging ten laste van den Procureur Generael, ten einde toe te volharden. Zonder dat door Geconfineerden eenige de minste schyn van bewys, tot staving van zyne voorsz. accusatie heeft kunnen worden bygebragt: gelyk ook dezelve niet alleen van alle waerschynelykheit was ontbloot, maer zelfs het contrarie van dien ook uit diverse omstandigheden genoegsaem was gebleken.

En

En Geconfineerde dus aen eene bedrieglyke en wezentlyke valschheit zich schuldig hebbende gemaekt, en door eene vuile en voorbedagte lastering, niet alleen den Procureur Generael, in 't bedryf van zyn Amt, eene zeer atroce Injurie aengedaen, en daer door de *publica fides* gelædeerd, maer daerin ook de hooge autoriteit van den Hove alleszins geviolëerd. GRONINGEN. *Sententie des Hofs tegen Klaes Sebes.*

En derhalven, naer Landrechte en gemeene Wetten hebbende gemeriteerd, over zyn begane delict, anderen ten exempel te worden gestraft. *Zoo is 't*, dat de Heeren Lieut. en Hoofdmannen, gezien hebbende den criminelen Eisch van den in dezen aengestelden Advokaet Fiskael, *rat. off.* tegen hem Gevangenen gedaen en genomen, en alles overwogen het gene ter materie dienende was, uit name en van wegens de hooge Overigheit en Heerlykheit van Stad Groningen en Ommelanden recht doende, den voornoemden Klaes Sebes, als een' Calumniateur en eerloos hebben verklaert; voorts denzelven, voor den tyd van vyf jaren gebannen uit deze Provintie, mitsgaders Wedde en Westerwoldingeland, met intimatie, dat, by aldien zich mogte onderstaen, om binnen den voorschreven tyd van bannissement zich wederom daerin te laten vinden, hy als dan, naer gelegenheit van zaken, zwaerder zal worden gestraft.

Ontzeggende den voorsz. Advokaet Fiskael *rat. off.* zynen verderen eisch; en condemneren hem Gevangen in de Kosten en Misen van Justitie.

Pronuntiatum op de hooge Gerichts-Kamer van Stad Groningen en Ommelanden, Saturdag den 26 May 1753.

(*Onder staet*)
Coll. Accord.
(*is geteekend*)
W. BECKERING, *Sekret.*

Al

Gro-ningen. Al het welke ook ſtraks ter uitvoer is gebragt, zoo met de betalinge der Rechtskosten van 's Gevangen wege, als diens verzendinge van 's Hofs wege.

Zie daer de uitſlag der tweede Procedure, met welks omſtandig' verhael wy meenen den Rechtskundigen geen' ondienſt gedaen te hebben.

STAETS-BRABAND.

Bergen op den Zoom.

Bergen op den Zoom. Op den 25. der voorleden Zomermaend, is hier, by Heeren Burgermeeſter en Schepenen dezer Stad, het volgende Vonnis uitgeſproken over den Herbergier *Adriaen van den Broek*.

Sententie tegen Adriaen van den Broek. Alzoo *Adriaen van den Broek*, Tavernier [dat is Herbergier] in de Herberge, genaemd het Prinsje, gelegen in den Wouwſchen Weg, Poorterye dezer Stad, Gedetineerde op 's Heeren Gevangepoorte alhier en Verweerder, buiten pyn en banden van yzer heeft bekent, dat op Maendag, zynde geweeſt den 16 der gepaſſeerde maend April, des avonds de Klokke naer giſſing omtrent half agt uuren, ten huize van den Gedetineerden en Verweerder, is gekomen *Jan van Zeur*, Tavernier in de Herberge, genaemd Blyenburg, mede gelegen in den voorſz. Wouwſchen Weg; dat de gemelde van Zeur den Gedetineerden en Verweerder hebbende gerencontreerd aen deszelfs Schuur of Koeſtal, den Gedetineerden en Verweerder heeft gevraegt om eens te gaen wandelen; dat de Gedetineerde en Verweerder

BERGEN OP DEN ZOOM.

Sententie tegen Adriaen van den Broek.

in dat verzoek hebbende bewilligt, met den zelfden van Zeur den Weg naer de Wouwsche Heide is opgegaen, wanneer de gemelde van Zeur tegens den Gedetineerden en Verweerder heeft gezegd, daer is iets op weg, waerop de Gedetineerde en Verweerder heeft geantwoord, laet ons dan maer gaeuw henen gaen; Dat de Gedetineerde en Verweerder dus met den voorschreven Jan van Zeur zynde gekomen tot aen den Roskam, Herberge, gelegen onder de Jurisdictie van de Heerlykheit Wouw, de Karre, waer op twee Manden met Wyn waren geladen, geaccompagneerd van twee Voerlieden, hebben gerencontreerd; dat de Gedetineerde en Verweerder met den gemelden van Zeur alstoen is gegaen in de voorschreven Herberge den Roskam, en na aldaer een Zoopje en een kan Bier te samen te hebben gedronken, de gemelde Karre zyn opgevolgd en die voorby gegaen, zeggende de gemelde van Zeur tegens de voorschreven Voerlieden, wy zullen vast vooruit gaen en zorg dragen, dat 'er een kanne Bier voor uLieden in den Prins gereed staet; Dat de Gedetineerde en Verweerder met den gemelden van Zeur dus weder ten zynen huize zynde gekomen, en na aldaer omtrent een half uur vertoefd te hebben, hy Gedetineerde en Verweerder met den zelven van Zeur zeer ongerust zyn geworden, dat de voorschreven Karre als'nog niet was gearriveerd, zeggende de gemelde van Zeur onder meer afgryzelyke vloeken, *God dome de Kar komt niet, misschien zal 't Paerd niet meer voort kunnen!* en tegens den Gedetineerden en Verweerder, welke bezig was een stuk te eeten, *Buurman legt uw stuk neder, en laten wy gaen zien, waer de Kar blyft;* Dat de Gedetinuerde en Verweerder toen weder met den gemelden van Zeur den voorschreven Weg naer de Wouwsche Heide is opgegaen, en gekomen zynde omtrent de Hofstede van den Heer Burgemeester *de Baudoux*, heeft gezien door het spoor, dat de Karre op gemelde Hofstede was gedraeid, waer op de Gedetineerde en Verweerder met Jan van Zeur weder is henen gegaen. Dat wyders uit de Stukken

BERGEN OP DEN ZOOM.

Sententie tegen Adriaen van den Broek.

en Documenten, ten processe geproduceerd, is gebleeken, dat eenigen tyd daer na de Gedetineerde en Verweerder met den gemelden van Zeur, verzeld met nog verscheide andere persoonen, in de uiterste stilheid zyn gekomen op de voorschreve Hofstede van den gemelden Heer Burgermeester de Baudoux, doch 't gene zoo secreet niet heeft kunnen geschieden, of gemelde persoonen zyn door Stads Bedienden, welke de voorschreeve Karre met Wyn geregtelyk hadden aengeslagen, en met de Voerlieden ter verzekering gebragt in de Schure van gemelde Hofstede, ten eersten ontdekt geworden, wanneer gemelde personen, Stads Bedienden ziende, tegens den anderen zeiden, *daer zyn zy!* Dat een der gemelde Bedienden, zulks gehoord hebbende, aen de gansche Bende heeft toegeroepen, dat zy zouden staen, of dat zy anders op hun zouden losbranden; Dat de Gedetineerdē en Verweerder met de gemelde Jan van Zeur, daer op immediaet op de voorschreve Stads Bedienden met scherp hebben geschoten, waer door de gemelde Bediende in zyn linker Dye, Been en Hand met hagel is gekwetst, gelyk mede zyn overrok met een kogel en zeer veel hagel is doorboord geworden; Dat gemelde Stads Bedienden daer op zyn toegeschoten, de Gedetineerde en Verweerder met zyne Complices agter den Hout-myt, op de gemelde Hoeve staende, is geretireerd, en langs de heggen en kanten heeft weten te echapperen: Dat derhalven de Gedetineerde en Verweerder met zyne Complices de aengehaelde Kar en Paerd, met de daer op geladen Smokkel, mitsgaders de twee Voerlieden, die door gemelde Opzigters van Stads wegen op eene wettige wyze waren aengeslagen en in verzekerdheid genomen, op eene geweldd adige en violente wyze uit hunne handen hebben tragten te ontzetten, en dus de Gedetineerde en Verweerder zich heeft schuldig en culpabel gemaekt aen het Crimen van Publiek Geweld; welk in een Land van Justitie niet kan worden geleden, maer anderen ten exempel moet worden gestraft; ZOO IS 'T, dat myne Heeren Burgermeester

ter en Schepenen der Stad Bergen op den Zoom gezien hebbende den Schriftelyken crimineelen Eisch en Conclusie, met zeven Documenten in Rechten gedaen overdienen op den 4. May dezes jaers 1753, by of van wegens den Wel Edelen Gestrengen Heer, Mr. *Carel van Bommel*, Lt. Drossaerd en Schouteth dezer Stad, R. O. Apprehendant en Eisscher, op en ten laste van den Gedetineerden en Verweerder in dezen gedaen en genomen; gezien mede het schriftelyk Antwoord van wegens den Gedetineerden, en Vervolgens het persistit voor Re- en Duplicq; als mede gezien en geexamineerd de respective Inventarissen met de annexe Stukken en Documenten by partye *hinc inde* in Regten overgebragt; mitsgaders de nadere Documenten en Bewyzen van wegens den Gedetineerden en Verweerder op den 18 dezer Maend, en die van den Heer Apprehendant en Eisscher op den 22 daer aen volgenden, in Judicio overgelegt, en al het vordere bedingde en geëxhibeerde: gehoort het gepleidoieerde hier over gehouden, op alles wel en rypelyk gelet en geconsidereerd het gene ten dezen te considereren stonde, en eenigzins hadde kunnen of mogen moveren: myne voornoemde Heeren *Recht doende*, Bannen den Gedetineerden ten Eeuwigen Dage uit deze Stad en Marquisate van Bergen op den Zoom, mitsgaders uit de Heerlykheid van Borgvlied, zonder ooit daer weder te mogen inkomen, op pœna van zwaerdere straffe, en condemneren den Gedetineerden te blyven geapprehendeerd tot de eerste occasie en gelegenheit, om denzelven, 't zy uit Holland of Zeeland te schepe te verzenden naer de Oost-Indien, en condemneren den Gedetineerden mede in de Kosten en Misen van Justitie, als mede in de Kosten van dezen Processe.

BERGEN OP DEN ZOOM.
Sententie tegen Adriaen van den Broek.

Actum & pronuntiatum dezen 25 Juny 1753.

(*is geteekent*)

J. DRABBE, *Griffier*.

OSSENDRECHT.

OSSEN-DRECHT.

DEn 24. dezer Hooimaend is in het Huis, waer in de Landman, wiens Wooning omtrent vyf weeken te voren verbrandde, gelyk wy in ons Stukje voor de Maend Juny, bladz 547, verhaeld hebben, zyn intrek genomen had, ook brand ontstaen, en het zelve tot den grond toe door de vlammen verteerd, zynde van het geen daer in was niets behouden, dan alleenlyk een Kist met Linnen en eenig Geld, welke, terwyl men met den brand te blusschen bezig was door roof- en plonderzieke handen zoodanig geledigd werd dat 'er bykans niets van overgebleven is. Een Lindeboom, die voor het Huis stond en den brand stuitte, is een middel geweest om te beletten dat dit geheele Dorp niet af brandde, waer voor veel reden van vreeze was van wegens den sterken N. W. wind, die regt over de Getimmerten van het Dorp heen woei. Het vermoeden, dat dees Brand weder door Brandstichters veroorzaekt is geworden, is grootelyks vermeerderd door een Brief, die gevonden is, in welken de Heer *Deits* (*) gewaerschuwd word zyn Hofstede of Lusthuis niet weder op te bouwen, om dat het als dan ook in brand gestoken zal worden. Ondertusschen kan de ongelukkige Landman bykans by niemand huisvestinge bekomen, alzoo ieder een bevreesd is dat de woede des Boosdoenders hem het zelfde ongeval brouwen zal.

VER-

(*) Zie de bovengem. bl. 547.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ZUTPHEN. In de plaetse van wylen den Heer G. J. Baron Schimmelpennink van der Oye, heeft de Prinses Gouvernante, uit een dubbel getal, of Nominatie van twee Persoonen, door den Magistraet dezer Stad, volgens het Reglement op de Regering dezer Stad, geformeerd, en by Missive, door een' Stads Bode, aen hare Koningklyke Hoogheit overgezonden, tot Schepen en Raed dezer Stad verkoren en aengesteld de Heer GODARD PHILIP CORNELIS THEODORUS BARON VAN DER CAPELLEN, die, op den 30. der vorige Zomermaend, met de gewone plegtigheden, des avonds tusschen vyf en zes uren, in die qualiteit, den eed heeft afgelegd en ingehuldigd is.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Vermits nu de Beëediging en Inhuldiging van nieuwe Leden der Regeringe dezer Stad, hier wat plegtiger, dan op andere Plaetsen, geschied, meenen wy onzen Lezer geen' ondienst te zullen doen, met hem daer van eene beknopte Beschryving te geven. Zoo dra dan de Verkiezing (die, kort na den dood of verlating van een' Magistraets Persoon, voorheen door de Burgery, geschiedde; doch by het aenwezen van een' Stadhouder, door den Stadhouder in den tyd, en dus thans, door hare Koningkl. Hoogheit, als Gouvernante

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

en Voogdesse van den Erfstadhouder verricht word) gedaen en ingekomen is, word, te weten in de Stadhouderlyke tyden, de verkoren Heer voor 't Gerichte ontboden, en den zelven, door de twee Heeren regerende Burgermeesters, doorgaens hier Richters genaemd, van de op hem gevallene Keure, als mede van den tyd, door hun Ed. Gr. Achtb., tot deszelfs Inhuldiging, bestemd, kennis gegeven. Dit geschied, en de Magistraet, op het gestelde uur, nader vergaderd zynde, zenden hun Ed. Gr. Achtb. een' hunner Roededrageren, by zich hebbende en dragenden een der Stads zilveren Roeden, naer het Huis van den nieuw gekoren Schepen en Raed (*), om hem op te halen. De Roededrager zich aengediend hebbende, begeeft de verkoren Heer, met een' rooden Mantel omhangen, zich terstond, onder het geleide zyner naeste Vrienden van manlyke sekse, naer 't Stadhuis, wordende, door den Roededrager, met de Roede, statelyk voorgegaen, en langs de voornaemste Straten naer het Raedhuis geleid. Hier gekomen zynde, vertoeft hy in de Cancellerye of Sekretarye, tot dat de Magistraet, van deszelfs komste, door den Roededrager, verwittigd zynde, aenstonds daerop, met de zilveren Roede, door den Roede-

(*) Schepenen en Raden, gelyk ook alle andere Leden van den Magistraet, worden hier doorgaens Burgermeesters genaemd, om dat zy allen, eens in 't jaer, te weten twee gelyk, van twee Maenden tot twee Maenden, het Voorzitters of Richter-Amt bekleeden, en dus zoo veel als Regerende Burgermeesters zyn.

Roedragers gedragen wordende, een voor een, met een der Sekretarissen, wiens beurt het is, onder gevolg van hunne Boden en Bedienden, de Raedkamer uittreed, en zich in statie begeeft naer de Voorzael van 't Stadhuis, die altyd, by zulke gelegenheden met menschen is opgepropt, nemende plaets in de Vierschaer; zittende de twee Heeren Voorzitters of Richters in den tyd op een hooger Gestoelte, de overige Leden aen wederzyde, en de Sekretaris aen eene byzondere Tafel, recht te midden voor de Heeren Voorzitteren. De Heeren van den Magistraet, dus gezeten zynde, vaerdigen een' der Roededrageren af, die met de Roede den verkoren Heer uit de Cancelarye ophaelt, en door de Voorzael, tot midden voor de Balie brengt, waer dezelve, na dat, door den eersten Heer Voorzitter, kortelyk de reden dezer plegtigheit gemeld is, den eed aflegt, volgens inhoud van het Formulier, in het Stadrecht te vinden, en als dan, door den Sekretaris openlyk gelezen wordende. Dit verricht zynde, neemt de Verkoren binnen de balie zyne plaets naer rang, en begeeft zich na een weinig zittens, met al de Heeren van den Magistraet, en den Sekretaris, uit de Vierschaer naer de Raedkamer; wordende van het begin tot het einde dezer Plegtigheden, de Klokken geluid en bespeeld. Dit alles is, by de aenstelling des voorn. Heere *van der Capellen*, ook in acht genomen; en werd zyn Ed. Gr. Achtb., na deze plegtigheit, en het scheiden der Vergaderingen, door al de overige Leden des Magistraets en deszelfs Bedie-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAEREN, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

dienaers, naer zyn huis gebragt; waer, volgens oude gewoonte, door de Buurmaegden en anderen, daer toe verzocht, een Huisken van Groente en andere Vercierfelen toegemaekt was, 't geen eenige dagen gepraeld heeft. Voor dit Huisken, mede volgens gewoonte, eenige weinige regels, op het geval toepasselyk, gesteld zynde, las men hier, in groote vergulde Letteren, de volgende Latynsche vaerzen:

QUEM DECORAT VIRTUS, CIVES VOLUERE, PROPAGO
NOBILITAT, TRIBUIT CONSULIS ANNA DECUS.

Dat is

Hem, die door de Deugd gecierd, door de Burgery begeerd, en door zyn Geslacht geadeld is, heeft ANNA, *met de Burgermeesterlyke Waerdigheit beschonken.*

En daer onder deze Zinspreuk: FIDE ET CONSTANTIA, beteekenende, *door Trouw en Standvastigheit.* Des avonds van den 2. dezer Hooimaend, werden, door den nieuw verkoren Burgermeester verscheide Personen van aenzien op een prachtig Gastmael onthaeld, en eenige Oxhoofden Wyns voor 't Gemeen ten beste gegeven; hebbende de vrolykheit tot laet in den nacht geduurd.

Wyders zyn, door hare Koningklyke Hoogheit, mede in plaetse van wylen den voornoem-

noemden Heer Baron Schimmelpenninck van der Oye, aengesteld tot Curator van de Geldersche Akademie te Harderwyk, de Heer Mr. *Assuer Baron van Heeckeren*, Heer van Roderlo, Engelenburg, Khel en Ligtenberg, thans Oudste Burgermeester en Raed dezer Stad, enz.; tot Gecommitteerden wegens deze Provintie en uit name dezer Stad, ter beneficeringe van den Nederrhyn en Yssel, tot May 1756, de Heer *Jan Adriaen Joost Baron Sloet*, Heer van Diepenbroek en Oye, mede Burgermeester en Raed dezer Stad: En eindelyk ter bekleedinge van de Commissie in de Binnenlandsche Deputatie, of het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten dezes Graefschaps, welke de voorn. overleden Heer Schimmelpenninck nog twee jaren moest bekleeden, de Heer Mr. *Fredrik Robbert van Lathum*, voor 't eerste jaer, tot May 1754; en de Heer Mr. *Martinus de Leeu van Coolwyk*, voor het tweede jaer, en dus van dien tyd tot May 1755; zynde beide laetstgenoemde Heeren mede Burgermeesters en Raden dezer Stad.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HAERLEM. Den 25. der vorige Zomermaend, is, door de Ed. Achtb. Heeren van de Vroedschap dezer Stad, tot Raed in de Vroedschap verkoren de Wel Ed. Gestr. Heer *Di k van der Waeien*, in plaetse van wylen den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. Jan van den Bergen.

'S GRAVENHAGE. Des morgens van den 26. der voorn. Maend, is hier, in den ouder-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

domme van omtrent 62 jaren, overleden de Wel Ed. Gr. Achtb. Heer Mr. *Hendrik van Ouryk*, regerend Burgermeester dezer Stede en Sekretaris van de Generaliteits Muntkamer; zynde door hun Hoog Mog., ter vervullinge der laetstgenoemde plaetse benoemd de Heer Advokaet *Joan Onder de Linden*, welke, in die hoedanigheit, op den 3. dezer Hooimaend, den eed heeft afgelegd; en, ter bekleedinge van de eerstgemelde, door hare Koningkl. Hoogheit, tot Burgermeester benoemd de Heer Mr. CAREL DE LILLE: voorts in opvolginge van dezen de Heer Mr. *Gerard van Eversdyk* tot Schepen; en tot Schepen Commissaris de Heer Schepen *Patyn*.

ENKHUIZEN. Den 20. der meergemelde Zomermaend, is de Heer Mr. *Hendrik van Stralen*, Pensionaris dezer Stad, met goedvinden harer Koningkl. Hoogheit, tot Bewindhebber der Oostindische Compagnie verkoren.

Voorts zyn, op den 11. dezer Hooimaend, met goedkeuringe van hoogst dezelve, aengesteld tot Sekretarissen dezer Stad de Heeren Mr. *Joan Lambertus Appelman* en *Joan Buyskes*.

EDAM. Op gunstige aenbeveling van Mevrouwe de Gouvernante, is tot Raed in de Vroedschap dezer Stad verkoren de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Gerard Beeldsnyder*, Sekretaris; in plaetse van wylen deszelfs Oom, den Heer Boudewyn Pont.

PUR-

PURMERENDE. Des avonds van den 24. der vorige Zomermaend, is hier, in den Ouderdom van 73 jaren, overleden de Ed. Achtb. Heer *Klaes Rol*, Oud-Burgermeester en oudste Raed in de Vroedschap dezer Stad.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

MIDDELBURG. De Heer Mr. *Adriaen Steengracht*, Heer van Westersoubourg, Schepen en Raed dezer Stad, is aengesteld tot Hoog-Bailluw en Rentmeester Generael van Zeeland, bewesten 't Schelde, in plaetse van wylen den Heer *Johan Fred. de Mauregnault*, Heer van Hoedekenskerke.

ZIERIKZEE. Uit eene Nominatie van Twaelven, heeft hare Koningkl. Hoogheit, ter vervullinge der zeven in dezen jare openvallende Schepen-plaetsen, verkozen de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Johan Boeye*, regerend Burgermeester; Mr. *Rutscher de Jonge*, Oud-Burgermeester; Mr. *Jakob Hulscher*; *Albertus van der Schatte*; Dr. *Michiel Ruyte*; Mr. *Jacob Pous*, en *Laurens de Witte*, in plaetse van deszelfs Vader Dr. *Jakob de Witte*, Heer van Elkerzee, Bruynisse enz., Oud-Burgermeester en Raed, die het Schepens-Amt, byna 32 jaren bekleed heeft.

GOES. Uit eene overgeleverde Nominatie zyn door hooggedachte Vrouwe Gouvernante, voor twee jaren, verkozen tot Burgermeester dezer Stad, de Heer Dr. MARINUS CANISIUS; en tot Schepenen, de Heeren Mr. *François Nikolaes Keetlaer*; Mr. *Adolph Westerwyk*; Dr. *Cornelis Lopse*; *Abram Cras* en Dr. *Adriaen Isebree*.

KAM-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

KAMPEN. Op den 29. der vorige Zomermaend, is hier in den Ouderdom van 79 jaren overleden, de Heer Mr. *Hendrik Veſtrink*, in zyn leven Oud-Burgermeeſter dezer Stad, en Ontvanger Generael des Kwartiers van Vollenhove.

GRONINGEN. In het laetſte der voorn. Zomermaend, is op deszelfs Buitenplaets te Aduwert overleden de *Baron Leewe*, Heer van Aduart, voor dezen lange jaren zitting gehad hebbende in Vergaderingen der Heeren Staten Generael; enz.

BE-

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

VOlgens de tydingen, betreffende deze Landkastydinge, uit de respective Provintien, by ons in deze Maend toegekomen, is het daer mede thans nog gesteld als in de vorige; uitgezonderd dat de klagten uit de Provintie OVERYSSEL vermeenigvuldigen, uit hoofde dat de Ziekte en Sterfte zich daer wyd en zyd, meer en meer verspreiden. BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

Lyst

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 16 July.

	by de Z. Zak.
Tarw. Oud. witt. Z.	15 a 18 ſſ
—— Nieuwe gem.	11½ a 13 ſſ
—— Beste	15 a 17 ſſ
—— Blaeuwe dito	a 11½ a 14½ ſſ
Rogge-Zeeuwsche.	8 a 10 ſſ

	by 't Last.
Boekweit Vl. enz. op 154 ℔	a 13 £
Garst Zeeuwſ. Wint.	15 a 16 £
Haver Vrieſ. Brouw.	10½ a 12 £
—— Voer	8 a 10 £
Koolzaed Zeeu. enz.	30 a 32½ £
Paerde en Duive-boonen.	12 a 15 £

Rotterdam, den 23 July.

	by de Steen.
Vlas. Allerb.	36 ſt.
—— Best	32 a 33 ſt.
—— Middelsoort	29 ſt.
—— Gemeen	25 a 26 ſt.
—— Slecht	24 a 25 ſt.

Leiden den July.

	by 't Vierend.
Boter	ƒ 22 a 23 -:-

Hoorn, den July.

	by de 100 ℔
Kaes. Groote	ƒ 11 -:-
—— Midd. a 14 ℔	10¼ -:-
—— —— a 10 ℔	9½ a 9¾
—— Kleene	9 --

Wer-

Waerneemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend JUNY, 1753.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen gr.	en Plan. uuren	uuren.
	30. 1	65	ONO 5	Omtr. helder				
1	- ½	78	NO 5	———		8 ♊	☌ ☉ 6	
	30.	64	W t Z 7	Zeer bet. reg.	d. b.			
	29 11¾	66	NW 2	Omtr. helder	6½			
2	30. ¼	76	WNW 2	———		22	☍ ♄ 19	
	- ¼	64	NW 3	———				
	30.	63	——— 2	———				
3	30.	75	W t N 2	———		7 ♋	☌ ♃ 17	
	30.	63	NW 4	———				
	29.11¾	66	NNO 4	Helder				
4	- 11¾	78	N t O 4	Omtr. helder		22		
	30.	65	NO 6	———				
	- ¼	64	——— 2	Zeer betrok.				
5	- ½	67	W t N 4	Geheel betr.		6 ♌		
	- ½	57	NW 4	Z. bet. omt. h.				
	- ¾	58	——— 3	Omtr. helder				
6	- 1	68	——— 4	———		21		N ☽
	- 1½	59	WNW 6	— Zeer bet.				
	- 1½	58	NW 4	Betrokken				
7	- 1¾	69	NNO 4	Zeer betrok.		5 ♍	□ 21	
	- 1¾	57	NO 2	— Omt. hel.				
	- 1½	58	——— 3	Omtr. helder				
8	- 1¾	68	——— 2	———		19		☌ ☉ ♀ 1
	- 1¾	59	NW 3	—— Helder				
	- 2	58	——— 2	Omtr. helder				
9	- 2	70	ZW 3	———		3 ♎		
	- 1½	62	WZW 2	———				
	- 1	64	WNW 2	Betrokken				
10	- 1¼	71	——— 3	———		16	☍ ♂ 5	
	- 1¼	61	NO 6	— Geheel b.				
	- 1¼	61	——— 4	Geheel betr.				
11	- 1½	70	——— 3	Zeer betrok.		0 ♏		☊ 10
	- ¾	62	——— 4	Betrok. held.				
	- ½	60	OZO 4	Helder				
12	- ½	72	O t N 4	———		13		
	- ½	66	ONO 5	———				
	- ½	62	——— 2	Omtr. helder				
13	- ¼	75	W 1	———		26	☍)(☿ 13	
	29.11½	67	NO 1	Betrokken				
	- 11¼	66	WNW 2	Zeer betrok.				
14	- 11½	75	NW 3	— Omt. hel.	don.	8 ♐	☍ ♀ 12	
	- 11¼	63	——— 3	Bet. omt. hel.				
	- 11¼	63	——— 5	Zeer betrok.				
15	- 11¼	71	——— 4	Betrokken		21	☍ ☉ 8	
	- 11½	60	NNW 6	Omt. h. z. bet.				
	- 11½	60	NNO 4	Zeer betrok.				
16	- 11	66	NW 4	———		1 ♑	☌ ♄ 1	
	- 11½	54	——— 2	Betrokken				

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen gr.	uuren	en Plan. uuren
	29.11	56	WNW 6	Regen betr.				
17	- 11½	63	WtN 6	Betrokken		15	☍ ♃ 10	☌ ♀ ☿ 6
	30.	56	——— 3	Betrok. regen	2½			
	29.11¾	58	WNW 4	Betrokken				
18	30. 1	64	——— 4	———		27		
	- 2	57	NW 6	———				
	- 2¾	57	WNW 5	Zeer betrok.				
19	- 3	64	NW 4	———		9 ♒		
	- 2¼	59	ZW 3	———				
	- ¾	60	——— 6	———				
20	- ¾	66	NW 4	Betrokken		21		VP
	29.11½	56	NO 2	Zeer bet. reg.				
	- 8½	60	ZW 8	Reg.geh. bet.	3			
21	- 9	60	NW 8	———		3 ♓		
	- 9¾	51	WNW 4	—— Zeer bet.	2			
	- 10	56	WtZ 6	Betrokken				
22	- 10	58	——— 8	———		15		
	- 8¾	55	ZW 7	Reg. h.geh. b.	wee.			
	- 7	54	——— 7	Reg. geh. be.	4			
23	- 6	57	ZZW 2	Geh. bet. reg.		27	□ 11	☍ ⊙ ♄ 22
	- 5¾	53	NW 7	Reg. ge. betr.	2½			
	- 7	54	——— 8	Regen betr.				
24	- 8	55	——— 8	Betrok.regen		9 ♈	☌ ♂ 9	
	- 8½	52	——— 4	Betrokken	½			
	- 9	55	——— 5	———				
25	- 10	60	——— 6	Regen betr.		22		☋
	- 11½	55	WtN 2	Betrokken				
	- 11	56	ZtO 6	Betrok.regen				
26	- 11½	64	WtZ 5	Betrokken		5 ♉		
	30.	59	ZW 5	Regen betr.	1			
	- ¼	59	——— 6	Zeer betrok.				
27	- ½	67	——— 4	—— Omt. hel.		18		
	- ½	61	OtZ 3	Omtr. helder				
	- ½	62	OZO 3	———				
28	- ¼	76	OtN 4	———		2 ♊	☌ ♀ 13	☍ ♄ ☿ 22
	- ½	65	——— 4	———				
	- ½	64	OtZ 3	———				
29	- ½	76	ONO 5	Betrokken		16		
	- 1½	65	ONO 4	Zeer bet. bet.				
	- 1¾	64	OtZ 2	Betrokken			☍ ♄ 3	
30	- 2	77	ONO 3	Omtr. helder		1 ♋	☌ ☿ 6	
	- 2	65	ONO 4	———			☌ ⊙ 13	

Gemiddelde { Barrometer 30 D.
Thermometer 63 Gr.

't Gevallen Water 22 Lyn.

't Uitgewaessemde 38 Lyn.

Dagelyksche kracht der Wind 4

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

AUGUSTUS.

MDCCLIII.

GELDERLAND.

NYMEGEN.

DEn 11. der vorige Hooimaend, is hier, by den Wel Ed. Gestr. Krygsraed het volgende Vonnis uitgesproken en uitgevoerd over en aen de Lieutenants *J. F. Borkenstein* en *J. H. C. Stumpel.* NYMEGEN.

Veneris den 15. *Juny* 1753.

Præsentes.

De Heer Kollonel van Haersolte, Præses.
De Heer van Nyvenheim } *Majors.*
De Heer de Lavaux }
De Heer de Valcke }
De Heer Feriet } *Kapiteins.*
De Heer Eenens }
De Heer Budde, Kapitein Lieutenant.

VErlezen de Memorie van F. A. Veltkamp, Koster en Doden-graver van de Kleine Kerk, mitsgaders Burger en Inwoonder binnen Nymegen, hoofdzakelyk continerende, dat hy op den 18. Octob. 1752. des namiddags, door een' onbekenden Jongen ontboden zoude zyn om te komen in de Kargasch alhier ter stede, alzoo daer een Kind was om te begraven; Dat hy toen gebragt zoude zyn geweest aen den Hof van *Justus Frederik Borkenstein*, Lieutenant in het Re- *Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.*

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Regiment van den Generael Burmania, gedetineerd alhier, die hem verzogt zoude hebben binnen in het Hofhuisje te treden, als moetende hem eens spreken; Dat hy *Borkenstein* aen hem Veltkamp, na dat de deur had toegedaen, te kennen zoude hebben gegeven, dat hy Geld-noodig had, alzoo hy Gespeeld had en eenigen Wyn moest betalen, hem derhalven verzoekende om een Wissel; Dat, zulks by hem Veltkamp geweigerd zynde, met te zeggen dat hem daer over niet moest aenspreken, alzoo hy het zelf van nooden had, gem. *Borkenstein*, na eenig verder gesprek, tot dadelykheden overgegaen en gezegd zoude hebben, *gy hebt my naer de broek getast, tekent my die Brief jes aenstonds*, trekkende zyn Degen en die hem op de borst zettende, met byvoeging, *zoo gy niet aenstonds tekent gaat het 'er door*; Dat hy Veltkamp hier door gedwongen zoude zyn geweest die Briefjes, welken aldaer geschreven lagen, te tekenen, zonder dat hy, wegens ontsteltenisse, derzelver inhoud zoude hebben konnen gade slaen, præcise zeggen of 'er twee of drie Briefjes geweest zyn; Dat, hy Veltkamp daer op getragt hebbende te vertrekken, de Beklaegde *Borkenstein* zich tegens de deur zoude hebben gezet, en hem zulks belet, zoodanig, dat hy Veltkamp in de uiterste naerheid en desperatie tegen hem zoude gezegd hebben, *laet 'er my dan uit Canaille*, als wanneer de Beklaegde *Borkenstein* hem zoude hebben beginnen te slaen, en hy Veltkamp, om hulp roepende zonder die te bekomen, door benauwtheid zoude aengezet zyn geweest den Beklaegden *Borkenstein* aen te vallen, doch van hem zoodanig een slag in de slaep van het Hoofd zou bekomen hebben, dat hy ter aerde neder viel; Dat, na een weinig bedarens, gezien zoude hebben dat de Zydeur van den Hof en de Deur van het Huisje wierden geopend; als wanneer een ander persoon, namelyk de Mede Beklaegde en Gedetineerde *Johan Hendrik Christiaen Stumpel*, Lieutenant à la Suite by het Regiment van zyn Doorluchtigste Hoogheid den Heere Prins van Orange en Nassau ter repartitie van Gelderland,

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

land, kwam toe en binnen springen, zeggende, terwyl het Hofhuisje weder gesloten wierd, *wat is hier te doen, ik moet mede van de Sop hebben*; voegende de Beklaegde *Borkenstein* daer by: *koom, koom, gy moet nog een Briefje tekenen*; Dat gem. Stumpel te gelyk een Briefje schreef, het gene hy Veltkamp door het slaen van *Borkenstein* gedwongen zoude zyn geweest mede te tekenen, zoodanig, dat gedurende dat slaen de Mede-Gedetineerde *Stumpel* zoude gezegd hebben, *houd op, de Keerl zal van zich zelf vallen*, teffens aen hem Veltkamp eenigen drank gevende, zonder dat hy in die alteratie geweten zoude hebben wat voor drank zulks geweest is; Dat, wat bykomende, dezelve Veltkamp wederom getragt zoude hebben weg te gaen, gelyk hem eindelyk, na meer gepasseerde omstandigheden, geaccordeerd zou zyn geworden, zoo als by de Memorie, ab Art. 1. tot 16. dit aldus in substantie is voorkomende.

Voorts gezien de *Species Facti* (*), door den Beklaegden *Borkenstein* eigenhandig en met Offerte van Corporelen Eede getekend en overgegeven, alwaer dezelve komt voor te geven dat hy door den Koster Veltkamp was aengezogt tot Sodomiterye; Dat hy Beklaegde hem daer over met slagen gecorrigeerd had; Dat de Koster Veltkamp hem zoude hebben willen geven een Briefje van twaelf Dukaten, om stil te zwygen, dat hy, geweigerd hebbende het zelve te accepteren, maer den zelven al verder heeft geslagen; eindelyk, zoo op het bidden van den Koster Veltkamp als op de persuasie van den Mede-Beklaegden *Stumpel*, die Wissel of Brief zou hebben aengenomen, en teffens nog een Briefje geschreven, het welke Veldkamp hadde getekend, en waer by dezelve beide deze Beklaegden kwam te bedanken voor dat

(*) Vermits de hoofdzakelyke Inhoud dezer *Species Facti* in deze Sententie vermeld word, achten wy noodeloos dat gansche Stuk hier in te voegen, te meer, dewyl het zelve by *A. van Goor* te Nymegen gedrukt en dus alom te bekomen is.

NYME- GEN.

dat zy hem van den kwaden weg der Sodomiterye hadden afgehouden, breder by opgemelde stukken te vernemen; Dat zulks zoude zyn gepasseerd den 11. October 1752.

Sententie over J. P. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Dat, dit de hoofdzakelyke inhoud zynde van die *Species Facti*, hy Beklaegde *Borkenstein* verder daer by komt te doen een omstandig verhael, waer by narreert dat de Koster Veltkamp hem het allereerst op den 13. October 1752. in den Hof van des Beklaegden Schoonmoeder zoude hebben aengesproken, en dat als toen aen hem zoude hebben willen vertellen den uitslag van de zaek der Dominees met de Vrye-Metselaers, waer toe zelfs de eigen woorden van hem Veltkamp komt op te geven; Dat hy Beklaegde als toen partye gemaekt hebbende om met Dr. Coets, zynde Zwager van den Mede-Gedetineerden *Stumpel*, te gaen wandelen, en dus geen tyd hebbende, de gem. Koster Veltkamp zoude gezegt hebben, dat hy des anderen daegs weerom wilde komen, zynen mooien Hof bezien en hem als dan alles vertellen zoude, wat in die gem. zaek tusschen de Dominees en de Vrye-Metselaers was voorgevallen; Dat hy Koster dan ook des anderen daegs zoude zyn weerom gekomen, als wanneer met hem een kopje Thee gedronken en voorts het verhael gedaen zoude hebben, hoedanig de Dominees het Proces verloren hadden, met verdere byvoeging van een verzoek, om te samen Vrye-Metselaers te worden, enz.; Dat niet tegenstaende hy Beklaegde meergem. Veltkamp zoude hebben te kennen gegeven, dat zyne discoursen hem niet gevielen, en ook by zyn vertrek hem niet weder genodigd zoude hebben, zich echter had geinformeerd, wat tyd hy *Borkenstein* van dag tot dag weder in den Hof zoude zyn; Dat ook 's Woensdags daer aen volgenden, zynde geweest den 18. October 1752. gezeide Veltkamp wederom in des Beklaegden Hof gekomen was, in het Zomerhuisje zynde gaen zitten en een Fles Wyn en eenige Britsels uit zyn zak zoude hebben gekregen, en dat na eenige discoursen daer over gehouden, en welke hy Beklaegde *Borkenstein* by gemelde *Species Facti* almede

komt

komt te detailleren, en na dat hy Veltkamp de gezontheid van den Beklaegden, met insluiting van de goede Jongens de Vrye-Metselaers, gedronken, en voorts hy Beklaegde op zyne sterke en gereitereerde instantien, daer van mede geproefd en zyne gezontheid gedronken hadde, de gem. Koster Veltkamp zich in zeer onbetamelyke, verfoeielyke en godloose expressien en discoursſen tegens hem Beklaegden zoude hebben uitgelaten, die, hoe zeer hy hem daer van zogt af en op andere gedagten te brengen, niettemin daer mede continueërde, vragende, of hy nog niet geresolveerd was Vrye-Metselaer te worden, met verzekering van hem getrouw te zullen blyven; Dat, hy Beklaegde daer op geantwoord hebbende, al voor lang gehoord te hebben dat daar op groote kosten liepen, en dat hy daer toe, als alleen zyn tractement hebbende, geen geld hadde, de Koster Veltkamp gezegd zoude hebben, *neen, als dat waer is, geld bang ik daer niet aen, maer daerom konnen wy wel een Loge oprichten, en als Man en Vrouw leven*, hem te gelyk om den hals vallende, kussende, met de eene hand agter zyn ooren krabbende, en met de andere eerst op zyn knie, en van daer voor aen zyn Broek tastende; Dat hy Beklaegde, daer over zeer gealtereerd zynde, hem Veltkamp voort met eenige Souffletten hadde bejegend, en dat Veldkamp, op zyn knien vallende, hem Beklaegden verzoekende op zyn oude dagen niet ongelukkig te maken, hy Beklaegde, in een furie, tegens Veltkamp gezegd zoude hebben, *gy Canailje, wilt gy my met Vrouw en Kinderen door uw Sodomitery in het verderf brengen; onderstaet u niet uit den Hof te gaen*; waer in ook verhinderd is geworden; Dat hy Beklaegde, den Boer, zoo in 't neven huis woont, willende gaen roepen, den Mede-Beklaegden *Stumpel* ontwaer wierd, den welken hy toeriep, *hier is een Sodomiet, welke my ongelukkig zoekt te maken, houd die Canailje vast tot dat ik den Schout gehaeld heb*; Dat gezeide *Stumpel* hem tot bedaren zogt te brengen, en weer in het Zomerhuisje trok, alwaer hy hem Veltkamp, nog op de knien

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C Stumpel.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

zittende, vertoond zoude hebben; Dat Veltkamp, den gem. *Stumpel* met de benaming van Sergeant aensprekende, en met schreien verzogt had van hem Beklaegden *Borkenstein* tot bedaren te brengen, met byvoeging, dat hy het zoo niet gemeend hadde, enz.; Dat hy Beklaegde, onder deze voortvarende met zyne dadelyke bestraffingen. in het toebrengen van eenige Oorvygen aan Veltkamp, gem. *Stumpel* hem Beklaegden tot bedaren had aengezet, en hem by den arm vattende. buiten het Zomerhuisje verzogt te gaen, alwaer hy Beklaegde aen den Mede-Beklaegden *Stumpel* de heele zaek verteld had; Dat *Stumpel*, daer na wederom in het Zomerhuisje by Veltkamp gegaen zynde, en voort daer na weder by hem Beklaegden komende, gezegd had, *ik bid u toch, om Gods wille, te zwygen*, daer by voegende, dat Veldkamp verzogt had, dat van hem een dousyn Dukaten tot een present wilde accepteren; Dat deze offerte hem Beklaegden wederom in eene furie had gebragt, en daer over Veltkamp wederom had geslagen, gelyk hy vervolgens denzelven al verder over zyn liegen, omtrent de Fles Wyn en Britsels, welke Veltkamp in zyn zak zoude gestoken hebben en genegeerd te weten waer die was of door wie die in zyn zak gestoken waren, geslagen hebbende, eindelyk door zyn veel bidden, doch voornamelyk door de dikwyls herhaelde persuasien van den Mede-Beklaegden *Stumpel*, zich had laten overhalen om het present door eenen Wissel, welke op den 24 January 1753 te betalen getekend is, aen te nemen, hem daerna het eerste Kapittel van den Brief aen de Romeinen vs. 26 voorleggende; Dat de Beklaegde ondertusschen, zich nog bedenkende of die Wissel wel wilde behouden, en vrezende dat Veltkamp diergelyke dingen met anderen zoude konnen tenteren en zich dan op hem Beklaegden t'eeniger tyd beroepen, hy een tweede Briefje geschreven hadde, waer by Veltkamp beide de Beklaegden bedankte, dat zy hem van den kwaden weg hadden afgehouden; Dat dat Briefje door den Beklaegden geschreven, by Veltkamp gezien en gelezen zynde, aenstonds door hem ge-

getekend was, en weer aen den Beklaegden overgegeven; Vervolgens dat hy Beklaegde opgemelden Veltkamp gelaſt zoude hebben om zich uit den Hof te verpakken, en daer nooit weder in te komen, als wanneer Veltkamp verzocht zoude hebben te mogen blyven tot dat het donker was, 't welk geaccordeerd zynde, dezelve naderhand is uitgelaten, en de deur agter hem toegeſloten; Dat eenige dagen daer na, uit vreeze, dat zyn Vrouw het Briefje vinden en hem na den oorſprong daer van vragen zoude, hy die Wiſſel aen den Bankier Bock verkocht hadde; Dat op den 23 January 1753. de Mede-Beklaegde *Stumpel*, hem gezegd hebbende dat Veltkamp dat Briefje van bedanken weerom wilde hebben, hy Beklaegde daer toe wel genegen was geweeſt, doch zulks hem zonder Getuigen niet wilde te rug geven; Dat daerom hem, den 24. aenvolgenden, een Brief had gezonden om des achtermiddaegs om twee uren in zyn Hof te komen; Dat Veltkamp aldaer niet gekomen zynde, hy Beklaegde aen deszelfs huis gegaen, doch over zyne durpel niet gekomen was, maer gezegd had, dat hy het Briefje konde halen, alwaer hy het getekend hadt, het gene by Veltkamp was geweigerd; Dat hy Beklaegde daer op was gegaen naer het huis van den Gemeensman Veltkamp, alwaer hy verder zyn wedervaren in 't breede komt op te geven; Dat hy van daer, alzoo in de hand en vingers gekweeſt was, in volle Conſternatie naer huis gegaen zynde, aen zyn Vrouw, als ſterk naer de reden der kwetſure vragende, die zoo lang verborgen gehoudene zaek had verteld; Dat hy Beklaegde, van intentie zynde het aen den Magiſtraet dezer Stad aen te dienen, door zyn Vrouw was verzogt geworden hem Veltkamp niet ongelukkig te maken, en liever naer den Heer Haverkamp te gaen en denzelven te verzoeken om den Koſter, als deszelfs Kerk-bedienende zynde, met een harde vermaning te beſtraffen, waer toe hy Beklaegde dan ook reſolverende, zich naer denzelven begeven had, en met præallabel verzoek van ſecreteſſe gem. Dnus Haverkamp de zaek verhaeld en het Briefje getoond

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenſtein en J. H. C. Stumpel.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

had, het welke Dnus Haverkamp by zich gestoken had, zonder dat hy Beklaegde het zelve weer had konnen magtig worden, gelyk dezelve dan ook de zaek aenstonds aen zyn Collegaes geopenbaerd had.

Dat al verder, by Informatie van den Mede-Beklaegden *Stumpel*, op den 2. Febr. 1753 door Mr. Engelbert de Man, Auditeur Militair dezes Guarnisoens, R. O. Klager, ten overstaen van Commissarien genomen en *in Judicio* overgelegd, daer nog was bygedaen, dat na dat de Mede-Beklaegde *Borkenstein*, op de gepræsenteerde twaelf Dukaten van Veltkamp tegens hem gezegd zoude hebben, *Canailje, ik schyt in uw geld, ik zal het bekend maken*, hy Beklaegde *Stumpel* den Mede-Beklaegden *Borkenstein* zoude hebben toegevoegt, *Heer Borkenstein, ik weet van uwe affaires niet, maer wat hebt gy 'er aen, van dien man ongelukkig te willen maken?* en dat op het zeggen van Borkenstein, *hy* (te weten Veltkamp) *heeft my naer de Broek getast*, zoude hebben geavanceerd, *gy zegt zoo veel, hoe weet gy die man zyn meening?* Dat hy Beklaegde *Stumpel*, den Mede-Beklaegden *Borkenstein* tot stilstand en bedaren gebragt hebbende, en voorts die Wissel van twaelf Dukaten, door Veltkamp getekend en by den Beklaegden *Borkenstein* aengenomen zynde, den gem. Veltkamp nog verder tegens hem *Stumpel* gezegd zoude hebben, *ach Heer Officier, de Heer Borkenstein heeft my kwalyk begrepen; maer zegt 'er toch niet van, ik wil uw geern zes Dukaten present doen*; dat hy *Stumpel*, gezegd hebbende, *neen Veltkamp, ik pretendeer uw geld niet, doch ik zal 'er niets van spreken*, niet te min door gedurige aenbieding van Veltkamp hem had laten persuaderen, om zoodanig handschrift van zes Dukaten te schryven, het gene door Veltkamp was worden getekend; Dat de Mede-Beklaegde *Borkenstein*, verder gezegd hebbende niet te konnen zwygen, maer dat zoo'n Canailje moest aengeven, doch daer van gedehorteerd zynde, een Brietje geschreven had, waer in Veltkamp hun bedankte, dat hy van de grove zonde der Sodomiterye was afgehouden; dat hy

hy Beklaegde Stumpel zyn vermogen had aengewent, om te beletten, dat het zelve door Veltkamp getekend wierd, het welk hem ook gelukt was, terwyl hy Beklaegde het zelve in 't vuur gesmeten had; Dat de Mede Beklaegde *Borkenstein* daer na een tweede of ander Briefje geschreven had, het gene door Veltkamp, eens of tweemael gelezen zynde, was getekend geworden; Dat hy Beklaegde *Stumpel*, de Wissel van zes Dukaten hebbende, en om geld benodigd zynde, op den 14 January dezes jaers 1753, een' Brief aen Veltkamp had geschreven, met insluiting van die Wissel, en byvoeging, dat wel een Ryksdaelder wilde laten vallen, om dat het voor den verschyndag was; Dat die Brief aen Veltkamp door eene Joanna Strukers heeft laten behandigen, welke hem daer voor de geheele Somme, zonder de korting van een Ryksdaelder, en zelfs nog een gulden meer had t'huis gebragt; Dat hy ook van dat Vrouwspersoon verstaen hebbende dat Veltkamp hem Beklaegden wel eens wilde spreken, en zulks den volgenden dag geschied zynde, dezelve aen hem heeft te kennen gegeven, dat graeg het Briefje van den Mede-Beklaegden *Borkenstein* wilde weer hebben, met byvoeging, men zou by sterven niet weten, wat men door den kwaden weg, het geen in 't Briefje staet, zoude denken; Dat hy Beklaegde *Stumpel*, aengenomen hebbende den gem. *Borkenstein* daer over te zullen spreken, met verdere byvoeging, dat hy in 't vervolg voorzichtiger moest zyn, Veltkamp hem hadde toegezworen, dat hem nooit iets zulks, als *Borkenstein* gezegd had, was in den zin gekomen, verklarende de meergem. *Stumpel* hier by, dat in het Briefje, agter de woorden *quaden weg*, de woorden *der Sodomiterye*, niet gestaen hebben, maer dat 'er die naderhand moeten bygezet zyn; Dat hy zulks aen Dnus Haverkamp had gezegd in præsentie van Borkenstein; Dat hy Beklaegde *Stumpel* op den 23 of 24 Jan. jongstleden is geweest aen het huis van Veltkamp en aldaer ook gepresenteerd en op zyn Eer beloofd had een Briefje, dat, inval men de Wissel van zes Dukaten met den

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

den Brief hem te rug wilde geven of op 't vuur werpen, hy de zes Dukaten terug zoude geven; Dat hy zulks gedaen had, om dat hy dat geld aengenomen hadde wegens beloofde secretesse, welke hy nu niet langer houden konde, om dat wel zag dat de zaek toch rugtbaer zoude worden; Dat hy niets tot nadeel van Veltkamp wist of gezien had, en dat ook Veltkamp niets tot zyn bezwaer of beschuldiging zoude kunnen inbrengen; Dat hy, in dat present van dat Wisseltje aen te nemen, zoo veel kwaed niet gezien, maer van achteren wel gemerkt had, dat hy onvoorzigtig gehandeld had.

Dat wyders de Koster *F. A. Veltkamp* de zaek in substantie conform de voorgeallegeerde Memorie heeft verklaerd en gedeponeerd, niet alleen I. By de Informatien, van hem op den 10 February 1753. ten overstaen van de Heeren Regerende Burgermeesteren C. W. van Benthem en F. van den Steen genomen, en welke Informatien van hem, volgens het daer onder zynde Attest, zoo verre zulks uiterlyk gebleken heeft, met goede presentie en een constante gelaethouding, zyn afgegeven, en waer by hy op den 21 dito, daer over nader onderhouden zynde, heeft gegepersisteerd; maer ook II. By de Artikelen, waer op dezelve den 13 Maert 1753. in presentie van opgem. Heeren Regerende Burgermeesteren, ten overstaen van de Heeren Hulsebos, Lieutenant in het Regiment Carabiniers van den Heere Prins van Orange, en Broesthart, Sous Lieutenant in 't tweede Bataillon van den Generael Burmania, als hier toe speciael gecommitteerd zynde, door den Klager Amtshalven gehoord en geëxamineerd is; gelyk mede III. By de Confrontatie, op den 19 dito zoo tusschen *Borkenstein* en *Veltkamp*, als tusschen *Stumpel* en hem *Veltkamp* gehouden, gelyk mede die van den 14 Juny daer aen volgenden gebleken is; by alle welke de Koster *Veltkamp* niet alleen by het zakelyke van zyn Verhael of Memorie is gebleven, met verklaringe, dat al het gene by de verklaringe dezer Beklaegden *Borkenstein* en *Stumpel*, in specie by de opgegevene *Species Facti* van den eerstgemelden ten zynen laste, zoo met rela-

relatie tot het zeggen van te willen Leven als Man en Vrouw, het Kussen, Tasten naer de Broek, als in 't geheel met opzigt tot het voorgewende Discours rakende de Vrye-Metselaers en de zaek van Dnus. Broen met de Heeren Merkes voorkwam, erdagt en gelogen was.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Gelyk ook een zeer notabele Onwaerschynelykheid van dat gehoudene Discours by de stukken zich komt voor te doen, hier in bestaende, dat het Discours daer omtrent, naer inhoud van de *Species Facti* van den Beklaegden *Borkenstein* gehouden, en waer by de Koster Veltkamp aen hem Beklaegde *Borkenstein* onder anderen zoude hebben verhaeld: „ dat de Dominees een schoone kont op hun neus „ hadden gekregen, en het Proces met de Heeren „ Merkes zouden hebben verloren ", en wat dus meer is, zoude zyn voorgevallen op den 13, 14 en 18 October 1752; daer nogtans het een kennelyke zaek en uit het Certificaet, door den Raed-Sekretaris Anthonis Vos afgegeven, ten vollen evident is, dat 's Hoves Advys omtrent het Request van de Heeren Merkes en het Berigt van Dnus Broen, of wel den Kerkeraed van Nymegen, aen de Heeren Staten van Gelderland allereerst is ingebragt op den 14 October; dat het Kwartier van Veluwen hun Advis aen 's Landschaps Tafel, op Dingsdag den 17 October had ingebragt; de Graefschap Zutphen op Donderdag den 19; en het Kwartier van Nymegen, wegens de Stad van Nymegen, een Propositie van die Stad gedaen had, mitsgaders de Landelyke Conclusie gevallen was onder dato den 21 van die zelfde maend. Waer uit alzoo de Onwaerschynelykheid van dat verhael by de *Species Facti* van den Beklaegden *Borkenstein*, waer by de Koster Veltkamp aen hem den uitslag van de zaek der Vrye-Metselaren, of, zoo hy het noemt, het Proces van de Dominees met de Merkessen op den 13, 14 en 18 October zoude hebben verhaeld, welke allereerst op den 21 dito zyn beslag gekregen heeft, evident word. Zonder dat zulks word weggenomen door de verklaringen den Sous-Lieutenant *Winklair* en Adjudant

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

dant *Muller*, beide van den 17 May, aen welke de Beklaegde *Borkenstein*, by zyn examen van den 28 April 1753, heeft voorgegeven, dat voorval op den 14, 15, 16 of 17 October te hebben verhaeld, om dat, behalven verscheide andere omstandigheden, beide die Heeren niet præcise den tyd van het verhael, door den Beklaegden *Borkenstein* aen hun gedaen, konnen bepalen, waer op het nogtans in dezen aenkwam, gelyk dan ook hy Beklaegde *Borkenstein* de zwarigheid van Onwaerschynelykheid van dat verhael, heeft geavoueerd niet te konnen oplossen, by zyn Examina van den 13 en 19 Maert 1753.

Dat verder de Koster Veldkamp, zoo by zyne Memorie, als Informatien en Examina, als een reden, waerom hy dat geval niet had aengegeven noch bekend gemaekt, geallegeerd hebbende zyne vreeze dat hy zulks niet zoude konnen bewyzen, en dat dan in proces zou geraken; dat het ook aen zyne vrienden niet had durven zeggen, om dat die dan een groot rumoer zouden maken; dat hy daerom voorgenomen had zoo lang te zwygen, tot dat hy de getekende Briefjes was magtig geworden; dat hy echter aen zyn Wasvrouw Allegonda Arts, een dag of drie na het geval het zelve had verhaeld, en ook, maer zoo breed niet, een dag of veertien daerna, aen Juffr. Gerardina de Beyer, uitwyzens derzelver Beëedigde Verklaringen, by den Magistraet der Stad Nymegen afgehoord, alwaer eerste Getuige gedeponeerd heeft, dat de Koster F. A. Veldkamp haer Getuige verboden en verzogt had, daer van tegens niemand, en in specie tegens de Familie van hem F A. Veltkamp, niets te zeggen, daer by voegende, want myne Vrinden zyn zoo schielyk, daer zouden ongelukken van komen enz. Gelyk de tweede Getuige mede komt te verklaren, dat op haer zeggen tegens Veltkamp, *waerom hebt gy niet gaen klagen*, dezelve geantwoord had, dat zy het hem zouden hieten liegen, dat hy geen bewys had,

en

en dat zy hem dan nog wel voor een' Schelm zouden willen maken, of iets diergelyks in substantie.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Dat ook het voorgeven van *F. A. Veltkamp*, dat beide de Briefjes, namelyk van twaelf Dukaten voor *Borkenstein*, en van het bedanken aen beide de Beklaegden, voor dat zy hem van den kwaden weg hadden afgehouden, niet in zyn presentie zyn geschreven, maer alleen het Briefje van zes Dukaten voor den Beklaegden *Stumpel*, wel eenigzins daer uit schynt te worden geconfirmeerd, dat die beide gemelde Briefjes met een fynder Pen en Bleeker Inkt schynen geschreven te zyn, als het Briefje van zes Dukaten voor den Mede-Beklaegden *Stumpel*, en welk Briefje nogtans door gem. *Stumpel*, volgens zyn eige Verklaringen, zoo als ook uit de gelykformigheid der letteren van dien, met een Missive van den 14 Jan. 1753, en de spelling by beide, zoo van den naem van *Stumpel* als van het getal van *sees*, vergeleken, schynt te blyken, eigenhandig geschreven te zyn, ter zelfder tyd, en met den zelfden Inkt, als de Briefjes van den Beklaegden *Borkenstein* zouden geschreven zyn; terwyl wederom de Inkt van gem. Briefje, waer mede de Ondertekening van Veltkamp geschreven is, met de twee overige schynt te accordeeren en de zelfde te zyn; schoon door beide Beklaegden is staende gehouden, dat alle die drie Briefjes ter zelfder tyd, met een en de zelfde Inkt geschreven en door Veltkamp getekend zyn, voor redenen van de verandering van Inkt gevende, of de verandering van Pen, of het te diep instippen, en meerdere of mindere zware hand, of ook het omroeren of niet omroeren van den Inkt, of dat 'er ook Boomwol in den Koker zoude zyn geweest; gelyk zulks met relatie der gezegden van den Beklaegden *Borkenstein* zich in specie opdoet, by deszelfs Examen van den 13 Maert 1753 en het recollement naderhand daer op gevallen.

Accederende, boven en behalven dit alles, nog hier by, ten laste van den Beklaegden *Borkenstein*, dat

NYMEGEN.

Sententie over J. F Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

dat dezelve by zyn Examen van den 10 Feb. 1753 komt te confesseren, dat in het Briefje van bedanken (*) de woorden *der Sodomitery*, boven de woorden *quaden weg*, niet gestaen hebben op dien tyd, wanneer Veltkamp het zelve tekende, het geen zich ook by examinatie van dat Briefje klaer opdoet, en in 't oog gevallen heeft; confiterende hy Beklaegde al verder, dat hy de woorden *der Sodomitery* daer had bygeschreven, wanneer *Stumpel* den Koster Veltkamp vermaende van zich te beteren, dat hy Beklaegde gedagt had dat hy het doch behielde, en dat zulks geschied was toen Veltkamp naer 't regt donker worden wagtede.

Dat alwyders opgem. Beklaegde *Borkenstein* op den 2 April buiten pyn en banden heeft moeten avoueren, dat, hy een Wissel van twaelf Dukaten aengenomen hebbende om te verzwygen het gene, welke volgens zyn opgave, omtrent de allergruwelykste misdaed voorgevallen is, weet dat hy door het verzwygen van die misdaed, door aenneming van Geld, een strafbare zaek bedreven heeft; dat, zoo hy de woorden *der Sodomitery*, na dat Veltkamp dat Briefje getekend had, 'er met vlyt had boven gezet om Veltkamp ongelukkig te maken, hy dan een zware misdaed zou hebben begaen; dat voorts wel weet, dat, nu dit uitgekomen is, het een misdaed is, welke genoemd word een Misdaed van Falsiteit, verzoekende deswegens niet hard gehandeld te mogen worden; dat ook door den Beklaegden *Stum-*

(*) Op dit Briefje behelsde de Verklaring in half Hoogduitsche spreekwyzen woordelyk dat: *Veltkamp* „ niet alleen *J. F. Borckenstein*, maer ook *J. H.* „ *Stumpel* bedanckte dat zy hem van den quaden „ weg der Sodomitery, waer op hy sig den 18 Octobr. 1752 „ bevonden, aefgetrocken hadden, maer dat hy oock „ beloofte *God te bidden*; dat deselve hem door sy„ nen Geest mogte regeeren, daer mede hy niet met „ Siel en Lichaem door den Satan mogte bedorven „ woorden ". Zie BORKENSTEIN's *Species Facti*, bl. 14 en 15.

Stumpel, toen het Briefje, (volgens beide Beklaegdens voorgeven) aen stukken gescheurd en op het vuur geworpen zoude zyn, en waer in die woorden *der Sodomitery* stonden, aen hem Beklaegden gezegd is, daer wil ik niet mede te doen hebben, of iets diergelyks; Dat het ook waer is, dat die woorden *der Sodomitery* in weerwil van *Stumpel* in dat Briefje gezet zyn, dat daer in zoo veel kwaed niet gezien heeft, maer dat het waer is, dat die bygezette woorden, in cas van productie, veel uitwerking zouden hebben, en ook nu hebben in weerwil van *Stumpel*; Dat ook van agteren wel gezien heeft, dat met regt hem Beklaegden *Borkenstein* daer over gevraegd wierd, *of hy daer door niet een dubbelde falsiteit, zoo ten opzigte van Veltkamp, als ten aenzien van Stumpel, begaen had*; edoch dat hy Beklaegde van te voren die zaek zoo niet had ingezien, biddende, dat zulks niet ten ergsten mogte worden opgenomen; Dat ook hy Beklaegde niet in staet geweest is op te lossen die tegenstrydigheid, namelyk, dat hy zich van de Wissel zou ontdaen hebben, uit vreeze dat zyn Vrouw die vinden zou, en dan agter het geval door vragen komen, en evenwel geresolveerd heeft en durven goedvinden het principale en alles direct uitdrukkende Briefje tot den 24 Jan. 1753 te behouden; met verdere byvoeging, dat, als Veltkamp de aen hem aengetigte misdaden ontkent, het hem onmogelyk was andere bewyzen of getuigen te produceren; En voorts dat hy Beklaegde *Borkenstein* bekend geweten te hebben, dat het niet genoeg is iemant van zoo een zware misdaet te beschuldigen, zonder die te konnen bewyzen, en dat by manquement van dien, zoodanig een voor een Calumniateur moet gehouden worden en grootelyks strafbaer is; hebbende daerom by examen gezegd zulks aen de Heeren Richteren over te laten, met bede, dat die deswegens een genadig en gunstig oog op hem Beklaegden werpen mogten.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Dat, by de nadere Vraeg-Artikelen van den 17 April 1753, en waer tegens de Beklaegde *Borkenstein* eigenhandig zyne responsiven geschreven heeft, dezel-

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

ve geaffirmeerd heeft, *dat zyn Schoonmoeder byna altoos aen hem, tot noodwendigheden eenig geld te geven, geweigerd heeft, als hy haer daerom op eene vriendelyke wyze aensprak*; Dat die verweigering hem Beklaegden zomtyds half desperaet maekte, en allerhande kwade en ongepermitteerde gedagten inboezemde, alhoewel met deze byvoeging, maer niet zoo desperaet, dat hy Beklaegde zulke dingen, als waer Veltkamp hem mede beschuldigd heeft, ooit te ondernemen, voornemens is geweest, veel minder zou gezogt hebben met geweld iemand geld af te persen; Dat ook hy Beklaegde kort voor of na den 18 October 1752 zeer om geld verlegen is geweest, zoodanig dat hy het zelve heeft zoeken te bekomen by Meyer Benedictus Gompertz, den Hr. Verkuyl, H. van Vryaldenhoven, Adam Whye, Leendert Merts en Reinier Reinen, mitsgaders meer anderen; Al het welk ook by beëdigde verklaringen van die voornoemde Personen geçonfirmeerd is geworden, alwaer in specie voorgementioneerde Reinier Reinen, binnen deze Stad Nymegen Herberg houdende, verklaerd heeft dat gem. Beklaegde *Borkenstein*, dikwils ter Herberge van hem Getuigen komende, Bier en Wyn ordonnerende, doch meerendeels niet betaeld heeft, als hebbende ook nog een Rekening ten zynen laste, breeder by gem. Document ervintelyk; alwaer ook teffens te zien is, dat hy Reinier Reinen in het laetste van 1752 of begin van 1753 den Beklaegden *Borkenstein*, om voldoening van 't gene hy van hem te vorderen hadde, aensprekende, opgem. Beklaegde van denzelven een Wissel in betaling wilde geven op een' burger Man, die 'er goed voor was, doch wiens naem hy niet had genoemd; Dat alverder hy Beklaegde heeft moeten confesseren, dat het geen meester zyn van geld veel en wel het meeste part tot het accepteren van die Wissel gecontribueerd heeft, edoch zonder het bidden van *Veltkamp* en het persuaderen van *Stumpel* uit te sluiten, als voorafgegaen zynde; dat hy Beklaegde *Borkenstein* ook voornemens was geweest, als hy by Cassa was geraekt, zulks wederom te geven, en zulken geld niet behouden

den zoude hebben. Blyvende hy Beklaegde niet te min volstandig negeren, dat hy uit verlegenheid van geld en om hetzelve van *Veltkamp* ter leen te krygen, het voorwendsel, dat *Veltkamp* hem om Sodomitery te plegen was aengeweest, zoude uitgedagt hebben, en dat niet anders als volgens waerheid kon zeggen, als dat *Veltkamp* zulke woorden gesproken en zulke *actus* gepleegd zoude hebben, als hy Beklaegde *Borkenstein* by zyn *Species Facti* komt op te geven; met verdere byvoeging, dat hy ook nooit gedagt heeft gehad rusie met *Veltkamp* te maken, om daer door eenig geld te erlangen; maer dat echter bekent, dat in het accepteren van de Wissel geen zoo groot kwaed heeft gezien, als de gevolgen zyn; dat zulks alleen geschied was, om hem *Veltkamp* secuur te stellen en zich zelfs te dekken; doch dat by en met verlof gaen zulk geld niet behouden, maer hem *Veltkamp* liever met alles te rug gegeven zoude hebben. Hebbende de Beklaegde al verder geconfiteerd, dat hy omtrent de acht honderd guldens in de Stad Nymegen schuldig is aen Verkuyl, Juffr. Hengst op de Koornmarkt, Reinier Reinen, Gompers en Whye, van welken laetsten hy in de Maend January dezes jaers 1753, om agt en dertig guldens twaelf stuivers verlegen zynde, die somme bekomen heeft. Waer by accedeert, dat, wanneer de Beklaegde *Borkenstein* op den 24 Jan. 1753 aen Veltkamp den Brief, waer by hy hem appoincteerde des 's middags om twee uuren in zyn Hof te komen, en welke by de stukken is overgelegt, liet afgaen, zyn voornemen is geweest, *om, was het mogelyk voor de restitutie van het onder hem Beklaegden berustende Briefje van bedanken, by Veltkamp eenig geld op te doen, en het een en ander naderhand te zullen weerom geven, zonder juist toen zoo veel kwaad, als wel nu, daer in gezien te hebben.*

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Dat, of dit alles niet genoeg was, de Beklaegde *Borkenstein*, in zyn gedaen verhael aen Dnus Haverkamp, verscheide poincten en omstandigheden heeft opgegeven, welke gem. Beklaegde by zyne Examina en Confessien heeft gecontradiceerd, zoo als

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

in specie de Affpraek, die hy op den 18 October 1752 met den Officier zoude hebben gemaekt, om te wandelen, het geven of niet geven van den Sleutel van den Hof aen den Mede-Beklaegden *Stumpel*, en het gene daer omtrent en andere poincten, uit zyne Examinaes en Confessien, benevens die van den Mede-Beklaegden *Stumpel*, geconfereerd met de Verklaring van Dnus Haverkamp, en de Confrontatie deszelfs, gelyk mede met de Eedelyke Verklaring der Predikanten, en met een Nadere Depositie van gem. Haverkamp in dato den 13 May, zou konnen worden opgemaekt; edoch alle welke variatien al mede den zelfden Beklaegden *Borkenstein* geenzins tot directe Confessie hebben konnen brengen, en meerendeels eenige omstandigheden concerneren, welke meer eenige suspicie zouden verwekken en gelegenheid tot andere examina aen de hand geven, als de zaek en het Fait zelve toucheren.

Gelyk van die natuur al mede is de overtuiging, waer in hy Beklaegde *Borkenstein*, by de Confrontatie met den Proponent Veltkamp, op den 28 April dezes jaers 1753 gehouden, gebragt is, of namelyk, de Proponent Veltkamp op den 24 Jan. laetstleden, wanneer de Beklaegde *Borkenstein* zich ten huize van den Gemeensman Veltkamp bevond, tegens hem gezegd zoude hebben, of niet, *laet aenstonds myn Oom komen, dat hy zich verdedige*; en of hy Beklaegde daer op geantwoord zoude hebben, *ik wil weg gaen, ik mag met uw Oom niet te doen hebben, ik kan hem niet zien*; al het welke hy Beklaegde by zyn Examen van den 10 Febr. zelve geposeerd en geaffirmeerd, edoch by deze Confrontatie genegeerd heeft, hoewel met deze significante byvoegingen, *dat hy ten dezen opzigte gelogen had*; en met een aveu en belydenisse, dat iemand, die op geen onwaerheid bevonden is, geloof meriteert, meerder als die gene welke diverse malen van het tegendeel overtuigd is.

Gelyk hy Beklaegde *Borkenstein* dan ook by 't Examen van den zelfden datum wegens zyne Variatien omtrent den Tyd van het voorgegeve Gesprek, dat

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

dat de Koster *Veltkamp* met hem over de Vrye-Metselaers en de vuile redenen, die dezelve tegens hem gesproken zoude hebben, en of namelyk het zelve op den 14 of 18 October 1752 zoude zyn gepasseert, niet alleen tot een directe Confessie is gebragt, dat hy op den 19 Maert jongstleden de waerheid had verzwegen, en het verklaerde aldaer, dat de Koster zulke verfoeielyke tael tegens hem niet op den 14 maer op den 18 October gesproken zoude hebben, was onwaer; confirmerende zyne daer by gezegden, dat namelyk het zelve door den Koster Veltkamp op den 14 October zoude gesproken zyn, daer mede, dat hy Beklaegde, daer over op den zelfden avond, met den Adjudant Muller uit het Heidelbergsche Wynvat te samen naer huis gaende, alhoewel zonder naem van Veltkamp genoemd te hebben, gesproken had, en dat hy op den 16 of 17 October mede daer van een verhael aen den Lieutenant Winclair zoude hebben gedaen; doch over welke verhalen, en het gene die Heeren naer zyn opgave daer op zouden hebben geantwoord, hy Beklaegde by dat Examen nader onderhouden en inzonderheid gevraegt zynde, hoe dat alles op den 14 October 1752 gepasseert wezende, en hy over dat, by dat examen voorgevende discours, met die Heeren gesprek gehad hebbende, hy Beklaegde van zich heeft konnen verkrygen, van den 18 October 1752 den Koster Veltkamp I. nog binnen te laten; II. te permitteren dat hy een stoel nam en ging zitten; III. hem, op zyn verzoek, een glas te geven; IV. zich te laten persuaderen, van met hem Wyn te drinken en een stukje Britzel te nemen, te meer daer hy V. by zyn *Species Facti* zelfs voorgegeven heeft, reets overvloedig zyn misnoegen by de twee vorige Conferentien in Beklaegdens Hof aen hem *Veltkamp* getoond te hebben; VI. na zulke afschuwelyke tael van *Veltkamp* gehoord en denzelven deswegen geslagen te hebben, zonder hem echter uit den Hof te laten gaen, en hoe hy Beklaegde aen al dat gene een' gezonden zin wist te geven; geantwoord heeft, niet in staet te zyn die vraeg te konnen beantwoorden of ee-

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

eenigen schyn van geloofbaerheit of aennemelykheit te geven; dat zelfs wel wil avoueren, dat van de Richters niet kan vergen, dat aen hem hier omtrent eenig geloof zal verleend worden, en 2. dat, als hy Beklaegde Richter was, en iemand hem dit alles zoo voorstelde, hy van zich niet zoude verkrygen konnen zulks te geloven, doch dat het echter waer was.

En om alle Variatien niet aen te halen, welke zich in dezes Beklaegden Examens hebben opgedaen, is alleenlyk geattendeerd geworden, dat uit de verklaringen van Heeren Commissarissen en Klager, in dato den 19 Maert 1753, is komen te blyken, dat de Beklaegde by zyn Examen van den 5. Maert, het gaen Wandelen met den Medicinæ Doctor Coets, met voornemen om te samen naer St. Anna te gaen kolven, en zyne retraite van hem na den Hof, het welke by de *Species Facti* was opgegeven op den 13 October 1752 gepasseerd te zyn, heeft gesouteneerd gehad te zyn voorgevallen op den 18 dito, in zoo verre, dat de Heer Commissaris Sous-Lieutenant Broesthart onder het afhoren tegens den Beklaegden *Borkenstein* gezegd hebbende of zich ook in den datum abuseerde, dezelve daer op geantwoord had, *ik verzoek myne defensie te mogen hebben, ik weet zeer wel, dat het op den 18 geweest is, en inval myn Heer my zulks zoude willen tegenspreken, zou ik moeten verzoeken onpartydige Commissarissen*; Dat niet te min by het verder verhoor, en gekomen zynde aen den 21 Articul van gem. Examen, waer by aen den Beklaegden de vrage gedaen wierd *of de Wissel dezelfde is, die by deze aen hem vertoond wierd*, hy Beklaegde op het zien derzelve gezegd heeft: *Gods Blix! ik dagt dat de Wissel van den 24 was, myne Heeren, ik verzoek excus*, enz.

Voorts geconsidereerd, dat beide de Beklaegden echter by hunne Confessien altoos en volstandig by de negative zyn verbleven, en staende hebben gehouden dat die drie Briefjes door *Veltkamp* niet alleen vrywillig getekend, neen maer ook op zyne eigene instantien en verzoeken zouden zyn geaccepteerd,

in

in zoo verre, dat de Beklaegde *Borkenstein* zelfs daer by is gebleven, dat door den Koster *Veltkamp* zoodane vuile woorden gesproken, mitsgaders de *Actus* gepleegt zoude zyn, waer uit hy heeft opgemaekt dat dezelve hem tot Sodomiterye had aengezogt; en dat beide de Beklaegden hebben gepersisteerd by hunne Confessien, dat zy die Wissels op verzoek van *Veltkamp* zelfs geschreven en voorts aengenomen hadden tegens belofte van secretesse van het gene nu daer was gepasseerd.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Wyders ingezien en nauwkeurig geëxamineerd zynde des Klagers overgeleverden Eisch en Conclusie, met alle de Documenten, tot verificatie dienende, en gelet, onder anderen, op de significante Missive van dezen Beklaegden *Borkenstein*, in dato den 24 Jan. 1753 aen *Veltkamp* geschreven, aen het hoofd hebbende S. T. en van inhoud zynde: „ Hier door hebbe de *Eer* uw van „ dezen agtermiddag *zonder de minste faute of ex-* „ *cuse*, in mynen Hof op de Swanegast te ver- „ wagten, gevolgt door een *NB.* met vyf krapjes „ onderhaeld, op dat het wel bezien mogt wor- „ den, *in cas van contrarie*, *zoo zyt verzekerd*, „ *dat het tot u uiterste ruïn strekken zal*, *bedenkt* „ *derhalven u tydelyke welvaert* ", en verder „ *gy* „ *zult weten dat ik my noeme Borkenstein* ". En eindelyk al mede „ *puncto twee uren deze nade-* „ *middag is de tyd dat ik uw verwagte* "; uit welkers inhoud klaer en evident is, dat de Beklaegde *Borkenstein*, zynde Officier van den Staet, zoodanige *Eer* requirerende van een' Borger Man, die zich ingevolge opgave in de maend October 1752 zoo slegt geconduiseerd had; die allerlei godloze en verfoeielyke tael had uitgebraekt; die zich schuldig had trachten te maken aen de Misdaed van *Sodomie*; die dezen Beklaegden met Vrouw en Kind had zoeken te bederven en ongelukkig te maken; die al verder dezen Beklaegden de grootste alteratie aengedaen, ja Beklaegdens gal zoodanig had doen overlopen, dat hy genoodzaekt was geweest, tot zeven reprises toe denzelven op

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H C. Stumpel.

't lyf te komen; en welke Borger Man, by na den Ouderdom van Zeventig Jaren bereikt hebbende, van *Sodomie* ten zelven dage is beschuldigd geworden door dezen Beklaegden *Borkenstein*, welke echter voorgemelde *Eer* gerequireert had.

Alle welke handelingen geen gering vermoeden uitleveren, dat de Beklaegde *Borkenstein* dezen Koster als een Melkkoe heeft trachten te houden, ten einde by denzelven van tyd tot tyd, en zoo dikwils men zulks goedvond, geld op te doen; mitsgaders dat alzoo niet wel zagter benaming aen deze Missive kan gegeven worden, als dat dezelve moet gehooren onder het getal der zoogenaemde Brandbrieven.

Al het welke zynde zaken, direct strydig tegens den imborst van een' Eerlyk Man en regelregt aenlopende tegens het Caracter van een' Officier, genoegzaem te kennen gevende, dat de Beklaegden, in specie *Borkenstein*, het evenveel schynt geweest te zyn op wat wyze men zich verrykte; gelyk dan ook al het zelve niet anders kan aengemerkt worden, als ten eenemael strekkende, zoo tot Vilipendie van de Troupes van den Staet, als tot Storing van de Gemeene Rust en Zamenleving, tot welkers conservatie de Militairen het hunne niet alleen behooren te contribueeren, maer ook alle het gene daer tegens aenloopt, met kragt en magt tegen te gaen; boven en behalven, dat, ingevolge Keizerlyke en beschreve Rechten, mitsgaders oneindige en menigvuldige Wetten van Europeische Mogendheden, Koningen en Vorsten niet alleen, maer ook by Resolutien, Plakaten, Ordonnantien en Krygs-Articulen, in het breede by den Klager aengehaeld en gededuceerd, de Beklaegden, en in specie *Borkenstein*, verpligt waren geweest den Koster *Veltkamp* by deszelfs competenten Richter aen te klagen en geenzins vermogt hebben eenig geld, giften of geschenk aen te nemen tot verzwyging der poging van een misdaed, welke, bewezen zynde, ten allerzwaersten behoorde gestraft te worden, en deswegen die zelfde

Wet-

Wetten dicteren en mede brengen, dat niemant, hy zy wie hy zy, van hooge of lage Conditie, zich zal onderstaen een' grooten Misdader te verbergen, ophouden of doorhelpen, of door zyne onachtzaemheid gelegenheit geven, dat een overtreder zyn verdiende straffe niet erlange of die ontkomt, op pœne van gestraft te zullen worden op diezelfde wyze, als de overtreder, indien hy het niet ontkomen was, verdiend hadde, voornamelyk, als van zoodanig een *geprofiteerd of geld genomen* is geworden, gelyk dan in deze geschied is.

NYMEGEN, *Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.*

Waer by hier concureert, met relatie tot den Beklaegden *Borkenstein*, dat dezelve schynt zich schuldig gemaekt te hebben aen de Misdaden van Falsiteit, zoo ten respecte van den Mede-Beklaegden *Stumpel*, als ten aenzien van den geaccuseerden Koster *Veltkamp* niet alleen, maer ook van notoire Calumnie; doch waer omtrent is geattendeerd geworden, dat de begane Falsifiering door het boven zetten van de woorden *der Sodomitery*, boven de woorden *quaden weg*, eenigzins verzagt word, door dien de Koster *Veltkamp*, by zyne opgegevene Memorie N. 11. komt te interpreteren, wat men door den quaden weg verstaen moest, als zeggende aldaer, dat de Beklaegde *Borkenstein* op den 18 October 1752 zoude gezegd hebben, *gy hebt my na de Broek getast*. waer door dan ook teffens omtrent die misdaed van Calumnie, eenige considerațien en speculatien gevallen zyn, en zulks alleen *Borkenstein* concerneert, als hebbende hier in den Mede-Beklaegden *Stumpel* niet getrempeert; edoch beide zich egael door aenneming van geld, den een min den ander meer, aen Mesuses en verregaende Onbetamelykheden schuldig gemaekt, mitsgaders zaken verrigt, die ten eenemael blyken geven van derzelver flegten imborst en lage sentimenten, geenzins overeenkomende met het nobel bestaen van een Militair of Officier.

En daerom die van den Wel-Edelen Gestr. Krygsrade, na rype deliberatie van zaken, gelet hebbende

de

NYMEGEN. de op alles, waer op in dezen eenigzins te letten stonde, en considererende teffens beide der Beklaegden langdurige zware en pœnibele detentie, doende regt, beide de Beklaegden voor eerst degraderende en van alle Eer en Character ontzettende; voorts met eenparigheid van Stemmen, den Beklaegden BORKENSTEIN hebben verklaerd Infaem en Eerloos; dat dienvolgens dezelve zal gebragt worden voor het Front van de Parade, alwaer hem Beklaegden door den Scherprichter den Degen gebroken en voor de Voeten geworpen zal worden, als zich onwaerdig gemaekt hebbende dien langer te dragen; denzelven voorts bannende uit de zeven Geunieerde Provintien en het Ressort van de Generaliteit, op pœne, zoo tegens dit Bannissement mogte inkomen, van zwaerder straffe.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

Hebbende wyders die van den Wel-Edelen Gestr. Krygsrade den Beklaegden STUMPEL, als Lieutetenant ten dienste van den Staet, Gecasseert en Inhabiel verklaerd, om ooit of immermeer den Lande, op wat wyze het ook zy te konnen dienen; met verdere Condemnatie van beide deze Beklaegden in alle de Kosten en Misen van Justitie ter zake voorsz. gevallen, ter taxatie en moderatie van den Wel Ed. Gestr. Krygsrade, en met ordre van Restitutie van het gene by hen, uit hoofde van die getekende Wissels of Handschriften, kwalyk en verkeerdelyk genoten en geprofiteerd is geworden; zullende dezelven zoo lang in Arrest en Detentie blyven, tot dat aen alle 't gene voorsz. zal wezen voldaen; ontzeggende wyders den Klager zynen verderen Eisch en Conclusie.

Aldus gedaen en eenparig gesententieerd in den Krygsraed te Nymegen den 15 Juny 1753.

Was geparapht. G. G. VAN HAERSOLTE, *onderstond* ter Ordonnantie van den Krygsraed en *was geteekend* E. DE MAN, Audr. Milr.

IN *margine stond* „ Hare Koningklyke Hoogheid, „ gezien en geëxamineerd hebbende het nevens- „ staen-

„ staende Vonnisse, heeft goedgevonden het zelve „ by dezen te approberen. Actum in 's Gravenha„ ge den 9 July 1753. *Was Geparapht.* ANNE, „ *Onderstond* ter Ordonnantie van Hare Koningkly„ ke Hoogheid, en *was geteekend* J. DE BACK". *Lager stond* Receptum pronunciatum & executum den 11 Julii 1753. en *was geteekend* E. DE MAN Audr. Milr.

NYMEGEN.

Sententie over J. F. Borkenstein en J. H. C. Stumpel.

In Fidem Copiæ

E. DE MAN, Audr. Milr.

Vermits de gemelde Koster *Veltkamp* op verzoek van den voorsz. *Borkenstein* in verzekering was genomen, om tegen de Gesententieerden gehoord en onderzogt te worden; en by de bovenstaende Sententie des Krygsraeds zoo goed als onschuldig verklaerd is, heeft de Magistraet dezer Stad goedgevonden den voorn. *Veltkamp* uit deszelfs hechtenisse te ontslaen, als blykt uit het volgende

Extract uit het Raedsignaet der Stad Nymegen over den Jare 1753.

Veneris den 13 *July* 1753.

Resolutie om Veltkamp uit deszelfs hechtenisse te ontslaen.

IS ter Vergadering voortgebragt en geproponeerd hoe dat *Frederik Antony Veltkamp*, Custos van dezer Stads Broederen of Kleine Kerk, op verzoek en instantie van den gewezen Luitenant *Borkenstein*, binnen deze Stad, in verzekerde Bewaring by den Stokmeester dezer Stad was gesteld, om tegens de doenmalige Gevangene en nu Gecondemneerde Militaire Officieren *Borkenstein* en *Stumpel* geëxamineerd, verhoord en geconfronteerd te worden, over het afgeven en tekenen van twee Wissels, ten behoeve dier Officieren, met alle de omstandigheden daer toe gehoorende: welke een en andere tot diverse reizen geschied en werkstel-

„ lig

NYMEGEN. lig gemaekt zynde, de Proceduren tegens die Militaire Officieren voor den Krygsraed binnen deze Stad geëntameerd, voldongen, afgedaen, en by Hare Koningklyke Hoogheid Mevrouwe de Princesse van Orange en Nassau, Gouvernante enz. al nu den 9 dezer maend was geapprobeerd; by welk Vonnis opgem. Officieren niet alleen waren gecasseerd, voorts meerder en minder gecondemneerd, maer dezelve daer en boven gelaft de ontfangene penningen dier Wissels, als indebité van opgem. *Frederik Antony Veltkamp* ontfangen, aen den zelven te moeten restitueren, zonder dat dezelve *Frederik Antony Veltkamp* in of by dat Vonnis in het minste is getoucheerd en belast geworden; of ook elders den Rechten genoegzaem is gebleken, dat voorn. *Frederik Antony Veltkamp* zich ergens in schuldig zoude hebben gemaekt: Op welk een en ander naer behooren gedelibereerd zynde, hebben Hun Edele en Achtbare goedgevonden opgemelden *Frederik Antony Veltkamp* uit zyne verzekerde Bewaringe te ontslaen en op vrye voeten te stellen, zoo en als gedaen word by dezen.

Resolutie om Veltkamp uit deszelfs bechtenisse te ontslaen.

(*Onderstond*)

In Fidem Extracti

(*En was geteekend*)

ANTHONIS VOS.

H O L L A N D.

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE. VErmits al de gepensioneerde Officieren, zoo die der gewoonlyke Militie als der Waerdgelderen, volgens ordres van het Land verpligt zyn hunne vaste Woning binnen het rechtsgebied van den Staet te houden, en men echter bevonden heeft, dat de Attestatien, door de Solliciteurs, ten be-

behoeve van zoodanige gepensioneerde Personen ter Finantie ingegeven, ten aenzien van het bewys, dat de voornoemde gepensioneerde Officieren en Waerdgelders hunne verpligting aen de voorn. ordres des Lands behoorlyk nakomen, niet voldoende zyn, hebben de Heeren Gecommitteerde Raden der Staten dezer Provintie, ten einde de voorsz. ordres voortaen beter en betamelyk opgevolgd worden, in de vorige Hooimaend een ernstig besluit genomen, als blykt uit de volgende Resolutie hunner Ed. Mog., den 18 der voorleden Hooimaend vastgesteld:

'S GRAVENHAGE.

DE Raedpensionaris heeft aen hun Edele Mog. voorgedragen, dat aen hem by examinatie was voorgekomen, dat de Attestatien door de Solliciteurs, ten behoeve van de gepensioneerde Officieren ter Finantie wordende overgegeven, ten aenzien van het bewys, dat de voornoemde Officieren hun *fixum domicilium* binnen het ressort van den Staet zyn houdende, niet voldeden aen de intentie van de ordres van het Land, als contineerende alleen dat uit de Missive van de gepensioneerde Officieren, geschreven uit...... ressorterende onder het ressort van den Staet, bleek dat dezelve aldaer woonden; dat ook in zommige Attestatien wierd gemeld, dat de Officieren met verlof uitlandig waren, zonder verdere mentie uit wat hoofde die dispensatie van de generale ordres sproot, en ook zonder mentie of dezelve zyn geremplaçeerd, of eenig ander Amt hebben bekomen; dat hy ook had bevonden, dat vele, en wel de meeste van de gepensioneerde Officieren van de Waerdgelders, uit kragte van hun Edele Groot Mog. Resolutien van 5 Augustus 1747 en 22 Augustus 1748 gelicentieerd en gepensioneerd, zich met 'er woon buiten deze Provintie bevinden niettegenstaende der-

Hoedanige Attestatien de Vita de gepensioneerde Officieren en Waerdgelders moeten inleveren.

's GRAVENHAGE.

Hoedanige Attestatien de Vita de gepensioneerde Officieren en Waerdgelders moeten inleveren.

der zelver pensioenen alleen ten laste van deze Provintie worden betaeld, tot welkers lasten alleen de voorschreve Waerdgelders ook zyn aengenomen en gebleven; dat hun Edele Groot Mog. ten opzichte van Emeriti Predikanten, en Predikanten Weduwen, en in andere gevallen altoos hebbende verstaen, dat dezelve binnen deze Provintie moeten blyven wonen, het aen hem, als zynde dezelve pensioenen van gelyke natuur, billyk was toegeschenen, dat de voorschreve gepensioneerde Officieren van de Waerdgelders ook binnen deze Provintie behoorden te moeten wonen; gevende vervolgens in bedenken, of hun Edele Mog. niet zouden goedvinden, zoo op het een als ander hier voren gemeld, nader te voorzien.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat de gepensioneerde Officieren, en zulks ook van de Waerdgelders, ter Finantie zullen moeten exhiberen behoorlyke Attestatien *de vita*, gepasseerd scabinael conform hun Edele Mog. Resolutie van den 30 November 1725, of ten minsten door den Sekretaris van de Stad of Plaets hunner woninge, houdende expresse verklaringe, niet alleen dat zy niet zyn geremplaceerd of eenig ander Amt hebben bekomen, maer ook, ten opzichte van de gepensioneerde Officieren uit de ordinaris Militie, dat dezelve woonen onder het ressort van dezen Staet, met designatie van de Plaets alwaer zy wonen; en ten respecte van de gepensioneerde Officieren van de Waerdgelders dat dezelven wonen binnen deze Provintie, met designatie van de Plaets als voren, alles conform de Formulieren hier agter geinsereerd, sub Num. 1 en 2 (*), op pœne dat bevonden wordende, dat zy in

(*) Deze luiden dus:

„ Num. 1. *Formulier van Attestatie voor de*
„ *Officieren uit de ordinaris Militie.*

„ WY ondergeschreven Schepenen
„ te verklaren by deze, ter
„ re-

in maniere voorschreve hun *fixum domicilium* niet binnen deze Landen of deze Provintie respective hebben, zy van de Lyste der gepensioneerde zullen worden geroyeerd; doch ten opzichte van de gepensioneerde Officieren van de Waerdgelders, voor zoo verre dezelven binnen dezen Staet, doch buiten deze Provintie wonen, dat het zelve eerst zal worden geëxecuteerd met 1 November aenstaenden; en is voorts goedgevonden, dat, voor zoo verre eenige gepensioneerde Officieren zouden willen sustineren, van de generale ordres van hun *fixum domicilium* als boven te houden, zouden zyn gedispenseerd, het zelve op een authenticque wyze zullen moeten doceren, om na examinatie daer op nader geresolveerd te worden.

'S GRAVENHAGE.

Hoedanige Attestatien de Vita de gepensioneerde Officieren en Waerdgelders moeten inleveren.

En zal Extract dezer worden gegeven aen de respective Solliciteurs en andere, de voorschreve gepensioneerde Officieren bedienende, om aen dezelve Officieren daer van kennisse te geven, als mede aen de Commisen en Boekhouder van de Finantie, om zich daer naer precise te reguleren, en

„ requisitie van gepensio-
„ neerd ten dienste der ver-
„ eenige Nederlanden, dat dezelve in levenden Ly-
„ ve, niet geremplacëerd of eenig ander Emplooi be-
„ komen hebbende, alhier woonachtig is.
„ Actum den

„ Num. 2. *Formulier voor de Officieren van*
„ *de Waerdgelders.*

„ WY ondergeschreven Schepenen
„ te verklaren by deze, ter
„ requisitie van gepensio-
„ neerd van de Waerdgelders
„ ten laste van de Provintie van Holland en West-
„ vriesland, dat dezelve in levenden Lyve, niet ge-
„ remplaceerd, of eenig ander Emplooi te hebben
„ bekomen, alhier en dus binnen deze Provintie
„ woonachtig is.
„ Actum den

'S GRAVENHAGE. en geen Ordonnantien te depecheren, voor dat daer aen volkomen zal wezen voldaen.

Wyders hebben hunne Ed. Mog., de Heeren Gecommitteerde Raden, vastgesteld, dat het getal der Solliciteuren Militair tot op acht en twintig zal uitsterven.

De Heeren Staten dezer Provintie kennis gekregen hebbende, dat, in de berekening van een' Hoet gemalen Run, waerby dezelve, volgens het eerste Artikel der Ordonnantie op de Ronde Maet, moet aengegeven worden, een' zeer ongelyken voet word gehouden; is door hun Ed. Gr. Mog., ten einde daerin te voorzien, by Publicatie van den 3. dezer Oegstmaend, vastgesteld: „ dat voortaen de Run zal betalen in het „ recht van de Ronde Maet, conform het „ eerste Artikel der Ordonnantie op de „ Ronde Maet, en dat ieder Hoet zal wor- „ den gerekend op twaelf honderd ponden".

B R I E L.

BRIEL. VErmits sederd eenigen tyd zich, in deze Stad, ook *Dolle Honden* hebben doen zien, hebben Burgermeesters en Regeerders, ten einde de droevige gevolgen, die daeruit zouden kunnen spruiten, zoo veel mooglyk, voor te komen, goedgevonden, op den 31 der jongste Hooimaend, by Uitroeping door de Stad, eene Waerschuwing te laten doen, behelzende dat niemant, die van de Diakoniën of andere Godshuizen hier bedeeld worden, voortaen eenigen Hond of Honden zal mogen houden; maer dezelven binnen twee-

mael

mael vierentwintig uren weg doen; op pœne van vervallinge der bedeelinge als Armen, en daerenboven arbitrale Correctie. Dat voorts allen, die in deze Stad Hond of Honden mogten houden, zorg moeten dragen dat dezelven niet op de Straet komen tot den 1. der aenstaende Slagtmaend, op verbeurte van een' gulden voor ieder Hond, zullende de op straet loopende Honden daerenboven dood geslagen of dood geschoten worden. Doch iemant zyn' Hond of Honden, uit noodzakelykheit, eens op Straet moetende laten komen, of met dezelven, uit de Stad ter Jagt gaen, zal dezelven, aen zelen en touwen wel verzekerd, moeten vasthouden, op boete als boven. BRIEL.

Ook is, op den 6. dezer Oegstmaend, by Publicatie van Bailluw en Leenmannen des Lands van Voorne, een' ieder gelast zyne Honden op te houden en vast te leggen, tot op den 1. der eerstkomende Slagtmaend, op de zelfde boete als in de Brielsche Waerschouwinge zoo even gemeld is.

UTRECHT.

UTRECHT.

BY Plakaet, door de Heeren Staten dezer Provintie, op den 8. dezer Oegstmaend gearresteerd, hebben hun Ed. Mog., by renovatie van vorige Plakaten (*), zoo den *In-* UTRECHT.

(*) Zie den Inhoud hier van onder anderen in ons V. Deel [1751] bladz. 471-475.

U-TRECHT. *In-* als *Uitvoer van Rundvee* verboden tot den 15 der aenstaende Maend October.

Hare Koningklyke Hoogheit, Mevrouw de Prinses Gouvernante en Hooggedachte Staten hebben, by Publicatie, mede op den 8. dezer Oegstmaend gearresteerd, goedgevonden het Eerste Artikel der Ordonnantie op het stuk van de Jagt in deze Provintie, op den 18 van September 1750 gearresteerd (*), in dezer voegen te amplieren:

Ampliatie van het 1. Artikel der Ordonnantie op de Jagt.

DAt de Raden in de Vroedschap der Stad Utrecht, en derzelver Sekretarissen, benevens de Raden van het Hof en derzelver Griffier, welke, volgens het gemelde Artikel, vermogen te jagen in eigener Persoon, voortaen gequalificeerd zullen zyn, om met een' Weiman- of gebrooden Dienaer te jagen; en dat de Regenten van de Steden Amersfoort, Rhenen, Wyk en Montfoort, geen Mechanique Handwerken of Nering doende, binnen de Jurisdictie van hunne Steden, in eigener Personen de Jagt mede zullen mogen exerceren.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. IN de vorige Maend hebben wy onzen Lezer medegedeeld de nadere Resolutie by de Heeren Staten dezer Provintie, op het advies der Vrouwe Gouvernante genomen, noopens de Straf-oeffening over Militaire Delicten, in het slot van welke Resolutie wy zagen, dat omtrent het doen compareren van

(*) Deze kan den Lezer vinden in ons IV. Deel [1750], bladz. 1402.

van Militaire Personen, wanneer dezelven door den Civilen Rechter, tot het geven van getuigenissen der. waerheit, zoo in 't Civile als Criminele, zullen gedagvaerd worden, by hare Koningklyke Hoogheit nader zoude worden voorzien. Dit geschied zynde is, daer van, door het Krygsgerecht alhier, op den 28. der vorige Hooimaend, de volgende Publicatie gedaen. LEEUWARDEN.

HEt Krygs-Gerechte der Friesche en Nassausche Regimenten allen den genen, die dezen zullen zien of hooren lezen SALUT: *doen te weten*; Also de Ed. Mog. Heeren Staten van Vriesland by derzelver Resolutie van den 5. dezer hebben goedgevonden, dat alle Burgerlyke, of buiten Militairen Dienst zynde Personen, voor den Militairen Rechter, zoo wel in het Civile als Criminele geciteerd wordende om Getuigenisse der Waerheit te geven, voor den Militairen Rechter ten dien einde zullen hebben te compareren, en daer toe onwillig zynde, door den Rechter, waer onder zy gehooren, *remediis prætoriis* zullen worden geconstringeerd, en hare Koningklyke Hoogheit Mevrouwe de Princesse Gouvernante heeft goedgevonden, ons by Missive van den 18 dezer aen te schryven en te gelasten, om de noodige voorzieninge te doen, dat alle Militaire Personen insgelyks, wanneer dezelven voor den Civilen Rechter in Vriesland tot het geven van Getuigenisse der Waerheit, zoo in het Civile als Criminele, gedagvaerd worden, voor den zelfden Rechter ten dien einde zullen hebben te compareren, en om wyders die gene, welke onwillig bevonden mogten worden, daer toe Gerechtelyk te constringeren. *Zoo is 't*, dat wy noodig en dienstig geoordeeld hebben, om, ingevolge hooggedachte hare Koningklyke Hoogheits ordre, by dezen aen alle Hooge en Lage Militaire Personen in deze Provintie te gelasten en te ordonneren, om, wanneer dezelven voor den Civilen Rechter in deze Provintie tot het geven

Dat Militaire Personen voor den Civilen Rechter Getuigenis der Waerheit moeten geven.

Leeu-warden. ven van Getuigenisse der Waerheit, zoo in het Civile als Criminele, gedagvaerd worden, voor den zelfden Rechter ten dien einde te compareren; by gebreke dies dat de onwilligen daer toe door ons Gerechtelyk zullen worden geconstringeerd. Enz.

Dokkum.

Dokkum. OP den 11. der jongste Hooimaend, des namiddaegs tusschen 3 en 4 uren, had men hier een vreeslyk Onweder van sterken Wind, Donder, Bliksem en Hagel, van welken laetsten sommige Steenen 2 en 2½ Loot zwaer bevonden zyn. Dees Bui, uit den Westen opgekomen, heeft byna al de Glazen der Huizen, aen de Oost-zyde der Stad staende, vernield. Ook heeft men kort daer na een meenigte van Duiven, Kievitten en andere Vogels op de om de Stad liggende Velden dood gevonden.

OVERYSSEL.

Deventer.

Deventer. DE Heeren Staten dezer Provintie goedgevonden hebbende den *Tyd tot de Jagt*, volgens Reglement en Publicatie hunner Ed. Mog. van den 11. van April 1748 bepaeld om in te gaen met den 17. van September, en te eindigen met den laetsten van February, een Maend te verkorten; hebben, by Publicatie van den 7. der vorige Hooimaend vastgesteld, „ dat de tyd, tot de Jagt bepaeld, voortaen by continuatie wel *zal ingaen met den* 17. *van September;* doch *eindi-*

„ *gen*

„ *gen met den laetsten van January*: mitsgaders, „ dat *niemant zal mogen*, zelfs niet in den voorsz. „ tyd tot de Jagt bepaeld, eenige *Faisan-* „ *ten schieten*, vangen of eenigzins bescha- „ digen, by een boete van zestig Daelders, „ te verbeuren door die gene, die zich daer „ aen schuldig zal hebben gemaekt, *binnen den* „ *tyd van twee jaren*". DEVENTER.

Vermits door de langdurige en zware Bezoeking der Sterfte van het Rundvee, zeer vele Ingezetenen dezer Provintie zwaer gedrukt, verarmd en daer door buiten staet gesteld zyn om de aen den Lande verschuldigde Lastgelden behoorlyk op te brengen, hebben hooggemelde Staten op eene Verminderring van dezelven bedacht geweest, waer van, door hunner Ed. Mog. Gedeputeerden, den Ingezetenen kennis is gegeven by Notificatie, gedaen op den 2. dezer Oegstmaend, en behelzende:

Resolutie der Staten tot Vermindering van sommige Belastingen.

DAt Ridderschap en Steden hebben geresolveerd, uit consideratie van het onvermogen, waer in vele Ingezetenen ten platten Lande, en Eigenaren van Weiden en Hooilanden vervallen zyn, door de zware Sterfte onder het Rundvee, de *extraordinaris Verponding* voor dezen jare 1753 te verminderen op een vierde part, en de *extraordinaris Contributie* op een achtste part, mitsgaders het *Vuurstedegeld* met een' Daelder op ieder Vuurstede. Invoegen dat over het loopende Jaer 1753 niet meer gevorderd of betaeld zal worden dan een ordinaris en een vierde extraordinaris Verponding, eene ordinaris en een achtste extraordinaris Contributie, en vier guldens tien stuivers van ieder Vuurstede.

Dat Ridderschap en Steden wyders hebben geconsenteerd in all' de verdere Middelen van Collecte en van Verpachtinge, welke in den voorledenen

DEVENTER. nen jare geheven en in trein zyn geweest. Waernaer de Generale en Subalterne Ontvangers, en allen dien het verder aengaet, zich hebben te regelen.

Z W O L.

ZWOL. NU zullen wy onze belofte, in de vorige Maend gedaen, namelyk om van het Besluit der Ed. Mog. Heeren Staten van Overyssel, ten einde de Nieuwe Bezwaren over de Leer van Dnus *van der Os* voor het Classis mogte gebragt worden, en wat verder daer toe betreklyk zy, onzen Lezer een beknopt Verhael mede te deelen, voldoen.

Om de voorsz. Nieuwe Bezwaren dan ter beoordeelinge van het Classis te mogen brengen, diende het volgende Requeſt, door het Meerder gedeelte des Kerkeraeds ontworpen en aen hun Ed. Mog. overgeleverd:

Edel Mogende Heeren, Ridderschap en Steden, Staten van Overyssel.

Verzoek des Kerkeraeds om de Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os voor het Classis te mogen brengen.

OP het goedgunstig Advys van hare K. Hoogheit, Mevrouwe de Princesse Gouvernante, begrepen in de nevensgaende sub Lit. A (*), neemt de Kerkeraed der Gereformeerde Nederduitsche Gemeente te Zwolle de vryheid van zich met navolgende verzoek te veryoegen ter tafel van U Edel Mogenden.

De E. Kerkeraed heeft de eer, aen U Edel Mog. kennis te geven, hoe 'er sederd de onderteekening der zoogenaemde Vredes-artikelen door Dnus *van der Os*, wederom Nieuwe Bezwaren over deszelfs Leere in onze Gemeente zyn ontstaen, waer van 'er een door Dnus *van Zutphen* op den 7. December 1752 is ingebragt in de Kerkeraeds Vergaderinge, (waer van wy de eere hebben Kopye hier nevens te voe-

(*) Zie deze hier voren bladz. 349.

voegen ſub Lit. B (*); doch hoe zy tè gelyk zich verlegen vind, hoe omtrent dezelven te handelen, als verſerende in zoodanige omſtandigheden dat, wanneer men in den Kerkeraed tot derzelver onderzoek en beoordeeling overging, men billyk te vreezen had, dat zulk eene geëntameerde Procedure in de beginſelen reeds vernietigd en verydeld zoude worden, nadien het Minder-gedeelte het Meerdere, en deze wederom vice verſa het Mindere-gedeelte met ruim zoo vele redenen voor partydig zoude verklaren. Weshalven zy op het allereerbiedigſt verzoekt, dat U Edel Mog. mogen goedvinden het onderzoek en de beoordeeling aller Nieuwe Bezwaren (ongeprejudicieerd het recht des E. Kerkeraeds in het vervolg) te demanderen aen het E. Claſſis van Zwolle, als zynde volgens de Kerken-ordening de competente en wettige Richter in de tweede inſtantie, dewelke ook alleen naer Kerken-orde bevoegd is tot het vellen van een deciſief oordeel over de Leere van een' Predikant.

ZWOLL. *Verzoek des Kerkeraeds om de Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os voor het Claſſis te mogen brengen.*

Dit verzoek, Edel Mog. Heeren, doet de E. Kerkeraed, met te meer vertrouwen, als durvende zich beloven dat langs dezen weg de zuiverheit der Leere bewaerd, en de ruſt en eendragt in de Kerke zal herſteld worden, en alle zwevende en van tyd tot tyd, zoo binnen als buiten deze Provintie, vermeerderde Geſchillen en bewegingen zullen ophouden. 't Welk doende enz.

Uit naem en laſt des E. Kerkeraeds te Zwolle,

(*is geteekend*)

DANIEL DE GIMMER, *Synedr. p. t. Scriba.*
JACOBUS DOITSMA, *q. q.*

Tegen dit Requeſt leverde het Minder Gedeelte des Kerkeraeds, als mede Dnus *van der Os*, ieder een afzonderlyk Contra-Requeſt,

(*) Zie hier voren bladz. 127.

Zwoll. queſt, aen de Staten over, luidende dat van het Minder Gedeelte des Kerkeraeds dus:

Edele Mogende Heeren, myn Heeren, Ridderſchap en Steden, de Staten van de Provintie van Overyſſel.

Requeſt van het Minder-gedeelte des Kerkeraeds ter ſtremminge van dit Verzoek.

GEven met allen verſchuldigden Eerbied te kennen de ondergeſchreven Predikant, Ouderlingen en Diakenen van de Gereformeerde Nederduitſche Gemeente dezer Stad Zwolle, hoe dat Dnus *van Zutphen*, Predikant dezer Stad, den 7. December 1752 in een Extraordinairen Kerkeraed heeft ingeleverd eenige Bezwaren over een Predikaetſie van Dnus *Antonius van der Os*, insgelyks Predikant dezer Stad, op den 19 November 1752 over Handel. XVII. vs. 11. Waer op by het Meerderdeel des E. Kerkeraeds gereſolveerd is die Bezwaren aen hare Kon. Hoogheit toe te zenden, met verzoek dat hoogſtdezelve goedvinde en permittere dat gem. Bezwaren ter judicature gebragt worden in den ſchoot van de E. Claſſis van Zwolle, met voorbygaen van den E. Kerkeraed, onder pretext dat eenige Leden van die Vergaderinge van partydigheit worden verdagt gehouden.

Tegen welke Reſolutie des E. Kerkeraed de ondergeſchreven zich geoppoſeerd en geproteſteerd hebben, wyl zy vermenen dat die Bezwaren allereerſt behoorden geſteld te worden in handen van Dnus *van der Os* als Beklaegden, en aen zyn Eerw. gelegenheit gegeven om daer op te berichten het gene hy oordelen zoude tot zyne defenſie dienſtig te zyn, om als dan, zoo de E. Kerkeraed zulks noodig oordeelde, die ſtukken, zoo de Beſchuldigingen ter eenre, als de Verweringe ter andere zyde, gezamentlyk aen hare Kon. Hoogheit toe te zenden; gelyk ook Dnus *van der Os* zulks zeer inſtantelyk by den E. Kerkeraed verzogt heeft; maer welk verzoek hem is afgeſlagen; en wyl zy Supplianten ook vermenen dat hun als Leden van den E. Kerkeraed, die onder geenerlei voorwendzel voor partydig in die zake kunnen gehouden

wor-

worden, het Recht om over die zaek te voteren en te judiceren, door hunne Medeleden geenszins kan betwist worden, noch zy op eenige maniere, tegen wille en dank in hun recht mogen bekort of benadeeld worden.

Zwoll.

Requeft van het Minder-gedeelte des Kerkeraeds ter ftreminge van dit Verzoek.

Dat de E. Kerkeraed evenwel, onaengezien hunne Protestatien en de redenen daer voor geallegueerd, by meerderheit van stemmen heeft kunnen goedvinden te concluderen de gem. Bezwaren, zonder de defensie van Dnus *van der Os*, aen hare Kon. Hoogh. af te zenden, en te gelyk een verzoek te doen om de Bezwaren direct in den schoot van het Eerw. Classis te brengen, met voorbygaen van den E. Kerkeraed.

Gelyk het Meerendeel des E. Kerkeraeds zyne stukken den 17, en de Supplianten in dezen de hunne den 18 February 1753 aen hare Kon. Hoogheit hebben afgezonden, behaegde het hare Kon. Hoogheit goedgunstig aen den E. Kerkeraed een Missive in te zenden, in dato den 14 April 1753 (die copyelyk hier aen geannecteerd is) in substantie behelzende, dat, vermits zyn Doorl. Hoogheit, onze Erfstadhouder, glorieuser gedagtenisse, de vorige Klagten tegen Dnus *Antonius van der Os* goedgevonden heeft aen het Oordeel van de Heeren Staten dezer Provintie over te laten, hare Kon. Hoogheit vermeent dat het gevoeglykst zou zyn, dat de verzoeken, noopens de quæstie van judicature over de Nieuwopgekomene Bezwaren tegen Dnus *A. van der Os*, aen hooggemelden Heeren Staten gebragt wierden.

Weshalven zy Suppl. zich ootmoedig aen U Edel Mog. addresseren, met nederig verzoek, dat Uw Edel Mog. hen by hun deugdelyk regt maintineren, en niet toelaten (onder wat voor schynschoone voorwendzels) dat die Nieuwe Bezwaren ter judicature van het E. Classis gebragt worden, voor en aleer dezelven by den E. Kerkeraed onderzogt, wederzydsche partyen gehoord en daer over gevoteerd is, en deze inbreuk in het Recht van den Kerkeraed te prævinieren, vermits de Kerkeraed deze en andere zaken niet, dan alleen met eenparige stemmen, en zulks dan nog ongeprejudicieerd en voorbehoudens hun

ZWOL. recht als van ouds, ter beoordelinge aen een' ander kan overbrengen.

'tWelk doende enz.

JOANNES VAN ROSSUM, *Bedienaer des G. Woords.*
LUCAS NYLAND,
HERMANNUS KRAGT, } *als Ouderlingen.*
FREDRIK BOOTS,
R. VAN DEN BURG,
A. E. MEYER, Junior. } *als Diakenen.*
DERK HARTOG,

Zwolle den 2 July 1753.

Het Requeſt van Dnus *van der Os* aen hun Ed. Mog. ſprak dus:

Aen de Edele Mogende Heeren, myne Heeren, van de Ridderſchap en Steden, uitmakende de Staten des Lands van Overyſſel.

EDELE MOGENDE HEERREN.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds geſtremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

GEeft met alle ſchuldige eerbiedigheid te kennen *Antonius van der Os*, Bedienaer des Goddelyken Woords te Zwolle, hoe hy al voor lange gewichtige redenen zoude gehad hebben om zich by Requeſte aen hunne Ed. Mog., als de Hooge Overigheid dezer Provintie, te addreſſeren, ten einde om door het hoog gezag van hun Ed. Mog. te obtineren, dat over de meenigvuldige Vexatien en Injurien, door eenige Leden des E. Kerkeraeds van Zwolle, met hunne adherenten, hem aengedaen, hem die reparatie van eere, en andere ſatisfactie mogte wedervaren, die hem met recht zoude competeren, en zyne vyanden den luſt benemen kunnen om hem weder te moleſteren.

Dat zulks echter tot hier toe by hem is nagelaten, en ook in 't vervolg zal nagelaten worden, is geſchied en zal geſchieden uit deze navolgende Conſideratien. Als voor eerſt, om dat hy ſchroomt met zyne particuliere querellen de deliberatien van Hun Ed. Mog. over het welzyn van 't gemeen te ſtoren. Ten ande-

deren, om dat hy dat heeft aengezien als een noodzakelyk gevolg van U Ed. Mog. Resolutie over deze zake genomen, en daerom verwacht heeft, en ook nog verwacht, dat U Ed. Mog. uit hun zelven hem van het volkomen effect daer van zullen doen gauderen. Ten derden, om dat hy het met den plicht van een' Christen, en hoe veel te meer van een' Voorganger in de Christelyke Leere, alzoo bestaenbaer acht om ongelyk en schade te lyden, als satisfactie te vorderen. ZWOL.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Edoch, dewyl by het Meerder-gedeelte van den Prætensen Kerkeraed van Zwolle, op den 26. der vorige Maend Juny, resolutie genomen is om by Requeste van U Ed. Mog. te verzoeken, en met de een' of andere reden daer op te insteren, dat de Nieuwe Beschuldigingen, die zy voorgeven aengaende zyne Leere, tegen hem te hebben, met voorbygang van den Rechter ter eerster instantie, te weten den Kerkeraed van Zwolle, aenstonds ter judicature van de E. Classis van Zwolle mogen worden gesteld; zoo heeft hy, achtervolgende den voet, by hem gehouden toen zy diergelyk Request aen H. K. H. de Vrouwe Gouvernante dezer Provintie hebben gepresenteerd, niet kunnen afzyn, om tot maintien van zyn eer en amt, ook van zynen kant aen U Ed. Mog. te remonstreren de redenen, waeromme hy oordeelt dat U Ed. Mog. (met reverentie gesproken) hun zoodanig een verzoek niet behoorden in te willigen.

Want offschoon de Suppliant van de billykheid en rechtvaerdigheid van U Ed. Mog. wel dat vaste vertrouwen heeft, dat zy, volgens den bekenden regel *audi & alteram partem*, op dat Request des Kerkeraeds niet zouden gestatueerd hebben, zonder het zelve eerst te stellen in handen van den Suppliant, en te hooren wat hy daer tegen mogte hebben in te brengen, en hy daeromme met deze Remonstrantie tot zo lange had konnen supersederen: evenwel heeft hy voor zich *in omnem eventum* wel het veiligst geoordeeld, hier mede in de voorbate te zyn, en zich te verstouten tegenwoordig van zelven U Ed. Mog. aen te

Zwol. te bieden het voornaemste dat zy hier na van hem zouden kunnen requireren. Het welk ook wel het dienstigste voor U Ed. Mog. zal zyn, om deze zake te eer tot dat einde te kunnen brengen, dat hy en andere uwe goede onderdanen zoo lange verlangd hebben te zien.

Duns van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of andersints die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Het geen de Suppliant tegen dat Requeft des Kerkeraeds U Ed. Mog. te remonstreren heeft, bepaelt hy tot deze twee hoofdzaken. Voor eerst, dat U Ed. Mog. behoorden, door hunne hooge Autoriteit, die geheele actie, die de Kerkeraed van Zwolle hem *de novo* wil aendoen, te doen cesseren. Ten anderen, zoo U Ed. Mog. dat anders mogten goedvinden, dat zy evenwel niet behoorden toe te laten, dat in die procedure de Kerkeraed van Zwolle zoude worden voorby gegaen.

Tot bewys van het eene en andere zal de Suppliant niet alles bybrengen, dat hy wel zoude kunnen doen. Maer alleenlyk 't geen hy het gewigtigste en genoeg oordeelt, om het geduld van U Ed. Mog. niet te veel te vergen.

Wat dan het eerste betreft. Om dat behoorlyk te adstrueren, zal de Suppliant eerst aentoonen dat U Ed. Mog. wel redenen zouden hebben om zoo te doen, genomen eens dat het inderdaed Nieuwe Beschuldigingen waren, welke die van den Kerkeraed daer voor debiteren. Ten anderen, dat U Ed. Mog. veel meer redenen hebben om zoo te doen, om dat het geen Nieuwe Beschuldigingen zyn, maer de zelfde oude Beschuldigingen, die by Resolutie van U Ed. Mog. voor afgedaen zyn verklaerd geworden, en dat dat voorgeven van Nieuwe Beschuldigingen niet anders is als een feinte, om onder dat prætext die oude actie weer aen den gang te helpen en voort te zetten, en het Advys van de H. E. W. Theol. Fac. van Leiden te condemneren, en U Ed. Mog. Resolutie te eluderen.

Wat wederom het eerste betreft. Die redenen oordeelt de Suppliant dat resideren, voor eerst in de personen, die dit Requeft aen U Ed. Mog. heb-

Zwoll.

Daus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

hebben gepresenteerd, en den Suppliant deze Nieuwe Actie willen aendoen. Ten anderen in den persoon van den Suppliant, tegen wien zy dit Requeſt aen U Ed. Mog. hebben gepresenteerd, en wien zy deze Actie willen aendoen. Ten derden, in den tyd wanneer zy hem deze Actie willen aendoen.

Het geen de Suppliant op de Personen Requestanten heeft aen te merken, bepaelt hy tot deze twee stukken. Voor eerst dat zy geenzins die zyn, daer zy zich by U Ed. Mog. voor uitgeven, te weten, de Kerkeraed van Zwolle. Ten anderen, dat, genomen dat zy dat waren, zy evenwel reprochabel zouden zyn

Want dat zy zich by U Ed. Mog. uitgeven voor den Kerkeraed van Zwolle, steunt alleenlyk daer op, dat zy sustineeren het Meerdergedeelte daer van te zyn. Dat recht was, by aldien zy in die sustenue wel gefundeerd waren. Maer zoo zy dat niet zyn, gelyk de Suppliant toonen zal, hebben zy geen het minste recht om in dat caracter voor U Ed. Mog te verschynen. Want die superioriteit, die zy zich toeschryven, eenig en alleen daer uit resulteert, dat eenige personen, die geen Leden van den Kerkeraed zyn, zich daer in hebben ingedrongen, en de wettige Leden van den Kerkeraed daer uit zyn geweerd. Om het welke te verstaen, U Ed. Mog. moeten weten, dat het reeds een half jaer is geleden, dat de Kerkeraed alhier is veranderd geworden, en de nieuwe Leden van dien op de gewone wyze daer toe zyn gedispicieerd. Welke dispectie het essentiele van de verkiezinge des Kerkeraeds is. Maer op het pretext van een abuis of misslag, die in eenigen deele van die dispectie zoude zyn voorgevallen, hebben eenige Leden des Kerkeraeds ondernomen, voor dat gedeelte, waer in dat abuis zoude plaetze hebben, een tweede dispectie te doen. Waer op de Wel Ed. H. A. Magistraet van Zwolle, ter requisitie van den Broeder, die zich achtte by de tweede dispectie beledigd te zyn, wel gelast heeft aen den Kerkeraed, om met de confirmatie

van

ZWOL.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

van die dispectie niet voort te varen. Maer over het verschil zelve, dat door den gemelden Broeder aenstonds voor de Rechtbank van hunne Wel-Ed. Hoog Achtb. is gebragt, is tot op dezen huidigen dag toe geen uitsprake gedaen. Zoo als de Suppliant meent dat aenstonds hadde kunnen en behooren te geschieden. Welk dilay de eenige grond is, waerop die persoonen, welker bedieninge is geëxspireerd, en door geenig besluit van den Kerkeraed in hunne diensten zyn gecontinueerd, zich verstout hebben in den Kerkeraed te verschynen, daer naer gewoonte te voteren, de Classicale en Synodale Commissien, in prejudicie van de wettige Leden, aen zich te trekken, en met dit Request U Ed. Mog. lastig te vallen, maer hun geenszins eenig recht daer toe geeft. Dit is de grond waerop de Suppliant oordeelt, dat U Ed. Mog. dit Request niet kunnen aenzien, als gepresenteerd door den Kerkeraed van Zwolle. Waerby U Ed. Mog. nog gelieven te considereren, dat, wat ook by dezen onwettigen Kerkeraed tegen den persoon van den Suppliant, of iemand anders geëntameerd mogte worden, nooit by de Gemeente van Zwolle, waer van de Kerkeraed volgens het XI. Articul der Kerke-Ordeninge maer Representanten zyn, geaggreëerd, maer altyd voor nul en van geener waerde zal gehouden worden. Te meer, dewyl de meeste Leden daer van in die vaste persuasie zyn, dat het geen abuis of misslag is, waer uit deze confusie in den Kerkeraed is ontstaen, maer dat het alles voortkomt uit een gepremediteerd Project, om de Constitutie van den Kerkeraed in die termen te brengen, waerin die zich thans bevind. Alleenlyk om daer in den baes te blyven spelen, en naer hun welgevallen met den Suppliant en zyn Collega van Rossum om te springen, en door de moderate mannen, op welke zy voorzagen dat het lot der verkiezinge vallen zoude, en ook gevallen is, daer in niet verhinderd te worden. Wat dissensien nu en scheuringen daer uit in de Gemeente zouden kunnen ryzen, zoude den Suppliant niet zwaer vallen, met

goe-

goede redenen en exempelen, hoe het elders in diergelyke gevallen gegaen is, aen te toonen. Maer het zoude by U Ed. Mog. overtollig zyn.

ZWOLL.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anders zins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Om nu verder te toonen dat U Ed. Mog., uit aenmerkinge van de Perfonen Requeftanten, goede redenen zouden hebben om hun niet te permitteren den Suppliant *de novo* te vervolgen. Schoon genomen dat zy de Kerkeraed van Zwolle waren, meent de Suppliant dat U Ed. Mog. deze perfonen kunnen en moeten confidereren in deze drie adfpecten of qualiteiten.

Voor eerft, *ut Calumniæ Damnatos*, of ten minften die dat behoorden te zyn. Te weten het voornaemfte gedeelte daer van, en die, uit welker koker, als bekend is, het alles komt. Want dat de Hoog-Eerw. Theol. Fac. van Leiden geen definitive uitfprake over de zake van den Suppliant gedaen heeft, zoo als U Ed. Mog. op hen verzocht hadden, maer door een *tentamen concordiæ* die getracht heeft te affopieren, daer van geven zy in hun Advys wel eene reden. Maer een andere reden, die zy daer voor hadden, hebben zy toen niet zonder reden achtergehouden. Welke de Heer Profeffor van den Honert, die daer zonder twyffel goede wetenfchap van heeft, naderhand, geirriteerd door den ftank, die men zyn Hoog-Eerw. vergold voor den dank, dien zy hem fchuldig waren, in twee byzondere Gefchriften heeft gelieven te openbaren. Namelyk dat zulks ook gefchied is om de Befchuldigers van den Suppliant te fparen. Nu zoo de Hoog-Eerw. Faculteit geen denifitive uitfprake heeft willen doen, om de Befchuldigers van den Suppliant te fparen, kunnen U Ed. Mog. ligtelyk opmaken, dat zoo zy die eens niet hadden willen fparen, en eene definitive uitfprake over die zake gedaen hadden, dezelve zekerlyk ten voordele van den Suppliant, en ten nadeele van zyne Befchuldigers, zouden zyn uitgevallen. Dat niet konde vallen, zonder dat zy by de Faculteit, was het niet met uitgedrukte woorden, ten minften met der daed, voor Calumniateurs verklaerd wierden.

Nu

ZWOL. Nu, zoo dat eens geschied was, zonder twyffel zoude zoodanig een Advys, zoo wel by U Ed. Mog., die geen personen aenzien, zyn geratificeerd geworden, als dit voor zyne partyen gunstig Advys geratificeerd geworden is. Men stelle dan maer als of het in der daed geschied was, 't geen hadde kunnen geschieden, en het is bewezen, dat de Suppliant heeft geposeerd. Waer nevens mogelyk ook in aenmerkinge behoorden genomen te worden, de navolgende circumstantien. Als dat zy deze Actie willen aendoen den zelfden persoon, omtrent wien zy in de voorgaende Actie in dierwyze gesuccumbeerd hebben *in causa simili*, of een zake van de zelfde nature, als die, waer in zy gesuccumbeerd hebben, in een zake, die, schoon zy eene wettige Actie hadden, echter geenszins eenig crimen zoude involveren, en dat zy door geenig teeken van berouw of leedwezen die faute gebeterd hebben. Nu begrypt de Suppliant ligtelyk uit de kennisse van de natuurlyke billykheid, die hy met alle menschen gemeen heeft, dat indien zoodanige personen, in die of diergelyke omstandigheden, eenigzins geadmitteerd mogen worden, om tegen een persoon, die ter goeder naem en faem staet, gelyk de Suppliant is, te ageren, zulks echter niet als met de uiterste circumspectie en omzichtigheid behoort te geschieden. Maer wat daer van eigentlyk by de beschreve rechten is gestatueerd, of door de practyk gerecipieerd, dat is van de studie van den Suppliant niet, en zullen U Ed. Mog. dat beter weten als hy hun zoude kunnen zeggen.

Baas van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Ten tweeden, als *Warzoekers en Twistmakers*, die 't als verzworen hebben om den Suppliant ongemolesteerd te laten, en zich verbonden om hem op alle mogelyke wyze te vexeren, en daer niet van te desisteren, voor dat zy hun boos oogmerk bereikt zullen hebben. Om dat op de kortste wyze waer te maken, zal ik hen uit hunnen eigen mond oordeelen. Want zy schryven in een Antwoord aen den Kerkeraed van Amsterdam, te lezen

zen in het Zesde Stuk der Nederlandsche Jaerboeken voor het Jaer 1752, dat zy van hun querel met den Suppliant niet eer zullen aflaten, voor dat hy *de Zaligmakende Leere in 't openbaer en in 't byzonder in al deszelfs deelen onbewimpeld verkondige, bondig bevestige, ernstig voorsta, en volstandig daer in voortga.*

ZWOLL.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of andersins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Ziet eens, bidde ik u, hoe veel achterdeuren zy in die weinige woorden open, hoe veel slagen zy om den arm houden, om wat en hoe de Suppliant ook mogte leeren, daer altyd wat op te zeggen te hebben. Want houdt hy zich bezig met de voornaemste Leerstukken van den Christelyken Godsdienst te leeren, zoo als hy doet, zy zullen zeggen dat hy die niet allen leert. Leert hy die allen, zy zullen zeggen dat hy die niet leert met de vereischte klaerheid; dat zy te kennen geven met het woord *onbewimpeld*. Doet hy dat met de vereischte klaerheid, zy zullen zeggen, dat hy die niet met de beste en krachtigste Schriftuurplaetsen bewyst; dat zy te kennen geven met de woorden *bondig bevestige*. Doet hy ook dat wel, zy zullen zeggen, dat hy de dwalingen niet genoeg wederlegt; dat zy te kennen geven met de woorden *ernstig voorsta*. Doet hy dat alles zoo in zyne Predikatien, zy zullen zeggen dat hy het zoo niet doet in zyne Catechisatien, Huis- en Krank-Bezoekingen en andere 't Zamensprekingen; dat zy te kennen geven met de woorden *in 't byzonder*. Nu behoorden alle deze dingen wel zoo gedaen te worden; maer voor eerst zyn het dingen, die geen vaste bepalinge hebben; ten tweeden, doet de Suppliant die dikwils zoo niet; waerom zy daer omtrent altyd wel wat kunnen vinden, dat zy in hem met reden berispen, of zonder reden capteren kunnen. Zoo dat het in effect even zoo veel gezegd is, als dat zy eer niet zullen rusten, voor dat de Suppliant zich van hun, die dat alles zoo volmaektelyk doen, laet voorschryven wat stoffen hy prediken, en wat hy daer over zeggen zal, wat hy de Kinderen zal leeren, de Kranken

Zwol. toespreken, ja zelfs wat hy spreken zal, als hy eens by een' Vriend gaet om wat te kouten. Wat dit nu behoorde opereren, ten aenzien van het Requeft U Ed. Mog. aengeboden, daer zegt de Suppliant in effect het zelfde van, als by het voorgaende van hem gezegd is geworden.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Maer dat de derde qualiteit, waerin U Ed. Mog. deze personen moeten beschouwen, zekerlyk dat effect behoorde te hebben, als de Suppliant heeft voorgesteld, daer in meent hy dat hy op zyn eige wetenschap vast genoeg ingaet.

Die qualiteit is dat zy zyn *Contumaces*, die U Ed. Mog. Resolutie tot nog toe niet hebben geobedieerd. Waer in klaerlyk ligt opgesloten, dat de zake wel is afgedaen ten aenzien van den Suppliant, die dat gedaen heeft, maer geenzins ten aenzien van zyne Partyen, die obstinatelyk geweigerd hebben dat te doen. Het welk U Ed Mog. ook te kennen geven in hunnen Brief aen de E. Classis van Zwolle; schryvende, *dat zy door de onderteekeninge der Vredens-Articulen, die zaken en proceduren, ten aenzien van Dnus van der Os, bielden voor volkomen getermineerd en afgedaen.* Ergo niet ten aenzien van zyne partyen, die de Vredens-Articulen niet hebben willen teekenen. Om nu met eene gelykenisse te kennen geven, 't geen de Suppliant schroomt met eigentlyke woorden uit te drukken, geen voorzichtig Huisvader, waer by de wyzen de goede Regenten vergelyken, zal een kwaden betaler toelaten nieuwe schuld by hem te maken, eer de oude is afgedaen. Meer zal de Suppliant hier niet van zeggen, om dat dit poinct teder is, en de handhavinge van het hoog gezag van U Ed. Mog. raekt, daer zich geen private personen mede moeten bemoeijen.

Den persoon van den Suppliant gelieven U Ed. Mog., ten fine voornoemt', te beschouwen in deze twee adspecten of qualiteiten.

Voor eerst, als een *Confessor*, met welken naem de Kerkelyke Latinisten betekenen iemand, die om den Godsdienst vry veel tot zyn onschuld ge-

le-

leden heeft, den dood uitgenomen, die zy *Martyres* of Marteláers heten; dat hy niet hoopt te worden. De Suppliant wil wel bekennen dat hy niet zeggen kan met Paulus, *ik hebbe een welgevallen in smaedheden, in nooden, in vervolgingen, in benaauwdheden om Christus wil.* Daer is hem de moed niet groot genoeg toe. Maer hy heeft ook daer zoo groot een afkeer niet van, dat hy het van zich verkrygen zoude kunnen daer lang en breed over te klagen, om het harte van U Ed. Mog., of wie het ook anders zyn mocht, daer door tot mededogen met hem te bewegen. Daer is hem de moed niet klein genoeg toe. Maer om daer maer zoo veel van te zeggen als hier ten propooste genoeg is, U Ed Mog. gelieven zich te binnen te brengen, hoe dit spel nu al drie jaren en langer geduurd heeft; hoe men in al dien tyd met den Suppliant heeft omgesprongen, en hem als van 't eene gat in het ander heeft gejaegd; hoe veel men hem van zyn kostelyken tyd heeft doen verspillen, om een deel ongeschikte en langdradige Schrifturen in order te brengen, en daer onnodige defensien tegen op te stellen; om van al den hoon en smaed en andere dingen niet te spreken. En dat hem dit alles tot zyn onschuld is overgekomen, kan U Ed. Mog. ten vollen blyken uit het Advys van de hoog Eerw. Faculteit van Leiden, zoo als het hier boven door den Suppliant nader is geëlucideerd. Kortom het is *de lang mishandelde van der Os*, zoo als de Heer Professor van den Honert hem naer waerheit noemt, die U Ed. Mog. met dit Request komt aenspreken. Het is die lang mishandelde *van der Os*, die zich verstout om U Ed. Mog. onder het oog te brengen, of die lange mishandelinge U Ed. Mog. niet behoort te bewegen, ten minsten om zorgvuldig te zyn, en niet ligtelyk toe te laten, dat die zelfde menschen, die hem zoo lang mishandeld hebben, hem nog eens zoo lang mishandelen, en daer door hem te bewaren voor het kwaed dat hy zou-

ZWOL.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

ZWOL. de lyden, en hen voor het kwaed dat zy zouden doen.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerke raeds gestremd of anders-zins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Ten tweeden, als zoo een die over al die mishandelingen geen het minste soulaes of satisfactie bekomen heeft. Dat hy op zyn recht niet te eischen heeft die satisfactie, die geproportioneerd zoude zyn met de injurie hem aengedaen, dat is alleenlyk toe te schryven aen de vredelievendheid van de Hoog Eerw. Theol. Faculteit van Leiden, die, wel wetende de hatelyke gevolgen, die daer gemeenlyk aen vast zyn, die heeft willen prevenieren door geen decisive uitsprake over die zake te doen. Maer dat belet niet dat hy niet te eischen zoude hebben ten minsten die satisfactie, die hem by het Advys van die Faculteit, door den Wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet van Zwolle en U Ed. Mog. overgenomen, en in een Staets-Resolutie veranderd, is toegekend; daer in bestaende, dat zyne Collegen die Articulen, nevens hem en zynen Colleg van Rossum, zouden teekenen, en daerop hem en gemelden van Rossum de hand van Broederschap geven, en het geen daer verder aen verknogt is. Maer geen van die dingen is tot nog toe geschied. En daerop gaen die menschen voort hem in openbare Geschriften een gesuspendeerd Predikant te noemen, hem op dien grond zyne Kerkelyke Commissien te beknibbelen, en zoo vele andere commotien te maken, als elk weet. En, om met permissie van U Ed. Mog. den mond nog wat wyder te openen, hy zegt, dat het zoo verre daer van daen is, dat hy door dat Advys en U Ed. Mog. Resolutie daer omtrent eenige satisfactie zoude bekomen hebben, dat in tegendeel hy en zyn Collega van Rossum daer grotelyks by benadeeid zyn; want nu strekt die ondertekening tot hunne præjudicie, even of zy door die ondertekeninge zich van hunne onzuiverheid in de Leere, of suspicie daer van, hadden moeten purgeren; welke præjudicie de hoog Eerw. Faculteit opzettelyk en wyzelyk heeft willen voorkomen, met te advi-

vi-

vizeren, dat die ondertekening gezamentlyk van alle de Predikanten zoude geschieden. De Suppliant en zyn Collega van Rossum hebben de zwarigheid, die zy voor zich in die ondertekening zagen, by aldien die van de andere Predikanten niet achtervolgd wierd, ter rechter tyd en plaetze wel geoppert, nevens de remedie daer tegen, daer in bestaende, dat zy daer boven zouden schryven, dat die ondertekening zoo niet geinterpreteerd zoude mogen worden, als of zy daer by avoueerden, dat zich immermeer aen onrechtzinnigheid schuldig, of daer van verdacht, hadden gemaekt. Maer hun is gezegd dat zy maer simpelyk zouden tekenen, en dat daer zorge voor zoude gedragen worden, en in dat vertrouwen hebben zy dat gedaen; maer het is niet geschied. Nu weet de Suppliant wel, dat het U Ed. Mog. en de Wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet van Zwolle, niet gemankeerd heeft aen goede wille, om door alle inductien en persuasien, by de Heeren Gecommitteerden van U Ed. Mog. en den Wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet van Zwolle te werke gelegd, de andere Predikanten tot die ondertekening te brengen. Maer hy weet ook daer by, dat U Ed. Mog. en de Wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet van Zwolle, wel andere middelen aen de hand hebben om hunne Resolutien ter uitvoer te brengen, als inductien en persuasien; dat de Suppliant heiliglyk betuigt niet te zeggen met eenig oogmerk om U Ed. Mog. Actien, daer hy zich niet op verstaet, op eenigerhande wyze te taxeren, maer alleenlyk om dat hy door dit impertinent Request van zyne partyen genoodzaekt is om U Ed. Mog. te erinneren wat zy hem nog schuldig zyn; ten einde om U Ed. Mog. in consideratie te geven, of het recht zoude zyn dat zy toelieten, dat hy met eene Nieuwe Kerkelyke Actie bezwaerd wierd, daer hem over de voorgaende Actie die satisfactie nog niet bezorgd is, die hem volgens U Ed. Mog. Resolutie competeert.

ZWOL.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Betreffende den tyd, waerin zy hem deze Nieuwe Actie willen aendoen, die is, een jaer of lan-

Zwol. *Dnus van der Os, verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds ge ftremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.*

ger, na dat zy hebben voorgegeven, die Nieuwe Beſchuldigingen tegen hem veerdig te hebben, en ook omtrent even zoo lang, na dat zy van den Suppliant, die van die Beſchuldigingen gene de minſte kenniſſe hadde of bekomen konde, tot driemalen gerequireerd zyn, om hem ouverture daer van te doen, ten einde hy by tyds zich daer tegen konde munieren, en geweigerd hebben dat te doen. Waer in ligt dat hy zich tegen die Beſchuldigingen nu niet kan defenderen, om dat hem daer door de middelen om dat te doen benomen zyn. Om dat U Ed. Mog. op het klaerſte te vertoonen, gelieven dezelven te weten, dat men in de Kerkelyke Proceduren over de Leere altyd plagt voor te hebben de aengeklaegde perſonen in de gemeenſchap der Kerke en de bedieninge van hunne Amten te houden. Waerom men dezelven zoo dirigeerde, dat men het daer toe zocht te brengen, dat die perſonen de dwalingen, waer van men hen ſuſpecteerde, verwierpen, en zich over die poincten rechtzinnig verklaerden. En als men het daer toe brengen konde, is men daer zeer over gecontenteerd geweeſt, en men hield het daer voor, dat men die perſonen gewonnen hadt. Maer dat ſchynt nu by veelen anders verſtaen te worden; althans de Kerkeraed van Zwolle heeft daer een andere wyze op geſteld; en om daer maer zoo veel van te zeggen als hier ten propooſte dient, zy zyn niet te vrede geweeſt, dat de Suppliant op de getuigeniſſen, die zy tegen hem hadden, verklaerde dat zoo niet te gevoelen en ook zoo niet geleerd te hebben, en dat met zyne geſchreven Predikaetſien wilde bewyzen; maer zy hebben op die getuigeniſſen hem willen overſtryden, dat dat zyn gevoelen al was, en hem daer op veroordeeld. Nu kunnen U Ed. Mog. ligtelyk opmaken, dat 'er voor den Suppliant, om voor dit oordeel te beſtaen, geen ander middel overig is, als dat hy door contragetuigeniſſen van menſchen, die getuigen dat de Suppliant zoo niet geſproken heeft, die getuigeniſſen wederlegge; welk middel van defenſie altyd

wel

wel zeer difficiel zal zyn, om dat de andere toehoorders, onkundig op wat woorden de reflectien van de Beschuldigers zullen vallen, niet bedagt zyn om daer zoo naeuw op te letten, en die zoo distinctelyk te onthouden, dat zy eenigen tyd daerna in 't zekere affirmeren zouden kunnen wat de Leeraer daer van gezegd heeft; maer om dat de Suppliant dat evenwel aenzag, als niet gantsch impracticabel, heeft hy het zich overdringen laten, om daer evenwel zoo veel in te doen als hy konde, en kort na dat hy vernomen had, dat de Kerkeraed voorgaf die Nieuwe Beschuldigingen te hebben, daer communicatie van geëischt, als boven gemeld is; maer nu zy hem die geweigerd hebben te geven, en by die weigeringe een jaer of langer gepersisteerd, is dat middel van defensie gansch impracticabel geworden, zoo als U Ed. Mog. ligtelyk verstaen. Waerom ook de Suppliant heeft goedgevonden voor eenigen tyd, op den raed & *conceptis verbis*, of naer het voorschrift, van een voornaem, oud en in kerkelyke zaken zeer geëxperimenteerd Theologant op een van onze Universiteiten, by een gedrukt Geschrift in de Boekzael opentlyk te protesteren, dat hy zich ongehouden kent, om nu of ten eenigen dage over die beschuldigingen te rechte te staen. En, dewyl hy zeker weet, dat het in het herte van U Ed. Mog. niet kan vallen, dat zy hem buiten staet van defensie zouden willen stellen, vertrouwt hy dat ook dit die kracht op het gemoed van U Ed. Mog. zal hebben, dat zy niet zullen toelaten, dat hy met die Nieuwe Actie onderdrukt worde.

ZWOL. *Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.*

Nu zal de Suppliant verder zyn verzoek aen U Ed. Mog. daer uit aendringen, dat het geen *Nieuwe* Beschuldigingen zyn, welke die van den Kerkeraed daer voor debiteren, maer de zelfde oude Beschuldigingen, die by Resolutie van U Ed. Mog. voor afgedaen zyn verklaerd geworden, en zoo voort, als boven gezegd is. En, dewyl het den Suppliant voorkomt, dat dit wel het poinct is, waer in mogelyk het principale van deze materie resi-

ZWOL. deert, verzoekt hy U Ed. Mog. inzonderheid hunne attentie hier op te vestigen.

* Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Om dat nu behoorlyk te adstrueren, zal de Suppliant eerst aentoonen, hoe en op wat wyze dat wel zoo zyn kan, en dan zal hy aentoonen dat het inderdaed op die wyze zoo is.

Tot verstand van het eerste gelieven U Ed. Mog. te weten dat alle de voorgaende Beschuldigingen tegen den Suppliant verdeeld kunnen worden in twee classen of soorten, bestaende de eerste soort in dingen die hy ontkend heeft zoo geleerd te hebben; de tweede, tot welke verre de meeste behooren, in dingen, die hy bekend heeft zoo geleerd te hebben, maer daer by gesustineert dat die niet onrechtzinnig zyn. Dat even zoo veel gezegd is, als dat de eerste soort bestaet in dingen, waer over de quæstie is geweest *de facto*, en de tweede, waer over die is geweest *de jure*. Het geen de Suppliant van die dingen, daer de quæstie over was *de jure*, gesustineerd heeft voor den Kerkeraed, dat heeft hy ook gesustineerd voor de Hoog-Eerw. Theol. Faculteit van Leiden, welke U Ed. Mog. die zake hebben laten beoordelen. Geen een van zyne woorden heeft hy op de aerde doen vallen. Nu heeft de Hoog-Eerw. Faculteit geen de minste zwarigheid gemaekt over die dingen, waer over de quæstie was *de jure*. Maer het oog van de Faculteit is alleen gevallen op die dingen, waer over de quæstie was *de facto*. Dat blykt, voor eerst, uit de redenen die zy geven, waerin zy geene definitive uitsprake over die zake gedaen hebben; te weten, om dat zy de Getuigen niet by der hand hadden; die hun alleen konden te passe komen over die dingen, waer over de quæstie was *de facto*, maer geenszins over die waer over de quæstie was *de jure*; daer van hadden zy de eigenhandige Confessie van den Suppliant; waer op alleen, zoo die onrechtzinnig ware, zy hem konden en moesten veroordeeld hebben; en de andere dingen konden zy gelaten hebben voor het gene zy waren. Ten tweeden blykt het ook uit de Artikelen

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in dejudicature niet voorby gegaen worde.

ken zelve, by de Faculteit ontworpen om door hem en zyne Collegen onderteekend te worden. Want de Artikelen alzoo gedresseerd zyn dat zy alleen reflectief zyn op de Beschuldigingen van de eerste soorte, maer geenszins op die van de tweede. Zoo dat in effect by de Hoog-Eerw. Faculteit geoordeeld, en by U Ed. Mog. resolutie gestatueerd is dat de Suppliant die dingen wel mogt leeren, en zekerlyk daer over ten onrechte is beschuldigd en veroordeeld geworden. Maer de Kerkeraed, die de Theologie beter verstaet als al de Professoren van Leiden, blyft staende houden dat hy die niet mogt leeren, en dat hy daer over te regt beschuldigd en veroordeeld is; dat zy aenstonds hebben doen blyken, als zy geweigerd hebben hem na de onderteekening dier Artikelen voor eenen Broeder te erkennen. Dat zyn reden niet hebben konde, om dat zy daer door niet van hem voldaen waren over de dingen van de eerste soorte; want zy zeer wel wisten, dat zoo hy daer aen schuldig was, dat de Faculteit *in medio* gelaten heeft, dat al de satisfactie was die hem konde worden opgelegd. En daerom zyn reden alleen daer in gehad heeft dat zy zich daer door niet voldaen hielden over de dingen van de tweede soorte, die zy ook wel wisten dat de Suppliant door die onderteekeninge in geener wyze revoceerde of corrigeerde. Nu heeft de Suppliant, na de onderteekening van die Artikelen, over die dingen van de tweede soorte wel eens weder zoo geleerd, als hy voor die onderteekening daer over geleerd had; maer evenwel spaerzaem en als hy het niet voorby konde, om de korssèlen niet te tergen; dat hy vryelyk doen mogt, als uit het bovenstaende blykbaer is. En daer heeft de Kerkeraed maer op gewacht om de oude en by U Ed. Mog. resolutie afgedaen verklaerde Actie weder aen den gang te helpen. En dat zyn de Nieuwe Beschuldigingen, waer over zy U Ed. Mog. lastig vallen; die zy Nieuwe noemen, niet om dat zy verscheiden zyn van die, over welke de Suppliant door het Theol. Advys en U Ed. Mog. Resolutie tegen hen heeft getriumpheert; maer om dat die

Zwol. dingen nieuwelings en na het onderteekenen dier Artikelen by hem zyn geleerd, geven zy voor dat de Suppliant daer mede de onderteekeninge dier Artikelen heeft gecontravenieerd. Gelyk hem voorstaet ergens gehoord of gelezen te hebben, het is het zelfde dat zy te voren hebben willen beweren, dat die dingen met de geloofspoincten, in die Artikelen vervat, streden; maer dat by de Hoog-Eerw. Faculteit anders is verstaen. Dit is het *mysterium iniquitatis* of de verborgenheid der ongerechtigheid, die 'er in dit woord van *Nieuwe* Beschuldigingen steekt, en die de Suppliant meent hier mede genoeg geopenbaerd te hebben.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

De Gronden nu, waer op de Suppliant vaststelt dat het met die Nieuwe Beschuldigingen in der daed zoo gelegen is, als getoond is dat het daer mede gelegen kan zyn, zyn deze navolgende.

Als, vooreerst, om dat hy zich wel bewust is na de onderteekening van die Artikelen, dat hier alleen ter zake dient, nooit iets geleerd te hebben, dat met de Poincten der Leere, vervat in de Formulieren van Eenigheit en in die Artikelen, die daer woordelyk uit genomen zyn, zoude stryden; dat verklaert hy heiliglyk voor God en U Ed. Mog. En zoo U Ed. Mog. te eeniger tyd bevinden, dat hy hen hier in misleid heeft, mag hy wel lyden, dat zy hem ten eeuwigen dage alle gratie en protectie onwaerdig achten.

Ten tweeden, om dat zelfs in het bewys van de mogelykheid dat zy dat wel zoo doen konden, hier boven gesteld, ligt opgesloten dat zy dat zoo doen moesten, om dat zy dat zoo doen moesten, indien zy dat zoo doen konden; als elk oplettende klaer genoeg kan opmaken.

Ten derden, om dat zy dat voornemen, om de oude Actie voort te zetten, al getoond hebben lang van te voren eer 'er deze *quasi* Nieuwe Beschuldigingen waren, te weten, toen zy geweigerd hebben de Vredes-Artikelen te teekenen, en hem en zynen Collega van Rossum voor Broeders te erkennen: want zy zeer wel wisten dat het zoo niet behoorde,

dat

dat Vyf in een huis verdeeld zouden zyn, drie tegen twee en twee tegen drie; ergo waren zy toen al voornemens om de twee daer uit te stooten. Maer zy wisten toen nog niet of de Suppliant door het violeren dier Artikelen hun daer toe nieuwe redenen zouden geven. En de waerschynelykheid was daer tegen. Ergo waren zy dat voornemens te doen om de oude redenen, waer over zy zich door de onderteekeninge van die Artikelen niet voldaen hielden, zoo haest zy de gelegenheid geboren zagen, die zy wel voorzagen dat komen zoude, om daer mede onder den valschen schyn van Nieuwe voor den dag te komen.

ZWOL. *Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.*

Ten vierden, om dat zy U Ed. Mog. verzoeken die Beschuldigingen met voorbygang van den Rechter ter eerster instantie, den Kerkeraed van Zwolle, aenstonds voor de E. Classis te brengen. De redenen, die zy in hun Request aen den Wel Ed. Hoog-Achtb. Magistraet van Zwolle daer van geven, zyn de ware redenen niet die zy daer voor hebben; als de Suppliant in 't vervolg toonen zal. Maer het zyn de prætexten of voorwendzels daer voor, die zy hebben opgezocht om de ware redenen voor U Ed. Mog. te verbergen. Een van de ware redenen is, om dat ze zich zelven wel bewust zyn, dat het de zelfde oude Actie is, die reeds voor den Kerkeraed is afgehandeld en die zy daerom met geen' schyn daer weder voor zouden kunnen brengen, maer die zy daerom aenstonds voor de Classis willen brengen, om die van daer af te beginnen, daer zy die te voren gelaten hebben. Een andere zal in 't vervolg te passe komen.

Ten vyfden, om dat zy in het vriendelyke over de Nieuwe Beschuldigingen niet met hem hebben geconfereerd, eer zy daer over eene Actie tegen hem hebben willen aenvangen; dat zy wel weten dat naer Kerken-ordeninge geschieden moet; gelyk zy dat ook te voren hebben gepractiseerd; daer zy in de Voorreden van hunne Kerkeraeds Acten zoo breed van opgeven. Want, genomen dat de Suppliant zich aen die dingen hadde schuldig gemaekt, die zy hem door

ZWOL.

Duns van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

door hunne Getuigen hebben willen overstryden, hy hadde zich daer van door de onderteekeninge der Artikelen volkomen gezuiverd; en daerom moesten zy met hem als met een' rechtzinnigen Leeraer handelen; en zoo hun dacht dat hy zich weder in de Leere te buiten ging, zy moesten hem eerst weder door minnelyke Conferentien gepoogd hebben te rechte te brengen. Ook waren zy daer by grootelyks geinteresseerd, om door die Actie tot het oogmerk te komen, dat zy zich hebben voorgesteld; want nu kan de Suppliant die gansche Actie, zoo die als eene nieuwe Actie behandeld word, met die wettige exceptie traverseren, dat over die Beschuldigingen nooit in 't vriendelyke met hem is geconfereerd geworden. Waerom doen zy dan niet dat zy weten dat hun plicht en interest is? Om dat zy dat al gedaen hebben in de voorgaende Actie, en in hun herte wel weten, dat dit geen Nieuwe, maer een vervolg van die zelfde oude Actie is, en dat niet denken te ontveinzen, zoo haest zy den voet in den beugel zullen hebben.

Ten zesden, om dat zy hem geene Communicatie van die Beschuldigingen hebben willen geven. Dat zulks hun plicht was geweest, daer gaet de Suppliant vast in, wetende op wiens sterken aendrang of bevel hy die Communicatie geëischt heeft. Ook waren zy daer by grootelyks geinteresseerd, want door het weigeren van die Communicatie hebben zy zich van hun gansch recht, om over die dingen ooit eenige Actie tegen hem aen te vangen, gefrustreerd; als boven getoond is. Wat reden kan men nu van zulken vreemden en tegen hun eigen interest strydenden handel bedenken, als dat zy wel wisten dat het de zelfde oude Beschuldigingen waren, en tot hun oogmerk noodig hebben geoordeeld, gelyk het ook was, om dat voor hem en de andere Leden des Kerkeraeds (die zy insgelyks daer geene Communicatie van gegeven hebben) zoo lang te verbergen, tot dat zy, ingevolge van den onwyzen raed van den Haegschen Kerkeraed, *subreptitie* permissie van hare K. H. verkregen hadden om die Beschuldigingen aenstonds

voor

voor de Classis te brengen, doe het ligt was een Zwoll. prætext te vinden, om daer op den Kerkeraed toe te stemmen dat het Nieuwe Beschuldigingen waren, om onder dien schyn die oude Actie te beoordelen. Daer zy al zoo lang zoo zeer naer gehongerd en gedorst hebben, als U Ed. Mog. uit hun Request van den 12 April 1752 nog wel heugen zal.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Nu heeft dit motief en een voorgaende, genomen van den tyd, op welken zy den Suppliant deze Actie willen aendoen, eenige exceptie ten aenzien van de Beschuldiginge van Dnus *van Zutphen* over de Predikaetsie, die hy gedaen heeft over Hand. XVII. 11, die nieuw is, en den Suppliant ook wel bekend. Maer om den korten tyd, die hem nog overig is, met die kleenigheid niet te verslyten, zegt hy maer alleen, dat de Heer Prof. van den Honert, in een gedrukt Geschrift, heeft aengenomen de Predikaetsie, niet alleen zoo als hy van den Suppliant wel gesproken is, maer ook zoo als hy van Dnus *van Zutphen* kwalyk onthouden is, als rechtzinnig te verdedigen.

Tot hier toe de redenen, om by U Ed. Mog. aen te dringen, dat zy door hun hoog gezag die gansche Actie, die de Kerkeraed hem *de novo* wil aendoen, doen cesseren. Zoo hy wist dat U Ed. Mog. daer de kracht in vinden zouden, die hy zich verbeeld dat daer in is, zoude hy het hier by berusten laten. Maer om dat hy dat niet weet, zal hy nu nog kortelyk aentoonen, dat zoo U Ed. Mog. het anders mogten goedvinden, het evenwel behoorlyk was dat de Kerkeraed van Zwolle niet wierd voorby gegaen.

Eerst zal de Suppliant opgeven de redenen, die hy daer voor heeft, en dan zal hy wederleggen de prætexten, waerop dat van de anderen verzocht word.

De redenen zyn deze twee navolgende:

Voor eerst, om dat de Kerkeraed daer door in hun recht benadeeld zoude worden, aen welken, volgens den 79 Artikel der Kerken-ordeninge, de eerste judicature toekomt. De Kerkeraed heeft aen die judicature wel niet veel, maer de anderen hebben daer

ZWOL. daer niet meer aen.; elk is verplicht om dat geen, daer hy toe gesteld is, te doen, en zich in dien post te maintineren.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds ge stremd of anders-sins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Ten tweeden, en ten voornaemsten, om dat de Suppliant zelve daer door grootelyks in zyn recht benadeeld zoude worden. En dat wel in deze twee manieren. Voor eerst, om dat hy daer by van een Appel versteken zoude worden; want U Ed. Mog. weten, of gelieven te weten, dat hy volgens Kerken-ordeninge eigentlyk drie, maer naer het geen nu in practyk is, twee Appellen heeft; nu is het recht van Appelleren een groot voorrecht voor een beschuldigden, en wat profyt daer voor een' beschuldigden in ligt, behoeft de Suppliant U Ed. Mog. niet te zeggen. Ten tweeden, om dat de Kerkeraed, indien het different over de verkiezinge, boven gemeld, eens naer rechtveerdigheid en billykheid word uitgesproken. ten aenzien van den Suppliant in eene vry beter constitutie zal zyn, als die tot nog toe geweest is: En, om maer regt uit te spreken, zoo het by hem ligt, dat is de voorname reden, waerom de Suppliant niet zoude kunnen besluiten met zynen goeden wille, hier in eenigzins van zyn recht te cederen. En dat is de andere reden, die de Suppliant boven heeft aengeroerd, waerom deze Personen dit aen U Ed. Mog. verzoeken.

Zoo dat de Suppliant zich niet genoeg verwonderen kan hoe deze menschen, die zich in zoo vele manieren zoo kwalyk gehouden hebben, om dat U Ed. Mog. de zake van den Suppliant door eene Theol. Fac. hebben laten beoordelen, even of U Ed. Mog. daer in tegen de Kerken-ordeninge, by hen geratificeerd, gehandeld hadden, en ten voornaemste op dat prætext deze Actie beginnen willen, hoe die zelfde menschen zich niet schamen, om voor U Ed. Mog. te verschynen, om dezelven te vergen dat zy hun hoog gezach gebruiken zouden, tot uitvoeringe van eene zake, die zy wel weten dat direct met de Kerken-ordeninge strydig is.

De Prætexten of Voorwendzels, waer op zy dit

aen U Ed. Mog. verzoeken, zoo als zy in het Request aen den Wel Ed. Hoog Achtb Magistraet van Zwolle van den 21 Juni 1753 gevonden worden, dat zy besloten hebben *mutatis mutandis* ook aen U Ed. Mog. te presenteren, zyn hoofdzakelyk deze twee navolgende.

Zwolle. Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

De eerste is ontleend uit de constitutie van alle Kerkeraden in 't gemeen, aen welken zy zeggen dat volgens Kerken-ordre geen decisief oordeel toekomt. De Suppliant begrypt dat zy zeggen willen dat het oordeel van den Kerkeraed een zaek is van weinig importantie, daer de hand wel eens mede geligt mag worden, om dat het tog niet decisief is. Daer op zegt de Suppliant voor eerst, dat, zoo als zy dat daer zeggen, het openbaer valsch is, want is het niet decisief, dan moest de Kerkeraed alleen de *cognitionem causæ* hebben, als de *judex pedaneus* te Romen. Willen zy zeggen, dat de pœnaliteit, die de Kerkeraed kan opleggen, een ding is van weinig belang, het is ook valsch en onrechtzinnig, want de Kerkeraed kan, volgens de 85 Vrage van den Heidelbergschen Catechismus iemand uit de Christelyke Gemeente sluiten, met dat effect. dat hy van God zelven uit den Ryke Christi gesloten word. Willen zy zeggen dat de Kerkeraed niet wyst by Arrest; dat doet de Classis ook niet; en daerom moesten zy U Ed. Mog. verzocht hebben dat de zaek terstond voor de Synode mogte gebracht worden.

De tweede is ontleend van de particuliere Constitutie van den Kerkeraed van Zwolle. Waer mede zy in substantie zeggen het zoodanig gelegen te zyn, dat de meeste Leden over en weder malkander voor partydig houden en verklaren, zoo dat, als die allen uit den Kerkeraed zouden moeten gaen, als deze zake beoordeeld wierdt, daer zeer weinige Leden zonder Predikant in zouden overblyven. Waerop de Suppliant antwoord, voor eerst, dat hy toestaet, dat als allen, die voor partydig gehouden en verklaert worden, uit den Kerkeraed waren, het overblyvende getal te weinig zoude zyn, om die zake te oordelen, of met meerder waerheid, dat 'er geen een

ZWOL. zoude overblyven. Ten anderen, dat het ter zake niet doet, of zy voor partydig gehouden en verklaerd worden, maer of dat met reden geschied en of zy het in der daed zyn. Nu zegt de Suppliant dat, zoo die Personen in den Kerkeraed blyven, daer dat zonder reden van geschied, die nog uit zoodanig een getal bestaen zal, dat de meeste Kerkeraden van ons Land zoo sterk in getal niet zyn, en dat 'er ook een Predikant, bekwaem om de zaken te dirigeren, in zal overblyven. Want zy niet anders zouden weten voort te brengen, om de Personen voor partydig te houden, als dat zy op zyn tyd en plaetse hun oordeel over de zaek van den Suppliant ten zynen voordeele geuit hebben.

Dnus van der Os verzoekt dat de Nieuwe Actie des Kerkeraeds gestremd of anderszins die in de judicature niet voorby gegaen worde.

Hier op zal de Suppliant een gunstige dispositie van Hunne Ed. Mog. afwachten. 't Welk doende, hy ongestoord zal kunnen voortgaen, om God Almachtig voor het Welzyn van dit Land en de goede Regeringe van U Ed. Mog. te bidden.

(*Onder staet*)

Zwolle den 2 July 1753. ANT. VAN DER OS.

De drie vorenstaende Requesten by de Staten in overweging genomen zynde, hebben hun Ed. Mog., by meerderheit van stemmen, hun besluit op de volgende wyze geankerd:

Extract uit het Register der Resolutien van Ridderschap en Steden, de Staten van Overyssel.

Deventer den 5. *July* 1753.

IS ter Vergaderinge gelezen een Request van eenige Leden des Eerw. Kerkeraeds van Zwolle, houdende dat de Predikant van dezelve Stad *van Zutphen* den 7 Decemb. 1752, in den Kerkeraed eenige

Poin-

Pointen van Bezwaer tegen de Leere van Dnus *van der Os* heeft ingebragt; dat de Meerderheit van den Kerkeraed dezelve Bezwaren heeft gezonden aen haer Kon. Hoogheit, met verzoek dat dezelven mogten worden gebragt ter judicature van de E. Classis van Zwolle, met voorby gaen van den Eerw. Kerkeraed, onder prætext, dat eenige Leden van die Vergaderinge van partydigheit verdacht wierden gehouden, dat de Remonstranten, oordeelende, dat het onderzoek en de judicature over die Bezwaren aen den Kerkeraed niet betwist kon worden, daer over ook Remonstrantien hebben gedaen aen hare Kon. Hoogheit, en dat daerop hebben ontvangen de Missive van hare Kon. Hoogheit van den 14 April dezes jaers, waer van kopy deze is bygevoegd, verzoekende (dewyl hare Kon. Hoogheit in die Missive zegt, dat het gevoegelykst zyn zoude, dat die Verzoeken aen hun Ed. Mog. wierden gedaen) dat hun Ed. Mog. hen by hun deugdelyk recht gelieven te maintineren, en niet toe te laten, dat de bovengemelde zaek ter judicature van het Eerw. Classis van Zwol worde gebragt, voor dat dezelve voor of by den E. Kerkeraed onderzocht, wederzydsche Partyen gehoord, en daer over gevoteerd is. En dan nog gelezen een Requeſt van Dnus *Ant. van der Os*, houdende dat het Meerdergedeelte van den Kerkeraed van Zwol, op den 26. Juny laetstleden geresolveerd heeft, om by Requeſt van hun Ed. Mog. te verzoeken om de Nieuwe Beschuldigingen, die zy voorgeven, aengaende des Remonstrants Leere, tegen hem te hebben, met voorby gaen van den Kerkeraed van Zwol, te mogen brengen ter judicature van het Eerw. Classis van Zwol, verzoekende om in 't breede geallegeerde redenen, dat hun Ed. Mog. het zelve verzoek gelieven af te slaen.

Zwol.

De Staten besluiten dat de Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os direct voor het Classis mogen gebragt worden.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden te consenteren in het verzoek, gedaen by het Requeſt van den Eerw. Kerkeraed van Zwol, en dat dienvolgende de Bezwaren, daerinne vermeld, direct

Zwol. zullen mogen worden gebragt voor het Classis van Zwol.

(*Onder staet*)

Accordeert met het voorsz. Register.

(*is geteekend*)

JOAN ROUSE.

Ingevolge deze Resolutie hunner Ed. Mog., werd het Request van het Meerdergedeelte des Kerkeraeds met het volgende Appoinctement afgegeven.

„ Is goedgevonden te consenteren in het „ Verzoek by het Request gedaen, en dat „ dien volgende de Bezwaren, daerinne vermeld, direct zullen worden gebragt voor de „ Eerw. Clasſis van Zwol.

Deventer den 5. *July* 1753.

Ter Ordonnantie van Ridderschap en Steden.

(*is geteekend*)

JOAN ROUSE.

Het Meerdergedeelte des Kerkeraeds, dit zyn Request met zoo gunstig een appoinctement hunner Ed Mog. terug ontvangen hebbende, nam, op den 13. der voorn. Hooimaend, een besluit om, op den 1. dezer Oegstmaend, een buitengewoon Clasſis byeen te roepen, en verzocht aen Dnus *van Rossum*, als Deputatus Clasſis, de Uitschryving tegens dien tyd te doen.

Ondertusschen begon men de noten te stellen ter uitlokkinge der genen die eenige Klaegliederen hadden op te heffen; besluitende de Meerderheit des Kerkeraeds, op den 23 der zelfde Maend, al de zoodanigen, van welken men mogte geinformeerd zyn dat zy eenige Bezwaren hadden over de Leere van Dnus

Dnus *van der Os*, voor den Kerkeraed, of Zwolle eene daer uit aen te stellen Commissie, te dagvaerden, ten einde hunne Bezwaren over te geven. Tot deze Commissie werden benoemd Dnus *de Gimmer*, de Ouderlingen *Ad. Beeldemaker* en *Jan Smit*, en de Diakenen *Van der Kolk* en *Dalmeulen*.

Deze Gecommitteerden, op den 25. der voorn. Maend vergaderd zynde, en Dnus *Doitsma* zich daer mede hebbende laten vinden, werd zyn Eerw. verzocht de plaets van Schryver in deze Vergaderinge te willen bekleden. Na dat Dnus *Doitsma* en Dnus *van Zutphen* hunne Bezwaren den Gecommitteerden hadden overgegeven, zyn, op bevel der zelven, door den Custos gedagvaerd, en vervolgens verschenen de volgende Personen, namelyk *Isabella Hamilton*, Huisvrouw van Jan Smit; Mevrouw *Jannette*, geboren *Metelerkamp*; Juffr. *Aletta Hulsebos*; de Ouderling *Ledeboer*; *Elias Stelploeg*, Meester in het Weeshuis; Mevrouw *G. E. Lyphart* (*); de Diaken *van Det*; de Catechisant *Sluiter*; Broeder *H. Wynkes*; de Catechisant *Buisenkool*, en Broeder *Herm. Denekamp*. Den volgenden dag vergaderden de voorn. Gecommitteerden andermael, en verschenen toen voor dezelven de Ouderling *van Stegeren*; Mevrouw *Berg* de jonge; Broeder *H. Potgieter*, en de Catechiseermeester *Jan Westerkamp*. By deze gelegenheit betuigde Dnus *de Gimmer* hoofdzakelyk gehoord te hebben het gene Juffr. *Hulsebos* in haer Getuigschrift, rakende zeker Gezegde van Dnus *van der Os*, getuigt.

Twee

(*) Zie van dezelve hier achter bladz. 765.

ZWOL. Twee dagen daer na deden de Gecommitteerden den Kerkeraed verslag van hunne Verrichtingen; en werden door den zelven ook benoemd tot het maken van een Opstel of Præadvys van den Kerkeraed, ten einde de zaek in het aenstaende Clasfis, in forma te kunnen inbrengen.

Dit Præadvies op den laetsten der meergemelde Hooimaend in den Kerkeraed gebragt en voorgelezen zynde, werd van het Meerdere Deel goedgekeurd, en in eene Resolutie veranderd. Men benoemde ook den Voorzitter, Dnus *Doitsma* en den Schryver Dnus *de Gimmer*, nevens den Ouderling *Beeldemaker* en den Diaken *van Det*, om de Bezwaren met al de Stukken en Schrifturen, daer toe betrekkelyk, aen het E. Clasfis van Zwol over te leveren.

De eerste dezer Oegstmaend gekomen zynde, vergaderde de Clasfis des morgens ten elf uren, buitengewoonlyk. De Gecommitteerden van den Kerkeraed stonden binnen, en leverden aen de Vergadering over de Bezwaren over de Leere van Dnus *van der Os*, nevens de Stukken, daer toe betreklyk.

De Gecommitteerden vertrokken zynde, was het eerste werk, 't gene men aentaste, te delibereren of Dnus *van Rossum* tot de behandeling van deze zaek wel geadmitteerd konde worden. De Eerw. Vergadering besloot dat men de zaek behandelen zoude in afwezenheit van al de Leden des Zwolschen Kerkeraeds. Dnus *van Rossum*, zich hier tegen verzettende, vertoonde den Broederen, dat hy niet kwam als Lid van dat Deel des Kerkeraeds, dat de zaek aen het E. Clasfis

ge-

gebragt had; dat hy noch Aenklager, noch Beschuldiger, noch Getuige voor of tegen Dnus *van der Os*, en, als Lid van 't Classis, om over deze zaek te voteren gerechtigd was. Dan de Broeders begrepen dit stuk anders, en bevalen zyn Eerw., als Lid van den Zwolschen Kerkeraed, ter Vergaderinge uit te gaen. Gelyk zyn Eerw. ook deed; echter niet zonder over dit Besluit op het krachtigste geprotesteerd te hebben. Na dat de Vergadering omtrent nog een uur byeen geweest was, scheidde dezelve. Zwol.

Des namiddaegs, om half vier, de Zitting hervat zynde, werd de Heer *Lyphart*, wiens Gemalin wy te voren zeiden mede een Attestatie ten laste van Dnus *van der Os* ingegeven te hebben, gehoord. Dees Heer voor dezen Kapitein in een der hier liggende Bataillons van Oranje Vriesland; doch, zoo men ons verzekert, kortelings den dienst nedergelegd hebbende, vernam zoo dra niet dat zyne Gemalin voor de gemelde Gecommitteerden gedagvaerd zoude worden, of hy stelde daer tegen een Protest op, met verzoek, dat de Gecommitteerden de Attestatie zyner Huisvrouwe niet geliefden aen te nemen; maer daer over eerst in den vollen Kerkeraed te spreken, vermits hy daer de redenen zoude melden, waerom hy tegen het geven van zyn Vrouws Attestatie protesteerde. Doch dit Protest in de Vergadering gebragt en door de Gecommitteerden aen Mevrouw Lyphart voorgelezen zynde, en deze echter betuigende liever hare eige Attestatie, dan haers Mans Protest, aen te hangen, had men hare Ge-

Zwol. tuigenis aengenomen. Op den 28. der zelfde Maend werd het Protest van den Heer Lyphart wel ten Kerkerade ingebragt, en ook gelezen: maer by de Meerderheit van te weinig belang geoordeeld, om daerop verder eenige acht te slaen; invoegen men, de Attestatie der Vrouwe van meer gewigt dan het Protest des Mans achtende, zonder de beweegredenen des laetsten te hooren, de Getuigenis dezer Mevrouwe ook by de anderen plaetste. De Heer *Lyphart* ondertusschen hier van de snof gekregen hebbende, addresseerde zich ten dezen tyde by Request aen het Classis, met zoodanige redenen, als hy den Kerkeraed, indien dezelve hem gehoor had gegeven, zoude voorgedragen hebben.; welk Request dus luidende was:

Aen de Eerwaerde Classis van Zwolle,
Eerwaerde, Godzalige, Welgeleerde
Vaders en Broeders in Christus.

Request van den Heer A. Lyphart aen de Classis te Zwol overgegeven.

NAdemael des ondergeschrevenen Huisvrouwe zich heeft laten induceren, om tegens den Eerw. Heer *Anthonius van der Os*, aengaende de Rechtzinnigheit zyner Leere, te getuigen, heeft hy, zoo ras zulks tot zyne kennisse was gekomen, zich daer over geaddresseerd aen de Leden des Eerw. Kerkeraeds van Zwolle, die gecommitteerd waren om de Getuigenissen tegens Dnus *van der Os* in te nemen, ten einde dat Getuigenisse zyner Huisvrouwe niet geliefden te accepteeren, voor en al eer hy daer over voor den vollen Kerkeraed was gehoord; edoch, dewyl hem berigt is, dat in de Kerkeraeds Vergaderinge, laetstleden Saturdag gehouden, is goedgevonden ook dat Getuigenisse zyner Huisvrouwe, zonder hem alvorens daer over ge-

gehoord te hebben, te accepteren, heeft hy zich genoodzaekt gevonden zich daer over ter tafel van U Eerw. te vervoegen, voor welke hy, by nadere bezinning, deze zaek ook wel alzoo competent of gehoorig heeft geoordeeld, als voor den Eerw. Kerkeraed van Zwolle.

Zwol. Request van den Heer A. Lyphart aen de Classis te Zwol overgegeven.

Het geen de ondergeschreven dan aen den Kerkeraed van Zwolle geremonstreerd zoude hebben, en nu aen de Eerw. Vergaderinge *mutatis mutandis* zal remonstreren, bestaet in de vier navolgende Verzoeken en een Declaratoir.

Voor eerst, dat U Eerw. geen gebruik gelieven te maken van de Depositie van des Remonstrants Huisvrouwe, aengaende de Leere van Dnus *van der Os*, en wel om deze twee redenen: Eerstelyk, om dat de Remonstrant al te wel overtuigd is, dat zyne Huisvrouwe nooit te voren die grondige kennisse van den Godsdienst heeft gehad, dat zy in staet zoude zyn om het geen een Leeraer daer van in zyne openbare Predikatien leert, te konnen onthouden, met die discretie en accuratesse, welke gerequireerd word om daer over een Geregtelyke Depositie te doen: en nog veel minder heeft hy dezelve ooit capabel gekend, om te konnen onderscheiden of het geen zy uit den mond van een' Leeraer hoort, regtzinnig zy dan niet: te meer daer die kennisse van het onderscheid tusschen regtzinnig en onregtzinnig op zulke fynigheden uitloopt, dat de Gereformeerde Theologanten het onder malkanderen daer over zelve niet konnen eens worden, gelyk den Remonstrant uit den Pennestryd over het Theologisch Advys, door de Hoog Eerw. Faculteit van Leiden in de zaek van Dnus *van der Os* gegeven, ten klaersten is gebleken. Ook gelooft de Remonstrant niet, dat zyne Huisvrouwe uit het driejarig Onderwys van Jan Smit de capaciteit, die hy nooit in haer erkend heeft, zoude bekomen hebben, maer integendeel is hy vastelyk verzekerd, dat dat Onderwys ten principaelsten gestrekt heeft, om haer in de goede en eenvoudige begrippen van den

Zwol. *Requêst van den Heer A. Lyphart aen de Classis te Zwol overgegeven.*

Godsdienst, die zy, zoo door de Christelyke Opvoedinge van derzelver Ouderen, als de dagelyksche Conversatie met den Remonstrant, bekomen hadde, te turberen, hoewel hy, om den zwakkeren vate eere te geven, daer in tot nog toe geconniveerd heeft. Zoo dat U Eerw. wel zullen konnen afnemen, dat die Depositie van des Remonstrants Huisvrouwe, die hy immers beter als iemant kent, nergens anders toe zoude konnen strekken, dan om Dnus *van der Os* ten onregte in zyne zake, en haer zelve ten regte in haer gemoed te bezwaren, als zy, by nadere overweginge, daer in overtuigt wierd dat zy, onder Eede of presentatie van dien, tot iemands nadeel dingen verklaerd hadde waeragtig te zyn, die zy, of niet zeker genoeg wiste, of niet genoeg verstond, om zoodanige verklaringe daer over te doen; het welke beide dingen zyn, die U Eerw. verpligt zyn voor te komen en te verhoeden. De tweede reden, waerom de Remonstrant dit aen U Eerw. verzoekt, is, om dat het niet als tot groot ongenoegen van hem Remonstrant kan zyn, dat zyne Huisvrouwe, onder het prætext of voorwendzel van de Waerheid vorderlyk te zyn, zich heeft laten induceren om Dnus *van der Os* te beschuldigen, te meer daer de Remonstrant Dnus *van der Os* tot heden toe gehouden heeft voor een vroom en regtzin Leeraer, en zoo zyn Eerw. voortgaet te leeren en te leven, zoo tot hier toe geleerd en geleefd heeft, ook in het vervolg zyn Eerw. daer zal houden, en niet kan gedoogen dat zyn Eerw. de Kaetsbal zy van Onkundige Ledematen. Nu konnen U Eerw. ligtelyk opmaken, dat het ongenoegen, het welk de Remonstrant met zulke suffisante redenen daer over heeft opgevat, oorzake zoude konnen geven tot groote verwyderinge tusschen hem en zyne Huisvrouw, het welke de Remonstrant al voor lange heeft konnen bemerken dat van velen maer gezogt wierd, en waer over hy Remonstrant (tot zyn leedwezen) moet klagen, dat noch de Gecommitteerden, en veel min nader-

derhand het Meerder Gedeelte des Kerkeraeds daerop reflectie hebben gelieven te nemen, want zulks zoude voorgedragen hebben, zoo men zyn Protest niet had agter de bank gesmeten, zonder hem eens af te hooren; 't welk immers tegen de billikheid aenloopt. En dewyl het immers niemant minder dan U Eerw. betamen zoude om dingen te ondernemen, waer door Onmin tusschen Man en Vrouw zoude konnen worden verwekt, maer in tegendeel amtshalven verpligt zyn om, daer dezelve mogte exsteren, op alle mogelyke wyze weg te nemen, en den Vrede en Eendragt in de Huisgezinnen aen te kweeken, vertrouwt de Remonstrant, dat ook deze reden in staet zal zyn, om U Eerw. te permoveren dit verzoek den Remonstrant in te willigen.

Zwolsch Request van den Heer A. Lyphart aen de Classis te Zwol overgegeven.

Ten tweeden verzoekt de Remonstrant U Eerw. dat zy gelieven te inquireren wie de Personen zyn, die zyn Huisvrouw mogten geinduceerd hebben om Dnus *van der Os* te beschuldigen. Als mede, wie haer de behulpzame hand geboden hebben om die beschuldiginge, geheel of ten deele, tot die forme en gedaente te brengen, in welke zy dezelve aen Gecommitteerden des Eerw. Kerkeraeds heeft ter hand gesteld; want de Remonstrant zich vastelyk laet voorstaen, dat zyne Huisvrouwe uit haer eigen beweginge daer niet toe gekomen is, als ook dat zy alleen zoodanig Geschrift niet heeft ontworpen, indien het zelve over zaken van die nature eenigzins behoorlyk is gedresseerd; te meer heeft de Remonstrant reden zulks te suspecteren, doordien velen (zoo hy met name zoude konnen noemen) haer werk gemaekt hebben, om in zyn absentie deszelfs dorpel te betreden, en hetwelke juist *allen* van die zyn, zoo ook tegens Dnus *van der Os* hebben getuigt, en waer toe zekerlyk die Byeenkomsten gestrekt hebben. Eindelyk, of de Personen, die het een en ander mogten gedaen hebben, niet wel hebben geweten dat zy, met zyne Huisvrouwe daer toe aen te zetten, een zaek deden, die zeer tegens den

Zwol. zin en het genoegen van den Remonstrant was strydende.

Request van den Heer A. Lyphart aen de Classis te Zwol overgegeven.

Ten derden, op dat U Eerw. daer in te vaster zouden konnen gaen, verzoekt de Remonstrant Visie of Copie van de Attestatie, by zyne Huisvrouwe in den Eerw. Kerkeraed van Zwolle, en vervolgens in U Eerw. Vergaderinge, ingeleverd of nog ingeleverd zullende worden, ten einde hy uit de zaken, daer in vervat, de wyze op welke dezelve zyn getourneerd, de schryfstyl, spellinge als anders kan waernemen en in staet gesteld worden zulks te ontdekken; 't welk hy meent, dat zeer gemakkelyk zal konnen zien.

Ten vierden eischt de Remonstrant, dat, als U Eerw. de Personen, die hun herte van den Satan hebben laten vervullen om dit booze Attentaet tegens den Remonstrant te ondernemen, uitgevonden zullen hebben, dezelven aen den Eerw. Kerkeraed van Zwolle gelieven te recommanderen, of te gelasten, om die Personen zoodanige Reprimende te geven, of andere Kerkelyke *Censure* of Straffe op te leggen, als de snoodheid van dit bedryf is meriterende; en dat U Eerw. den Remonstrant die satisfactie gelieven te verleenen, om ordre te stellen, dat hem zulks geblyke by *Extract* uit het Kerkeboek.

Eindelyk verklaert de Remonstrant, dat hy met deze Verzoeken niets anders voor heeft, dan de Eenigheid tusschen hem en zyn Huisvrouw, als ook met U Eerw., den Eerw. Kerkeraed en de gansche Gereformeerde Gemeente van Zwolle te conserveren: Maer, by aldien U Eerw. (onvermoedelyk) hierop, en wel voornamelyk op het eerste *Postulaet* in dezen vervat, geen reflectie gelieven te nemen, en daer in den Remonstrant niet contenteren, zoo verklaert hy daer by dat hy, en U Eerw., benevens den Eerw. Kerkeraed van Zwolle, en de Personen, op welke hy vermoedende is dat zyne Huisvrouwe hier toe zouden hebben aengezet, niet meer voor Broeders of Zusters in *Chris-*

nus zoude konnen erkennen, noch het Brood des Heeren met hun breken, tot zoo lange, als zy, en U Eerw. en de Kerkeraed van Zwolle hem daer over die Satisfactie zullen hebben gegeven, die, volgens den Inhoud des Heiligen Evangeliums, hy geregtigd is te eisschen, en men verschuldigt is hem te geven.

ZWOL. *Request van den Heer A. Lyphart aen de Classis te Zwol overgegeven.*

Quo Facto.
A. LYPHART.

Zwolle den 1 Aug. 1753.

De Leden der Vergaderinge dit Request in overweging genomen hebbende, vonden goed op het zelve het volgende Apostil te verlenen: *De E. Classis houd dit voor genotificeerd* (*).

Om

(*) Nopens de omstandigheden, welken by het terug geven van dit Request voorvielen, geeft de Heer *Lyphart* eenig bericht in deszelfs Historiesch Verhael, van het geen tusschen den Kerkeraed, het Classis en hem, betreffende deze Attestatie, voorgevallen is. „ Hoe zeer ik [zegt hy daer in bl. 19.] my nu geflatteerd had dat deze Eerw. Vergaderinge dit werk „ buiten opspraek zouden hebben getracteerd, kan ik „ hun Eerw. daer voor evenwel niet beschutten; want, „ na dat men myn Schrifture gelezen had, wierd ik „ weder binnen geroepen, wanneer de Præses, (zynde de Wel-Eerw. Heer Bruinings, Pred. te Hasselt) „ my zeide, dat de Eerw. Broederen het hadden gelezen, en myn verzoek niet konden voldoen, om dat in „ 't laetste van myn Geschrift had gesteld, *Haer Eerw. niet voor Broeders in Christo te zullen erkennen, als men my niet contenteerde*, welke woorden zy aenmerkten als een *Dreigement*, hoewel ik de Classicale „ Broederen verzekerde geen de minste gedagten gehad te hebben, om die woorden tot dien einde „ daer te stellen; maer wat die Heeren nogtans bewogen heeft, om aen den voet van myn overgegeven Schrifture te zetten: *de E. Classis houd dit voor genotificeerd*, zonder die reden 'er by te voegen, „ kan

ZWOL. Om half vyf uuren dagvaerde de Vergadering Dnus *van der Os*. Zyne Eerw. kort daer op verschenen, kondigden de Broeders hem aen, dat het Classis eenige Bezwaren over

„ kan ik niet begrypen. Echter moet ik myne gedagten daer omtrent zeggen, zonder iemant uit die Eerw. Vergaderinge particulier te bedoelen, voornamelyk wil ik myn oog geenszins vestigen op den Eerw. Heer Præses, van wiens vriendelykheid, zagtzinnigheid en cordaetheid ten vollen overtuigt ben, en ik geloove niet dat dit gegeven sentiment met eenparigheid van stemmen is uitgebragt; maer dat men onder des door die ondergeteekende woorden, de bogt (zoo als men zegt) om den elleboog heeft willen houden, om daer mede te handelen naer welgevallen, en afwagten wat de Eerw. Heer *van der Os* op die *Attestatie* zal inbrengen. Kan een onzydig Lezer hier uit nu zien, of dit gehandelt is zoo 't behoort? Want zoo ik die Eerw. Vergaderinge door die uitdrukkinge had geledeerd, nam dat het interieur van myn geheele Schrifture weg, waerom beklagen zich die Heeren niet over my in dat geval; maer, neen, 't is of men niets mag of kan verrigten, als het niet tegens den Heer *van der Os* is; men weigert zelfs, om my *Visie* te geven van die *Attestatie*, en by aldien 'er meer zulke zaken voorkomen, die dus behandeld worden, wat zal men dan anders konnen denken, dan dat de Partyschap 'er in doorstraelt, (waer by dan nog komt het voorgevallene met den Eerw. Heer van Rossum, die men belet heeft sessie te mogen nemen in de Classicale Vergaderinge, en daerom geappelleerd heeft aen het Synode). Ik wil gaerne bekennen zulks nimmermeer verwagt te hebben, hoewel het niet te verwonderen is, als men inziet het zeggen van Dnus M....., *nu zullen wy hem* (te weten Dnus *van der Os*) *wel anders krygen*, en over de Resolutie van de Ed. Mog. Heeren Staten dezes Lands, in den voorleden jare genomen over de zaken van Dnus *van der Os*, sprekende, toonde die Heer zyn drift, met te zeggen, *dat was een Canaliieuse Resolutie*. Om my nu voor de Eerw. Classis, ('t geen „ in

over zyne E. Leere van den Kerkeraed ontfangen had en die zoo gewigtig oordeelde, dat de Vergadering dezelven aen zyne Eerw. moest overgeeven, om 'er deszelfs antwoord op ZWOL.

„ in zich zelven niet noodig waer, wyl die Heeren daer „ van niets gerept hebben in het schriftelyk Appoinc„ tement myner Schrifture) nogmaels te zuiveren van „ hun verkeerd denkbeeld, wegens het (by hun Eerw. „ zoogenaemde) *Dreigement*, moet ik aentoonen daer„ mede, voor eerst, niets anders te hebben willen „ zeggen, als het geen betamelyk en met den pligt „ der Christenen is overeenstemmende, welke ver„ eischt dat wy die Personen, waer door wy zoo „ grootelyks zyn beledigd, als zy naer geene verma„ ninge en vragen, niet meer voor Broeders en Zus„ ters in Christus, maer voor Heidenen en Tollena„ ren, zullen houden; wil men my nu voorwerpen, „ *de Classis had my niet beledigd*, zoo antwoorde ik, „ de Kerkeraed, die gesteld ware om my regt te doen, „ en dat heeft geweigerd, heeft daer aen gepartici„ peerd, en de Classis, zoo my die weigerde regt te „ doen, zoude daer aen participeren, en ik weet uit „ de gelykenisse van den Samaritaen zeer wel, dat de „ Broederschap, onder de Christenen bestaende, niet „ gelegen is in de Belydenissen van de zelfde Ge„ loofs-Poincten en Muggezifteryen, die van weinige „ menschen, welke dezelve belyden, verstaen wor„ den, maer in de Liefde, die men elkander toedraegt „ en met woorden en werken bewyst. Ten anderen „ heb ik zulks bygebragt als een motief of beweeg„ reden, om daer door de Eerw. Classis tot het be„ willigen van myn verzoek over te halen, want, de „ Kerkeraed daer toe zoo boven maten difficiel heb„ bende bevonden, moeste ik immers myn uiterste „ effort by de Eerw. Classis in 't werk stellen, en my „ zoo verklaren, om te konnen en te mogen denken, „ dat het ingang by de Eerw. Classis zoude gevonden „ hebben, want ik na den aert der Liefde niet anders „ konde verwagten, of de Eerw. Classis zoude liever „ opbouwen en vergaderen, als afbreken en ver„ strooien. Ten derden heb ik zulks wel voorbedag„ telyk aen de reukeloozen voorgehouden, die zich „ voorheen in die bitterheit hadden uitgelaten, gelyk „ getoond heb in een der Classicale Broederen, Dnus „ M....

ZWOL. op te hooren; waer toe men zyne Eerw. een tyd van vier of vyf, of ten hoogsten zes weken geven zoude. Dnus *van der Os* antwoordde bereid te zyn om die van het E. Clas-

„ M....., of het een middel mogte zyn van dien
„ Heer daer door te binnen te brengen, dat hy zat
„ op den Stoel des Gerigts, om in alles geregtelyk
„ te oordeelen.

„ Ik wenschte nu wel te mogen weten, of de
„ Eerw. Classis in staet zoude zyn, (een ieder voor
„ zich zelven, die zich aen deze onregtvaerdige be-
„ handelinge schuldig kent,) zich ook te konnen zui-
„ veren, waer toe geen reden heb zulks te mogen
„ denken, want, al had ik het als een *Dreigement*
„ (zoo als men het voorgeeft) daer gesteld, moest
„ men daerom op de zaek als zaek niet zien, dezel-
„ ve examineren, my *Visie* dier *Attestatie* laten toe-
„ komen, enz.? Zal Dnus *van der Os* tegen zulke ge-
„ geven Getuigenissen zich moeten verantwoorden,
„ het zal hem niets baten, want men toont voor af
„ daer aen geloof te geven, hoe breedvoerig nog-
„ thans de onzekerheid, om zich op diergelyke niet
„ te verlaten, heb aengetoond, en verzogt zich daer
„ mede niet te willen ophouden; ja, had men my
„ maer willen nader daer over onderhouden, ik zou-
„ de de Eerw. Classis dingen hebben aengewezen,
„ waer over die Eerw, Vergaderinge verheugd moes-
„ te zyn geweest nadere elucidatie te bekomen,
„ wanneer ik teffens (ten bewyze myner gezegden)
„ daer van ten exempel zoude getoond hebben, wat
„ staet op de zulken te maken is, die een getuigenisse
„ over den III. Zondag uit den Heidelbergschen Cate-
„ chismus tegens Dnus *van der Os* hebben ingeleverd,
„ en op den 29 July dezes Jaers zyn Eerw. dien zelf-
„ den Zondag hebbende hooren verklaren, durven staen-
„ de houden, van zyn Eerw. te hebben hooren zeg-
„ gen. *dat het Beeld Gods in Adam had bestaan in*
„ *de Heerschappy over de Schepzelen*, niet tegenstaen-
„ de ik, (by alles wat my dierbaer is) regt het te-
„ gendeel kan aentoonen, Getuigen daer van zouden
„ konnen zyn de aenzienlykste van ons Land, wel-
„ ker namen my niet past hier te plaetzen, by welken
„ nog drie onpartydige Heeren zoude konnen voe-
„ gen, ik meen, een Predikant te Leiden, een in-

„ Vries-

Clasfis te ontvangen, en dat hy den Broederen met zyn Antwoord zoude dienen; eifchende om zulks te vervaerdigen een' tyd van zes weken, als onkundig hoe veel of hoe gewigtig de Bezwaernisfen waren; onder aenbod echter van zyn Antwoord het Clasfis zoo veel eerder te zullen laten toekomen, als hy het zelve in gereedheit konde krygen. ZWOL.

Dnus *van Rosſum* middelerwyl goedgevonden hebbende van het bovengemelde Besluit aen het Synode van Overysſel te appelleren, gaf zulks by Gefchrift aen de Clasficale Vergadering te kennen, welke niet lang daer na gefcheiden is.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ARNHEM. Den 29. der vorige Hooimaend, is, op zyn Buitengoed, overleden de Hoogwelgeboren Heer *Hendrik Jan Baron van Esſen*, Heer van de Schaffelaer, Drosſaerd van Arnhem en het Kwartier van Veluwe. En is, in deszelfs plaets, door hare Kon. Hoogheit, de Prinfes Gouvernante, aengefteld Jongk-

„ Vriesland, en een in Amfterdam; ten zy die zeggen, dat Dnus *van der Os* niet regtzinnig heeft gepredikt, wil ik gaerne bekennen myn Religie niet te verftaen. En waerlyk het heeft veel in, dat een Man, als Dnus *van der Os*, wiens Dienft, (Gode zy dank) zoo gezegend is, dat 'er byna Zitplaetzen ontbreken, als zyn Eerw. predikt, zoo geflingerd word, en dat zulke Getuigen dan nog durven zeggen, *ik doe het uit Liefde der Waerheid*, zonder dat men zyn Eerw. Vyanden kan doen gelooven verpligt te zyn; zich uit een *waeragtige Liefde voor de Waerheid*, ook daer tegen in de bresſe te ftellen. Neen Lezer, uit kwaedaerdigheid en in drift maer te zeggen, *hy predikt onregtzinnig*. En predikt zyn Eerw. zoo Regtzinnig als 't zyn kan, dan is 't, *hy geloofſt het niet*. God beware my, dat nooit zulks in my opkome——.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Jongkheer *Andries Schimmelpenning van der Oye.*

Voorts is door hoogstdezelve, tot Gouverneur dezer Stad aengesteld de Heer Kolonel *Willem Lodewyk, Prins van Baden Durlach*, in plaetse van den overleden Lieut Generael Baron van Hekeren

'S GRAVENHAGE. Den 21. der vorige Hooimaend, des morgens tusschen drie en half vier uren, is hier in den ouderdom van 57 jaren, aen eene oppressie op de Borst, zeer schielyk overleden de Wel Ed Gestr. Heer *Jan de la Bassecour*, Raed en Thesaurier Generael van de Unie. Die Heer, hoewel sederd eenige maenden door verscheide toevallen zeer verzwakt geworden, had, twee dagen te voren, de Vergadering des Raeds van State nog bygewoond. Zyn Wel Ed. Gestr. heeft, gedurende vele jaren, verscheide gewigtige Amten in de Republiek bekleed, zynde deszelfs eerste Trap geweest het Advokaetschap der Westindische Compagnie ter Kamere Amsteldam. Voorts werd zyn Wel Ed. Gestr., eenige jaren daer na, tot Raed en Pensionaris der voorn. Stad verkoren; wyders in den jare 1738, tot Raed en Thesaurier Generael van de Unie; en in den jare 1746, door hun Hoog Mog., tot hunnen tweeden Griffier, aengesteld, welken aenzienlyken post zyn Wel Ed. Gestr. tot het jaer 1750 heeft bekleed, wanneer dezelve, door het overlyden van den Thesaurier Generael van der Does, andermael tot bekleeding van dat wigtig Amt is benoemd, hebbende het zelve tot zynen dood met veel lofs bediend.

In plaetse van dezen Heer, is, op den 27. der vorige Hooimaend, door hun Hoog Mog. aengesteld de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Jan Hop*, Sekretaris des Raeds van State. En, in plaetse van dezen, op den 13. dezer Oegstmaend, de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *David van Royen*, Raed en Pensionaris der Stad Leiden, mitsgaders Sekretaris van de Universiteit aldaer.

LEIDEN. Op den 25. der vorige Hooimaend, zyn, door hare Kon. Hoogheit, Mevrouwe de Prinses Gouvernante, uit een overgeleverd dubbel getal, tot Schepenen dezer Stad, verkozen de Ed. Achtb. Heeren Dr. *Johan Frederik Gronovius*, Mr. *Cornelis Chastelain*; Mr. *Willem Sautyn*, Jongkheer *Nikolaes van den Boetselaer*,

selaer, Mr. *Pieter van Dorp*, Mr. *Salomon Lynslager*, Mr. *Coenraed Teding van Berkbout*, en Mr. *Jakob Heyns*: als mede tot Schepenen Commissarissen de voorn. Heeren *Chastelein*, *Sautyn*, *van den Boetselaer*, *van Dorp*, *Lynslager* en *van Berkbout*. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Voorts is op den 14. dezer Oegstmaend, door de Regering dezer Stad, tot Raed en Pensionaris aengesteld, de Heer Mr. *Jan van Royen*, in plaets van deszelfs bovengemelden Heer Vader Mr. David van Royen.

AMSTELDAM. Op den 1. dezer Oegstmaend, heeft de Heer Mr. *Jan Jakob Mauritius*, Gouverneur Generael van de Kolonie Suriname, derzelver Rivieren en Distrikten, mitsgaders Kolonel van de Militie, en President in al de Collegien aldaer, ter Vergaderinge van de Heeren Directeuren der Societeit van Suriname alhier zyn ontslag verzogt en bekomen.

PURMERENDE. Den 22. der vorige Hooimaend, is, op aenbeveling harer Kon. Hoogheit, tot Raed in de Vroedschap dezer Stad aengesteld de Wel Ed. Gestr. Heer *Cornelis Coel*, in plaetse van wylen den Wel Ed. Gestr. Heer Klaes Rol.

UTRECHT. Den 22. der zelfde Maend, is hier overleden, in den ouderdom van 56 jaren de Heer *Cornelis Ormea*, Heer van Papendorp, Raed in de Vroedschap dezer Stad, en een der Ontvangeren Generael dezer Provintie, ter invorderinge der honderdste en tweehonderdste penningen.

SNEEK. Op den 1. dezer Oegstmaend, zyn tot Raden in de Vroedschap verkoren de Heeren *Yge Mollema* en *Elias Adama*.

DEVENTER. Den 14. dezer zelfde Oegstmaend, is hier overleden de Heer Mr. *Adam Vyfhuis*, in leven Lid van de Gezworen Gemeente dezer Stad, Scholtus en Ontvanger van Colmschat, enz.

KAMPEN. Op den 28. der vorige Hooimaend is hier overleden de Gemeensman *Antoni van Waren*.

ZWOL. In het laetste der zelfde Maend, is hier overleden de Heer Mr. *A. G. Vriesen*, Landrentmeester van Vollenhove, Gerichtschryver des Schoutamts van Zwol, en Lid der Gezworene Gemeente alhier.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

DE Berichten noopens deze Bezoekinge, in deze Maend by ons uit HOLLAND ontvangen, zyn vry aengenaem, uitgezonderd dat die uit den Lande van *Putten* wedet van eenige Ontstekingen gewagen. Uit OVERYSSEL meld men dat, om *Kampen* de Ziekte en Sterfte nog bleef woeden; maer om *Zwol* was opgehouden. In de overige Provintien schynt het nog gesteld als voren. En in het Landschap DRENTHE werd van de Ziekte en Sterfte thans weinig gehoord.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 30 Augustus.

		by de Z. Zak.
TARW. Jarige oude Z.	12 a 17½	ß
—— Nieuwe dito	14 a 19	ß
—— Blaeuwe dito	13 a 15	ß
ROGGE Zeeuwsche.	8 a 9½	ß
ERTEN Graeuwe.	16 a 20	ß
—— Witte.	10 a 12	ß
		by 't Last.
BOEKWEIT Vl. enz. op 154 ℔	a 13	£
GARST Zeeuws. Wint.	12¾ a 14½	£
HAVER Vries. Brouw.	10½ a 12	£
—— Voer	8 a 10	£
—— Zeeuws.	7¼ a 9¼	£
KOOLZAED Zeeu. enz.	29 a 31½	£
—— Vlaemsch.	28 a 30	£
PAERDEBOONEN.	11½ a 15	£

Rotterdam, den 20 Augustus.

	by de Steen.
VLAS. Allerbest.	35 a 36 st.
—— Best.	33 a 34 st.
—— Middelsoort	29 a 30 st.
—— Gemeen	26 a 27 st.
—— Slecht	24 a 25 st.

Leiden den Augustus.

	by 't Vierend.
BOTER	*f* 22 a 23 -:-

Hoorn, den Augustus.

	by de 100 ℔
KAES. Groote	*f* 11¼ -:-
—— Midd. 13 a 14 ℔	*f* 10½ -:-
—— van 10 ℔	*f* 10 -:-
—— Kleene	*f* 9¼ a *f* 10

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend JULY, 1753.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	30. 1 3/4	67	NO 2	Helder				
1	- 1 1/2	77	OtN 3	Omtr. helder		16	☌ ♃ 11	♀ dir.
	- 1/2	69	ONO 3	— Zeer bet.				
	29.11	68	——— 2	Zeer betrok.				
2	- 10 3/4	67	ZtW 2	—— Regen		1 ♌		
	- 10	61	WNW 2	Reg. geh bet.	1/2			
	- 8 3/4	62	ZW 2	Betrokken.				
3	- 8	69	——— 2	———		16		☌ ☉ ☿ 3 f.
	- 7 3/4	60	WZW 2	—— Regen	1/4			
	- 7 1/4	60	ZW 2	Regen				
4	- 8	63	N 5	— Geh. bet.	3 1/4	1 ♏		N P
	- 9 1/4	60	WNW 5	Geh. bet.bet.				
	- 9 1/2	60	WZW 4	Omtr. helder				
5	- 10 1/4	68	W 3	Zeer betrok.		15		
	- 11 1/2	64	WZW 5	Omt. helder				
	30. 1/2	64	——— 4	———				
6	- 1 1/4	69	WtZ 2	———		0 ♎		
	- 1 3/4	66	WNW 2	———				
	- 1 3/4	68	ONO 2	Betrokken			□ 4	
7	- 1 1/2	82	ZO 3	Omtr. helder		13	☍ ♂ 17	☍ ♄ ♀ 11
	29.11 1/2	75	——— 6	—— Regen	D.B.			
	30. 1/4	67	WZW 6	Betrokken	1/4			
8	30.	74	——— 6	———		27		☊ 11
	29.11 3/4	68	ZW 7	Omt.hel. z. b.				
	30. 1/4	64	WtZ 8	Zeer betrok.				
9	- 3/4	69	ZW 7	Omtr. helder		10 ♍		☌ ♃ ☿ 9
	30.	63	——— 6	———				
	29.11 1/2	63	——— 6	Zeer betrok.				
10	- 11 1/2	69	——— 6	Omtr. helder		23		
	- 10 3/4	64	——— 5	Betrokken				
	- 9 3/4	65	Z 4	Geh. betrok.				
11	- 9 3/4	76	ZO 4	— Betrokk.		5 ♐	☍ ♀ 13	
	- 7	64	WZW 7	Reg. z. betr.	d. w.			
	- 7 1/2	59	WtN 8	———	1 1/4			
12	- 8	64	WZW 8	———		18		
	- 8 1/2	62	——— 8	———				
	- 9 1/4	61	——— 6	Geh. betrok.				
13	- 10	56	WtN 6	Betrok. reg.		0 ♑	☌ ♄	
	- 11 1/2	57	——— 2	Reg. betrok.	2 1/2			
	30. 1/4	59	——— 2	Omtr. helder				
14	- 3/4	71	W 2	———		12		
	- 1/4	62	WtN 1	— Zeer bet.				
	29.10	63	ZO 2	Zeer betrok.				
15	- 8 3/4	65	Z 2	Geh. bet. reg.		24	☍ ♃ 4	
	- 6 3/4	58	ZZW 4	Reg. z. betr.	4		☍ ☉ 10	
	- 6	60	ZW 4	Geheel betr.				
16	- 6	62	W 4	Reg. zeer bet.		6 ♒	☍ ☿ 3	
	- 7 1/4	60	NW 4	Reg. geh.bet.				

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Planeten gr.	uuren	uuren
	29. 8¾	60	N t W 4	Geh. betr.				
17	- 9½	66	N W 6	Reg. z. betr.	¾	18		
	- 10¼	59	——— 6	Geh. betr.				
	- 10	58	——— 6	Regen				
18	- 10½	61	WNW 6	Geh. betr.	¼	0 ♓		VP
	- 10¾	58	——— 3	Zeer betrok.				
	- 10½	60	——— 4	Betrokken				
19	- 10½	64	N W 4	———		12		☌ ☉ ♃ 8
	- 9¼	58	W Z W 4	Zeer bet. reg.	7½			
	- 9¾	57	N W 6	Reg. z. betr.				
20	- 10½	61	——— 7	———		24		
	30. -	58	W N W 6	Reg. geh. bet.	½			
	- ¼	58	N W 6	Geh. betr.				
21	- ½	63	——— 6	———		6 ♈		
	- 1¼	58	——— 6	Reg. geh. bet.				
	- 1½	59	N N W 4	Zeer betrok.				
22	- 1½	65	N W 5	Betrokken		18		
	- 2	57	——— 3	Z. bet. om. h.				
	- 2½	58	N 3	Betrokken				
23	- 2¾	62	N t W 4	———		0 ♉	□ ° ☌ ♂ 6	☊
	- 3	58	N N W 4	Omt. h. z. be.				
	- 2¼	61	N W 3	Betrokken				
24	- 3	72	N O 3	———		13		
	- 2¾	60	——— 5	— Helder				
	- 2½	59	——— 2	Omtr. helder				
25	- 2½	65	N W 4	———		27		
	- 1½	59	N O 4	Betr. helder				
	- ¾	60	N t O 2	Geh. betrok.				
26	- ½	67	N t W 3	———		10 ♊	☌ ♀ 18	
	- ¼	57	WNW 2	Z. bet. omt. h.				
	30. -	60	——— 2	Geh. be mot.				
27	- ¼	64	Z W 2	Zeer betrok.		24	☍ ♄ 12	
	29. 11½	59	N O 2	Reg. geh. be.				
	- 10¼	59	N W 3	Reg zeer be.				
28	- 10	65	N t O 4	Betrokken	¼	9 ♋		
	- 10	59	N W 6	Zeer betrok.				
	- 10	59	W N W 7	Reg. geh. bet.				
29	- 10½	64	——— 8	Zeer betrok.		24	☌ ♃ 10 ☌ ☉ 20	
	- 11	58	N N W 4	Reg zeer be.				
	- 11	60	W N W 6	Zeer betrok				
30	- 11¼	65	N W 6	Reg. betrok		9 ♌		
	- 11¼	56	——— 2	Zeer be. held.	¼			
	- 11	59	W N W 3	Zeer betrok.				
31	- 11½	64	——— 5	———		25		VP
	- 11¾	59	N W 1	Betrokken				

Gemiddelde { Barrometer 30 D. ½ Lyn.
Thermometer 64 Gr.

't Gevallen Water 21½ Lyn

't Uitgewaessemde 36 Lyn

Dagelyksche kragt der Wind ruim 4

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

SEPTEMBER MDCCLIII.

GELDERLAND.

ARNHEM.

OP den 25. der jongste Hooimaend, is op naem van de Prinsesse Gouvernante en, Raden in name der Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie, een Reglement gearresteerd, naer het welke de Oeffeningen en Catechisatien in de respective Kerken en Gemeenten dezer Provintie voortaen zullen mogen gehouden worden; welk XII. Artikels behelst en van den volgenden inhoud is: ARNHEM.

WY Gouvernante en Voogdesse van den Minderjarigen Erf-stadhouder en Raden, in name van de Edele Mogende Heeren Staten des Furstendoms Gelre en Graeffchaps Zutphen. Allen den genen, welken deze zullen zien, salut: *Reglement voor de Oeffeninghouders.*

Alzoo op den Landdag in October des afgeloopen Jaers 1752 aen de Heeren Staten dezes Furstendoms en Graeffchaps is voorgebragt en geëxhibeert een Reglement, op 't houden van byzondere Oeffeningen en Catechisatien, by 't Synode dezer Provintie van de Maend van Augustus daer bevorens voor de Gemeenten, onder 't zelve Synode resorterende, geprojecteerd, en door de Commissarien van den Hove Provintiael overgenomen:

ZOO IS 'T, dat, na dat hun Ed. Mog. daer op ontfangen hadden onze Consideratien en Advys, ter

ARNHEM.

Reglement voor de Oeffeningbouders.

voldoeninge van derzelver Resolutie van den 21 October 1752, en voorts al 't zelve rypelyk hadden geëxamineerd, hun Ed. Mog. hebben goedgevonden tot een Reglement, naer 't welke de Oeffeningen en Catechisatien, nader hier na beschreven, in de respective Kerken en Gemeenten voortaen zullen mogen gehouden worden, te arresteren, gelyk Wy, uit kragt van 's Landschaps Resolutie van den 12 April dezes jaers, in name als boven, arresteren by dezen de navolgende Artikelen.

I. Door de Oeffeningen, hier bedoeld, zyn niet te verstaen particuliere byeenkomsten of gezelschappen van eenige weinige goede Vrienden, die zich onderling zoeken te stichten door samenspraken over Goddelyke Waerheden, waerin ieder een, welke van dat gezelschap is, 't zyne tot onderhoudinge van eene Godvruchtige Conversatie koomt toe te brengen, ook met opheffinge van Psalmen en Geestelyke Liederen en Biddinge tot God, zich trachten op te wekken, mits dat men in zoodanige Byeenkomsten blyve binnen de palen zoo even gemeld, en daerinne geen Spreker wil of kome verrichten dat gene, 't welk hierna Art. V. zal volgen; maer zulke Byeenkomsten, waerin een of meer zoeken te spreken over 't gene in den zelfden Art. V. is vermeld, zonder onderscheid, wat naem aen die Byeenkomsten mogte gegeven worden, en of zulks met opene deuren, ten einde een ieder die wil, aldaer als toehoorder kan verschynen, of met toe deuren, zoodanig dat niemant in die Vergadering of in dat Gezelschap word toegelaten, dan dien men zulks wil toestaen, mogt geschieden.

II. Zoodane Catechisatie of Oeffening zal niemant mogen houden, ten zy hy zich alvorens by den Kerkeraed zyner Plaets behoorlyk hebbe aengegeven, en permissie verzogt en verkregen. Ter plaetse, daer geen Kerkeraed is, zal dat verzoek by d'Inspectores Classis, en by den Predikant dier Plaetse gedaen worden. Gemelde Kerkeraed of Inspectores Classis zullen niemand permissie vergunnen, dan die na naeuwkeurig onderzoek bevonden

is

is genoegzaem *Ervaren* en *Rechtzinnig*, zoo in 't dogmatieke als in 't practicale, van onze Hervormde Leere, en daerenboven *Godvrugtig* en *Bescheiden* in den wandel te zyn, en na dat alvorens de Formulieren van Eenigheid onderteekend, en plegtig beloofd heeft, niets daer tegen strydende, direct of indirect te zullen voordragen: zullende dit examen geschieden door den Kerkeraed op die plaetsen, daer meer dan een Predikant Leden zyn: Edoch in een Kerkeraed, waer slegts een Predikant sessie heeft, zal 't onderzoek verrigt worden teffens door twee naburige Predikanten.

ARNHEM.

Reglement voor de Oeffeninghouders.

III. Die gene, welke invoegen voorsz. zal zyn geëxamineerd, en permissie tot het houden van zoodanige Catechisatie of Oeffening zal hebben bekomen, zal daer van geen gebruik mogen maken, voor dat hy aen den Hoofd-Officier ten platten Lande of aen de Magistraten in de Steden het bescheid, 't welk hy daer van ontfangen heeft, zal hebben vertoond; zullende dezelve Hoofd-Officier of Magistraet op die Acte noteren, of doen noteren, dat die behoorlyk aen denzelven is vertoond.

IV. Niemand, schoon invoegen voorsz. geëxamineerd, en tot het oeffenen toegelaten zynde, zal vryheid hebben om op vreemde plaetsen in zoodanige Oeffeningen te spreken, maer alleenlyk op zyn eige plaets, ten ware dat hem zulks, na voorgaende vertoning van een behoorlyke Attestatie van zyn Examen en Admissie, op zyn verzoek door den Predikant en Kerkeraed dier plaetse was toegelaten.

V. In de voorsz. Oeffening zullen alleen verhandeld worden Godsgeleerde Waerheden, tot voortplanting van Kennis en Godzaligheid, en zulks allermeest volgens den Leidraed van den Heidelbergschen Catechismus, maer geenszins vrye Texten verklaerd worden naer de wyze van een Predikatie, ten zy de Oeffenaers eene repetitie deeden van eene Predikatie van een' der Predikanten, onder welke zy behooren.

VI. Ook zal men zich in dezelve zorgvuldig

ARN-HEM.

Reglement voor de Oeffeningbouders.

wagten van alle Broedertwisten, mitsgaders van Factie namen, en wel verre, dat 'er oorzaek gegeven worde tot Scheuringen en Verdeeldheden in de Kerk, dezelve door vriendelykheid en bescheidenheid tegens alle helpen weren; zullende een Oeffeninghouder byzonderlyk zich moeten wagten, om 't geen van een Leeraer van de plaets, alwaer hy Oeffening houd, publicq van den Predikstoel is voorgesteld, of dat zoo een in een met Kerkelyke Approbatie uitgegeven Boek heeft geleerd en beweerd, in deze zyne Oeffeninge te wederleggen, op dat, dus doende, de bediening eenes Leeraers niet vrugteloos of veragtelyk gemaekt worde; Alles met dien verstande nogtans, dat wanneer hy onwetende, dat een Leeraer 't contrarie publicq voorgedragen, of in zyne met Kerkelyke Approbatie uitgegevene Boeken geleerd hadde, zulks mogt gedaen hebben, daer over niet zal kunnen worden gecensureerd, indien hy als dan voor den Kerkeraed, of, daer geen Kerkeraed is, voor d'Inspectores Classis in gemoede verklaringe van deze zyne onkunde kome te doen.

VII. De Oeffeninghouder zal altyd bereidwillig moeten zyn, om over zyne Oeffeningen en Catechisatien met den Predikant of Predikanten, ter plaetse, daer hy Oeffening houd, te spreken, en met zagtmoedigheid goeden raed en vermaningen aen te nemen.

VIII. De tyd der Oeffeningen zal geen de minste belemmeringe mogen geven aen den openbaren Godsdienst, 't zy mogt worden gepredikt, in een van de Kerken gecatechiseerd, of Bedestonden mogten worden gehouden, en daerom niet gehouden worden op de zelfde uuren met die, maer ten minsten een uur na 't eindigen van den openbaren Godsdienst. Gelyk mede die Oeffeningen niet langer zullen mogen duren, als uiterlyk tot 's avonds ten negen uuren. Deswegens zullen ook de houders der Oeffeningen verpligt zyn, by alle gelegenheden de noodzakelykheit van den publicquen Godsdienst aen te pryzen, denzelven met een voorbeeldige

dige naerstigheit zelfs by te wonen, en ook hunne Oeffeningen en Catechisatien ontzeggen aen allen, die den publicquen Godsdienst verachten en daer in nalatig zyn, en zullen ook voor al de verschuldigde gehoorzaemheit voor de Hooge Overigheit op allerlei wyze tragten in te scherpen.

ARNHEM.

Reglement voor de Oeffeninghouders.

IX. De Kerkeraden of Predikanten zullen verpligt zyn om naauwkeurig agt te geven, of deze voorwaerden van de personen, die toegelaten zyn, worden nagekomen, om dezelve als dan verder toe te laten, of anderszins het doen der Oeffeningen te verbieden; en toe te zien, dat 't alles in onderschikkinge aen den openbaren Godsdienst verrigt worde, en zoodanig merkelyk onderscheid zy tusschen deze byzondere Oeffeningen en openbare functien in de Kerken, op dat het gene aen den openbaren Godsdienst alleen eigen behoort te zyn, niet tot die byzondere Oeffeningen overgebragt worde, en dus alle ondergeschikte middelen met 'er tyd niet tot aftrek van den openbaren Godsdienst mogen verstrekken: Zullende deswegen deze Oeffeningen voor al niet met 't uitspreken van den Zegen mogen geëindigd worden.

X. Zoo wanneer 't mogte gebeuren, dat in deze Vergaderingen eenige Collecte van Penningen mogt worden gedaen, zal daer van geen ander gebruik in 't geheel of ten deele mogen worden gemaekt, als ten behoeve van de Diakonie van de Plaets, alwaer die Oeffeningen worden gehouden; wordende alle Diakonen gelast, om daer op agt te geven, zoodane Penningen over te nemen, en die als andere Diakonie-Penningen naer behooren te verrekenen.

XI. De Inspectores Classis zullen by de jaerlyksche visitatie der Kerken, in ieder Gemeente onderzoeken, of dit Reglement naer behooren word geobserveerd, en aen de respective Classicale Vergaderingen van hunne bevindinge in dezen rapport moeten doen.

XII. Alle die gene, welke dit Reglement mogten contraveniëren, 't zy in 't geheel of in eenige

ARNHEM.

Reglement voor de Oeffeninghouders.

Articulen van dien, zullen over zoodane contraventie eerst Kerkelyk gecensureerd worden, ook wel, zoo het een Oeffeninghouder mogt wezen, door intrekking van zyne Acte van Admissie, of anders, zoo en als naer omstandigheden van zaken zal worden bevonden te behooren: Doch wanneer zoodanige Contraventeurs daer in mogten volharden, zal de Kerkeraed of Classis gehouden en verpligt zyn, om daer van aen de Overigheit kennisse te geven, welke dan ook in conformite van den XXVIII. Art. van de Kerk-Ordening niet zal nalaten, om haer de hand te bieden, en by deze Ordening te beschermen.

Ordonnerende en bevelende Wy hier mede, in name als boven, de Dienaren des Goddelyken Woords, Kerkeraden, Classicale en Synodale Vergaderingen, en voorts allen anderen, van wat qualiteit en conditie die zyn, en deze eenigzins aengaen mag, zich in dezen naer voorsz. Reglement en de Articulen van dien te reguleren, en zulks alles te observeren en te doen observeren.

En op dat niemand hier van eenige onwetenheid zal kunnen voorwenden, zal deze ter gewoonlyke plaetse, mitsgaders van de Predikstoelen in de Kerken, alomme worden gepubliceerd en geaffigeerd. Enz.

Wyders is, by Burgermeesters, Schepenen en Raden dezer Stad, op den 18. der jongste Hooimaend gearresteerd, en op den 11. der vorige Oegstmaend gepubliceerd eene *Ordonnantie op de Maten en Gewigten*, in deze Stad gebruikt wordende, als mede waer naer de gezworen *Stads Yker* zich zal hebben te regelen. Deze Ordonnantie vervat XXX Artikels, welken hoofdzakelyk behelzen: dat in deze Stad geen onge-ykte Koorn-, Turf-, Kool-, Kalk- en Zout-Maten, noch ook heele en halve Schepels mogen gebruikt, en de klee-

kleene Maet mede moet ge-ykt worden. Dat men alleen ronde en geen platte Strykers mag gebruiken. Dat men Kannen, Mengelen en mindere Maten; ook alle Yzeren en Koperen Gewigten moet doen yken. Dat geen Looden, maer alleenlyk Koperen en Yzeren Gewigt mag gebruikt worden. Dat men geen Yzeren Gewigt onder de 10 pond in de Huizen mag hebben; maer tot het wegen van eenige Waren of Goederen van 9 pond en daer onder, alleenlyk Koperen Gewigt, en dat wel van massief Koper moet bezigen. Dat het Yzeren Gewigt van 10 pond en daer boven moet bestaen uit stukken van 10, 15, 20, 25, 50 en 100 pond. Dat, by den Inkoop, met geen Amsteldamsch of zwaer Gewigt gewogen; doch het zelve, onder zekere bepaling, tot den Uitslag wel mag gebruikt worden. Dat men geen Waren of Goederen met Unsters of Punders mag wegen. Dat alle Schalen, door den Yker gevisiteerd zullen worden. Dat men geen onge-ykte Ellen gebruiken mag, en hoedanig de Ge-ykten moeten wezen. Waer de nieuwe Maten en Gewigten ge-ykt zullen worden, en waer en wanneer de visitatie der reeds Ge-ykten geschieden zal. Dat de Magistraet of Policie Meesters, de Maten en Gewigten, telkens ter visitatie, mogen doen ophalen. Dat men den Yker of deszelfs Assistenten niet mag misdoen of miszeggen. Dat de Yker, zonder aenzien van persoon, alle Maten en Gewigten, naer behooren moet Justeren en Yken. Van hoedanig eene grootte de drooge Maten en Ellen moeten zyn. Op wat wyze de Zaed- en Kool-Schepels, Turftonnen en Kalkkuipen zullen

ARNHEM.

ARNHEM. len worden ge-ykt. Dat de Tinnen en Koperen Maten alleenlyk in den Bodem moeten ge-ykt worden. Dat de Yker de Maten en Yzeren Gewigten, die hy oordeelt dat niet naer behooren kunnen gejusteerd worden, aen den Heeren Policie-Meesteren moet vertoonen, om derzelver ordres dien aengaende te ontvangen. Dat de Koperen Gewigten, die te ligt zyn, moeten vergoten worden. En eindelyk hoedanig een loon voor het Visiteren, Yken en Justeren van de Maten en Gewigten betaeld zal moeten worden. Alles op zoodanige straffen en verbeurten der nalatigen, als in deze Ordonnantie vermeld word. Houdende hun Ed. Achtb. de uitlegging en verandering dezer Ordonnantie aen zich.

Op den 29. der vorige Oegstmaend, is op naem van hare Koningklyke Hoogheit, de Prinses Gouvernante, eene Publicatie gearresteerd, strekkende tot opheldering van 't V. Artikel der Ampliatie des Plakaets op de Jagt. Deze Publicatie luid dus:

Opheldering van 't V. Art. der Ampliatie van 't Plakaet op de Jagt.

ALzoo by de Ampliatie van het Plakaet op de Jagt van den jare 1750 in den Furstendomme Gelre en Graefschap Zutphen, den 22 July 1751 gearresteerd (*) onder anderen aen zoodanige gequalificeerden, als Art. V. vermeld zyn, wel is gepermitteerd:

Om, wanneer zy zelfs in persoon op de Jagt gaen, een of ten hoogsten twee goede Vrienden by hen of iemand van hunne kennisse gelogeerd zynde, ofte ook zoo goedvinden een Domestiek, behalven hunnen Jager, mede te nemen.

Edoch dat Wy in ervaring zyn gekomen, dat van deze permissie word geabuseerd, en onder dat prætext op indirecte wyzen aen ongequalificeerde pen-

(*) Zie ons V. Deel [1751], bl. 641.

personen gelegenheid, om de Jagt te exerceren, gegeven.

ARNHEM.

Opbeldering van 't V. Art. der Ampliatie van 't Plakaet op de Jagt.

ZOO IS 'T, dat Wy daer in willende voorzien, na ingenomene advies van Onzen Lieutenant Opper-Jagermeester en Raden van het Jagtgerichte in Veluwen, by dezen wel expresselyk ordonneren, dat de gequalificeerden, welke van de vooraengetogene permissie willen jouisseren, gehouden zullen zyn zoodanige goede Vrienden te moeten logeren op goederen hun eigendommelyk toebehoorende, of ten minsten zoo die gehuurd mogten wezen, waer op dezelve buiten het Jagt-saisoen eenigen tyd jaerlyks hunne residentie komen te houden: Zynde geenzins Onze meening hier onder te verstaen een optrek voor een of meer Jagt-saisoenen in Herbergen, of by Opgezetenen ten platten Lande gehuurd.

Gelyk mede Wy goedvinden, dat de genen, welke eenige ongequalificeerden by deze of gene van hunne goede Vrienden zenden, om die onder praetext van aldaer gelogeerd te zyn, mede ter Jagt te nemen, het voorsz. faveur niet zullen genieten.

Lastende Wy Onzen Lieutenant Opper-Jagermeester en Raden des Jagt-gerichts in Veluwen, en in de twee andere Kwartieren die gene, aen wien de erkentenisse over de Jagtzaken van ouds heeft gecompeteerd, daer op in 't generael agt te geven, dat van de gementioneerde permissie, aen de gequalificeerden met geen andere intentie verleend, als om aen dezelve zoo doende eenig meerder agrement toe te brengen, geen het minste misbruik worde gemaekt, en specialyk wanneer aen haer mogt komen te blyken, dat men door indirecte wegen zoude tragten den inhoud van 't gem. V. Art. der Ampliatie te eluderen, en personen byzonder in dezen Furstendom en Graefschap wonende, en tot de Jagt anderzins onbevoegd, mede van het Jagen te doen gauderen, als dan zoo wel tegens die gequalificeerden, als ongequalificeerden, als Contraventeurs van het Plakaet op de boete in den I. Art. vermeld, zoodanig te handelen als in goede Justitie

ARN-HEM. tie zullen bevinden en oordeelen te behooren.

Blyvende voor het overige het gementioneerde Jagt-Plakaet en de Ampliatie van dien onverkort, en in zyn volkomen kragt en waerde.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE. DE Heeren Staten Generael, ondervonden hebbende, dat, niet tegenstaende de Waerschuwinge door de Collegien ter Admiraliteit, ingevolge de Resolutie hunner Hoog Mog. van den 10. der Wintermaend des jaers 1746, gedaen, verscheide Schippers, Stuurlieden, en andere Zeebevarende Personen dezer Landen, in gebreke blyven, om de Vaertuigen van Algiers of andere Turksche of Moorsche Natien, en derzelver Equipagien zoodanig te bejegenen, als overeenkomstig is met de Tractaten, door hun Hoog Mog., met de Regeringen der voorsz. Natien aengegaen; hebben, ten einde de moeilykheden, die daer uit zouden kunnen spruiten, voor te komen, op den 8. der vorige Oegstmaend eene Publicatie gearresteerd, waerin te kennen word gegeven:

DAt hun Hoog Mog., om de voorsz. Waerschuwing meerder klem en nadruk by te zetten, goedgevonden hebben allen Schipperen, Stuurlieden en anderen navigerenden Personen wel expresselyk en scherpelyk te gelasten, dat zy, op hunne reize eenige Vaertuigen van Algiers, of andere Turksche of Moorsche Natien, waer mede de Republiek in Vrede is, ontmoetende, niet alleen hunne Vlaggen aenstonds en hunne Passen, op de eerste requisitie en

's GRAVENHAGE.

en gestipuleerde wyze zullen hebben te vertoonen; maer dat zy dezelve Vaertuigen en hunne Equipagien, met alle vriendelykheit zullen hebben te bejegenen, en zich zorgvuldiglyk wachten van dezelven met eenige vyandelykheit eerst aen te vallen of te bejegenen; alles op pœne dat de genen, die diergelyke vyandelykheden het eerst gepleegd zal hebben, voor deszelfs Persoon niet zal hebben te wachten eenige de minste protectie van dezen Staet; maer dat dezelve in tegendeel, op deszelfs retour, alhier deswegen zal worden te recht gesteld en gestraft met verbeurte van zyne verdiende Gagien, ten behoeve van den Officier die de calangie zal komen te doen, en voorts met zoodanige andere arbitraire straffen, als de omstandigheden van het fait of faiten bevonden zullen worden gemeriteerd te hebben.

Hoedanig Nederlandsche Schippers enz., Turksche of Moorsche Vaertuigen ontmoetende, zich moeten gedragen.

En op dat niemant hier van eenige ignorantie kome te pretenderen enz.

Op den 16. der voornoemde Oegstmaend, is, by de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, tot betere handhaving der *Inlandsche Manufacturen*, eene Publicatie gearresteerd, waer in hun Ed. Gr. Mog. dus spreken:

Bevel voor de Beampten enz. om zich met Inlandsche Wolle en Zyde Stoffen te kleeden.

ALzoo hare Koningklyke Hoogheit aen ons heeft voorgedragen, dat hoogstdezelve was geinformeerd, en aen haer Klagten waren voorgekomen, dat onze Publicatie van den 26 July 1749 (*) genomen op eene Propositie van wylen zyn Hoogheit, glorieuser gedachtenisse, ten opzigte van het dragen van Inlandsche Manufacturen, het gewenscht effect niet produceerde, en dus de Inlandsche Fabrieken het verwagte soulaes tot derzelver opbeuringe daer van niet genoten, en verders heeft verklaerd, dat hooggemelde hare Koningklyke Hoogheid, overtuigd van de noodzakelykheid van het maintien der Inland-

(*) Zie deze in ons III. Deel [1749], bladz. 706.

'S GRAVENHAGE.

landsche Fabrieken, en om voorts een goed exempel te geven, voor haer Persoon, Huis, en alle die tot derzelver Hof en Dienst gehoorden, geresolveerd bleef zich by continuatie niet anders dan van Inlandsche Manufacturen te bedienen, in verwagtinge dat ter navolginge van hoogstderzelver exempel ook nadere ordre zoude kunnen worden gesteld tot beneficie van de voorschreve Fabrieken, inmiddels tot dat daerop ten finale zal kunnen worden geresolveerd, waer aen hare Koningklyke Hoogheit door kundige Luiden arbeiden liet, om het zelve ter eerster gelegenheid tot Onze deliberatie te brengen.

Bevel voor de Beampten enz. om zich met Inlandsche Wolle en Zyde Stoffen te kleeden.

ZOO IS 'T, dat Wy, nevens hare Koningklyke Hoogheit, niets meer ter herten nemende dan het gene tot opbeuring van den zoo importanten Tak van 's Lands Inlandsche Fabrieken strekken kan, en waer toe Wy in het vervolg voornemens zyn al wat moogelyk is toe te brengen, nader hebben goedgevonden, met communicatie en overleg van hoogstdezelve hare Koningklyke Hoogheit te statueren en vast te stellen, zoo als Wy statueren en vaststellen by deze, dat de Heeren van de Ridderschap en Edelen, mitsgaders Burgermeesteren en Regeerders van de respective Steden, Leden van Onze Vergaderinge, gelyk ook de Burgermeesteren en Regeerders van de verdere Steden, en voorts alle Beamten en Officianten binnen deze Provintie, waer onder Wy egter verstaen niet te gehooren zoodanige Bedieningen, waer van de Bezitters of Waerneemers niet anders als Arbeiders of Daglooners te considereren zyn, voortaen aenvang te nemen met den 1 May 1754, by het maken van Klederen van Lakenen en Wolle of Zyde Stoffen, zoo voor zich zelfs, als voor hunne Vrouwen en Kinderen, in hunne Huizen wonende, mitsgaders voor hunne Livreibedienden, geen andere Lakenen en Wolle of Zyde Stoffen zullen emploieren als die in deze Provintie zyn gemaekt of gefabriceerd.

En ten einde het zelve te beter te effectueren, en dat een ieder verzekerd mag zyn, dat geen Uitheemsche

ſche voor Inlandſche Fabrieken worden verkogt, zoo 's GRAVENHAGE.
hebben Wy verder goedgevonden, dat de reſpective
Winkeliers, of die gene die zich met het verkoopen
van Lakenen en Wolle of Zyde Stoffen binnen deze Provintie willen generen, by het preſenteren of verkoopen van eenige van dien gehouden zullen zyn aen de Koopers te declareren of dezelve Uitheemſche of Inlandſche Lakenen en Wolle of Zyde Stoffen zyn, en zulks wel alſchoon het zelve aen hun niet zoude mogen worden gevraegd, gelyk zy ook daerenboven in hunne Rekeningen, dewelke zy van de voorſchreve verkogte Goederen zullen geven, zullen moeten ſpecificeren of het Inlandſche of Uitlandſche Lakenen of Wolle en Zyde Stoffen zyn, op pœne dat ingevalle de voorſchreve Winkeliers, of die zich met het verkoopen van Lakenen en Wolle of Zyde Stoffen willen generen, bevonden zullen worden het zelve aen de Koopers niet te hebben gepræadverteerd, en op hun Rekeningen als voren niet geſteld of dat zy Uitheemſche voor Inlandſche zullen hebben verkogt, zullen verbeuren voor de eerſte reize een boete van duizend guldens, en voor de tweede reize een boete van twee duizend guldens, en voor de derde reize daerenboven voor een jaer en zes weken van het houden van Winkel of het verkoopen van voorſchreve Wolle en Zyde Manufacturen zullen worden geſuſpendeerd. Wel verſtaende, dat wanneer de Winkeliers of die zich met het verkoopen van voorſchrevene Lakenen of Stoffen generen, door de omſtandigheden zullen kunnen aentoonen, dat zy by verzuim, en niet met intentie, de bovengemelde advertering niet hebben gedaen of in hunne Rekeningen niet hebben geſpecificeerd, of de voorſchreve geleverde Goederen Inlandſche of Uitheemſche Lakenen of Stoffen zyn, alleen zullen verbeuren een boete van vyfentwintig guldens; en zullen alle de voorſchreve boeten worden bekeerd een derde voor den Officier, die de calange zal doen, een derde voor den Aenbrenger, en een derde voor den Armen.

Bevel voor de Beampten enz. om zich met Inlandſche Wolle en Zyde Stoffen te kleeden.

Recommanderende voorts op het ernſtelykſte aen al-

'S GRAVENHAGE. alle en een iegelyk van Onze Ingezetenen, tot seconderinge van dit zoo heilzaem oogmerk, tot welvaren van den Lande, en van zoo een aenzienlyken Tak van dien in het byzonder, het pryswaerdig voorbeeld van hare Koningklyke Hoogheit en van de Regering en Beamten op te volgen.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendeere, enz.

Tot betere handhaving der Ordonnantien, op het respecteren der *Graeflyke* en *Wassenaersche Tollen*, voormaels geëmaneerd, hebben de Heeren Gecommitteerde Raden der Staten van Holland en Westvriesland, op den 16. der vorige Oegstmaend, eene *Waerschuwing* gedaen, waer by hun Ed. Mog., op nieuw allen Koopluiden, Huisluiden, Voerluiden, byzonderlyk alle Schippers en Schuitevoerders, en voorts een' ieder, wie het ook zoude mogen wezen, waerschuwen:

Waerschuwing noopens het voldoen der Graeflyke en Wassenaersche Tollen.

DAt niemant zich vervordere, het zy zelfs, het zy door zyne Dienaers of Knechten, of anderen, te doen laden, in- of op te nemen, te vervoeren of te lossen, respective, in het geheel of voor een gedeelte, eenige Goederen of Koopmanschappen, hoe ook genaemd, voor en aleer zyluiden hunne ingelade Goederen, ter Plaetse van de inladinge, indien aldaer een Ontfanger of Wagter van de Tollen resideert, en zulks aldaer een Tol-Comptoir word gehouden, aen den Ontfanger of Collecteur van 's Graeffelykheids wegen, zullen hebben aengegeven, vertold, en de geregtigheid aen hem voldaen; of wel door het vertoonen van behoorlyke Tolbrieven, hunne exemtie en vrydom van de Tollen zullen hebben bewezen; en dat zulks precieselyk zal worden agtervolgd en nagekomen, alschoon zoodanige Schippers, Schuitevoerders, Voerluiden, en alle andere,

re, niet precifelyk zouden behoeven te pafferen het Tol-Comptoir, of de Woninge van den Collecteur der Tollen, maer andere, en zelfs ordinaire Wegen en Wateren, zouden kunnen gebruiken. 's GRAVENHAGE.

Waerfchuwing noopens het voldoen der Graeflyke en Waffenaerfche Tollen.

En indien de In- of Opladinge gefchied ter Plaetfe daer geen Ontfanger, Collecteur of Wagter van de Tollen refideert, dat in dien gevalle alle de gene, die Goederen of Koopmanfchappen, met Schepen, Schuiten, of Rytuigen, van de eene Plaetfe naer de andere voeren, dezelven zullen aengeven aen het eerfte Tol-Comptoir, of de eerfte Tolwagte, ter Plaetfe alwaer zy zullen pafferen of arriveren, of, naer beloop van hunne reize behooren te pafferen of te arriveren, en aldaer de geregtigheid voldoen. Als mede, wanneer de loffinge gefchied, het zy ten deele, het zy in het geheel, ter Plaetfe alwaer een Ontfanger, Wagter of Collecteur van de Tollen refideert, en zulks een Tol-Comptoir word gehouden, of dezelve Plaetfe doorvaren, dat de Schippers, Schuitevoerders, Voerluiden, of wie het zoude mogen wezen, gehouden zullen zyn aldaer zich aen het Tol-Comptoir te vervoegen, het zy dat zy het zelve moeten pafferen of niet, en aen den Ontfanger, Wagter of Collecteur de verfchuldigde geregtigheid betalen, of door de overlevering van de Tolteekens betoonen, dat, en waer zy de verfchuldigde Tollen hebben betaelt, of indien zy en hunne ingelade Goederen en Koopmanfchappen Tolvry zyn, waer zy van dezelve hunne vryheid hebben doen blyken. En indien de Ontfangers, Collecteurs of Wagters bevinden, dat de Schippers, Voerluiden of andere het zelve alzoo niet hebben verrigt, ter Plaetfe waer zulks behoorde, of in gebreken zyn daer van behoorlyk te doen blyken, zoo zullen dezelve Ontfangers, Collecteurs of Wagters zoodanige Schippers, Voerluiden of wie het zyn moge, niet expedieren of klaren aen hun Comptoir, maer dezelve te rug zenden, ter Plaetfe waer zy hadden behooren 's Lands Rechten te betalen, of van hunne vrydommen te doen blyken, omme als-

'S GRAVENHAGE.

alsnog aldaer aen hunne verpligtinge te voldoen. Alles op zoodanige poenen, mulcten en verbeurtenissen, als by de Ordonnantien op de Tollen en Tolregten zyn gestatueerd.

Waerschuwing noopens het voldoen der Graeflyke en Wassenaersche Tollen.

En worden de respective Tolbedienden wel expresselyk by dezen gequalificeerd en gelast, omme de Schippers, Schuitevoerders, Voerluiden, der zelver Bedienden, en wie het verder zoude mogen wezen, daer toe by alle bekwame middelen te houden, de Schepen, Schuiten of Rytuigen der onwilligen, gelyk ook van die bevonden zullen worden, het gunt hier voren is gemeld, verzuimt te hebben, te arresteren en te sluiten, en dezelve te wyzen en te brengen naer den Hage, ten einde door de Gecommitteerde Raden daer over te worden gedisponeerd, of wel anderzins tegen de de Fraudateurs en Contraventeurs der voorsz. Ordonnantien te worden geprocedeerd, zoo als conform de Ordonnantien op de Tollen zal worden bevonden te behooren.

En op dat niemand hier van ignorantie pretendere, enz.

De Heeren Staten Generael, op den 30. der jongste Lentemaend, besloten hebbende, met den Koning der beide Sicilien een Commercie-Tractaet te sluiten, en dit Tractaet zyn beslag gekregen hebbende, oordeelen wy onzen Lezer geenen ondienst te zullen doen, met hem een Afschrift van het zelve mede te deelen, luidende als volgt:

ZYn Majesteit de Koning der beide Sicilien, en hun Hoog Mogende de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, beide genegen zynde, om de banden van goede Vriendschap en Correspondentie, die gelukkig tusschen hen en de wederzydsche Onderdanen subsisteren, hoe langs hoe nauwer toe te halen, en ge oordeeld hebbende,

de, dat niets daer aen meer konde toebrengen, dan de sluiting van een Commercie- en Navigatie-Tractaet, ten voordele van de beide Natien, is men dieswegens in Conferentie getreden, en na rypelyk daer over gedelibereerd te hebben, in de volgende Artikelen en Conditien over een gekomen.

'S GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

Art. I. Van nu af aen zal 'er tusschen Zyn Majt., derzelver Opvolgers de Koningen der beide Sicilien, en deszelfs Koningryken, van den eenen, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, van den anderen kant, een vaste, nieuwe en duurzame Verbindtenis zyn, en derhalven zullen de Onderdanen van Zyn Majesteit, en die van de Staten Generael, reciproquelyk, ten opzichte der Commercie en Navigatie, eene ample en volle Vryheid genieten, door alle de Koningryken, Staten en Provintien, aen de beide Partyen toebehoorende, en in Europa gelegen, en voor alle soorten van Koopmanschappen, waer van de Handel en het Transport niet generaellyk, zoo aen de Onderdanen als de Vreemdelingen, door de Wetten en Ordonnantien in de Staten hunner Dominatie, verboden is.

II. Derhalven kunnen de wederzydsche Onderdanen met hunne Koopmanschappen, Goederen en Schepen, vry Handel dryven, in de Staten, Landen, Steden, Havens, Bayen, Reeden, Kusten en Rivieren, van de beide partyen, daer in aen alle Nationale of Vreemde Personen, zonder onderscheid, verkoopen, inkoopen, trafiqueren, en van de eene Plaets naer den anderen vervoeren, allerhande soorten van Koopmanschappen, waer van het inkomen of uitvoeren niet zal verboden zyn, aen de Onderdanen van de beide Contracterende Partyen en alle andere Natien, zonder andere verpligting, als om eenmael de inkomende en uitgaende Rechten te betalen, gefixeerd by het Tarif, en daer van blyken te geven door de Quitantien, die hun ter hand zullen gesteld worden.

III. De Lakenen en alle andere Manufacturen,

's GRAVENHAGE.

Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

Goederen en Koopmanschappen, der Landen en Staten van de Contracterende Partyen, zullen van den eenen noch den anderen kant, in de wederzydsche Landen, meer Lasten noch Tollen betalen, dan die, welke van de Lakenen en van alle andere Manufacturen, Effecten, Goederen of Koopmanschappen, door de meest begunstigde Natien, gegeven worden. Derhalven zal men in het Tarif voor de Koningryken der beide Sicilien, vaststellen en obscerveren, een exacte egaliteit der Regten, Lasten en Tollen, van de Lakenen, alle andere Manufacturen, Effecten, Goederen en Koopmanschappen, en in allen opzichte, zonder onderscheid van Natien, Landen en Plaetsen, en derhalven niet alleen in de Reglementen der Regten, maer ook wegens de El, Maet, Gewigt, en Estimatie der waerde.

IV. De Onderdanen en Inwoonders van de beide Partyen, kunnen, wanneer zy het noodig mogten hebben, overal in de Landen en Staten der twee Mogendheden, zich van zoodanige Advokaten, Procureurs, Notarissen of Solliciteurs bedienen, als hun zal goeddunken; mits dezelve door de Ordinaris Regters zyn aengesteld.

V. De gemelde Onderdanen zullen niet verpligt zyn om hunne Registers of Rekenboeken, aen wie het zoude mogen zyn, te vertoonen, ten zy de Partyen, om de Processen te verkorten, en de onkosten te myden, in plaets van andere documenten, zich daer van zelf wilden bedienen, om hun regt te betuigen; en die Boeken zullen niet in beslag of bewaring gesteld, noch weggenomen kunnen worden, onder wat pretext het ook zoude mogen zyn.

Aen de wederzydsche Onderdanen zal het ook gepermitteerd wezen, om ter plaetse, alwaer zy hun verblyf houden, deszelfs Rekenboeken en Correspondentie, in zoodanige Tael en Geschrift te houden, als hun zal goeddunken, zonder dat zy daerom ontrust of agtervolgd kunnen worden, en dat gene, het welk een der Contracterende Par-

Partyen aen eenige Natien ten dien opzigte accordeert, zal hier gehouden worden aen de Onderdanen van de andere mede toegestaen te zyn.

'S GRAVENHAGE.

VI. De Onderdanen van de beide Partyen zullen, zonder dat zy Naturalisatie-Brieven noodig hebben, zich vry kunnen neder zetten, in alle de Steden, Landen en Staten, van de twee Mogendheden, om aldaer Koophandel te dryven, en hun handwerk te doen, zonder dat zy daer door eenig Burgerregt verkrygen, ten zy dezelven Naturalisatie-Brieven in forma bekomen hebben; en staen als dan generalyk in alles, en overal zoo gratieus behandeld te worden, als de eige Onderdanen. Zy zullen derhalven hunne Goederen en Effecten kunnen verkoopen en veralieneren, zoo als hun goed dunkt, zonder onderhevig te zyn aen de Lasten, die Vreemdelingen moeten betalen; wel verstaende, dat wanneer de Onderdanen van een' der bovengem. Staten, het zy door Koop of Erffenis, in de Staten van den anderen kwamen te bezitten eenige vaste Goederen, de zoodanige zullen onderhevig zyn aen de Wetten en Constitutien van het Land, alwaer zy leggen, even als de eige Onderdanen en die der meest begunstigde Natien.

Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

VII. De Onderdanen van de Heeren Staten Generael zullen in de Landen van Zyn Majt. genieten eene volle vryheid van Conscientie en Religie, zonder ten dien opzigte ontrust of gemolesteerd te kunnen worden. Zy zullen ook niet subject zyn aen eenig Geestelyk Geregtshof, in wat geval het ook zoude mogen wezen, ja zelfs niet ten opzigte van de begravenis der dooden of anderszins; maer in alles, wat hun Religie aengaet, in de Koningryken van Zyn Majt., op dezelfde wyze, als in die van Spanjen en Vrankryk, gehandeld worden; en om alle ongemakken voor te komen, zal Zyn Majt. binnen drie maenden na de Tekening van dit Tractaet, de plaetzen aenwyzen waer de Onderdanen van de Republicq begraven moeten worden: En de Onderdanen van Zyn Si-

'S GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

ciliaensche Majesteit, zullen ten opzigte van hun Conscientie en Exercitie van Godsdienst, in de Landen van de Heeren Staten Generael, op de zelfde wyze gehandeld worden, als die van hunne Catholyke en Allerchristelykste Majesteiten.

VIII. Indien het gebeurde, dat om eenige wettige pretensien, tegens de Onderdanen van een' der beide Contracterende Partyen, of tegens andere geëtablisseerde vreemde Natien, de Onderdanen van de beide Mogendheden verpligt zyn hun toevlugt tot de Justitie te nemen, zullen de Geregtshoven of Magistraten, voor wien de zaek gebragt is, korte en prompte Justitie moeten doen, ten einde de reize der Kooplieden met allen spoed, welke de Commercie vereischt, te verhaesten; en niemand zal in de Staten van de bovengen. Mogendheden, uit hoofde van eenige Digniteit of Privilegie, kunnen ontgaen de vervolging en wettige ondernomene Actien, noch eenige vertraging tot nadeel van de tegen Partyen kunnen bekomen. En indien men in het vervolg aen eenige andere Natie het voordeel om een' particulieren Regter, of *Jus Conservador*, te hebben, toestaet, zal het zelve regt aen de Onderdanen van de Republicq mede verleend worden.

IX. Daer zal in de Huizen, Magazynen en Winkels der Kooplieden of Onderdanen van een' der Contracterende Mogendheden, die in de Staten van de andere wonen, geen visitatie mogen geschieden, onder voorgeven van reets ingevoerde, doch gepermitteerde Goederen, waer van men voorgaf, dat de regten niet betaeld waren; noch op deze onderstelling eenig nazoek mogen doen, ten zy dat men het Goed op heter daed by de invoering in de Huizen of Magazynen arresteert, in welk geval dezelven confiscatie onderhevig, en de eigenaers aen de straffen, volgens de Wetten van ieder Land, en de Reglementen der respective Souvereinen, zoo als de natuurlyke Onderdanen of andere meest gefavoriseerde Natie, zullen onderworpen zyn: Maer wanneer men presumtie of

vaste

waste blyken zal hebben, dat 'er in een Huis of Magazyn, door de Wetten of Constitutien van de respective Staten, verboden Koopgoederen zyn, zal men ten allen tyde de visitatie kunnen doen, waer by de beschuldigde de Consul van zyn Natie kan roepen, om daer by te assisteren, welke alleen tot getuigen kan dienen, zonder dat, wegens de absentie van gemelden Consul, de visitatie hoeft uitgesteld of, wanneer hy daer present is, derzelver Cours belet, en daer in eenige verhindering kan toegebragt worden; en indien men verboden Koopmanschappen vind, zal de eigenaer aen de zelfde straffe subject zyn, als een natuurlyke Onderdaen; zullende echter, in diergelyke gevallen, nooit zyne Boeken, Geschriften en Brieven aengetast, noch om die reden in rechten agtervolgd, maer gehandeld worden, zoo als in het vyfde Articul gezegd is, wanneer het zal moeten geschieden, om de Proceduren en onnoodige Kosten voor te komen; en by aldien men geen Contrabande Goederen vind, zal het niet alleen aen ieder vrystaen, die eenige schade of ongelyk geleden heeft, om volgens de Wetten een billyke vergoeding te verzoeken; maer de Beschuldiger of Beschuldigers zullen strengelyk aen den lyve gestraft worden; en indien de Onderdanen des Konings, of van eenige andere Princen, Staten, Natien of Steden, reets ten dien opzigte gunstiger gehandeld zyn, of mogten worden, zullen de Onderdanen van de Staten Generael de zelfde voorregten genieten.

'S GRAVENHAGE

Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

X. Om het invoeren van Contrabande Goederen, en het fluiken der Regten van de Souvereinen, voor te komen, heeft men besloten, dat in de respective Staten alle de Schepen, volgens de manier, by de Wetten gestatueerd, zullen gevisiteerd worden; doch zoodanig, dat men de voorn. Onderdanen niet strenger dan de Inboorlingen, of de meest begunstigde Natien, zal behandelen:

En wat aengaet de Verklaringen der Koopmanschappen, de tyd wanneer, en de manier waer op dezelven aen te geven en te authentiseren, als ook ten

'S GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

ten opzigte van het geval, als men Soldaten of Wagten aen boord moet zenden, en generalyk in al het geen wat belangt de noodige te nemene precautien, tot voorkoming der Sluikeryen en het invoeren van Contrabande Goederen, zal men van weerskanten observeren de Wetten van ieder Land, en de Reglementen van hunne respective Souvereinen; zoo als die ten opzigte van de eige Onderdanen en de meest begunstigde Natien in acht genomen worden.

XI. Het zal aen alle Kooplieden, Kapiteins, Schippers en andere Onderdanen, van de Contracteerende Partyen, vrystaen hunne zaken in de Staten van andere, zelfs waer te nemen, of daer mede iemand, die hun zal goeddunken, te belasten, zonder gehouden te zyn, zich van een Tolk, Makelaer, Factoor, of andere dieswegens geëtablisseerde publicque Personen, te bedienen, of dezelve eenig salaris te betalen, voor het aengeven van hunne Schepen.

XII. Wanneer 'er verschil in de Havens van een der beide Staten, tusschen een Kapitein of Schipper en zyn Matroozen mogt ontstaen, en dat het niet konde bygelegd worden door de tusschenkomst van den Consul, die aldaer van die Natie, aen welke het Schip toebehoort, present is, zal de Magistraet van de Plaets alleen van den Verweerder afvorderen, om aen den Eisscher zyn Declaratie by geschrifte, geattesteerd door den Magistraet, over te geven, waer in hy moet beloven van in zyn Vaderland op de zaek in questie voor den competenten Regter te antwoorden; ondertusschen zal het aen de Matroozen niet gepermitteerd zyn hun Schip te verlaten, noch den Kapitein of Schipper eenigen hinder op zyne reize toe te brengen; en by aldien 'er eenige rebellige Matroozen mogten zyn, zal de Magistraet den Kapitein of Schipper assisteren, met dezelve in hegtenis te zetten, ten einde hen tot hunnen pligt te brengen.

XIII. Men zal reciproquelyk aen de Tollen en Comptoiren, zoo de Onderdanen van Zyn Majesteit,

steit, als die van de Heeren Staten Generael; zoo spoedig expedieren als het mogelyk is, zonder hun eenige verhindering of vertraging, hoe ook genaemd, toe te brengen.

's GRAVENHAGE.

XIV. De Oorlogschepen van beide de Mogendheden zullen altoos de Reeden, Rivieren en Havens vry en open vinden, om daer in en uit te loopen en op anker te blyven liggen, zoo als het noodig is, zonder gevisiteerd te kunnen worden; wel verstaende, van ten dien opzigte met discretie te moeten handelen, en door een al te lang en ongeschikt verblyf of anderszins, eenige jalousie aen de Gouverneurs van de gemelde Plaetsen of Havens te verwekken, aen wien de Kapiteins der Schepen, van de Reeden hunner arrivement en verblyf moeten kennis geven.

Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

XV. De Oorlogschepen van Zyn Siciliaensche Majesteit en van de Heeren Staten Generael, en de Schepen van hunne Onderdanen, die ten Oorlog gearmeerd zyn, zullen vry in alle hunne respective Havens kunnen binnen loopen, en zullen aldaer als Vrienden met de Pryzen, die zy van de Vyanden gemaekt hebben, ontfangen worden, zonder verpligt te zyn eenige Regten te betalen, het zy aen de Heeren Admiralen, de Admiraliteit, de Tollen of eenige andere Comptoiren; de gemelde Schepen, noch de Pryzen, zullen niet kunnen gearresteerd noch genomen worden, en de Officieren van de Plaets onderzoek doen naer de egtheid der neminge van de Pryzen, welke zullen moeten uitlopen en in alle vryheid gebragt kunnen worden, ter Plaetse, by hunne Commissie vastgesteld, die de Kapiteins van de gem. Schepen verpligt zullen zyn te vertoonen.

XVI. Daerenboven zullen Zyn Siciliaensche Majesteit en de Heeren Staten Generael niet permitteren, dat eenige Oorlog- of andere in commissie gesteld, en voor de dienst van eenig Mogendheid, Republicq, Stad, of wie het zoude mogen zyn, varend Schip, Pryzen in de Havens, op de Reeden of Rivieren, die hun toebehooren, van een der Contracterende Partyen maken, en ingeval zulks ge-

 beurt,

's Gravenhage.

beurd, zullen de gemelde Partyen van weerskanten hun authoriteit en magt gebruiken, om de restitutie daer van te erlangen, en de convenabele reparatie te bezorgen.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

XVII. De Schepen, die door de Onderdanen van een der Contracterende Partyen geladen zyn, passerende voorby de Kusten van den anderen, en in de Havens door storm of anderzins binnen loopende, zullen niet verpligt zyn aldaer hunne Lading, ja zelfs geen gedeelte daer van, te lossen of te debiteren, noch daer van eenig regt te betalen, dan van de party der Koopmanschappen, die zy vrywillig en tot hun genoegen verkogt hebben.

XVIII. De Kapiteins der Schepen, hunne Lootsen, Officieren, Soldaten, Matroozen en andere Zee-Lieden, het Schip, de Goederen en Koopmanschappen, waer mede zy geladen zyn, zullen noch genomen of gearresteerd kunnen worden, van wie of om wat reden, en in wat gelegenheid het zoude kunnen zyn, ja zelfs niet onder voorgeven van behoudenis en conservatie van den Staet; en niets zal in het generael van Onderdanen van de eene of andere Party kunnen genomen worden, dan met toestemming van die gene, aen welke de Goederen, Effecten of Koopmanschappen toebehooren; zoo als ook ten opzigte van betaling zal moeten geschieden. Waer onder men echter niet begrypt de beslagneming, die door de Justitie en ordinaire Weg mogt geschieden, zoo om geregtelyke Schulden, Contracten, als andere wettelyke Oorzaken; in welke opzigten men volgens de Rechten en wyze van Justitie zal te werk gaen. De Particulieren, Onderdanen van de Contracterende Partyen, zullen ook niet gearresteerd, noch hunne Goederen in beslag genomen kunnen worden, over iets dat zyn Majesteit of de Staten Generael mogten schuldig zyn.

XIX. De wederzydsche Onderdanen zullen met hunne Koopmanschappen zonder onderscheid, zoo wel uit de Havens van andere Staten als hunne eige, mogen varen en Handel dryven naer de Plaetsen

sen der Vyanden, van de een of andere der contracterende Partyen of van beide te gelyk, en zelfs van de eene vyandelyke Plaets naer de andere.

XX. Deze Transporten en Koophandel zullen zich uitstrekken tot allerhande Goederen, uitgenomen Contrabande.

XXI. Onder deze verboden Goederen zullen alleen begrepen worden allerhande soorten van Wapenen, als Kanon, Mortieren, Snaphanen, Bomben, Kogels enz.

XXII. Daer onder zullen niet verstaen worden Granen, Oly, Wyn, Zout, en generalyk al het geen tot voedsel en onderhouding des Levens strekt, waer van de vrye toevoer naer de Vyandelyke Plaetsen zal geoorloofd zyn, ten ware dezelve ingesloten, belegerd of berend mogten wezen: En om alle twyffelagtigheden dieswegens voor te komen, zullen geen Steden of Havens voor zoodanige gehouden worden, als die, welke ter Zee ten minsten door 6 Oorlogschepen ingesloten zyn, en aen de Landzyde door opgeworpe Batteryen of andere Werken, waer door men in de Havens of Steden niet kan komen, zonder onder het Kanon van de Belegeraers te passeren.

XXIII. De Contracterende Partyen zyn overeen gekomen, dat de executie van het bovenstaende op de volgende wyze zal geschieden, namelyk dat, de Schepen en Vaertuigen met Goederen van de wederzydsche Onderdanen in eenige Havens van de andere gearriveerd zynde, en van daer willende vertrekken naer die der Vyanden, alleen zullen verpligt zyn van hunne Paspoorten te vertoonen aen de Officieren der Plaetsen, waer zy van daen vertrekken, welke de Lading van hunne Schepen moet uitdrukken, geattesteerd en gemerkt met het Zegel en ordinair Teken, bekend by de Officieren van de Admiraliteit, van waer zy eerst zullen vertrokken zyn, en moeten behelzen de Declaratie werwaert zy zich willen begeven, alles in forma; en wanneer men zoodanige Paspoorten kan vertoonen, zullen dezelve, onder wat voorwendzel het ook

zou-

s GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

's GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

zoude mogen zyn, niet ontrust, agterhaeld of opgehouden worden; Echter wel verstaende, indien de gemelde Schepen, na dat zy uit hunne Havens gezeild waren, en op reis zynde, in een andere Haven binnen liepen, en aldaer eenige Koopmanschappen laden, de Kapiteins of Schippers, even als of zy direct uit hunne Havens kwamen, ook zullen verpligt zyn een nette Lyst over te geven van de Koopmanschappen, die zy ingenomen hebben.

XXIV. De Schepen der Onderdanen van een der Contracterende Partyen, welke op een Reede van de andere gaen liggen, zonder in de Havens te willen binnen loopen, of binnen geloopen zynde, niet willen ontladen, zullen niet verpligt zyn om van hunne Lading verslag te doen, ten zy men supconneerde, dat zy aen de Vyanden Contrabande Goederen toevoeren, zoo als hier vooren gezegd is.

XXV. En in diergelyke gevallen zullen de gemelde Onderdanen verpligt zyn in de Havens hunne Paspoorten te vertoonen op de volgende wyze.

XXVI. Indien eenige Schepen of Vaertuigen der Onderdanen van een der Contracterende Partyen, op de Reede of in volle Zee, Oorlog- of gewapende Schepen van de andere Party ontmoeten, zullen dezelve, om alle desordres voor te komen, niet onder het bereik van het Kanon komen, en in het eerste geval, zal het alleen aen den Officier van de Haven, die het naeste by de Reede gelegen is, en in het tweede geval aen de Kapiteins van de gemelde Oorlog- of ter Kruistogt gewapende Schepen, gepermitteerd zyn, om een kleine Bark of Chaloup, waer in twee of drie man, aen boord van de Schepen te zenden, aen welke door de Kapiteins de Paspoorten of Zee-brieven moeten vertoond worden, zoo als hier boven gemeld is; volgens het Formulier van den Zee-brief, geinsereerd in het einde van het Tractaet, uit welke Paspoorten en Zee-brieven, niet alleen kan blyken wat de Lading, de Plaets, Residentie, maer daerenboven wat den Meester en Schipper zelfs aengaet, op dat men door deze twee middelen kan weten, of zy

Con-

Contrabande Goederen aen boord hebben, en om 's GRAVENHAGE. de egtheid van deze Zee-brieven des te beter te zien; en op dat dezelve op geenerlei wyzen zullen kunnen vervalscht en naergemaekt worden, zal 'er zeker teeken en Contrasigne van zyne Majt. en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden gegeven worden.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

XXVII. En ingeval 'er in de Schepen of Vaertuigen der Onderdanen van een der Contracterende Partyen, gedestineerd, naer een Vyandelyke Haven, eenige Verboden of Contrabande Goederen gevonden worden, zullen dezelven ontladen en geconfisqueerd worden, door de Admiraliteit of andere Competente Gerechtshoven, zonder dat om die reden het Schip of andere Goederen, Koopmanschappen enz., welke gepermitteerd zyn, kunnen aengeslagen of geconfisqueerd worden.

XXVIII. Daerenboven is men overeen gekomen, dat alles, het welk bevonden zal worden door de Onderdaanen van een der Contracterende Partyen, op een Vaertuig of Schip der Vyanden van een dier Partyen geladen te zyn, al was het zelfs geen Contrabande, zal worden geconfisqueerd, zoo wel als al het andere, het welk op dat Schip gevonden word: Maer dat alles, het welk aen boord van de Vaertuigen, toebehorende aen een der Contracterende Partyen, het zy zulks in het geheel of ten deele voor de Vyanden van een van beiden geschikt is, vry zal wezen, uitgezonderd alleen Contrabande Goederen, ten opzigte van dewelken men volgen zal het geen by de voorgaende Artikelen gereguleerd is; en tot meerder opheldering van dit Artikel, is men verder overeengekomen, dat wanneer de beide Partyen, of wel een van dezelven, in den Oorlog ingewikkeld wierden, de Goederen, aen de Onderdanen van de andere Partyen toebehorende, en op de Schepen van de Natie, welke van beide of een der Partyen Vyand geworden is, geladen zynde, op voorwendsel van een diergelyke inscheping in het vyandelyke Schip niet geconfisqueerd mogen worden; het geen niet alleen plaets zal hebben, als die

'sGravenhage. *Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien, en de Staten Generael.*

die Goederen, voor de Oorlogs-Declaratie mogten geladen zyn, maer ook na de Declaratie, mits dat de Lading gedaen zy in de Termynen als volgt; te weten in de Oost- of Noord-Zee, van Terneuze en Noorwegen af, tot aen het einde van het Kanael, binnen den tyd van vier weken, of van het einde van het Kanael af tot Kaep St. Vincent, binnen den tyd van zes weken, en van daer in de Middelandsche Zee tot aen de Linie, binnen den tyd van tien weken, en van de Linie af en in alle andere Wereld-streken, binnen drie maenden, van den tyd der Publicatie van de Oorlogs-Declaratie af te rekenen: Weshalven men geen Goederen der wederzydsche Onderdanen, op de vyandelyke Schepen geladen, zal mogen confisqueren, ten zy dezelven naer de voornoemde Termynen op dezelven mogten geladen zyn; en des niettegenstaende zal het niet gepermitteerd wezen, om de Contrabande Goederen, welken in zoodanig vyandlyk Schip mogten gevonden worden, naer de vyandlyke Havens te transporteren.

En gelyk hier boven gereguleerd is, dat een vry Schip de Koop-Goederen, daer in geladen, mede zal vry stellen, is men ook overeen gekomen, dat zulks zich mede zal uitstrekken ten opzigte van de Personen, die op het zelve zyn, zoo dat, wanneer dezelve Vyanden van de een of andere Party waren, het genoeg zoude zyn, dat zy zich aen boord van een vry Schip bevonden, mits geen Oorlogs-Lieden en niet in dienst van den Vyand zynde.

Moetende echter niet verstaen worden, dat deze vryheid de Onderdanen van een der beide Partyen raekt, die, om de vervolging der Justitie te ontgaen, zich op een der Schepen van den anderen zoude willen sauveren, het zy in de Haven, op de Reede of Kusten, nademael de gemelde Schepen in geenen deele tot schuilplaets voor de gemelde vlugtende Onderdanen moeten dienen; maer dat op de eerste requisitie, welke dieswegens zal gedaen worden, de Kapiteins en Schippers verpligt zullen zyn om dezelve uit te leveren.

XXIX.

XXIX. En op dat de Onderdanen van de beide Partyen kunnen verzekerd zyn, dat hun in het minst geen leed staet te geschieden, zal men aen alle de Kapiteins van de respective Oorlogschepen, Kustbewaerders enz. strengelyk verbieden, om op eenigerhande wyze de gemelde Onderdanen te molesteren of schade toe te brengen, op straffe van dies-wegens in hun eige Persoon en Goederen, tot schadeloosstelling, responsabel te zyn.

's GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

XXX. Uit dien hoofde zal ieder Kapitein en Kaper verpligt wezen om, voor deszelfs vertrek, op straffe van vernietiging van zyn Commissie, in tegenwoordigheid van den competenten Rechter, goede cautie te stellen voor de somma van 15000 Fransche Livres, dienende tot vergoeding van de malversatien, die zy op hunne reize zouden kunnen doen, en om te beletten dat hunne Kapiteins en Officiers het tegenwoordige Tractaet, de Ordonnantien en Edicten, die door de Party, uit hoofde van deze, zoude gepubliceerd worden, niet overtreden.

XXXI. Indien het gebeurde, dat een der gemelde Kapiteinen van de eene Party een Schip, aen de andere Party toebehoorende, nam, aen boord hebbende Contrabande Goederen, hier boven gespecificeerd, zal het aen den voornoemden Kapitein niet gepermitteerd zyn, om de Koffers, Balen, Tonnen, Kisten enz. open te breken, transporteren, verkoopen, verwisselen of op eenigerlei wyze veralieneren, voor dat men dezelven ontladen en aen land gebragt heeft, en in tegenwoordigheid van de competente Rechters een Inventaris daer van gemaekt zal zyn; ten zy dat de Contrabande Goederen, niet dan een gedeelte van de Lading uitmakende, de Schipper van het Schip goedvond en consenteerde, om aen gemelden Kapitein de Contrabande Goederen af te leveren, ten einde zyn reize te vervolgen, in welk geval hy alsdan niet zal kunnen verhinderd worden.

XXXII. Ingevolge de gelykheid van behandeling, by de vorige Artikelen gestipuleerd voor de Onderdanen van de beide Partyen, en uit hoofde van de

vrye

's GRAVENHAGE.

Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

vrye Navigatie, zullen de Schepen van de beide Partyen, onder wat voorwendzel het zoude mogen wezen, niet kunnen onderhevig zyn aen de generale of particuliere Reglementen, welke een der Partyen mogten maken voor de Schepen van zyn eige Onderdanen, het zy om de grootte, de uitrusting, de sterkte en de Equipagie, voor een te doene reize, of andere diergelyke zaken te bepalen; zo dat derhalven de Onderdanen van de beide Mogendheden, uit de Havens van de andere, naer wat Land het mogt zyn, ten allen tyden vry zullen mogen vertrekken.

XXXIII. Voorts zal ieder der beide Partyen, om de Onderdanen van de andere zoo gunstig als zyn eige te behandelen, de nodige ordres geeven, ten einde de Vonnissen en Arresten, die over prysneminge in Zee gepronontieerd worden, in de Landen van de Staten Generael, door de Admiraliteits-Hoven, en in de Landen en Staten van zyn Majesteit, door de competente Rechters, met alle onpartydigheid en regtvaerdigheid geschieden, en zorg dragen, dat alle de gegeven Arresten, Ordres enz. promptelyk geëxecuteerd worden.

XXXIV. Wanneer de Ambassadeur of ander publiek Minister, en in zyn absentie de Consul, van een der Partyen, residerende by den anderen, klagten doet over het vonnis, het welke gegeven is, zal men het zelve doen nazien, op dien voet zoo als zulks gepractiseerd word, wanneer men in de Staten van de beide Partyen revisie verleend; en ten einde zulks niet ongereguleerd geschiede, is men overeen gekomen daer toe den tyd van 3 Maenden op zyn langst vast te stellen, zonder dat, voor of na het eerste Vonnis en gedurende de revisie, de Goederen en Effecten kunnen verkogt worden, ten zy de geinteresseerde Party daer in consenteerde, om het bederf der Koopmanschappen voor te komen.

XXXV. Wanneer een Proces ter eerste of tweede instantie gemoveerd zal worden, tusschen de gene die Pryzen zullen hebben gemaekt en de Geinteresseerden in dezelven, en de gemelde Geinteresseerden een

een gunstig Vonnis of Arrest komen te verkrygen, zal het voorschreve Vonnis of Arrest zyn executie zonder cautie bekomen; niettegenstaende het Appel van den genen die de Prys zal hebben gemaekt, maer niet ter contrarie.

's GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

XXXVI. De Onderdanen van een der Partyen zullen geen Commissie mogen aennemen tot byzondere Uitrustingen of Represaille-brieven van de Vorsten of Staten, dewelke Vyanden van de andere Partyen zouden kunnen worden; zy zullen ook in geenen deele de Onderdanen van die Party, uit hoofde van diergelyke Commissien of Represaille-brieven, mogen ontrusten noch benadeelen, of zich van zoodanige Brieven ter Kaep bedienen, op straffe van als Zee-Rovers vervolgd en gestraft te zullen worden. Ten dien einde zullen telkens, als zulks van wederzyde word geëischt, in de Staten en Landen van de twee Partyen, de Plakaten vernieuwd en gepubliceerd worden, waer in het bovengenoemde verboden word; zullende de straffen tegen de overtreders op het strengste moeten worden uitgevoerd; behalven dat deze ook de volle restitutie van de veroorzaekte schaden zullen moeten bezorgen, en naderhand ook aen geenen der beide Partyen Represaille-brieven ten nadeele van de Onderdanen der andere Partyen mogen gegeven worden, ten ware men geweigerd had regt te doen; dat is, als de weigering van het regt geschieden mogt, na dat het Request van die genen, die regt vordert, zal ter hand gesteld zyn aen den Minister of Consul, die wezen zal op de Plaets uit naem van dien Staet, tegen welkers Onderdanen men klagten inbrengt en vergoeding eischt, ten einde men binnen den tyd van vier Maenden, of wel eerder, als zulks wezen kan, onderzoek naer de zaek en de vervulling van het verschuldigde regt bezorgen kan.

XXXVII. Indien het gebeurt dat Oorlog- of andere Schepen van de Contracterende Partyen, door Storm of ander ongeval, op de Kusten van de andere kwam Schipbreuk te lyden, zal in de Koningry-

'S GRAVENHAGE.

Commercie Tractaat tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

ken der beide Sicilien de Consul, die aldaer het digtste by resideert, volgens oud gebruik, zorg dragen, dat het Schip en derzelver Lading geborgen word; en in de Landen van de Heeren Staten Generael zal zulks moeten geschieden door die Personen, aen welke de zorg deswegens is toevertrouwd. De gemelde Schepen, Goederen en Koopmanschappen, zelfs het provenu van de gesauveerde Goederen, welke om niet te bederven, verkogt zyn, en generaelyk alles wat geborgen is, zal gerestitueerd worden, zonder forme van Proces, mits dat de Reclamatie daer van binnen jaer en dag geschied zy door de Eigenaers of andere gevolmagtigden, zonder dat dezelven verpligt zullen wezen daer voor eenige regten te betalen aen den Fiskael van Portolani, of aen wie het zoude mogen zyn; maer alleenlyk voldoen de raisonable kosten, die voor bergloon tusschen de gemelde Partyen zullen gereguleerd worden; zonder dat men onder voorgeven van geregtigheid, van eenige particuliere Heeren of Inwoonders van sommige Plaetsen van de eene of de andere Staten, daer iets van kan te rug houden; en by overtreding van dit Artikel, beloven de wederzydsche Partyen hunne Authoriteit te gebruiken, om die gene, welke dit niet nakomen, strengelyk te straffen. Indien de geborge Goederen getransporteerd zyn van het eene Land, niet onder het territoir van een der beide Partyen behoorende, by wien de Schipbreuk geleden is, en dat de Kapitein of Schipper van het vergane Schip, de Effecten wil transporteren in Landen buiten die Staten gelegen, zal men geen Regten of Tollen van de Goederen betalen; maer indien de Kapitein goedvond, de gemelde Effecten te verkoopen, zal men de verschuldigde Regten daer voor betalen, mits afkortende de schade en bederving aen die Effecten geleden; en als de Goederen op de Kusten van dat Land, alwaer zy ingeladen zyn, mogten blyven, en dat de Eigenaers niet goedvonden dezelven uit te voeren, maer aldaer te laten, om ze te ver-

verkoopen, zullen de daer van betaelde uitgaende regten gerestitueerd worden.

'S GRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

XXXVIII. De Contracterende Partyen, zullen in de Landen, onder hun gebied leggende, geene Roovers, welke het ook zoude mogen wezen, toelaten maer dezelve in de Havens doen vervolgen, straffen en verjagen. De Schepen, Goederen en Effecten, die door de gemelde Roovers genomen zyn, zullen ten eersten en zonder forme van Proces, aen de Eigenaers, die dezelve reclameren, gerestitueerd worden.

XXXIX. De Onderdanen van de Contracterende Partyen, kunnen in de Landen en Staten van de een en andere, van hunne Goederen, by Testament, Gifte of op andere wyze disponeren, en hunne Erfgenamen, Onderdanen van de beide Partyen, die in de Landen van de andere, of wel elders woonen, kunnen hunne Erffenis zelfs, *ab intestato*, het zy in eigen Persoon of *in Mandatis* laten heffen, schoon zy geen' Brief van Inboorlingschap mogten gekregen hebben, zonder dat de uitwerking van die Commissie hun kan betwist worden, onder voorgeven van eenig regt of prerogativen van Provintien, Steden of byzondere Personen; en indien de Erfgenamen, op welke de Nalatenschappen vervallen, minderjarig zyn, zullen hunne Voogden of Curateurs, aengesteld door de Rechters, alwaer die minderjarigen wonen, de zaken bestieren, gouverneren, en de Goederen verkoopen en veralieneren, welke de minderjarigen verkregen hebben; en ten opzigte van de Erffenis, zich alle Regt aenmatigen, welke Voogden passen, wel verstaende, dat deze dispositie geen plaets kan hebben, ten zy de Testateur noch by Testament, Codicil of ander wettig instrument, geene Voogden of Administrateurs benoemd heeft.

XL. De Contracterende Partyen zullen ten allen tyde, in elkanders Land, zoo veel Oorlog- of Koopvaerdy-Schepen kunnen doen bouwen of huren, als het dezelve zal goed dunken, en zoo groo-

'sGRAVENHAGE.

Commercie-Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

te quantiteit Oorlogs-Ammunitie koopen als zy noodig hebben, mits dat de Souverein der Staten, waer uit men diergelyke zaken zal willen vervoeren, dezelve tot zyn eige gebruik niet noodig heeft, en om die reden niet genoodzaekt is, den uitvoer daer van te beletten, en de respective Souvereinen zullen hun authoriteit gebruiken, ten einde de aenkooping van zoodanige Schepen en Ammunitie, ter goeder trouwe en voor een redelyken prys geschiede; zonder dat de Partyen dezelve permissie aen de Vyanden van de een of de andere Party zullen mogen verleenen, in geval de gem. Vyanden Aggressuers van het Werk waren, wel verstaende, dat zoo een der Contracterende Partyen Schepen wilde laten bouwen, zal men aen de Regering zulks formeelyk moeten verzoeken.

XLI. Ieder der Contracterende Partyen zullen Consuls en Vice-Consuls in de respective Havens, alwaer Commercie gedaen en Schepen gelost worden, mogen aenstellen; maer niet in de Binnen-steden van den Staet, ook niet in de kleine Haventjes, alwaer geen Koophandel is; welke Consuls en Vice-Consuls aldaer van de zelfde Privilegien en Voorregten zullen jouisseren, die volgens het gebruik en de Wetten van de respective Staten, de Consuls van de meest begunstigde Natie altoos genoten hebben.

De gemelde Consuls zullen zich moeten vergenoegen met de Regten, welke hunne Souvereins haer zullen toeleggen, zonder meer te kunnen eisschen; en als 'er deswegens klagten gedaen worden, zal de Souverein daer in order stellen. Indien een der Onderdanen van de Contracterende Partyen, *ab intestato*, komt te overlyden, zonder over deszelfs Nalatenschap Voogden of Curateuren aengesteld te hebben, zal de Consul, geassisteerd door twee of drie Kooplieden van de Natie, de Goederen, Effecten, enz. van den overledenen inventariseren, welke de Cancelier aen die daer toe regt heeft, zal overhandigen. Men zal zorg dragen, dat 'er van beide kanten voor Consuls in de respective Staten benoemd

wor-

worden eige natuurlyke Onderdanen; en indien een der Contracterende Partyen een Onderdaen van de andere Party, tot zyn Consul wilde benoemen, zal het aen de Natie, waer by hy moet resideren, vry staen om dezelve te admitteren of niet.

XLII. Indien 'er by verzuim of anderszins eenige overtreding in het tegenwoordige Tractaet, door de Contracterende Partyen of derzelver Opvolgers mogt geschieden, zal het zelve echter in zyn volle kragt blyven, zonder dat men daerom de goede Verstandhouding, Vriendschap en Correspondentie zal verbreken; maer de fouten zullen promptelyk geremedieerd, en indien zy door een' particulier Onderdaen bedreven zyn, dezelve strengelyk gestraft worden.

XLIII. En om in het vervolg de Commercie en goede Vriendschap tusschen de beide Partyen te verzekeren, is men overeengekomen dat, indien 'er in het toekomende eenige verwydering in de verstandhouding of rupture tusschen de beide Partyen mogten ontstaen, 'er altoos, zoo wel aen de Onderdanen van de een als andere Party, twee jaren tyd na gemelde rupture zal verleend worden, om hunne Goederen en Effecten te verkoopen, of zich vry met dezelve naer elders te begeven, alwaer het hun zal goed dunken, zonder dat zy, of die Goederen, gedurende die twee jaren, kunnen gearresteerd worden.

XLIV. Men zal, zoo veel mogelyk, van weerskanten alles vermyden, het geen direct of indirect de uitvoering van dit Tractaet, en voornamentlyk van het tweede en derde Artikel, zoude kunnen verhinderen, en op de minste klagten, die daer over gedaen worden, verbind men zich om de overtreding daer van te beletten. En indien men buiten alle verwagting bevond, dat een der Artikelen niet duidelyk genoeg mogt wezen gestipuleerd, zal het zelve, zoo dra mogelyk, opgehelderd worden.

's GRAVENHAGE.

Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

'S GRAVENHAGE.

Commercie Tractaet tusschen den Koning van beide Sicilien en de Staten Generael.

XLV. Alle de in dit Tractaet bevatte Artikelen zullen, niettegenstaende de Ordonnantien, die in de Staten en Landen van de contracterende Partyen mogten gemaekt zyn, stiptelyk geobserveerd worden.

XLVI. Daerenboven zyn de contracterende Partyen overeen gekomen, dat, nademael dit Tractaet niet anders dan het voordeel en de zekerheid der Commercie van de respective Onderdanen tot voorwerp heeft, men nooit, uit hoofde van de tegenwoordige Conventie, of uit het geen daer in geconditioneerd is, eenig gevolg zal kunnen trekken, ten opzigte van de verpligting, welke uit het Tractaet van Munster van het Jaer 1648 en uit dat van den Haeg van het Jaer 1650 spruiten; ten welke reguarde de beide contracterende Partyen in hun geheel zullen blyven; reciproquelyk op de plegtigste wyze belovende, om nooit eenig voordeel te zullen trekken, uit de misslagen, welke men in het tegenwooordige Tractaet zoude kunnen vinden, of van eenige generale Stipulatie, Conventie of Accoord, die ten opzigte van de Commercie of Navigatie, ten voordeele van de Partyen, gereguleerd en gesloten zyn, door het tegenwoordige Tractaet.

XLVII. Het tegenwoordige Tractaet zal binnen den tyd van drie Maenden of wel eerder, geratificeerd en gepubliceerd worden in alle Gerechts-Hoven, alwaer men gewoon is Publicatie en Affixie te doen, enz.

Tot Getuigen van het welke Ik Minister-Plenipotentiaris van zyn Majesteit den Koning der beide Sicilien, en Wy Gedeputeerden en Plenipotentiarissen van hun Hoog Mogenden, de Staten Generael, ingevolge onze Magt en respective Authorisatie, in deszelfs naem, deze tegenwoordige met onze ordinaire hand-tekening hebben onderschreven, en op dezelve onze Wapen-Cachetten doen drukken. Gedaen in den Hage den 27 Augustus 1753.

(Is

(*Is van wegen zyn Siciliaensche Majesteit geteekend*) — 's GRAVENHAGE.

(L. S.) door den Graef DE FAULON FINOCHETTI.

(*En van wegen de Heeren Staten Generael*)

(L. S.) door W. R. VAN HEEKEREN.

W. BENTINK.

P. STEYN.

P. MOGGE VAN RENESSE.

D'ABLAING GIESSENBURG.

J. VAN ITSMA.

A. B. VAN PALLAND.

En J. DE VALKE.

AMSTELDAM.

DEN 24. der jongste Hooimaend is, by de Heeren Burgermeesters en Regeerders dezer Stad, een *Reglement* gearresteerd, *voor de Vaste en Losse Noodhulpen* of Adsistenten *der vier Smee-Kolenmeteren* binnen deze Stad. Dit Reglement vervat 13 Artikels, en deze hoofdzakelyk, op wat uur des morgens de Noodhulpen aen het Comptoir moeten zyn, ten einde de Meters, die voor hun zullen loopen, hun het Werk aenwyzen. Dat, wanneer de veelvuldigheit des Werks vereischt dat ieder Noodhulp alleen naer een Werk moet gaen, de eigen Meters by ieder Werk de noodige bekwame Lieden zullen voegen en betalen. Dat de Noodhulpen zich door geene giften of gaven mogen laten omkoopen, of iemant een Drinkpenning afvorderen. Dat van de beëedigde Noodhulpen altyd ten minsten een Man by het Werk moet zyn, zoo lang het zelve voortgang heeft. Dat, wanneer een van de Noodhulpen, door ziekte of ander toeval, genoodzaekt is zyn Werk te laten steken, — AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

ken, de andere daerby zynde Noodhulpen daer van terstond kennis aen 't Comptoir moeten geven. Dat, wanneer een Werk voor den middag afgedaen is, of, door opgekomen verhindering geen voortgang heeft, zulks door de Noodhulpen ook aen 't Comptoir bekend gemaekt moet worden. Dat, een Noodhulp op dronkenschap betrapt wordende, terstond een andere in deszelfs plaets zal worden gesteld. Dat de Noodhulpen zich met de Negotie der Koopliedens, noch met over den prys of qualiteit der Kolen te handelen, mogen bemoeien. Dat zy zich omtrent den Koopman, Kapitein of derzelver Bedienden bescheiden, tegen de Meters gehoorzaem gedragen, en dezen in alles het meeste geryf der Kooplieden betrachten moeten. Dat de Noodhulpen elkander vriendelyk moeten bejegenen. En eindelyk dat de eigen Meters wel zorg moeten dragen dat het voorsz. Reglement wel in acht genomen worde, enz. Alles op zoodanige boete en straffen als in het zelve vermeld word.

Nog is by hooggemelde Heeren, uit aenmerkinge dat vele Menschen zich niet ontzien om met Beesten onder de Jurisdictie dezer Stad te komen, zonder van zoodanige Certificatien, als het Plakaet van 7 December 1751 vereischt, voorzien te zyn, op den 2. der vorige Oegstmaend, eene Waerschuwing gedaen; behelzende, dat, zoolang het voorsz. Plakaet stand grypt, niemant eenige Beesten binnen deze Stad of Jurisdictie van dien, mag brengen, dan met behoorlyke Certificatien, volgens deze Formulieren: „ *Ik ondergeschrevene . . . . . . declareere op den Eed, ten aenvang myner Bedieninge gedaen, dat de . . . . . . van hier*

„ *zul-*

„ *zullende worden vervoert naer* . . . . . . , . AM-
„ *zyn gezend en gekomen uit* . . . . . . *in* STEL-
„ *welke* . . . . . *geen besmettelyke Ziekte onder* DAM,
„ *het Rundvee gevonden word, noch in geen veer-*
„ *tien dagen gevonden is geweest. Wordende dit*
„ *Certificaet uitgegeven voor den tyd van* . . . . . .
„ *Actum* . . . . . . *den* . . . . " Of anders:
„ *Compareerden voor my ondergeschrevene* . . . . .
„ *twee Ingezetenen van* . . . . . *met name* . . . . . .
„ *welke onder presentatie van Eede verklaerden*
„ *dat de* . . . . . ".

Voorts hebben de Heeren van den Gerechte dezer Stad by twee Ordonnantien, in sommige zaken weder voorzien. De *Eerste*, gearresteerd op den 18. der jongste Hooimaend, betreft de *Vrachtloonen der Veerschipperen tusschen deze Stad en het Dorp Huizen*, en wyst aen hoe veel voor dezelven, by open Water, de Wagenvracht te Huizen daer onder begrepen, van allerlei Goederen betaeld zal worden, volgens eene Lyst, in deze Ordonnantie te vinden; doch voor ons bestek te breedvoerig om hier te plaetsen. In het slot dezer Ordonnantie word gezegd, dat, „ wanneer des Winters de Veerschipper, die „ van Amsteldam naer Huizen is afgevaren, „ door 't Ys belet word, op de Reede te Huizen te lossen, en daerom te Muiden in„ loopt, tot berging van Schip en Goed, de „ Schipper of zyne Knecht, gedurende de tyd „ van drie dagen na hunne aenkomst te Mui„ den, op het Schip zal moeten blyven, om „ aldaer de ingeladen Goederen uit te leveren „ aen den genen, die dezelven van daer wil„ len laten halen; en het Schip met de reste„ rende Goederen, by 't eerste open Water, „ zyne reize zal moeten voortzetten; zullende

AM-STEL-DAM.

„ in het voorsz. geval, zoo wel van de Goe-
„ deren, die te Muiden worden afgehaeld, als
„ van de anderen, die met het Schip te Hui-
„ zen worden aengebragt, het volle Vracht-
„ loon, in de voorn. Lyst gespecifieerd, ten
„ behoeve van den Schipper betaeld moeten
„ worden. En de Goederen die, by beslo-
„ ten Water, van Amsteldam naer Hui-
„ zen, of van Huizen naer Amsteldam ge-
„ voerd worden, zullen het dubbeld van
„ het voorgemelde Vrachtloon moeten beta-
„ len ".

De *Tweede*, gearresteerd op den 11. deezer Herfstmaend, en betreffende het *Zetten der Kramen* op de drie Jaermarkten, vervat III. Artikels, hoofdzakelyk behelzende: dat geen Plaetsen met Kramen zullen mogen bezet worden, voor en aleer de Loting behoorlyk zal zyn geschied. Dat niemant, op eenige andere Plaets, dan hem by Loting is toegevallen, met zyne Waren zal mogen voorstaen. Dat de Buitenlieden niet langer zullen mogen voorstaen, dan tot op den dag wanneer de Jaermarkt word uitgeluid, namelyk, in de Kermismarkt, tot Woensdag, in de Vastenmarkt, tot Donderdag, en in de Pinkstermarkt, tot Vrydag, die invalt voor den derden Maendag van de Markt; alles op de boeten in deze Ordonnantie uitgedrukt.

WOGNUM (*).

WOG-NUM.

OP Zondag, den 26. der voorleden Oegstmaend, des middags even voor een uur, ont-

(*) Wognum is een zeer oud en vermakelyk Dorp, liggende een uur gaens ten Noorden van de Stad Hoorn,

ontstond hier Brand in een Boerenhuis, staende aen de Oostzyde van den Gemeenen of Hoornschen Weg; door welk een oorzaek is tot nog toe onbekend; en nam, vermits verscheidene daer naby zynde Boeren onwillig waren den noodlydenden hulpe te bieden, schielyk dermate de overhand, dat het geheele Huis met al wat 'er in was, en meer dan twintig Koe Hooi, door de Vlammen verteerden. Terwyl dit gebeurde, wierd een bundel brandend Hooi door de Wind naer boven in de lucht geheven en heen gevoerd over veele aeneenliggende Boomgaerden, terwyl het eindelyk wel vyfendertig Drechterlandsche Roeden ten Noordnoordwesten de brandende Wooning nederviel op een Huis, staende aen de Noordzyde van den Gemeenen Weg, allernaest de Steenen Brug die over de Veersloot gemaekt is, ten Westen van de gemelde Sloot, welk Huis, nevens nog twee daer naest staenden, allen, even als het eerstgemelde, door den Brand vernield werden; behalven dat uit twee dezer Huizen alle de Goederen, uitgezonderd een groote party Tarwe en Rogge, die zoo schielyk niet vervoerd kon worden, behouden werden. Dit ongeval had waerschynlyk van wegen de yverloosheid veler zich in dat Dorp bevindende Landlieden, die in dezen barnenden nood weigerachtig waren hunne medemenschen naer behooren te helpen, zich veel verder verspreid, in- WOGNUM.

Hoorn, bekend in de Historien wegens het onmenschelyk pynigen van Koppe Kornelisz. en Nanning Koppesz., van welke de Drossaerd Hoofdt in zyne Historien, X. Boek, omstandig handelt. In 't jaer 1632 telde men hier 184 Huizen, en in 't jaer 1732 138 Huizen.

WOG-NUM. dien de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *W. N. Crap*, Hoofd-Officier der Stad Hoorn, nevens de Heeren Mr. *F. de Vicq*, President Burgermeester, en *J. de Monchy*, Raed in de Vroedschap der zelfde Stad, die hunne Landhoeven naby den brand hadden liggen, zich op het eerste gerucht van 't ongeval niet herwaert begeven hadden, en iemand gekogt, om naer Hoorn te ryden en van daer Brandspuiten te verzoeken, die des namiddags omtrent drie uuren aenkwamen en schielyk den verderen voortgang des steeds verwoestenden vyands beteugelden.

Z E E L A N D.

MIDDELBURG.

MID-DEL-BURG. MEn heeft hier op Stads Kosten gebouwd, en byna voltooid, een Manege of Ryschool, om jonge Heeren in het Paerdryden te onderwyzen; wordende een Picqueur uit 's Gravenhage verwacht, die zich op zekere voorwaerden verbonden heeft, om de noodige Lessen daeglykssch te geven. 't Voornoemde Gebouw is vyftien voeten hoog, van den grond tot onder de Spanplaet van 't Dak, en met een Muur afgescheiden, zoo tot het doen der Exercitien, als tot Stalling der Paerden.

VLISSINGEN.

VLIS-SINGEN. SEderd eenigen tyd is men hier wederom begonnen aen den verderen opbouw van 's Lands Sas, liggende voor de Dokke of Haven dezer Stede; wordende dees Opbouw thans met allen yver voortgezet, ten einde in het aenstaende Jaer in volle gereedheit te zyn; wanneer

's Lands

's Lands Oorlog- en andere Zeeschepen in de voorsz. Dokke wederom eene veilige lig- en schuilplaets zullen kunnen erlangen. Om den Lezer een genoegzaem denkbeeld der volstrekte noodzakelykheit van zoodanig eene Dokke, door een Sas of Schutsluis besloten, te geven, moeten wy hem zeggen, voor eerst, dat het Water, in Zeeland, op een' Gierstroom, 18 of 20 voeten op- en afloopt, en by een dood tye 14 of 15 voeten, waer door, zoo meenigmael het Water laeg is, de Havens geheel droog loopen, en zelfs twee of drie uuren in dien staet blyven, 't geen van dit onvermydbaer gevolg is, dat alle Schepen, zonder eenig Water, op den grond zitten. Dit nu tweemael in 24 uuren voorvallende, is voor kleene Schepen of Schuiten van geen merkelyk nadeel; doch voor kloeke Zeeschepen van zeer nadeelig gevolg; vermits dezen zich somtyds te barsten zitten. Om nu het Water in een bekwame hoogte te houden, ten einde de grootste Schepen kunnen blyven vlot liggen, word zoodanig een Sas of Schutsluis gemaekt, als eigenlyk strekkende om het Water op te sluiten. Ten tweeden, moet men weten dat zoodanig eene Dokke dienende is om 's Lands Oorlogschepen eene veilige Schuil- en Ligplaets te verschaffen, wanneer zy, of door vyandelyke Schepen mogten gejaegd worden, of by harde Winters en sterken Ysgang, waer door de Kabels dikwyls afgesneden en de Schepen in gevaer van te verongelukken gesteld worden, op Stroom niet kunnen blyven. En eindelyk, vermits het dagelyks op- en afloopen van het Water, de Havens en Graften in de Steden dermaten doet aenslikken, dat dezelven binnen luttel jaren zoo ondiep zou-

VLISSINGEN.

VLISSINGEN. zouden worden, dat geen Schip van belang zoude kunnen binnen vloten, sluit men, om daerin naer eisch te voorzien, het Water, wanneer het op zyn hoogst is, door zoodanig een Sas, als nu hier gemaekt word, op; latende vervolgens het Water uit de Graften der Stad, door de Ebbe, wederom wegloopen, tot dat het ty op zyn laegst is, en de Havens geheel droog zyn; wanneer men de Schuiven in het Sas opent; waer door zoo groot een kracht van Water op de Slikken der Havenen komt aenvallen, dat dezelven noodzakelyk weg moeten: kunnende men dus door het dikwerf openen der Schuiven, 't geen telkens eene sterke Schuring veroorzaekt, de Havens dezer Stad op 20 voet diepte brengen; zoo dat de Schepen, uit Zee invallende, met hunne volle Ladinge, in deze Stad kunnen binnen vloten. In de voorsz. Dokke bevind zich nog eene drooge Dokke, waerin de groote Schepen, met hunne geheele Equipage, zoo als ze uit Zee komen, wanneer 'er iet hapert, gered, en het Water weg gemalen zynde, van onderen schoon gemaekt, gekalfaterd, geharpuist en gesmeerd worden. Deze reparatie kan in 2 of 3 dagen geschieden, en ten tyde van Oorlog, voor Commissievaerderen van het uiterste voordeel zyn. In den jare 1698 is de voorn. Dokke gegraven, en het eerste Sas daer voor gebouwd. Doch dit toen gene genoegzame Diepte hebbende, is men eenige jaren daerna te rade geworden deszelfs Vloer te doen opbreken, en twee voeten lager leggen, het geen onder bestier van zekeren Duinkerker, P. de Freriere genaemd, geschied zynde, den gewenschten uitslag niet had, vermits het Werk, weinig tyds daerna ont-

ontgrond, vervolgens dermaten verviel, dat het in den jare 1746 instortte; wanneer men, by onderzoek der ervarenste Bouwmeesteren, bevond dat het geheele oude Sas moest worden afgebroken en vernietigd, om met beter uitslag een nieuw te kunnen bouwen; 't welk thans geschied onder het bestier van den Dokkemeester *Johannes van den Waeyen*, wiens meer dan gemeene ervarenheit in Zeewerken en alle andere Gebouwen van gewigt, by de kundigste Luiden zeer geroemd, en door voorname Werken by hem gemaekt, teffens gestaefd word. Vere. susen.

Vermits, de Afbeeldingen van alle de Prinsen, die voormaels Marquisen dezer Stad zyn geweest, zich op het Stadhuis dezer Stede bevinden, heeft de Magistraet het Pourtrait van wylen zyne Doorl. Hoogheit WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, hooglofselyker Gedachtenisse, in levens grootte, doen vervaerdigen, door den Konstschilder *J. Fournier*, die het zelve zeer uitvoeriglyk heeft gewrocht. Het Stuk is 8 voeten hoog, 5 voet en 6 duim breed, en word van alle Kenneren zeer geroemd; zynde het zelve, den 15. der vorige Oegstmaend, in de Raedkamer geplaetst by de Afbeeldsels der vorige Prinsen.

Op den 5. der gemelde Oegstmaend, des morgens om 10 uren, is een Landman, op een zeer ontmenschte wyze vermoord gevonden, op den Dyk, tusschen het Kasteel van Rammekens en Welsingen, na dat hy van alles, dat van eenige waerde was, is beroofd; zynde dit Gruwelstuk zelfs gepleegd zeer naby deszelfs Woning, en op eene passagie, waer telkens vele Menschen zich bevinden; zonder dat de Justitie

VLIS-SINGEN.

tie dezer Stad, onder welker Jurisdictie deze plek behoort, de dader of daders tot nog toe heeft kunnen ontdekken.

Op Welsingen, aen de Haven, die van het Kasteel van Rammekens naer Middelburg zich uitstrekt, bevonden zynde, dat de passagie voor de Zeeschepen, die naer de gemelde Stad loopt, dagelykſch moeilyker word, door het opslikken van de Haven, invoegen, dat, met het hoogste Water, de Schepen menigmael aen den grond blyven zitten, heeft men besloten, eene zekere distantie van den Dyk, van het uiteinde van Welsingen af, tot aen het bovengemelde Kasteel toe, op te nemen, en eenige roeden achterwaert te leggen; waer door niet alleenlyk de Haven aen den Mond wyder, maer ook met het Water, uit de Stads Dokke komende, des te krachtiger geschuurd, de Slikken weg gevoerd, en de passerende Schepen verder, dan bevorens geschied is, met de Paerden zullen kunnen uitgetrokken worden. Aen dit Werk arbeid men thans met allen yver, zullende het zelve, zoo men acht, nog voor den Winter tot stand komen. Ook meent men, hier door eene Plaet, tusschen Middelburg en Vlissingen liggende, en *de Kloot* genaemd, beter te kunnen afschuren, 't geen van veel nuts zoude zyn, vermits deze Plaet thans dermaten aengroeit, dat groote Schepen naeuwlyks dezelve passeren kunnen, en nog onlangs een Engelsch Schip daerop verongelukt is.

OVER-

OVERYSSEL.

DEVENTER.

BY de Heeren Staten dezer Provintie is, op den 15. der vorige Oegstmaend eene Bekendmaking gedaen, houdende dat hun Ed. Mog. besloten hebben, op den 12. der eerstkomende Slagtmaend en volgende dagen, in deze Stad, des Gemeenen Lands *Klaring* of Rechtdag te houden. DEVENTER.

Ten zelfden dage hebben de Heeren Gedeputeerde Staten besloten, op den 18. der eerstkomende Wynmaend, des morgens ten tien uuren, binnen deze Stad aen den meestbiedenden te Verpachten eenige *Versterven*, *Erfwinningen*, *Opvaerten*, *Vrykoopen* enz. van de Goederen, onder het Land-Rentamt van Twente ressorterende, vervallende van den 1. Jan. 1750 tot den laetsten van December 1752 incluis, alles in voegen als in de Publicatie hunner Ed. Mog., ten dien einde gedaen, breeder gespecificeerd word. De Voorwaerde, op welke deze Verpachting zal geschieden, luid dus:

„ De *Erfwinning* zal gedaen worden, wanneer
„ Vader en Moeder komen te sterven, of an-
„ ders als die Bouwing van het Erve overgege-
„ ven zal worden of verlaten.

„ De Pachter of Trekker zal wegens de Erf-
„ winning van ieder Heeren Mudde Lands,
„ waer geen Tiende afgaet, mogen nemen
„ *f* 18 - : -, en waer Tiende afgaet *f* 12 - : -
„ ieder Mudde tegen 375 Rynlandsche Roeden
„ genomen.

DEVENTER.

„ Van een Koeweide, of een Dagwerk Groenland ƒ 12 - : - Heidegrond ongerekend, het Dagwerk tegen 400 Roeden, des zal de Huisman naer zyn nature moeten gebruiken.

„ Voorts zal de Meier met den Pachter over het getal moeten accorderen, of op kosten van ongelyk tot keur van beiden gemeten worden.

„ De Versterven van de Hofhoorigen op de volgende manieren.

„ Eerstelyk dezelven Versterven volgens de Hofrechten, zoo heeft de Heer al het Goed half, uitgezonderd het beste Paerd en Koegeld, op gewin of rente gedaen, waer hy geen bezegelde Brieven af heeft. Dit is te verstaen, wanneer hy by Testament niet heeft gedisponeerd. Welke Dispositie alzoo moet geschieden, dat hy, in zyne Ziekte zoo sterk moet wezen, dat hy met een Byl of een Mes kan houwen in een Post of Boom buiten het Huis, zich zelven kan kleeden in zyn beste Kleed, ten overstaen van den Hofmeier en twee Huisgenooten, by onstenisse van dezelven, by twee Getuigen; kennende nogthans den Heer ietlyk, naer de grootheit of kleinheit des Goeds, volgens het 12 en 13. Artikel der Hofrechten.

„ De Opvaert van Man en Vrouwe, 't welk is als een Man of Vrouw met trouwen op een Erve koomt, zal betaeld worden tegen een tiende part van de Erfwinninge, en genomen worden van den eersten dag der Kerkelyke Proclamatien.

„ De Vrykoop is, als de Kinders van 't Erve trekken, die zich zullen vrykoopen van den tyd, wanueer de Kinders hunne ouderlyke

„ Plaet-

„ Plaetsen verlaten, volgens het 12. Artikel van „ de Hofrechten. DEVENTER.

„ En zal ieder Kind betalen ƒ 20-:-, of het „ vyfde part van een Opvaert des zelven, of „ diergelyke Erven, waer voor de Erfvolger zal „ mogen worden aengesproken.

„ De Hofhoorigen des Haves Kageling be- „ talen hunne Erfwinning met een half Vat Bo- „ ter, met Schryfgeld en Wynkoop, te samen „ gesteld op ƒ 40-:-.

„ De Versterven belangende, 't zy Man of „ Vrouw, vervallen altoos hun halve Goed, „ zonder daer over Testament te mogen maken, „ of dat zy iets mogen verbrengen.

„ De Kamerlingen des Haves Ootmersum, „ zyn exempt van Erfwinningen en Opvaert: „ Het Versterf belangende van Man en Vrouw, „ alleen het best roerende Pand.

„ Vrykoop ieder Kind ƒ 30-:-, op Conditien, „ als hier voren by de Hofhoorigen is gemen- „ tioneerd.

„ De Hofvryen, wegens den Vrykoop hun- „ ner Kinderen, ieder ƒ 25-:-, op Conditien „ als boven.

„ De Rentmeester en de respective Hof- „ meiers zullen gehouden zyn de Pachters op „ hun verzoek telkens zonder eenige Kosten, als „ alleen de Kopygelden, te geven Visie en Ko- „ py van 't gene zy tot uitvinding hunner „ Pachtpenningen, zullen noodig hebben en „ verzoeken.

„ Indien iemant mogte bevonden worden in „ dezen gefraudeerd te hebben, zal 't gefrau- „ deerde ieder reize dubbel moeten betalen, „ waer van ⅓ by den Drost, ⅓ by den Rentmeester „ en ⅓ by den Pachter zal worden geprofiteerd.

DEVENTER. „ Al de Questien, die hier over mogten voor„ vallen, zullen blyven tot interpretatie der „ Heeren Gedeputeerden, die hier in *de plano* en naer forme der Hofrechten, zullen „ decideren.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

GRONINGEN. DEwyl in 't algemeen de vaste Tractementen voor de Leden der beide Provintiale Collegien en derzelver Dienaren, voornamelyk federd eenige jaren, zeer gering zyn geweest, uit hoofde dat de Emolumenten byna allen federd het jaer 1748 hebben stil gestaen, en alle de Equivalenten, die te voren van de aen de Collegien openvallende Amten betaeld wierden, thans, volgens het Reglement zyner Hoogheit, in de Stads en Ommelander Kas moeten komen, hebben de Staten besloten, met goedvinden harer Koningkl. Hoogheit, tot eene billyke verhooging der Tractementen (waerop by Burgermeesters al in den jare 1748 aengedrongen (*) is) eenige Ontwerpen te maken, welken, in den voorleden jare, aen de Vrouwe Gouvernante ter onderzoekinge overgezonden zyn; waerop het hare Koningkl. Hoogheit geliefd heeft, na ryp overleg van zaken, eene Begrooting der Tractementen te formeren, en dezelve met de volgende Missive den Staten toe te zenden.

(*) Zie ons II. Deel [1748], bladz. 386.

EDE-

GRONINGEN.

EDELE MOGENDE HEEREN,
byzondere goede Vrienden.

NA dat wy met de vereischte attentie, geëxamineerd hebben Uwer Ed. Mog. Missive van den 11. July des voorleden jaers, met de daerby gevoegde Rapporten, continerende Projecten tot Vermeerdering van Tractementen voor de beide Provintiale Collegien, respective Ministers en verdere Bedienden, daer in genoemd; als mede Uwer Ed. Mog. nadere Missive van den 25. January laetstleden, met deszelfs Bylagen, zullende dienen ter beantwoordinge van onze gedane Requisitie, by Missive van den 29. December daer te voren; hebben wy daer uit geformeerd de nevensgaende Begrooting der Tractementen en verdere Sportulen, zoo als die, naer onze gedachten, van nu voortaen by de Heeren Gedeputeerde Staten, en Rekenmeesters, respective Ministers, en verdere Bedienden, zouden behooren genoten te worden. *Missive barer Koningkl. Hoogheit nopens de Verbooging der Tractementen.*

Waer mede

Edele Mogende Heeren, byzondere goede Vrienden,

Wy Uw Ed. Mog. bevelen in Gods heilige Protectie

Uwer Ed. Mogende Dienstwillige Dienaresse

In's Gravenhage (*is geteekend*)
den 16 *Juny* ANNE.
1753. (*onder staet*)

Ter Ordonnantie van hare Koningklyke Hoogheit

J. DE BACK.

De Begrooting zelve, of het Reglement der Tractementen, luid dus:

GRONINGEN.

Begrooting van alle zodanige Tractementen, Vacatien, Jura en Sportulen, als van nu voortaen by de beide Collegien van de Heeren Gedeputeerde Staten, en Rekenkamer, de respective Ministers en verdere Bedienden zullen en mogen worden getrokken, als namelyk:

BY HET COLLEGIE DER HEEREN GEDEPUTEERDE STATEN

Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Reken kamer en derzelver Dienaren.

HEt ordinaris Tractement voor ieder Heer Gedeputeerden van nu voortaen te bepalen op twaelf honderd Caroli guldens, en wyders aen dezelven te samen voor Præsentie-Geld toe te leggen vierentwintig honderd guldens jaerlyksch, by verschyninge der kwartalen, of ieder vierendeel jaers, zes honderd guldens, op Ordonnantie door den Ontfanger Generael te betalen; welk Præsentie-geld ieder vierendeel jaers naer het getal der Sessien, in dat afgeloopen kwartael voorgevallen, onder de present geweest zynde Leden, volgens de minute daer van, door den Sekretaris *in Collegio* gehouden en geresumeerd, zal worden verdeeld en uitgekeerd, zulks dat des afwezenden portie van ieder Sessie den aenwezenden of present zynde Leden zal accresseren; zullende voor absent gerekend worden die na de Klokslag van half tien uren des voormiddaegs *in Collegio* komen, of voor het scheiden van de Vergadering afgaen buiten consent van den Heer Præsiderenden. Zullende dezelven boven dien nog genieten deze navolgende Sportulen:

1. Het ordinaris Commissie-geld over zaken voor het Collegie wordende geventileerd, te bepalen ieder volle Commissie op vier guldens 12 stuiv., ten laste van partyen, als gefundeerd in het VIII. Art. van der Heeren Gedeputeerden Instructie, te verdeelen naer vorig gebruik.

2. De Vacatien van twee Heeren uit het Collegie in de Finances gecommitteerd, genietende aldaer Stads Vacatien volgens Staetsche Resolutie van den 28. Febr. 1706; zynde van elke Sessie voor ieder Heer een gulden tien st., mitsgaders van vier Hee-

Heeren tot de revisien, onder genieting van de ordinaris Sportulen op die Commissie vallende, volgens het V. Art van de Instructie zynde gefundeerd.

3. De Vacatien voor de Heeren Gecommitteerden tot het innemen van de volgende Rekeningen: van de Collaterale Successie zeven en dertig guldens zestien stuivers; van den Artilleriemeester Provintiael veertig guldens; van den Proviand-meester te Delfzyl twintig guldens.

4. Het jaerlyksche Defroijement van vyf honderd guldens, hun Edel Mog. by Staetsche Resolutie van den 4 Febr. 1698 toegelegd.

5. De Vacatien der Heeren Gecommitteerden, in de respective Kwartieren moetende reizen ter bevorderinge of opneminge van 's Lands uitbestede Werken, des daegs te stellen op acht guldens, buiten Schip en Wagenvragten a vier guldens. Zoo nogtans dat voor geene meerder dagen zullen vermogen te declareren, als werkelyk, op den Eed, aen het Land gedaen, by verteekening onder de declaratie te stellen, kunnen verklaren tot dienst van de Provintie te hebben moeten vaceren.

6. De Vacatien en Reiskosten op de jaerlyksche Commissie tot Visitatie en Bevordering van 's Lands Werken in de Buiten-Schanschen, by Staetsche Resolutie van den 22 Juny 1720 bepaeld op zes honderd guldens, zonder meer.

Alles met dien verstande, dat alle de Commissie-gelden, zonder onderscheid van kwartieren of respecten, beneffens het jaerlyksche Defroijement van vyf honderd guldens by eenen der Sekretarien van het Collegie zullen worden ontfangen, genoteerd en bewaerd, om by het einde van 't jaer verantwoord en onder de gesamentlyke Leden van het Collegie (de beide Sekretarien, voor zoo verre die in zommige van die posten mede zyn begrepen, voor een Lid gerekend) te worden verdeeld, zonder dat echter de Vacatien en Reiskosten in de Kwartieren en naer de Schansen daer onder zullen wezen begrepen, maer gelaten worden aen die Heeren Gecommitteerden,

GRONINGEN.

Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Rekenkamer en derzelver Dienaren.

GRONINGEN. in welker Departement die Commissien zyn gevallen.

DE SEKRETARISSEN VAN DE PROVINTIE.

Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Rekenkamer en derzelver Dienaren.

Aen ieder Sekretaris van de Provintie van nu voortaen toe te leggen voor ordinaris Tractement zestien honderd guldens 's jaers. En zullen dezelven daerenboven deze navolgende Jura en Sportulen genieten en onder hun verdeelen.

1. De geregte Helfte van de Sekretarie-Kasse of Schryf-gelden, profluerende uit Mandaten, Acten en Sententien, waer van de wederhelft by de beide Eerste Clerken word getrokken, zonder dat echter eenige Schryfloonen zullen mogen worden gevraegd of ontfangen van eenige Acte van Last, noch die relatie hebben tot de Ordonnantien van Betalinge, 't zy Militair of Politiek, veel weiniger die de Provintie of het Gemeene Land concerneren, direct of indirect, wat naem daer aen gegeven kan worden. Ook zullen alle Ordonnantien vry en onbezwaerd worden gedepecheerd en uitgelangd.

2. Zullen dezelven behouden en continueren de Ordinaris Vacatien in de loopende Staetsche Commissien, alwaer de Sekretaris van Staet de Notulen moet formeren, zynde voor ieder Sessie eene gulden tien stuivers.

3. De Ordinaris Vacatien over het innemen van deze navolgende Rekeningen: van den Ontfanger Generael vyftig guldens; van den Rentmeester Provintiael vyftig guldens; van de Collaterale Successie achttien gulden 18 stuiv.; van den Proviand-meester te Delfzyl tien guldens.

4. Hun aendeel in de Commissien, Vacatien, Interparts over Zaken by het Collegie der Heeren Gedeputeerden geventileerd wordende.

5. Te continueren ieder vyfentwintig guldens Turfgeld, volgens Staetsche Resolutie van den 22 January 1720.

6. Zullen dezelven blyven behouden zoodanige vyftien honderd guldens 's jaers voor het leveren van Schryfbehoeften en het gene daer toe behoort, in-

ingevolge Staetsche Resolutie van den 16 May 1716, zonder meer.

GRONINGEN.

Alles met dien verstande dat deze vorenstaende Sportulen onder hen beiden jaerlyksch of by kwartalen zullen worden verdeeld.

Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Rekenkamer en derzelver Dienaren.

PROVINTIALE REKEN-KAMER.

De Heeren Rekenmeesters Provintiael ieder te stellen op een Tractement van acht honderd guldens 's jaers, en wyders aen dezelven te zamen voor Presentie-geld toe te leggen een somma van twaelf honderd guldens, mede op Ordonnantie door den Ontfanger Generael te betalen; en welk Presentie-geld onder de present geweest zynde Heeren, ingevolge de Minute van den Sekretaris, *in Collegio* geresumeerd, op de zelfde wyze zal moeten worden verdeeld, als hier voren ten opzigte van de Heeren Gedeputeerden is vastgesteld. En boven dien de nagenoemde Vacatien genieten, namelyk, wegens het innemen der jaerlyksche Rekeninge

Van den Ontfanger Generael ieder	*f* 50- : -
Van den Rentmeester Provintiael -	16-13-
Van de Collaterale Successie - -	6- 6:
Van de Camerale Breuken - -	10- : -
Item de Verkoopingen en Consignatien	10- : -
Van den Artillerie-meester Provintiael	6-13-
Van den Proviandmeester te Delfzyl	3- 6-
Van de Provintiale Turf-Ordonnantie	6- 6-
Van de Militaire Appointementen -	48- : -
Van de Politieke idem - - - -	14- : -
Van den 400. Penning - - - -	24- : -
Van 't Taxatie-geld - - - -	25- : -
Van de Trekpaden - - - -	50- : -
Van de gerepeteerde Penningen -	10- : -
Van de Officie-gelden - -	20- : -
Bedragende dus te samen	*f* 300-4-

Eindelyk zal nog onder dezelven by het einde van 't jaer worden verdeeld de Vacatien der Heeren tot de Commissien van de Finances en Taxatie, uit de Rekenkamer gecommitteerd, zynde voor ieder Com-

GRONINGEN. missie of Sessie voor de beide Heeren elk een gulden 10 stuiv., ten gevolge Staetsche Resolutie van den 26 Febr. 1706, zonder meer.

Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Reken-kamer en derzelver Dienaren.

SEKRETARIS VAN DE REKEN-KAMER.

Aen den Sekretaris van de Reken-kamer voor ordinaris Tractement jaerlyks toe te leggen zestien honderd guldens. En daerenboven deze navolgende Vacatien en Sportulen genieten.

1. Wegens het innemen der jaerlyksche Rekeningen van den Ontfanger Generael - f 50- : -

Van den Rentmeester Provintiael -	50- : -
Van de Collaterale Successie - -	18-18-
Van de Kamerale Verkoopingen -	10- : -
Van de Kamerale Breuken - -	10- : -
Van den Artillerie-meester Provintiael	20- : -
Van de Provintiale Turf-Ordonnantien	6- 6-
Van den Proviand-meester te Delfzyl	10- : -
Van de Militaire Appointementen -	48- : -
Van de politieke adidem - - -	14- : -
Van de 400. Penningen - -	24- : -
Van het Taxatie-geld - -	25- : -
Van de Trekpaden - - -	50- : -
Van de gerepeteerde Penningen -	10- : -
Van de Officie-gelden - -	20- : -
Bedragende te samen	f 366-4-

2. Zal aen denzelven worden gecontinueerd 's jaers 25 guldens voor Turf-geld, denzelven geaccordeerd by Staetsche Resol. van den 22 Juny 1720.

3. De ordinaris Vacatien in de Commissien van de Finances en Taxatie, zynde voor ieder Sessie een gulden tien stuivers.

4. Voor het Overteekenen van Provintiale Obligatien, ieder twaelf stuivers.

5. Voor Schryf-behoeften aen de Rekenkamer en deszelfs Sekretarien twee honderd guldens 's jaers, volgens Staetsche Resolutie van den 16 May 1716, zonder meer.

ONTFANGER GENERAEL.

Het ordinaris Tractement van den Ontfanger Generael te begrooten 's jaers op twee duizend vyf hon-

honderd guldens; zonder eenige verdere Emolumenten, dan alleen

GRONINGEN.

Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Rekenkamer en derzelver Dienaren.

1. Vyftig guldens voor Leverantie van den Brand op het Comptoir, volgens Staetsche Resol. van den 22 Juny 1720 denzelven geaccordeerd.

2. Nog vier honderd guldens 's jaers voor de Leverantie van Geld-zakken en andere Comptoir-behoeften, hem by Staetsche Resolutie van den 16 May 1716 toegestaen.

3. Dat mede, in cas van Negotiatie binnen de Provintie, aen denzelven een quart per Cent, als gefundeerd in verscheiden Staetsche Resolutien en Instructien, zal wezen geaccordeerd.

4 Zal behouden de Electie van twee Klerken en den Comptoirs Dienaer, als bevorens, mits dat de Equivalenten daer van zullen komen en betaeld worden aen het Stads en Ommelander Comptoir, volgens onze Decisie van den 13 November 1751, zonder iets meerder van deszelfs geheele administratie te genieten.

EERSTE COMMIES OP 'T COMPTOIR GENERAEL.

Het ordinaris Tractement voor den Eersten Commies aen het Comptoir Generael te stellen jaerlyks op een duizend guldens Behoudens daerenboven de administratie en betalinge van de Appointementen, zoo Politiek als Militair, onder genietinge van twee per Cento, aen dat Amt by Staetsche Resolutie en Instructie verknogt en toegelegd, zonder meer.

TWEEDE COMMIES ALDAER.

Dat de Tweede Commies ten Comptoire Generael voor ordinaris Tractement zal genieten 's jaers acht honderd guldens, zonder meer.

PROVINTIALE KLERKEN.

De Eerste Klerk ter Sekretarie voor ordinaris Tractement te stellen op negen honderd guldens 's jaers, en boven dien te continueren

1. Zestig guldens 's jaers voor 't ontfangen en ver-

GRONINGEN. *Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Rekenkamer en derzelver Dienaren.*

verantwoorden der gerepeteerde penningen.

2. Vyf Dukatons voor het ontfangen en uitkeeren van een duizend guldens 's jaers, aen de Juffrouwen van de Fransche Societeit.

3. Een vierde part in de Sekretarie Cassa, van Schryfgelden, volgens deszelfs Instructie, zonder meer.

De Tweede Klerk ter Sekretarie voor ordinaris Tractement toe te leggen, des jaers zeven honderd en vyftig guldens; behoudende daer en boven een vierde part in de Sekretarie Kas volgens Instructie, en vier en twintig guldens voor het afschryven van ordinaris en extraordinaris Staten van Oorlog.

De derde Klerk aldaer zal voor ordinaris Tractement worden toegelegd zes honderd en vyftig guldens 's jaers; behoudende boven dien voor het copieren van de ordinaire en extraordinaire Staten van Oorlog 's jaers vier en twintig guldens, en alle drie jaren agttien guldens, voor de Uitveiling van Tolhekken, hem competerende volgens Staetsche Resolutie en Instructie.

De Klerk van de Provintiale Rekenkamer, voor ordinaris Tractement te brengen jaerlyksch op agt honderd en vyftig guldens, zonder meer.

BEIDE KAMERBEWAERDERS VAN DE PROVINTIE.

Het ordinaris Tractement voor ieder Kamerbewaerder voortaen te stellen op vyf honderd en vyftig guldens, genietende boven dien van ieder post, op de rolle te teekenen, twee stuivers, mitsgaders hun Salaris voor te doene Citatien en Exploicten in de Stad, gelyk aan dezelven van alle tyden heeft gecompeteerd.

Zoo nogtans dat van alle Verzoeken om Ordonnantie van Betaling, het aendienen van Personen die de Provintie concerneren, geen Salaris zullen mogen vragen of genieten, behoudende de eerste de vrye Woninge en de Leverantie van den brand in het Provintiehuis, onder genietinge van een dui-

duizend guldens 's jaers, volgens Staetsche Resolutie van den 22 Juny 1720, en de tweede 's jaers negen en dertig guldens voor huishuur, zonder meer.

GRONINGEN.

Reglement der Tractementen voor de Gedep. Staten, Rekenkamer, en derzelver Dienaren.

KAMERBEWAERDER VAN DE REKENKAMER.

Dat de Kamerbewaerder van de Rekenkamer mede voor ordinaris Tractement worde toegelegd vyf honderd en vyftig guldens; en voor het bestellen van de Militaire Ordonnantie vyftig guldens 's jaers, behoudende daer en boven de bestellinge van eenige jaerlyksche Commissien, en het gene hem als Kamer-Bode te bestellen by de Heeren Rekenmeesteren word gelast, waer voor jaerlyksch by Declaratie naer de order van den Lande word voldaen, zonder meer.

Dat alle de voorenstaende Tractementen en Emolumenten, toegestaen en vastgesteld zynde, van nu voortaen door genen van allen iets anders of meerder, als in dezen uitdrukkelyk is gespecificeerd, zal mogen genoten, veel minder op nieuw weder ingevoerd worden, gelyk wel voorbedagtelyk alle posten, zoo bevorens nog meerder mogten wezen getrokken en niet specifice zyn op en overgegeven, voor uitgevallen zullen worden gehouden, en benevens den eisch van Dedommagement retro active door dezen wezen ontzegd; en zal de betalinge, conform deze Begrootinge, aenvang nemen van en met den 22 February dezes jaers 1753.

Dit bovenstaende Reglement of Plan van Begrooting der Tractementen, by de Staten ontvangen en, op den 26. der vorige Zomermaend, ten Landdage overwogen zynde, hebben hun Ed. Mog. het zelve goedgekeurd en vastgesteld.

Onlangs zyn hier op naem van hare Koninklyke Hoogheid en de Heeren Gedepu-

teerde

GRONINGEN.

teerde Staten weder drie Publicatien gedaen. In de Eerste, gearresteerd den 9. der jongste Zomermaend, en dienende, 1. tot beneficering der *Varkenmesterye*, en ten 2. tot facilitering der *Pegelinge*, door de Administratoren by de Slyters te doen, spreken hun Ed. Mog. dus:

Publicatie tot beneficering der Varkenmesterye en facilitering der Pegelinge by de Slyters.

DAt Wy tot beneficering van het mesten der Verkens hebben goedgevonden, aen de Ingezetenen dezer Provintie te permitteren, gelyk gepermitteerd word by dezen, om voor dit jaer vyf bakken of vierendeels Garst voor een mudde, en drie bakken of vierendeels Rogge met een bak Haver of Boekweite, voor een half Mudde Rogge aen te geven en verimposten: mits dat tot voorkominge van fraudes, de Rogge en Haver of Boekweit, ieder afzonderlyk gezakt ter Molen zal worden gezonden, en door de Opzigters, na visitatie, tot het malen zal worden gemengd: authoriseren voorts de Opzigters om gemelde vyf bakken Garst voor een mudde en drie bakken Rogge en een bak Haver of Boekweit, voor een half mudde Rogge aengegeven, te laten passeren.

Dat verders Ons zynde voorgekomen, dat de *Administratoren* der Gemeene Lands-Middelen by de Slyters in Waren, den Impost subject, en wel voornamelyk by die gene, welke naby de Grensen wonen, willende pegelen, tydelyks door derzelver voorgewende absentie worden belet, en alzo daer door de gepleegde Sluikeryen bedekt en de recherche word ontgaen.

Zoo is het, dat Wy daer tegen zoo veel mogelyk willende voorzien, hebben goedgevonden alle de Slyters in eenige Waren, den Impost subject, handel dryvende te gelasten, zoo als dezelve gelast worden mits dezen, hunnen naem ten Collecte, waer onder gehooren, te laten aentekenen, en altyd iemant in Huis te moeten hebben, door welken aenwys der Waren in Pegelinge kan worden gedaen,

al-

alles onder zoodanige pœnaliteiten, als opzigtelyk de Bakkers, Grossiers in Tabak enz. is gestatueerd. Enz. GRONINGEN.

De *Tweede*, gearresteerd op den 16. der jongste Hooimaend, heeft gestrekt tot Waerschuwing dat het eerste Termyn van den *Vierhonderdsten Penning*, over dit jaer vervallen, tegen den 15. der vorige Oegstmaend moest betaeld worden, op de boete van eene zesde Verhooginge en andere Verbeurten in vorige Plakaten en Staets-Resolutien vastgesteld.

De *Derde*, gedaen op den 13. der zoo even gemelde Oegstmaend, behelst eene Uitschryving (*) van den jaerlykschen *Dank- en Bededag*, vastgesteld te houden op den 28. dier zelfde Maend, ter gedachtenisse der Verlossinge dezer Stad uit de magt der Françoisen, die haer in den jare 1672 zoo naeuw belegerden en geweldiglyk aentasteden.

STAETS-BRABAND.

's HERTOGENBOSCH.

OP den 19. der jongste Hooimaend is, by de Ed. Achtb. Heeren Schepenen dezer Stad, het volgende Vonnis over drie Misdadigers uitgesproken en voorts ter uitvoeringe gebragt: 's HERTOGENBOSCH.

ALzoo *Anna Catharina Scheffers*, oud (zoo voorgeeft) zestien jaren te zyn, geboren te Keulen; *Frederik Walraven*, oud een en twintig jaren, geboren van Mundich in het Bergsche; en *Jakob Schef-*

(*) De Lezer, naer den Inhoud dezer Uitschryvinge weetlustig zynde, kan denzelven geheel vinden in ons IV. Deel [1750], bladz. 1050.

'sHertogenbosch.

Sententie over Anna Catharina Scheffers, Fredrik Walraven en Jakob Scheffers.

Scheffers, oud zes en twintig jaren, geboren te Keulen, Gevangenen en Gedetineerden op dezer Stads Gevangene Poorte, buiten pyn en banden van yzer vrywillig aen myne Heeren Schepenen der Hoofdstad 's Hertogenbosch bekent en beleden hebben, en ook anderszins gebleken is, dat zy Gevangenen met den *groenen Frederik*, alias *den Beer*, dragende een ledige Marsch op zyn rug, op Zondag, den 20 May dezes jaers, des morgens met het opgaen van de Zon, van oud of kleen Turnhout afgegaen en dien zelfden dag gekomen zyn te Gestel, by Eindhoven, ten huize van Barbara Henriks, Weduwe wylen Bartel Kaerssemakers, alwaer gevraegd hebben eerst om een Glas Brandewyn of Jenever, en, die niet kunnende bekomen, vervolgens om Snuif; Dat van daer naer Eindhoven, en voorts op een Weide zich begeven hebben; Dat, omtrent middernagt, na voorgaende overleg, zy Gevangenen en voorsz. *groene Frederik* uit die Weide zyn gegaen naer het voornoemde Dorp Gestel, omme den Winkel van gemelde Weduwe te bestelen; Dat de tweede *in ordine* Gevangen eerst wilde gaen naer een ander Huis, meenende dat dat het Huis van gemelde Weduwe was, dan door de eerste Gevangene beter onderrecht en gebragt wierden aen het Huis van meergemelde Weduwe; Dat dan eens de tweede Gevangen op den rug van den derden Gevangen, dan eens de derde Gevangen op den rug van den tweeden Gevangen gestaen en dus, zoo met de handen als met een mes, de Glazen hebben los gemaekt, de Ruiten daer uit genomen en de yzeren Roeden van het Glasraem uitgebroken, en als toen het Vengster van voorsz. Huis opengemaekt hebben; Dat de *groene Frederik* door dat Vengster in den Winkel van die Weduwe geklommen is, en de tweede *in ordine* Gevangen op het Bankje voor de Winkel op zyn kniën gelegen heeft; Dat de *groene Frederik* de Goederen aen den tweeden Gevangen, en die aen den derden Gevangen, die buiten het Huis stond, overgaf, welke dezelven bragt by de eerste *in ordine* Gevangene; Dat zy Gevange-

genen, nevens de *groene Frederik* de gestolene Goederen hebben gepakt in voorsz. Marsch, in een blaeuwe dobbelsteenen Zak, en in een blaeuw Voorschoot van de eerste *in ordine* Gevangene; Dat zy Gevangenen, en de *groene Frederik*, beurtlings die Goederen gedragen en alzoo gebragt hebben op een Koorn-Akker, gelegen onder den Dorpe van Vessem, en dat zy een weinig daer van daen in een Weide zyn gaen liggen; vervolgens aldaer door eenige Inwoonders van dat Dorp ontdekt en geapprehendeerd zyn; hebbende de *groene Frederik* het ontvlugt. Hoedanige Inbrake en Dieveryen, want zaken zyn, die in een Land van Justitie en goede Politie niet kunnen noch mogen geleden worden, maer, om anderen daer van een afschrik te geven, ten hoogsten strafbaer zyn, byzonder in opzigte van deze drie Gevangenen, welken jong, gezond van lichaem, robust en sterk zyn, en daerenboven nog suspect van meerdere Diefstallen gepleegd te hebben; en particulier met relatie tot de eerste *in ordine* Gevangene, welke bereids vier jaren te Keizersweert in een Spinhuis geconfineerd is geweest, welkers Stiefvader in den jare 1745 te Rynberk met den Zwaerde is gestraft, deszelfs Lichaem op een Rad gelegd en het Hoofd op een Pen gezet is, en welkers Man, *Jacob Jongbloet* genaemd, voor twee jaren te Luik met den Koorde gestraft is, dat'er de dood na volgde, zonder dat die straffen en voorbeelden haer Gevangene van haer strafwaerdig levens-gedrag hebben kunnen afbrengen. ZOO IS HET, dat myne Heeren Schepenen voorsz., op alles wel en rypelyk gelet hebbende, waer op eenigzins te letten stonde; tot dien gezien het Schriftelyk Verzoek van Recht, door of van wegen den Hoog Ed. Geb. &c. jegens den Gevangenen gedaen, Recht doende, verklaren voor Recht dat de Gevangenen ter zake voorsz. gebragt zullen worden ter plaetse, alwaer men alhier gewoon is de Executie van de Criminele Justitie te doen, om aldaer door den Meester van den Scherpen Gerechte met den Koorde te worden gestraft, dat'er de Dood na volgt; dat derzelver Doode Lichamen vervolgens naer het

's HERTOGENBOSCH.

Sententie over Anna Catharina Scheffers, Fredrik Walraven en Jakob Scheffers.

's Hertogenbosch.

Buiten-Gerecht vervoerd en aldaer ten toon gehangen zullen worden; en verklarende wyders der Gevangenen Goederen geconfisqueerd; condemneren de Gevangenen in voorsz. straffe en confiscatie, mitsgaders in de Kosten van Recht en Misen van Justitie. Actum den 19. July 1753. Presenten D. D. Scab. Enz.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Verandering onder de Hooge en Lage Amtenaers, enz.

Zutphen. Door hare Kon. Hoogheit, Mevrouw de Prinses Gouvernante, is de Heer Kapitein *Alexander Schimmelpenninck van der Oye* aengesteld tot Groot-Major dezer Stad.

Haerlem. Door de zelfde Vorstin zyn, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Burgermeesters dezer Stad verkoren de Ed. Gr. Achtb. Heeren Pieter Samuel Crommelin, Mr. Jakob Deutz, Elbert Testart en Mr. Arent de Raet.

's Gravenhage. Op den 22. der vorige Oegstmaend, is hier overleden de Hoog Ed. Heer *Joost Gerrit, Baron van Wassenaer*, Kolonel Commandant, Major effectief, en Kapitein van 't Regiment Hollandsche Gardes te Voet, mitsgaders Hoogheemraed van Delfland; zynde deszelfs Lyk, op den 27. der zelfde Maend, met een Jagt van hier naer Voorschooten gevoerd, om aldaer in het Famieliegraf bygezet te worden.

Amsteldam. Op den 10. dezer Herfstmaend is hier, door de Ed. Heeren Bewindhebbers der Oost-Ind. Comp. tot Opperboekhouder aengesteld de eerste Soldy-Boekhouder, de Heer *Jakob Guillot* junior, in plaetse van den overleden Heer *Servaes Gryspert* enz.

Ten

Ten zelfden dage, des avonds om negen uren, is hier zeer schielyk overleden de Ed. Achtb. Heer *Gilles van Hoven*, weleer Schepen en Raed dezer Stad, Dykgraef van de Diemermeer, mitsgaders Bewindhebber van de Oostindische Compagnie ter Kamere alhier.

VARANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Voorts is, op den 12. der zelfde Maend, hier gestorven de Ed. Achtb. Heer Mr. *Bauduïn van Collen*, Oud-Schepen dezer Stad; mitsgaders Bewindhebber van de West-Indische Compagnie, en Ontvanger van het Last- en Veilgeld wegens de Admiraliteit, enz.

ROTTERDAM. Tusschen den 17. en 18. der vorige Oegstmaend, is hier, in den ouderdom van 63 jaren overleden de Heer Mr. *Nicolaus Montauban*, eerste Raed en Pensionaris dezer Stad, zynde in deze Bedieninge opgevolgd door den Heer Mr. *Gerrit Meerman*, tweeden Raed en Pensionaris dezer zelfde Stede.

SCHIEDAM. Tusschen den 26 en 27. der voorsz. Oegstmaend, is hier, in den ouderdom van omtrent 71 jaren, overleden de Wel Ed. Gr. Achtb. Heer *Johan van der Heim*, Heer van Goudswaerd enz. Raed en Voorzittend Burgermeester dezer Stad, Hoog-Heemraed van Schieland, Hoofd-Ingeland van Delftland, Hoofd-Bailluw van Vlaerdingen en Vlaerdinger-Ambacht, Ontvanger van de Convooien en Licenten enz.; zynde ter bekleedinge van de laetstgemelde Bedieninge, door hun Hoog Mog. aengesteld de Heer *Carel Jan Bosschaer*

BRIEL. De Heer Mr. *Abraham van Helsdingen*, Raed en oudste Burgermeester dezer Stad, en wegens dezelve Zitting hebbende in het Ed. Mog Collegie ter Admiraliteit op de Maes, is aengesteld tot Commies van rekening der hoofdelyke betalinge, by 't Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, in plaetse van wylen den Hoog-Welgeboren Heer

 Louis

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Louis Daniel Baron de Hartaing de Marquette, op den 31. der jongste Hooimaend, op de Heerlykheit Bergen overleden; zynde het Lyk van dezen Baron in de Graf-tombe van den Hooggeboren Heer en Graef van Nassau Bergen enz., op den 9. der vorige Oegstmaend bygezet; en, vermits hy de laetste des Oud-Adelyken Geslachts van *de Hertaing de Marquette* was, deszelfs Wapen by het Graf verbroken.

MEDENBLIK. Den 22. der voorleden Oegstmaend is alhier, in den ouderdem van 69 jaren en eenige dagen, overleden de Wel Ed. Gr. Achtb. Heer T. *Rootjes*, in deszelfs leven Raed en Oud-Burgermeester, mitsgaders oudste Kapitein ter Zee onder het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland en het Noorder-Kwartier. Zyn Wel Ed. werd in het jaer 1719 aengesteld tot ordinaris Kapitein ter Zee; in den jare 1749 door de Commissarissen zyner Doorl. Hoogheit onder de Vroedschappen dezer Stad aengenomen, en vervolgens met het begin des jaers 1751 met veel genoegen der Burgeren tot Burgermeester alhier verkoren.

MIDDELBURG. In de vorige Oegstmaend, zyn, door hare Koningkl. Hoogheit, Mevrouw de Prinses Gouvernante, tot Burgermeesters dezer Stad verkoren de Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren SAMUEL RADERMACHER en Mr. JAKOB VAN CITTERS.

GOES. In de zelfde Maend is hier overleden de Heer . . . , . *Canisius*, Generael Major in Dienst van dezen Staet.

VLISSINGEN. Hooggedachte Vorstin heeft, uit eene aen haer overgeleverde Nominatie, tot Raed dezer Stad verkoren den Heer *Pieter Willem Lammes*, in plaetse van den Heer Mr. *Nikolaes Carel van Hoorn*; en, tot Schepen, den Heer *Adriaen Kraef*.

BATAVIA. Tot Extraordinaris Lid van den Achtba-

baren Raed van Justitie alhier, is aengesteld de Ed. Achtb. Heer Mr. *Jakob van Haeften*, Schepen enz.; als mede tot Lid van den gemelden Raed de Wel Ed. Heer Mr. *Maurice Theodorus Hilgers*, en in plaetse van den Wel Ed. Extraordinairen Raed *Huibert Willem van Bazel*, tot Visitateur Generael, de Wel Ed. Heer *Hendrik Homoet*, afgaende Opperhoofd van Japan enz.; Voorts tot Gouverneurs en Directeur van Macassar de Wel. Ed. Heer *Jan Dirk van Klootwyk*, Opperkoopman en Gezaghebber aldaer; zynde in deszelfs plaetse opgevolgd door den Heer *Kornelis Zinkelaer*. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

BEtreffende deze Landkastydinge moeten wy onzen Lezer thans melden dat zy in zommige Plaetsen van het Graefschap ZUTPHEN, waer uit men sederd eenige Maenden ons niets nadeeligs diesaengaende bericht heeft, zich kortelings weder heeft beginnen te openbaren. Diergelyke geruchten zyn ook verspreid geworden nopens het Graefschap *Buuren*, doch, by onderzoek daer naer, hebben wy dezelven valsch bevonden, zynde het Vee aldaer in 't algemeen gezond en frisch. Zoo is het ook gesteld in de Nabuurschap van de *Klundert*, en de meeste plaetsen in ZUIDHOLLAND. Doch uit NOORDHOLLAND word ons gemeld dat zy daer op nieuws weder op veele plaetsen gevoeld word, als, ten zuiden de Stad *Hoorn*, op het Zee-Dorpje *Scbardam*, en, ten noorden die Stad, in de Dorpen *Benningbroek*, *Mid-* en *Oostwoud*. In en omtrent *Kampen*, in de Provintie OVERYSSEL, worden de Veehouders ook by continuatie door dezelve gedrukt, en derzelver slagen thans op nieuws ook gevoeld by de Landlieden in de Polder van *Mastenbroek*, en in de Boerschap *Noordberge* in 't Landschap DRENTHE, gelyk ook op het Dorp *Meppelt*. BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 17 September

	by de Z. Zak.
TARW. Jarige oude Z.	12 a 17½ ß
—— Nieuwe dito	13½ a 18½ ß
—— ~~Blaeuwe dito~~	~~12 a 14½~~ ß
—— Zomer.	11 a 13 ß
ROGGE Zeeuwsche.	8 a 9 ß
ERTEN Graeuwe.	9 a 12 ß
—— Blaeuwe	13 a 16 ß
—— Witte.	9 a 12 ß
WITTEBONEN	12 a 18 ß

	by 't Last.
BOEKWEIT Vl. enz. op 154 ℔	a 11½ £
—— Klaei.	9 a 10 £
GARST Zeeuwf. Wint.	12½ a 14¾ £
HAVER Vrief. Brouw.	10 a 11½ £
—— Voer	7½ a 9½ £
—— Zeeuwf.	7¼ a 9¼ £
KOOLZAED Zeeu. enz.	28 a 30 £
PAERDEBOONEN.	15 a 16 £
DUIVENBOONEN.	15½ a 17 £

Rotterdam, den 17 September.

	by de Steen.
VLAS. Allerbeſt.	35 a 36 ſt.
—— Beſt.	33 a 34 ſt.
—— ~~Middelsoort~~	~~29 a 30~~ ſt.
—— Gemeen	27 a 28 ſt.
—— Slecht	24 a 25 ſt.

Leiden den 15 September.

	by 't Vierend.
BOTER	£ 23 a 24 -:-

Hoorn, den September.

	by de 100 ℔
KAES. Groote	*f* 11 a 11¼
—— Midd. a 14 ℔	*f* 10½ -:-
—— a 10 ℔	*f* 9¾ -:-
—— Kleene	*f* 10 -:-

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend AUGUSTUS, 1753.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren
	29.11½	60	ZW 3	Betrokken				
1	- 11½	67	WtN 4	————		10 ♍	☌ ☿ 6	
	- 11¾	62	ZW 4	— Zeer bet.				
	- 8½	60	ZO 6	Reg. geh. bet.				
2	- 7½	65	ZW 6	Geh. bet. reg.		25		
	- 5¾	60	———— 5	Reg. omtr. h.	Wl.			
	- 5½	60	WtN 5	Zeer betrok.	4½			
3	- 7	54	———— 6	Regen	3½	2 ♎		
	- 8¾	59	WtZ 4	Reg. omtr. h.	¼ Wl.			
	- 9	60	WtN 4	Omtr. helder				
4	- 10	64	ZW 5	Zeer betrok.		23		♌
	- 9	62	ZZO 5	Reg. zeer bet.	¼			
	- 7	61	ZO 6	Zeer betrok.				
5	- 6	71	———— 8	— Omt. hel.	don.	6 ♏	☍ ♂ 10	
	- 7½	59	ZW 9	Reg. zeer bet.	1¾		□ 13	
	- 9	59	———— 7	————				
6	- 9¾	64	WZW 7	Betrok. regen	3	19		
	- 10	62	ZW 5	Betrokken				
	- 10¼	60	———— 5	————				
7	- 10½	68	———— 4	————		2 ♐		
	- 10¼	61	WZW 1	Zeer betrok.				
	- 9	60	ZO 3	————				
8	- 8¼	60	———— 4	Reg. zeer bet.		15		
	- 7½	63	ZZO 1	Zeer betrok.	Wl.			
	- 7	63	ZZW 3	————				
9	- 7½	67	ZW 6	Reg. zeer bet.	d. w.	27	☌ ♄ 6	
	- 8	62	———— 6	Geheel betr.	6½		☍ ♀ 10	
	- 8	59	———— 5	Regen				
10	- 8¼	63	———— 7	— Zeer bet.		9 ♑		
	- 9	59	WtN 5	— Betrokk.	2¼			
	- 9¼	61	NW 2	Reg. geh. bet.	1			
11	- 9¼	66	WNW 4	Zeer betrok.		21	☍ ♃ 23	
	- 9½	58	NNO 3	— Geheel b.				
	- 9½	55	NW. 3	Regen				
12	- 9¾	64	———— 4	Zeer betrok.		3 ♒		
	- 10	56	NNW 3	————				
	- 10	57	NO 2	————				
13	- 9½	64	ZO 2	Betrokken		15	☍ ☉ 13	
	- 8	56	OtZ 4	— Geheel b.				
	- 5½	56	OZO 5	Reg. geh. bet.				
14	- 4½	67	ZZO 8	Reg. zeerbet.	d. w.	27		VI
	- 3½	61	ZW 9	Regen betr.	8			
	- 5¼	59	WZW 5	Reg. geh. bet.				
15	- 6½	63	W 8	Reg. zeer bet.		9 ♓	☍ ☿ 23	
	- 6½	58	Z 6	Betrok. regen	2			
	- 4	59	ZW 6	Regen				
16	- 3¼	59	ZtW 10	— Zeer bet.		21		
	- 4½	57	WZW 10	Betrok. regen	8			

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen gr.	uuren	en Plan. uuren
	29. 6	60	W t N 7	Reg. geh. bet.	5			
17	- 7½	63	——— 8	Betrokken		3 ♈		
	- 8¾	60	WZW 4	Zeer bet. reg.				
	- 9¼	59	W t N 3	Reg. zeerbet.	½			
18	- 9½	65	NW 6	———		15		
	- 11½	57	——— 7	———	1½			
	30	58	——— 5	Zeer betrok.				
19	- ½	62	WNW 6	———		27		☋ 3
	- 1	56	NW 3	— Omt. hel.				
	- 1½	57	——— 1	Zeer betrok.				
20	- 2	62	WNW 4	Betrokken		10 ♉	☌ ♂ 18	
	- 2¼	58	——— 2	— Geh. bet.				
	- 1½	59	——— 2	Geheel betr.				
21	- 1¾	64	W t N 4	Z. en geh. bet.		22	□ 12	
	- 2¼	61	——— 3	———				
	- 2¼	62	W 3	Zeer betrok.				
22	- 2½	67	W t N 5	Betrokken		6 ♊		
	- 3¼	60	W t Z 1	Z. bet. omt. h.				
	- 3	60	Z t W 4	Betrokken				
23	- 3	68	——— 3	Omtr. helder		19	☍ ♄ 15	
	- 2	60	——— (o)	——— Helder				
	- 1	60	W t Z 2	Omtr. helder				
24	- 1½	68	W 3	———		3 ♋		
	- 1½	60	NW 4	Betrok. held.				
	- 1¼	61	N t O 2	Geheel betr.				
25	- 1¼	69	O t N 4	Betrokken		18	☌ ♀ 22	☿ Retr.
	- 1½	62	ONO 6	Z. bet. omt. h.				
	- 1	57	O t Z 4	Helder				
26	- 1	74	——— 2	———		3 ♌	☌ ♃	
	- ½	64	OZO 2	— Omt. hel.				
	- ¾	66	ZO 2	Omtr. helder				
27	- 1	70	NW 4	Betrokken		18		
	- 2	59	——— 4	Reg. omt. hel.				
	- 2½	60	——— 0	Geheel betr.				
28	- 2½	65	WNW 2	Z. bet. omt. h.		3 ♍	☌ ☉ 4	NP
	- 2	58	ONO 1	Omtr. helder				
	- 1	58	ZO 4	Helder				
29	- ½	69	Z t W 4	Betrokken		18	☌ ☿ 9	
	29. 11½	62	WNW 5	— Zeer bet.				
	- 10¾	59	——— 1	Regen	6½			
30	- 11	64	——— 3	Betrokken		3 ♎		
	- 11½	60	NW 4	———				
	- 11½	60	W 5	Geheel betr.				
31	- 11¾	63	——— 4	Zeer betrok.		18		☊ 19
	30. ½	58	——— 2	Reg. omt. hel.	2½			

Gemiddelde { Barrometer - 29 D. 10¼ L.
Thermometer 61⅔ Gr.

'tGevallen Water 57 Lyn.

'tUitgewaesTemde 30 Lyn.

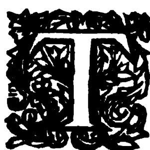
Dagelyksche kracht der Wind ruim 4

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

OCTOBER. MDCCLIII.

GELDERLAND.

NYMEGEN.

Hans moeten wy het uiteinde van de weigerende handelingen des Gereformeerden Kerkeraeds dezer Stad om de Gebroeders *L. A.* en *F. C. Merkes* tot Ledematen aen te nemen, onzen Lezer mededeelen. NYMEGEN.

De Gebroeders *Merkes*, de Resolutie van de Heeren Staten dezer Provintie van den 12. der laetste Grasmaend, waer by gezegd word dat de Kerkeraed dezer Stad in hun Request als nog geen voldoende reden van hun gehouden gedrag gegeven, maer kwalyk en te veel gedaen hebben, en dat zy derhalven de gemelde Gebroeders buiten eenige wettige redenen, op de Kerkeordening en vastgestelde Formulieren gegrond, van de Aenneming tot het Lidmaetschap niet langer te weeren hadden; of, zoo dezen goed mogten vinden zich elders te laten aennemen, een behoorlyke Attestatie, daer van gegeven, zouden gehouden wezen te respecteren (*), ontvangen hebbende, vonden goed den gemakkelykſten weg in dezen in te slaen, en

(*) Zie hier voren, bladz. 365.

NYMEGEN. en liever zich by een Predikant buiten deze Stad te laten aennemen, dan een der Leeraren alhier daer over verder lastig te vallen; doch gaven, op den 21. der laetste Bloeimaend, van dit hun voornemen echter kennis aen Dnus *M. J. Broen*, door den volgenden Brief:

EERWAARDE HEER!

De Gebroeders Merkes maken Dnus M. J. Broen bekend, dat zy voornemens zyn zich door een Predikant buiten Nymegen tot Ledematen te laten aennemen; enz.

WY twyffelen geenszins of U Eerw. is bewust dat de Heeren Staten dezer Provintie by haer Resolutie van den 12 April 1753, waer van wy U Eerw. mits dezen een Afschrift zenden, nogmaels aen U Eerw. en aen den Kerkeraed te Nymegen hebben geinjungeert om ons buiten eenige wettige redenen, op de Kerkeordening en Vastgestelde Formulieren gegrond, van de Aenneminge tot het Lidmaetschap niet langer te weeren; maer zich met onze Verklaringe, zoo als de voorn. Kerkeordening en Formulieren zyn vereischende, te vergenoegen: U Eerw. begrypt derhalven zekerlyk wel, dat wy beregtigd zyn door deze ordre van onze hooge Overigheid, om ons ten voorschreven einde by U Eerw. te addresseren, en dat U Eerw. en ook de Kerkeraed gehouden is om aen die nogmalige ordre te gehoorzamen; maer wy worden onderrigt dat U Eerw. blyft volharden in zyn voornemen van ons niet te zullen of te willen aennemen, ten ware wy aen U Eerw. deeden de gelofte wegens de Vrymetselarye, voor dezen door U Eerw. van ons afgevergt.

Wy willen in dezen het beste gelooven en hopen, dat U Eerw. door een al te naeuwe gezetheid van gewisse, of te groote teederheit van conscientie. in deze ongegronde scrupule is vervallen.

De Christelyke zagtmoedigheid en vredelieventheid altyd als het voornaemste rigtsnoer in dezen gebruikt hebbende, willen wy derhalven ook nog gaerne alles bybrengen, wat in ons is. om U Eerw. te ontlasten en te bevryden van zeer onsmakelyke ge-

gevolgen, die U Eerw. zoude te wagten hebben, ingevalle wy ons op nieuw by U Eerw. aengaven om tot Ledematen aengenomen te worden, en dat U Eerw. ons op de vorige Gronden te rug zond. Ons is door de Heeren Staten dezer Provintie vryheid verleent en occasie gegeven om U Eerw. van alle deze aenstaende moeielykheden te konnen ontheffen, daer door dat hun Ed. Mog. ons hebben gelieven toe te staen, dat, by aldien wy mogten goedvinden ons elders te laten aenneemen, „ dat „ zoodane Predikant, aen wien de State-Resolutie „ wierd vertoond, zoude gehouden zyn, indien „ op onze Leer of Leven niets mogt weten te „ zeggen, ons tot Ledematen aen te nemen, en „ daer van Attestatie te geven, welke Attestatie „ vervolgens de Kerkeraed van Nymegen zoude ge„ houden zyn te respecteren". Wy zyn van voornemen om dien weg, die wy in ons eerste Request aen de Heeren Staten reeds hadden aengewezen, in te slaen en hebben gemeent U Eerw. daer van by dezen kennisse te moeten geven, met redenen verwagtende, dat U Eerw. en alle onpartydigen deze onze toegeventheid en gematigheid zullen moeten pryzen; U Eerw. teffens vriendelyk verzoekende van geene nieuwe Zwarigheden te willen maken of helpen maken, wanneer wy ons met Attestatie aen den Kerkeraed van Nymegen komen te addresseren; op dat wy eindelyk eens van deze voor ons zoo verdrietige zake en kwellinge des geestes mogen verlost worden. Wy hopen ons zoodanig te gedragen, dat U Eerw. overtuigd zal worden, dat U Eerw. op verkeerde gronden met vooroordeelen tegen ons is ingenomen geweest: en vertrouwen ook van U Eerw. dat U Eerw., alle opgevat misnoegen tegen ons afleggende en alle het voorgevallene, waer in wy mogelyk ook onze zwakheden hebben gehad, met den mantel der Liefde bedekkende, in 't vervolg met ons zal willen leven in die vriendelykheid en vrede, als opregte Christenen betaemt. Wy zullen van onze zyde nooit mankeeren aen de Eerbied, die wy U Eerw., als aen

NYMEGEN.

De Gebroeders Merkes maken Dnus M. J. Broen bekend, dat zy voornemens zyn zich door een Predikant buiten Nymegen tot Ledematen te laten aennemen; enz.

NYMEGEN. een waerdig Bedienaer van Gods H. Woord, verschuldigd zyn, en blyven met diep respect,

Eerwaerde Heer,

(*Onder stond*)

U Eerw. Dienstwillige Dienaren

(*is geteekend*)

L. A. MERKES.

F. C. MERKES.

Nymegen den 21 May 1753.

Dnus *M. J. Broen* zond, vyf dagen later, daerop den Gebroederen *Merkes* dit Antwoord:

MYNE HEEREN,

Antwoord van Dnus Broen op die Bekendmaking.

DOordien ik gemeent heb uit Uw WEd. Letteren, op den 21 dezer aen myn huis gebragt, te konnen opmaken, dat Uw WEd. tot nu toe blyft behouden en handelen na een verkeerde bevatting, als of het aennemen van Uw WEd. tot Ledematen afzonderlyk of alleen aen my gestaen had en stond, zoo heb ik geoordeelt Uw WEd. te moeten berichten, dat, offschoon wel, door den E. Kerkeraed binnen deze Stad, het onderzoeken of 'er een noodige en genoegzame Kennis der Waerheid gevonden word by zoodanige Persoonen, die begeerig zyn Lidmaten dezer Gemeente te worden, word toevertrouwd aen eenen der Predikanten en Ouderlingen, welken over zoodanig een Onderzoek, op zich zelf en in het afgetrokkene beschouwd, geene de minste scrupule konnen hebben; echter het al of niet aennemen ook van zoodanige Persoonen, by welken, na het oordeel van den hun onderzogt hebbenden Predikant en Ouderling, de vereischte Kennis gevonden word, tot Lidmaten, als een gevolg van het oordeel of by hun al of niet gevonden word de Vromigheid des Wandels die by en van zoodanigen, welken tot Lidmaten zullen aengenomen worden, moet gevonden en beloofd worden, staet aen den ganschen Kerke-

keraed, en aen den hun onderzogt hebbenden Predikant en Ouderling niet anders en verder, dan als Zitting en Stem hebbende Leden des Kerkeraeds.

NYMEGEN.

Antwoord van Dnus Broen op die Bekendmaking.

En dit de ware en eenige reden is, dat ik ook nu nog oordeele, dat ik my over Uw WEds. Aenneming tot Lidmaten, en het gene daer toe betrekkelyk is, als een zaek, den ganschen Kerkeraed rakende en my niet anders en verder, dan als een Lid van denzelven, in geene onderhandeling met Uw WEd. in- en door brieven afzonderlyk kan en moge inlaten en myn oordeel verklaren; gelyk reets van den beginne geoordeelt en aen Uw WEd. dit te kennen gegeven heb in myn Brieven aen Uw WEd. van den 18 Maert en 4 April 1752; in welkers laetste ik aen Uw WEd. uitdrukkelyk verklaerde, van Uw WEd. bescheidenheid te zullen verwagten, dat my zoud verschoonen van alle Briefwisseling over deze zaek, en vervolgens betoont heb door Uw WEd. Letteren, aen my gezonden op den 6 November 1752, te brengen in den Kerkeraed, ten einde Uw WEd. daer op zoud bekomen zoodanig een Antwoord van den Kerkeraed, als die zoude oordeelen te behooren.

Na toebiddinge van alle wezentlyk heil, tekene my, die ben,

Myne Heeren,

(*Onder stond*)

Uw W. Ed. Dienstw. Dienaer

Nymegen den (*Was getekent*)
26 *May* 1753. MARCUS JACOBUS BROEN.

Ondertusschen hadden de Heeren *Merkes* hun voornemen reeds te werk gesteld, en zich, om als Ledematen der Hervormde Kerke aengenomen te worden, vervoegd by den Eerw. Dnus *Bernh. van Forden*, Predikant in de Gemeente te

NYMEGEN. Beuningen en Ewyk, welke daer van een behoorlyke Atteſtatie gaf, die de meergemelde Gebroeders, kort na dat dezelve hen ter hand geſteld was, aen Dnus M. J. Broen overhandigden, met verzoek om dezelve ten Kerkerade in te leveren. Deze Atteſtatie luidde dus:

Atteſtatie van Dnus B. van Forden, rakende het Lidmaetſchap der Heeren Merkes.

L*Eonard Arent* en *Frans Chriſtiaen Merkes* zich met vertooninge van de Reſolutie van hunne Edele Mogende, de Staten van deze Provintie, by my vervoegd hebbende, zyn van My, na voorafgegaen behoorlyk Onderzoek, tot Ledematen van onze na Gods H. Woord Hervormde Chriſtelyke Gemeente aengenomen.

Waerom ons Verzoek is, dat de Heeren Broederen en Opzienderen der Gemeinte te Nymegen hun E. voornoemd als zodanig gelieven te erkennen, onder hun opzigt aen te nemen, en te zyner tyd tot het gebruik van des Heeren H. Nachtmael toe te laten.

Sic Teſtor,

BERNH. VAN FORDEN,

V. D. M. te Beuningen en Ewyk.

Beuningen dezen 24 *May* 1753.

Langen tyd liep het aen eer de Heeren *Merkes* behoorlyke kenniſſe kregen of zy nu waerlyk als Ledematen der Nymeegſche Kerke aengenomen waren, dan niet; weshalven zy Kopie verzogten van de Reſolutie, die op het inleveren van hunne Atteſtatie genomen was, door het volgende Requeſt:

Aen

NYMEGEN.

Aen den Eerwaerden Kerkeraed der Gereformeerde Gemeente te Nymegen.

EERWAERDE HEEREN.

L. *A.* en *F. C. Merkes* door Dnus Bernh. van Forden, Predikant te Beuningen en Ewyk, Ryke van Nymegen, tot Ledematen der Hervormde Kerke aengenomen zynde, daervan behoorlyke Atteſtatie verkregen, en aen Dnus Marcus J. Broen reets voor lange ter hand geſtelt hebbende, zonder tot nog toe in 't zekere vernomen te hebben, wat Uw Eerwaerden dien aengaende gereſolveert hebben, verzoeken overzulks zeer reverentelyk Copy van zoodane Reſolutie, als by den Eerwaerden Kerkeraed ten dezen opzichte genomen is, ten einde en om in het zekere te kunnen weten, of en in hoe verre aen de Landſchaps Reſolutie van den 12. April 1753. is voldaen.

Verzoek der Gebr. Merkes om Kopy van des Kerkeraeds Resolutie nopens hunne ingeleverde Atteſtatie genomen.

'T Welk, enz.

T. MERKES, by abſentie van myn Zoon *L. A. Merkes:*

F. C. MERKES.

Hier op ankerde, den 26. der voorleden Herfſtmaend, de Kerkeraed deszelfs beſluit, waer mede deze zoo veel gerucht gemaekt hebbende Hiſtorie een einde neemt, op de volgende wyze:

Extract uit het Kerkeraeds Boek der Stad Nymegen.

Kerkeraed gehouden den 26 September 1753.

Art. V. EEn Requeſt, getekent door T. MERKES, by abſentie van zyn Zoon *L. A. Merkes*, en door F. C. MERKES voorgele-

NYMEGEN. zen zynde, behelzende een Verzoek om Copie der Resolutie des Kerkeraeds omtrent de Attestatie van *D. van Forden*, waer uit gebleken was de Aenneming van *L. A.* en *F. C. Merkes* tot Ledematen der Hervormde Kerk enz., oordeelde de Kerkeraed, dat aen gemelde Heeren door den Scriba deze Schriftelyke Verklaring zoude gegeven worden: „ Dat de Namen van die Heeren in het „ Ledematen-Boek der Kerken aengetekent, en „ voor de Gemeente naer gewoon gebruik afgelezen zyn ”.

Bewys dat de Namen der Heeren Merkes in het Ledematenboek aengetekend zyn.

In fidem Extracti.

ABR. EXTERS HELLENIUS,
Eccles. Noviom. Syn. h. t. Scriba.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE.

IN den aenvang dezes jaers, hebben wy, ter gelegenheit van ons verhael noopens de Rantsoenering van den Heer Steenis, Kapitein van het op de Moorsche Kust verongelukte Oorlogschip *het Huis in 't Bosch*, en deszelfs Manschap, ook gewag gemaekt van eene Overeenkomst of Vernieuwing van Vrede (*), tusschen den Keizer van Marocco en de Heeren Staten Generael, om welke te sluiten de Heeren *Butler*, Consuls hunner Hoog Mogenden, gelast waren. Deze Overeenkomst vervolgens haer vol beslag gekregen hebbende, en van wederzyden bekrachtigd zynde, oordeelen wy onzen Lezer geen' ondienst te zullen doen met hem den inhoud daer van mede te deelen, luidende dezelve als volgt:

TRAC-

(*) Zie hier voren, bladz. 16-18.

'S GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

TRACTAET van VREDE en COMMERCIE, *gesloten en geteekend tusschen den zeer hoogen, machtigen en edelen Prins* MULEY-ABDALA, Ben-Muley-Ismaël, Ben-Muley-Cherif, Ben-Muley-Aly (*), *enz., Keizer van de Ryken der* Maroccen, Fez, Mequinez, Suz *en* Algarven, *Prins van* Tafilete, *Heere van* Guinea, *enz. enz., en de zeer Hooge en Mogende Heeren* STATEN GENERAEL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN; *door den voortreflyken Heer Alcaide* Mahomet Lucas (§), *Gouverneur en Kapitein-Generael van* Tetuan *en deszelfs Districten, van wegens, en voorzien met volle magt van zyne Keizerl. Maj. ten eenre*, en de *Heeren* Francois *en* Louis Butler, *gevolmachtigde Ministers van hunne Hoog Mog. ter andere zyde.*

Art. I. IS geconcludeerd en besloten, dat in het toekomende tusschen zyn Maj. *Muley-Abdala*, Keizer der Maroccen, Koning van Fez, Tafilete, Algarve en Africa, enz. ter eenre, en de zeer Hooge en Machtige Heeren *Staten Generael der Vereenigde Nederlanden*, ter andere zyde zal zyn een goede, vaste en bestendige Vrede, die zyn aenvang nemen zal met den dag, dat het tegenswoordige Tractaet van wegens den gem. hoogen en machtigen Keizer, zoo als ook van wegens de opgem. Heeren Staten Generael zal wezen onderteekend, als wanneer, en dus van den dag af aen dat dit Tractaet zal wezen onderteekend, ten eenre en andere zyde cesseren zullen alle Actens van Hostiliteit, en zoo als dan ook van dienzelven dag af aen in eeuwige vergetenheid zullen worden gesteld alle de beledigingen en schaden, ter eenre en andere zyde geleden; En zullen de Inwoners en Onderhorigen van beide de Natien de eene en an-

(*) *Ben* beteekent zoo veel als *Zoon van.*
(§) In de Koningkryken Fez en Marocco worden de Gouverneurs van Provintien, Legers en Steden *Alcaiden* genaemd.

's GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

andere reciproque vriendschap bewyzen. Wordende door deze jegenwoordige gerenoveert en geconfirmeert de geheele inhoud van het Tractaet van den 'Hage, tusschen den overleden Keizer Muley-Ismaël en de opgem. Heeren Staten Generael, in dato den 3 Dec. 1684, en van de Hegira 10. van Ramadan 1095, voor zoo verre 't zelve aen den inhoude dezes niet bevonden zal worden te contrariëren.

II. De Schepen of andere Vaertuigen van de zeer Hooge en Mogende Heeren Staten Generael of van derzelver Onderdanen en Onderhorigen, zoo van Christenen als Joden, zullen ten allen tyde een vryen en onbelemmerden ingang hebben, in alle de Baeijen en Havenen van opgem. zyn Maj. of in andere Plaetsen van zyne voorsz. Ryken, zoo omme aldaer ten Anker te blyven leggen gedurende den tyd, dien zy zullen goedvinden, als om met alle vryheid te mogen koopen en verkoopen, onder betalinge van de ordinaire rechten van de Douanes (*) van de Koopmanschappen, die verkogt zullen worden, zonder meer, onder wat naem, titel of pretext zulks ook zoude mogen wezen; dan ten aenzien van de Waren, die niet verkogt zullen konnen worden, zullen dezelven weder aen boord gebragt, en met alle vryheid ingeladen worden, zonder eenige rechten of impositien daer voor te betalen, zoo als dezelve Schepen dan ook naer goedvinden zonder eenige ophoudinge of nadeel zullen mogen vertrekken; niet meer zal een Kapitein genoodzaekt wezen, grooter gedeelte van zyn ladinge aen land te brengen, dan hy goedvinden zal, en zal vryelyk mogen vertrekken met de Waren, die hy aen boord zal hebben gehouden, zonder iets daer voor te betalen. En ten opzichte van de Contrabande Goederen, als Buskruid, Zwavel, Planken, en alle andere soorten van Hout, tot den Scheepsbouw dienende, Touwwerk, Pik, Teer, Snaphanen en alle andere Oorlogs-Materialen,

(*) *Douanes* zyn Plaetsen waer Imposten en Accysen van Koopmanschappen betaeld worden.

len, daervan zullen de Onderdanen der gem. Vereenigde Nederlanden niet gehouden zyn eenige rechten aen hooggem. zyn Maj. te betalen.

'S GRAVENHAGE.

III. In gevalle het kome te gebeuren, dat eenige Schepen of Vaertuigen van zyne Maj., of van de Vereenigde Nederlanden, kwamen te vervallen in eenige Baeijen of Havenen van zyn Maj. of van die der Vereenigde Nederlanden, het zy dezelven daertoe genoodzaekt waren geworden door vyanden, tempeesten op zee of andere toevallen, zullen dezelven bevryd zyn van 't betalen van Ankergeld, of van 't geven van Buskruid of andere diergelyke zaken, onder de benaminge van Haven-Rechten of andere Impositien, zoo by het inkomen als by het vertrekken uit de voorsz. Havenen, en ook zonder aen dezelven eenige verhinderinge of moeijelykheid toe te brengen.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

IV. De Schepen of Vaertuigen, zoo van hooggem zyn Maj. of van deszelfs Onderdanen, als die van opgem. Heeren Staten Generael, of van eenige derzelver Onderdanen, zullen de Zee bevaren en negotiëren, zonder van de eene of van de andere zyde gevisiteerd, opgehouden of gemolesteerd te worden. Insgelyks zullen alle Persoonen of Passagiers, van wat Land of Natie die ook zouden mogen wezen, die zich met hunne Penningen, Goederen, Koopmanschappen en Meubilen in eenige der voorsz. Schepen zullen bevinden, volkomene vryheid genieten, en zal niemand van de eene of andere zyde gearresteerd, opgehouden, geplonderd of in eeniger maniere beschadigd mogen worden.

V. De Oorlogschepen of andere Vaertuigen van opgem. zyn Maj. of van deszelfs Onderdanen, in volle Zee en buiten de Plaetsen, dependerende van hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generael, ontmoetende eenig Koopvaerdyschip of andere Schepen van opgem. Heeren Staten Generael, zullen aen boord van dezelve Schepen der Vereenigde Nederlanden mogen zenden hunne Sloep, alleenlyk met twee Man, behalven de Roeijers, en zal

ook

'S GRAVENHAGE.

Traktaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

ook niet meerder volk op eenig Koopvaerdy- of ander Schip mogen komen, zonder permissie van den Kapitein of Schipper, dewelken hun behoorlyk Paspoort, volgens 't Formulier, aen 't einde dezer geinsereerd, vertoond hebbende, zal de voorsz. Sloep gehouden zyn, aenstonds af te houden, en het Koopvaerdyschip zyne reize konnen vervolgen, zonder schade of moeijelykheid. En reciproquelyk wanneer eenig Schip of ander Vaertuig van hooggem. zyn Maj. aen den Kapitein van een der voorsz. Schepen vertoond hebbende een behoorlyk Paspoort, geteekend door order van hooggem. zyn Maj., en te gelyk een Certificaet van den Consul van hooggem. Heeren Staten Generael, die in der tyd te Salé of andere Plaets zal resideren, of by overlyden of absentie van den Consul, geteekend door 't grootste gedeelte der Commercianten der Vereenigde Nederlanden, te Salé of andere Plaets residerende, zal 't voorsz. Schip of Vaertuig zyne reize vryelyk mogen vervolgen.

VI. Geen Kapitein of ander Persoon van eenig Schip of Vaertuig van hooggem. zyn Maj. zal uit eenig Schip, toebehorende aen Onderdanen van de Heeren Staten Generael, mogen lichten eenig Persoon of Personen, wie dezelven ook zouden mogen zyn, om die naer elders te transporteren, of omme aldaer te worden geëxamineerd, onder wat pretext zulks ook zoude mogen wezen; veel minder zal het aen hun gepermitteerd zyn, te pynigen of eenig geweld te plegen aen eenige Persoonen, van wat natie of conditie dezelven ook mogen zyn, die zich bevinden zullen aen boord van eenige Schepen, toebehorende aen Onderdanen van hun Hoog Mog., onder wat pretext of ter wat oorzake zulks ook zoude mogen zyn.

VII. Ingevalle eenige Schepen of Vaertuigen van opgem. hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generael, of eenige van derzelver Onderdanen of Onderhoorigen, mogten komen te stranden op de Kusten van hooggem. zyn Maj., zullen dezelve Schepen met alle derzelver toebehooren, Gereedschap-

schappen, Goederen en Ladinge niet geconfisqueerd, noch de Equipagie tot Slaven gemaekt worden; maer in tegendeel zullen de Onderdanen van hoogstgem. zyne Maj. verplicht zyn alle mogelyke middelen te gebruiken, om 't Volk en de Ladinge te salveren; en zullen de Goederen ter goeder trouwe, en zonder eenige benadeelinge of verminderinge, worden overgegeven aen den Kapitein of Gezaghebber, of aen de Eigenaers, of aen de genen, die van hunnentwege tot de overneminge der voorsz. Goederen zullen zyn geauthoriseerd, alleenlyk betalende den arbeid volgens gewoonte, en zal aen het Volk, dat op zoodanig gestrand Schip zal zyn geweest, volkomene vryheid worden gelaten, om te gaen werwaerds 't hun goeddunken zal, zonder eenige moeijelykheid ter contrarie.

'S GRAVENHAGE. *Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.*

VIII. Geene Onderdanen van zyn Maj. of van de Heeren Staten Generael, zullen Commissien mogen nemen van eenige andere Potentaten of Prinsen, om met Schepen, hun toebehoorende, of wel met Schepen van anderen, te infesteren of eenig molest te doen aen de resp. Onderdanen van hoogstgem. zyn Maj. en van de Heeren Staten Generael.

IX. Geene Schepen van hoogstgem. zyne Maj., het zy groote of kleene, zullen vermogen te kruissen, of ter kaep te varen omtrent de Reën, Havenen, Steden of Plaetsen, behoorende onder de jurisdictie van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael.

X. Geene vyanden van zyn Maj. of van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael, zullen mogen opbrengen in de resp. Havenen van hoogstgem. zyn Maj. of van de Heeren Staten Generael, eenige Pryzen, op derzelver resp. Onderdanen gemaekt, noch derzelver Goederen, Schepen of Personen aldaer mogen vernegotiëren of verkoopen. En in gevalle eenig Schip of Schepen van Oorlog, of Kapers van vyanden der Vereenigde Nederlanden, zich mogten bevinden in eenige der

'S GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

Havenen van den Keizer der Maroccen, op den eigensten tyd, dat eenige Schepen van Onderdanen der Vereenigde Nederlanden zich mede aldaer bevinden mogten, zal 't aen de zoodanige Schepen van Oorlog of Kapers niet gepermitteerd zyn, eenige hostiliteiten tegen de Schepen van de Vereenigde Nederlanden te plegen, zoo als 't insgelyks aen hun niet gepermitteerd zal zyn, uit de zoodanige Havenen te vertrekken, dan veertig uren na den tyd, dat de voorsz. Nederlandsche Schepen vertrokken zullen wezen.

XI. In gevalle eenige Schepen van Oorlog van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael in de Havenen van zyn Maj. met eenige pryzen mogten komen, zullen zy dezelven met alle vryheid aldaer mogen verkoopen, en naer derzelver goedvinden daervan mogen disponeren, zonder door iemand, wie 't ook zoude mogen zyn, daerin te mogen worden gemolesteerd; ook zonder eenige nieuwe rechten, hoedanig ook genaemd; niet te min betalende de ordinaire rechten van de Goederen, die verkogt zouden mogen worden. Zoo als ook de Oorlogschepen van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael niet gehouden zullen zyn eenige Rechten of Gabellen te betalen, maer 't zal aen dezelven en aen alle andere Onderdanen van den Staet, het zy Koopvaerdy- of andere Schepen, vrystaen, wanneer zy eenige vivres noodig zouden mogen hebben, dezelven vryelyk prys-courant te mogen koopen, zonder daervoor eenige Rechten te betalen of remuneratie te doen.

XII. Zoo haest als eenig Oorlogschip van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael, in eenige der Havenen van zyn Maj. zal zyn gekomen, en dat de Consul der Vereenigde Nederlanden, of de Kapitein van 't Schip daervan kennisse aen de Gouverneurs der voorsz. Plaetsen zal hebben gegeven, zal zulks worden gepubliceert, ten einde een iegelyk op zyne Slaven hebbe te passen. Dan ingevalle des niettegenstaende eenige Slaven mogten komen te echapperen, of dat 'er suspicie

mog-

mogte zyn, dat reeds een of meer geëchappeert zullen zyn, zullen de voorn. Gouverneurs nogtans niet permitteren, dat ter dier zake eenige insolentie tegen den voorn. Consul of eenig ander Onderdaen der Vereenigde Nederlanden worde gepleegd; maer zullen in tegendeel aen den Meester van zoodanigen Slaef of Slaven gelasten, dat hy dezelven met alle discretie terug vrage en overneme van den Kapitein of Commandant, by wien zy zich zouden hebben gesalveerd. En in gevalle de Officier zulks constantelyk zal blyven negeren, en dat men van het tegendeel geene overtuigende kennisse heeft, zal de Meester of Meesters verplicht zyn, volkomen geloof en crediet aen 't zeggen van zoodanigen Officier te geven, zonder ter dier zake den Consul of eenige andere der voorsz. Onderdanen in eeniger maniere te molesteren. Dan zoo het des niettegenstaende mogt consteren, dat zoodanige Officier de waerheid niet had gezegd, zullen de voorn. Gouverneurs aen den Consul in name van zyn Maj. verzoeken, daerover aen de Heeren Staten Generael te schryven, ten einde aen de Meesters van zoodanige geëchappeerde Slaven aenstonds voldoeninge worde gegeven.

'S GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

XIII. Van den dag af aen, dat dit tegenwoordige Tractaet zal zyn onderteekend, zullen geene Slaven van de Vereenigde Nederlanden, het zy Joden of Christenen, in gene der Ryken van zyn Maj. worden gemaekt, onder wat pretext zulks ook zoude mogen wezen; dan indien echter eenige Onderdanen van dezelve Vereenigde Nederlanden tot Slaven gemaekt mogten zyn na den dag van het teekenen van dit Tractaet, zullen dezelven zonder eenig rantzoen in volle vryheid worden gesteld, om zonder eenige verhindering te konnen gaen werwaerds zy zullen goedvinden.

XIV. Wanneer 't kwame te gebeuren, dat eenige der Onderdanen van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael, in eenige der Steden of Plaetsen van hoogstgem. zyn Maj. komen te overlyden, zullen deszelfs Goederen of Effecten, door de Gou-

'sGRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

verneurs, Rechters en andere Officieren van wegens zyn Maj. niet mogen worden gearresteerd, zoo als ook niemand van de voorn. Gouverneurs of andere Officieren daer van eenige Inspectie zullen mogen nemen, of dienthalven het geringste onderzoek mogen doen; maer zullen de zoodanige Goederen of Effecten blyven gereserveerd voor den of die genen, die de overledene by zyn Testament tot Erfgenaem zal hebben geinstitueerd, wanneer de zoodanige zich kome te bevinden ter plaetse, daer de overledene gestorven zal zyn. Dan ingevalle 't kwame te gebeuren, dat de Erfgenamen niet present mogten zyn, zal de Executeur van het Testament, door den Overledenen wettig daer toe aengesteld, na 't maken van een behoorlyken Inventaris van alle de voorsz. Goederen en Effecten, dezelven ter goeder trouwe onder zyne bewaringe nemen, zonder eenige belemmeringe, ten einde te bezorgen dat alles langs secure wegen in handen van de wettige Erfgenamen kome te geraken. Dan ingevalle eenige der voorn. Onderdanen mogten komen te overlyden, zonder Testament gemaekt te hebben, zal de Consul der Vereenigde Nederlanden, of by deszelfs absentie de gene, die door het grootste gedeelte van de Commercianten der voorsz. Vereenigde Nederlanden daertoe zal zyn geauthoriseerd, alle de voorsz. Goederen en Effecten onder een behoorlyken Inventaris overnemen, om die aen de Bloedvrienden en Erfgenamen van den Overledenen te doen geworden.

XV. De Commercianten der voorsz. Vereenigde Nederlanden, zoo Christenen als Joden, die zich in eenige der Steden van zyn Maj. zullen bevinden, zullen in geenerhande maniere verplicht zyn, eenige Waren tegens hunnen zin te koopen, maer zal het in tegendeel altoos aen hunne kenze staen de zoodanigen te koopen, die zy oordeelen zullen hun dienstig te zyn; ook zal het aen geen Alcaide, Gouverneur of Onderdaen van den Keizer gepermitteerd zyn gewapenderhand possessie te nemen

men

tien van eenige Goederen of Koopmanschappen, toebehoorende aen Onderdanen der Vereenigde Nederlanden, zonder over den prys te zyn geconvenieerd, of dat de Penningen daer voor zyn betaeld, of zoo als zy met elkanderen zullen zyn overeengekomen, alles zonder eenig 't minste geweld te plegen. Niet minder zal geen Kapitein der Vereenigde Nederlanden, of Schipper, verplicht zyn eenige Goederen tegen zynen zin in te laden, om die te transporteren of over te voeren naer eenige Plaetsen, werwaerds hy niet zoude begeeren te zeilen; zoo als de Consul der voorsz. Vereenigde Nederlanden, noch ook de Onderdanen van dezelven niet verplicht zullen zyn eenige schulden te betalen voor andere Onderdanen van dezelve Vereenigde Nederlanden, ten ware zy op een wettige wyze daar voor borge waren gebleven. Ook zullen gene Schepen opgehouden noch gearresteerd mogen worden, onder wat pretext zulks ook zoude mogen zyn; gelyk ook gene Stuurlieden noch Bootsgezellen van de voorsz. Schepen gelicht zullen mogen worden, onder wat voorwendzel zulks ook zoude mogen wezen.

'S GRAVENHAGE

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

Niet minder zullen de Consuls der Vereenigde Nederlanden, noch derzelver Onderdanen, aensprekelyk of responsabel zyn, voor eenige Zeeroovery, Diefstal of Fraude, van wat natuur die ook zoude mogen wezen, die gepleegd zouden konnen worden van Goederen, toebehoorende aen Onderdanen van zyn Keizerl. Maj., die in Hollandsche Schepen of andere Vaertuigen geladen zouden mogen wezen, ten ware de voorn. Consuls of Onderdanen der Vereenigde Nederlanden de voorsz. bevrachtinge hadden verzekerd, of op eene publieke wyze tot Borgen daer voor waren gebleven. Blyvende de Consul alleenlyk verplicht, wanneer hy van 't plegen dier euveldaed zal zyn geinformeerd, daervan aenstonds aen de Hoog Mog. Heeren Staten Generael kennisse te geven, ten einde door hun Hoog Mog. voorzieninge worde gedaen, om te doen apprehenderen den Kapitein

's GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

of Schipper en Equipagie van zoodanig Schip of Vaertuig, aen welkers boord diergelyke Zeeroovery, Diefstal of Fraude mogt zyn gepleegd, en behalven dezelven te doen straffen volgens de wetten der Vereenigde Nederlanden, ook voor zoo veel in hun is, trachten te bezorgen, dat de genen, die beschadigd zouden mogen zyn, voldoeninge komen te genieten.

XVI. De Onderdanen van hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generael, zoo Christenen als Joden, zullen in gevalle van Processen, in de Ryken van zyn Keizerl. Maj. niet verplicht zyn zich te onderwerpen aen eenige jurisdictie dier Landen, en zullen dus, in gevalle van opgekomene questien, zoo civiele als criminele, (alleen tusschen die van de voorsz. Nederlandsche Natie,) voor geen anderen Rechter gehouden zyn te compareren, als alleen voor hunnen Consul of voor die van de Natie der voorsz. Vereenigde Nederlanden, dewelke complete authoriteit zal hebben, om alle de differenten af te doen, zoo in het civiele als in het criminele, en naemlyk in de gevallen van geweldigen dood, kwetzingen en andere delicten, waerin geprocedeerd zal worden volgens de instructien en ordres van hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generael.

XVII. In gevalle eenige Onderdanen van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael, zich in de Ryken van zyn Keizerl. Maj. bevindende, een Moor kwame te beschadigen of te kwetzen, zal de zoodanige worden gestraft op de eigenste wyze, en niet zwaerder, dan een Moor zoude worden gedaen, ingevalle hy diergelyke delicten gepleegd zoude hebben. Dan ingevalle van doodslag zal hy alleenlyk geoordeeld worden door zyn Maj., zonder tusschenkomste van eenig ander Rechter, en zoo de zoodanige mogt komen t'ontvluchten, zal de Consul noch geen andere Onderdanen van hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generael, ter dier zake geinquiëteerd noch gemolesteerd mogen worden.

XVIII.

XVIII. Het zal aen de Heeren Staten Generael vryſtaen, een of meerder Conſuls te zenden in zoodanige Plaetſen, onder 't gezag van den Keizer der Maroccen gehoorende, als hoogſtdezelven dienſtig zullen oordeelen te behoren; welke Conſul of Conſuls zullen worden gehandeld met alle behoorlyke reſpect, overeenkomſtig der zelver caracter; en zullen dezelve Conſul of Conſuls in de Ryken van hoogſtgem. zyne Maj. met alle vryheid en zekerheid wonen, zoo ten opzichte van derzelver Perſoonen als van hunne Goederen; en zullen zoo wel dezelve Conſuls als de andere Onderdanen der Vereenigde Nederlanden, hunne Taelsmannen en Makelaers mogen verkiezen; zoo als het aen dezelven ook zal vryſtaen zich op alle Schepen te begeven, zoo in de Havenen, als op de genen, die op de Reën ten Anker zouden mogen liggen, en zulks zoo menigmael als 't hun goeddunken zal; zoo als 't aen hun insgelyks vry zal ſtaen te land te mogen reizen. Boven dien zal 't aen hun ook vryelyk gepermitteerd wezen en vry ſtaen, hunne Religie vryelyk te exerceren; zullende de Conſuls de Chriſtelyke Gereformeerde Religie in hunne Huizen publiek mogen doen oeffenen en exerceren, zonder eenige vexatie of moleſt, noch met woorden, noch met werken, door wie zulks ook zoude mogen geſchieden, en zal voor 't overige aen hun worden toegeſtaen een eerlyke plaets, ter Begravinge van hunne Dooden, tegen welke geen onbetaemlykheid noch beſpottinge gepleegd zal mogen worden.

'S GRAVENHAGE.

Tractaet tuſſchen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

XIX. Insgelyks word geconſenteerd, dat niet alleen gedurende den tyd van Vrede en Vriendſchap, maer ook in 't geval van eenigen inbreuk in dezelve, tuſſchen hoogſtgem. zyn Maj. en de Hoog Mog. Heeren Staten Generael, de Conſul en andere Onderdanen van hooggem. Heeren Staten Generael, in de Ryken van zyn Maj. reſiderende, volkomene vryheid zullen hebben, zoo wel ten tyde van Oorlog als van Vrede, zich naer hunne eigene of andere Landen te begeven, met zoodanige

's GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

nige Schepen, van wat Natie die ook zouden mogen zyn, als zy zullen komen goed te vinden, zoo ook om mede te mogen nemen hunne Meubelen, Familien en Domestieken, zonder dat hun daerin eenige schade of nadeel worde toegebragt; en zal in zoodanigen gevalle aen hun de tyd van zes maenden worden vergund, om van alle hunne zaken te konnen disponeren, en vervolgens zich te begeven ter plaetse, daer zy zullen goedvinden te behooren.

XX. Gene Onderdanen van hooggem. Heeren Staten Generael, 't zy Joden of Christenen, als Passagier gaende of komende met zyne Bagagie uit of in eenige Haven, zal mogen worden gemolesteerd, offchoon zoodanige Passagier zich mogt bevinden op een vyandlyk Schip van hoogstgem. zyne Maj., zoo als ook van gelyken geen Passagier van zyn Keizerl. Maj., zich bevindende op een vyandlyk Schip van hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generael, zal mogen worden gemolesteerd in zyn Persoon of in zyne Goederen, die hy in zoodanigen Schip zoude mogen hebben geladen.

XXI. In gevalle door inadvertentie of op eenige andere wyze eenige contraventien aen dit tegenswoordige Tractaet zouden mogen worden begaen, 't zy van de zyde van hoogstgem. zyne Maj. of van de zyde van de Heeren Staten Generael, zal des niettegenstaende deze Vrede in zyne volle kracht blyven, zonder dat daer door eenige breuke aen dezen Vrede en goede correspondentie zal worden toegebragt, maer zal de geoffenseerde partye op een vriendelyke wyze een prompte reparatie van zoodanige Contraventie verzoeken, en op gene andere wyze tot de Wapenen komen, dan na de exspiratie van zes maenden, dat hy zoodanige reparatie zal hebben verzocht, en gene voldoeninge daerop zal hebben bekomen. En in gevalle zoodanige contraventie door particuliere Onderdanen zoude mogen zyn gepleegd, zullen dezelven zonder eenige dissimulatie worden gestraft,

als

als perturbateurs van de publieke rust en verstoorders van den Vrede. 's GRAVENHAGE.

XXII. Dit Tractaet zal door den Keizer der Maroccen worden geratificeerd immediaet, en door de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, binnen een' behoorlyken tyd, na dat de distantie van derzelver dominien zulks zal permitteren. En word verders verklaerd, dat, zonder af te wachten het uitwisselen der Ratificatien, echter de Vrede zyn' aenvang zal nemen met den dag van de onderteekening, zoo als dan ook van heden af voor altoos alle soorten van hostiliteiten tusschen de twee Natien zullen komen te cesseren, overeenkomstig het gestipuleerde in dit Tractaet.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

XXIII. En ten einde geen van beide Partyen eenige ignorantie mogen pretenderen, maer dat een iegelyk zich conformeere, voor zoo veel zyn gedeelte aengaet, met den inhoude van dit tegenwoordige Tractaet, zal de Keizer der Maroccen 't zelve na de Onderteekening doen publiceren door alle zyne Ryken en Dominien, en 't zelve, in de Arabische Tale geschreven, doen affigeren op de Poorten der Plaetsen, daer Zeehavenen zyn, en elders, daer zulks noodig geoordeeld zal worden; zullende gelyke Publicatie en affixie van wegens de Heeren Staten Generael worden gedaen in de Landen, onder hunne heerschappy gehoorende.

„ FORMULIER van het PASPOORT, het welk „ de Schepen, gehoorende aen Onderdanen van „ hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generael der „ Vereenigde Nederlanden, zullen moeten heb- „ ben, waervan in het Vyfde Art. van dit Trac- „ taet mentie is gemaekt:

„ *BY de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit* „ *der Vereenigde Nederlanden; laet passeren 't* „ *Schip* N. N., *Schipper* N. N., *met zyn Passagiers,* „ *Goederen en Koopmanschappen, zonder eenig emba-* „ *ras, detentie, arrest noch molest, als zynde ons* „ *door goed getuigenisse gebleeken, dat het voorsz.*

'S GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

„ *Schip is toebehoorende aen Onderdanen der Vereenigde Nederlanden. Gegeven onder onze Teekening en Zegel van de Admiraliteit in . . . . . . ".*

Het voorsz. Paspoort zal geschreven zyn op een Pergament, in het bovenste gedeelte de Figuur hebbende van een Schip, door midden gesneden, waervan de bovenste gedeelten zullen worden overgegeven aen de Kapiteinen der Kapers, die uit Salé of andere Havenen zullen loopen, om by 't ontmoeten van Schepen, behoorende aen Onderdanen van hun Hoog Mog., te konnen zien, of dezelven in de Paspoorten passen en daer mede overeenkomen. En om alle fraudes te eviteren, en dat gene andere Natien zich van de voorsz. Paspoorten komen te voorzien, zullen hun Hoog Mog. de coupures van dezelven zoo dikwils mogen veranderen, als zy dienstig zullen oordeelen te behooren, waervan de Consul communicatie zal geven, zoo als ook van den tyd, wanneer zoodanige Paspoorten hun begin zullen nemen. Dan gelyk het zoude konnen gebeuren, dat de Schepen van de Oostindische Compagnie, ter oorzake van de verre afgelegene Reizen, zich in tyds van zoodanige nieuwe Paspoorten niet zouden konnen voorzien, en zyn Keizerl. Maj. en de Heeren Staten Generael wenschende, zoo veel doenlyk zy alle soorten van disputen te eviteren, zyn geconvenieerd dat, het zy de Paspoorten voor de andere Koopvaerdyschepen werden vernieuwd dan niet, de Schepen van de voorsz. Oostindische Compagnie altoos gekend en gedistingueerd zullen wezen, door een groot Zegel met de Wapenen van de Staten Generael, 't welk op hun Paspoort gevonden zal worden, welkers hoofd insgelyks met het eigenste Zegel ter rechterzyde gezegeld zal wezen, en door den Consul van hun Hoog Mog. aen de Kapers van zyne Keizerl. Maj. separaet zal worden overgegeven; en de voorsz. Zegels en Coupures conform bevonden wordende, 't zy deze Paspoorten different zyn of niet aen die van de andere Koopvaerdyschepen, zal men nogtans de Schepen van de Oostindische

Com-

Compagnie vryelyk laten passeeren; wordende zoodanige Paspoort en Zegel voor permanent verklaerd, ter tyd toe, zyne Keizerl. Maj. en haer Hoog Mog. eenstemmig anders zullen komen te disponeeren.

'S GRAVENHAGE.

Tractaet tusschen den Keizer van Marocco en de Staten Generael.

(L. S.) *Uit krachte van zyn Keizerl. Majesteits volmacht aen my,*

MOHAMET LUCAS.

(L. S.) *Uit krachte van haer Hoog Mog. de Staten Generaels volmacht aen ons,*

Tetuan, November 21, 1752. FRANCOIS BUTLER.

Maan Morabam, 14m. 1166. LOUIS BUTLER.

Achter de Kopy van dit Tractaet, was ter bevestiginge van het zelve gesteld:

„ Het vorenstaende is een oprecht Afschrift „ des Tractaets van Vrede, gesloten en geteekend by ons, van wegens hunne Hoog Mog., „ de Heeren *Staten Generael der Vereenigde Nederlanden*, met zyne Excellentie den Alcaide „ *Mohamet Lucas*, van wegens den *Keizer van Marocco*, *Muley Abdala*, gedagteekend als „ boven, en by zyne Keizerl. Majesteit onder „ deszelfs handteekening bekrachtigd te *Fez*, „ op den 28. dag der Maen Moharam 1166, „ volgens de *Hegira* (*), overeenkomende met „ den 4. der Wintermaend 1752, naer onzen „ Styl ": (*Is geteekend*)

FRANCOIS BUTLER.
LOUIS BUTLER.

De

(*) *Hegira* is een woord, dat in het Arabiesch zoo veel als *Vlugt* beteekent, en inzonderheit met betrekkinge tot de Vlugt van Mahomet uit Mecha naer Medina, gebruikt word. Van deze Vlugt, welke, naer Schaligers meening, op den 16 van July 622 geschied zoude zyn, begint de Tydrekening der Mahometanen.

's GRAVENHAGE.

De Brief door den Keizer van Marocco, ten voorsz. dage, te weten op den 4. Wintermaend 1752, aen hun Hoog Mog. geschreven, luidde dus:

„ *Geloofd zy de éêne God! daer is geen andere God* „ *dan hy*, *en* Mohamet *is zyn Profeet enz.*

ABDALA, *by der gratie Gods, Keizer der Geloovigen, enz. enz. Aen de Vergadering van de Zeven Hoofden, Gouverneurs van de Zeven machtige en vereenigde Provintien der* Nederlanden; *vrede en goedgunstigheid!*

Brief des Keizers van Marocco aen de Staten Gener.vel.

WY hebben ontfangen uwen Brief, welken gy ons gezonden hebt door uwe Ministers *Francois* en *Louis Butler*, en met het zelve 't Geld voor uwe Onderdanen, die in onze handen gevangen zyn, naer rato van vyf honderd harde Spaensche Daelders voor ieder gevangen; gelyk mede dertig duizend dito Daelders, benevens een' Diamant-ring en twee Metale Stukken, welken 't u behaegt heeft aen ons tot present te zenden. Alle 't zelve hebben wy ontfangen, en zeggen u daer voor onzen hartelyken dank. En wat aengaet den vrede, welken gy verzoekt dat tusschen ons vernieuwd worde, op den zelfden voet en wyze, als dezelve bestaen heeft tusschen u en onzen Heer en Vader (die in den Hemel is), Wy zyn gereed, en stemmen met blydschap daerin toe, en blyft dit derhalven dus besloten.

Vrede, enz. Gedateerd als boven.

(Onder staet)

Het bovenstaende is een Translaet van den Brief van den Keizer van Marocco, *daer van 't Origineel door ons aen de Hoog Mog. Heeren* Staten Generael *is gezonden.*

(Is geteekend)

FRANCOIS BUTLER.
LOUIS BUTLER.

Voor

's GRAVENHAGE.

Voor eenige weken heeft de Heer Hulft, alhier waernemende de zaken van den Bisschop en Prins van Luik, den Heeren Staten Generael by Memorie verzogt, dat het hun Hoog Mog. geliefde dien Prinse het zelfde Ceremoniel en onder anderen, den Tytel van *Doorluchtige Hoogheit*, welken de verdere Hoven van Europa Hem toestaen en geven, te verleenen; welk verzoek door hun Hoog Mog, terstond toegestaen is.

Op den 18. der vorige Herfstmaend, is by de Heeren Staten dezer Provintie, eene Publicatie gearresteerd, dienende tot opheldering en beter handhaving van het 13. Artikel der jongste Ordonnantie op het *Beestiael*, in welke Publicatie hun Ed. Groot Mog. vaststellen:

Opheldering van het XIII. Art. der Ordonn. op het Beestiael.

DAt zoo wel ten platten Lande, als in de Steden, gedurende de Slagttyd, geen Vee zal mogen worden gebloedrist, dan door beëedigde Persoonen, welke gehouden zullen wezen onder eede te beloven, dat zy geen Vee, Impost subject, hoe genaemd, zullen bloedritsen, dan na dat hun by vertooning van het Billiet zal zyn gebleken, dat het zelve behoorlyk is aengegeven, en 's Lands Impost daer van betaeld.

Op den 2. dezer Wynmaend is alhier by den Hoogen Raed en eenige Gecommitteerde Adjuncten, in revisie, uitgewezen het Proces, rakende den Persoon van *Frans Kanter*, thans Gedetineerden in 's Heeren Boeien binnen de Stad Amsteldam. Deze *Frans Kanter* werd, na dat hy de O. I. Compagnie omtrent zestien jaren in de Indien in verscheide qualiteiten gediend had, in den jare 1746 verheven

tot

's GRAVENHAGE.

tot Opperhoofd of Resident van het Comptoir of de Logie, die gemelde Compagnie heeft te Bassoura in Persien. De Indische Regering resolveerde in den jare 1749 hem van zyn post aldaer te verlossen, zendende een Successeur in zyne plaetse derwaerts, en *Kanter* ordonnerende naer Batavia te stevenen; doch *Kanter* vond goed te lande naer 't Vaderland te keeren, en kwam te Amsteldam aen in Herfstmaend des jaers 1751. Hier werd hy, op verzoek der Heeren Bewindhebberen van de O. I. Comp. ter Kamer aldaer, in Bloeimaend des volgenden jaers, door de Dienaren der Justitie gevat en in de boeien gesloten; en van daer vervolgens naer Tekfel gevoerd op een Schip, dat gereed lag om naer Oostindien te zeilen, ten einde hem te doen berechten, door den Rechter op Batavia, wegens Delicten, die door hem op voornoemde Comptoir of Logie gepleegd zouden zyn. *Kanter*'s Naestbestaenden, hem dus op het punt ziende om overgevoerd te worden, beklaegden zich daer over by de Hoven van Justitie alhier, en verwierven van den Hoogen Raed een Interdict pœnael, uit hoofde van het welke zyne Vervoering belet en hy weder naer Amsteldam gebragt werd. Vervolgens werd zyn zaek voor den Hoogen Raed breedvoerig bedisputeerd, beweerende Bewindhebberen van de O. I. Comp. dat hy, als in hun dienst gedelinqueerd hebbende, aen hen overgeleverd en te Batavia te recht gesteld moest worden; en de Naestbestaenden van *Kanter* dat hy, als geboren Poorter der Stad Amsteldam, zoo hy misdaden gepleegd had in dienst der O. I. Comp., nergens anders te recht moest staen dan hier te Lande voor

zyn

zyn dagelykschen en competenten Rechter; waeromtrent de Hooge Raed, den 22 der Wynmaend des jaers 1752, uitspraek deed en den Naestbestaenden van *Kanter* de Decretatie of Executie van hun verworven Interdict ontzeide. Hier op waegden de Gevonnisden het uiterste en tekenden appel aen in revisie, wanneer het stuk op nieuws onderzogt werd, en, na dat elk der partyen ingebragt had het gene ter verdediginge zyner sustenue te zeggen was, de Naestbestaenden van *Kanter* triumpheerden; gelyk blykt uit de Uitspraek, daer omtrent op den voorgemelden 2. dezer gedaen, welke dus luid: 's GRAVENHAGE.

GEzien by den Hoge Rade in Holland en de naerbeschreven Adjuncten, van wegen de hoge Overigheid daer toe gecommitteerd, het Proces in materie van propositie van Erreur, tusschen *Aeltje Franssen*, Wed. van *Cornelis Kanter*, *Jan Kanter* en *Hendrik van Greuningen*, als in huwelyk hebbende *Anna Kanter*, Moeder, Broeder en Zwager respective van *Frans Kanter*; allen woonende te Amsteldam; eerst Gerequireerden by Mandament van Anticipatie en nu Impetranten van Mandament van Revisie, ter eenre; en Bewindhebberen van de Oost-Indische Compagnie ter Kamere Amsteldam, eerst Requiranten en nu Gedaegden, in 't voorsz. cas ter andere zyde. *Sententie rakende het vervoeren van F. Kanter naer Oostindien.*

Die van den Rade en Gecommitteerde Adjuncten voornoemd met rype deliberatie enz. doende Regt enz. verklaren in de Sententie en het Arrest van den Hogen Rade in quæstie Erreur te zyn; Gecommitteerden, corrigerende het zelve Erreur, decreteren de Interdictie en Bevelen Pœnael, in der Impetranten Mandament geinsereerd; interdiceren vervolgens de Gedaegden den voorn. *Frans Kanter* uit deze Landen wederom naer de Indien te vervoeren; condemneren de Gedaegden de onder-

'S GRAVENHAGE. Sententie rakende het vervoeren van F. Kanter naer Oostindien.

derneming tot, en het in 't werk stellen van, de voorsz. Vervoering van gemelden *Frans Kanter* kost- en schadeloos af te doen; condemneeren wyders de Gedaegden zoodanige Actie, als zy tegens gemelden *Frans Kanter* vermeenen te hebben, binnen den tyd van zes weken hier te Lande jegens hem te instituëren voor zynen dagelykschen en competenten Rechter, en, by faute van dien, imponeren hen een eeuwig Zwygen en *Silentium*; verklaren de Impetranten by den verderen inhoude der voorsz. Sententie, als wel en zonder Erreur gewezen, te weten niet bezwaert; en compenseren de Kosten van den Processe om redenen; condemneren niet te min de Gedaegden in de Kosten van de Zegels, die getaxeerd worden op *f* 35:12:-

Gedaen in den Hogen Rade, ter præsentie en overstaen van *Petrus Morus* en *Jacob Arent van Wassenaer*, Heere van Hazerswoude, Raden in den Rade Provintiael; mitsgaders *Carel Bosschaart*, *Paulus Abraham Gilles*, *Nicolaes de Gyzelaer* en *Gerard Hoyer*, Pensionarissen respective der Steden *Dordrecht*, *Haerlem*, *Gornichem en Briele*, als mede *Jacob Lycochton Hoogkamer*, Burgermeester en Ordinaris Gedeputeerden der Stad *Alkmaer*, als benevens die van den Hogen Rade van wegens de hoge Overigheid daer toe gecommitteerd; en gepronuncieerd den 2 October 1753. Enz.

AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

OP den 24. der vorige Herfstmaend, is hier, in den ouderdom van 104 jaren en drie maenden, overleden zekeren *Jan Linsing*, in de wandeling genaemd *Jan Jongerling*, hebbende in zyne jongheit verscheide Zeetogten, onder het gezag van den Admirael de Ruiter, bygewoond, en zyn Leven hier in de Bediening van Schuitenvoerder geëindigd. 't Is aenmerkelyk dat dees Gryzaerd, tot op zyn uiter-

terste zyne volle kennis en oordeel, ja zelfs het gebruik van zyn Gezigt, in dier voegen, behouden heeft, dat hy nooit een Bril heeft gebruikt. AMSTELDAM.

BOSKOOP (*).

OP den 25. der vorige Herfstmaend, des nachts omtrent elf uren, ontstond hier, in het Huis of de Beschuitbakkerye van *Dirk van der Meerl*, staende aen de Zuidzyde van het Dorp, aen den kant van Reierskoop, brand. De eerste vlam, die men bespeurde, ontdekte zich BOSKOOP.

(*) Dit Dorp, in een' Brief van Graef Floris den IV, van het jaer 1223 genaemd *Buekscoep*, in eenen derzelven van den zelfden Graef *Bueskoop*, en in eenen anderen van Gysbregt van Amstel, *Bukiscope* geheten, is gelegen aen en ten Oosten van de Heerlykheden Hazerswoude en Hoogeveen, op den afstand van 4374 Roeden van Leiden, 2532 van Gouda, 1546 van Hazerswoude, 1278 van Waddinxveen en 1661 van den Ryndyk. 't Is eigenlyk geen Hooge Heerlykheid op zich zelf, maer onderhoorig aen de Hooge Heerlykheit of Abdye van Rynsburg. De Heerlykheit of derzelver Ambagt word verdeeld in Hoog, Laeg- en Vry-Boskoop. Laeg-Boskoop ligt ten Westen; Hoog en Vry-Boskoop ten Oosten van de Gouwe, die het Dorp doorsnyd, en aen de Oost-zyde langs het Jaegpad stroomt. Het Dorp is in zich zelf zeer bevallig. De Huizen komen aen de West-zyde van de Gouwe met hunne Tuinen en Erven van achteren aen deze Rivier uit. In den jare 1632 hebben op de Lyst der Verpondinge voor Boskoop maer 157 Huizen gestaen; doch in den jare 1730 bedroeg het getal daer van 260, waerby 1 Molen. Velen der Inwoonderen geneeren zich met het Kweeken van Boomen en Vruchten; sommigen met het maken van Huis- en Tuinmans-Gereedschappen, ook Klompen en Zwavelstokken; anderen weder met het Vetweiden van Runderen, het maken van Boter, enz.

Bos-
KOOP.

zich als barstende uit het Dak van het voorsz. Huis, dat van Riet was, en nam, in weinige oogenblikken dermaten de overhand, dat het geheele Dak door gebrand zynde, nederstortte, ten deele op een Huis aen de overzyde van de Straet, en ten deele op twee anderen, aen wederzyde staende, zoo dat men, in minder dan een kwartier uurs, vier Huizen in volle vlam zag staen, en binnen den tyd van drie uren, acht Huizen aen de Zuid- en een aen de Noord-zyde, in de assche gelegd, behalven anderen zeer beschadigd. Onder deze Huizen was ook de Herberg, en daerin de Rechtkamers van Boskoop en het nabygelegen Dorpken Middelburg, nevens een Vertrek, waerin de Papieren tot de Sekretary van het eerstgemelde Ambagt behoorende, in een Kas waren opgesloten; voorts was 'er nog een yzeren Kist, waerin eenige Papieren, betreffende de Huishoudinge van de Publieke Kerke en de Gemeene Armen werden bewaerd; gelyk ook in een ander Bovenvertrek de Weeskist, mede met Papieren voorzien, welke byna allen, uitgenomen eenigen van Middelburg, die men zegt geborgen te wezen, geheel verbrand zyn. Het vuur gesteund door een' Kaegberg met ruim 4000 Takkebossen, nevens een Hooi- en Turfschuur achter de voorn. Beschuitbakkery staende, was zoo hevig, en als in een oogenblik, zich zoo wyd en zyd verspreidende, dat de twee Brandspuiten van 't Dorp, schoon vry spoedig in gereedheit, geen behoorlyke uitwerking konden doen. Anderszins zouden de Herberg, met de voorn. Rechtkameren en den Stal, nevens nog twee Huizen, oostwaert staende, behouden zyn gebleven. Toen men in de naburige Dorpen

de

de heviglieit des Brands gewaer werd, of kennis daer van en verzoek om hulp, had ontvangen, kwamen die van Waddinksveen met drie, van Hazerswoude met twee en die van Alphen met eene Spuit, terstond te hulp, welke zes Spuiten, benevens de twee van 't Dorp zoodanig werden geposteerd, dat ze de Huizen, die, aen de Oost-zyde staende, naest aen den Brand waren, nat hielden, en de vlammen der brandende, zoo veel mooglyk, bluschten. Ondertusschen werden de Brandstoffen der in vlam staende Huizen, nevens de brandende Takken en Klutsen Hooi, door 't geweld van 't vuur, zeer verre in de lucht verspreid, waer door de Huizen in de zoogenaemde Beerestraet, ten Westen de Rivier de Gouwe, in groot gevaer gebragt werden om aengestoken te worden, gelyk reeds de Rietdaken van verscheide Huizen, door de vonken in brand geraekten, welke echter door wakkere Mannen, die op de Daken klommen en dezelven nat hielden, gelukkiglyk werd gebluscht. Dit was van zeer groote aengelegenheit, om dat, zonder deze voorzorge, waerschynlyk de geheele Beerestraet en Westzyde van 't Dorp door de vlammen waren vernield geworden. De zelfde voorzorg gebruikte men ook omtrent andere Huizen, die, schoon ver van den Brand af, doch onder den Wind zynde, door 't vliegen van de Vonken zich in groot gevaer bevonden. Omtrent twee uren in den nacht, had men het geluk van, onder Gods bystand, de zoo vreeslyke woede van het verschriklykste Element te stuiten. De plaetsen, waer zulks geschiedde, zyn, aen de Zuidzyde van 't Dorp, Oostwaert op te rekenen, het Wagenhuis van Jak. van Dyk, 't welk eenig-

Boskoop.

Bos- KOOP. nigzins is beſchadigd, en ten Weſten te rekenen, het Huis en de Houtkoopery of Loots van Dirk van Grieken, ſtaende by de Hooge Brug aen de Gouwe; welk laetſte Gebouw, aen den Ooſtgevel, die met Planken beſchoten was, verſcheide malen in lichte vlamme ſtoud, die, hoewel telkens gebluſcht wordende, echter niet nagelaten heeft ſommige Planken en Nokſparren aen 't einde te verbranden. De behoudenis dezer Gebouwen is waerſchynlyk ook die geweeſt van de Hooge Brugge, de Beereſtraet en de Weſt-zyde van 't Dorp, vermits de Spuiten, meeſt aen de Ooſt-zyde ſtaende, door het verbranden der Brugge, niet dan bezwaerlyk aen de Weſt-zyde zouden hebben kunnen werken. Aen de Noord-zyde, waer ſlechts één Huis is afgebrand, werd de Vlam geſtuit by 't Huis van Thomas de Kuiper, ten Weſten ſtaende, en by 't Wagenhuis der Grutterye van N. Kleyn, waervan de Voorpoort aen de Straet ten eenenmale is verbrand; gelyk ook het Huis van voorn. Kuiper aen Venſteren en Poſten beſchadigd. Beide deze Poſten, benevens eene Smedery, naeſt voorn. Huis ſtaende, waren van veel belang om te behouden, vermits daervan een groot deel van de Huizingen, aen de Ooſt-zyde der Gouwe by de Hooge Brug ſtaende, afhing. Ondertuſſchen heeft men opgemerkt, dat aen allen kanten, waer de Brand geſtuit is, de Daken met Pannen waren voorzien, en zonder dit, waerſchynlyk, veel meer Huizen door de Vlam verteerd zouden zyn geworden. En deze opmerking heeft Schout, Burgermeeſters, Schepenen en Brandmeeſters doen beſluiten met den eerſten by voorraed te doen afkondigen, dat de Huizen, die

die nieuw opgebouwd, en anderen, die vernieuwd worden, met Pannen moeten worden gedekt. Wyders hebben hun Ed. Achtb. omtrent het Tabakrooken op 't werk en langs de Huizen en Straaten, zoodanige maetregels tot voorkoming van Brand genomen, als zy hebben geoordeeld te behooren. De Huishoudingen, door den Brand ongelukkig geworden, zyn vyftien in getale. Eenigen hebben nog sommigen hunner kostbaerste en gereedste Meubelen uit den Brand gered; doch anderen veel werks gehad, om, met achterlatinge hunner meeste Goederen, hun leven te bergen. Een weinig Gelds, tot de bovengemelde Weeskist behoorende en ongeschonden opgedolven, uitgezonderd, is 'er, in de Puinhoopen der afgebrande Huizen, byna niets van Goud, Zilver, Koper, Tin of ander Metael gevonden, dat niet geheel gesmolten en met de Brandstoffen vermengd is of aen stukken geborsten. BOSKOOP.

Over de oorzaek van dezen Brand word verscheidenlyk gesproken. Echter schynt men hierin overeen te komen, dat'er van sommigen, al eenige tyd voor het uitbarsten der Vlamme, een brandreuk vernomen is, waeruit men meent te mogen afnemen, dat op de plaets, waer 't vuur eerst gevat heeft, het zelve reeds een wyl tyds gesmeuld heeft. Ook is opgemerkt, dat de Vlam eerst boven in 't Dak aen den Schoorsteen is uitgeslagen. In den beginne en het hevigste van den Brand was de Wind N. O., weinig tyds daerna keerde dezelve naer 't O., liep tot omtrent Z. O., en keerde kort daerna weder naer 't O.; zynde gedurende den Brand vry stil geweest; 't geen groot voordeel gaf aen de Huizen, die zoo ten

Bos-
koop.

O. der Gouwe, als die onder den Wiind stonden. Ondertusschen is het merkwaerdig dat 'er zoo veel Gebouwen boven, als beneden den Wind, in de assche zyn gelegd. Zeer groot is de verpligting der Ingezetenen van Boskoop aen hunne liefderyke Naburen, wier trouwe dienstvaerdigheit en kloekmoedige wakkerheit, zoo in het te hulp komen, als in het hulp bewyzen, om stryd hebben uitgeblonken, en niet minder verdienen dan door eene dankbare erkentenisse vereeuwigd te worden. De toevloed van Menschen uit verscheide plaetsen herwaert komende, om de droevige bewyzen van de rampen der ongelukkige Ingezetenen hier van naby te beschouwen, is groot. En hoe zeer de schrik en ontsteltenis veler herten door weedom sluiten, de Christelyke Liefde en Mededoogenheit weten ze wel haest weder dermaten te openen, dat 'er de Armbussen met dankbaerheit van getuigen.

Ter gelegenheit dezer beklaeglyke Gebeurtenisse, hebben de Predikanten, zoo der Publieke als Remonstrantsche Kerke, een ieder in de zyne, op den volgenden Zondag, aen hunne Gemeente en verdere Toehoorderen, in groote menigte toen vergaderd, een gepaste Redevoering en Aenspraek gedaen.

De bescheiden en verstandige Lezer, als wel bewust hoe onvoorziene rampen en akelige omstandigheden doorgaens baermoeders zyn van wantrouwen, vrees en verbysteringe, zal ons niet ten kwade duiden, dat wy eindelyk nog melden, dat 'er gedurende de Brand, en terwyl de voornaemste Regenten nog bezig waren met de vlammen te blusschen, en op al wat daer toe betreklyk was goede orde te stellen, eene

zaek

zaek van wanorde is voorgevallen. Te weten, twee Vreemdelingen, vergezeld van een Jongman, zoo men vernam als hun Knecht zich gedragende, van buiten het Dorp inkomende, hadden het ongeluk van door sommigen voor Kwaeddoenders en Brandstichters aengezien te worden, en daer door te vallen in handen van het Gemeen, dat, op eene onbezuisde wyze, dezelven boeide en in 't Brandspuithuis sleepte, waer zy, door iemant, daer toe aengesteld, eenige tyd bewaerd werden. Na dat men den Brand genoegzaem gestuit had, zynze door een Persoon, der Fransche Tale kundig, gelyk ook vervolgens in tegenwoordigheit des Bailluws van Hazerswoude en welgeboren Mannen van Boskoop, in het Choor der Kerke, nader ondervraegd, wieze waren, van waerze kwamen, en welk het oogmerk hunner reize by Nacht was. Zy antwoordden dat zy Italianen waren; dat zy met twee Knechten, welker een, boven gemeld, nog by hen was, van Napels zich op reis begeven, en aen den gevolmagtigden Minister des Konings van Napels in 's Gravenhage adres hadden. Dat zy, door een' hunner Knechten, van alle behoeften en Geld, tot het voortzetten van hun voornemen, waren beroofd, en dus genoodzaekt hunne reis by Nacht te doen, eensdeels, om dat ze door dit toeval niet ordentlyk en naer hunnen staet gekleed waren, en andersdeels om geen kwade bejegeningen van Schipperen of Voerluiden af te wachten. Dit verstaen zynde, werden zy ontbonden en met aenbiedinge van eenig reisgeld, dat zy nogthans beleefdelyk weigerden, op vrye voeten gesteld; echter niet voor dat men te voren had doen omklinken, dat, zoo ie-

Boskoop.

Bos-KOOP. iemant iets ten hunnen laste hadde, hy zyn bezwaer in 't Choor der Kerke voor gemelde Heeren had in te brengen; waer toe echter niemant zich opdeed. Naderhand heeft men bericht gekregen, dat de een dier twee Vreemdelingen een Priester en Professor in de Wiskunste, en de ander een Advokaet was.

Men is thans reeds werkelyk bezig met het herbouwen van de Herberg, de Beschuitbakkerye en nog eenige andere Huizen, die door den Brand vernield zyn.

MEDENBLIK.

MEDENBLIK. HEt Zeehoofd aen deze Stad, sederd de Opkomst der zoo schadelyke Zeewormen, meer dan eens zeer ontramponeerd geworden zynde, is telkens weder ten koste van de Stad hersteld of gerepareerd; doch onlangs dit zoo vervallen bevonden zynde, dat het geheel vernieuwd moest worden, en der Stad Finantien niet toelatende dat zulks weder ten koste derzelven geschiede, zyn, by besluit van de Vroedschap, de thans regerende Heeren Burgermeesteren verzogt en gecommitteerd, om, geassisteerd met hunne Sekretarissen, Boden enz., de Inwooners alhier te verzoeken tot het doen van een Liberale Gift ten bovengemelden einde; welke Commissie by Heeren Burgermeesteren aengenomen en in de laetste Hooimaend volbragt zynde, is men thans hier ieverig bezig met het vernieuwen van gemelde Zeehoofd. Ook worden de Havens dezer Stad uitgediept, en in een staet gebragt om groote Zeeschepen, by een opkomenden Storm of

of Ysgang, in dezelven een veilige Ligplaets te bezorgen.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

BY de Heeren Staten dezer Provintie, zyn op den 17. der vorige Herfstmaend twee Publicatien gearresteerd. De *Eerste*, strekkende zoo tot handhaving der Styfzelmakeryen binnen deze Provintie, als tot beneficering der Gemeene Middelen, behelst: MIDDELBURG.

DAt, voor den tyd van twaelf maenden, met den eersten October aenstaenden, van alle *Styfzel*, komende uit eenige der Geunieerde Provintien en het Ressort van de Generaliteit, of van ergens elders, welke binnen deze Provintie zal worden gebragt, aen den Pachter van 't Gemael in ieder District, waer de Styfzel ingebragt word, zal moeten worden betaeld *zes Guldens van de honderd pond*, voor en aleer dezelve zal mogen worden gelost of opgedaen; boven en behalven het Billietgeld. Op de boeten en pœnen by de particuliere Ordonnantien op het Gemael, en Generale Ordonnantien tegen de Frauden en Contraventien gestatueerd. *Impost op den inkomenden Styffel.*

De *Tweede*, dienende, zoo tot handhaving der Fabriek van Carotten, Snuiftabak en Rappé, binnen de stemmende Steden dezer Provintie, als tot beneficering der Gemeene Middelen van Consumtie, beveelt:

DAt in het toekomende, en zulks met den eersten October aenstaenden, van alle van buiten in deze Provintie ingebragt wordende *Carotten*, waervan Snuifstabak gemaekt word, zal worden betaeld

MIDDELBURG. aen de Pachters van den Impost op den Tabak, in ieder District, *drie Stuivers per pond*; als mede van allen *Snuiftabak*, mitsgaders geraspte of geprepareerde *Rappé*, *zes stuivers per pond*, boven en behalven het Billietgeld: en zulks voor den tyd van twaelf eerstkomende Maenden; op de verbeurte, niet alleen van de Carotten of Snuiftabak, die, alvorens dezelve in te slaen, niet zal aengegeven zyn; maer ook op de boeten en poenen by de particuliere Ordonnantie op den Tabak, en Generale Ordonnantien op de Gemeene Middelen binnen deze Provintie, tegen de frauden en contraventien gestatueerd.

Impost op de Inkomende Carotten, Snuiftabak en Rappé.

Tusschen den 18. en 19. der zelfde Herfstmaend, ontstond hier een zware Brand in de Grutters Molen op het Lanvyle Bolwerk. De Vonken, door den wind over de gansche Stad verspreid, bragten ieder in ontsteltenis en vrees. Doch de wind kort daerop bedaerende, is 'er, buiten het verbranden van den voorn. Molen en een groote meenigte Gort, geen andere schade veroorzaekt.

G o e s.

GOES. BY gelegenheit dat zich zoo in deze Stad als dit Eiland, sommige Dolle Honden ontdekt en wederom verscheide anderen gebeten hebben, is, op den 4. der jongste Oegstmaend, hier eene Publicatie van Burgemeesteren en Raden dezer Stede gedaen, by welke hun Ed. Achtb. eenen ieder gebieden, zyne Honden, terstond na deze Publicatie en tot den 1. van October aenstaenden, van de Straten te houden, en op dezelven, 't zy by dag, avond, of nacht, niet los te laten loopen; en in geval eenige Hond of Honden

los

los loopende mogten gevonden worden, des Heeren Dienaers en Bedienden van de extraordinaire Compagnie, niet alleen, maer ook allen een' ieder gemagtigd dezelven aenstonds dood te slaen, of schieten; alles op eene premie van 10 Schell. by dag, en van een pond Vlaemsch by avond of nacht, (wanneer echter geen Schietgeweer zal mogen worden gebruikt) te betalen by den Eigenaer van den gedoodden Hond, daertoe, in cas van onwilligheit, by parate executie te noodzaken. GOES.

Op den 18. der bovengemelde Oegstmaend, hebben voorn. hun Ed. Achtb., om het gecombineerde Arm- en Weeshuis alhier, op alle wyze, in deszelfs bezwaerde Finantien, te hulp te komen, aen het zelve het recht vergund, om voortaen, aenvang nemende met den eersten der eerstkomende Slagtmaend, alleen binnen deze Stad te mogen doen binden, verkoopen en leveren, het Stroo voor de Lyk- of Sterfhuizen benoodigd, en by die gelegenheit bepaeld, dat het zelve zal moeten worden geleverd, van één tot achttien Bunden, tot zes stuivers, en, van achttien en daerboven, tot acht Stuivers ieder Bund, zonder dat iets meer daer voor zal mogen worden afgevorderd. Zullende vervolgens niemand buiten het voorn. Huis, en zekere drie Personen, tot hiertoe het zelve geleverd hebbende, en denzelven vergund zynde daer in op zekere Conditien te continueren, eenig Stroo aen Sterfhuizen mogen leveren, op de verbeurte van *f* 25-:- ten voordeele van het voorsz. Huis.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN.

WY hebben onzen Lezer reeds een beknopt verhael medegedeeld, van het gene federd het jaer 1750 tot in Grasmaend dezes jaers 1753, noopens voorgewende Onrechtzinnigheit, hier is voorgevallen tusschen den Lutherschen Predikant *P. L. S. Muller*, en deszelfs Partyen, namelyk den Koopman *J. Datz*, den Keurslyfmaker *F. Lentz*, den Wieldraeier *J. Karssen*, en den Voerman *H. Meijer* (*). Wy zagen toen hoe de Kerkeraed van Amsteldam de Bezwaren dezer laetstgemelde Luiden zoo wigtig oordeelde, dat hy noodig achtte over dezelven eene Classicale Vergadering in deze Stad te moeten beleggen; niet tegenstaende de Kerkeraed van Leeuwarden zich openlyk daer tegen verzette, als oordeelende dat deze Bezwaren allereerst ter judicature van hem, als eersten Rechter, moesten gebragt worden. Wy zagen ook hoe de laetstgemelde Kerkeraed dit zyn oordeel zoo gegrond, en wat verder, door hem, in de gansche zaek gedaen was, zoo rechtmatig achtte, dat dezelve alle zyne Handelingen, daer toe betreklyk, in eenen Brief aen de E. Kerkeraden der Luthersche Gemeenten in Nederland, heeft bloot gelegd. Welk voetspoor door den voorn. Predikant *P. L. S. Muller* kort daer aen ook gevolgd is, by de Uitgaef van een Geschrift, waerin zyn Eerw., over het voorgevallene de gan-

(*) Zie hier voren bladz. 480 enz.

ganſche wereld tot een onpartydig oordeel roept; in hope dat Partyen, de geheele zaek, in haren ſamenhang by het daglicht beſchouwende, daer door tot ſtaen mogten gebragt worden, en begrypen wat tot wederzydſche bevrediging kon dienen, ten einde, dit begrepen hebbende, den naeſten weg daertoe ook in te ſlaen. In hoe verre nu deze hoop zyner Eerw. beantwoord, en wat het gevolg dezer zake geweeſt zy, zullen wy, zoo kortelyk als mooglyk is, onzen Lezer thans voordragen (*). LEEUWARDEN.

Nadat Dnus *Muller* dan, ter aenduidinge van het reeds voorgevallene, den Gedrukten Brief van zynen Kerkeraed, aen de Nederlandſche Lutherſche Gemeenten afgegeven, als mede zyn Eerſte Geſchrift, waerin zyn Eerw. de wereld tot een onpartydig oordeel roept, kortelyk in dit zyn tweede Geſchrift, den Lezer herinnerd heeft, en teffens aengemerkt, dat tegen die twee Stukken nog niemant der Partyen

(*) Wy zullen ons ten dezen einde bedienen, zoo van het gene door ons zelfs is opgeſpeurd, als van den hoofdzakelyken inhoud van twee door den druk gemeen gemaekte Stukken; waervan het Eerſte is een tweede Geſchrift, door Dnus *P. L. S. Muller*, in 't licht gegeven onder den tytel van *Grondige Beweegredenen, waerom zich Dnus P. L. S. Muller met de Eerw. Claſſicale Vergaderinge, beſtaende uit de Amſterdammer, als Preſidiale, en drie naeſt leggende en ter Fraterniteit behoorende Gemeenten, dewelke eenparig geresolveerd hebben, den 5 September aenſtaenden, binnen Leeuwarden te vergaderen, in deze hare Commiſſie niet gedenkt in te laten. Enz.* Het tweede ſtuk, waervan wy gebruik zullen maken, is genaemd *Tweede Brief der Lutherſche Kerkeraed van Leeuwaarden aen de Eerwaarde Kerken-Raden der Lutherſche Gemeenten in Nederland enz.*; zynde beiden deze Stukken gedrukt te Leeuwaarden by Abraham Ferwerda.

LEEUWARDEN.

tyen of der genen, die eenigzins in de zaken gewikkeld zyn, zich voor de weereld geopenbaerd heeft, of eenige Beschuldigingen van falsiteit of averechts opgeven der zake kunnen inbrengen enz.; gaet zyn Eerw. voort met te melden, hoe de zaek tusschen hem, zynen Kerkeraed en Partyen zich verder heeft toegedragen. „ Allang, [zegt zyn Eerw.] had men „ gewroet en gearbeid, om tegen wil en dank „ van myn Eerw. Kerkeraed, en tegen alle „ recht en Privilegie, het welke myn Kerkeraed als eersten Rechter competeert, een „ Classis te beleggen. Voorwaer eene ongehoorde zaek een Kerk en Gemeente te overvallen, het gene dan ook zoo gemaklyk niet „ te verkrygen was. De Partyen werden dan „ te rade zich per Request alreede in de Maend „ November des voorleden jaers te adresseren „ by hun Ed. Achtb., den Magistraet dezer Stede, met verzoek dat hun Ed. Achtb. moggen consenteren, dat het Presidiale Consistorium van Amsterdam in deze Stad hare judicature oeffene over de geschillen, breeder in „ hun Request vermeld. De Ed. Achtb. Magistraet, voor zoo ver hun de zaken aenging, niet willende beletten de komst van „ die Heeren in hunne Stad, ten einde voorsz., „ gaven dan daer toe hun consent, zonder dat „ hun Ed. Achtb. zich verder over dit stuk inlieten, gelyk blykt uit hun Ed. Achtb. Appointement, *in margine* gedateerd den 2. November 1752. Niemant [zegt Dnus *Muller*] „ was hier blyde dan *F. Lentz*, *cum sociis*, meenende de zaken alreeds gedwongen te hebben. Edoch wat gebeurt 'er? Men word te „ Amsterdam gewaer, dat in het Request der

„ Sup-

„ Supplianten, en by gevolge ook in het Ap- „ pointement van hun Ed. Achtb. het wezen „ van de zaek ontbrak, om den voorgenomen „ aenslag ter uitvoer te brengen; te weten „ dat 'er geen Consent was gevraegd voor de „ overkomst van de Gecommitteerden der drie „ naestliggende Gemeenten, behoorende tot de „ Fraterniteit, dewelke eerst geassisteerd met „ die van Amsterdam den Classicalen Rech- „ ter uitmaken. Wat nu te doen? Men „ vervoegt zich met een tweede Requeft by „ hun Ed. Achtb.; bekent de gebrekkige forme „ van verzoek, en smeekt om Consent in de „ overkomst van de Præsidiale Gecommitteer- „ den van Amsterdam, als mede van de drie „ naest aen Leeuwarden liggende Gemeenten, „ die den Kerkelyken Rechter uitmaken. Hier- „ in consenteerde dan de Ed. Achtb. Magistraet „ wederom, gelyk blykt uit hun Ed. Achtb. „ geamplieerd Appointement, *in margine* de „ dato 24 November 1752; latende zich voor „ het overige niet verder ter zake in. Nu had, „ [zegt Dnus Muller wyders], zoo men zich „ verbeeldde, de zaek haer volkomen beslag. „ Want dat men zag dat hun Ed. Achtb. aen „ dien Heeren de Stad niet ontzeiden, werd „ by hen aengemerkt als gronds genoeg om 'er „ een Classis op te convoceren, zonder te vra- „ gen of zy dit nu naer de regels van onze „ Kerk-Rechten en Ordonnantien en Synoda- „ le besluiten konden doen, of niet, zonder ook „ het Consent van myn' Kerkeraed, represen- „ terenden de gansche Gemeente in te nemen. „ Neen dit scheen Partyen niet noodig, veel „ min dachten ze dat, zoo men in iemants be- „ huizinge wil ingelaten worden, men be-

LEEUWARDEN.

„ hoor

LEEUWARDEN. „ hoorlyk diende aen te kloppen of belet te laten vragen".

Of nu het ruwe Winterweder of eenige bedenklykheden het werk vertraegden, kunnen wy niet zeggen; maer dit wel, dat men 'er niets van vernam, voor in de jongste Grasmaend, wanneer de Amsteldamsche den Leeuwardenschen Kerkeraed kennis gaf, dat men eenparig besloten had Classicael te vergaderen; verzoekende teffens in een' Brief aen *F. Lentz*, dat de dolerende Broeders een Afschrift hunner Bezwaren, zoo aen Dnus *Muller* als aen den Kerkeraed wilden ter hand stellen, ten einde de een en ander in staet mogten zyn om, by de overkomst van de Classicale Commissie, zich behoorlyk te verantwoorden. Ingevolge van dit verzoek werden door de dolerende Broeders hunne Bezwaren (*) dan aen den Kerkeraed en Dnus *Muller* overgegeven. De Kerkeraed had ze aengenomen met oogmerk om als eerste Rechter de zaken te onderzoeken, waertoe de dolerende Broeders echter zich niet wilden laten vinden. De gedrukte Brief der Leeuwardenaren, hier boven reeds vermeld, aen dien van Amsterdam, op den 4. der Grasmaend, afgezonden zynde, werd op den 10. door een Protest gevolgd; gelyk Dnus *Muller* op den 7. voor zyn Persoon ook reeds een Protest (†) tegen het verzenden der voorn. Bezwaren aen de naestliggende Gemeenten, gedaen had. Op deze Protesten ontving noch de Leeuwardensche Kerkeraed, noch Dnus *Muller* eenig antwoord. Maer de Amsteldammers gaven, in een'

(*) Zie dezen hier voren, bladz. 518-521.
(†) Bladz. 517, 518.

een' Brief van den 20. der zelfde Grasmaend, aen *Lentz* en de zyne bericht, dat zy den gedrukten Brief en het Protest van den Leeuwardenschen Kerkeraed, gelyk ook dat van Dnus *Muller*, ontvangen, en van het Protest des Kerkeraeds aen de naestliggende Gemeenten kennis gegeven hadden, latende zich wyders in dezen Brief, aen den Mr. Keurslyfmaker *cum sociis*, dus hooren: „ Uw Eerw ziet zelf, dat de „ overkomst der Classicale Gecommitteerden „ daer door word gestremd en vruchteloos „ zou geschieden, zoo lange Partye weigert „ dezelve als Rechter te agnosceren en voor „ dezelve te compareren, zoo niet door hooger gezag verpligt werd zyn Protest in te „ trekken en voor de Classicale Commissie te „ moeten verschynen, dit nu de zaek niet zynde van een Rechter (welke een vrye Regtbank moet vinden) maer van den Klager, zo „ zullen Uw Eerw. wel begrypen, wat Uw „ Edl. verder te doen staet, na een gunstig „ Appointement op Uw Edl. Request, om een „ Classicale Commissie by de Leeuwarder Magistraet te hebben erlangd, enz."

LEEUWARDEN.

Dees snof was te krachtig om de bezwaerde Broeders niet te doen rieken wat middel, nu eerst en best by de hand diende genomen te worden. *Lentz* en de zynen vervoegden zich dan wederom by Request tot hun Ed. Achtb. en verzogten: *het mogte hun Ed. Achtb. behagen Dnus Muller en deszelfs Kerkeraed te ordonneren, hunne Protesten in te trekken en te moeten compareren voor de Classicale Commissie.* Hun Ed. Achtb. ziende dat men thans iet meerders kwam verzoeken dan derzelver bloote toestemming, stelden terstond dat Request, nevens de Bylagen

LEEU-WARDEN.

gen in handen van den Kerkeraed, om daerop van deszelfs bericht gediend te worden, gelyk zulks hun Ed. Achtb. ook werd gegeven in maniere als volgt:

Aen den Ed. Achtb. Magistraet van Leeuwarden.

Bericht van den Kerkeraed op het Request van F. Lentz en de zynen.

VOor goed bedunken op annexen Requeste met de Bylagen *sub tit.* A. B. C. en D, U Ed. Achtb. ingediend by *Fr. Lentz cum sociis*, zegt zeer eerbiediglyk de Kerkeraed der Luthersche Gemeente te Leeuwarden, dat de Rescribenten met groote verwondering uit de Bylagen der Suppliantén hadden gezien, hoedanig, niet alleen reeds tot twee keeren over deze zaek by U Ed. Achtb. door de Suppliánten Request was ingegeven, maer ook twee gunstige Appointementen tot het beleggen van een Classis waren gevallen; welke gunstige Appointementen U Ed. Achtb. hebben kunnen goedvinden te verleenen, zonder dat die twee Requesten, gelyk anders gebruikelyk is, zyn gesteld in handen van Contra Partyen, om te dienen van Tegenbericht; niettegenstaende de zaken, door de Suppliánten in die twee voorgaende Requesten vermeld, notoir en openbaer raekten den Predikant en Kerkeraed der Luthersche Gemeente alhier, en waer tegens de Rescribenten, indien toen ter tyd, door U Ed. Achtb., waren gunstig gekend geworden, merkelyke zaken zouden hebben ingebragt, die, zoo als zich de Rescribenten verbeelden, by U Ed. Achtb., ingezien zynde, eene zeer merkelyke veranderinge in U Ed. Achtb. Appointementen zoude gegeven hebben.

Dat nu de Suppliánten, in een en de zelfde zake hun derde instantie reeds by U Ed. Achtb. doende, de Rescribenten dan natuurlyker wyze de alleruiterste Bevreemdingen moeten ondergaen, dat zy nu eerst voor de eerste reis gekend worden, en dus notoir altyd twee instantien ten agteren zyn.

Dat

Dat daerom de Rescribenten, onder eerbied, wel op die gedagten konden vallen, dat zich met geen Rescriptien op een derde stuk behoorden in te laten, wanneer niet hebben mogen rescriberen op het eerste en tweede, en daerom aen U Ed. Achtb. eerbiediglyk verzoeken konden, die twee voorgaende de Appointementen alvorens te roieeren en uit kragt te stellen, om naderhand op 't eerste en dan tweede, en dan eindelyk derde Request der Suppli-anten U Ed. Achtb. te kunnen dienen van Tegenbericht.

LEEUWARDEN. *Bericht van den Kerkeraed op het Request van F. Lentz en de zynen.*

Edoch dat de Rescribenten, te veel eerbieds voor U Ed. Achtb. hebbende, liever met alle respect hebben willen opening van zaken geven, schoon dezelven niet sorteren onder U Ed. Achtb. judicature, maer alleen Kerkelyk zyn, zoo wel in de maniere van procederen, als in 't principale Dispuit zelve, staende tot het onderzoek van het Synodus als hooger Kerkelyk Rechter, en indien al eens polityk mogte worden, ter beslissinge van de Ed. Mog. Heeren Staten van Vriesland, alzoo onze Kerk, welkers rechten wy door onze protesten handhaven, een Lands en geen Stads Kerk is, en welkers Privilegien van geen ander bewaerd of ontrokken kunnen worden, dan van derzelver grootgunstige Gevers, die in dit geval de Ed. Mog. Heeren Staten van Vriesland zyn. U Ed. Achtb. gelieven dan doch te overwegen, dat de Ed. Mog Heeren Staten van Vriesland vrydom van Godsdienst verleent hebben, naer de Kerkelyke Bestelling in onze Landen gebruikelyk, dat hieromme ook onze Kerkelyke Ordonnantien en Synodale Acten, als onze Regelen, waer naer wy ons gedragen, mede geprivilegeerd zyn. Dat nu onze Kerke-Ordonnantie in Synodale Acten ons woordelyk het volgende leeren: KERKEN-ORD. II. DEEL II. HOOFDST. „ *Art.* III. Ingevalle de Predikanten in Leer of „ Leven eenige Dwalingen of Ergernis aenregtten „ of voortbragten, zullen de Gedeputeerde Ou- „ derlingen in der tyd en Voorstanders der Ge- „ meente, goede agtinge daerop nemen, hun ver-

LEEUWARDEN.

Bericht van den Kerkeraed op het Request van F. Lentz en de zynen.

„ manende daervan af te staen, en tot belofte van „ beteringe brengen; edoch daer mede niet kunnende te wege brengen, enz. *Art.* IV. Zonder 2 à 3 Getuigen zullen geen klagten tegen „ een' Predikant aengenomen worden. *Art.* V. „ De stryd tusschen een' Predikant ontstaende, zal „ niet voor de eenvuldige Gemeente gebragt, „ *maer in de Consistorien* of anderzins in conformité van de bovengemelde Classicale Resolutien „ ter nedergelegd en gedecideerd moeten worden". ACTA SYNOD. 1686. MARTIS 2 JULY: *Sessio matutina Decima.* „ Op het eerste point, van de „ Haerlemsche Gemeente uitgeschreven, *dat namelyk de Broeders gelieven te bezorgen, dat een eenparige ordre beraemd wierde, waer door alle Calangie, zoo door den eenen Predikant den anderen word nagegeven, zoude kunnen worden ontdekt, weggenomen en gestuit.* Het Eerste point van „ de Haerlemsche Gemeente uitgeschreven, in deliberatie genomen, is unanimiter geacquiescеerd „ in 't sentiment van Amsterdam, en mitsdien gearresteerd, dat zoodanige geaccuseerde, (*praeviis admonitionum gradibus*) zyn Beschuldiger „ eerst zal moeten convenieren *voor des Accusants Consistorie*, en aldaer geen reparatie bekomende, „ de Gemeente van Amsterdam verzoeken, om „ de drie naest aen des Beschuldigden Gemeenten by uitschryvinge, of ter plaetse van den Beschuldiger, ingeval deszelfs Consistorium aldaer „ sessie zal permitteren, of zulks resuferende, binnen Amsterdam te convoceren, enz. ". Dat zulks bevestigd is door de Advysen van elf Luthersche Gemeenten in Nederland, die wy daer over geraedpleegd hebben.

Dat nu *F. Lentz cum sociis* nog niet in behoorlyke forme is verschenen voor het Consistorie onzer Gemeente, hebbende wel eenige verwarde en onnozele Gravamina ingegeven, maer heeft zulks tot nog toe niet willen doen met Getuigen, of zyn zaek behoorlyk bewyzen, ja zelfs op een importune wyze den Gecommitteerden des Kerke-

raeds

raeds te kennen gegeven, dat zy geen Kerkeraed erkenden, en ook hunne zaek geheel niet voor deze Kerkeraed wilden brengen. Dat echter de Kerkeraed, op haer wettig recht staende, blyft protesteren tegen de Overkomst van een Classis, protesterende teffens tegens den Amsterdamschen Kerkeraed, als welkers handelwyze recht tegens alle Kerk-Ordonnantien aenloopt.

LEEUWARDEN. *Bericht van den Kerkeraed op het Request van P. Lents en de zynen.*

Dat het gene de Supplianten allegeren *Tit. Tit. C. nequis in sua causa*, van geen de minste klem is, want dat niemand anders in zyn zake kon eigen Rechter zyn, als de Predikant *P. L. S Muller*, en dat echter gemelde Predikant, als inhabil zynde om in zulke gevallen zitting te houden, buiten gestaen heeft, en indien de zake tot verder examen kwam, ook buiten staen moeste en zoude, zoo dat die aenmerking nul is, om dat hier niemand Party en Rechter te gelyk is.

Dat ook de Kerkelyke Censure van den Kerkeraed tegens de Supplianten alreeds uitgesproken, den Kerkeraed even zoo min tot party maekt, als dat men U Ed. Achtb. voor partye van iemand zoude houden, om redenen dat U Ed. Achtb. *ex Officio* al eens, in een ander geval, Appointement tegens zoodanige Persoon gegeven hadden.

Dat dan ook krachteloos is het gene de Suppliantenmelden, nopens U Ed. Achtb. wegens het waken voor de Heilige Justitie, op dat niemand zyn eigen Rechter zy; want de zaek geheel Kerkelyk zynde, zoo mag het Classis, indien het zelve bewyzen kan dat ons Protest onwettig is, ons aenklagen voor het Synodus, terwyl wy in tegendeel met meerder recht mogen zeggen, dat dan de Heilige Justitie gekrenkt word, en een grond van onheilen voor Kerk, Gemeente, Burgerstaet, Stad en Lande kan zyn, als men, gelyk de Supplianten doen, zyn' eersten wettigen Rechter zoo verägt, ontloopt, en van de hand wyst, en zoo openbaer de Kerke-Ordonnantien en Privilegien eener Kerke zoekt te schenden.

Dat dan ook zeer klaer geblykt, van wat lage

LEEUWARDEN.

Bericht van den Kerkeraed op het Request van F. Lentz en de zynen.

en laffe manier van denken de Suppliantens zyn, als men overweegt hun zeggen, (*als een schurfde die de roskam vreest,*) waer door zy openbaer beschimpen en smaden eene zoo Hoog Eerwaerde en Geestelyke Vergadering, als het Eerwaerde Classis is, door ze dus uit te maken voor Geestelyke *Roskammers van 't schurfde.*

Dat ook uitmunt hunne Eenvoudigheit nopens het bevatten van U Ed. Achtb. Appointementen, die immers niet gegeven zyn, dan zekerlyk behoudens het recht der Kerke en behoudens de Rechtvaerdigheid der Proceduren: want het is immers U Ed. Achtb. intentie niet geweest, een Appointement tegens de Ed. Mog. Heeren Staten te geven; dat is te appointeren tot wegneming en verbreking van ons Kerkerecht, dat ons nochtans de Ed. Mog. Heeren Staten zoo gunstig hebben toegestaen, maer dat veel eerder U Ed. Achtb. Appointement rust op de veronderstelling, *indien waer is wat de Supplianten zeggen.* Alzoo nu dezelven voor U Ed. Achtb. met onwaerheden zyn gekomen, zeggende dat de zaken der Leere reeds voor den Kerkeraed gediend hebben, daer ze evenwel doch geheel niet gediend hebben in forme van behoorlyk Proces, zoo vervalt ook U Ed. Achtb. Appointement, zoo ras het fondament, waerop het Appointement steunde, is gezonken.

Dat eindelyk der Supplianten allegatie uit onze Kerkelyke Resolutie ook niets betekent, overmits de Kerkeraed geenzins het Classis verzogt heeft, met verbreking van haer eigen recht, maer dat *eindelyk* de zaken Classicaliter gedecideerd worden, te weten, als de Supplianten niet te vrede willen zyn met de decisie van den Kerkeraed, als eersten competenten Rechter, gelyk dan de Gemeente van Amsterdam zulks ook aldus heeft begrepen.

Waermede de Rescribenten persisteren voor rescriptie, en zyn van eerbiedige goedbedunken, dat der Supplianten ongegrond en informeel Requeest,

met

met *Nihil hic*, kost en schadeloos, zal worden afgewezen. LEEUWARDEN.

Quo facto &c.

(*Was geteekend*)

PHILIPPUS LUDOVICUS STATIUS MULLER.

(*Lager stond*)

GYSBERTUS VAN DER LEY,

Notaris 1753.

Dit Antwoord of Bericht van den Leeuwardenschen Kerkeraed, werd door den Magistraet gesteld in handen der Requestanten of dolerende Broederen, om hun Ed. Achtb. daerop te dienen met een Tegenbericht.

Van deze begeerte des Magistraets, onder anderen aen den Koopman *J. Datz*, by Insinuatie, ook kennis gegeven zynde, vond hy goed, voor zich zelven, hun Ed Achtb. schriftelyk te doen weten, dat, vermits Dnus *Muller* had kunnen goedvinden, ter zake dat hy *Datz* tegens zyn Eerw. noopens deszelfs Leerstelling eene getuigenis der waerheit had gegeven, hem, zoo door Geschrift als by Courant, te verklaren voor inhabil om in eenige Rechtbank getuigenis over zyne Leer te kunnen geven, hy *Datz* in den Kerkeraed, wanneer 'er over die materie gehandeld werd, tot nog niet hebbende kunnen verschynen, en van het gedane Protest niets wetende, voor zoo veel hem aenging, met schuldigen eerbied, zeide, dat hy op het krachtigste protesteerde tegens het Protest des Kerkeraeds, tegen het houden van een Classis gedaen, houdende het zelve van nul en geene waerde, om redenen, die, door hem aengehaeld, wy, ter bekortinge, zullen voor-

 by

LEEU-WAR-DEN. by gaen, eensdeels, om dat ze in 't vervolg door Dnus *Muller* wederlegd zyn, en anderdeels, om dat ze by den Magistraet zelven van zoo luttel gewigts schynen bevonden te wezen, als die, welken de dolerende Broeders in hun Tegenbericht te berde gebragt hebben; vermits hun Ed. Achtb., na rype overweging van wederzydsche Stukken, goedgevonden hebben het Request der bezwaerde Broederen, op den 29. der jongste Lentemaend, met een *Nihil hic* van de hand te wyzen.

Onder en gedurende deze zaken, deed zich weder iets anders op. Te weten de Eerw. Dnus *H. Meyer*, Luthersch Predikant te Harlingen, voorgenomen hebbende met de Weduwe *Peters*, van welke wy, in ons vorig verhael, reeds meer dan eens gewaegd hebben, in den Echt te treden, werden de *Huwelyks-*Proclamatien Dnus *Muller* ter bezorginge aengegeven. Zyn Eerw., het noodige in dezen besteld hebbende, en de Afkondigingen dus geschied zynde, vond goed hier van in eenen Brief den Eerw. Bruidegom kennis te geven, en, na eenen vriendelyken Zegenwensch, den zelven op het minlykste aen te zoeken, om deszelfs aenstaende Echtgenoot, (als tot hier toe in de Leeuwardensche Gemeente eene Gecensureerde en Geëxcommuniceerde Persoon zynde,) met alle noodige vermaningen uit te lokken, en, ware het mooglyk, te bewegen tot eene vereeniging en verzoening met den Kerkeraed en den Schryver dezes Briefs, te weten Dnus *Muller*. De Eerw. Dnus *Meyer* ontving deez' Brief, doch beschouwde den zelven met heel andere oogen, dan deszelfs Amtgenoot Dnus *Muller* zegt gehoopt en verwacht te hebben, en antwoord-

woordde daerop in zoodanige uitdrukkingen, als klaer genoeg te kennen geven, hoe hard, ja onverduwbaer het is voor een' Minnaer, voor eenen Bruidegom, die op het punt ſtaet om zyne verliefde hoop te zullen zien kroonen, iet berispelyks of ten nadeele van zyn geliefd voorwerp te hooren melden; en dat in zoodanigen gevallen eene pen, die anderzins gewoon is in den honing der verbreidinge van de Leere des Vredes te weeken, ook bekwaem is om de gal der verbolgenheit in te zuigen, en die hare party in de oogen te doen ſpatten. Waer uit, gelyk de Lezer ligtelyk begrypen kan, niet anders dan perſonaliteiten ſpruiten kunnen, die ſchoon de bron des oorlogs van binnen ſchuilt, echter gewoon zyn van buiten te ſchermutſelen, en dus hoe heviger zy ſtryden, hoe verder zy van het ware oogmerk eens rechtſchapen kampvechters, dat is eenen ſpoedigen en voordeeligen vrede, afdwalen. Hierom luſt het ons ook niet, met het Antwoord van Dnus *Meyer*, noch met het Weder Antwoord van Dnus *Muller*, ons of onzen Lezer verder op te houden. LEEUWAERDEN.

De zaek van het Klaſſis nu eenigen tyd ſtil geweeſt zynde, werd op den 20. der jongſte Oegſtmaend, ter tafel des Kerkeraeds een Brief van de Amſteldamſche Broederen gebragt, waerin dezelven berichtten, dat zy met de drie naeſtliggende Gemeenten eenparig beſloten hadden eene Claſſicale Commiſſie te doen, en in deze Stad en Kerk, op Woensdag, den 5. der Herfſtmaend, te vergaderen, verzoekende ten dien einde dat Dnus *Muller* en deszelfs Kerkeraed zich by de hand wilden houden. De Leeuwardenſche Kerkeraed, zoekende der Gemeente Recht en Privilegie onkreukbaer te bewaren,

LEEU-WARDEN.

antwoordde den Amsteldammeren, op den volgenden dag, dat zy oordeelden in dezen niets anders te kunnen doen, dan zich aen het gedane Protest stiptelyk houden. Ook gaf Dnus *Muller* in een' Brief van den 25. der gemelde Oegstmaend, den Amsteldamschen Broederen te kennen, dat hy, na zyne voorgaende Protesten, in de vreeze des Heeren nader overwogen te hebben, te rade was geworden zich voortaen gestrengelyk aen dezelven te houden, en van het recht, zyn' Kerkeraed competerende, noch van de goede orde, die in Kerkelyke Procedures diende stand te grypen, geen hairbreed af te wyken; dat hy des met alle rigeur protesteerde tegen het achter de bank werpen der Protesten van hem en zynen Kerkeraed; en voorts verklaerde noch de Amsteldamsche, noch de verdere Clasficale Gecommitteerden in die qualiteit te erkennen, noch zich eenigzins met dezelven te zullen inlaten. Van welk laetste Dnus *Muller* ten zelfden dage, in drie gelykluidende Brieven aen de drie naestliggende Gemeenten ook bericht gaf.

De eigentlyke redenen nu, welken Dnus *Muller*, in het slot zyns tweeden Geschrifts, zegt te hebben om zich met zoodanige Classicale Commissie niet in te laten zyn de volgende acht. 1. [Zegt zyn Eerw.] „ om dat ik als Lid „ van den Kerkeraed het Recht der Kerke niet „ gedenke weg te geven. 2. Om dat ik, als „ verklaegde Predikant rigoureus voor drie by- „ zondere Rechters wil verschynen, en niet „ voor de twee laetsten alleen. 3. Om dat myn „ Protest niet geaccepteerd, noch gerefuteerd, „ maer verachtelyk ter zyde gelegd is. 4. Om „ dat ik oorbaer oordeele dat tegenswoordig

„ aen

„ aen de woelzieke Leden een exempel gestatueerd worde, hoe zy voortaen niet met zoo veel dolligheit, maer met verstand en reden, hebben te werk te gaen. 5. Om dat de order in Gods Kerk onderhouden en niet gebroken moet worden, en dat Kerkelyke Proceduren gedressеerd moeten zyn in die forme van rechten, zoo als natuur en openbaring en het exempel der civile Rechtbank ons gebied. 6. Om dat alle Synodale Acten, Classicale Resolutien en Kerken Ordonnantien, die voortyds gemaekt en van de Gemeenten tot een' regel aengenomen zyn, ons zoo en niet anders gebieden en aen de hand geven. 7. Om dat ik myn hand en woord daer voor heiliglyk gepasseerd hebbe, en, zonder dat zelve schandelyk te verbreken, onmooglyk in de Classicale Commissie zoude kunnen consenteren. 8. Om dat ik pretendere, dat het onderlinge Contract, met my in deze Gemeente aengegaen, serieus onderhouden en op geenerlei wyze geschonden worde. En indien de Heeren Classicalen lust hebben my hierin by het Eerw. Synode aen te geven, oordeel ik my genoegsaem te kunnen verantwoorden. Doch teffens moet ik ook de weereld berichten, dat ik personeel de minste haet of partydigheit tegen de Heeren Classicalen niet hebbe. Enz.".

LEEUWARDEN.

De 5. der Herfstmaend verschenen en teffens verstaen zynde dat eenige Heeren Classicalen zich reeds in de Stad bevonden, werd door den Voorzitter des Kerkeraeds, toen den Ouderling *J. Puls*, Vergadering belegd en gevraegd, hoe hy zich te gedragen had, ingevalle de Heeren Classicalen hem Voorzitter verzochten Ver-

LEEU-WARDEN. gadering te beleggen. 't Besluit daerop, met eenparige stemmen genomen, was, zich gestrengelyk te houden aen het Protest, en, uit krachte van dat, den Voorzitter te gelasten van, indien de gemelde Heeren in qualiteit als Clasficalen, eene Vergadering mogten verzoeken, zoodanig verzoek geenszins aen te nemen, noch die Heeren in zulke qualiteit te erkennen, veel min Vergadering te beleggen; doch dat, zoo die Heeren als Particulieren en met aflegging van de qualiteit als Clasficalen iets aen den Kerkeraed hadden voor te stellen, hun Eerw. zulks schriftelyk moesten inleveren. De Voorzitter, dus gemagtigd, stelde terstond orde, zoo op het verzekeren van Kerke, Kerkekameren en derzelver Sleutelen, als op den Voorzanger (hier Koster te gelyk) en de Stoelzetster te gelasten van zich niet in dienst der Clasficalen te stellen, buiten kennis en bevel van hem Voorzitter. Des namiddags, tusschen drie en vier uren, werd de Voorzanger door de Dienstmaegd van het Heeren Logement verzogt daer te komen. Hier verschenen, gaven de Heeren Clasficale Gecommitteerden hem te kennen wie zy waren, en vroegen of hy de Koster was. Zulks met ja beantwoord zynde, verzogten hun Eerw. hem, den Voorzitter en Leden des Kerkeraeds van hunne aenkomste kennis te geven, en te verzoeken dat de Kerkeraed, tegens den volgenden voormiddag, ten elf uren, wilde vergaderd zyn. Na dat de Voorzanger den Heeren gezegd had, hoedanig een bevel hy had, namelyk van zich, in dezen, in dienst hunner Eerw. niet na te laten, vertrok hy en ging den Voorzitter zyn wedervaren boodschappen, die hem andermael vermaende zich stiptelyk aen

den

LEEUWARDEN.

den ontvangen last te houden. De Voorzanger hierop zich weder tot de Heeren Classicale Gecommitteerden begeven hebbende, berichtte hun Eerw., dat de Voorzitter, op de boodschap der Heeren, ja noch neen gezegd, maer alleenlyk zyn reeds gegeven bevel vernieuwd had. Dit bericht gedaen hebbende, vroeg hy den Heeren, of 'er ook iet anders van hunnen dienst was. Waerop geantwoord werd: *ja, gy zoudet ons wel willen dienen, maer gy meugt niet.* Waerop de Koster voegde: *Wie zoude God en alle goede Menschen niet dienen willen?* en voorts heen ging. Den zelfden avond tusschen zes en zeven uren begaf zich de Heer *Hartung*, Sekretaris der Classicale Gecommitteerden, ten huize van den Predikant *P. L. S. Muller*, en deed uit name hunner Eerw. het zelfde Voorstel, 't gene aen den Koster gedaen was, namelyk, om tegen den volgenden morgen Vergadering te laten beleggen. Waerop de Leeraer antwoordde, dat zulks niet zyn, maer des Voorzitters werk was; daer by voegende, dat hy Predikant, uit hoofde van zyn Protest, de Heeren Classicalen in die qualiteit niet konde erkennen, en ook bezwaerlyk geloofde, dat de Eerw. Kerkeraed, uit kragt van deszelfs Protest, de Heeren in die qualiteit zouden ontvangen; betuigende de Leeraer anderszins voor gemelde Heeren, als particulieren en zyne Broeders aengemerkt, allen eerbied en hoogachting te hebben. De Sekretaris zeide reeds aen het Huis van den Voorzitter geweest, doch dien niet te huis gevonden te hebben. Waerop de Predikant diende, dat de Voorzitter waerschynlyk binnen een uur wel te huis zoude zyn; voegende het eene en het andere hier nog

by,

LEEUWARDEN. by, betreffende zyne verwonderinge over de handelwyze der Heeren Clasficalen, in weerwil der gedane en teffens vroegtydig genoeg afgezondene Proteften. De Sekretaris, daerop vertrok en fprak den zelfden avond nog met den Voorzitter *Puls*, herhalende zyn verzoek om den volgenden morgen Kerkeraed te doen beleggen. *Puls* antwoordde, dat hy, volgens laft des Kerkeraeds, aen dat verzoek geenszins konde voldoen. Den volgenden morgen kwam de Sekretaris nog een en andermael by den Voorzitter zyn gedaen verzoek vernieuwen; doch met geen beteren uitflag dan de eerfte reize. Hier door echter niet moedeloos geworden, begaf zyn E. zich een half uur daerna met het zelfde verzoek by den Ouderling *Summet*; doch ftootte, gelyk men denken kan, hier niet minder het hoofd, dan by den Voorzitter; op welken de Ouderling *J. Datz*, om elf uren ten zelfden einde, mede nog een torn kwam doen; hoewel ook ganfch vruchteloos.

Op den volgenden dag, den 7. der Herfftmaend, des morgens om negen uren, ontbood de Voorzittende Burgermeefter *Bourboom* den Voorzitter *Puls* by zich, en gaf hem te kennen, hoe, des avonds te voren, twee Heeren Clasficalen ten zynen Huize geweeft waren en geklaegd hadden op den Kerkeraed niet te kunnen verkrygen dat 'er Vergadering belegd wierde; weshalven zy zyn Ed. Achtb. verzogtten zyn hoogen byftand hun in dezen te willen leenen. Waerop de Burgermeefter had geantwoord hier in niets te kunnen doen, dan wederzydfche Partyen tot liefde te vermanen, vragende of het oogmerk der Heeren Clasficalen ook niet was de zaken in liefde te zoeken by

te

te leggen, en in vriendschap af te doen? De Gecommitteerden hierop gediend hebbende, dat men alles in liefde zocht te termineren, had de Burgermeester dat gesprek afgebroken met betuiginge dat het hem zeer leed was dat die verschillen in de Stad en in die Gemeente zoo hoog gerezen waren, en daerom het zyne wel wilde toebrengen tot alles wat de rust en vrede konde bevorderen, en des beproeven of de Kerkeraed van het genomen besluit was af te brengen. Hiertoe nu had zyn Ed. Achtb. den Voorzitter *Puls* tot zich geroepen, en stelde hem dus de zaek in het vriendelyke voor. *Puls* antwoordde den Burgerheere eerbiediglyk, hoedanig eenen last de Kerkeraed hem gegeven had; met aentooninge der redenen waerom dezelve voor als nog geen Clasſis konde toelaten. De Burgermeester gaf te kennen, dat hy den Heeren Clasſicalen gevraegd had, of zy, indien de Kerkeraed weigerig bleef, evenwel zouden voortvaren, en daerop ja door hun geantwoord zynde, hy des in bedenking gaf of de Kerkeraed, ter bereikinge van vrede, dit niet liever slechts zoude inschikken. De Ouderling diende daerop, dat een eerlyk Man zyn woord, hoe veel te meer zyn Handschrift, moest houden. De Kerkeraed had reeds geen magt meer om in te schikken. Doch genomen men konde zulks doen, om slechts den Vrede te verkrygen, zoo moest men echter toezien dat men dien Vrede op geen zandgrond bouwde, gelyk onfeilbaer geschieden zoude, indien men nu het Clasſis toeliet. Want het gezag en recht des Kerkeraeds by de Gemeente of kwaedwillige Menschen dan weg zynde, stonden 'er alle oogenblikken nieuwe Onlusten te ryzen. Op zulk

LEEUWARDEN.

LEEU-WARDEN. zulk een' voet kon een Classis, buiten wil en weten van een Kerkeraed, zoo dikwyls vergaderen, als maer een Lid der Gemeente, met verachtinge van den Kerkeraed, zich tot het Classis vervoegde. Hy zoude van vreemden smaek moeten wezen, dien dan nog lust zoude bekruipen, om Ouderling of Predikant van zulk eene Gemeente te zyn. Na dat de Burgermeester zyn vorige gezegde om de zaek in het vriendelyke af te doen, nader aengedrongen had, als oordeelende dat zulks buiten krenking des rechts van den Kerkeraed wel geschieden konde en door *Puls* daerop geantwoord was, dat de Heeren Classicalen, volgens hun eigen schryven, niet gekomen waren om als goede Mannen te assoupieren, maer als Classicale Rechters te concluderen enz., verzogt de Burgermeester den Ouderling het verhandelde den Predikant *Muller* te willen voordragen. Waerop *Puls*, met belofte van zulks te doen, en eerbiedige dankzegginge voor des Burgermeesters vriendelykheit en moeite zyn afscheid nam.

De Predikant, door den Ouderling nog dien zelfden morgen van den voorslag des Burgermeesters verwittigd zynde, betuigde, noch tegen zyn, noch tegen zyns Kerkeraeds Protest te kunnen handelen. Waren de Heeren Classicalen, zeide zyne Eerw., geneigd om met hem of deszelfs Kerkeraed in het vriendelyke te spreken of het Karakter van particulieren in plaetse van Classicale Rechteren aen te nemen, zy hadden zich anders moeten laten aendienen en over een' kerkelyken Dienaer, als den Voorzanger, zoo veel gezachs niet moeten oeffenen. De Heeren *Boon* en *Klepperbein*, door zyn Eerw., des avonds te voren door een vriendelyk letter-

tertje op een Pypje uitgenoodigd, zonden, was 'er slechts een vriendelyk oogmerk by hun Eerw. berustende, daerop niet geantwoord hebben: *Uw Eerw. is de weg bekend om ons te spreken*. Enz. LEEUWARDEN.

Des avonds om acht uren liet de Voorzitter *Puls* door een Statenbode, den Heeren Clasficalen afvragen, of hun Eerw. in de qualiteit van Clasficalen, met de zaken in hunne Commissie bevat, dachten voort te varen: zoo ja, dat hy in zulk een geval tegen zoodanige qualiteit en Clasficale ondernemingen, samt Schaden en Onkosten, die daeruit mogten voortvloeien, protesteerde. Doch indien hun Eerw., met aflegginge der qualiteit van Clasficalen, den Kerkeraed wilden spreken, hy Voorzitter gereed was Vergadering te laten beleggen. Het antwoord behelsde, dat de Heeren, buiten hunne qualiteit van Clasficale Gecommitteerden, met den Kerkeraed der Luthersche Gemeente alhier niets te verhandelen hadden.

De Predikant *Muller* verstaen hebbende hoedanig een Vraeg en Protest de Voorzittende Ouderling den Clasficale Broederen gedaen, en welk een antwoord hy daerop bekomen had, liet den volgenden dag den Clasficalen een diergelyk Protest doen, met byvoeginge der redenen, die hem daertoe bewogen hadden, en kreeg daerop van den Sekretaris, uit name der Clasficale Gecommitteerden, ten antwoord, *wy hebben het gehoord*.

Nu hadden de zaken eenige dagen rust, tot dat, op den 12. der zesde Herfstmaend, des avonds om negen uren, de Sekretaris *Hartung*, na kort te voren by den Predikant *Muller*, die uit de Stad was, geweest te zyn, zich vervoegde

LEEUWARDEN. de ten huize van den voorzittenden Ouderling *Puls*, en den zelven, uit name der Heeren Classicalen, verzogt Vergadering te willen beleggen, en den Kerkeraed, uit name der Heeren Classicalen, te verzoeken, van den volgengenden dag, des namiddags om vier uren, te compareren voor de Heeren Classicalen, in der zelver Logement. *Puls* antwoordde dat hy, benevens den Kerkeraed, zich hield aen de voorgaende Antwoorden en Protesten, en dat, daer de Heeren nu nog iets meer dan te voren kwamen verzoeken, hy Voorzitter dat verzoek nog veel minder kon inwilligen; met byvoeginge zyner verwonderinge over het aenhouden der Heeren in zoodanige vragen te doen, daer de Kerkeraed zich doch zoo cordatelyk verklaerd, en niet ongenegen getoond had, zelfs boven zyne verpligting, wel in 't particulier de Heeren te willen spreken. Waerop de Sekretaris antwoordde: *Ik zal het raporteren.*

Den volgenden dag, des morgens om tien uren, vervoegde de gemelde Sekretaris zich weder ten huize van den Predikant *Muller*, met de zelfde vraeg, en geen ander verzoek als hy 's daegs te voren den Ouderling *Puls* had gedaen. Waerop de Predikant den Sekretaris verzogt, uit zynen name, de Heeren van zyne achtinge te verzekeren, en te berichten, dat van hem Predikant was ten antwoord gegeven: *Ik hebbe het gehoord.*

Den zelfden dag, des avonds om zes uren, kwam dezelfde Sekretaris by den Voorzitter *Puls*, en verzogt andermael, uit name der Heeren Classicalen, Kerkeraed te laten beleggen, en te verzoeken, dat de Kerkeraed, den volgenden voormiddag, om tien uren geliefde te

te compareren voor de Classicale Gecommitteerden, in het Heeren Logement. Waerop *Puls* antwoordde: *dat de Kerkeraed alhier met de Heeren in qualiteit als Classicalen niets te verhandelen hadde*; maer, zoo de Heeren in 't particulier den Kerkeraed wenschten te spreken, men hun het pleisier wel wilde aendoen, om hen te hooren. LEEUWARDEN.

Des avonds van dien zelfden dag, omtrent zeven uren, werd dat zelfde verzoek, door dèn Sekretaris, ook gedaen aen den Predikant *Muller*, die daerop ten antwoord gaf, dat hy zich hield aen het antwoord, dien zelfden morgen gegeven, en betuigde gewetenshalven niet anders te kunnen doen, enz.

Op den 14, des morgens ten negen uren, kwam de Heer Sekretaris den Ouderling *Puls* ten derdenmale, uit name der Heeren Classicalen, verzoeken, dat de Kerkeraed mogte belegd worden, en dezelve des namiddaegs om twee uren voor gemelde Heeren wilde compareren. *Puls* verklaerde zich met den Kerkeraed te houden aen de voorgaende antwoorden, en verzogt den Sekretaris met diergelyke boodschap niet weder te willen komen, vermits hem de Ouderling die te hooren zoo zeer verveelde, als hy onderstelde, dat den Heer Sekretaris hinderde zoo dikwyls die te vergeefsch te komen doen.

Van hier begaf zich de Sekretaris weder ten huize van den Predikant, met verzoek van tegen vier uren des namiddaegs voor de Heeren Classicalen te compareren. Waerop Dnus *Muller* diende: dat te vragen om voor die Heeren te compareren, zoo veel was als vragen: *Ongehoorzaem te zyn aen de hooge Overheden, on-*

LEEUWARDEN. *trouw omtrent de Kerk, en dwaes voor zich zelven*, want dat hy zich voor als nog en in die qualiteit voor de Heeren niet kon ſtellen, zonder zich aen deze drie mispaſſen ſchuldig te maken, betuigende teſſens, dat hy Predikant niet ageerde tegen de Heeren Claſſicalen, maer als Verdediger tegen zyne Partyen, in welker naem, en op welker verzoek, de Heeren waren gekomen, enz. Waerop de Sekretaris, nadat de Leeraer hem een voorſpoedige terugreis had toegewenſcht, vertrok.

Op den 16. des namiddags, na de Predikaetſie, ontving de voorn. Leeraer een minzaem bezoek van zyn' Amtgenoot den Eerw. Heer *Jakob Muller*, Predikant der Lutherſche Gemeente te Groningen, welke laetſtgemelde niet naliet te betuigen, hoe groot eene hoogachting hy zynen Mede-Arbeider in het werk des Heeren toedroeg, met byvoeginge van eenen hartelyken wenſch, dat de Leeraer konde beſluiten, zich voor de Claſſicalen te ſtellen. Waerop de Leeraer met veele redenen aentoonde, dat hem zulks ondoenbaer was; wordende hierin geſteund door den toen tegenwoordig zynde Ouderling *Puls*. De Groninger Predikant zyn reeds gezegde echter verder aendringende, beriep zich op de zoo even gehoorde Predikaetſie des Leeraers, die hy betuigde niet minder dan die van den vorigen Zondag, mede door den zelfden gedaen, hem behaegd te hebben, voornamelyk om de Chriſtelyke aenſporingen tot liefde daer in vervat. Dan de Predikant en gemelde Ouderling verklaerd hebbende, dat het hun volſtrekt onmooglyk was aen den wenſch van den Groninger Leeraer te voldoen, nam zyn Eerw., met eenen hartelyken Zegenwenſch, affcheid en vertrok.

De

De Leeuwardensche Predikant, door het ontvangen van dit vriendelyk en cordaet bezoek zyns Amtgenoots, zich aengespoord vindende om den zelven eenige nadere opening van zaken, tot de Bezwaren betreklyk, te doen, vond goed eene nadere Verklaring schriftelyk op te stellen, en dezelve, op den 19. der meergemelde Herfstmaend, den Groningschen Leeraer toe te zenden. Zy luidde dus: LEEUWARDEN.

Wel Eerwaerde, zeer Geleerde Heer, veelgeliefde Amts-Broeder.

UWe Wel Eerwaerde my byzonder aengename vriendelyke en cordate Visite en Aenspraek van voorleden Zondag, nooptmy, door deze, uit eigen beweging aen UW Eerw. als mynen veelgeliefden Amts-Broeder eenige opening en opheldering te geven, ten opzigte van de pointen, waerin ik by sommige eenvoudige of ook wel kwaedgezinde Menschen als onregtzinnig ben verdagt geworden. De Beschuldigingen, die tegens my zyn, kunnen Uw Eerw. lezen uit myn Stukje, getituleerd *De Wereld tot een onpartydig oordeel geroepen*; op dezelven kan ik UE. het volgende tot opheldering mededeelen. *Nadere Verklaring van Dnus Muller over de Bezwaren van Lentz en deszelfs Aenhangeren.*

I. Aengaende de Beschuldigingen van *F. Lentz cum sociis* (*):

1. Die Declaratie van my handelt over eenige Predikatien, rakende het Leerstuk van den Duivel, en in het byzonder over Matth. IV. De hoofdsomma daer van is, dat ik my tegens de Superstitieuse Begrippen aenkante, en over Matth. IV. belyde myne onkunde, als niet kunnende zien, hoe best die Geschiedenis te verklaren, zonder in ongerymtheden te vervallen. Voorts geloove ik, dat 'er werkelyk een Duivel is, en dat dezelve zyne magt heeft in de Kinderen des Ongeloofs, edoch dat Christus in de Verzoekinge over denzelven gezegepraeld heeft. Dit stuk is nu geassopieerd, en ik hebbe my altoos stiptelyk aen de Clausule van Assopiatie gehouden. 2. De

(*) Zie deze Beschuldigingen hier voren, bladz. 519.

LEEU-WARDEN.

Nadere Verklaring van Dnus Muller over de Bezwaren van Lentz en deszelfs Aenhangeren.

2. De originele Latynsche Brief kan ik niet zeggen dat de Symbolyke Boeken verwerpt, daerom hebbe ik slechts in 't algemeen geprezen de goede intentie des Auteurs, om namelyk Eenigheid in Gods Kerke te willen hebben, en ik ben ook van gedagten dat, zal die bevorderd worden, de Christelyke Gemeinten voor dien tyd moeten afzien van hare Formulieren, zoo lange zy met andere Gezintheden bezig zyn, om ze te overtuigen, want als ik met een Gereformeerden disputeer, zoo moet ik en hy noodwendig, met agterlating van onze Formulieren, alleen den Bybel tot een grond leggen, want zyn Formulier word by my niet, en het myne by hem niet, aengenomen, om 'er iets uit te bewyzen, en daerom kan ik doch wel gelooven, gelyk ik geloove, dat onze Symbolyke Boeken vervatten de Waerheden in Gods Woord begrepen, zonder dat ik 'er tegens een' ander uit disputere.

3. Die Belediging, die ik aen *F. Lentz* gedaen zoude hebben, is onwaer; maer het tegendeel is waer, *F. Lentz* heeft gezegd: *Ik houde U voor geen Eerlyk Predikant.*

4. Dit vierde Art. zegt niets bepaelds tot mynen laste.

5. Tegen 's Heilands Wonderwerken hebbe nooit geleerd, want ik stave de Waerheid van den Christelyken Godsdienst uit de Goddelyke Wonderwerken Jesu Christi. Het Verdienst Jesu Christi is by my nooit anders gesteld, dan als een algemeen en voldoenend Verdienst, door het welke wy, zonder toedoen van onze eige geregtigheid, worden de geregtigheid die voor God geld. Zedelessen, Pligt en Deugd houde ik voor de Vrugten van het Zaligmakend Geloof, dat Jesum Christum met zyn Verdienst omhelst. Dat ik den Evangelist Mattheus zoude lasteren, geloof ik dat Partyen daeruit besluiten, om dat ik gezegd hebbe dat Mattheus eene andere Ordre in het beschryven der Geschiedenisse heeft, dan Lucas; ten minsten de Partyen hebben my wel nagelogen dat ik gezegd zoude hebben, *Mattheus schryft 'er zoo wat in om.* Wilde ik nu, zoo konde ik my wel by 't Ed. Hof van Justitie addresseren over die Injurie, want indien ik in dezen opzigte Mattheus

theus lastere, zoo lastere ik den H. Geest, door welken Mattheus geschreven heeft, en laster ik dien in den Persoon van Mattheus, zoo ben ik een Godslasteraer, en tegen zulken te waken, is het werk van den Procureur Generael. LEEUWARDEN.

6. Het leeren tegen de Overigheid is een gevolg, dat Partyen trekken uit het zeggen, dat wy Menschen niet zoo liefdeloos over elkander moesten oordeelen, om dat wy, helaes! allen Zondaers zyn, en zulks hebbe gezegd ter gelegenheid van Christus woorden: *Wie onder u zonder zonde is, die werpe den eersten steen op haer.* Maer ook dit is een Artikel, staende ter Decisie van het Ed. Hof van Justitie, want leere ik tegen de Overigheid, zoo ben ik een Rebel, en in zulk geval moet, of ik gestraft worden, of die gene, die my zulk eene injurie aendoet. *Nadere Verklaring van Dnus Muller over de Bezwaren van Lentz en deszelfs Aenbangeren.*

7. Dat ik leere dat de Menschen een Vrye Wille hebben, is waer, maer niet om volmaekt Godsdienstig te leven. In natuurlyke zaken hebben zy een Vrye Wille, maer om het goede te doen, daer toe geeft God den Mensch zynen H. Geest. Onder de heerlyk ingeschapen Vermogens versta ik Verstand, Wil, Oordeel, Gedagtenis enz. dezen heiligt God door zynen goeden Geest, en alzoo kunnen wy dan als redelyke Menschen over Gods Woord handelen, want zoo wy geen Verstand, Oordeel of Gedagtenis hadden, zoo waren wy *Bruta*, en wat hielp ons dan de Bybel?

8. Dat de Godsdienst kort voor Christus komst zeer vervallen was, hebbe ik geleerd, en dat leeren alle Predikanten. En als Menschen niet gezondigd hadden, zoo ware geen Christus noodig geweest; dat is een klare waerheid; en dat J. Christus gekomen is, om met en neffens het Werk zyner Verzoeninge als een Prediker der Geregtigheid te zyn, en den bedorven Godsdienst te verbeteren is onomstotelyk waeragtig.

9. Offschoon ik dat negende Art. niet wel versta, zoo geloove ik doch, dat Partyen daer mede zich beklagen willen, dat ik gezegd hebbe, dat Menschen en Engelen geschapen zyn als *feilbare* of by

LEEU-WARDEN.

Nadere Verklaring van Dnus Muller over de Bezwaren van Lentz en deszelfs Aenbangeren.

welken eene mogelykheid was om te feilen; gelyk dan immers alles feilbaer is; want God is alleen onfeilbaer, en dat nadien die mogelykheid om te feilen tot eene werkelykheid was gebragt, toen by Menschen en booze Engelen ontstaen is eene hebbelykheid of *habitus* om te konnen zondigen. Pelagius zelfs is van my gezegd een goed braef Christen geweest te zyn, zoo leeren ons ten minsten de egte Geschiedenissen; dat egter neemt niet weg, dat men daerom wel iets tegen zyne Leere heeft. De Gereformeerden zyn ook wel goede brave Christenen, daerom stemme ik hunne Leere niet toe. Nu heeft zich Pelagius aengekant tegen het losse en ongebonde Leven der Menschen, door hun tot de goede werken te wyzen. Is dit niet goed geweest ten zyn opzigte? Heeft hy (het geen ik niet durf zeggen, om dat ik het niet waer kan maken) verdienstelykheid aen de werken gehegt of hebben het zyne Navolgers gedaen? Daer door leeren immers wy dan anders. Ten minsten ik hebbe nooit aen Werken eenige Verdiensten toegeschreven, maer wel evenredige Genade-Belooningen. Dat de eerste Reformateurs geen onderscheid tusschen Natuur en Erfzonde zouden gemaekt hebben, weet ik niet wat de Partyen daer mede zeggen willen; wel hebbe ik gezegd dat het woord Natuur by de Reformateurs en Oudvaders is gebruikt in tweederlei zin, dan eens voor de Redelyke, zoo als ze van God geschapen is, dan eens voor de bedorvenene Natuur, en dat als men het woord Natuur gebruikt, te voren wel behoorde te onderscheiden in wat zin men dit woord gebruike.

10. Het afgelezen Geschrift is eene Resolutie van den Kerkeraed, en raekt my niet, maer myn' Kerkeraed.

11. De circulaire Missive is weder een zaek den Kerkeraed rakende.

12. De gedrukte Geschriften met of zonder naem weet ik niet wat ik daer onder zal verstaen, want met naem hebbe ik niets uitgegeven als twee Lyk-Preken (*) en het Tractaet over den Bededag

(*) De Lyk Reden over wylen zyn Eerwaerde Heer Va-

dag (†); uitgezonderd de Verdedigingen van my over de Beschuldigingen. En van Boeken zonder Naem weet ik niet een op te noemen, dat ik zoude kunnen zeggen geschreven hebben of de Eere mogen genieten om 'er Auteur van genaemd te worden. Ik hebbe wel Uittrekzels van Boeken gemaekt en Vertogen over Stoffen opgesteld, of ook Vragen, op welke van Geleerde Societeiten in Europa Pryzen waren gesteld, beantwoord, die zoo hier te Lande als in Duitsland en andere Landen gebruikt of door den Druk gemeen gemaekt zyn door Luiden, die daer toe liefhebberye hadden; maer van alle die Stukken, die my doch als Particulier en niet als Predikant raken, ben ik niemand verpligt opening te doen, en zulks althans niet aen F. Lentz *cum sociis*, die daer alzoo min verstand van hebben, als ik om een Kledermakers Naeld te regeren. Dit is nu het geen ik Uw Eerw. op die stukken kon antwoorden.

LEEUWARDEN. *Nadere Verklaring van Dnus Muller over de Bezwaren van Lentz en deszelfs Aenhangeren.*

II. Aengaende de Beschuldigingen van J. DATZ (‡):

1. Aengaende den Latynschen Brief moet hier het zelfde aengemerkt worden, het geen te voren onder N. 2. hebbe ter nedergesteld.

2. Dat ik zoo veel van Indifferentistery of Tolerantia zoude houden, komt anders nergens van daen, als dat ik met andere Godgeleerden zugte, wensche en God 'er zelf om bidde, dat 'er doch eene Eenigheid der Begrippen in den waeragtigen Godsdienst mogte komen, of, zoo dit niet doenlyk ware, ten minsten alle Christenen van verschillende sentimenten zich als Broederen nogtans mogten beminnen, en dat ik daerom als Mensch en als een Christen geen afkeer hebbe, om vriendelyk en broederlyk om te gaen met Gereformeerden, Mennoniten, Remonstranten, Roomsgezinden, of menschen die anders denken als ik; gelyk ik my dan beroepe op het exempel van Jesus Christus. Nu meenen vele eenvoudige Menschen, dat ik

Vader *Christoph. Anton. Muller*, en naderhand die over het smertelyk verlies van zyne Hoogvorst. Doorl. G. G.

(†) Genaemd het Belang der Souverainen en des Volks in het Vieren van een' Algemenen Dank- Vast- en Bededag, enz.

(‡) Zie deze Beschuldigingen hier voren, bladz. 508.

LEEUWARDEN.

Nadere Verklaring van Dnus Muller over de Bezwaren van Lentz en deszelfs Aenbangeren.

ik altoos dat geloove, wat de Luiden gelooven, daer ik mede verkeere, en dus is zulker Luiden kinderagtige Sluitregel deze: *Een Domine, die met niemand anders omgaet, als met Lutherschen, die is regt Luthersch en Orthodox, maer gaet hy vriendelyk met anderen om, dan is hy niet al te zuiver.*

3. Wat aengaet *het klein stellen van Christus Verdienst*, zoo moet hier weder het zelfde aengemerkt worden, wat ik te voren onder N. 5. ter nedergesteld hebbe.

4. Rakende myn begrip over de Erfzonde, zoo is het zelve nooit anders geweest, dan onze Symbolyke Boeken melden. Want ik hebbe altoos erkend en beleden, dat door den Val Adams alle Nakomelingen zyn geworden Kinderen des Tooms, wordende alle Menschen in Zonden ontfangen en geboren. En aengaende Pelagius, zoo heeft men hier weder aen te merken, het geen te voren onder N. 9. gezegd is.

5. Wat nu nog aengaet de Absolutie door Predikanten verrigt wordende, zoo hebbe ik gezegd, dat de Apostelen uit kragt van de wondermaete des H. Geestes bepaeldelyk wisten wien de Zonden te vergeven waren of niet, maer dat de Predikanten, zulk eenen Geest der wonderen niet hebbende, hunne Absolutie moesten doen op zekere voorwaerden, *indien namelyk iemand bekeerd is*; kunnende nu verders niet met zekerheid weten, of *een zulke, die men voor heeft*, de Absolutie waerdig is of niet, het geen de Apostelen in tegendeel zeer wel wisten. Want immers wy Predikanten moeten het aen God en aen de Menschen zelve overlaten te beoordeelen, of zy bekeerd zyn of niet.

Ziet daer Eerwaerde Heer uit agtinge voor Uw Eerw. iets opengelegd, het geen ik niet uit dwang hebbe willen doen; gelieft Uw Eerw. hier van gebruik te maken, ter plaetse, waer anderen van myne onschuld kunnen overtuigd worden, het zal my aengenaem zyn.

Ik hebbe de eere my met respect te teekenen.

Uwe Wel Eerw. Dw. Dienaer en Mede-Broeder in Christus.

Leeuwarden den 19 Septemb. 1753.

(*is geteekend*)

PHILIPPUS LUDOVICUS STATIUS MULLER.

Nadat de Eerwaerde Groninger Leeraer deze Missive omtrent twee uuren hadde gehouden, en dus naer alle gedagten ingezien en gelezen, zond zyn Eerw. dezelve weder te rugge met dit naervolgende Antwoord: LEEUWARDEN.

Wel Eerwaerde en zeer Geleerde Heer, veelgeliefde Amts-Broeder.

ALreeds met het inpakken van myn goed geoccupeerd zynde, en op myn vertrek staende, zoo vinde ik geen gelegenheid meer, van Uw Eerw. geëerde Missive aen my gebruik te maken, weshalven ik dezen Brief aen Uw Eerw. hier mede weder te rug zende; kan ik op andere wyze en by andere gelegenheid Uw Eerw. dienen, zoo presentere myne geringe dienste; als die met veel agting voor Uw Eerw. de eere hebbe my te noemen, *Antw. van Dnus J. Muller aengaende deze nadere Verklaring.*

U wel Eerw. Dw. Dienaer en Mede-Broeder in Christus,

JACOB MULLER.

Leeuwarden den 19 *September* 1753.

Den 20 der Herfstmaend omtrent acht uren, na dat de overige Heeren Classicalen reeds om zes uuren vertrokken waren, kwam de Zwolsche Ouderling *Joannes Kolver*, uit naem der Heeren Classicalen, aen den Voorzitter *J. Puls* overhandigen een Missive, die geopend zynde met de Bylagen bevonden werd, van dezen inhoud te zyn.

Eerwaerde veelgeliefde Vrienden en Mede-Broeders in Christo.

HIer nevens ontfangt UE. de Classicale Decisie over het voorgevallen in UE. Gemeente, niet twyffelende of UE. zult dezelve in de vreeze des Heeren Godvrugtig overwegen en heiliglyk ter uit- *Brief ten geleide van de Classicale Decisie.*

LEEU-WAR-DEN. voer brengen, waer mede na genege groete verblyven,

Uw Eerwaerde veelgeliefde Vrienden
en Mede-Broederen in Christus,

Leeuwarden den Ter ordre en uit naem van deze
19 *September* Classicale Vergadering, door my
1753. (*is geteekend*)
JOHANNES HARTTUNG.
Secretarius Ejusd. Class.

Deze Classicale Decisie is door den Kerkeraed uitgegeven, en in deszelfs *Tweeden Brief aen de Kerkeraden der Luthersche Gemeenten in Nederland*, waervan wy hier voren reeds spraken, geplaetst, met eene meenigte van Aenteekeningen, om aen te toonen in hoe verre deze Decisie onrechtmatig is, en sommige zaken, daerin voorkomende, onwaer, anderen finisterlyk en wederom anderen openbaer valsch zyn. Doch dit alles te samengevoegd voor ons bestek te wyd uitloopende, zullen wy de Decisie alleenlyk hier plaetsen, en voorts den Lezer, die naer de Aentekeningen begerig mogte zyn, naer den bovengemelden Tweeden Brief des Kerkeraeds henen wyzen. De Classicale Decicisie dan luid dus:

Classicale Decisie. DE Classicale Gecommitteerden der Evangelische Luthersche Gemeente van Amsterdam, Groningen, Deventer en Zwol, ten verzoeke van den E. Kerkeraed onzer Gemeente te Leeuwarden, de dato 25 Febr. 1751, herhaeld in dato 28 Febr. 1752, nog al verder aengedrongen 14 April 1752, klagende over zware beledigingen hem en hun Predikant *Philippus Ludovicus Statius Muller*, toegebragt door *Frederik Lentz*, Medelid van den Kerkeraed, als mede ten verzoeke van de Predikant de dato 25 February 1751, om assistentie van het Eerwaerde Consistorium van Amsterdam, noopens de

de zuiveringe van Beschuldiginge door deszelfs Kerkeraed hem geimponeerd, en bereids voor zyn eerste competente Domestique Rechter, (zyn Eerw. Kerkeraed) gediend hebbende in dato 27 April 1751, alzoo ook ten verzoeke van *Frederik Lentz* over zware beledingen, hem (zoo hy vermeende) aengedaen door den Predikant en Leden des Kerkeraeds, in dato den 25 Febr. 1751, en ook vervolgens inbrengende Gravamina, tegens den Predikant en Kerkeraed, zich aen 't hoofd stellende van eenige Personen, zich noemende Dolerende, zoo Leden van den Kerkeraed als Gemeente, over verscheide Gevoelens en Stellingen, die (zoo zy vermeenden) afwyken van de zuivere Leer onzer Luthersche Kerke, gegrond op de Heilige Schriftuur, en vervat in derzelver Symbolische Boeken, beschuldigende ook den Kerkeraed, over hunne handelwyze en provisionele suspensie, eerst van stem en sessie in den Kerkeraed, vervolgens van finale seclusie van *Frederik Lentz* en *Johannes Karssen*, zich by den eersten gevoegd hebbende, en daerop gevolgde suspensie van het H. Avondmael, insgelyks aengezegt aen twee mede Dolerende, door die van Amsterdam, als presidiale Gemeente, op ingenomen eenparig Advys van de drie naestliggende Gemeenten, geconvoceerd by Missive van den 17 Augustus 1753, en den 5 September & *seqq.* A. C. alhier op het verkregen goedgunstig Appointement, de dato 2 November 1752, en geamplieerd den 24 November 1752, van de Wel Ed. Achtbare Magistraet van Leeuwarden, door de Dolerende verzogt ter beslissing van de op nieuw gerezen verschillen, na de Assopiatie van den 19 Juny 1750 en plegtelyk vergaderd, ten einde om *localiter exacte* informatie te nemen van het voorgevallene in deze Gemeente, zulks in den grond te examineren, alle die gene aendachtig te hooren, die iets over het voorgevallene en stukken te eluc ideren, te interpreteren, te refuteren, of te klagen mogten hebben, daer over onderling pro en contra rypelyk te delibereren, en na bevinding van zaken, daer over na

LEEUWARDEN. *Classicale Decisie.*

LEEU-WARDEN.

Classicale Decisie.

na gemoed en teffens Kerkelyke Ordonnantie en Synodale Resolutien te concluderen, conform de speciale Instructie van hunne respective Committenten, vinden goed te verklaren, gelyk wy (wegens aenhoudende weigering van den Predikant en Kerkeraed, om op onze aenkomst Consistorie te beleggen, en vervolgens na drie achter een volgende Citatien, ten einde deze Classicale Vergadering eindelyk te erkennen, en zich daer voor te sisteren, maer telkens van de hand gewezen, zoekende zich de Kerkelyke Rechter te ontrekken, onder voorwendsel van protest op protest, zoo van den Predikant als Kerkeraed ten hunnen eigen perikel, en dus zich zelven ongehoorzaem, den eerstgezogten weg versluitende ter elucidatie, interpretatie, refutatie en klagten, van en over het voorgevallene; maer de andere party de naem hebbende van Dolerende, aendagtelyk tot hun volle genoegen een en andermael gehoord, alle omstandigheden en bewyzen, dienende ter adstructie en justificatie der gemoveerde klagten en verantwoordingen, in de vreeze des Heeren rypelyk gewikt, en dus op alles, waerop ons zoo veel mooglyk was, *in hoc rerum statu* stond te letten, omzichtig *ex actis & instrumentis* in aenmerking genomen te hebben) verklaren mits dezen:

1. Ten opzichte van *F. Lentz* en *J. Karssen*, dat zy zich zullen hebben te houden aen hunne plechtige gedane aenbieding van alles, wat hunne Persoonen raekt, te laten varen, als de zuiverheit der Leere slechts gered zy, na opgehevene Kerkelyke Censure, en getroffene Assopiatie door uitvoering van deze Classicale Decisie, voor altoos vrywillig afstand te doen van de Kerkelyke Dienst, en zich direct nog indirect daer mede te bemoeien.

2. Ten opzichte van de overige Dolerende, dat zy insgelyks, de zuiverheit der Leer behouden zynde, en de Censuur (als naer de omstandigheden van zaken te prematuur en dus onregtmatig) opgeheven zynde, zich Christbroederlyk en hartgrondig met den Predikant, Kerkeraed en wie 'er ook behal-

halven dien mogen zyn, hebben te verzoenen, en zich vlytig onder het Gehoor van Gods Woord, en tot het gebruik van 's Heeren Avondmael laten vinden. LEIDWARDEN.

3. Ten opzichte van den Predikant Dnus *Philippus Ludovicus Statius Muller*, oordeelen wy na scherp en ernstig onderzoek, op het gemoed en conscientie van de Dolerende, over hunne van tyd tot tyd ingeleverde schriftelyke Instrumenten, en bevonden dat zy duidelyk, ten minsten twee en meer consonerende, op ieder zaek voor deze Classis een en andermael geroepen, bondige Redenen gegeven hebben, wat, wanneer, waer ter plaetse, hoe en met welke woorden, hunne Bezwaernissen zyn voorgevallen, met distincte Allegatien van Predikatien en Texten, by voorbeeld over *Romeinen* 7: vers 19. *Johan.* 1: vers 12. *Actorum* 24: vers 16. 1. *Tim.* 6: vers 8. *Philipp.* 4: vers 7. *Hagg.* 2: 7. over den 2 en 7den *Artikel van de Augsburgsche Confessie*, en meermalen in particuliere gesprekken aen hunne huizen door den Predikant geen voldoenende antwoorden hun toegevoegd, op 't geen zy aengaende de Leer in hunne Gravamina opgeven; dat de Gravamina immers aen zyn E. niet duister of onverstaenbaer, gelyk het hem gelust dezelven te noemen, konde zyn, als wel wetende van welke Preek- en Spreek-Trant hy gewoon was zich te bedienen, meer strekkende om zyne Toehoorderen meer goede Burgeren als rechtschapene goede Christenen te maken, en deugd, pligt en zeden, die uit de Leerstukken eigentlyk voortvloejen, aen te dringen, zoo niet met nalating, immers spaerzaeme en schrale invlegting van de Dogmatique Hoofd-Articulen onzer reine Leer, gegrond en vervat in onze Symbolyke Boeken onzer Kerken, inzonderheid die den grond en order des heils betreffen; dat zoo wel in de gedrukte Geschriften van Dnus *Muller* en nog meer in deszelfs van onze Classicale Leden gehoorde Predikatien, in de eene meer in de andere min, aen deze E. Classis onpartydig doch duidelyk gebleken is, uit den trant van voordrag en spreek- *Classicale Decisie.*

 ma-

LEEU-WARDEN. *Classicale Decisie.*

manieren over zuivere Theologische zaken in het geheel beloop der Predikatien, dat Dnus *Muller*, als een jong Theologant zynde, hun voorkwam als een Man, die het Systema van onze Regtzinnige Godgeleertheid van tyd tot tyd bezyden gezet, en zeer flauwe en verwarde gevoelens, niet uit kwaedaerdigheid, maer uit onkunde, behouden heeft, van de Order des Heils, Adams Val, van de Erfzonde, van de natuurlyke kragten en vermogens der Ziel, van de Vrye Wille, van de Regtvaerdigmaking van de form en het wezen van het ware Zaligmakende Geloof, van de noodwendige innerlyke verandering van den Mensche door de Wedergeboorte en innerlyke vernieuwing, en dus van de Zondenstaet, Boete, Bekeering en Zaligmaking, zoo dat de opgegevene Gravamina, uit den Preektrant ligtelyk waren optestellen, en meer te verwonderen is, dat de Dolerende nog zoo veel Theologie in hun hoofd gehad hebben dat zy dezelve uit de Predikatien hebben kunnen grypen, als dat zy ze duister hebben opgesteld, dat Dnus *Muller* zich zelf verdagt gemaekt heeft door onvoorzigtige spreekmanieren en oplossing van indifferentistery, en veel te verregaende verdraegzaemheid; dat Dnus *Muller* al verder vergeten heeft het gewigtige stuk van de Bediening zyns Leeramts, de onderwyzing en bestiering der bezwaerde en onzekere Verstanden en Conscientien zyner Toehoorderen, dezelve zoo min onderhoudende over die Theologische Stukken in plaets van onderwys, afzettende met zeer onbetamelyke uitdrukkingen; *mag ik niet leeren wat ik wil, geloof gy wat gy wilt, ik wil niet sterven als Lutherus, maar als een Christ*, en wat dies meer mag zyn, dat de Gecensureerde in de drie trappen der Vermaning ter Verzoening, zoo ook de verdere Dolerende t'elkens wel ernstelyk betuigt hebben van harten gereed te zyn en nog gereed zyn ter Verzoening onder die mits, als de Zuiverheid der Leere slegts behouden word, maer dat de Predikant hun daerop geen voldoenend Antwoord had gegeven of in de onderrichting van hunne gemoederen getreden

was,

was, dat de Predikant nog al verder zulken handelwyze staeft in zyne uitgegeven gedrukte Schriften, met spotagtige afkeering van antwoord, en daer mede meest alle de Gravamina meer versterkt als verzwakt, met mentale reservatien, dat dat geen antwoorden zyn en ontydige voorbehouding van nader elucidatien en verklaringen, en met voorby gaen van het pit en merg der Leerstukken, waer over alleen de questie was, dat hy zich de vryheid heeft aengematigd, van de Assopiatie van den 19 Juny 1750 dus te interpreteren, dat hy nooit meer over de Verzoeking van Christus en uitdryving der Duivelen mogt spreken, daer by die Assopiatie beloofd is, die stof op zoodanige wyze in 't publiek niet voor te stellen. Dat hy in zyne stekelagtige en honende Schriften noch Kerkelyke noch Burgerlyke, zoo buiten als binnen zyne Gemeente ontzien heeft, maer los, onvoorzigtig en onbeschaemd, dezelve wel diep te grieven, te honen, te beledigen, en op eene hatelyke wyze door te stryken, om niet te spreken van de menigvuldige Verzwygingen van gebeurde Zaken, Verdrajingen, Contradictien en Onwaerheden, met voordagt in die gedrukte Schriften ingevlogten, om het oordeel der onkundige weg te stelen, dat hy eindelyk tegen zyne plegtelyke belofte, op de zevende Vrage van het Formulier van inzegening, luidende „ Ten zevenden vraeg ik Uw, „ wanneer het gebeurde dat gy Uw ('t welk God „ verhoede) in Leer of in Leven te buiten ging, „ of gy Uw ook de Kerkelyke Censure gaerne wilt „ onderwerpen en Uw niet stellen tegen het gene, „ 't welk Uw de Kerkeraed of het algemeen Ministerium zoude opleggen".

LANDOWARDEN.

Classicale Decisie.

Voor den altegenwoordigen God en vergaderde Gemeente gedaen, en eigen handteekening der Kerkelyke Ordonnantien van onze Gemeentens dezer Nederlanden, zyne eerste Competente Rechter, zyne eigen Kerkeraed gedisabuseerd, onder voorwendzel van Protesten gevilipendeerd en gerepudieerd heeft, ten einde om deze Commissie, was het mogelyk, vrugteloos te doen uitvallen, en onverrigter zake te

 doen

LEEU-WARDEN. doen eindigen, zich zelven den weg opdelvende om zich te verklaren, te verdedigen en te zuiveren, gelyk hem zyn Kerkeraed voormaels geinponeerd had, en door zyn E. toen loffelyk gebillykt was, en een goeden grond had kunnen leggen tot deze of gene Assopiatie, dat de Predikant dienvolgens zich zelve te wyten had, dat deze en gene zagter uitspraek uit de voorhanden zynde middelen en zyne eigen Schriften heeft kunnen volgen, dierhalven oordeelen wy (dog *salva Appellatione ad Synodum*) als Classicale Gecommitteerdens eenparig in de vreeze des Heeren dat Dnus *P. L. St. Muller*, wel verdiend hadde van alle zyne Ministeriale Functien en Bedieningen, zoo in't privaet als in't publiek voor een tyd gesuspendeerd te worden; maer de Classis bewogen door Christelyke Liefde en meer onbehoedzaemheid als kwaedaerdigheid in den Predikant, ten aenzien van de Leer en handelwyze zagtmoedig beschouwende, en tyd van beraeds willende geven, in hope dat hy ernstig in zyn boezem grypen, en voor God nederknielen in yverige Gebeden, om den Geest van verligtinge, bedaertheid en bedagtzaemheid, injungeert den Predikant aen den Scriba *J. Datz* het begeerde en door den Predikant aen hem *J. Datz* beloofde Handschrift van Restitutie van eer te geven, dat hy zich ten purge zal stellen, binnen den tyd van zes weken, te rekenen van den tyd van den ontfangst dezer Decisie af, en ten dien einde in Persoon te compareren voor het Eerw. Consistorium van Amsterdam en Gecommitteerden van onze Gemeente van Deventer, specialyk door de E. Classis daer toe verzogt en gecommitteerd, gelyk hun Eerwaerdens daer toe verzogt en gecommitteerd worden mits dezen, ten langst tegens Woensdag den 31 October dezes jaers 1753, des morgens ten 10 uren in de Consistorie-kamer van onze Oude Kerk te Amsterdam, en daer van ten minsten 8 dagen van te voren kennisse te geven aen het E. Consistorie van Amsterdam, op poene van zwaerder Censure in cas van Disobedientie aen deze toegevende Classicale Decisie.

Classicale Decisie.

Ten

Ten opzigte LEEUWARDEN.

4. Van de Kerkeraed, die den Predikant thans in dezen aenkleven, dat zy aen de Dolerende wrevelig agterhouden hebben de sterke Limitatie, onder welke het presidiale Consistorium het antwoord van Dnus *Muller* op de bekende zeven Vragen bestaenbaer oordeelde, dit is, dat zy nu wisten of de Predikant nu gewoon was, zich dus in private Discoursen en publiek op den Predikstoel altoos te uiten, en daer door de eerste gelegentheid gegeven hebben, tot het nieuwe misnoegen der Dolerende, dat zy al verder niet gewaekt hebben voor de Zuiverheid der Leere; neen, maer onverschillig aengehoord de afwykende Spreek- en Predik-trant van den Predikant, daerin zich vergrypende tegen de Kerkelyke Ordonnantie, dat zy zich ook schuldig gemaekt hebben door de Circulaire Brief, in dato 26 Nov. 1752 en wederom door de Missive, in dato 4 April 1752 [zal moeten zyn 1753], aen misleiding der Luthersche Gemeente, als of ooit of ooit ergens in twyffel getrokken was, dat de Kerkeraed der Gemeente de eerste en Competente Rechter der Geschillen was, en ingevalle deze gedrukte Schriften uit den Kerkenkas mogten betaeld zyn, de Kerken-Armen daer mede onregtmatig benadeeld hebben, dat zy by de eerste inlevering der Gravamina in hunne Vergadering de zelfde Gravamina *illico* hebben van de hand gewezen, onder frivole Protesten, by voorbeeld, dat *F. Lentz* een singuliere Getuigen was, daer zy meermalen specifiek na de Gravamina van hem *F. Lentz* gevraegd hadden, en die ziende, hem *F. Lentz* de verificatie van die Gravamina met getuigen, zoo als zy hadden moeten doen, niet hadden opgelegd en geinjungeerd, dat de Gravamina duister, verward en onverstaenbaer waren, en niet waerdig om daer op te reflecteren, zonder na opheldering en uitwikkeling van dezelve te vragen, en daer op dan te vonnissen, dat zy onder voorwendzel van Protesten, zoo aen Amsterdam, Groningen, Deventer en Zwol, en hier *in loco*, het recht en de authoriteit dezer Classicale Vergadering, onverzettelyk, na alle gedane ef-

Classicale Decisie.

LEEU-WAR-DEN.

Classicale Decisie.

efforten van het reeds vergaderde Classis hebben genegeerd en geaerzeld, om dezen hunnen Competenten Rechter onder de oogen te komen, en dus den weg om tot hunne defensie te komen onverantwoordelyk hebben toegeslooten, dat zy dienvolgens en om alle deze handelingen (dog *salva Appellatione ad Synodum*) verdiend hadden van hunne Kerkelyke Bedieninge en alle Functien van dien te worden afgezet, en die gene die volgens de Constitutie van deze Gemeente (ons onbekend) de magt hebben, gequalificeerd, het Kerke bestier op zich te nemen en andere Voorstanders na het gebruik en particuliere Wetten van deze Gemeente te verkiezen, maer dat de E. Classis, de rigeur der Wetten met Christbroederlyke Liefde, (eenen Kerkelyken Rechter passende) toegevend willende temperen, den tegenwoordigen Kerkeraed injungeert, dat zy de præmature Censure van de gesuspendeerden van het Avondmael met den eersten hebben op te heffen, dat zy zich door twee Gedeputeerden behoorlyk geauthoriseerd en geinstrueerd, binnen de tyd van zes weken, te rekenen van den ontfangst van deze Decisie af, hebben te sisteren ten langst tegens Woensdag den een en dertigsten October dezes jaers 1753 des voormiddags ten 10 uren in de Consistorie-kamer van onze Oude Kerk te Amsterdam, voor het Præsidiale Consistorium en Gedeputeerde van onze Gemeente van Deventer, specialyk door deze E. Classis daer toe verzogt en gecommitteerd, gelyk zy daer toe verzogt en gecommitteerd worden mits dezen, om voor die Vergadering van wegen hun pligt, verzuim en handelingen behoorlyk te purgeren, en daer van ten allerminsten acht dagen van te voren advertentie te doen, op pœne van zwaerder Censure in cas van Disobedientie, aen deze Classicale zagtmoedige Decisie.

Gedaen en gearresteerd in onze Classicale Vergadering den 19 Sept. 1753.

(*Was geteekend*)

Jacobus Boon, V. D. M. Amst. Præses.

Wilhelm August Klepperbei n, Past. Amst

Jan

Jan Gefken, President Ouderling. LEEUWARDEN.
Jacob Muller, Past. Groninganus.
Johannes Borchhards, Ouderling.
Christoffel van Brands Holtzapfel, Past. Deventer.
Jochem Warner, Ouderling.
Andries Paeuw, Past. Zwol.
Wilhelmus Kolver, Ouderling.
Jan Hendrik Webling, Scriba.

Behalven de Aenteekeningen onder deze Classicale Decisie gesteld, waer van wy reeds gesproken hebben, heeft de Kerkeraed achter dezelve gevoegd nog zeven Artikels, zoo tot nadere wederlegging van de handelwyze der Heeren Classicalen, als tot verdediging van zyn eigen gedrag in alle omstandigheden. In deze zeven Artikelen toont de Kerkeraed aen: dat de Amsteldammers wel degelyk in den aenvang in twyfel getrokken hebben of de Kerkeraed de eerste en competente Rechter was. Dat de Heeren Clasicalen zich openbaerlyk tegenspreken, dewyl zy vooraen in hunne Decisie zeggen, dat de zaek *reeds in den Kerkeraed heeft gediend*, en echter den Kerkeraed straffen, om dat 'er die nog niet over gevonnisd heeft. Doch eens toegestaen [zegt dezelve], de zaek had in den Kerkeraed gediend, zoo konde geen Clasis echter vergaderen, om dat 'er van de Sententie des Kerkeraeds geen Appel gevallen, en tot het vergaderen van het Clasis, door den Kerkeraed geene bepaelde toestemming gegeven was. Dat over het verschil, rakende de Leere, niet heeft kunnen geappelleerd worden, om dat de Kerkeraed daer over nog niet gevonnisd had. Dat over de Censure, *F. Lentz cum sociis* opgelegd, waer van eigenlyk geappelleerd had kunnen worden, niet geappelleerd is. Dat de Heeren Clasicalen zich derhalven met deze Censure *niet alleen onregtmatig*, ge-

LEEUWAKDEN.

gemelkeerd, maer ook enorme partydigheit hebben laten blyken, door zoodanige Censure te condemneren. Dat daerenboven door Partyen by Requeft den Magiftraet verzogt zynde van den Kerkeraed en Dnus *Muller* te ordonneren hunne Proteften in te trekken, en voor de Clasficale Commisfie te compareren, doch dat Requeft vervolgens met *nihil hic* afgekomen zynde, de geheele Clasficale Vergadering niet alleen *nul*, maer ook ten uiterften *ongeoorloofd* is geweeft. Wordende het eene en andere door verfcheide aenhalingen uit *Hubers* Hedendaegfche Rechtsgeleerdheit geftaefd.

De Kerkeraed, uit de voorfz. Decifie ook bemerkt hebbende, dat zich nieuwe Klagers tegen hunnen Leeraer kwamen opdoen, namelyk de Heeren Clasficalen zelf, die in de Kerk, als Toehoorders, en dus buiten hunne gewaende qualiteit zittende, uit den Prediktrant van Dnus *Muller* redenen tot verdenking van Ketterye en Onrechtzinnigheit hadden opgevat, en zoodanige bezwaernisfen niet onverfchillig kunnende voorbygaen, befloot aen ieder Lid der Heeren Clasficalen de volgende Dagvaerding te laten afgaen:

Wel Eerwaerde, zeer geleerde Heer, veel geliefde Medebroeder in Chriftus.

ALzoo wy uit een Gefchrift, zynde eene zoogenaemde Clasficale Decifie van den 19 September 1753, door Uw Eerw. onderteekend, hebben verftaen, dat Uw Eerw. uit de Predikaetfien van onzen Eerw. Leeraer Philipp. Ludovic. Stat. Muller, gehouden op den 9 en 16 Sept. 1753, onpartydig, doch duidelyk is gebleken, „uit den *trant* „van voordrag en *fpreek-manieren* over zuivere Theo„logifche zaken, in het geheele beloop der Pre„dikaetfien, dat Dnus *Muller*, als een jong Theo-

„ lo-

LEEUWARDEN.

De Kerkeraed dagvaert de Classicale Leden om hunne Beschuldigingen nopens de Onrechtzinnigheit van Dnus Muller te bewyzen.

logant zynde, uw Eerw. voorkwam, als een Man,
„ die het Systema van onze Rechtzinnige Godge-
„ leerdheit, van tyd tot tyd by zyden gezet, en
„ zeer flaeuwe en verwarde gevoelens, niet uit
„ kwaedaerdigheit, maer uit onkunde, behouden
„ heeft van de Order des Heils, Adams Val, van
„ de Erf-zonde, van de Natuurlyke Krachten en
„ Vermogens der Ziele, van de Vrye Wille, van
„ de Rechtveerdigmakinge, van de Form en het
„ Wezen van het ware Zaligmakende Geloof, van
„ de Noodwendige Innerlyke Veranderinge van den
„ Mensch door de Wedergeboorte en Innerlyke
„ Vernieuwing en dus van den Zondenstaet, Boe-
„ te, Bekeering en Zaligmaking"; Zoo is 't, dat wy als eerste competente Rechter, volgens Kerkelyke Ordonnantien en Synodale Besluiten, ons in gemoede verpligt vindende tegen valsche Leere en Leeraers te waken, Uw Eerw. verzoeken, omme tegens Vrydag, den 26 October aenstaenden, binnen Leeuwarden, in onze Consistorie-kamer, 's voormiddaegs ten 10 uren voor ons te compareren, en tot handhaving der heilige Justitie als een eerlyk en braef Man, die zyn Woord en Handschrift gestand doet, te deponeren zoodanige specialia, uit die Predikatien van Dnus *Muller*, tot staving van eene zoo gewigtige Beschuldiginge; waer op wy verder onze judiciele ondervragingen tegen gemelden Leeraer kunnen instellen, en, overtuigd zynde, naer Kerkelyke Wetten censureren en straffen.

In verwachtinge van bescheid binnen acht dagen na den ontvangst dezes blyven wy met achtinge,

Uwe Eerwaerdens goede Vrienden,
De Kerkeraed der Luthersche Gemeente te Leeuwarden, en in deszelfs Naem,
(*is geteekend*)
J. PULS, *Scriba.*

Leeuwarden den 21 *September* 1753.

Voorts vaerdigde de Kerkeraed aen dien van Amsteldam, Deventer, Zwol en Groningen, ten zelfden dage mede een' Brief af, met ver-

LEEUWARDEN.

zoek van hunne Leeraers en Ouderlingen, die verzogt waren tegen den 26. van October in de Kerkekamer van Leeuwarden te compareren, ten einde aldaer zoodanige specialia te deponeren, als dienen kunnen tot bevestiging van zekere door hun Eerw. eigenhandig onderteekende Declaratie, tegen eenige Preken van Dnus *Muller*, vryheit te verleenen, om voor dien tyd van hunne Gemeente te mogen afzyn.

„ Wat nu hierop staet te gebeuren, [zegt „ de Leeuwardensche Kerkeraed in het slot „ van zynen tweeden Brief] zal de tyd leeren. „ Wy persisteren ten minsten onwrikbaer by „ ons Recht en Maintenu der Kerkelyke Or- „ donnantien, en hopen, dat onze veelgelief- „ de Medebroeders in Nederland, met ons „ voor het onderhouden van recht en gerech- „ tigheit, byzonder in onze Kerkelyke Socie- „ teit en Fraterniteit zullen waken, en althans „ niet toelaten, dat Dwang en Heerschzucht in „ de Kerke van Jezus Christus regeeren. Al- „ lermeest willen wy hopen, dat zich geene „ Gemeente zoo *ligtelyk zal laten overhalen* om „ te consenteren in eene handelwys, die notoir „ onrecht is, en daer van men het onrecht zoo „ *duidelyk in ziet*, gelyk onze Broeders van De- „ venter tot eens ieders verbazen hebben kun- „ nen doen volgens derzelver Advys aen Ons „ van den 4 Decemb. 1752 (*).

„ Des

(*) Dit Advys, woordelyk hier op volgende, doch ter bekortinge, door ons uitgelaten, behelst hoofdzakelyk, dat Punten van Bezwaer wegens Onrechtzinnigheit of Wangedrag van een Predikant, by een of meer Leden in een Gemeente opgevat, eerst voor den Kerkeraed, als eersten en domestiquen Rechter, moeten gebragt worden, welk overeenstemt met ons vorig Verhael, bladz. 516.

„ Des niet tegenstaende geven zy nu even- LEEUWARDEN.
„ wel zelfs hun *votum* tot een Classicale Kom-
„ missie tweemael, (want, de drie Gemeenten
„ hebben EENPARIG geadviseerd) en komen bin-
„ nen Leeuwarden, en teikenen nog daer toe
„ eene zoo zeldsame Decisie, die wederom EEN-
„ PARIG aldus opgemaekt is. Edoch wy hopen
„ van hunnent wege, dat zy het niet meer doen
„ zullen, althans vertrouwen wy, dat zy op
„ het gezigt van deze Missive tot inkeer zullen
„ komen, ten einde zich niet nog erger in het
„ net te verwarren. Ook wenschen wy van
„ ganscher herte, dat de Heeren Clasficalen aen-
„ dachtig in hunnen boezem grypen, en God
„ ernstig en vurig smeeken mogen om vergiffe-
„ nis van deze hunne zonde der lastering, der
„ ongerechtigheit en der heerschzucht. Voorts
„ hebben wy by continuatie het genoegen van
„ onze lieve Gemeente in vollen bloei te zien. De
„ Kerk is vol Toehoorderen en de Collecten ver-
„ minderen in geenen deele; ja zelfs beginnen
„ wy te merken, dat, wat de onlusten hooger
„ gerezen zyn, de welgezinde Leden liefdery-
„ ker zich aen elkanderen houden, en het mor-
„ rend hoopje kleener word. Enz.

Met dit slot des tweeden Briefs van den Kerkeraed, zouden wy ons Verhael, noopens deze wonderlyke Gebeurtenis, als reeds ver genoeg uitgeloopen, besluiten, indien een derde Geschrift, door den Eerw. *P. L. S. Muller* den 25. dezer Wynmaend te Leeuwarden gegeven, en vervolgens door den Druk gemeen gemaekt, ons niet noodzaekte onzen Lezer ook hier van bericht te geven. Uit het Opschrift van dit Stuk (*), ge-

(*) Dit Stuk is mede gedrukt te Leeuwarden by den bovengemelden Boekverkoper A. Ferwerda.

LEEU-WARDEN.

getyteld GRONDIGE en BONDIGE WEDERLEGGINGE DER *zoogenaemde* CLASSICALE DECISIE, *gestreken binnen Leeuwaarden*, *den* 19 *September* 1753, *door de Classicale Gecommitteerden van de Luthersche Gemeentens van Amsterdam, Groningen, Deventer en Zwolle* enz.. *Mitsgaders eene formele* UITDAGINGE *aen de Eerw. Heeren J. Boon en W. A. Klepperbein, Predikanten der Luthersche Gemeente te Amsterdam, om binnen zes weken als eerlyke Luiden publiek te bewyzen, waerin de gepretendeerde Onrechtzinnigheit van Dnus P. L. S. Muller in de van hun Eerw. op den* 9 *en* 16 *September* 1753 *aengehoorde Predikaetsien en voorhanden zynde gedrukte Geschriften bestae* enz.; uit dit Opschrift, zeggen wy, is klaer genoeg af te nemen, welk het voornaemste oogmerk des Eerw. Schryvers in dit stuk toe te stellen eigenlyk geweest zy, namelyk om aen te toonen, gelyk zyn Eerw. onder anderen zich uitdrukt, „ dat „ die geheele Clasficale Decisie geen kleur noch „ schyn heeft van eene rechtvaerdige Uitsprake „ en billyke Sententie, en dat ook al het gene „ zy [te weten de Clasficale Deciseurs] byzon„ der ten laste zyner Eerw. plaetsen niet dan „ een frivool Systema van onwaerheden is, en „ uit dat fondement niet anders geconsidereerd „ kan worden als eene loutere wraekzucht over „ het Affront, dat Dnus *Muller* hen in die qua„ liteit niet erkend heeft. Welk Affront zy „ hun eige Heerschzucht, en daer uit voortge„ vloeid brutael invallen in het recht der Ker„ ke en niet aen de rechtmatige Defensie van „ den Kerkeraed en Dnus *Muller* tegen zulke „ geweldenaryen te danken hebben". Enz

De onrechtmatigheit dezer Decisie breedvoeriglyk aengetoond hebbende, gaet Dnus *Muller* ver-

vervolgens over tot het eischen van bewys der Beschuldigingen van de Heeren Clasficalen.

Leeuwarden. *Dnus Muller daegt de Predikanten Boon en Klepperbein uit om opentlyk te bewyzen waer in zyne Onrechtzinnigheid bestae; enz.*

MYne andere Partyen [zegt de Leeraer] als *F. Lentz*, *H. Meyer*, *J. Datz* en die 'er verder zyn, zyn my te gering om 'er my langer mede op te houden, dien geve ik hier mede hun afscheid; ik zal my aen hun niet meer keeren; ik heb nu andere Helden aen de spille, te weten de Eerw. Heeren *Classicalen*, en van die laet ik, in de eerste plaetse, varen alle Ouderlingen; in de tweede plaetse de Predikanten van *Groningen*, *Deventer* en *Zwolle*, en keere my dus direct tot die twee groote Mannen en gryze Theologanten, de twee Amsterdamsche Predikanten, want de anderen spreken doch met hun uit eenen monde.

Dienvolgens daeg ik hier mede openlyk voor de geheele waereld uit den Eerwaerden Heer JACOBUS BOON, Predikant der Luthersche Gemeente te Amsterdam en *Præses* van het *gewaende Classis*, als mede den Eerwaerden Heer WILLEM AUGUST KLEPPERBEIN, van gelyke Predikant der Luthersche Gemeente te Amsterdam, en MEDELID van het zoogenaemde *Classis*, omme, indien zy eerlyk bloed in hunne aderen hebben, binnen den tyd van zes weken openlyk tegen my op te komen, en te *bepalen* en te *bewyzen*, waer in myne gepretendeerde Onrechtzinnigheit bestae, en *hoe*, en *door welke woorden* dezelve gebleken zy uit myne van hun Eerw. den 9 en 16 Sept. 1753 aengehoorde Predikaetsien en voor handen zynde gedrukte Geschriften, op dat ik my daer tegen openlyk voor de geheele wereld kan verdedigen, betuigende hier mede te gelyk, dat, indien zy in gebreke blyven, ik ze niet kan houden voor brave Predikanten, en dat ik in dat geval de geheele wereld tot getuigen roepe, om kennelyk te zien, dat zy my in hunne Decisie gruwelyk gelasterd en onverantwoordelyk beschuldigd, maer niets beweezen hebben, en ook niets bewyzen konden, en dat my dan in zulk geval hun stilzwygen zal zyn de uiterste satisfactie en reparatie van myne, nu door hun geschondene, Eere.

OVERTSSEL.

ZWOL.

Zwol. WY hebben hier voren (*) gezien hoe, de eerste der jongste Oegstmaend gekomen zynde, het Eerw. Classis in deze Stad vergaderde, en hoe de Gecommitteerden des Kerkeraeds aen die Eerw. Vergaderinge overleverden de Bezwaren over de Leere van Dnus *van der Os*, nevens de Stukken daer toe betreklyk. Thans lust het ons te beschouwen waerin die Bezwaren en de daertoe betreklyke Stukken bestaen. Doch, vermits wy onder deze Stukken zoodanigen vinden, welken door ons reeds zyn te boek gesteld, zullen wy, om herhalingen te myden, onzen Lezer thans alleenlyk de zulken onder de oogen brengen, die wy hem nog niet hebben medegedeeld, en voorts met den vinger aenwyzen waer hy de overigen vinden kan.

Om nu, zonder dat men iets gezegt had wegens de gelegenheid, by welke de Bezwaren voor het Classis kwamen, niet zoo aenstonds ter zaek te komen, had de Kerkeraed goedgevonden de Bezwaren, door eene Aenspraek aen het Eerw. Classis te doen voorgaen, ten einde daerin kortelyk aen te toonen welke van dezelven de bewegende oorzaken waren. Deze Aenspraek luidde dus:

WELEERWAERDE HEEREN en MEDEBROEDERS in CHRISTUS.

HEt is ulieden bekend, hoe het Dnus *van der Os*, Predikant te Zwolle, en Medelid uwer Ver-

(*) Bladz. 764.

Vergadering, van den beginne zyner Predikdienst in de Gemeente van Zwolle, gelust heeft, door zyne vreemde en verkeerde Leeringen, zoo vele Opschuddingen te maken, dat de E. Kerkeraed alle taye lankmoedigheit gebruikt hebbende, en hier door geene verandering ten goede by zyn E. hebbende kunnen te weeg brengen, eindelyk is genoodzaekt te worden, zyn E. wegens menigvuldige grieven en bezwaren, by haer bekend, voor haer te recht te stellen, en eindelyk na een ryp onderzoek van zaken, en zyne verantwoording gehoord te hebben, ingevolge de Kerken-ordre van zynen dienst en 't H. Avondmael te suspenderen.

ZWOL. *Aenspraek des Kerkeraeds aen 't Classis, by het inleveren der Nieuwe Bezwaren.*

Den E. Kerkeraed zoo verre de zaek gebragt hebbende, heeft niet gezuimd, om zoo spoedig mogelyk was, een einde van deze zaek te maken, Uw Eerw. te convoceren, ten einde van Classicaliter over de wettigheit of onwettigheit van hare gehoudene Procedure te oordeelen en decisoir te vonnissen; maer om redenen, Uw Eerws. bekend, heeft dit niet kunnen geschieden, en is deze gehoudene Procedure getermineerd door Resolutie van hunne Ed. Mog., by welke het ingenomene Advis der Leidsche Theologische Professoren, waer van een Exemplaer hier nevens gaet *sub* Lit. A. (*), in een Staten Resolutie veranderd is, die ook in zoo verre haer effect verkregen heeft, dat Dnus *van der Os* en *van Rossum* de in dit Advis geprojecteerde Artikelen op den . . . . onderteekend, en zich dus van nieuws tot het volledig leren van de Leere by onze Kerken aengenomen, en byzonder van die Stukken, waer omtrent Dnus *van der Os* wegens Onrechtzinnigheit beschuldigt en gevonnist was, door onderteekening op het allerplegtigste verpligt en verbonden hebben.

Had die Verbintenisse de gewenschte uitkomst gehad, welke men met alle recht en reden daer van zoude verwagt hebben, het ware niet te denken geweest,

(*) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 1149-1153.

Zwol. *Aenspraek des Kerkeraeds aen 't Classis, by het inleveren der Nieuwe Bezwaren.*

weest, dat hem wegens de voorgaende Procedure eenige moeite voor het E. Classis zoude gemaekt zyn. Maer ten blyke dat geene banden van onderteekening in staet zyn zyn E. te beteugelen, en dat hy onverzettelyk en hartnekkig wil voortgaen, zyn kwade Leer te dissemineren en te prediken, strekken de hier by overgegevene allerwigtigste redenen van Bezwaer, die door zyn E. gegeven zyn, zedert den tyd van zyne onderteekening.

Had den E. Kerkeraed met eenigen grond kunnen voorzien, dat dezelve met eenig goed effect, tot behoudenisse van Waerheit en Vrede, daer over van nieuw tegen zyn E. had kunnen Procederen, dezelve zou niet in gebreke gebleven zyn, van zyn E. al voor lang, inzonderheit zedert dien tyd dat hy dit heeft beginnen te eischen, daer over voor hare Vergadering op nieuw te betrekken. Maer de blaem van partydigheit door zyn E. om het te ontsnappen by de voorgaende Procedure op vele van deszelfs Leden, en inzonderheit op de drie oudste Predikanten geworpen, en wegens 't gene zedert gebeurd is, noch veel meer te werpen, heeft den E. Kerkeraed doen vaststellen, dat ze in het entameren van zulk eene nieuwe Procedure nutteloos werk doen zoude, en 'er, om tot een gewenscht einde te komen, geen andere weg voor haer open was, als middelen aen te wenden, ten einde de Judicature over deze nieuwe Bezwaren ter eerste instantie, ongepræjudicieerd het recht des E. Kerkeraeds, in het vervolg mogt overgegeven worden aen 't E. Classis van Zwol.

Gelyk den E. Kerkeraed dan dit by Requeste verzogt hebbende aen hare Kon. Hoogheit, Mevrouwe de Princesse Gouvernante, tot een gewenscht antwoord ontfangen heeft, om dit zelfde verzoek te doen aen hunne Ed. Mogenden. Waerom dezelve dit verzoek met redenen bekleed eerst gedaen hebbende aen hunne Ed. Hoog Achtb. de Heeren van de Magistraet van Zwolle, tot antwoord bekomen heeft, dat hunne Wel Ed. Hoog Achtb. tot voldoening van het zelve alles zouden doen, wat haer

haer mogelyk was, en daer na het zelve gedaen hebbende aen hunne Ed. Mog. de Staten dezer Provintie deze Resolutie hier nevens gaende, *sub Lit.* B. en genomen tot Deventer den 6 July (*), bekomen heeft.

Zwol. Aenspraek des Kerkeraeds aen 't Classis, by het inleveren der Nieuwe Bezwaren.

Het is dan om redenen van noodzakelykheit goedgekeurd by hare Kon. Hoogheit, de Wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet en hunne Ed. Mog., dat aen Uw Eerws. de judicature over deze zaek werd opgedragen, terwyl den E. Kerkeraed van ganscher herte, en met alle eerbied wenscht en bid, dat de H Geest, die een Geest des oordeels en der uitbranding is, uwer aller herten tot het uitbrengen van zulk een Vonnis bezièle, waer door en Waerheit en Vrede in de Kerke Gods bewaerd worde tot in lange dagen.

De Bezwaren hier nevens gevoegd, zyn na voorgaende Citatie van de ondergeteekenden in den Kerkeraed gebragt, en hier uit heeft den E. Kerkeraed, als wigtige redenen, waerom zy zich voor Uw. Eerws. over de Leer van Dnus *van der Os* bezwaerd, overgenomen deze navolgende, om welke de Kerkeraed hem houd en beschuldigd als zulk eenen, die na zyne gedane onderteekening de Gemeente Gods grootelyks geërgerd heeft, om dat hy niet alleen als een Remonstrant de Arminiaensche Leer aenhoudend leerd, en geleerd heeft; maer ook nu gebleken is, hartnekkig en onverzettelyk daer in te willen volharden, als hebbende dit gedaen 1, na een voorgaende Vonnis van Suspensie door den E. Kerkeraed; 2. zyne daerop gevolgde nieuwe Verbintenis door onderteekening om de Leer der Gereformeerden zuiver en volledig te prediken, en in de Bezwaren opgegevene Dwalingen te wederleggen, 3. Na zoo veel schryvens door de aenzienelykste Kerkeraden van Nederland, die zich over zyn Leer bezwaert verklaerd hebben, aen den E. Kerkeraed van Zwolle, en publyk disputeren, en schryven o-

(*) Zie deze Resolutie hier voren, bladz. 760 762.

Zwol. ver de waerheid of onwaerheit zyner verkeerde en dwalende gevoelens, welke alle hy had kunnen, en om vele redenen had moeten, maer hoewel minzaem noch onlangs daer toe in 't openbaer uitgenoodigd, niet heeft willen termineren, door eene ronde, duidelyke en volledige verklaring van zyne rechtzinnigheit. 4. Hebbende in tegendeel de suspicie op zyne onrechtzinnigheit door het uitgeven van twee Verhandelingen over 1. Cor. I. 30 en Hand. XVII. 11. in die mate verzwaerd, dat zommige ondernomen hebben, daer uit in 't openbaer zyne wanbegrippen aen te toonen, dat de geheele Classis van Schieland daer over in dit jaer een Gravamen heeft uitgeschreven en ingebragt in de Zuidhollandsche Synode, in welke ook verscheide andere Classen by derzelver Advisen hare bekommeringen over die Schriften hebben te kennen gegeven, dat by haer verder zoude gegaen zyn, zoo die Kerk-Vergadering niet was verzekerd geworden, dat *van der Os* voor zynen Kerkelyken Rechter zoude ter verantwoordinge gesteld worden, gelyk dan ook de Kerkeraed over het geschrevene in deze Verhandelingen wel degelyk nieuwe Bezwaren en Bekommeringen heeft opgevat, en die daerom nevens de Bezwaren uit zyn openbaer Prediken hier nevens ter beoordeelinge aen deze Eerw. Vergaderinge overgeeft.

Aenspraek des Kerkeraeds aen 't Classis, by het inleveren der Nieuwe Bezwaren.

Het blykt dus uit dit alles, dat hy door zyne geheele gehoudene Conduites zedert den tyd van zyne onderteekening de duidelykste blyken gegeven heeft van zyne gezindheit, om in zyne wangevoelens te willen volharden, daerom ook in de Boekzael een voorslag gedaen hebbende, om het oordeel over de nieuwe Bezwaren tegen zyn Leer over te geven aen de Vyf Faculteiten, welke (zoo dezelve geen erg in Uw Eerw. eer meer honende reden heeft) ten duidelyken blyke strekt, dat hy het oordeel schuwd van zulk een Rechter, die des noods de magt heeft om zyn E. van zynen dienst te removeren. Waerom hy ook in deze hier *sub* Lit.

Lit. C. nevensgaende Remonstrantie (*), onlangs door zyn E. ter Vergadering van hunne Ed. Mog. overgeleverd, alle schynredenen aenvoerd om 't Kerkelyk oordeel over zyn Leer te doen afwenden, en den Kerkeraed van Zwolle, immers de drie Oudste Predikanten, onder 't oog van de hoogste Overheit uitscheldende als Lasteraers, Contumacen, Inobedienten enz., duidelyk toont, hoe hy gezind is omtrent die genen, die niets anders bedoelen, als de Waerheit te behouden, en hem in zyne Dwalingen te stuiten, en wat hy doen zou, indien de Overmagt tot hem en zyn soort overneigde.

Zwol. Aenspraek des Kerkeraeds aen 't Classis, by het inleveren der Nieuwe Bezwaren.

Uit welke alle, en meer andere zaken, die wy, om dit schrift niet te verre uit te strekken, voorby gaen, te zien is, hoe nu by Uw Eerw. niet alleen in rype examinatie en deliberatie zal komen, of Dnus *van der Os* na zyne gedane Onderteekening, en dus gelyk dit beweezen zynde, wettig mag geconcludeerd worden, gedurende al den tyd van zyne bediening in deze Gemeente, dwaelleeringen heeft ingescherpt, en dus een Dwaelgeest is, maer ook of niet al het geen van tyd tot tyd voorgevallen is, en zyn gedrag daer onder gehouden niet blykt, dat hy onbuigzaem, en onverzettelyk zyne dwaelleeringen heeft vastgehouden, en of 'er wel iets anders van hem te wagten is, als dat hy, den teugel vry hebbende, wederom zal voortvaren die in te scherpen.

Dus verre de Aenspraek. Nu volgen de

BEZWAREN.

Omtrent den Godsdienst.

BEgrypt dien zoo ruim, dat hy den Godsdienst van Enoch, op welke hy nogtans ten Hemel is opgenomen, bepaeld tot drie stukken, die geen Remonstrant, Sociniaen, of Naturalist zal weigeren te onderteekenen, bladz. 3. en 35 (†) wil daerom

Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os.

(*) Zie deze Remonstrantie hier voren, bladz. 738-760.

(†) Dit beteekent hier en vervolgens de *Bladz. der* Ce-

Zwol. om Artikels der Zaligheit, waer door die genen, die buiten ons zyn, en die hy zegt in het voorname met ons eens te zyn, niet veroordeeld worden. Bl. 18. Dat het leren van Verschil- en Leer-Stukken den Godsdienst hinderlyk is. Bl. 35. Dat het disputeren over den Godsdienst ondienstig is om waerheit te leeren. Bl. 20. Dat wanneer Abraham Gods bevel in de opoffering van Izaak niet gehoorzaemd had, hy daerom juist niet zou gezondigd hebben. Bl. 4. En verklaert dat noch met sterke uitdrukkingen (ongeagt het recht Gods op den mensch) dat hy God niet zou willen dienen, indien hy hem niet wilde beloonen. Bl. 35. Ten blyk dat hy een Arminiaensche Kerk, waerin alle kunnen, zoekt op te rigten, en dat hem de bepalingen in onze Kerk tegen den zin zyn.

Nieuwe Bezwaren over de Leere van Daniel van der Os.

Omtrent God en zyne Voorzienigheit.

Stelt in God vergetelheit pag. 33. of dat God niet denkt op zyn volk. Bl. 25. En dat Hy van agteren leert en verzekerd word. Bl. 4. en 41. Spreekt zoo van Gods Voorzienigheit omtrent de Zonde, en het besluit der verwerpinge, dat met reden mag gevreest worden, dat hy die ontkent. Bl. 35. Het welk ten deele Godslasterlyk is, en ten deele tot een blyk strekt, dat hy God van het Schepzel, immers van den Vryen Wil der menschen met de Socinianen en Remonstranten afhankelyk maekt tegen onze Leere. Zond. IV. en Nederl. Belyd. Art. XII. XIII.

Oorspronkelyke Zonden en Onmagt.

Begrypende het bevel van God, Gen. II. 17. niet zoo zeer als een Wet van God, als Richter, als wel als eene waerschouwing van Hem als Vader, om zich door het eten van die Vrugt, die hy zegt vergiftigt geweest te zyn, den dood niet op den hals te halen. Bl. 10. 16. 19. 38. Begrypt hy het zien der naektheit, en de schrik, en vreeze der eerste Voorouderen, als een zonderling en natuurlyk

Getuigenissen, zoo als zy in 't oorspronkelyke zyn, welken wy vervolgens aanwyzen zullen.

lyk uitwerksel van de Zonde zelve. Bl. 16. 38. En gelyk hy dus door den dood, Gen. II. 17. verstaet den dood des lichaems, stelt hy ook als een gevolg en straffe van Adams Zonde in hem, en zyne nakomelingen den dood des lichaems, en de tydelyke rampen opgeteld, die in aenzien van de Ziele bestaen in eene afscheidinge van Gods gunste. Bl. 19. (Dus in een straffe van gemis) uit haer natuur, en dus in aenzien van de godloozen eeuwig is, gelyk hy met ronde woorden leert. Bl. 18. En daerom stelt, dat de Opstanding der Dooden is, een werk van Gods Genade, in Christus, buiten welke Adam eeuwig in den tydelyken dood zou hebben moeten blyven. Bl. 10. 16. 19. Verdoemende God niemant om Adams Zonde. Bl. 19, Welk alles het gevoelen is der Remonstranten, byzonder van Episcopius. Zie *Burman. Synops.* P. I. L. II. Cap. III.

Zwaer. *Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os.*

En wat belangt de inklevende Erfzonde, die begrypt hy als een klat, door de Zonde van Adam aengewreven, en stelt die alleen in het lichaem. Bl. 39. Gelyk de Remonstranten, die stellen in een helling tot het gene het Vleesch aengenaem is, welke uit het temperament des Lichaems haer oorspronk heeft, niet gelyk de Gereformeerden in eene kwade hebbelykheit enz. of *dat men van nature geneigd is* Zond. 3. Vr. 5. En dus tegen de Belyd. Art. XIV. Dordsche Regels III. en IV. Hoofdst. Verwerp. der Dwalingen Art. I. en III. Waerom dan ook *de volstrekte* of *ganschelyke onmagt van den mensch ten goede* ontkend word. Wanneer men stelt, dat 'er Godvrucht is in iemand, zonder kennis van Gods Woord, en een voorvereischte is, om daermede verwaerdigt te worden. Bl. 19. Verklaert Joh. VI. 45. dat men eerst een Leerling des Vaders zyn moet, voor en aleer men vatbaer is voor Jesus hemelsche Lessen. Bl. 39. Zegt, dat Christus den Mensch verlost van de straffe der Zonde door zyn dood, en NB. van de Heerschappy der Zonde door zyn Leer. Bl. 4. Dat iemand door de gehoorzaemheit van Christus kan Verzoening van

zy-

ZWOL. zyne Zonden hebben, zonder dat hem den Godsdienst door zyne Apostelen gepredikt is. Bl. 22. Dat de Mensch gemakkelyk en volkomentlyk Gods Wet kan volbrengen. Bl. 4. en 22. Het welk alles geleerd word met de Bestryders van Gods Genade tegen onzen Catechis. Zond. III. Belyd. Art. XIV. Dordsche Regels Cap. III. en IV. Verw. der Dwalingen Art. V. en VII.

Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus. van der Os.

Voldoening, Borggerechtigheit en Voorsprake van den Heiland.

Leid Christus Zielangsten in Gethsemané af niet uit het dragen van den Toorn Gods, enz. maer uit een vooruitgezigt van zyn Lichaems lyden; stelt dus niets in Christus Lyden, waer door hy de Ziele van de zynen van den Toorn Gods enz. verlost, alzoo hy zegt, dat Christus als de andere Martelaers met vreugde in den dood is gegaen, want dat zoo zynde, heeft hy den Toorn Gods enz. ook niet buiten Gethsemané gedragen, en niet meer geleden als een Martelaer. Bl. 7. 10. 11. 28. 29. 40. 41. En dat noch onwillig, biddende den Vader om daervan verlost te worden. Ibid. En zich als een zwak Mensch aenbevelende aen de Voorbidding van zyne Discipelen. Ibid. Gelyk dan ook Christus als een Rechtvaerdige naeuwlyks zalig word. Bl. 30. En men ook in den dood der Apostelen, het Leven, en in hunne Wonden genezing ontvangt. Bl. 27. en 33. Waerom hy zyne Discipelen belydende voor zynen hemelschen Vader, door hem geleerd word voor haer te bidden, ten goede voor haer te spreken, en zyn best te doen by zynen Vader. Bl. 26. en 33. Terwyl hy toch het werk en recht van den Middelaer in zyne Verklaring van de Moederbelofte, bepaelt tot de Opwekking uit den tydelyken dood, om welke reden hy, zynes bedunkens, by uitstek gezegt word den Satan den kop te vermorzelen, het welk evenwel de Godvruchtigen ook doen, wanneer zy het jok der heerschappye des Satans afschudden, bl. 3. 15. 18. 34. En by hem de wereld zalig te maken, Joh. XII.

XII. 47. is Vergeving der Zonden, en het Eeuwig Leven te verkondigen. Bl. 19. Waerom dan ook de godvruchtigen voor Christus Komst, Verhooring zogten in den naem van Abraham, en andere godvruchtige Vaders, en God onze Gebeden niet verhoort, ten zy wy het 'er by hem na gemaekt hebben. Bl. 12. en 20. En volgens hem begint Christen Hogepriester-Amt eerst boven in den Hemel, wanneer hy zegt, Jesus is door zyn Vernedering volmaekt geworden in de gehoorzaemheit aen zynen Vader, en daer door waerdig gerekent; om tot onzen Hogenpriester by den Vader gesteld te worden, om voor ons te bidden. Bl. 10. Leerende dit ten deele met de Socinianen, ten deele met de Papisten en Remonstranten, die de volkomenheit van Christus Voldoening wederspreken tegen onze aengenomene Leer, in den Catechism. Zond. XVI. Vrag. 44. XI. 30. en in de Nederl. Belyd. Art. XXI.

Zwoll. Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os.

Omtrent de Rechtvaerdiging.

Speelt met het woord, en verstaet daer door de volmaking van het gebouw onzer Zaligheit, en de toevoeging onzer Zaligheit. Bl. 19. Beschryft dezelve zonder eenige melding van het recht van Christus, deszelfs toerekening en het recht ten Leven, als een Vergevinge der Zonden, en de herstellinge in Gods gunste, om te hebben de hope des Eeuwigen Levens. Bl. 1. en 21. Stelt, dat het Geloove inkomt in de Rechtvaerdiging, als een voorvereischte, zoo als het in zich heeft de zaden van Deugd en Godvrugt, ja in de betragtinge van goede Werken reeds werkzaem is. Bl. 1. 2. 4. 18. 21. 43. 44. Dat de werken, die Paulus van de Rechtvaerdiging des Zondaers voor God, in den Brief aen den Romeinen en Galaten uitsluit, zyn de werken der Ceremoniele Wet, maer geenszins de werken des Deugds, of der Morele Wet. Bl. 2. 18. 21. Waerom dan gezegd word, dat de stipste gehoorzaemheit aen Gods bevelen, de eenigste Wet is ter verkryginge van het Eeuwige Leven, bl. 4.

En

ZWOL. *Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os.*

En dat God geen stip van de Zonden vergeeft aen den Mensch, ten zy hy zich vooraf bekeerd. Jes. I. 16--18. Hand. II. 29. Bl. 4. 43. 44. Dat men door zyne eige geregtigheit, en niet die van een ander moet behouden worden. Bl. 34. 27. Dat Deugd en Godvrugt voor den Mensch een bron is van alle heil in de Goddelyke Vierschaer. Bl. 13. 18. En biddende, aen de onderhouding van uwe Geboden is ons veel gelegen, want dat is ons de oorzake van tydelyke en eeuwige Zaligheit, bl. 21. Dat men door mededeelzaemheit aen de armen de Eeuwige Zaligheit kan verkrygen. Bl. 14. 12.

Bezwaren uit de gedrukte Verhandelingen van Dnus van der Os, uit 1 Cor. I. 30. *en* Hand. XVII. 11.

I. Zyne beschryving van de Verkiezing bl. 7. komt overeen met den 1. Artikel der Remonstranten, Limborg. Th. Chr. L. IV. C. I. Sect. V. en stryd met de bepaling der Dordsche Synode, over den 1. Artikel Can. VII. IX. en X. mitsgaders de Verwerp. der Dwalingen over dat Hoofdst. Num. I.

II. Dat hy het zyn in Christus verklaerd hebbende, door in hem te gelooven, en door dat geloof met hem vereenigd, hem ingelyft, en in hem geworteld te zyn, om aen te wyzen dat dit *uit God* is, alleen aenvoert, dat hy het Evangelie heeft doen prediken aen menschen, die Christus noch niet regt kenden. Bl. 10. Waer door verzaekt word de Leere der eeuwige Verkiezinge in Christus, als de Borge, enz. Hoofd van alle de Uitverkorenen, als waer uit 't dadelyk inzyn in Christus, door een waeragtig en levendig Geloof, en dus de Rechtvaerdigmaking aenneming tot Kinderen, enz. voortvloeit. Tegen de Besluiten der Dordsche Synode over den Eersten Artik. Can. VII. En over den 2. Art. Can. VII. en VIII. mitsgaders den 3. en 4. Artikel Can. X. XI.

III. Dat Christus ons tot wysheit word, dewyl hy de Kennisse Gods, den menschen door zyn Leer en Prediking heeft medegedeeld. Bl. 12. Zonder dat hy eenige melding doet van de almagtige,

on-

onwederstaenlyke, zielverlichtende, en hartveranderende werking des H. Geestes, die wel met de kragt des Woords gevoegd is, doch daer van onderscheiden is, tegen het oordeel der Dordsche Synode, over den 3. en 4. Art. der Remonstranten, Can. XI. en XII. mitsgaders de Verwerp. der Dwal. aldaer, Num. 7. en 8.

Zwol. Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os.

IV. Zyn Verklaring van de hoedanigheit van Christus Voldoening, die hy aenmerkt als iets dat tusschen komen moeste, als God den Zondaer in zyne gunste zoude aennemen, waer door zyn gezag opgehouden en gehandhaeft word; en niet als een preciese betaling voor onze Schuld en Vloek, of volkome genoegdoening aen de Goddelyke Gerechtigheit, in onze plaetze, wegens de Borgtogt, die hy voor ons op zich genomen had, dat uit die draeiende Bewoording, bl. 15. 16. niet kan verstaen worden, zyn Leer te zyn, dus hy hier stryd met de Nederl. Confessie Art. XX. en XXI. Catech. Vrag. 34. en het oordeel der Dordsche Synode over den 2. Art. der Remonstr. Can. II. en III.

V. Dat de Gehoorzaemheit, die Christus in zyn Leven, en 't ondergaen van zyn smertelyk Lyden geoeffend heeft, Gode zoo aengenaem en voldoende geweest is, dat hy van God verheven is tot een Hoogenpriester na Melchizedeks Ordening. Bl. 16. 't welk is het bekende Sociniaensche Hoogepriesterdom van zyne verhooging beginnende.

VI. Dat tot onze Rechtvaerdigmakinge door de gehoorzaemheit van Christus, vereischt word van onzen kant een levendig Geloof, waer in de zaden van Deugd en Heiligheit leggen, en het geen dadelyk verzeld gaet met Berouw over de Zonden, Vernedering voor God, en een oprecht voornemen om zich te beteren, het welk het middel is, waer door de gehoorzaemheit van Christus ons ten nutte word, en dat God de Vergiffenis van Zonden aen niemant schenkt zonder de gezindheit, om zich waerachtig tot God te bekeeren, bl. 17. het welke de Paepsche Leer is der Rechtvaerdigma-

ZWOL. making, en te gelyk de Remonstrantsche, en stry- dig met de Gereformeerde, welke duidelyk zegt, dat wy door het Geloove gerechtvaerdigd worden, ook eer wy goede Werken doen; Nederl. Belyd. Art. XXIV. dat alleen de genoegdoenende Gerechtigheit en Heiligheit van Christus myne Gerechtigheit voor God is, schoon ik dezelve niet anders als door 't Geloove aeneemen, en my toeeigenen kan. Catech. Vr. 56.

Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os.

VII. Wat aengaet zyne Predikaetsie over Hand: XVII. 11. daer leert men, bl. 29. het oogmerk zelf van de Christelyke Synode, en ook dat 't geen in 't jaer 18 en 19 van de vorige Eeuwe te Dordrecht is gehouden, is geenszins geweest om die regels, die zy opgesteld hebben, zoo tot altoosdurende en onverbrekelyke regels van ons *Geloof* te maken, dat zy ze het onderzoek der nakomelingen onttrokken, maer die mannen hebben hunne Verklaringen opgegeven, als die hun de beste schenen, op dat zoo God ons t'eeniger tyd met grooter licht bestraelde, en het geen beter was *ontdekten*, wy het vorige zouden laten varen, en het betere kiezen. Welk zeggen hy met alle de aenteekeningen, bl. 2. 29–32. daer by gedaen niet goed maekt, het welk hy schryft tegen het oogmerk der Dordsche Vaderen, die in hunne Leerregels zoo onzeker niet spreken, maer in hun gemoed ten duidelykstèn zyn overreed geweest, dat de bepalingen omtrent de Leer, die zy opgeven, geheel uit Gods Woord ontleend waren. En offschoon zy het onderzoek hunner Leer geenszins afkeuren, maer in tegendeel elk Gereformeerde daer toe verpligt is, zoo is dat evenwel niet met 't einde en oogmerk, in de voorsz. woorden opgegeven, maer tot dat einde, op dat een iegelyk by zich zelven door beproeving dezer Leerregelen aen den Woorde Gods van derzelver grondige waerheit te overvloediger mag worden verzekerd, en het onmogelyk is, dat men door verkryging van grooter licht, omtrent deze dingen iets beters zoude gevoelen, ten ware men een nieuwen Bybel kreeg, die onzen

By-

Bybel tegenspraak. Strekkende aldus dit schryven van Dnus *van der Os*, tot een blyk, dat gelyk hy zelfs niet staet in 't Geloof der Leere door de Dordsche Vaderen opgegeven, hy ook door dit in de wereld te schryven, geene zwarigheit maekt, maer dit veel eer schynt te zoeken, dat ook anderen omtrent deze Leer twyffelmoedig gemaekt, en aen 't wankelen geholpen worden. Einde.

ZWOL. *Nieuwe Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os.*

(*Onder stond*)

Aldus gedaen in onze Kerkeraeds-Vergadering, gehouden te Zwolle, den 31 July 1753.

(*lager stond*)

JACOBUS DOITSMA, *Syn. p. t. Præses.*
DANIEL DE GIMMER, *Syned. p. t. Scriba.*

Hier op laten wy nu eene Kopy der Getuigenissen, tot de voorgaende Bezwaren betrekkelyk, volgen:

Getuigenis van Dnus J. Doitsma.

Bladz. 1 (*). IK ondergesz. Dnus *van der Os* den 17. van de maend October 1752 over den 23 Zondag van den Heidelbergschen Catechismus horende prediken, hebbe deze navolgende Poincten opgemerkt, dewelke ik te zamen in haer verband beschouwende, met de Formulieren van Eenigheid onzer Gereformeerde Kerke niet wete over een te brengen.

Voor eerst. Dat de Rechtvaerdigmakinge bestaet in de Vergeving der Zonden, en de herstelling in Gods gunst, om te hebben de hope des Eeuwigen Levens.

Ten tweeden. Dat wanneer de mensch gerechtvaerdigt wordt, hy dan ten minsten reeds de zaden van Deugd en Heiligmakinge bezit, alle gevende hier toe het exempel van den bekeerden Moordenaer, welke wel nog geen goede Werken ge-

(*) Deze is hier en vervolgens de aenwyzing der Bladzyden in 't oorspronkelyke, op welken in de Bezwaren, hier voor bladz. 943-951. te vinden, dikwils gewezen word.

ZWOL. gedaen hadt, maer nogtans reeds de zaden van Deugd en Heiligmakinge bezat, toen hy Vergeving van Zonden ontfing.

Getuigenis van Dnus J. Dotsma.

Ten derden. Dat wanneer Paulus *Rom.* 4. zegt, *'t is God die den godloozen rechtvaerdigt*, 'er Godgeleerden zyn, die het dus opvatten, dat de mensch, als hy gerechtvaerdigt wordt voor God, nog eenen godlooze is; doch zyn E. oordeelde deze bevatting verkeert te zyn; daer was, zeide hy, dan al iets goeds in hem, wyl dit anders zou stryden tegen Exod. XXIII. 1. Daer God zegt, *Ik zal den Godloozen geenszins rechtvaerdigen.* En dus moest dit worden verstaen op dezelve wyze als het zeggen van den Heiland, *de Tollenaers en Hoeren zullen u voorgaen in 't Koningryk der Hemelen*, niet die als dan zoo waren, maer die te voren dusdanig waren geweest.

Ten Vierden. Dat zyn Eerw. zullende tot nader uitbreiding van dit Leerstuk overgaan, in plaets van 't Antwoord op de 60. Vrage te verklaren en adstrueren, zeide, 't zal niet noodig zyn dit Antwoord van stuk tot stuk te verklaren:

Daer zyn twee zaken, daer 't alles op aenkomt: *Voor eerst* welke de grond zy. *Ten tweeden* welke het middel zy der Rechtvaerdigmakinge. De grond was het Bloed en de Gehoorzaemheit van Christus, of gelyk hy verder met andere woorden zeide, *al wat hy gedaen en geleden heeft ten onzen nutte.* Sprekende zyn E. geen enkel woord van 't recht of de gerechtigheid des Heilands, daer door verworven, noch ook van de toerekening, waer door God de Vader de gerechtigheid van Christus, als de Borge der Uitverkorene Zondaers na zyn rechtvaerdig en genadig oordeel overbrengt op der zelve rekening, even of die Zondaer zelve alle gerechtigheid volkomen hadde volbragt.

Bladz. 2.

Ten vyfden. Het middel, zeide zyn E. *was het Geloove.* Doch onderzoekende welk een Geloove, merkte zyn E. aen, dat het was een levendig, maer geen dood Geloove, zulk een, namentlyk 't

geen

geen in betragting van goede Werken reeds werkzaem was. Brengende tot bewys by de stile van Jacobus *Jac. II.* daer de Apostel zegt, dat men niet alleen uit den Geloove, maer ook uit de Werken gerechtvaerdigt word. En dringende deze stelling ook hier mede aen, dat dit Geloove Christus niet alleen als Priester, maer ook als Profeet en Koning aennam.

Zwol.

Getuigenis van Dom. J. Doitsma.

Dit nu in diervoegen hebbende ter nedergesteld, maakte hy zich een tegenwerping uit *Rom.* III. 28. daer den Apostel zegt, *wy besluiten dan enz.* Doch loste dezelve in dezer voege op, dat men wel in acht moest nemen, van welken Wet Paulus aldaer sprak, namelyk van de Wet van Moses, en om zyn zeggen te bevestigen, beriep hy zich op *Rom.* II. *De Heidenen die de Wet niet hebben, enz.* voegende daerby, nu welken Wet was dat? immers de Wet van Moses. Als ook uit *Rom.* IV. Abraham was niet gerechtvaerdigd uit *de Besnydenis.* Nu waer behoorde die toe? tot de Wet van Moses, zeide zyn E. en besloot aldus, dat Paulus alhier uitsloot dezelve werken, die by *Jes.* I. 11-14. worden afgekeurt. Dit Geloove nu noemde zyn E. niet alleen het middel, maer ook een *conditio sine qua non,* waer door wy worden gerechtvaerdigt.

Dat ik ondergesch. dit in allen dezen zakelyk en in veele Perioden dus woordelyk uit zyn Eerw. mont op dien tyd gehoord hebbe, getuige ik by dezen, en ben bereid, zulks gerequireerd wordende, het zelve op 't plegtigste te bevestigen.

(*Was onderteekend*)

JACOBUS DOITSMA, *Eccles. Zwol.*

Dit myn getuigenis, zoude ik, zoo 't mogt worden gerequireerd, door nog een Getuigen, des noots te noemen, kunnen gestaeft krygen, inzonderheid ten opzichte van 't eerste poinct, en 't laetste.

Bladz. 3. VErklare ik ondergesch. behalven myn ingeleverd Bezwaer in den Kerkeraed den 7 December 1752. de navolgende genoteer-

ZWOL. teerde Bezwaren over de Leere van Dnus *van der Os*, zedert zyne onderteekeninge van de bekende Vredes-Artikelen, te hebben, en welke op requisitie van den E. Kerkeraed ingeve.

Getuigenis van Dnus W. van Zutphen.

I. Op den 14 January 1752 Vrydag Avond in de Groote Kerk

A Nam zyn E. op zynen Text Gen. V. 24. tot een Inleiding, Gen. III. 15. Deze belofte

a Maekte zyn E. betrekkelyk op Eva, en hare Nakomelingen.

b Stelde het wezen van die belofte in het afwerpen van het juk der heerschappye des Satans.

c En zeide, dat men dezelve in den nadrukkelykſten zin had bewaerheid gezien in Chriſtus, wanneer hy zich zelve, by zyne Opſtandinge van den Dood hadde vrygemaekt, als door welke vrymakinge hy te niete gedaen hadt, den genen die 't geweld des doods hadde, dat is den Duivel.

B Het Hooftſommier van de ganſche Verklaringe der Textwoorden, kwam daerop neêr, dat de zonderlinge Deugd en Godvrugt van Henog, by God was geweeſt de beweegreden, waerom hy hem, ſchoon een ſterflyk Menſch, zonder den Dood te laten zien, zoo uitnemend verheerlykt hadt, en dat tot eene voorbereidinge van de aenſtaende Verheerlyking der Kinderen Gods: NB. zonder in die ganſche Predikatie een eenig woord van de Borggerechtigheid van den Meſſias, of van Henogs Geloove in den Meſſias te melden.

a Zyn E. gebruikte onder andere ook deze ſpreekwyze, heeft de Godzaligheid zoo groote kragt, dat ze God kan bewegen, om een ſterflyk Menſch zonder hem den Dood te doen zien, op te nemen in de Zalige Heerlykheid? Wat moeſten wy dan niet ſtaen naer Deugd en Godvrugt! En verſcheide diergelyke uitdrukkingen, die in de zaek daerop uitkwamen, dat God Henog om zyn uitſtekenden godzaligen Wandel zoo zeer verheerlykt hadde.

b Wy-

b Wyders ftelde zyn E. dat de Godsdienft van de Aertsvaderen beftaen hadde in deze drie ftukken, ZWOL.

א In eene gehoorzaminge aen Gods bevelen. *Getuigenis van*

ב In een vertrouwen op de Goddelyke hulpe in alle zwarigheden. *Dnus W.*

ג In eene dankbare erkenteniffe aen den Heere voor zyne ontfangene zegeningen. *van Zutphen.*

Bladz. 4. II. Op den 16 January 1752. Zondag Namiddag in de Groote Kerk hadt zyn Eerw. by de Verhandeling van de laetfte Bede deze twee notable paffagien:

A Dat de reden, waerom God den Menfch ten goede verzogt, was, om des te kragtiger overtuigt te worden, van de innige gefteldheid van 's Menfchen harte, dat is, zeide zyn E. om te weten wat 'er in 's Menfchen harte is.

B Dat wanneer Abraham Gods bevel in de opoffering van Izaak niet gehoorzaemt hadt, hy daerom juift niet zoude gezondigt hebben.

III. Op den 26 November 1752. Zondag Namid dag in de Groote Kerk, Predikende over den 32 Zondag,

A Gebruikte zyn E. in de Vooraffpraek, ter gelegenheid van eenen fterken aendrang op de betragtinge van goede Werken, en dus tot een beweegreden, om den Menfch tot eene vlytige beieveringe van Deugd en Heiligmakinge aen te zetten, deze eigene uitdrukkinge dat *de ftipte gehoorzaemheid aen Gods bevelen, de eenigfte weg was ter verkryginge van het Eeuwig Leven.*

B Had zyn E. in de Verklaringe, de navolgende Stellingen,

a Dat Godt geen ftip van de Zonden aen den Menfch vergaf, ten zy hy zich vooraf bekeerde. NB. Dit zeide zyn E. met herhalinge en met deze eige bewoordingen: *God vergeeft geen ftip, geen ftip van de Zonden aen den Menfch, ten zy hy zich vooraf bekeert.* En voerde tot bewys aen *Jef.* I. 16–18. en *Hand.* II. 19.

b Dat de Menfch gerechtvaerdigt word uit de Wer-

Zwol. ken, en niet alleenlyk uit het Geloove, volgens het zeggen van Jacobus; dat is, zeide zyn E. (ziende op 's Menschen Rechtvaerdiging in de Goddelyke Vierschaer) uit het Geloove, levendig door goede werken. En verklaerde dit dus, dat hy gerechtvaerdigt wordt uit zulk een Geloof, waerin reeds de zaden des Deugds en der Heiligheid zyn, en dat werkzaem is in de dadelyke betragtinge van goede Werken.

Getuigenis van Dnus W. van Zutphen.

c Dat Christus den Mensch verlost van de Straffe der Zonden door zyn Dood, en NB. van de heerschappye der Zonden door zyne Leere.

c Was de Toepassinge gedeeltelyk ingerigt, om den Toehoorder van het inwendig vertrouwen op Christus en zyne Verdiensten af te trekken, alsof daer geen grond van troost en behoudenisse in was te vinden; daer kwamen de gezegdens op neêr, zeggende by tegenstellinge, maer dit is een vasten grond en sterkte, de Vreeze des Heeren.

IV. Op den 24 Juny 1753. Zondag Namiddag in de Groote Kerk, verklarende de vyfde Bede, stelde zyn Eerw.

A Een Mensch kan de gansche Wet van God gemakkelyk volbrengen.

B Terwyl God krachten genade genoeg overig heeft, en die aen een Mensch ter volbrenginge van de gansche Wet schenken wil, wanneer hy Hem daerom maer ernstig aenroept.

V. Tot adstructie van myn Kerkelyk ingegeven Bezwaer, over de beruchte Predikatie van Dnus *van der Os*, uit *Hand.* XVII. 11. (*) levere ik by dezen aen den Kerkeraed over, die gedrukte Leerreden, met myne gedrukte opening, en geve mits dezen aen den zelven Kerkeraed te kennen, dat ik in staet ben, om, behalven de daerin genoemde Heeren *Louis* en *Cappenberg*, Pag. 2 de aengetrokke en bedoelde Getuigen Pag. 41 onder aen en Pag. 42. boven aen, tot stavinge van het daer gepasseerde,

(*) Zie dit *Bezwaer* hier voren door ons geboekt, bladz. 127-129.

de, op de requisitie van het Eerw. Classis van Zwolle op te geven. *Zwolle.*

Actum Zwolle den 25 July 1753.

(*onder stont*)

W. VAN ZUTPHEN.

Bladz. 6. PRedikatie van Dnus *van der Os*, den 4 Maert 1753. des Agtermiddaegs in de Broerekerk. Tekst. *Mat.* XXVI 36-46. *Getuigenis van Iz. Hamilton, Huisvr. van J. Smit.*

Vooraffpraek genomen uit *Neb.* V. dat hy door sterke roepinge en tranen geoffert heeft, en verhoort is uit de vreeze, gaf te kennen, zyn benaeuwtheid en vreeze, die Jesus gehadt heeft tegen zyn aenstaende Lyden, die hem die nare klagten dede uitboezemen, dat hy uitriep, myn Ziel is geheel bedroeft tot 'er dood toe. Gelyk in dezen Agtermiddag zal gehoort worden

De Inleiding genomen van de Grieken, die toevloeiden tot zyne Leer, waer uit hy besloot zyn aenstaende Lyden, om dat eerst het Evangelie aen de Joden, en daerna aen de Heidenen moest verkondigd worden, daer uit maekte Jesus het besluit op, dat den tyd van zyn Dood nakende was, waerom hy uitberst in deze woorden: Nu is myn Ziel ontroerd, en wat zal ik zeggen, Vader verlost my uit deze ure, Jesus wilde zeggen, Vader verlost my, dat het Lyden des Doods op my niet kome, ontheft myn van dat zware Lyden dat my nakende is, indien het wezen kan, maer echter met onderwerping aen de wil van zyn Vader.

Verklaring van den Tekst.

Zoo vondt hem Jesus ook in den Hof Gethsemané, Hy hadt met zyn Discipelen het Pascha, die Vreugde- en Liefde-Maeltyd, gehouden nu ging hy met haer in een eenzame plaetse, daer hy meermalen gewoon was te gaen, die ook Judas wel wist, niet gelyk voormaels om de lagen van zyne vyanden te ontgaen, want hy ging zyne vyanden te gemoete, maer om te bidden. Zyn elf Discipelen nam hy met zich, acht liet hy aen den ingang van den Hof, drie nam hy verder met hem

ZWOL. in den Hof, om twee redenen, *voor eerst*; om dat die drie ooggetuigen geweest waren van zyn Verheerlyking op den Berg; nu moesten zy ook aenschouwers zyn van zyn bitteren angst en droefheid.

Getuigenis van Iz. Hamilton, Huisvr. van J. Smit.

Ten tweeden, om hem aen te moedigen in deze zyne bittere droefheid, want als iemand in nare en angstvallige omstandigheden is, heeft hy gaern van zyn beste Vrienden by zich, dat die hem nog eenige verkwikkinge en troost toebrengen. Zoo ging 't ook met Jesus. Zy hadden betuigt, dat zy konden met dien Doop gedoopt worden, zy zouden ook eerlang aen de Marteldood worden opgegeven, zy waren ook meer gesterkt dan de andere Discipelen, want zy waren zyn geliefden die overal by hem waren.

Bladz. 7.

De Tekst zegt, hy begon droevig en zeer beangst te worden, zeggende, myn ziel is geheel bedroeft tot 'er dood toe. Zyn E. vraegde, of deze benaeuwtheid ontstont uit een tegenwoordig of toekomend kwaed? Door zyn E. beantwoord, dat 'er verschil was onder de oude en latere Godsgeleerden. *De oude Godsgeleerden* waren van gevoelen van een aenstaende kwaed, door zyn E. gestaeft, met de woorden van den Tekst, *Laet deze Drinkbeker van my voorby gaen.* Zy was naderende, bevestigt met *Klaegl.* IV. *vs.* 21. Gy Dochter Edoms, den Beker zal ook tot u komen. Verder aengevoert het gezegde van Jesus tegen de Zonen van Sebedeus, kunt gy dien Drinkbeker drinken, dien ik zal drinken? daer de Marteldood door verstaen wierd. Verder aengevoert *Heb.* V. 17. Doch dit gevoelen hebben *de latere Godgeleerden* al lange verlaten. Zyn E. maekte een zwarigheid, of Jesus dan minder geweest was als de Martelaren, die met vreugde na de Brandstapels gegaen zyn? Door zyn E. opgelost, dat men niet wist, wat angst en benaeuwtheid zy gehad hadden in de Gevangenis toen haer den dood is bekend gemaekt, Jesus heeft ook maer eens zoo een bitteren angst uitgestaen. *Latere Godsgeleerden* ook meenen, dat men hier moet denken om een Ziellyden, zy meenen dat de Vorst der duisternisse met zyn magt op hem kwam aenvallen; zy meenen dat God

God als een vertoornd Richter de pylen van zyne Gramschap op hem afschoot. Zy meenen het verlaten van zyn Vrienden. Doch zyn E. zeide, dat de Vorst der Duisternisse tegen hem was uitgekomen, vond men *Mat.* IV. daer hy met hem gestreden had. Dat God geen vertoornd Richter was, bleek uit de Aenspraek van het Gebed van Jesus, hy sprak hem niet aen als een vertorent Richter, maer als zyn Vader, zeggende, *myn Vader*, enz. Jesus wil zeggen, u zyn alle dingen mogelyk, want volgens zyn wysheid wist God middelen genoeg uit te denken, volgens zyn Almagt om het daer te stellen, dat hy zyn eigen Zoon aen zoo een bitteren Dood zou overgeven, maer of het Gods wil en welbehagen wel was? daerom onderwierp hy zich aen de wille van zynen Vader, *niet mynen wille*, als of Jesus zeide, gelyk ik zoude willen, *maar uwen wille geschieden. Laet dezen Drinkbeker van my voorby gaen.* Hy wil zeggen, laet ik in 't Lyden niet komen, onthef, verlost, bevryt my van dat zware Lyden, of Jesus kan ook gezien hebben op die droefheid en angst waer in hy zich bevont.

Zwol. *Getuigenis van Iz. Hamilton, Huisvr. van J. Smit.* *Bladz.* 8.

Dit bovenstaende heb ik uit den mond van Dnus *van der Os* gehoort, en t'huis gekomen zynde, opgetekend, in zyn verband en samenhang opgestelt, om my niet schuldig te maken, dat ik het uit zyn verband gerukt hebbe; en geve zulks op vorderinge van den Kerkeraed over.

(*Onder stont*)

Zwol den 25 *July* 1753. IZABELLA HAMELTON, Huisvrouw van *Jan Smit.*

Bladz. 10. *Getuigenis van E. Stelploeg.*

DE onderschreven getuigt deze volgende zaken van Dnus *van der Os*, op den Predikstoel gehoord te hebben, en geeft dezelve ter Requisitie van den E. Kerkeraed.

Den 14 January 1752. Dnus *van der Os*, predikende in de Groote Kerk, uit *Gen.* V. *Enog wandelde met Godt*, enz. zeide zyn E. Enog is door zynen Godzaligen wandel, zonder te sterven, in de Heerlykheid opgenomen, de voortreffelyke Deug-

Zwol. den van Enog heeft God zoo waerdig gerekent, dat hy dezelve met dien loon heeft willen bekroonen. Zoo strekte Enog tot een voorbeeld, dat 'er al vroeg Menschen zyn gevonden geworden, die dat juk, dat de Duivel op hunne schouders gelegt hadden, manmoedig hebben afgeworpen, en den Dood niet gezien hebben.

Getuigenis van E. Stelvloeg.

Den 6 February in de Broerekerk, uit *Gen.* II. 15–25. de Boom der Kennisse des Goeds en des Kwaeds, word zoo genaemt, om dat in de Vrugt van dien Boom een vergiftig Sap was, waer door het Lichaem van Adam is verdorven geworden.

Vs. 16 en 17. Dit heeft men niet zoo zeer aen te merken, als een bevel van God, als een Souvereinen Heer van Adam, neen, maer als een raed van een vriend, als of God zeide, Adam *wacht u wel*, dat gy van dien Boom niet eet, want het verderf van uw Lichaem zou 'er op volgen, de Dood is 'er in! Ten dage als gy daervan eet zult gy den Dood sterven. Dat is de Lichamelyke Dood. De Vraeg is, of Adam ook de eeuwigen Dood zou gestorven zyn? ik antwoorde, indien God met zyne genade niet tusschen beiden kwam, ja; want 't is de Genade Gods, dat onze Lichamen eens uit den Dood zullen opgewekt worden.

Den 13 February in de Broerekerk, *Mat.* XXVI. Jesus is door zyne diepe vernederinge volmaekt geworden in de gehoorzaemheid aen zynen Vader, en daer door waerdig gerekent om tot onzen Hoogenpriester by den Vader gestelt te worden om voor ons te bidden.

Dat Jesus de drie Discipelen mede nam, was niet zoo zeer om getuigen te zyn, als wel dat Jesus in dezen toestand hulpe, troost en versterkinge hebben mogte, dat zy hem met hunne Gebeden te hulpe mogten komen. De reden van de groote benaeuwtheid van Jesus in den Hof, zeide zyn E., word van zommigen gestelt in een vooruitgezichte van een toekomend kwaed, en dus in een levendig beseffen van zyn aennaderende Kruisdood. Anderen stellen de reden van deze angsten in een tegenwoor-

woordigkwaed, dat God'zyn vriendelyk aengezichte Zwor. van hem verbergde, hy nu gevoelde den toorn Gods, en ondervond het gene de Verdoemden in de Helle ondervinden, daer by de aenvegtingen des Satans, die hem niet als een Engel des Lichts, maer als een Satan hebbe aengevogten, zoo dat hier nu zoude vervuld zyn, *Gen.* III. 15. *Getuigenis van E. Stelploeg.*

Zyn E. maekte zig een tegenwerping omtrent het eerste gevoelen, dat men Jezus dus minder moed toeschreef als aen de Martelaren, en beantwoordde het aldus: Het is ons wel aengeteekend hoe zig de Martelaers gedragen hebben in de uitvoering van de Doodvonnissen, maer 't is ons niet aengeteekend wat zy ondervonden, en hoe zy zig gedragen hebben in dat uur en op dat oogenblik, als zy nog in de Gevankenissen waren, en hun het Doodvonnis wierd aengezegt. Verder bevestigt uit Jezus eigen Bede, laet dezen Drinkbeker van my voorby gaen. Ergo zy was naderende uit het Antwoord van Jezus aen de Zonen van Sebedeus, alwaer door den Drinkbeker niet anders dan de Marteldood verstaen word. *Bladz.* 11.

1753. Den 4 Maert, zyn E. predikende in de zelfde Kerk over den zelfden text, Nu is myn Ziele ontroert. Jezus wil zeggen, Vader verlost my dat het Lyden des Doods over my niet kome, ontheft my van dat zware Lyden, dat my nakende is, indien het wezen kan, maer echter met onderwerpinge aen den wil van zynen Vader.

De reden, waerom Jezus in den Hof zoo benaeuwt was, stelde zyn E. op de zelfde wyze voor als in het voorleden jaer, en bevestigde dezelve daerenboven nog uit Klaegl. IV. daer van Edom gezegt word, de Beker zal ook tot u komen, zy was dan toen nog niet gekomen; en uit Heb. V, 17. en met het Antwoord van Jezus aen de Zonen van Sebedeus. Doch dit gevoelen, zeide zyn E. hebben de latere Godgeleerden al lange verlaten, die God nu ook aenmerkten als Richter op Jesus vertoornt, maer uit het Gebed van Jezus bewees zyn E., dat Jezus

zyn

Zwol. zyn Vader niet als vertoornt Richter aenmerkte, maer hem aenspreekt en noemt Vader.

(*Geteekend*)

ELIAS STELPLOEG.

Getuigenis van A. van Det. *Bladz.* 14. IK ondergeschreven van de Gecommitteerden des E. Kerkeraeds van Zwolle geroepen zyndé om Getuigenisse der Waerheit te geven, rakende de Bezwaernissen van Dnus *van der Os*, getuige dit navolgende zyn E. op den Predikstoel te hebben hooren voorstellen.

Den 28 May predikte zyn E. in de Bethlehemsche Kerk over Luc. XVIII. 1-8. waerin zyn E zeide, dat de Godvruchtige Joden onder de Belofte hare Gebeden verhoort wierden om de geloovige Vaderen, als Abraham, Izaak en Jacob, maer met de Komste van de Christus, dat voornamer Persoon was, wierden de Gebeden des te meer verhoort

Den 23 July predikte zyn E. in de Bethlehemsche Kerk over Luc. XVI. 1-12. waer in zyn E. zeide, dat onder de talenten, die God den Mensch gaf, ook voornamelyk waren zyne tydelyke Goederen, aen welker wel of kwalyk gebruik de Zaligheid of Verdoemenis van afhing, 't welk zyn E. verscheide malen herhaelde. Verder drong zyn E. de Mededeelzaemheid aen de Armen met zonderlinge drangredenen aen, te weten, dat men door mede te deelen aen de Armen, de ingewanden van Gods medelyden over ons kon ontsteken, en Gods weldadigheit kon bekomen, zoo dat ons nooit ontbrak; ten tweeden, dat men door overvloedig mede te deelen aen de Armen, te eerder Vergeving van zyne Zonden erlange.

(*Onder stond*)

Zwolle den 25 *July* 1753. ALBERTUS VAN DET.

Bladz. 13. DEze volgende Stellingen hebbe ik Dnus *van der Os* op den Predikstoel hooren voorstellen:

Voor

Voor eerst. Op den 9 January 1752. predikte zyn E. in de Groote Kerk over Job XXXI. 29-31. In de Inleiding stelde zyn E. de Gelukzaligheid van een Mensch, die Deugd en Godvrugt betragt, voor dat zulks voor hem was een Bron van alle Heil voor de Goddelyke Vierschaer, op deze wyze, maer een Rechtvaerdige (in tegenstellinge van een Godloozen, die schrikken in zyn Ziele hadde, zoo dat hy dien Dag des algemeenen Oordeels niet dan met vervaernisse durfde afwagten) maer een Rechtvaerdige, die de Wet Gods volmaekt hadde onderhouden, en die zig niet bewust was van eenige zware overtredinge, die kon die Dag met vrymoedigheit afwagten.

ZWOL. *Getuigenis van D. Sluiter.*

Ten tweeden. Den 24 dito predikte zyn E. in de Groote Kerk uit *Hand.* VIII. 25-35. Daer verstont zyn E. door den Geest des Heeren in 't 39 vers dien zelfden Engel daer in het 26 vers van gesproken was, en dus een geschapen Engel; wyders leide zyn E. tot een grond waerom dat de Menschen met de Verkondiging van Jezus en zyn Evangelie moesten verwaerdigt worden hunne Godvrugtigheid, en zoo weer in het tegendeel, terwyl dat de Apostelen naer 't Oosten, Westen, Zuiden en Noorden gezonden waren, om al die Godvrugtigen, die 'er waren, het Evangelium te verkondigen; zyn Eerw. stelde ook, dat dat veel Volks, dat God in de Stad Corinthen hadde, waerom dat Paulus tot dezer plaetse moeste blyven om het Evangelie te verkondigen, doe al Godvrugtigen waren. En de reden waerom dat vele Volken het Evangelie niet verkondigt wierden dat was, om dat aldaer geen Godvrugtigen gevonden wierden.

Ten derden. Den 18 Juny predikte zyn E. in de Bethlehemsche Kerk over 1 Cor. I. 30. waer in zyn E. het verband van den Apostel beredeneerde, zeide, dat hier het eenvoudig Evangelie gesteld wierd tegen over de Leerwyze der Griekſche Philosophen. als ook tegen den Godsdienst der Joden, van vs 20 tot 22, hebbende de Grieken veel op met de welsprekendheit en twist-redeneerkunde, om daer door

Zwoll. door de Menschen tot bekeeringe te brengen, en de Joden met de geschrevene Wetten van Mozes, en te gelyk de mondelyke overleveringen van Mozes op den Berg ontfangen. Zyn E. maekte zig een tegenwerping, hoe dit te begrypen was, dat den Apostel zig zoo verzette tegen de Welsprekendheid der Griekshe Wysgeeren, daer de Profeten oudstyds zoo vele verhevene dingen met zoo veel welsprekendheit hadden voortgebragt, en nu het eenvoudig Evangelie boven het een en het ander verheften; 't welk zyn E. beantwoorde, dat doe God van agteren zag, dat die dingen (te weten van Mozes en de Profeten) niet in staet waren om de Menschen te bekeeren, zoo gebruikte God dit zyn eenvoudig Evangelie, door eenvoudige en flegte Menschen gepredikt, en dit was het onderscheid tusschen het O. en N. Testament. Verder in die zelfde Preek aengaende de onderwerpen der Verkondiging van het Evangelium, heeft zyn E. byna op de zelfde wyze geredeneert als in de Predikatie van den 24 January over Hand. VIII. stellende wederom dat dat veel Volks, dat God had in de Stad Corinthen, daer wy Hand. XVIII. van lezen, alvoren eer Paulus haer het Evangelie verkondigde, Godvrugtige waren, terwyl haer God toe al zyn Volk noemde.

Getuigenis van D. Sluiter.

Bladz. 14.

Ten vierden: Den 23 July predikte zyn E. in de Bethleh. Kerk over Luc. XVI. 1-12. waer in zyn E. zeide:

1. Dat onder de talenten, die Godt den Mensch gaf, ook voornamelyk waren zyne tydelyke Goederen, aen welkers wel of kwalyk gebruik, de Zaligheit of Verdoemenis van afhing, 't welk zyn E. verscheide malen herhaelde. Verder droeg zyn E. de Medeelzaemheid aen de Armen met zonderlinge drangredenen aen, te weten dat men door mede te deelen aen de Armen de ingewanden van Gods medelyden over ons kon ontsteken, en Gods weldadigheid kon bekomen, zoo dat ons nooit ontbrak.

2. Dat men door overvloedig mede te deelen aen de

de Armen te eerder Vergeving van zyn Zonden kon erlangen, en dien Vloek, welke door onregtvaerdigheid over onze Bezitting gekomen was (zynde zyn E. van oordeel, dat byna alle Bezitting der tydelyke Goederen onrechtvaerdig is) konde wegnemen; zyn E. vervreemde zig zeer dat de Ryken zoo traeg tot mededeelzaemheit waren, want, zeide hy, zy konnen 'er de eeuwige Zaligheid door verkrygen, dat ik zoo spreke. Om nu zulks te bewyzen, zoo haalde zyn E. verscheide plaetzen uit de H. Schrift aen (onzes bedunkens zulks niet bewyzende; terwyl ik vast denke dat zulks uit de gansche H. Schrift niet te toonen is) nam zyn E. toevlugt tot de Apocrife Boeken, Tobias IV. 7-12. 't welk van zyn E. wierd aengetogen en voorgelezen. Zwolsche Getuigenis van D. Sluiter.

Ten vyfden. Op den 20 Mai 1753 moetende zyn E. des achtermiddaegs in de Groote Kerk prediken op den 47 Zondag de 122 Vrage en Antwoord van den Catechismus, in welke Predikatie zyn E. zeer geveinsdelyk handelde, terwyl hy wel de Vrage en Antwoord voorlas, maer dezelve in de geheele Predikatie niet eens aenroerde, veel min verklaerde, maer dat nog erger is, uitdrukkelyk tegensprak; want daer den Onderwyzer vraegt, welk is de eerste Bede? en in de volgende, welk is de tweede Bede? enz. en in 't Antwoord duidelyk te kennen geeft dat het Bidswyze voorkomt, zoo leerde zyn E. dat de drie eerste Betuigingen in het Gebed des Heeren, geen Beden zyn, maer alleen Lofspraken, die van den Mensch gedaen moeten worden om te kennen te geven, dat hy niet zoekt zyn eer, zyn heerschappy, zyn kragt, maer alleen Gods Eer, enz. Lofspraken, die doorgaens van de Godvrugtigen gedaen wierden (Ps. CXVI. 1.) om daer door NB. des te eerder en te beter Verhooringe van hunne Gebeden te verkrygen. Men vergelykt hier mede 't geen zyn E. stelde in de zelfde Predikatie tot aendrang der recommandatie der Armen, dat God zig schikte na de gedraging van den Mensch.

Deze bovenstaende zaken getuige ik ondergeschreven uit de mond van zyn E. (boven genoemt) gehoort

Zwol. hoort te hebben, en geve dezelve op Citatie van de Gecommitteerden uit den E. Kerkeraed in haer Eerw. handen.

(*Geteekend*),

DIRK SLUITER.

Getuigenis van H. Wynkes.

Bladz. 15. GEtuigenis van eenige Leerstellingen, die ik Dnus *van der Os* van den Predikstoel heb hooren zeggen, met deze of diergelyke woorden in substantie:

Den 14 January 1752. Groote Kerk. Zyn E. predikende over Gen. V. 24. had tot Inleidinge Cap. III. 15. zyn E. zeide, de Duivel had de Mensch onder de Zonde gebragt en verleit, meende nu 't geweld des Doods over alle Menschen te hebben; Neen, zegt God, Satan, zoo zal 't niet gaen, ik zal Vyandschap zetten tusschen u en tusschen deze Vrouwe, tusschen uwen Zade en tusschen haren Zade, enz. Dit Zaed der Vrouwe waren hare Nakomelingen, haer Godvrugtig Zaed, die haer schouderen onder de Zonde niet willen bukken, gelyk als Enoch, die onder de Zonde niet wilde zyn, en daerom den Dood niet heeft ondergaen. De Overwinning des Doods is wel voornamelyk geschied door Jezus Christus, Hebr. II. 14. Zyn E. stelde, dat de lange Levens der Vaderen tot zyn oorzaek had, haer matig, sober en arbeidzame Levenswyze.

Den 19 January 1752. Groote Kerk. Zyn E. tekst was 1 Joh. V. 18. uit den t'samenhang sprekende van Zonde tot de Dood en niet tot de Dood; zyn E. verstaet de Lichamelyke Dood, dan zou een Gebed des Rechtvaerdigen zekerlyk zoo veel vermogen, dat de Zieke weer gezond wierd, maer had hy gezondigt tot den Dood, dat is, zeide zyn E. als hy zoo veel gezondigt heeft, dat God hem den Dood waerdig oordeelt, dan moet hy sterven.

Den 6 February 1752. Broerekerk. Zyn E. tekst was Gen. II. 15-31. Inleiding, zyn E. zeide, men moest kennis hebben van die God en zyne Volmaektheden, die men zou liefhebben en dienen, hy

zei-

zeide, als hy God als straf, wreet, vertoornt te zyn geloofde, hoe kan ik hem dan lief hebben? Hy zeide verder, indien ik de minste schuld van de Zonde by God zoude konnen stellen, zoo kan ik hem niet lief hebben; ten derden, zal ik God lief hebben en dienen, ik moet tot myn troost gelooven Gods Voorzienigheid, dat Hy myn Deugt en Godsvrugt weet. ZWOL. *Getuigenis van H. Wynkes.*

Bladz. 16. Zyn E. sprak van den Boom des Levens, hy verstond niet *Een*, maer een geheele soort; de natuurlyke en eenvoudige reden der Benaming was, dat in die Vrugt was de Bewaring, Dekking en Bezorging van 't natuurlyke Leven, en bleek na den Val uit die woorden, op dat de Mensch zyne hand niet uitsteke en ete, en leve in Eeuwigheid, by gevolg een natuurlyke kragt tot het Leven.

De Boom der Kennisse des Goeds en des Kwaeds, verstond zyn E. niet een in soort, maer een geheele soort te zyn, de reden der Benaming was om dat natuurlyk in die Vrugt was een fenynig Verderf en Vergif voor het natuurlyke Leven van den Mensch, tot zyn Verderf van Bloed en Sappen, dat hem den Dood aenbragt, en dat bleek aenstonds dat ze daer gevoel van kregen van dat Verderf, want zy voelden door de Koude dat zy Naekt waren. Nu hadde God haer verboden van dien Boom te eten, wel als Wetgever, maer *byzonder* als liefhebbend Vader haer vermaend om niet van die Vrugt te eten, want het zal u schadelyk en doodelyk zyn. Gelyk een Vader zyn Kind uit liefde voor schade en verderf waerschouwt. Hy zeide men kon het oogmerk van een Souverein in zyn Wetgeving niet beter ontdekken, als wanneer Straffe over een Overtreder wierd uitgevoert, Adam had nu gezondigt, om zyne Vrouw te believen van die Vrugt gegeten, men zag nu ook zyn Sententie Gen. III. 17-19. men mogt nu zeggen, Adam heeft ook de Eeuwige Dood verdient; hy zou ook onder den Dood gebleven zyn, maer de Opstandinge is een Genade-geschenk Gods door Christus. Sprekende over Gen. II. 19. zeide

ZWOL. zyn E. God wilde de schranderheid en wysheid van Adam beproeven in de Naemgeving der Schepzelen; dit was ook Gods oogmerk vs. 22. in de Naemgeeving der Vrouwe. Ook zeide hy, wonderlyk was het te begrypen dat uit een Ribbe van de Man de Vrouwe gebouwt was. Maer, zeide hy, het is ook zoo als men uit de kindse jaren tot eenig begrip komt, men ziet een konstig werk, men zegt, hoe kunnen dat Menschen handen maken?

Getuigenis van H. Wynkes.

Dit op de Citatie van den E. Kerkeraed ingelevert, nogmaels getuige ik de minste partydigheit tegen de Persoon van Dnus *van der Os* niet te hebben, maer van herte zyn Eerw. heil te wenschen.

(*Geteekend*)

Zwol den 25 *July* 1753. HARMEN WYNKES.

Getuigenis van H. Buiaenkool.

Bladz. 17. ATteftere en verklare ik ondergeschreven op de requisitie van den E. Kerkeraed van Zwol, zyn Wel Eerw. Dnus *van der Os* op den Predikstoel te hebben hooren voorstellen deze navolgende Stellingen:

Den 15 December Text Luc. XIII. 23-25. dat Paulus Rom. VII. 7. niet anders voor heeft als te beschryven een natuurlyk Mensch in zyn tegenstand tegen de Deugd, en gekleeftheid aen de Zonde, dit bleek hem uit vers 22. Ik heb een Vermaken in de Wet Gods na den inwendigen Mensch. Dat de voortgaende in de Zonde gevaer loopen, dat God over haer een *besluit* zou nemen, om haer te verharden.

Dat de Jongeling Matth. XIX. wel een opregte begeerte hadde gehad om een Discipel van Jezus te worden, doch door zyne gierigheid wierd te rugge gehouden.

Bladz. 18. Den 19 dito Belydenis Predikatie, badt zyn E. Heere leert ons u kennen in Jezus Christus en den waren weg des Levens, die buiten God zyn en leven, die leven in veel verdriet, zy zien niet als den Dood voor oogen, zy wandelen als in een schaduwe des Doods, en haer uiteinde is, man dood, paerd dood, al dood.

De Artikelen ter Zaligheit nodig, zyn niet wel te bepalen, stelt men ze te veel, men maekt zig schuldig aen liefdeloos veroordeelen van die buiten ons zyn, en in den grond der Zaligheid met ons eens gevoelen.

Zwol. *Getuigenis van H. Buizenkool.*

In de twaelf Artikelen des Geloofs daer belyden wy te gelooven in God den Vader, alzoo word God genaemd, om dat hy is den Oorsprong en Voortbrenger van Hemel en Aerde; en 't is het zelve met het gene wy 'er byvoegen, den Almagtigen Schepper des Hemels en der Aerde, (als ook) ik zegge Geest, Hebr. I. 14. Geest staet over tegen Vlees, maer nooit Geest tegen Lichaem; zoo dat de Engelen ook hare Lichamen hebben, waerin zy verschenen zyn, want daer zyn Hemelsche en daer zyn Aerdsche Lichamen, 1 Cor. XV. 40.

De Vergeving der Zonden of de Rechtvaerdigmaking, dat het zelfde is, ontfangt niemand als die gelooft en zig bekeert, en is niet alleen uit den Geloove, maer ook uit de Werken, gelyk Jacobus spreekt, waer tegen Paulus niet stryd, want die fluit alleen uit de Werken der Besnydenis en Wettige Werken.

Den 25 dito text Luc. II. 1–7. de Komste van Christus in de Waereld was toen meer als ooit te voren noodzakelyk, om dat doe de Wereld zoo op het punt van haer ondergang stond.

1752. Den 9 January, text Job XXXI. 29-31. Gelukkig is een Godvrugtig Mensch, die de Deugd en de Godzaligheit betragt heeft, dat is hem een Bron van alle heil voor Gods Vierschaer, zal 't hem grond van vrymoedigheid zyn de Wet te hebben betragt, en vry te zyn van groove overtredingen.

Den 14 dito, text Gen. V. 24. de Inleiding Gen. III. 15. zyn E. zeide, God belooft hierom Eva een herte te zullen geven, om zig met hare Kinderen van het jok des Satans te ontdoen, en dat die Belofte behelsde een toezegging van de herstellinge van alle Menschen. Doch de vervulling byzonder in Christus, die den Duivel den Kop zoude vermorselen, het welke door Christus geschied was, door

ZWOL. hem zelven uit den Dood weder op te richten en door de zynen weder op te wekken, ten laetsten dage nog vervult zou worden.

Getuigenis van H. Buizenkool. Dat Mozes oogmerk was te toonen dat Enochs godvrugtigen Wandel God zoo zeer had behaegt, en te gelyk bewogen om Enoch te vergelden met zulk een geluk, dat hy zonder den Dood te zien ten Hemel wierd opgenomen.

Den 18 dito, text 1 Joh. V. 18. zyn E zeide, dat in Jezus als de Christus, Gods Zoon te gelooven en de Broeders lief te hebben, een en het zelfde was, dat de Zonde tot de Dood vers 16. vergeleeken met Jacob. V. 14. was een Lichamelyke Krankheid tot den tydelyken Dood, en wanneer men zag dat zulk een Krankheid doodelyk was of onherstelbaer was, moest men daerom niet bidden, immers men kon het niet met dat vertrouwen doen, dat God zulk een zekerlyk zoude herstellen.

Bladz. 19. Den 23 dito, text Hand. VIII. 26-35. dat men door den Geest vers 29 en 30 gemelt, dien Engel des Heeren moest verstaen vers 26 genaemd, en zyn E zeide in de Verklaring op dat vers, dat het een geschapen Engel was.

Als ook God wilde tot zyns Zoons heerlykheid, dat de Godvrugtigen Jezus zouden ter Zaligheid kennen, en heeft daerom zyn Dienstknegten de Apostelen uitgezonden om over de geheele Wereld Jezus en het Evangelium te prediken, op dat de Godvrugtigen hier van kennis zouden krygen, waerom ook Paulus door den Geest belet wierd in Asie te vertoeven, maer moest oversteken na Macedonien, om dat daer meer Godvrugtigen waren, gelyk de Heere tot Paulus te Corinthen zelf spreekt, Hand. XVIII. 10. Want ik hebbe veel Volk in deze Stad.

Als nog hoe komt 't dat op vele plaetsen het Evangelie niet verkondigt word? Het is om dat daer geen Godvrugtigen zyn.

Den 30 dito, text Joh. XII. 44. op vers 46 zeide zyn E in Jezus te gelooven is zyne Leere aen nemen, op vers 47 de Wereld Zalig te maken, dat

is

is de Vergeving der Zonden en het Eeuwige Leven verkondigen. **ZWOL.**

Den 6 February text Gen. II. 15. Den Boom of 't Geboomte des Levens word zoo genaemd, om dat daer in zulk een Levenskragt was tot bewaring van 't natuurlyk Leven der Menschen, en dat God daerom Adam na de Zonde van dien Boom weerde, op dat hy zyn Leven niet zou versterken, Gen. III. 22. wedersprekende te gelyk die Geleerden, welke van dien Boom een Sacrament des Eeuwigen Levens maekten. *Getuigenis' van H. Buizenkool.*

En dat de Verboden Boom een Boom der Kennisse des Goeds en des Kwaeds genaemd wierd, om dat in deszelfs Vrugt een vergiftig Sap was om 's Menschen Leven te verderven, en dat God in dezelve te verbieden niet zoo zeer was aen te merken als een Souverein Wetgever, maer als een teerhartigen Vader, die zyn Kinderen afried 't geen haer schadelyk was. Dat de Dood aen Adam, op de Zonde bedreigt, alleen is de lichamelyke en tydelyke Dood, om dat God na de overtreding dezelve over Adam niet verder geëxtendeerd heeft Gen. III. 16-19. De Eeuwige Dood zou Adam ook ondergaen hebben, want gestorven zynde, en zyn Ziel van zyn Lichaem gescheiden zynde, zou hy niet als na den lichame Dood blyven, en na de Ziel van Gods gunst gescheiden zyn.

De Opstandinge der Dooden is een Werk van Gods genade in Christus. Zyn E. zeide ook God verdoemt niemand om Adams Zonde.

Den 27 dito, text Luc. XXII. 60-62. de noodzakelykheit der Boetvaerdigheit zynde aengewezen, maekte zyn E. een tegenwerping of de verbetering des Levens niet voldoende was? en 't antwoord was, Neen, want daer door word de voorgaende Zonde niet weg genomen, om de Vergeving der voorgaende Zonden by God te verwerven, is de Boetvaerdigheit volstrekt noodzakelyk.

Den 3 April, text 1 Cor. XV. 17-20. Het tweede stuk van onze Rechtvaerdigmakinge voor God, was de volmaking van het Gebouw onzer Zaligheid

Zwol. heit en de toevoeging der Zaligheit zelve.

Getuige-nis van H. Buizenkool.

Bladz. 20. Als ook dat Christus, doordien hy tegen de Heidenen en Saduceeuwen de Opstanding der Dooden leerde en aendrong, van Paulus gezegt wierd het Leven en de Onsterfelykheid te hebben aen het licht gebragt, 2 Tim. I. 10.

Den 9 dito, text Hebr. X. 23-25. wanneer door sommigen dezen Brief geschreven was, zy zouden 'er deze Vermaning niet ingevoegt hebben van wegens hare afkeerigheit van Deugt en goede Werken. Christus voorzeide uit het geen hy reeds in zyne Apostelen zag, de verheffing van den eenen Dienstknegt boven den anderen. Dat Paulus hier spreekt van den Dag des laetsten Oordeels, waer van de Apostelen doorgaens in hare Schriften spreken, als die nog by haer Leeftyd stond te komen, en dat uit het vertoeven derzelve de Wereldsche Menschen gelegenheit namen, om der Christenen hope te bespotten, 2 Pet. III. Doch Petrus schryft dit toe aen Gods lankmoedigheit over haer, dat is, zeide zyn E., God wilde eerst het Evangelie over de geheele Wereld doen prediken.

Den 21 May, text Hand. II. 1-4. Dat het oogmerk Gods in de Uitstorting des H. Geestes was, om de Apostelen in staet te stellen om de Wereld kragtdadig te bekeeren. Dat het doen van ware Wonderwerken nu alzoo wel als in dien tyd door de Apostelen mogelyk, noodzakelyk, en van God in zyn Woord beloofd is, Marc. XVI. 16-18.

Den 28 dito, text Luc. XVIII. 1-8. Dat de Godvrugtigen voor Christus Komste hare Gebeden gronden op Gods Verbond, dat is, zeide zyn E., zy zogten de verhooringe in den naem Abrahams en andere Godvrugtige Vaderen, om wiens wille God haer ook dikwils verhoord heeft; dat God onze Gebeden niet verhoorde om dat wy niet Godvrugtig waren, want, zeide zyn E., God verhoord onze Gebeden niet, ten zy wy het 'er by Hem na gemaekt hebben.

Den 1 Juny, text Matth. XII. 14-21. Door den Zone des Menschen, vers 8. gemelt, verstond zyn

E.

E. een iegelyk Mensch, vergeleken met Marc. II. 28. Dat wy door Mededeelzaemheit Gods ingewanden konden raken en Hem bewegen tot barmhertigheit tegen ons, om ook ten dage, als ons ontbreken mogt, met vertrouwen alles van Hem te verwagten. Dat Jezus uit nederigheit was weg gegaen, de gelegenheit tot disputeren ontwykende, als ondienstig om de Waerheit te leeren, willende liever dat schandael achter zyn rug hooren; ziet hy trekt stillekens af, en weigert zich te verantwoorden.

ZWOL.

Getuigenis van H. Buizenkool.

Den 4 dito, over Zondag 10. zyn E. bewees wel de Waerheit der Goddelyke Voorzienigheit, doch waer in die gelegen was, leerde hy ons niet. In 't recommanderen der Armen, waerom zoudet gy door al te groote gekleefdheit aen den onrechtvaerdigen Mammon de gunst van God moeten missen? Geeft liever al uw goed aen den Armen, dan kunt gy vertrouwen dat God voor u zal zyn.

Bladz. 21. Den 11 dito, tekst Deut. VI. 6. in het Voorgebed, aan de onderhouding van uwe Geboden Heere, is ons veel gelegen, want dat is ons de eenigste oorzaek van onze tydelyke en eeuwige Gelukzaligheid, als ook, de Mensch wast op in de Zonden, zoo hy door geen oorzaken van buiten wordt verbetert. Zyn E. zeide, als God Gen. XVIII. 19. zegt, want ik hebbe hem gekent, dat dit beteekend, ik ben 'er door hem te beproeven van verzekerd. En Matth. XIX. 14. Want der zulken is het Koningryk der Hemelen, dat is, zy zyn 'er bekwaemst toe, om door my te worden onderwezen tot myne Onderdanen.

Den 9 July, text Joh. XXIV. 15. Dat de rampen der Vromen haer stof tot blydschap zyn, om dat ze haer God als Vader toezend, en daerom zeide zyn E. hoe grooter hier het lyden is, hoe grooter de heerlykheit hier na.

Den 23 dito, text Luc. XVI. 1-12. Zyn E. drong de Mededeelzaemheit met singuliere drang-redenen aen: 1. Dat men daer door Gods medelyden over ons kon ontsteken en zyn weldadigheit kon bekomen, dat ons nooit ontbrak. 2. Dat de Vloek, die

Zwol. door onrechtvaerdigheit op onze goederen lag, wierd weg genomen, en wy te eerder vergeving der Zonden verkregen. 3. Ja zeide zyn E., zy kunnen 'er de eeuwige Zaligheit voor verkrygen, dat ik zoo spreeke; om dit te bewyzen trok hy verscheide texten aen die niet veel sloten, maer uit de Apocrife Boeken Tobia IV. 7-12. sloot beter en wierd voorgelezen.

Getuigenis van H. Buizenkool.

Den 16 dito, text 1 Cor. I. 30. zyn E. begon met deze Stelling, des Menschen hoogste goed bestaet in wel te leven en getroost te sterven.

Den 17 Septemb. Zond. 25. zyn E. stelde en defendeerde deze Stellingen:

1. Dat de Rechtvaerdigheit Rom. I. 17. was 't gene God van ons eischt te betragten, namentlyk de gehoorzaemheit des Geloofs.

2. Dat het tweede deel der Rechtvaerdigmakinge was de herstellinge des Zondaers in de hope des eeuwigen Levens.

3. Dat in de Rechtvaerdigmakinge des Zondaers voor God het Geloove gaet voor de Rechtvaerdigmakinge, en dat zoo als het insluit en begrypt de Deugd of goede Werken. Zyn E. maekte zig een tegenwerping uit Rom. III. 28. waerop hy antwoorde dat Paulus in den Brief aen de Romeinen en Galaters zoo moest verstaen worden, dat hy wel de werken van Mozes Wet en de werken der Besnydenis uitsloot, maer geenzins die der Deugden of redelyke Wet.

4. Dat het Geloove aldus begrepen in de Rechtvaerdigmakinge des Zondaers voor God inkwam als een voorvereiste Conditio *sine qua non*, zeide zyn E.

Nog een tegenwerping uit Rom. IV. 5. die de Godlooze rechtvaerdigt, het antwoord was, dat de Mensch daer beschreven wierd, zoo als hy is voor zyne Rechtvaerdigmaking, maer niet als hy gerechtvaerdigt wordt, dat het God van wegen zyne heiligheit onbetamelyk zyn zoude een Godloozen te rechtvaerdigen, volgens zyn eigen Woord, Exod. XXIII. 7.

Bladz.

Bladz. 22. 1753. Den 27 May, text Hebr. VI. 11, 12. De volle verzekerdheit der hope, waer van de text spreekt, was een volkomen bewustheit dat men hope had, en behoorlyke kennis van 't gene men hoopte.

Zwol. Getuigenis van H. Buizenkool.

Den 24 Juny, Zond. 51. God is geen hard Heer dat hy 't onmogelyke zou gebieden aen den Mensch, want zyn Geboden zyn niet zwaer, de Mensch kan ze gemakkelyk en volkomentlyk volbrengen, en dit zegge ik, om dat God zulk een genade met zyn beveelen doet gepaert gaen, en schenkt aen den Mensch, zeide zyn E.

Dit hebbe ik zoo gehoord en getrouw verhaelt, en ben bereid 't zelve, als 't de zaek vereischt, nader te staven.

(*Geteekend*)

HENDRIK BUISENKOOL.

Zyn E. zeide ook, wy zouden ons hebben moeten te vrede houden, indien God door de gehoorzaemheid van Christus onze Zonden had verzoent en ons voor de Straffe der Zonde bevrydt; maer nu laet hy ons door zyne Apostelen ook nog de ware Godsdienst prediken, door welkers beoeffening wy kunnen komen tot het toppunt der Heerlykheit en Zaligheit; op die wyze als boven.

(*Onder stond weder*)

HEND. BUISENKOOL.

Bladz. 23. OP het citeren van de E. Kerkeraed van Zwolle, heb ik niet willen of kunnen nalaten, dit navolgende over te geven, terwyl ik 't den mont en van den Predikstoel van Dnus *Antoni van der Os* gehoort hebbe.

Getuigenis van H. Denekamp.

1752. Groote Kerk. Palm-Zondag. gepredikt uit Joh. XIX. komende tot bewys van de Woorden uit het Profetis woort, geen been en zal aen hem gebroken worden, daer toe Ps. XXXIV. doorgelopen en doe gezegt, dat het op alle rechtvaerdigen zag, en zoo de Heere Jesus by uitnementheit een rechtvaerdige was, zoo was dat ook

ZWOL. in hem vervult, maer nu zoude iemand kunnen zeggen, zoo iemand zyn Beenen eens mogte breken, of men hem daer door dan voor geen rechtvaerdige en buiten de gunste Gods moeste houden? Ik antwoorde, Neen, myn Toehoorders, maer daer door zoude dan blyken, dat hy de Heere door groote Zonden vertoornt hadde.

Getuigenis van H. Dene kamp.

Groote Kerk. Den 27 April gepredikt uit Joh. XI. komende tot vers 25. zeggende dat Jesus de oorzaek was van de Opstandinge en 't Leven, die in my geloooft zal leven, alwaer hy ook gestorven, dat was, zeide zyn E., dat de Heere Jesus machtig was om iemand uit den dood op te wekken, en dat hy daer mede niet behoefde te wagten tot de laetste Opstandinge, maer dat hy dat konde doen wanneer hy wilde, ja alle oogenblik, en daerom moeste men niet al te droevig zyn, wanneer goede Vrienden of Nabestaenden kwamen te sterven, maer dat men den Heere dan moeste bidden, dat hy machtig was om die uit den dood te verwekken.

Bladz. 24. Komende tot vers 26. En een iegelyk die leeft en in my geloooft zal niet sterven in der eeuwigheid; dat zeide zyn E. dat de Heere machtig was om iemand in het leven te behouden in der eeuwigheit.

Bethlehemsche Kerk, den 10 July, gecatechiseert over Luc. VI. komende tot vers 5 En hy zeide tot haer, de Zone des Menschen is een Heere ook des Sabbaths, dat was zeide zyn E. dat dat niet alleen konde gezegt worden van den Heere Jesus, maer ook van een iegelyk Mensch, dat die ook was een Heere des Sabbaths, tot bewys bygebragt Marc. II. 27, 28.

Komende tot vers 20. Zalig zyt gy armen, daer door verstaende lichamelyke armen, maer niet alle, maer zulke, die in staet vergenoegt waren, daer toe nog aengehaelt Matt. V. daer gesproken word van armen van geeste, dat waren zulke vergenoegden, maer die waren ryk in het harte, het woord Zalig beteekend altyd niet een volstrekte

Za-

Zaligheit, maer ook geluk boven anderen, want U is 't Koningryke Gods, daer toe aengehaelt Matt. XIX. 14. En doe zeide zyn E. dat men zoo moeste komen, als zulk een Kindeken, met zulk een gemoedsgestalte, om dat 't zoo boos was, en daerom geschikter voorwerp om in 't Koningryk in te gaen. Komende tot vers 21. Zalig zyt gy die nu hongert, dat was die om den naem van Christus hier honger en kommer kwamen te lyden. *Zwol. Getuigenis van H. Denekamp.*

Den 25 July 1753. (*Onder stont*) HERMANNUS DENEKAMP.

Bladz. 25. EEnige aenmerkingen over een Catechisatie van Dnus *van der Os*, in de Bethlehemsche Kerk den 3 January 1753, over Matt. X. *Getuigenis van Maria Metelerkamp gen. Janette.*

Vers 6. Is aengemerkt, dat de verlorenen waren de Joden, dat die verstrooit waren, om dat ze Herders, namelyk Leeraers hadden, die 't volk niet leiden, maer verleiden.

Vers 7. Is niet verklaert waer in het Koningryk der Hemelen bestaet, maer aengemerkt, dat het woord naby komen zeggen wil, het is reets daer, en gezegt, dat het Koningryk gekomen was in de Verwoestinge van Jeruzalem.

Vers 8. Is aengemerkt dat de Apostelen bevel ontfingen om de Kranken te genezen, de Melaetsen te reinigen, enz. om twee redenen. I om weldaden te doen op der aerde, om dat ze vriendelyk souden ontfangen worden II om dat aen de Komste van den Messias, op aerde die genezinge verknogt en belooft was; tot bewys wierd bygebragt Jes. LIII. 4. waerlyk hy heeft onze Krankheden op zich genomen, en onze smerten heeft hy gedragen.

Vers 11. In dat vlek waerdig te zyn, bestont daer in, als ze de Apostelen vriendelyk ontfingen en hare woorden hoorden, zy moesten in dat huis blyven, niet van het eene huis in het andere gaen tot dat ze uit dat vlek uitgingen.

Vers 22. Om mynen name, wil zeggen, om de

Zwol. Leere die Jesus geboden hadde te verkondigen, die volstandig die Leere zal verkondigen zal Zalig worden.

Getuigenis van Maria Meteler-kamp gen. Janette.

Vers 23. De Zone des Menschen zal gekomen zyn, namelyk in de Verwoestinge van Jeruzalem.

Vers 25. Is niet verklaerd, wie door den Heere des Huizes verstaen moet worden.

Vers 29. Is aengemerkt dat op der aerde vallen, wil zeggen, verloren gaen, zou 'er nu geen musken verloren gaen, zonder de wille des Hemelschen Vaders, geen hair des hoofts, hoe veel te minder moesten de Discipelen daer voor niet bevreest zyn, dewyl zy veele muskens te boven gaen.

Bladz. 26. Vers 32. Den Heere Jesus te belyden voor de Menschen, dat is, zyn Leere te verkondigen, te verlochenen is zyn Leere niet verkondigen; de Heere Jesus zou zyn Discipelen belyden voor zyn Hemelschen Vader, als zy in verdrukkingen en lyden waren, en God dan niet om haer dagt, dat Jesus dan zou voor haer bidden, en zyn best doen by zynen Vader.

Vers 33. Die den Heere Jesus zou verlochenen voor de Menschen, dat is zyn Leere niet verkondigen, voor die zou Jesus niet bidden nog ten goede voorspreken.

Vers 34. Dat Jesus niet gekomen was om vrede te brengen op der aerde, maer het zweert, wierd niet veroorzaekt door de komste of Leere van Jesus, maer om dat de Menschen zoo boos waren.

Vers 37. Vader of Moeder liever te hebben als Jesus, dat is om dezelve na te laten die Leere te verkondigen, die Jesus bevolen heeft is myns niet waerdig, wil zeggen, niet waerdig een Discipel van Jesus genaemt te worden.

Vers 39. Zyn Ziele te vinden, zal zeggen, niet te willen zyn leven opofferen om de Leere van Jesus, die zoude zyn Ziele verliezen, de zulke zou na dit leven van God niet aengenomen worden, maer die zyn leven opofferde om die Leer, zou tot een loon ontfangen de Kroone der Heerlykheit.

Vers

Vers 40. Een Discipel te ontfangen, zou zoo veel zyn, als of ze Jesus ontfingen, en als ze Jesus ontfingen, zou God het rekenen, als of zy God zelfs ontfingen.

Zwol. Getuigenis van Maria Meteler-kamp gen. Janette.

Vers 41. Een Profeet te ontfangen in den naem eenes Profeets, vroeg zyn E. of dat wilde zeggen op recommandatie van een Profeet? of om dat die onzen Vriend of goeden Vriend was? daerop wierd geantwoord Neen, maer om dat het een Profeet was, de loon der Profeten waren die weldaden die de Profeten schonken voor genotene weldaden, tot bewys 1 Kon. XVII. daer de Profeet by die Weduwe gegeten hadt, haer tot loon gaf dat het Meel in de Kruike niet verteerde, nog de Olie in de Flesse ontbrak, daer zy met haer Zoon van leefde, nog tot bewys 2 Kon. IV. Dat die aenzienelyke Vrouwe verzogt aen haer Man, om een Kamer te maken, daer de Profeet Elias in logeerde, als hy daer doortrok, 't welk haer wierd toegestaen, waer voor de Profeet haer tot loon een Zoon schonk, die Zoon na eenige dagen gestorven zynde, de Profeet de handen eenige malen over hem uitbreidende, wierd weder levendig; een rechtvaerdigen te ontfangen in den naem eenes rechtvaerdigen, is wederom niet op recommandatie van een rechtvaerdigen, maer om dat hy een rechtvaerdigen is, die als een rechtvaerdigen wandelt, als men een rechtvaerdige in zyn huis heeft, word een geheel huisgezin gezegent, tot bewys Gen. XXXIX. voornamelyk vers 5. De Heere zegende des Egiptenaers huis om Josefs wille.

Bladz. 27.

Vers 42. Zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft, alleenlyk een dronk kout Water. Deze wierden kleine genaemt om hare oprechtheit, eenvoudigheit en nederigheit, als 'er een Bedelaer aen ons huis kwam, verzogt ons om een dronk Water, zouden wy hem immers geven, die zal zyn loon geenzins verliezen, wil zeggen, die zal tot loon ontfangen de Kroone der Heerlykheit.

In de Toepassinge komende, zeide zyn E. dat de Apostelen zoo veel Haet, Vervolginge, ja de

Zwol. Doot zelfs, om die Leer ondergaen hadden, dat in haer doot ons leven, in hare striemen onze genezinge is, zyn E. vermaende, dat men moest zoeken rechtvaerdige Dienstboden of andere in zyn huis te krygen, op dat het huisgezin daer door gezegent wierd; maer Toehoorders, vervolgde zyn E. daer word men maer naer den Lichame om gezegend, de Ziel zal daer door niet behouden worden, want die Ziele die zondigt die zal sterven, maer een iegelyk moet daer na staen om zelfs een rechtvaerdige te worden, want men word niet door een anders rechtvaerdigheid behouden maer door zyn eigen.

Getuigenis van Maria Metelerkamp gen. Janette.

Eenige aenmerkingen over eene Predikatie van Dmus van der Os, *'s Namiddaegs in de Broerskerk den den* 13 *February* 1752, *over Matt. XXVI.* 36–46.

Bladz. 28. Inleiding, dat in de Heere Jesus als Hoogepriester, twee zaken vereist wierden; I, dat hy de volmaekte Liefde des Naesten moest bezitten; II van God moeste bemint zyn, op dat al wat hy van God bidden zoude, ten goede van den Menschen God hem verhoorde, nu mogt iemand vragen, hoe kwam dan Jesus in dat lyden? om dat hy recht medelyden zou hebben met anderen, als zy in lyden zyn, want als iemand in boejens gevangen zat, zoude die geen meer medelyden met de zulken hebben, die zelfs gevangen gezeten had, als die zulks nooit ervaren had? Zoude nu de Heere Jesus die medelydende Hoogepriester zyn, zoo moest hy in alles verzogt zyn als wy, doch zonder Zonde, wy hebben dit vooraf willen aenmerken, om dat niemand zich zou ergeren aen 't Lyden van Jesus.

Overgaende tot den Text,

Vers 36. Toen ging Jesus met haer in een plaetze genaemt Gethsemané, deze eenzame plaetze was Jesus gewoon meermalen te verkiezen om God te bidden, latende zyne Discipelen aen den ingang van den Hof.

Vers

Vers 37. Nemende Petrus, Jacobus en Johannes verder met hem in den Hof, Petrus was die even te voren gezegt had met Jesus in den dood te willen gaen, en die heerlyke belydenis gedaen had, dat Jesus was de Christus, waerop Jesus tot hem zeide, gy zyt Petrus, en op deze Petra zal ik myne Gemeinte bouwen, Petrus is te zeggen Rotse, op u wil Jesus zeggen als de Rotse zal ik myne Gemeinte bouwen; Johannes was dien geliefden Discipel, die by het houden van het Avondmael in den schoot van Jesus aenlag, deze drie waren ook verwaerdigt om Jesus Verheerlyking op den Berg te aenschouwen, Jesus nam deze niet mede om aenschouwers van zyn Lyden te zyn, maer om dat ze hem zouden bystaen in dien jongsten noot, gelyk in het vervolg blykt.

Zwoll. Getuigenis van Maria Metelerkamp gen. Janette.

Vers 38 Dat Jesus haer klaegde, myn Ziele is geheel bedroeft tot 'er dood toe, blyft hier en waekt met my. Jesus begon droevig en zeer beangst te worden. Een ander Evangelist zegt verbaest, Lucas zegt, in een zwaren stryt zynde, Jesus wierd zoo beangst, verbaest in zoo een zwaren stryt tot ter dood toe bedroeft, of Jesus in die nare omstandigheit was over het toekoment Lyden, namelyk den dood, of over het tegenwoordige, daer zyn rechtzinnige Godgeleerden voor en na de Reformatie, die het eerste stellen, daer zyn ook de meeste latere Godgeleerden, die het laetste stellen, die denken, dat Jesus daer zou aengevallen zyn, voor eerst van den Satan, dat die met al zyn helse magt op hem zou zyn aengevallen, en met hem zoude gestreden hebben, dat daer Gen. III. 15. zou vervult zyn, dat Jesus den Satan den kop zoude vermorselen, en hy hem de versenen. Ten tweeden, dat God alle de fiolen zyner gramschap op Jesus zoude uitgegoten hebben, en hem dus zyn voorgekomen als een verterent Richter: ten derden, dat Jesus zoo zwaer zyn voorgekomen alle de Zonden der Uitverkorenen. Die Godsgeleerden in vroeger tyden, die het eerste stellen, onder welke ook Cal-

Bladz. 29.

vin

Zwol. vin behoort, die ſtellen dat Jeſus zoo benaeuwt zou geweeſt zyn tegen die aennaderende ſmertelyken dood, om dat in alle Menſchen een vreeze is voor den dood, en dit in Jeſus als een Menſch zynde, en allerlei hartstogten, als droefheid vreeze onderhevig zynde; ook zou plaets gehad hebben. Tot bewys bragt zyn E. by Matt. XX. 23. daer Jeſus zegt tot de Zonen van Sebedeus, mynen drinkbeker zult gy wel drinken, dat is den marteldood zult gy wel ondergaen, of zouden die ook helſe angſten geleden hebben? immers Neen. Zyn E. zeide, nu mogt iemand vragen, is Jeſus dan zwakker geweeſt als de Martelaren, die met vreugde tot de Brandſtapels gegaen zyn, zelfs in de vlammen gezongen en God verheerlykt hebben? Maer wie weet Toehoorders, doe de Martelaers allereerſt den dood is aengezegt, en zy het vonnis des doods gehoort hebben, hoe zy toen zullen geſtelt geweeſt zyn, wat vreeze en benaeuwtheit zy zullen gehad hebben tegen den dood, Jeſus is ook met vreugde tot den dood gegaen, 't welk blykt dat hy tot de weenende Vrouwen zeide, weent niet over my, en aen het Kruis zyn Moeder beveelde aen de zorge van Johannes, en met luider ſtemme riep, Vader in uwe handen beveele ik mynen Geeſt, wy ſtellen dit in het midden, elk kieze dat hy wil.

Getuigenis van Maria Metelerkamp gen. Janette.

Lucas zegt zyn Zweet wierd gelyk groote druppelen Bloed, die op der aerde afliepen, sommigen willen dat zyn Zweet zulke groote druppelen geweeſt zyn als Bloed, die op der aerde afliepen, anderen dat het geheel Bloed zoude geweeſt zyn, andere met Bloed gemengd.

Vers 39. En een weinig voortgegaen zynde viel hy op zyn aengezicht, Jeſus heeft zich omtrent een ſteenworp van haer afgeſcheiden zegt Lucas, dat is zoo ver als men met een ſteen ſmyten kan, Jeſus heeft de eenzaemheit tot het Gebed willen verkiezen, en zal zeker eerſt op zyn knien, daer na op zyn aengezicht gevallen zyn, zeggende, myn Vader, Jeſus merkte God aen als zyn Vader,

Bladz.

Bladz. 30. niet als een vertorent Richter, laet dezen drinkbeker van my voorby gaen; Jesus wil zeggen, laet my in het lyden des doods niet komen, laet den dood niet over my komen, dat Jesus 'er den dood door verstaet, blykt vers 45. daer Jesus zegt, ziet de ure is naby gekomen, Mat. vers 35. dat die ure van my voorby ginge, indien het mogelyk is, Jesus wil zeggen, alle dingen zyn u mogelyk, dit is u ook mogelyk, als gy wilt, tot bewys bygebragt Hebr. V. 7. die in de dagen zynes vlees enz. doch dit niet gelyk ik wil maer gelyk gy wilt; een Schipper in Zee zynde, zoude graeg zyn lading behouden, maer als hy gevaer liep dat alles zou vergaen, en hy zyn leven zou verliezen, zoude hy liever de ladinge buiten werpen, zoo wilde Jesus liever als 't de wille van zyn Vader was den dood ondergaen, als 't leven behouden.

Zwol. *Getuigenis van Maria Metelerkamp gen. Janette.*

Vers 40. En hy kwam tot de Discipelen en vond ze slapende, en zeide tot Petrus, kunt gy dan niet een ure met my waken, gy die zoo kort te voren gezegt hebt, met my te willen in den dood gaen.

Vers 41. Waekt ende bid, Jesus wil zeggen bid voor my ten goede en ook voor u, dat gy niet in Verzoekinge komt.

Vers 42. Jesus bad tot tweemael, ja ten derde male dezelfde woorden, Lucas zegt, van hem wierd gezien een Engel uit den Hemel, die hem versterkte, daer uit bleek dat God zyn Gebed verhoorde.

In de Toepassinge komende, zeide zyn E. word nu de Rechtvaerdige deze Rechtvaerdige by uitstek zoo naeuwlyks Zalig, dat is met zoo veel moeite met zoo veel vreeze en angst, waer zal dan de hartnekkige Zondaer verschynen, wanneer het Lyden het zwaerste is, dan is de Heerlykheit dikwils het naeste, dat ziet men hier in Jesus, die ontfing langs een moeijelyken weg kort op zyn Lyden de Kroone der Heerlykheit.

Bladz. 31. Wy moeten Jesus navolgen als wy in lyden komen, het zelve wel afbidden,

Zwol. maer als het Gods wille is, het ons gewillig onderwerpen; wy moeten ook niet bezorgt zyn wat wy bidden zullen, al was het dezelfde woorden als Jesus gedaen heeft, want God ziet maer op de oprechtheid des harten. NB. Zonder een woord te spreken dat de Heere Jesus als Borg geleden heeft.

Getuigenis van Maria Metelerkamp gen. Janette.

Ik ondergeschreven betuige dit bovenstaende van den Predikstoel uit den mond van Dnus *van der Os* gehoort te hebben, en de gezegdens der Catechisanten goedgekeurt, ik hebbe dit in zyn verband aengeteekend, op dat het blyke, dat het niet uit het verband gerukt is, en de geheele Verklaring wel begrepen hebbe, zonder echter daer mede te willen zeggen, dat die geheele Verklaring niet zoude over een komen met de Hervormde Leere, en ben bereid op de requisitie van de E. Kerkeraed gevordert zynde, zulks ten allen dage te bevestigen.

Actum Zwolle, den 25 *July* 1753. (*Geteekent*) MARIA METELERKAMP, genaemt JANETTE.

Getuigenis van Aletta Hulsebos.

Bladz. 33. VErklaringe van Dnus *van der Os* in de Maendaegsche Catechisatie in de Bethlehemse Kerk den 3 January 1752. over Mat. X. over het uitzenden der twaelf Discipelen.

Jesus gaf haer bevel om te leeren, en gaf haer magt om Wonderen te doen, deze magt gaf haer Christus om het harte der Menschen in te nemen, en om de Profetie te vervullen, Jes. LIII. 4. waerlyk hy heeft onze krankheden op zich genomen, en onze smerte heeft hy gedragen, en om dat het doen van Wonderwerken aen de Komste van den Messias was vast gemaekt, verder wat uitwerking dit hebben zou op 't gemoed der Menschen, en wat haer wedervaren zou, daerby de aenmoediging, die my belyden zal voor de Menschen, dat is die myn Leere zal verkondigen, die zal ik ook belyden voor mynen Vader die in de Hemelen is.

Christus wil zeggen, al was het dat God u vergeten mogt, zoo zal ik nogtans aen u denken, ik zal

zal myn best doen, en ten goede voor u spreken by mynen Vader, maer die myn verlochent zal hebben voor de Menschen, zal ik voor myn Discipelen niet erkennen, en ook niet ten goede voor haer spreken by mynen Vader. Een heerlyken loon zullen ontfangen die een Profeet ontfangt, dit zag men aen die Weduwe, die Elias in haer huis nam, 1 Kon. XVII. 10-24. En aen de Sunamitise Vrouwe die Elisa in haer huis nam, 2 Kon. IV. 2-37. De loon eenes Rechtvaerdigen zyn vooreerst goede Vermaningen; ten tweeden alle voorspoet, om eenen rechtvaerdigen Jacob wierd het heele huisgezin van Laban gezegent, om eenen rechtvaerdigen Josef wierd het heele huis van Farao gezegent.

Zwol. Getuigenis van Aletta Huisshot.

Komende tot de Toepassing, zeide zyn E. dat men zoo veel moest over hebben voor die Mannen de Apostelen, die alles hebben verdragen, en het Woord van God verkondigt hebben, indien die Menschen zoo getrouw niet waren geweest, het Woord van God was onmogelyk in deze verre Gewesten overgekomen, want door haer dood is ons leven, en door hare striemen is onze genezinge geworden; wat moest men niet veel over hebben voor rechtvaerdigen, indien gy wist Toehoorders, wat voordeel zy u aenbragten, en dat zyn de armen, gy zoud ze in uw huis nemen en aen uw tafel zetten, gy word ryk door de Gebeden der Armen, die zy voor u doen voor de Aelmoessen die zy van u ontfangen, indien gy rechtvaerdige Dienstboden hebt, uw heele huis word 'er om gezegent, maer dit zyn maer tydelyke zegeningen, daer de Ziel niet door behouden word, maer wilt gy Geestelyke zegeningen deelachtig worden, dan moet gy zelfs een rechtvaerdige worden, want die Ziele die zondigt die zal sterven, en gy moet door uw eigen gerechtigheid behouden worden, en niet door die van een ander.

Bladz. 34.

Predikatie 's avonds in de Groote Kerk, den 14 January 1752. over Gen. V. 24. Henog wandelde

Zwor. met God en hy was niet meer, want God nam hem weg.

Getuigenis van Aletta Huljebos. De Inleiding, Gen. III. 15. En ik zal vyandschap enz. De Satan had den Mensch op zyn zyde en onder zyn geweld gekregen, en meende hem nu voor eeuwig onder zyn heerschappy te houden, maer de Heere doet hier een bedreiging over den Satan, het zal zoo niet gaen als gy u voorstelt; maer deze Vrouw die gy nu zoo jammerlyk verleit hebt, zal met haer geslagt door haer godvruchtige daden, zich uit uw geweld door myn bystand ontrukken, en u eindelyk den kop vermorselen, want ik zal vyandschap zetten, maer zeide zyn E. dit ziet voornamelyk op Jesus, die door zyn dood den Satan geheel en al zal vermorselen, Hebr. II. 14. en heeft voor hem den dood overwonnen, door de Opstandinge, en voor de zynen in den algemeenen Oordeelsdag, dit heeft het geslagt van Eva terstond gedaen, de Nakomelingen van Set in onderscheidinge van Kaïn, het welk Moses verhaelt in de Geslagtrekening. Enog heeft ook zyn schouderen niet willen bukken onder de heerschappy des Satans; vraegt gy myne Toehoorders waer *Bladz.* 35. over Enog zoo geroemt word? Ik antwoorde, zyn zonderlinge en uitmuntende Godvrugt, waer door hy zich zuiver en onbevlekt bewaert heeft van alle de ongerechtigheit van zyn geslagt, het welk in die dagen alzoo bedorven was, dat het God berouwde, dat hy dat heerlyke Schepsel tot dat einde geschapen hadde, zoo als ons Moses aenteekend, Gen. VI. 2. Vraegt gy nu waer in dit wandelen met God bestaen heeft? Ik zou met een woord kunnen zeggen, dat Enog de waereldse begeerlykheden verzaekt heeft, en matig en godzalig geleeft heeft in deze waereld, dit word gezegt in Gods Vreze te wandelen, en voor Gods aengezichte te wandelen; en Mich. VI. Wat eist de Heere van u als ootmoedelyk te wandelen met den Heere uwen God.

Zyn E. zeide waerom de Aertsvaders God beter

ter konden dienen als nu de Menschen doen, de reden was, om dat haer beroep zoo eenvoudig was, bestaende meest in den Landbouw en de Veehoedery; haer levenswyze was zeer nedrig, zy woonden in Tenten, haer Godsdienst was ook zeer eenvoudig, zy behoefden toen geen verschilstukken te leeren, nog geen aeneenschakeling van leerstukken, maer haer Godsdienst bestont in deze drie stukken, 1 hoe ze Gods bevelen zouden gehoorzamen en Hem dienen; 2 een sterk vertrouwen op God in alle zwarigheden; 3 in nederige dankbaerheit voor God te leven. Dit alles heeft Enog op eene uitnemende wyze gedaen, waer door hy getuigenisse gehad heeft dat hy Gode behaegde, daer en boven was hy nog een Prediker der gerechtigheit, die zyn medemensch op 't ernstigste waerschouwde, volgens Jud. vers 14. 15. zyn E. stelde zyn zonderlinge godvrugt een beweegreden by God, dat Enog zonder den dood te zien in heerlykheit is ingegaen, tot een voorbeelt der heerlykheit der Kinderen Gods; zyn E. vervolgde, maer gy zult zeggen, zy slagten immers Beesten, dit was niet eenvoudig, maer wy durven wel zeggen dat dit geschiet is op Goddelyk bevel, tot een voorbeelt van de volmaekte Offerhande van Christus, tot een heerlyken loon van zyne uitmuntende godvrugt nam God hem weg, zommige Uitleggers meenen dat Enog gestorven is volgens dien algemeenen zetregel, het is den Mensch gezet eenmael te sterven, en om dat God gezegt heeft tegen Ezechiel, *Bladz.* 36. ik zal de lust uwer oogen wegnemen, dat is te zeggen, ik zal uw Huisvrouw door den dood wegnemen; maer Toehoorders, zoude Enog dan tot een loon van zyn uitmuntende godsvrugt gehad hebben, dat hy zoo veel eer gestorven is; zommige meenen dat Enog niet aenstonds in heerlykheit zoude zyn ingegaen, maer zoude bevryt zyn van alle pynen en ongemakken des lichaems, tot die tyt toe, dat Christus als eersteling in heerlykheit zoude zyn ingegaen, maer dit is zeker dat Enog een beter staet is deelagtig geworden, dan hy hierbezat.

Zwol. Getuigenis van Aletta Hulsebos.

Zwol. NB. Zonder een woord te melden van 't Geloof in den Borge,

Getuigenis van Aletta Hulsebos.

Over de derde Zondag in de Broerekerk, en in de Catechisatie den 6 en 7 February 1752.

Om te bewyzen dat God geen oorzaek van de Verdorventheit des Menschen is, zeide zyn E. dat niet begrypen kon, dat God den Mensch zoo ernstig voor de Zonde zoude waerschouwen, en dezelve zoo streng bedreigen te straffen, zoo ik gelooven kon, als ik God getrouw gedient hadde, Hy 't zelve niet beloonen zou, ik schei 'er aenstonds uit, om God te dienen; zoo een God is niet waerdig bemint en gedient te worden, zoo God den Mensch onder eenigen nootdwang gestelt heeft van te moeten zondigen, dan is God nog grooter Tyran als Nero, nog wreeder als Molog, die een vuur aensteekt in zynen toorn, om 'er zyn handen in moetwil by te warmen, indien God den Mensch geschapen heeft om hem eeuwig te verdoemen, dan heeft God den Mensch geschapen voor de Hel, en niet de Hel voor den Mensch. Maer als wy bewyzen dat God geen oorzaek van de Zonden is, maer den Mensch zelve, dan is God waerdig bemint te worden.

Bladz. 37.

Over Vrag. 6. *Heeft dan God den . . . .* 't Antw. *Neen hy . . .* haelde zyn E. aen het gevoelen der Manicheen, die een tweederly beginzel stellen, een goed en een kwaed beginzel, maer God heeft den Mensch goed en na zyn Evenbeeld geschapen, bewezen uit Pred. VII. 29. en Gen. I. 31. bewezen tegen de Pelagianen dat het was een redelyke goedheit, dat is bekwaem tot Gods oogmerk, om heerschappye te hebben over de Schepzelen, bewezen uit Gen. I. 26. Beeld en gelykenis is het zelve om dat die woorden door malkanderen verwisseld worden, Gen. IX. 6. en Jac. III. 9. en Gen. I. 26, 27. Het Beeld van God bestond niet in het redelyk wezen der Ziele, nog in onnozelheit, gelyk de Pelagianen willen, het welk zy bewyzen uit Gen. II. 25. nog ook niet in het Lichaem, gelyk sommigen uit het Pausdom

dom willen, want Vleesch en Bloed word tegen God gesteld, Matth. XVI. 17. maer in kennisse, gerechtigheit en heiligheit, bewezen uit Efes. IV. 24. en Col. III. 10. Adam nu hadde groote wysheit, want als God de proef eerst wilde nemen van zyn Verstand, zoo bragt hy alle Dieren tot Adam, om te zien hoe hy ze noemen zoude; toen gaf hy ze namen na haren aert, maer onder die alle vond hy 'er geen, die als een Metgezel tegen hem over was; doe dede God eenen diepen Slaep op Adam vallen, en nam een van zyne Ribben, en maekte daer van een Vrouw, en bragt ze tot Adam en zeide, wat dunkt u nu van dit heerlyke nieuwe Schepzel, en Adam zeide, zoo als hy ze zag, deze is ditmael been van myne beene en vleesch van mynen vleesche, men zal ze Manninne heten, om dat ze uit den Man genomen is, en zoo Adam de volgende woorden gesproken heeft, zoo is hy aen te merken als een Profeet, want Christus die zelve woorden aengehaelt heeft toen hy sprak tegen de Farizeeuwen, Matth. XIX. 5. Dat Adam gerechtigheit en heiligheit bezeten heeft, blykt daer uit, om dat hy de heerschappy over de Schepzelen geoeffent heeft, dat na den Val zoo niet geschieden kon, want de rechtvaerdige kent het leven zyner Beesten, maer de barmhertigheden der godloozen zyn wreed, Spr. XII. 10. en Rom. II. 20-22.

Zwol.

Getuigenis van Aletta Hulsebos.

Bladz. 38.

Over de 7. Vrage, *Van waer komt* .... en de Antw. *uit den Val* ... God had den Mensch gesteld in 't Paradys om heerschappy te oeffenen over alle Schepzelen, maer om hem te leeren dat hy echter niet onafhankelyk van God was, gebood hem God dat hy niet zou eten van het Geboomte der Kennisse des Goeds en des Kwaeds, het welke zoo genaemd wierd om dat in dat Geboomte kwade Sappen waren, God wilde zeggen, ik waerschouw u als een goed Vriend, en daerom wagt u dat gy van dat Geboomte niet eet, want die Vrugt zal u het Leven kosten; in dien Hof was ook het Geboomte des Levens, welke ook Sappen des Levens in

Zwol. zich hadden, en hem ook verstrekte tot een teken dat hy niet zou sterven, maer hy heeft van dien Boom gegeten, en die Sappen zyn zoo door zyn Lichaem verspreit, dat hy geheel verdorven is geworden, want zy gevoelden aenstonds dat zy naekt waren; dit moet een groote Zonde geweest zyn, en die Zonde heeft meer kragt op hem gehad, als naderhand de Zonde gehad heeft op andere Menschen; dit bleek uit de schrik, die zy in haer binnenste gevoelden, hy vloot voor God weg, en die Zonde heeft het gantsche Menschdom een klat aengewreven; de grootheit der Zonde blykt uit de algemeenheit der Straffen, want door een Mensch is de Zonde in de Wereld gekomen, en door de Zonde den Dood, daer door is onzen natuur zoo verdorven geworden, dat wy alle in Zonde ontfangen en geboren worden; dit word genaemd een Erfgebrek of Erfzonden; wie zal een reinen geven uit den onreinen, niet een, Job XIV. 4. XV. 14. Joh. III. 6. De Pelagianen zeggen dat de algemeene verdorvenheit komt dat men zondige voorbeelden navolgt, maer het tegendeel ziet men in de kleine Kinderen, die haer boosheit te kennen geven eer zy het nog van anderen gezien hebben, en hoe komt dan de Zonde in de eerste Wereld? Want de eerste Menschen zyn uit den Val weder opgestaen en zullen hare Kinderen wel met goede voorbeelden zyn voor gegaen, en dan moest eindelyk de Godvrugt de overhand genomen hebben; maer men ziet de eerste Wereld zoo algemeen bedorven, dat God maer 8 Menschen vond, die waerdig waren om door de Arke bewaerd te worden; en Gen. VI: 5. maer gy zult zeggen, hoe komt dan die verdorvenheit in de Wereld? Niet door de Ziel, die word van God geschapen, maer door het Lichaem, dat is de zetel der Verdorvenheit en de Zonden worden genaemd werken des Vleesches.

Getuigenis van Aletta Hulscbos.

Bladz. 39.

Over Vrage 8. *Maer zyn wy alzoo verdorven dat wy. . . .* Antw. *ja wy, ten zy dan dat. . :* bewees zyn E. uit Rom. VII. 15. Ik ben vleeschelyk verkogt

kogt onder de Zonde, dit ziet niet op Paulus, die een geloovige en hoogverligte Apostel was, maer hy voert daer een natuurlyk Mensch in, en spreekt daer in persoons versiering; nader uit vers 9. zonder de Wet zoo leefde ik eertyds, dat kon Paulus van zich zelven niet zeggen, want hy was een Joode, en aen de voeten van Gamaliël onderwezen, en Joh. VI. 44. Niemand kan tot my komen, ten zy de Vader die my gezonden heeft, hem trekke, Jezus verklaert dit in het volgende vers wat dit te zeggen is, hy merkt zich zelfs aen als een Leeraer, die de Leerlingen uit de School van zyn Vader overneemt, die zyn eerst vatbaer voor zyn hemelsche Lessen, zoo een was Nathanaël, in wien geen bedrog was, en Cornelius die Godvrezende was.

Zwol. Getuigenis van Aletta Hulsebos.

In de toepassinge zeide zyn E. dat God den Mensch als een mindere Godheit hier op aerde gestelt had, bewezen uit Ps. II. 5-9. NB. zonder aen te merken dat de toegerekende schuld van Adams zonde ons alle verdoemelyk voor God gemaekt heeft.

Bladz. 40. In de Broerekerk den 13 February 1752 over Matth. XXVI. 36-44. In een waren Hoogenpriester worden deze twee zaken vereischt, 1. gehoorzaemheit aen God, op dat Hy van God bemint mogt zyn, op dat al wat hy van God bidden zou ten goede voor de Menschen, God hem verhoorde. 2. volmaekte Liefde des Naesten, daerom moest Jezus het zwaerste Lyden en zoo een bitteren Dood ondergaen, om dat hy regt medelyden zou hebben met anderen als zy in lyden en verdrukkingen zyn, want als iemand in boeijens gevangen zat, zoude die geen meer medelyden met dezulken hebben die zelfs gevangen gezeten hadde, als die zulks nooit ervaren was; zou nu Jesus die medelydenden Hoogenpriester zyn, zoo moest hy in alles verzogt zyn als wy, doch zonder Zonde, wy hebben dit vooraf willen aenmerken, om dat niemant zich zoude ergeren aen het Lyden van Jesus.

Over vers 37. Jesus nam drie Discipelen verder met hem in den Hof, om dat ze het meeste van

Zwol. Jesus geliefst waren; deze drie waren ook verwaerdigt om Jesus Verheerlyking op den Berg te zien; Petrus hadde zoo een heerlyke belydenis van Jesus gedaen, Mat. XVI. waerop Christus zeide, gy zyt Petrus, wiens naem een Rotze beteekent, op u zal ik myn Gemeinte bouwen, en de Poorten der Helle zullen dezelve niet overweldigen. „ Jesus nam dezen niet mede als getuigen, gelyk sommige willen, maer om dat hy by haer nog eenige heul en troost zou vinden, gelyk hy haer in 't volgende vers 1 klaegt, myn Ziel is geheel bedroeft . . . blyft hier en waekt met my. Jesus begon droevig en zeer beangst te worden, Marcus zegt verbaest, en Lucas in een zwaren stryt zynde; Jesus was bedroeft tot stervens toe, zoo als Jona zeide, het is my beter te sterven als te leven, zyn E. zeide, dat de latere rechtzinnige Godsgeleerden meenen, dat Christus zoo zeer beangst en bedroeft was om het tegenwoordig Lyden, zy denken dat de Satan op hem is aengevallen met zware verschrikkingen en helse angsten, en dat daer vervult zoude zyn, dat de Satan het Vrouwen zaed de versenen zoude vermorselen, Gen. III. 15. ten tweede, dat God als een vertoornt Richter zyn gramschap zou hebben uitgestort; ten derde, dat Christus zoo zwaer zouden zyn voorgekomen alle de Zonden der Uitverkorenen. Maer de oude rechtzinnige Godsgeleerden, onder welke ook Calvin behoort, die stellen dat Jesus zoo bevreest zou zyn geweest tegen die aennaderende dood, om dat Jesus Menschelyke Natuur een afkeer van lyden gehad heeft, en alle Menschelyke zwakheden is onderhevig geweest, tot bewys bragt zyn E. by Hebr. V 7 en Mat. XX. vers 20-23. daer Jesus zegt, dat de Zonen van Zebedeus den Drinkbeker zoude drinken, dien hy dronk, dat is den Marteldood zouden moeten ondergaen, of zoude die Menschen ook helse angsten geleden hebben? of is God ook tegen haer als een vertoornt Richter aengekomen? immers neen! Wy stellen deze twee gevoelens voor, beide van

Getuigenis van Aleita Hulschos.

Bladz. 41.

rechtz-

rechtzinnige Godgeleerden, elk kieze dat het best aenstaet, het eenigste dat hier tegen kan ingebragt worden, is dat Christus dan zwakker is geweest dan de Martelaers, die met vreugde tot de Brandstapels gegaen zyn, en zelfs in de vlammen gezongen hebben en God verheerlykt, maer wie weet hoe de Martelaers zyn gesteld geweest, toen haer den dood in de Kerkers is aangezegt, dat is niet beschreven: Jesus is ook met vreugde tot den dood gegaen, 't welk blykt dat hy de weenende Vrouwen aensprak, weent niet over my maer over u zelven. Zwoln. Getuigenis van Aletta Hulsebos.

Vers 39. Jesus zegt, *Myn Vader* .... Jesus merkt God aen als zyn Vader, niet als een vertoornt Richter, laet dezen Drinkbeker van my voorby gaen, Jesus wil zeggen, laet my in het lyden des doods niet komen; dat Christus hier het lyden des doods verstaet, blykt uit Marcus, die zegt dat die ure van my voorby gae, en vers 45. zegt Christus, ziet de ure is gekomen; Christus zegt, alle dingen zyn u mogelyk, Christus wil zeggen, volgens uwe Almagt en Wysheit, is het mogelyk; maer het zal 'er op aenkomen of het uw wil is, en daerom niet mynen maer uwen wille geschiede. Een Schipper in Zee zynde, zoude graeg zyn Lading behouden, maer als hy gevaer liep dat vergaen zou, en hy ook zyn leven zou moeten verliezen, zou hy liever de Lading buiten werpen; zoo wilde Jesus liever den dood ondergaen, als het de wille des Vaders was, als het leven behouden.

Bladz. 42.

Vers 40. *Waakt en bid*, Jesus wil zeggen bid voor my ten goede, en ook voor u, dat gy niet in Verzoekinge komt.

Jesus bad ten derdemale, en God verhoorde hem, want van hem wierd gezien een Engel uit den Hemel, die hem versterkte.

Dit bovenstaende verklaer ik ondergeschrevene uit den mond van Dnus *van der Os*, in bovengemelde Catechisatien en Predikatien, op den Predikstoel gehoord, en 't toen ter tyt opgeteekent te hebben,

en

Zwoll. en ben bereid om het zelve op requisitie van den Kerkeraed gevordert, in te geven.

Getuigenis van Aletta Hulsebos.

Actum Zwolle, den (*onder stont*)
25 July 1753. ALETTA HULSEBOS.

Van het geen ik opgeteekent hebbe over Gen. V. 24. beroepe ik my op Dnus *van Zutphen*, die toen ter tyt ook in de Kerk was, en 't zelfde mogelyk zal gehoort hebben. Over de derde Zondag, beroepe ik my op Mevrouw *Berg* en Mevrouw *Lyphart*, en Juffrouw *van Tongeren*; over Mat. XXVI. 36-44. beroep ik my op Dnus *de Gimmer*, die mede onder het gehoor van Dnus *van der Os* geweest is.

Getuigenis van Mevrouw G. E. Lyphart.

OVer het Geloof van Enoch en de derde Zondag, betuige neffens Juffrouw *Hulsebos* gehoord te hebben, en ben bereid dezelve met Ede te bevestigen (*).

(*Geteekend*)

G. E. LYPHART.

Getuigenis van J. van Stegeren.

Bladz. 43. DNus *van der Os* predikende in de Groote Kerk, Zondag namiddag den 26 November 1752. over de 32. Zondag, heeft deze navolgende Stellingen op den Predikstoel gebragt:

I. Dat de stipte gehoorzaemheit aen Gods bevelen de eenigste weg was ter verkryginge van het eeuwige Leven. NB. Dit gezegd in de Vooraffpraek.

II. Dat God geen stip van de Zonden aen den Mensch vergeeft, ten zy hy zich vooraf bekeerde, dit tot tweemalen toe gezegt, en daer toe tot bewys aengevoert Jes. I. 16-18. en Hand. II. 19.

III. Dat 't groote en voorname oogmerk van God in 's Menschen Verlossinge door Jesus Christus geweest was, op dat hy God zynen Schepper regt zoude kennen, Hem van herte lief hebben, en met Hem in de eeu-

(*) Dit is de Getuigenis van die Mevrouw *Lyphart*, welke (gelyk we hier voren, bladz. 765, aenmerkten) in weerwil van het Protest en al de bewegingen haers Echtgenoots, zich verpligt vond mede ter bezwaringe van Dnus *van der Os* iets te zeggen.

eeuwige Zaligheit leven zoude, hem loven en pryzen, en dan wederom op dat hy goede werken zoude doen, en leven ter zyner eere, het geen zyn E. meermalen heeft gerepeteerd en sterk beweerd, zonder dat zyn E. in de passagien, wanneer hy sprak van 't groote en voornaame oogmerk Gods in 't werk der Verlossinge door Jesus Christus, iets gemeld heeft van 's Menschen Verlossinge, van de eeuwige Verdoemenisse en verkryginge van 't eeuwig Leven door de Verdiensten van den Heere Jesus. Dat de Mensch geregtvaerdigt word uit de werken, en niet alleen uit Geloove volgens het zeggen van Jacobus, dat is zeide zyn E. uit het Geloove, levendig door goede Werken, en verklaerde dit dus, dat hy geregtvaerdigt word uit zulk een Geloof, waer in reeds de zaeden des Deugds en der Heiligheit zyn, en dat werkzaem was in dadelyke betragtinge van goede Werken. ZWOL. *Getuigenis van J. van Stegeren.*

IV. Eindelyk was zyn toepassing gedeeltelyk ingerigt om den Toehoorder van 't inwendig vertrouwen op Christus en zyne Verdiensten af te trekken, als of daer geen grond van troost en behoudenisse in was te vinden, daer kwamen zyne gezegdens op neer, zeggende by tegenstellinge, maer dit is een vasten grond en sterkte, de vreeze des Heeren.

(*Geteekend*)

JANNES VAN STEGEREN.

Bladz. 44. DIt is dat ik Dnus *van der Os* van den Predikstoel hebbe hooren zeggen over den 30 Zondag, zeggende, „Toehoorders, gy hebt „geene vergevinge van Zonden te wagten, ja ik „zegge van geen een eenige Zonde, ten zy gy „u alvorens bekeert, en werkzaem zyt in het be„tragten van goede Werken. Jes. 1. *Wast u, rei„nigt u*". In de Groote Kerk den 26 Novemb. 1752. *Getuigenis van H. Potgieter.*

(*Onder stond*)

HENDRIKUS POTGIETER.

Overgegeven op Citatie van den Kerkeraed den 26 *July* 1753.

VER-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. Op den 20. der vorige Herfstmaend, is hier overleden de Wel Geboeren Gestr. Heer Mr. *Chr. Willem van Benthem*, eerste regerende Burgemeester, Schepen en Raed dezer Stad, Ordinaris Gedeputeerden des Kwartiers van Nymegen, Curator der Geldersche Universiteit te Harderwyk, Ontvanger van de Convooien en Licenten te Nymegen, enz.

ZUTPHEN. De Heer *G. P. C. T. Baron van der Capellen*, van wiens aenstelling tot Schepen en Raed dezer Stad wy hier voren, bladz. 687, gewaegd hebben, is op den 5. der vorige Herfstmaend, plegtelyk voorgesteld tot Hopman der Burgerye dezer Stad, over de Nieuwstads Kompagnie, in plaetse van den afgeganen Heer Burgemeester *J. A. J. Sloet* (*).

Don-

(*) De Omstandigheden van zoodanige Voorstellinge, hier in gebruik, veel plegtiger en byzonderer dan op andere Plaetsen zynde, meenen wy onzen Lezer geen ondienst te zullen doen, met dezelven hier eens vooral te melden. Men moet dan vooraf weten dat de Burgery dezer Stad verdeeld is in vyf Kompagnien of Wyken, als 1. van *de Marspoort*, 2. van *de Laerpoort*, 3. van *de Hofstraet*, 4. van *de Beukerstraet*, en 5. van *de Nieuwstad*; hebbende ieder Kompagnie of Wyk haren byzonderen Hopman. Deze vyf Hopmannen zyn, volgens eene aloude instellinge, de vyf jongste Heeren van den Magistraet, hebbende ieder in zyne Kompagnie zes Officieren uit de Burgerye onder zich. Wanneer nu een plaets in den Magistraet openvalt, en daer door de Oudste der Heeren Hoplieden (gelyk thans in den Persoon van den Burgemeester *Sloet* geschied is) koomt af te gaen, word dezelve door den nieuwen Schepen en Raed, (hier, als voren gezegd is, Burgermeester genaemd) opgevolgd als Hopman van de Kompagnie; die door den afgeganen Heer is verlaten. De nieuwe Hopman den ouden dus zullende opvolgen, verzamelt de geheele Kompagnie, te weten al

die

DORDRECHT. Uit eene overgeleverde Nominatie zyn, by hare Koningklyke Hoogheit, Mevrouw de Prinſes Gouvernante, tot Schepenen dezer Stad verkoren de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Hendrik Onderwater*, Burgemeester van 't Gerecht; Mr. *Pieter Hauft*, Mr. *Jan de Back*, Mr. *Gerard van Haerlem*, Mr. *Hendrik Franken*; Dr. *Hendrik van Convent*, Mr. *Pieter Onderwater*, Mr. *Pieter Matthys Beelaerts*, Heer

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

die waken en de jonge Gezellen, ſchoon in den Trom zynde, zich daerin bevindende, ten dage der Voorſtellinge, daer toe by den Magiſtraet benoemd, zich des morgens na geſlagen Vergadering, voor het Huis van den Vendrig. Hier verzameld zynde, word dezelve (de jonge Gezellen meeſt vooraen geplaetſt) door den Lieutenant en verdere Officieren doorgaens (ſchoon by de Aenſtelling des voorn. Burgermeeſters *van der Capellen*, om redenen van noodwendig beletſel, de Aftogt naer de Zaed- of Koornmarkt geſchiedde) naer 's Gravenhof; waer dezelve blyft poſt houden tot tien uren, wanneer de Lieutenant en Vendrig zich naer 't Stadhuis begeven; by den Magiſtraet gehoor verzoeken en vervolgens melden, dat zy afgezonden en gekomen zyn om hunnen nieuwen Hopman op te halen, met verzoek dat hun Ed. Groot Achtbaren, op dezen daer toe beſtemden dag, zyn Ed. Gr. Achtb. willen laten voorſtellen. Dit verzoek toegeſtaen, en den nieuwen Hopman de Sjerp in 't Raedhuis omgehangen zynde, begeeft dezelve zich met den Lieutenant en Vendrig, onder het geleide van den oudſten Burgemeeſter (thans den Heer *A. van Heeckeren*, Heer van Roderlo enz.) naer het front van de Kompagnie. Zoo dra deze vier Heeren tot op eenige ſchreden na, de Kompagnie genaderd zyn, word ter eere van den oudſten Burgemeeſter, die, als in dezen den geheelen Magiſtraet verbeeldende, de Voorſtelling zal doen, een Salvo gedaen, en dezelve voor 't front gekomen zynde, door de vier overige Officiers met de Spontons, en door de Burgery, met het preſenteren des Musketten, gegroet. Waerna de Lieutenant zyne Sponton; gelyk ook de Vendrig zyn Vaendel opneemt, en de Burgemeeſter met woorden, naer de omſtandigheden geſchikt, de Burgery aenſpreekt, en uit laſt van den Magiſtraet den nieuwen Hopman haer voorſtelt, met aenbe-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

Heer van Emminkhoven, Ganswyk en Waertsluizen, en Mr. *Johannes Dierkens*. Voorts tot Schepenen Commissarissen de voorn. Heeren *van Haerlem*, *Franken* en *Onderwater*.

HAERLEM. Hooggedachte Vorstin heeft, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Schepenen dezer Stad, in de vorige Herfstmaend verkoren de Wel Ed. Achtb. Heeren Mr. *Christoffel Jan van Dam*, Mr. *François Benjamin Fagel*, *Antoni Kuits*, Mr. *Jan Fredrik Parvé*, Mr *Joost Huighens*, Mr. *Antonis Slicher*, en Mr. *Jan Theodorus Koek*: En tot Schepe-

bevelinge van hem de vereischte eer te geven, enz. Hierop de Piek vattende, langt de oudste Burgemeester dezelve aen den nieuwen Hopman, met eene pligtpleging van gelukwenschinge, over, en vertrekt vervolgens weder naer de overige Leden van den Magistraet, wordende by zynen aftogt andermael door eene losbranding der Musketten, op het bevel des nieuwen Hopmans geschiedende, begroet. Dit verricht zynde, trekt de nieuwe Hopman met de Kompagnie af, groetende met zyne Officieren, een ieder op zyne wyze, de Heeren van den Magistraet, die zich in staetsie dan allen voor het Raedhuis bevinden; doch by deze gelegenheit, om reden van voorn. beletsel, zich op de Groote Markt voor het Huis van den Heer Hopman geplaetst hadden. Deeze Heeren door de Officieren gegroet zynde, gebied de nieuwe Hopman de Musketterу, ter eere hunner Ed. Gr. Achtb. tot drie malen toe los te branden. Dit geschied zynde, legt hy den Sjerp af, voegt zich weder by den Magistraet, en doet door den Lieutenant de Kompagnie aftrekken, die voor des Vendrigs Huis vervolgens van een scheid. Des middags word de geheele Kompagnie, die, als denkelyk is, zich vry sterk in getale bevind, benevens den geheelen Magistraet, de voornaemste en fatzoenlykste Luiden, ten kosten des nieuwen Hopmans, in 't Gildehuis prachtig ter Maeltyd onthaeld, duurende de Vreugdebedryven gemeenlyk tot 9 of 10 uren des avonds. In vorige tyden was de Hopman gewoon, met zyne gansche Kompagnie de Stad door te trekken, en voor de Huizen van al de Burgemeesteren de Musketterу te doen vuren; doch zulks is door den Magistraet voor omtrent drie jaren afgeschaft.

penen Commissarissen, de voorn. Heeren *van Dam*, *Kuits*, *Parvé*, *Huighens* en *Koek*.

Voorts heeft de Wel Ed. Achtb. Vroedschap dezer Stad, op den 26 der voorsz. Herfstmaend, den Heer Mr. *Pieter van Schuilenburch* gedispicieerd tot Bewindhebber der Oost-Indische Kompagnie ter Kamer Amsteldam, in plaetse van den Heer regerenden Burgemeester *Elbert Testart*, wiens tyd aenstaende May staet te exspireren.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Op den 15 dezer Wynmaend, des morgens om vier uren, is hier overleden de Wel Ed. Gestr. Heer *Hendrik Hermansz.*, in zyn leven Oud-Schepen dezer Stad.

'S GRAVENHAGE. Den 4. der voorn. Maend heeft den Procureur L. Thomese, ter Vergaderinge hunner Hoog Mog., by procuratie den Eed afgelegd voor den Heere *Jan Ros*, als Consul te Venetien, in plaetse van wylen den Heer *Feytama*.

AMSTELDAM. Tot extraordinaris Kapitein ter Zee in dienst van het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit alhier is, door hare Koningkl. Hoogheit Mevrouwe de Gouvernante, benoemd de Heer *Dirk Hartogh*, in plaetse van den Heer *Abraham Taelman*. Voorts heeft de Heer *Nikolaes van Buuren* als Kapitein ter Zee, in dienst van het zelfde Collegie, aen de zelfde Prinsesse zyn ontslag verzogt en bekomen.

Men heeft alhier tyding gekregen dat, op den 17 der voorsz. Herfstmaend, na een Ziekte van zeven dagen, in den ouderdom van twee en dertig jaren, op zynen Kruistogt in het Kanael, overleden is de Wel Ed. Gestr. Heer *Gaspar Bost*, Gezagvoerder op 's Lands Oorlogschip het *Haerlemmerhout*, als ordinair Kapitein ter Zee, in dienste van het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit alhier; en dat op den 22 der zelfde Maend, deszelfs Lyk te Plymouth met veel staetsie begraven is op de volgende wyze: 1. Is van boord gevaren de Engelsche Chaloup van 't *Haerlemmerhout*, de Vlag van voren ter halver stok, niemand in de Chaloup, voorts slepende. 2. De tweede Chaloup, waer in het Lyk was, verzeld van den Hofmeester, Kok en Knechts,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

met een Vlag over de Kist, en twee Degens in 't Kruis 'er over. 3. De zes Slipdragers in twee Engelsche Chaloupen, in ieder drie, welken waren de vier Lieutenants en twee Adelborsten, hebbende elk een' Sluier van den hoed afhangen, witte Handschoenen aen de handen, en een zwart Lint aen den Degen. 4. Een Engelsche Chaloup, waerin alleen de Wel Ed. Heer *Jan Bost*, Adelborst, Zoon van den overledenen Kapitein, in zwaren Rouwe. 5. Een Chaloup, waerin de Hoog Ed. Geb. Heer *Lodewyk Graef van Byland*, mede Kapitein, en by 't leven des overledenen dienenden als tweede Kapitein, met den Heer *Winder*, Commandeur in den zelfden dienst; hebbende een' Floers aen den Arm, Handschoenen aen de handen, en Linten aen de Degens. 6. Vier Engelsche Chaloupen, waerin eenige Heeren Engelsche Kapiteins enz. 7. De Oost-Indische Chaloup, waerin de Kapitein Lieut. *van Swanenburgh*, met nog iemant van zyn Schip. 8. Nog eenige Chaloupen, waerin Cadets, Adelborsten, de Schryver enz.; zynde 'er in 't geheel zestien Chaloupen geweest, waer van tien in Monteringe. In de Haven van Plymouth bevonden zich toen ook zeven Engelsche Oorlogschepen, en twee Hollandsche Oostindische Retourschepen, welken hunne Vlaggen en Geuten ter halver Stok lieten waeien. Terwyl de Chaloupen naer Plymouth roeiden, werden van 't Schip *Haerlemmerhout* en de twee Oostindische Schepen ieder 21 Min. Schoten gedaen. Aen de Wal gekomen, werd de Kist bedekt met een zwart Fluweel Kleed, met witte Zyde gevoerd, en de Degens door de eerste Slipdragers 'er opgelegd. De Predikant voorgaende en de Heeren in de zelfde orde, zoo als zy in de Chaloupen gekomen waren, volgende, werd het Lyk door zes Chaloup-Roeiers gedragen, terwyl nog vier anderen daer nevens gingen, om malkander nu en dan te verpozen. Dus kwam men in de Groote Kerk te Plymouth, wanneer eerst door den Predikant eene Voorlezing gedaen, en vervolgens het Lyk bygezet werd. In het te rug keeren wierd de zelfde orde waergenomen;

ter-

terwyl de Vlag in de eerste Chaloup, en ook alle de Vlaggen en Geusen, zoo van de Engelsche als Hollandsche Schepen, tot den avond toe, ter halver Stok bleeven waeijen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Den 26 der vorige Herfstmaend is door de Wel Ed. Manhafte Heeren Kollonellen en Kapiteinen van den Burger-Krygsraed dezer Stad, tot Kolonel verkoren de Wel Ed. Manhafte Heer *Arent Hartjens*, in plaetse van wylen den Heer Stadlander.

SCHIEDAM. Door hooggedachte Vrouwe Gouvernante is, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Burgemeester dezer Stad verkoren de Wel Ed. Gr. Achtb. Heer WILLEM VAN WALWYK, in plaetse van wylen den Heer Mr. *Johan van der Heim.*

SCHOONHOVEN. Op den 25 der meergemelde Herfstmaend, is tot Raed in de Vroedschap dezer Stad verkoren de Heer *Willem Denys Dutry*: en tot Electeur de Heer *Anthony Boon.*

MIDDELBURG. Op den 30 der jongste Oegstmaend, hebben hun Ed. Mog., de Heeren Staten dezer Provintie, in overeenkomst der Resolutie van den 15 der Zomermaend 1751, op het begeven der Provintiale Amten gearresteerd, van de volgende Politieke Amten gedisponeerd, en aengesteld tot Rekenmeesters in de Provintiale Rekenkamer, wegens Middelburg, op voordraging der Heeren van die Stad, den Heer Mr. *Abraham Duvelaer*, Heer van Duinbeek, Schepen en Raed derzelver Stad, in plaetse van wylen den Heer Mr. *Johan Pieter van den Brande*, Heer van Kleverskerk enz. Tot Ontvanger van het Familie- Amt- Dienstboden- Karos-, Wagen- en Paerdengeld over *Zierikzee* en de Eilanden van *Schouwen* en *Duiveland*, op voordraging der Heeren van Zierikzee, den Heer Mr. *Bonifacius de Jonge*, Heer van Kampens Nieuwland, Burgemeester, Schepen en Raed der gemelde Stad, in plaetse van wylen den Heer Burgemeester *Johan Hendrik Cau.* Tot Ontvanger van de ordinaire en extraordinaire Lasten, op de Landen en Boomgaerden bezuiden de Stad *Goes*, op voordraging der Heeren van die Stad, den Heer Mr. *Kornelis Os-*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

sewaerde, Burgemeester en Raed der Stad Goes, in plaetse van wylen den Heer *Pieter de Vroe*. Tot Ontvanger van de ordinaire en extraordinaire Lasten op de Landen over de Westwateringe des Eilands van *Walcheren*, op voordraging der Heeren van Vlissingen, den Heer Mr. *Willem Hurgronje*, Schepen en Raed der zelfde Stad, in plaetse van wylen den Heer Mr. *Pieter Scheideruit de Vos*, Heer van Nieuwvliet enz. En eindelyk tot Ontvanger van het Familie- Dienstboden, Karos- Wagen- en Paerdengeld over de Stad *Vlissingen* en het Ressort, mede op voordraging der Heeren van de zelfde Stad, den Heer *Evert de Clyver*, Schepen en Raed der voorn Stad, in plaetse van wylen den Heer Mr. *Nikolaes Karel van Hoorn*.

Door de Heeren Bewindhebbers der West-Indische Compagnie ter Kamere van Tienen, alhier op den 24. der vorige Herfstmaend vergaderd, is van de volgende Bedieningen gedisponeerd en aengesteld, op de Kust van GUINEA, tot Directeur Generael, de Heer *Nikolaes Mattheus van der Noot de Geeter*, Heer van Oud-Wulven en Wayen enz.; tot Opper-Commies en Raed, *Roelof Ulsen* en *Jan Credo Bacot*; tot Commies en Raed *Hendrik Walmbeek*; tot Commiesen ter Negotie *Jan Snoek*, *B. Borgvink*, *J. P. J. Brinkhorst*, *Daniel Klockener*, en *J. Wolfsgang*; tot Commies ter Sekretarye *Bruno van Mekeren*. Op D'ELMINA, tot Vaendrig, zoo de tyding wegens het overlyden van *Bascal* bevestigd word, *Kornelis ter Stall*; tot Commies ter Soldye, *Nikolaes Heinsius*; tot Boekhouder Generael, *Eduard Daniels*, junior. Te ST. JAGO, tot Vaendrig *Karel Hendrik Genade*; tot Magazynmeester *Willem Blyenberg*; tot Onder-Commiesen, *Anthony Ruygen*, *Hendrik Barreveld*, *Nikolaes Koenraed Struykman*, *Jakob Hartman*, *Jan van Reyp*, *Jan Fredric Pott*, *Hendrik Prange*, *P. de Rook*, *Adriaen Knibbe* en *M. van den Velden*; tot Assistenten, *Jan Varseveld*, *Jan de Chuy de Mourin*, *Hendrik van Rheyn*, *Jacobus Ugbilt*, *Karel Johan Schippers* en *Simon de Mennes*. Wyders op ST. EUSTACHIUS tot Comman-

mandeur, de Heer *Jan de Wind*, en tot Assistent *Johannes Hartman*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERE. Den 14 der vorige Oegstmaend is hier, in den ouderdom van ruim zeventig jaren, overleden de Wel Ed. Achtb. Heer *Nicolaes Evertsen*, Raed en Oud-Schepen dezer Stad, en vervolgens door hare Koningkl. Hoogheit, de Vrouwe Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie, in deszelfs plaetse tot Raed dezer Stad verkoren, en den 25 der vorige Herfstmaend in die hoedanigheid geinstalleerd, Dr. *Jakob Johan Andriessen*, regerend Schepen dezer Stad.

LEEUWARDEN. De Grietman *Arent Baron van Haersolte*, Heer van Hoenlo enz. heeft de Grieteny Barradeel overgebragt op zynen oudsten Zoon Jr. *Rutger van Haersolte*, voormaels Lieutenant te Paerde, doch nu en reeds sederd etlyke jaren, Volmagt ten Landdage, wegens voorsz Deel.

SNEEK. Tot Vroedschap dezer Stad is verkoren de Heer *Jan Harmanus Klinkhamer*.

GRONINGEN. Op den 23 der meergemelde Herfstmaend, des namiddaegs om twee uren, is hier overleden de Ed. Heer *Hendrik Veldman*, regerende Burgemeester dezer Stad, Zoon van den Commies Provintiael, en oudste Broeder des Lieutenants Generaels van dien naem, zynde in den jare 1720 reeds tot Raedsheer, en in 1733, tot Burgemeester dezer Stad verkoren geweest.

DRENTHE. Op den 6. der vorige Herfstmaend is, op het Huis Rhebrugge, in het 68 jaer zyns Ouderdoms, aen eene Beroerte ter rechter zyde des Lichaems, overleden de Hoog Welgeboren Gestr. Heer *Rudolph Otto Baron van den Clooster*, Heer van Rhebrugge, Gedeputeerde Staet uit het Lid van de Ridderschap en Ette van dit Landschap; en deszelfs Lyk, op den 15 der zelfde Maend, te Ruinen in zyn Familiegraf bygezet.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

Berichten aengaende de Sterfte van 't Rundvee.

NOpens deze bezoeking hebben wy weinige berichten in deze Maend ontvangen. Alleenlyk meld men ons uit HOLLAND, dat van dezelve in den *Lande van Putten* in eenigen tyd niets gehoord is; dat te *Hensbroek*, een Dorp ruim twee uuren ten Westnoordwesten de Stad *Hoorn* gelegen, gelyk ook op meest alle de Dorpen daeromstreeks, de Plage hevig woedde; uit ZEELAND dat het Pestvuur op eenige Dorpen onder de Stad *Vlissingen* behoorende, weer hevig is aengesteken; doch naby de Stad *Vere*, God lof! echter de geringste smeuling van het zelve niet vernomen word; en uit het Landschap DRENTHE dat de Inwooners aldaer onder de knellinge dier steeds drukkende Landplage nog al gedrukt gingen.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 15 October

		by de Z. Zak.
TARW. Oude witte Z.	12 a 17	ſſ
—— Nieuwe dito	13½ a 17½	ſſ
—— Blaeuwe dito	12 a 14	ſſ
—— Zomer.	11 a 13	ſſ
—— Witte Westvl.	12½ a 15	ſſ
—— Vriesche	13 a 15½	ſſ
ROGGE Zeeuwsche.	8 a 9½	ſſ
ERTEN Graeuwe.	8 a 11	ſſ
—— Blaeuwe	12 a 16	ſſ
—— Witte.	8 a 11	ſſ
WITTEBONEN Witte Z	10 a 14	ſſ
—— Walchersche	15 a 16	ſſ
		by 't Last.
BOEKWEIT Vl. enz. op 154 ℔	11½	£
—— Klaei.	9 a 10	£
GARST Zeeuws. Wint.	12¼ a 14¼	£
HAVER Vries. Brouw.	10 a 12½	£
—— Voer	8½ a 10	£
—— Zeeuws.	8 a 10	£
—— Spelt	8¼ a 10¼	£
KOOLZAED Zeeu. enz.	27½ a 30	£
PAERDEBOONEN.	13½ a 15	£
DUIVENBOONEN.	14 a 15½	£

Rotterdam, den 22 October.

		by de Steen.
VLAS. Allerbest.	34 a 36	st.
—— Best.	32 a 33	st.
—— Middelsoort	29 a 30	st.
—— Gemeen	27 a 28	st.
—— Slecht	24 a 25	st.

Leiden den 13 October.

	by 't Vierend.
BOTER	f 24 a 25 -:-

Hoorn, den October.

	by de 100 ℔
KAES. Groote	f 11 a 11¼
—— Midd.	f 10½ -:-
—— Kleene	f 10 -:-

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend September, 1753.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	30. 1½	59	W 2	Regen				
1	- 2	64	ZW 2	Betrokken	½	2 ♏	☍ ♂ 8	
	- 2⅛	59	—— 1	Omtr. helder				
	- 2¾	58	—— 3	Betrokken				
2	- 2½	66	—— 4	Zeer betrok.		15		
	- 2	61	ZtW 1	Omt.h.z.bet.				
	- 1	59	ZO 3	Zeer betrok.				
3	- ¾	65	—— 2	——		28		
	- ¼	62	—— 4	—— Regen				
	29.11½	63	ZW 4	Geheel betr.				
4	- 11¾	65	NW 2	— Betrokk.		11 ♐	□ 2	
	30.	61	—— 3	Zeer b.omt h.				
	30.	58	WtZ 4	Zeer betrok.				
5	- ½	63	NW 5	——		24	☌ ♄ 11	♄ dir.
	- 2	55	—— 3	— Omt. hel.				
	- 2½	58	—— 2	Omtr. helder				
6	- 2¾	63	WNW 4	Zeer betrok.		6 ♑		
	- 1½	59	WZW 4	Omt h.enz.b.				
	29.11½	59	WtZ 4	Reg. geh.bet.				
7	- 11½	60	WtN 5	——		18		
	- 11¾	58	NW 4	— Betrok.	½			
	30. ½	56	NNW 4	Betrokken				
8	- 1	62	—— 4	——		0 ♒	☍ ♀ 2	
	- 1	57	WNW 3	Omt. hel. ber.			☍ ♃ 16	
	- ½	60	ZW 4	Reg.geh. bet.	¼			
9	- ¾	62	W 5	Geheel betr.		12		☌ ☉ ☿ 3 inf.
	- 1	60	—— 4	Reg. geh.bet.				
	- 1¼	62	WtN 2	——	¼			
10	- 2	64	NW 2	Zeer betrok.		24		
	- 3	58	—— 2	——				
	- 3	59	—— 2	Betrokken				
11	- 3½	66	WZW 3	——		6 ♓	☍ ☿ 17	VP
	- 3¼	61	WNW 1	— Geheel b.				
	- 3½	62	WtN 1	Zeer betrok.				
12	- 3½	67	—— 1	Betrokken		18	☍ ☉ 5	
	- 4¼	59	N 4	—— Helder				
	- 4½	60	NO 4	Zeer Betrok.				
13	- 5	65	ONO 3	Omtr. helder		0 ♈		
	- 4¼	59	—— 5	——	N. l.			
	- 3½	54	OtZ 3	Helder				
14	- 3½	68	OZO 4	——		12		
	- 3	58	—— 4	——				
	- 2¾	57	OtZ 2	——				☋ 6
15	- 2¾	71	OZO 3	——		24		☌ ♃ ♀ 8
	- 1½	58	ZO 4	——				
	- ¾	60	—— 5	——				
16	- ¼	68	—— 4	——		7 ♉	☌ ♂ 21	
	29.11½	56	—— 4	——				

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	29.11½	60	ZW 4	Donk. Regen	½			
17	30. 1½	64	NW 5	Zeer betrok.		19		
	- 2[illegible]	57	—— 1	Betrok. held.	N. l.			
	- 2[illegible]	57	ZW 5	Betrokken				
18	- 2[illegible]	64	—— 6	Omtr. helder		2 ♊		
	- 2	59	—— 6	Zeer bet. bet.				
	- 2	59	—— 4	Omtr. helder				
19	- 2	66	—— 6	——		15	□ 21	☿ Dir.
	- 1¾	55	—— 1	—— Helder				
	- 1	56	ZO 1	Betrokken				
20	- 1	70	OZO 3	Omtr. helder		29	☍ ♄ 1	
	- [illegible]	61	ONO 4	—— Helder				
	29.11[illegible]	59	NO 1	Mist omt. hel.				
21	- 11¾	69	WNW 1	Helder		13 ♋		
	- 11	59	NNW 2	Omtr. helder				
	- 10	59	WNW 1	Geheel betr.				
22	- 10¾	61	—— 6	Reg. zeerbet.		27	☌ ♃ 22	
	- 10	56	NW 6	Z. en geh. bet.				
	- 11	57	—— 4	Geheel betr.				
23	- 11[illegible]	61	WtZ 6	Zeer betrok.		12 ♌	☌ ♀ 11	
	- 11[illegible]	63	ZW 7	—— Omt. hel.				
	- 11	62	WZW 5	Geheel betr.				
24	- 11	64	—— 6	——		27		NP
	30.	55	NW 3	Regen betr.	1			
	- [illegible]	54	—— 3	Zeer betrok.				
25	- 1½	61	—— 4	Omtr. helder		12 ♍	☌ ☿ 5	
	- 2½	51	—— 1	Betr. helder				
	- 2⅓	46	ZO 3	Omtr. helder				
26	- 2½	61	—— 3	——		26	☌ ☉ 12	
	- 1	53	—— 4	—— Helder				
	30.	51	—— 5	Omtr. helder				
27	29.11½	68	ZZO 4	——		11 ♎		
	- 9¾	63	ZO 4	——				
	- 8½	61	ZZO 6	——				
28	- 7¾	67	—— 6	Betrokken		26		☊ 2
	- 7¼	58	NW 5	—— Regen	d. w.			
	- 8½	55	ZW 6	Regen betr.	3			
29	- 9¾	59	—— 6	Betrokken		10 ♏		
	30.	57	—— 5	—— Regen	½			
	- [illegible]	55	ZZW 4	Zeer betrok.				
30	- [illegible]	64	ZtO 6	Omt. helder		23	☍ ♂ 20	
	29.10½	59	ZZO 7	Bet. geh. bet.				

Gemiddelde	Barrometer	30 D. 1	L.
	Thermometer	60⅓	Gr.
't Gevallen Water		6½	Lyn.
't Uitgewaessemde		17½	Lyn.
Dagelyksche kracht der Wind		4	

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

NOVEMBER. MDCCLIII.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

En 25. der laetste Oegstmaend is alhier gearresteerd, en den 15. der daer op volgende Herfstmaend uitgesproken, de volgende Sententie ten laste van *Willem Winterink*, Burger dezer Stad: ZUTPHEN.

BY den Schepenen hooren lezen en geëxamineert d'informatien, door den Richter van Stads wegen genomen en die, daer uit gemaekte Beschuldigingen op en tegen den Persoon van *Willem Winterink*, Burger dezer Stad, wezende van zyn Ambagt eens Metzelaers Knegt, met en negens deszelfs Confessie, mitsgaders de verdere daer by gehoorende Stukken, waer uit in substantie is gebleken: Dat hy Beklaegde op Maendag, den 29 van November des jaers 1751, des avonds tussen negen en tien uren, benevens zyne Huisvrouw en eene *Willem Sprakel*, is geweest ten huize van *Jan Maurits*, zynde gezworen Besteller der Gebrande Wateren alhier, om daer te drinken een Soopje Genevers, het geen den Beklaegden door gez. *Jan Maurits*, wegens 't helpen dragen van een Anker met Brandewyn, 's daegs te vooren was versproken geworden; Dat ondertusschen, na een weinig tyds aldaer te hebben gezeten, des Beklaegden Vrouw opgestaen en vertrokken zynde, kort daer *Sententie over Willem Winterink.*

ZUT-PHEN.

Sententie over Willem Winte-rink.

na mede daer ter plaetse zyn ingekomen twee Soldaten, met namen *Hendrik Twentman*, en *Willem Kimmel*, respective Grenadier en Musquettier, beide onder het Regiment Infanterie van den Heer Lieutenant Generael *De Guy*, des tyds en alsnog binnen deze Stad Guarnisoen houdende. Dat deze Soldaten als toen geëischt en gedronken, hebbende een glas Genevers, het welk aen hun in 't eerst, *om dat het zo laet was*, geweigerd, doch naderhand (gelyk die Hendrik Twentman mede heeft geavoueerd) op conditie, *van staende te zullen drinken en alsdan terstond weggaen*, gegeven is, echter, des niettegenstaende, niet hebben willen vertrekken, ongeagt ook door voorsz. Jan Maurits en zyn Vrouw, een en andermael daer toe verzogt en aengemaend zyn geworden; Dat zylieden onder het drinken al verder van slaen gesproken en daer mede, naer de gedagten van meergenoemden Jan Maurits, den Beklaegden gemeend hebbende, dezelve hier van aen den Beklaegden heeft kennis gegeven en hem gewaerschouwd, *van zich te willen in agt nemen*; Dat daer op Jan Maurits, uit vreeze voor de gevolgen, niet alleen *Hendrik Jan van Beest*, toen ter tyd als Klapperman, na gedane ronde zyn huis moetende passeren, tot zyne adsistentie heeft binnen geroepen, en daer door te wege gebragt dat voornoemde Soldaten zyn henen gegaen, maer ook op hunne dreigementen *van den Beklaegden naderhand wel te zullen vinden*, denzelven verder heeft verzogt, *van hem te willen naer huis geleiden*; Dat vervolgens de Beklaegde, met voorsz. Klapperman verzeld, zich insgelyks van daer heeft begeven, en buiten kennis van dukgemelden Jan Maurits uit zyn huis een Degen weten te krygen, dien hy mede genomen heeft, *om daer mede*, volgens zyn eigen belydenis, *zyn Licbaem te defenderen*; Dat inmiddels de Beklaegde met den Klapperman genaderd zynde tot aen zyn huis, omtrent de Broederen Kerk staende, als toen op 't gehoor van dien, uit hetzelve zyn gekomen, meergenoemde twee Soldaten by zich hebbende gezegden Willem

Spra-

Sprakel, dewelke even voor hun mede het huis van Jan Maurits hadde verlaten; Dat, de Beklaegde dit ziende en aen voorsz. Soldaten vragende, *wat zy daer deden?* met byvoeginge *dat hy hun zulks hadde verboden en geen vergang van Militairen aen zyn huis wilde hebben*, het daer op alwyders is gebeurd, dat de Musquettier Willem Kimmel aenstonds zyn Sabel tot op de helfte heeft uitgetrokken, edoch, in het verder uittrekken van dien, door den Klapperman is verhinderd geworden: Zonder dat, uitwyzens de Verklaringe van dien Klapperman, onder eede daer over verhoord, de Beklaegde henlieden alvorens voor *Schelmen* of *Schurken* uitgescholden, ofte doch anderszins door woorden of werken daer toe aenleidinge gegeven heeft, gelyk nochtans gemelde Hendrik Twentman by zyne informatien, door den Krygsraed des Guarnisoens alhier genomen, tot deszelfs onschuld heeft komen voor te wenden; Dat wyders de Beklaegde, zoo hy voorgeeft, na eenige woordenwisselinge, door gez. Hendrik Twentman uitgedaegt zynde, met denzelven is gegaen tot in de Beukerstraet, terwyl de Klapperman een weinig te voren naer zyn Post gekeerd, en voornoemde Willem Kimmel met Willem Sprakel van 's gelyken weggegaen waren; Dat de Beklaegde, tot voor het huis van *Matthæus Willemsen* gekomen, en, naer zyn zeggen, door Hendrik Twentman, die zulks nogtans heeft ontkent, met zyn' uitgetogen Sabel eerst geattacqueerd zynde, daer op insgelyks zyn Degen, welken hy uit het huis van Jan Maurits hadde mede genomen, heeft uitgetrokken, en al retirerende, met den Sabel van Hendrik Twentman een zoodanigen houw over zyn Hoed zoude hebben ontfangen, dat de toomen of koorden daar van zouden wezen aen stukken gesprongen; Schoon deeze circumstantien op eene geheel andere wyze door gez. Hendrik Twentman zyn verklaerd en afgegeven geworden; Dat de Beklaegde hier op, vegtenderhand, aen denzelven met zyn Degen heeft toegebragt een steek onder de regter Oxel, of, zoo Beklaegde zelfs heeft geconfesseerd,

ZUTPHEN.

Sententie over Willem Winterink.

ZUT-PHEN.

Sententie over Willem Winterink.

naer zyne meening omtrent boven de borst; Dat de Beklaegde, op 't zeggen van dezen Hendrik Twentman, *dat hy bloed voelde*, heeft opgehouden en zylieden als toen van den anderen zyn gegaen, hebbende de Beklaegde zich daer op naer huis begeven; Dat de Beklaegde, vervolgens door een Edelen Gerichte ingetrokken zynde, uit dien hoofde ook eenige dagen heeft in hegtenis gezeten, tot dat, op den 3. van December van voorsz. Jaer 1751, ingekomen is een schriftelyk rapport, door *J. M. Deugler*, als Chirurgyn Major van voornoemde Regiment van welgedagten Heer Lieutenant Generael De Guy, afgegeven, daer by gemelden Grenadier Hendrik Twentman buiten gevaer declarerende, als wanneer hy Beklaegde, op resolutie van een Edele Groot Achtbare Magistraet dezer Stad, by provisie en onder belofte, van zich ten allen tyde wederom te zullen sisteren, uit zyne detentie is gerelaxeerd geworden; Dat echter meergez. Hendrik Twentman, tegen alle verwagtinge, en na dat zelfs over dit begaen feit uit zyn Kwartier naer de Militaire Hoofdwagt gebragt, van daer den zestienden dag na den ontfangst van zyne blessure, aen het huis van den Auditeur Militair, om, ingevolge van deszelfs afgegevene en geproduceerde verklaringe, aldaer geëxamineerd te worden, en zoo weder naer de Hoofdwagt te rug, en vervolgens, na verloop van eenige dagen, naer zyn Logement gegaen was en overzulks, naer allen schyn, genezen, op den 25. daer aen volgenden, des middags, ongeveer ten twaelf uren, is overleden; Dat, behalven de Visitatie, door en namens die van den Krygsraed gedaen, deszelfs dode Lichaem daer op aenstonds mede uit order van Hunne Edele Groot Achtbare, is gevisiteerd door dezer Stads Doctoren en Chirurgyn, dewelke by hun attest geoordeeld hebben, dat de toegebragte wonde eindelyk (om redenen, daer by in 't breede geallegeerd) in zyn gevolg moeste dodelyk worden. En laetstelyk, dat de Heeren van den Gerechte, hier van kennis bekomende, zich ook dadelyk van den Beklaegden hebben getragt te verze-

zekeren, doch ter oorzaek van deszelfs Vlugt, te vergeeffsch: Zoodanig, dat by verder uitblyven daer op is ingedaegd geworden, zonder dat evenwel tot heden toe eenige personele Comparitie van hem Beklaegden gevolgd is.

ZUTPHEN.

Sententie over Willem Winterink.

Mede gezien en overwogen des Beklaegden defensie, door Gerrit Jan, Hermannus en Gerrit Hendrik Winterink, respective Broeder, Oom en volle Neef en dus, als *conjunctæ personæ* van denzelven, uit kragt van hun Ed. Groot Achtb. resolutie van den 16 van Juny des gepasseerden Jaers 1752, by Deductie vervat en ter Vergaderinge ingediend, met allen daer toe bygebragten schyn en bescheid. En eindelyk gelet op alles, waer op in dezen eenigzins te letten stonde: Zonderling mede, dat boven en behalven 't geen voorsz. zich nog tot ontlastinge van den Beklaegden, uit d'informatien wyders komt voor te doen; Dat niet alleen, volgens alle omstandigheden, de Beklaegde door een meer, dan groote suspicie van gemeenzame en ongeoorloofde verkeeringe, welke deze Hendrik Twentman met des Beklaegdens Vrouw zou hebben gehad en waerom de Beklaegde hem ook eenigen tyd te voren uit zyn huis had doen delogeren, tot het voorgevallen Gevegt schynt vervoert, en alzo in een regtmatige gramschap daer over, naer zyne vaste verbeeldinge, ontstoken te zyn, voornamentlyk in een en den zelfden tyd, daer de Beklaegde opgemelden Hendrik Twentman zoo laet in den avond of nagt heeft bevonden uit zyn huis te komen, en zulks in weerwil van des Beklaegden iterative waerschouwingen, zoo aen hem als zyn Vrouw gedaen, welke laetste zich ook daer en boven terstond na dit geval, met agterlatinge harer Kinderen, heeft geabsenteerd, en zoo daer door, als door hare aenhoudende afwezendheit, deze, tegen haer liggende præsumptie, niet duister schynt geconfirmeerd te hebben; maer ook dat, dezer Stads en der Militairen Doctoren en Chirurgyns omtrent de formele lethaliteit der aengetogene Wonde, of die

ZUTPHEN.

Sententie over Willem Winterink.

op zich zelfs, dan by *toeval* dodelyk is geweest? komen te discreperen, en wat zich meer, zoo in aenzien van des Beklaegden goed en zedig comportement, als anders, dezen aengaende, tot zyne verschooninge, heeft opgedaen.

Welgemelde Heeren Schepenen doende regt, en teffens gratie voor rigeur præfererende, absolveren den Beklaegde van d'ordinaire Straffe eens Manslags, doch bannen hem niet te min, wegens gepleegd exces, uit deze Stad en Schependom, voor den tyd van vyf agtereenvolgende jaren, zullende aenvang nemen van de pronuntiatie dezes; by pœne van zwaerdere straffe, byaldien voor dien tyd daer binnen wederom mogte bevonden worden: Den Beklaegden over zulks daer toe, gelyk mede in de Kosten en Misen van Justitie, by dezen condemnerende.

Aldus gedaen en gesententieerd *in Senatu* binnen Zutphen, den 25 van Augustus des jaars 1753. ten overstaen van den Heer *P. C. Schomaker*, als Richter in der tyd, (zynde de Heer *G. J. Schimmelpenninck van der Oye*, deszelfs Mede-Richter inmiddels overleden) by de Heeren *J Couleman*, *B. van Hasselt*, *M. de Leeuw van Coolwyk*, *F. R. van Lathum*, *E. van Löben Sels*, *J. A. J. Sloet*, *B. J. Verstege* en *B. Huynink*. En onder het luiden der Klokke en de gewone solemniteiten, opentlyk gepronuntieerd in de Vierschare, den 15. van September daer aen volgende, ter præsentie van de Heeren *M. de Leeuw van Coolwyk*, vervangende de plaets van wylen den Heer *G. J. Schimmelpenninck van der Oye*, en *P. C. Schomaker*, als Richteren in der tyd, en wyders van Heeren Schepenen, als in 't Boek der Absenten te zien *q. r.*

In kennis van my Sekretaris

HERM. SCHOMAKER.

HOL-

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

OP den 2. dezer Slagtmaend hebben de Heeren Staten dezer Provintie twee Publicatien gearresteerd. 's GRAVENHAGE.

De Eerste luid, met achterlatinge van het gewone hoofd en slot, woordelyk dus:

DAt wy hebben goedgevonden dat, ten behoeve van de gemeene zaek, by Collecte zal worden geheven een Recht op de Speelkaerten en Dobbelsteenen, ingaende met den eersten January 1754, en dat wy tot den opheve van het zelve Middel hebben gearresteerd de Ordonnantie, hier na volgende, geinsereerd: *Ordonnantie van den Impost op de Speelkaerten en Dobbelsteenen.*

Ordonnantie, waer op in den Lande van Holland en Westvriesland, ten behoeve van de gemeene zake, volgens den consente der Staten van den zelven Lande, by Collecte zal worden geheven de Impost op de Speelkaerten en Dobbelsteenen, ingaende met den eersten January 1754.

Art. I. EErstelyk zal voor elk Spel Kaerten, in deze Provintie gemaekt, geheven en betaeld worden twee stuivers, en van de Kaerten, gemaekt in eene van de andere Geunieerde Provintien, vier stuivers van elk Spel, en van die gene, die buiten de Zeven Geunieerde Provintien zyn gemaekt, zes stuivers van ieder Spel, de Tiende Verhooging daerenboven.

En van ieder Dobbelsteen voor de Yking van dezelve, jaerlyks te doen, tien stuivers, de tiende Verhooging daerenboven. Des dat de Dobbelsteenen, die door Schippers, Voerluiden, Kaeiwerkers en diergelyke, tot het reguleren van hunne tourbeurten; als mede Dobbelsteentjes die tot Kinder-

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie van den Impost op de Speelkaerten en Dobbelsteenen.

spellen worden gebruikt, de voorsz. belasting niet zullen wezen onderhevig.

II. En zal vervolgens een ieder, die zich met het maken of verkoopen van Speelkaerten of Dobbelsteenen wil generen, gehouden en verpligt zyn, om zyn' regten Naem en Woonplaets op te geven en bekend te maken, aen die gene, die tot de Collecte van dit Regt hier na zullen worden gequalificeerd, die daer van zullen houden pertinente notitie, op pœne dat die gene, die zouden mogen bestaen, alvorens zyn regte Naem of Woonplaets in voegen voorsz. te hebben opgegeven, eenige Speelkaerten of Dobbelsteenen te verkoopen, te verhuren of te leenen, verbeuren zal een boete van drie honderd guldens.

III. En zal niemand eenige Kaerten of Dobbelsteenen, het zy in deze Provintie gemaekt, of van buiten deze Provintie gebragt, mogen verkoopen, verhuren, verruilen of leenen, directelyk of indirectelyk, zonder dezelve Speelkaerten te hebben geëxhibeerd, om te doen cachetteren en verzegelen, aen den Collecteur van zyn Woonplaets, of waer onder zy ressorteren, en aen den zelven voor ieder Spel Kaerten te hebben betaeld den Impost boven gemeld, en voor zoo veel de Dobbelsteenen aengaet, zonder dezelve alvorens te hebben overgegeven aen den voornoemden Collecteur, om dezelve te doen yken en branden, zoo als hier na zal worden gemeld, en zonder aen den zelven te hebben betaeld den voorsz. Impost.

IV. Ieder Spel Kaerten, dat ten fine voorschreven zal worden geëxhibeerd, zal moeten wezen gesloten in een Papier met een Touwetje over het kruis toegemaekt, en zal door den Collecteur, aen wien de exhibitie geschieden zal, ieder Spel Kaerten in het midden worden verzegeld met het Wapen van Holland, en van de Stad, waer de exhibitie geschied, in een Ouwel, overdekt met een papieren Ruite, en zal die gene, die ter eeniger tyd mogt ondernemen, om eigener authoriteit eenige Kaerten, in voegen voorsz., te verzegelen of te doen ver-

verzegelen, als een Falsaris publiek aen den Lyve worden gestraft. 's GRAVENHAGE.

V. De Collecteur, die in ieder Stad tot het Yken der Dobbelsteenen zal worden gequalificeerd, zal op de Dobbelsteenen branden het Wapen van Holland en van de Stad zyner Woonplaets, op de zyde daer de Een of het Aes op staet, als mede het Jaer-tal van het jaer, in welk de branding geschied; zullende ook die gene, die mogten ondernemen buiten den voornoemden Collecteur, eenige Dobbelsteenen te yken of te branden, of te doen yken of branden, deswegens als een Falsaris publiquelyk aen den Lyve worden gestraft.

Ordonnantie van den Impost op de Speelkaerten en Dobbelsteenen.

VI. En ten einde het gene voorsz. is naer behooren worde geëxecuteerd, zullen alle Koffyschenkers, Logementhouders, Herbergiers en Tappers, en voorts alle andere Particulieren, die by het emaneren dezer Ordonnantie eenige Dobbelsteenen of Speelkaerten in hunne Huizen, of waer het ook zoude mogen wezen, hebben, gehouden en verpligt zyn zich van dezelve Kaerten of Dobbelsteenen te ontdoen, of alle dezelve Speelkaerten en Dobbelstenen te exhiberen aen den Collecteur van hunne Woonplaetse of waer onder zy ressorteren, ten fine Art. IV. en V. breeder gemeld, en wel voor den eersten January 1754, op pœne dat die gene, die hier in nalatig zullen worden bevonden, zullen verbeuren een boete van drie honderd guldens, en verbeurte van de Kaerten of Dobbelsteenen, die binnen den gestelden tyd, in voegen boven gemeld, niet zullen wezen geëxhibeerd.

VII. Niemand, van wat staet of conditie hy zy, zal gedogen, dat ten zynen Huize of op zyn Erf of Plaets, met zyne kennisse of weten, direct of indirect, na den voorsz. eersten January 1754 worde gespeeld met Kaerten of met Dobbelsteenen, die in voegen voorsz., niet zyn gesloten en gecachetteerd of gestempeld, of gebrand, op een boete van drie honderd guldens en arbitrale correctie voor die gene die de voorsz. boete niet kunnen betalen.

VIII. Vervolgens zal ook niemand, met zyn kennis-

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie van den Impost op de Speelkaerten en Dobbelsteenen.

nisse of weten, zich onderwinden om na den 1. January 1754 met Kaerten of Dobbelsteenen, die in voegen voorsz. niet zyn verzegeld of ge-ykt geweest, te spelen, op een boete van drie honderd guldens en arbitrale correctie voor die gene die de voorsz. boete niet kunnen betalen.

IX. En zal ook niemand eenige Kaerten of Dobbelsteenen van buiten deze Provintie in dezelve mogen inbrengen of doen inbrengen, het zy om dezelve te verkoopen, te verruilen of over te doen, of tot zyn eigen gebruik of in commissie, alles direct of indirect, zonder dezelve Kaerten of Dobbelsteenen, zoo ras hy die heeft ontfangen, uiterlyk binnen den tyd van acht dagen na den ontfangst, te exhiberen aen den Collecteur voornoemd, om gecachetteerd of gebrand te worden, conform Artikel IV. en V. voren gemeld, op een boete van zes honderd guldens en arbitrale correctie voor de genen die de voorsz. boete niet kunnen betalen.

X. Voorts zullen de Dobbelsteenen niet langer mogen worden gebruikt als het jaer waer in dezelve ge-ykt zyn, op de verbeurte van drie honderd guldens, door die gene, die met Dobbelsteenen, in een vorig jaer ge-ykt, zal hebben gespeeld.

XI. En zullen alle de genen, die eenige Kaerten zullen exhiberen om te doen zegelen, gehouden zyn opregtelyk op te geven, of dezelve in deze Provintie of daer buiten zyn gemaekt, op pœne dat de gene, die bevonden zal worden daer omtrent een kwade opgave gedaen te hebben, zal verbeuren een boete van twee honderd guldens.

XII. De voorschreve Collecteurs zullen ieder Maend, uiterlyk voor den twaelfden dag van de volgende Maend, aen het Comptoir tot onderzoek van de verantwoording der Middelen geschikt, moeten overzenden een' Staet van het gene zy, zoo wegens het verzegelen der Kaerten, als van het yken der Dobbelsteenen, zullen hebben ontfangen, op pœne van vyfentwintig guldens, en van daer toe by parate executie te zullen worden geconstringeerd, en zullen zich verder in het overbrengen van de ontfan-

fange Gelden en het verantwoorden van dien zich 's GRA-
hebben reguleren naer de ordres van den Lande. VENHA-
En op dat niemant hier van eenige ignorantie GE.
pretendere, enz.

In de Tweede, dienende ter bepalinge van het *Zegel* of *Biljet*, by de aengeving der van buiten in deze Provintie gebragt wordende *Koek*, moetende gebruikt worden, spreken hun Ed. Gr. Mog. dus:

Hoedanig een Zegel by de van buiten inkomende Koek moet gebruikt worden.

DAt aen ons zynde voorgedragen, dat in de Ordonnantie op het Zegel niet is bepaeld, of gedefinieerd, hoedanig Billiet, te weten gezegeld of ongezegeld, moet worden gebruikt, by de aengeving van Koek van buiten in deze Provintie wordende ingebragt, en veel min van wat quantiteit dit Zegel zoude moeten worden genomen, en naer wat proportie het zelve zoude moeten opklimmen, en dat zulks tot zyn gevolg hadde gehad, dat op sommige Plaetsen van dezelve Koek maer was geheven een Passagiebilliet van twaelf Penningen, op andere een Inslagbilliet, en weder op andere Plaetsen op het Billiet alleen gesteld *Vertoond*, zonder eenig gezegeld Inslagbilliet te geven.

Zoo is 't, dat wy, tot voorkoming van alle verkeerde bevattinge, en wegneming van eene inegale practyke des aengaende, daer tegen willende voorzien, hebben goedgevonden te declareren, zoo als wy declareren by dezen, dat tot de Koek, van buiten in deze Provintie inkomende, zal moeten worden gebruikt een gezegeld Billiet, en dat daer omtrent plaets zullen hebben de Classen hier navolgende, te weten:

Boven de vier tot tien Ponden, een Billiet van twaelf Penningen.

Van tien Ponden tot dertig Ponden, een Zegel van twee Stuivers.

Boven de dertig tot zestig Ponden, een Zegel van vier Stuivers.

Bo-

'S GRAVENHAGE.

Boven de zestig Ponden tot honderd Ponden, een Zegel van zes Stuivers.

Boven de honderd Ponden tot twee honderd Ponden, een Zegel van negen Stuivers.

En boven de twee honderd Ponden, een Zegel van twaelf Stuivers.

En op dat niemant hier van eenige ignorantie pretendere, enz.

Men verstaet dat, volgens een Brief hunner Ed. Mog., de Heeren Gecommitteerde Raden van deze Provintie, die hier resideeren, van den 4. der vorige Wynmaend, de Waerschouwing nopens de Wassenaersche en Graefselykheids Tollen, hier voor bladz. 794. door ons geboekt, by provisie in surcheance gehouden en buiten effect gesteld is.

Op den 17. der zelfde Wynmaend, is by de Heeren Staten Generael, ter voorzieninge in het verval des Ambachts van *Lintwerken*, en der *Negotie in Lint*, een Plakaet gearresteerd, waerin hun Hoog Mog. dus spreken:

Plakaet tegen het uitvoeren der Lintmolens buiten de Vereenigde Provintien.

ALzoo wy onderricht zyn geworden, dat het Ambacht van Lintwerken en de Negotie in Lint, in sommige Steden en Plaetsen onder het Ressort van dezen Staet, sedert eenigen tyd merkelyk is verminderd, en dat die vermindering voornamelyk is toe te schryven daer aen, dat de Molens, welke tot de Exercitie van het voorschreve Ambacht behooren, en welke nergens beter dan hier te Lande worden gemaekt en toegesteld, somtyds door baetzuchtige Luiden van hier na buiten deze Landen in prejudicie van Onze Ingezetenen worden gebragt:

ZOO IS 'T, dat Wy, om voor te komen de vervoeringen van de Lintmolens naer buiten deze Landen, hebben goedgevonden te ordonneren en te statueren, gelyk Wy ordonneren en statueren by

by dezen, dat voortaen geen Lintmolens, het zy oude of nieuwe, uit de Geunieerde Provintien, geassocieerde Landschappen, Steden of Leden van dien, noch uit het Ressort van de Generaliteit, naer buiten deze Landen zullen mogen worden gebragt, op verbeurte van 1000 Guldens: Dat in de voorschreve Boeten niet alleen zullen komen te vervallen, die gene, welke den voorschreven Uitvoer zullen hebben gedaen, maer ook alle die gene, welke daer aen direct of indirect zullen hebben geholpen, of daertoe behulpzaem zyn geweest. Dat voorts de Meesters Lintwerkers in de respective Steden of Plaetsen, binnen de Vereenigde Provintien of het District van de Generaliteit, het zy jegenwoordig reeds geëtablisseerd of hier na zich komende te etablisseren, ter plaetse daer zulks vry staet, gehouden zullen zyn aen derzelver respective Magistraten behoorlyk op te geven derzelver Molens, om dezelve ten allen tyde, des gerequireerd, te verantwoorden, en zulks op pœne van duizend Guldens te verbeuren door ieder Meester Lintwerker, welke deszelfs Lintmolens binnen veertien dagen na de Publicatie van dit Plakaet niet behoorlyk zullen hebben opgegeven, of welke daerna, des gerequireerd, dezelve niet zullen kunnen verantwoorden: Voorts ordonnerende, dat de oude en verbroken Lintmolens mede zullen moeten opgegeven en verantwoord worden op gelyke pœne: En laetstelyk, dat geen Lintmolen van de eene Plaets naer de andere binnen de zeven Provintien, of het District van de Generaliteit zal mogen verzonden worden, als op een Certificaet van den Magistraet, waer onder de Meester Lintwerker behoort, ten blyke, dat dezelve Lintmolen naer de Plaets, die opgegeven is, moet worden verzonden, en conform aen de ordres van dit Plakaet, met een behoorlyke blyk van den aenkomst ter dier Plaetse verantwoord zal worden, en zulks op pœne van Confiscatie van zoodanige Lintmolen, waerby geen Certificaet zal worden gevonden, en een boete van duizend Guldens daerenboven, te

'S GRAVENHAGE.

Plakaet tegen het uitvoeren der Lintmolens buiten de Vereenigde Provintien.

'S GRAVENHAGE

te verbeuren by den Vervoerder, Schipper of andere, die daertoe de hand zullen hebben geleend.

Plakaet tegen het uitvoeren der Lintmolens buiten de Vereenigde Provintien.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude kunnen pretenderen, ontbieden en verzoeken Wy de Heeren Staten, Vrouwe Gouvernante, Gecommitteerde Raden en Gedeputeerde Staten van de respective Provintien, en allen anderen Justicieren en Officieren van dezelve Landen, dat zy dit Ons Plakaet van stonden aen alomme doen verkondigen, publiceren en affigeren in alle Plaetsen, daer zulks noodig wezen zal, en men gewoon is zoodanige Publicatie en Affictie te doen; lasten en bevelen voorts de Raden ter Admiraliteit, den Advokaten Fiscael en Commisen Generael, mitsgaders allen Admiralen, Vice-Admiralen, Kapiteinen, Officieren en Bevelhebberen, dit ons Plakaet te achtervolgen en te doen achtervolgen, procedeerende en doende procederen tegens de Contraventeurs van dien, zonder eenige Gratie, Oogluiking, Dissimulatie of Verdrag, want wy zulks ten dienste van den Lande, en ten beste van de goede Ingezetenen van dien, bevonden hebben alzoo te behooren. Enz.

AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

DE Ridder *de la Roche Girault*, welke, zoo men wil, een Logementhouder te Rouan wreedelyk vermoord, en andere Gruweldaden in Vrankryk gepleegd heeft, herwaert gevlucht en hier bekend geworden, na dat hy binnen deze Stad had doen drukken en uitgeven zeker Libel, getiteld: *La Voix des Persecutés cantate, precedé d'un Discours aux Protecteurs de St. Innocence*, het welk, om dat het zeer veele injurieuse reflectien vervat op den persoon van zyne Koningkl. Majesteit van Vrankryk en deszelfs politiek bestier, op den 15. der vorige Herfstmaend, door Beuls handen

den te Parys opentlyk verbrand is; en vervolgens op verzoek des buitengewonen Franſchen Afgezants, thans in den Hage reſiderenden, door die van den Gerechte van Amſtelland onder hunne Jurisdiƈtie in hechtenis genomen, en daerop door den Koning van Vrankryk gereclameerd zynde, werd, op den 11. der afgeloopen Wynmaend, van hier naer Rotterdam gevoerd, om van daer te ſchepe naer Vrankryk overgebragt en aldaer te recht geſteld te worden. AMSTELDAM.

ROTTERDAM.

'T IS nu ruim drie jaren geleden, dat wy gewag maekten (*) van zekere Dienſtmaegd, met name *Geertrui Pennekamp*, die wy zeiden toen verdacht gehouden te worden van den Moord, aen hare Juffrouwe *M. Verwey*, tusſchen den 3. en 5. der Herfſtmaend des jaers 1750, gepleegd, begaen, en zich des op de vlucht begeven te hebben. De gegrondheit dezer verdenkinge, door den tyd, beveſtigd; de Dienſtmaegd ontdekt, en vervolgens op den 14. der Slagtmaend dezes jaers 1753 hier te recht geſteld zynde, zullen wy onzen Lezer thans kortelyk melden, hoe dat geval zich van den beginne tot het einde heeft toegedragen. *Geertrui* dan by de gemelde Juffrouwe *M. Verwey* wonende, welke, zoo de Dienſtmaegd voorgaf, hoogzuinig was, en haer niet genoegzaem van Spys en Drank verzorgde, waerover zy met dezelve nu en dan, en byzonderlyk, omtrent acht dagen voor den beganen Moord, ROTTERDAM.

(*) Zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1334.

ROTTERDAM. Moord, zelfs zeer heviglyk getwist had; raekte op Saturdag morgen, den 3. der Herfstmaend des jaers 1750, wederom met hare Juffrouwe in woorden, over het missen van een Eierlepeltje, 't geen de Juffrouw zeide dat *Geertrui* zoude genomen of verdonkerd hebben. Dus kyvende, gingen zy te zamen naer den Kleerzolder om Linnen te rekken; dit verricht zynde, weder naer beneden, en de Juffrouw hier het Linnen weggeschikt hebbende, andermael naer boven, om de Stokken af te nemen. Hier over weder in hevig geschil geraekt zynde, vatte *Geertrui* de Juffrouw by 't hoofd, en bragt haer, met een Mes, dat zy onder haer Voorschoot of Schorteldoek verborgen had, eenen doodelyken steek toe in den Gorgel. Waerop de Juffrouw, waerschynlyk haren gevaerlyken toestand beseffende, zeide: leg my maer neder, bedek my met een Mat, en ga myn huis uit. De Moordenares hare zieltogende Juffrouw met een Mat bedekt hebbende, ging naer beneden om een Emmer Waters te putten, en ontdeed zich teffens van het Mes, door het in 't Water te werpen. Daerop weder naer boven gegaen zynde, zag zy dat 'er nog leven in de Juffrouw was. Toen weder afgegaen, en, na verloop van een half uur, wederom boven gekomen zynde, vond zy de Juffrouw dood. Voorts haer goed gepakt hebbende, ging zy, des middaegs om één uur het huis uit, naer iemant achter 't Klooster, in deze Stad woonachtig, van waer zy, na een nacht daer geslapen te hebben, den volgenden middag met de Pakschuit naer Amsteldam reisde. Hier weder een' nacht by hare Moei doorgebragt hebbende, is zy naer Zwol gevaren,

ken, en voorts van daer te voet naer Wezel gegaen. Hier gaf zy zich uit voor eene *Johanna Elizabeth Grootveld*, zeggende van den Briel te zyn; doch Rotterdam nooit gezien te hebben. Vervolgens in kennis geraekt zynde met zeker Persoon, een' Orlogiemaker en teffens Soldaet, doch buiten dienst, is zy daer mede gehuwd, en leefde met den zelven vry geschikt en eendragtig; echter niet zonder nu en dan een blyk te geven van den hevigen stryd des wroegenden gewetens, dat, haer onophoudelyk folterende, zoo meenigmael zy van Holland hoorde reppen, haer hart met een' schrik en yzing vervulde, die, door het verwilderende gezicht en het verbleekende gelaet, den veinzenden wil verradende, haren Man wel eens heeft doen zeggen: ik geloof dat gy het in Holland verkorven hebt; doch dit werd telkens met eene ontkenninge beantwoord. Ja was de bewustheit des kwaeds by de Moordenares zoo groot, dat zy, eenige Luiden by den anderen op de straet ziende staen praten, zich telkens verbeeldde dat 'er van haer en hare gruweldaed gesproken werd; dat het op haer gemunt was; datmen terstond by haer zoude komen, en haer by den kop vatten. In dezen benaeuwden toestand en inwendige onophoudende martelinge van het ontruste gemoed, bragt zy ruim twee jaren door, tot dat men, (want wat vermag niet eene gerechtelyke toezegging van *f* 600:-:- op iemants lyf gesteld) haer eindelyk ontdekte, in verzekering nam, en in den aenvang der Lentemaend dezes jaers, gevangkelyk herwaert overbragt. Naeuwlyks was *Geertrui* voor den Rechtbank der Ed. Achtb. Hee-

ROTTERDAM.

ROTTERDAM. ren Hoofd-Officier en Schepenen ten onderzoeke gesteld, of de meer dan duizend Getuigen van het haer steeds beschuldigende geweten, deden haer het gepleegde gruwelstuk belyden; zoo dat 'er toen niets overig scheen, dan haer loon naer werk te verschaffen; gelyk ook terstond zoude geschied zyn, ten ware de Gevangene hadde voorgegeven bezwangerd te wezen; waerom hun Ed. Achtb., voorzigtigheits halven, best oordeelden de strafoeffening zoo lang uit te stellen, tot de tyd de waerheit of onwaerheit van dit voorwendzel ontdekte. De Zwangerheit waer bevonden, en de Gevangene op den 6. der vorige Wynmaend van eene Dochter verlost zynde, (welk Kind terstond van haer genomen en elders ter Zoginge werd besteld,) hebben hun Ed. Achtb., zoo dra de Lyderes uit het Kraembed gerezen en tot vorige krachten hersteld was, de Rechtspleging vervolgd, en de Gevangene, (omtrent 24 jaren oud en in deze Stad geboren) verwezen om ter plaetse, waer men gewoon is Lyfrecht te doen, gebragt, eerstelyk de rechterhand afgekapt, en voorts aen eene Pael geworgd te worden, dat 'er de dood na volge. Welk Vonnis aen haer, op den 14. dezer Slagtmaend ter uitvoeringe gebragt is.

ENKHUIZEN.

ENKHUIZEN. DEn 14 der vorige Herfstmaend, is by de Heeren Gecomm. Raden ter Admiraliteit, hier residerende, de volgende Publicatie op de gewoone plaetsen geaffigeerd:

DE Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit in West-Vriesland en den Noorderkwartiere, doen te

te weten, dat hun Hoog Mog. by derzelver Resolutie van den 31 Augustus 1753. hebben goedgevonden en verstaen, dat de Vrydom der Uitgaende Rechten van de Suikeren en Syroopen, hier te Lande gefabriceerd, nog voor den tyd van twee Jaren op den voet, by hun Hoog Mog. Resolutie van den 16 October 1751 gereguleerd (*), zal worden geprolongeerd; doch met deze alteratie, dat door de Verzenders (in plaetse van zodanige Declaratoiren, als worden gerequireerd by hun Hoog Mog. Resolutie van den 16 October 1751) maer alleen zal behoeven gedaen te worden een Opgave op het Billiet van Aengevinge, dat de Suikeren of Syropen, die zy willen uitvoeren, waerlyk Inlandsche Gerafineerde Suikeren of Syropen zyn, en zulks met dezen verstande, dat deze opgave op het Billiet van Aengeving zal worden gehouden voor een Declaratoir, en dat alle de genen, welken bevonden zullen worden een valsche Opgave te hebben gedaen, of welken onder dit pretext eenige vreemde Suikeren of Syropen zouden willen uitvoeren, zullen vervallen in een boete van drie honderd Guldens, en dat de Suikeren of Syropen, waer voor zoodanig eene frauduleuse Aengeving is gedaen, daerenboven zullen worden geconfisqueerd; blyvende de Rafinadeurs gehouden om alle de genen, welken zulks komen te requireren, by den Verkoop te geeven behoorlyke Declaratoiren volgens den Inhoud van hun Hoog Mog. Resolutie van 16 October 1751 voorsz.; ten einde de Verzenders, des noods en in cas by de recherche (welke omtrent de qualiteit en quantiteit der Suikeren en Syropen ook onverlet word gelaten) eenige suspicie van fraude mogt worden gevonden, derzelver Onschuld daer mede zouden kunnen doceren, en daer uit bewyzen dat dezelve Suikeren of Syropen waerlyk binnen deze Landen zyn gerafineerd.

ENKHUIZEN.

Proclamatie van den vryen Uitvoer van Suiker enz.

En op dat niemant dezen aengaende eenige ignorantie zoude pretenderen, hebben hun Ed. Mog., vol-

(*) Zie wegens dezelve ons V. Deel [1751], bladz. 917 en 1016.

ENKHUIZEN. volgens aenschryvinge van hunne Hoog Mog. voorn. Publicatie doen affigeren alomme onder het District dezes Collegie en Plaetse, daer men gewoon is affictie te doen.

Actum ter Vergadering van welgemelde Raden, enz.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

MIDDELBURG. OP den 27. der vorige Wynmaend, zyn by de Heeren van den Magistraet dezer Stad twee Publicatien gedaen. By de *Eerste* word allen grooten en kleenen *Herbergieren*, *Koffyschenkeren* en *Tapperen* belast, dat zy, geduurende den Winter, des avonds voor negen en des Zomers voor tien uren, hunne Huizen moeten sluiten, en na dien tyd voor niemant als hunne Logeer-Gasten mogen tappen, op verbeurte van een Pond Vlaems. Dat geen Wyn- of Bier-Tapper, of die, welke sterke Dranken schenken aen Volk, 't geen by zoogenaemde Volkhouders t'huis legt, op Credit of Pand Wyn, Bier of andere Dranken zullen mogen tappen, op pœne dat het Verteerde zal wezen verbeurt, nooit eenige Actie tegen den Volkhouder toegestaen, noch op de Transporten van het voorn. Volk zelfs Interdict verleend zal worden. Dat tot behoudenis van de rust en goede order binnen de Stad alle zoodanige Personen, die door Ronselaers, Volkhouders of zoogenaemde Zielverkoopers onderhouden worden, voor het luiden der Avond-Poort-Klok de Straet moeten ruimen, op pœne van tien Schellingen

Vlaems

Vlaems, als mede van op 's Gravensteen of in het Tugthuis gebragt te worden. Eindelyk word ook in het bovengem. Plakaet het spelen van Kinderen op Zondag, en voornamentlyk omtrent de Kerken, op een boete van tien Schellingen Vlaems voor ieder overtreeding verboden, en de Ouders daer voor aensprekelyk verklaerd enz. MIDDELBURG.

De *Tweede*, gericht tegen het Tabak rooken op gevaerlyke plaetsen, behelst: Dat geen Werk- of Ambachts-Lieden, Slepers, Voerders van Turf, Hout en Kolen, gedurende hun werk, 't zy binnen of buiten de Huizen, in Pakhuizen, Kelders enz., nochte Koetsiers in de Stallen, of omtrent de Misbakken Tabak zullen mogen rooken op de boete van een pond Vlaems voor de eerste reis, voor de tweede keer het dubbeld, en voor de derde mael boven de boete van twee Ponden Vlaems, van zyn Ambacht en Bedryf versteken te zyn, en nooit meer te mogen werken. Dat een iegelyk over de boete van zyne Knegts, Bedienden en Arbeiders aensprekekelyk zal wezen, en dezelve aen hun Loon mogen korten. Dat een Baes of Meester, het zy dezelve op zyn Werk, in of buiten het Huis, Werk- of Pakhuis, bevonden wierd te rooken, voor de eerste en tweede mael dubbelde boete verbeuren zal, en by aldien zulks voor de derde keer geschied, aen hem voor den tyd van zes Weeken de Nering zal worden ontzegd. Dat niemant van de voorn. Boeten zal bevryd wezen, dan Metzelaers en hunne Knegten, als mede Rioolwerkers en Bierstekers, terwyl zy in Riolen en Secreten en in 't ruimen van

dezelve bezig zyn, mits dat zy tot het Tabak-rooken permissie hebben gekregen enz.

V e r e.

Vere. BY de Heeren Bailluw, Burgemeesters, Schepenen en Raden dezer Stede, in 't begin dezes jaers, ter bevorderinge der Koopvaert, een Veer opgerecht zynde op de Steden Oostende, Nieuwpoort en Duinkerken, hebben hun Ed. Achtb. vervolgens op den 3. der jongste Sprokkelmaend eene Ordonnantie op het zelve gearresteerd, welke thans het licht ziende, van dezen inhoud is:

Ordonnantie voor het Veer op Oostende, Nieuwpoort en Duinkerken.

Art. I. EErstelyk zullen geen Goederen van deze Stad op Oostende, Nieuwpoort of Duinkerken, afgescheept en verzonden worden, als in het Beurtschip van deze Stad; zonder dat iemand van buiten deze Stad alhier zal mogen komen laden.

II. Edoch een Koopman zal vermogen zyn eigen Schip, of een ander Schip of Schuit af te laden of af te huren, mits het zelve door dien Koopman geheel zal moeten worden afgeladen, zonder dat iemant anders daer in zal vermogen te laden, op de boete van *f* 25:- te verbeuren, zoo door den Eigenaer der Ingeladene Goederen en gelyke boete door den Schipper, en dit ten profyte, de helft voor den Ordinaris Beurtman en de wederhelft voor den Armen dezer Stad.

III. En op dat de Koopman zekere gissing mag maken, zal de Beurtman in de eerste Week van ieder Maend, van deze Stad moeten afvaren, Weer en Wind dienende, onaengezien het voorschreve Schip niet vol is, met die bepaling, dat de Schipper het ledige gedeelte voor zyn eigene rekening zal mogen volladen.

IV. En ingevalle de Beurtschipper eerder volladen

den was, zal hy dadelyk met zyne Lading moeten vertrekken, zonder eenig uitvlugt of tegenzeggen, weer en wind dienende, zullende moeten zorg dragen dat alles wel gestoud en voor 't Water gesecureerd zy, blyvende anders de schade ten zynen laste.

Vervolg Ordonnantie voor het Veer op Oostende, Nieuwpoort en Duinkerken.

V. De Beurtman zal gehouden zyn, zich altoos te voorzien van een bekwaem Schip of Schuit; met goede Zeilagie, Ankers en Touwen, op dat de Koopman omtrent zyne Goederen en Koopmanschappen geen schade kome te lyden, op pœne van de schade door zyn nalatigheit veroorzaekt te moeten vergoeden.

VI. De voorschreven Beurtman, door nalatigheit of onwilligheit op de voornoemde tyden niet vertrekkende of willende vertrekken, zal dezelve verbeuren een hondert Guldens ten profyte van den Heer Officier, en den Armen dezer Stad, ieder de helft.

VII. De Beurtschipper zal gehouden zyn te wezen Burger en Poorter, en vervolgens zyne vaste Woonplaets moeten houden binnen deze Stad.

VIII. De Beurtman zal gehouden zyn, zonder onderscheid, de Goederen en Koopmanschappen, die eerst voor zyn Schip gebragt worden, voor alle anderen in te nemen, onaengezien dezelve eenige Waren en Koopmanschappen van andere Koopluiden bevorens had aengenomen.

IX. De Beurtman zal niet vermogen eenige gepakte Waren, 't zy Kassen, Vaten of Balen los te maken, of te ontpakken, op de verbeurte, niet alleen van de bedonge Vragt, maer zal boven dien de schade daer door veroorzaekt moeten vergoeden, en zal hy Schipper moeten instaen voor zyne Knegts en allen die daer aen deel hebben.

X. En op dat de Koopman noopens de Vragten niet en worde overgeschat en gevexeerd, zal de Schipper zich moeten vergenoegen met het Loon, hier achter gespecificeerd (*), en niet meer maer

(*) *Lyst der Vragt-Loonen.*

	£	ß	₰
Voor 100 Bottels	-	1	8
Voor Koffyboonen de 100 ℔ . . .	-	1	4

Verv. Ordonnantie voor het Veer op Oostende, Nieuwpoort en Duinkerken.

maer wel minder mogen afvorderen, op de boete van vyf en twintig Guldens t'elken reize, de eene helft ten profyte van den Heer Bailluw, en de wederhelft ten profyte van den Armen dezer Stad, en dat zoo menigmalen als zy zulks komen te doen.

XI. De Schipper zal altoos by het laden en lossen der Goederen present zyn, en naeuwkeurig toezicht nemen, dat gene schaden aen de Goederen worde toegebragt. Hy

	£	ß	g
Korenten de 100 ℔	-	-	10
Kandy het Ordinaris Kasje . .	-	-	10
Kattoen de 100 ℔	-	3	4
Kaneel het Fardeel . . .	-	3	4
Hammen de 100 ℔	-	2	6
Indigo de 100 ℔ . . .	-	12	6
Lood de ordinaire Blok . .	-	-	8
Nooten, Nagels of Foely het Quarteel	2	8	4
Peper de 100 ℔	-	1	4
Poeier Suiker of Siroop, de 100 ℔ Brutto	-	1	2
Pakken Manufacturen de 100 ℔ .	-	3	4
Rys in Vaten by het 100 ℔ Brutto . .	-	2	6
Pyp Oly	-	10	-
Rosynen in Vaetjes de 100 ℔ .	-	1	-
Stokvis in Kippen de 100 ℔ . . .	-	2	6
Stuk Genever, Brandewyn of andere sterken Drank	-	10	-
Een Oxhoofd	-	5	-
Een half Oxhoofd . . .	-	3	-
Thee de 200 ℔ Brutto . .	1	13	4
Vaten met Prik Tabak het Vat .	-	8	4
Dito met Blaertabak het Vat .	-	7	8
Tabaksteelen het 100 ℔ . .	-	1	-
Zoute Visch en Haring het Last van 14 Ton	2	6	8
Zalm het Last van 12 Ton . .	2	6	8
Zeep per Last	1	10	-
Kisten, Koffers en ander klein goed naer Redelykheid, voor Geld van *f* 100 tot *f* 600 voor *f* 100	-	-	10
Van *f* 600 en daer en boven 't Cento	-	-	6
Voor ieder Brief . . .	-	1	-
Voor een Passagier zonder Kooigoed	-	8	8
Met Kooigoed . . .	-	11	-

XII. Hy zal ook den Koopman of zyne Bedienden, gelyk ook de Passagiers, met alle vriendelykheid en beleeftheid behandelen, zonder eenige Vloek of Scheldwoorden jegens hen te gebruiken, ook zich wel wagten, dat hy, 't zy by 't laden of lossen, veel min gedurende de Reis zich dronken drinkt, op de boete van vyf en twintig Guldens, ten profyte van den Heer Balliuw en den Armen dezer Stad, ieder de helft.

Verv. Ordonnantie voor het Veer op Oostende, Nieuwpoort en Duinkerken.

XIII. Een Koopman inclinerende om een Schip af te huren, tot het doen Transporteren van Koopmanschappen naer Oostende, Nieuwpoort en Duinkerken, als Art. II. gezegt, zal gehouden zyn den Beurtschipper, indien hy hier ongeladen ligt, te moeten emplooieren, waer voor de Beurtman als dan zal moeten hebben voor de Reis, van hier tot Oostende, Nieuwpoort of Duinkerken, van een Schuit van 18 à 20 Last *f* 130, en grooter zynde van ieder Last naer propertie, zonder dat van de ingeladene Goederen iets meer zal worden betaeld.

Doch indien de Beurtman reets eenige Goederen van anderen mogte hebben ingeladen, zal de Koopman als dan een ander Schip huren, mits alhier vry zynde in 't Schippers Gilde, en hier woonachtig, die zich als dan met de voornoemde Vragt zal moeten te vrede houden, en indien niemant van de alhier wonende Schippers, de voorn. Reis wilde doen, zal als dan den Koopman vrystaen daer toe vreemde Schippers en Schepen te mogen inhuren.

Wordende, buiten dit geval, alle vreemde Schippers wel striktelyk verboden, alhier eenige Goederen op Oostende, Nieuwpoort of Duinkerken, binnen deze Stad of op Stroom te komen inladen, op de boete van een honderd Guldens, te appliceren een Vierde voor den Beurtschipper, een Vierde voor den Heer Balliuw, een Vierde voor den Armen, en een Vierde voor den Aenbrenger.

XIV. De Beurtschipper zal gehouden zyn, tot

VERB. securiteit der Koopluiden te moeten stellen, twee sufficante Borgen, ter somme van drie hondert Caroli Guldens ieder, en dus te zamen voor *f* 600:-

XV. Behoudende hun Ed. Achtb. aen zich deze Ordonnantie zoodanig te amplieren en altereren, als in tyden en wylen zullen oordeelen te behooren. Enz.

U T R E C H T.

UTRECHT.

U-TRECHT. OP den 14. der vorige Herfstmaend is by de Heeren Staten dezer Provintie en hare Koningklyke Hoogheit de Prinses Gouvernante eene Ordonnantie gearresteerd op den Impost der Gebrande Wynen, Gedistilleerde Wateren en Meede, met het Zegel van dien; luidende deze Ordonnantie als volgt:

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

ANNE, Princesse Douariere van Orange en Nassau, Kroon-Princesse van Groot-Brittannien, Gouvernante en Voogdesse van den minderjarigen Heere WILLEM, Prince van Orange en Nassau, Erf-Stadhouder, &c. &c. &c. Mitsgaders de Staten van den Lande van Utrecht, doen te weten: Dat vermits de tyd, waer voor in den jare 1749. het Middel van Gebrande Wynen, Gedistilleerde Wateren en Meede, midsgaders het Zegel van dien, in Admodiatie is gegeven, den 9 October aenstaenden staet te espireren, hun Ed. Mog. hebben goedgevonden het voorsz. Middel weder in Admodiatie uit te geven, en tot executie daer van te statueren als volgt:

Art. I. DAt van alle Gebrande Wynen en andere Gedisteleerde Wateren, gelyk mede van de Voorlopen die van dezelve gemaekt en gestookt zyn; 't zy dat die binnen deze Provintie gestookt of van elders daer binnen gebragt en ingeslagen worden, van nu voortaen, boven en behalven den Impost

post op 't Zegel van de Specien, voor Impost van dit Middel zal worden betaeld, als: U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

Van ieder Kanne Voorloop van Gebrande Wynen, Stichtsche Maet, ƒ 1-10-0
Van ieder Kanne Voorloop van Genever, of Mout-Wynen, - - ƒ 1- 8-0
Van ieder Kanne Gebrande Wynen of Overgehaelde Liqueur, - - ƒ 0-12-0
Van ieder Kanne Genever of andere Gedisteleerde Wateren, niet sterker als ordinaris Koopmans-goed, als Enkelde Anys, Lavas, Carwee, en diergelyke Dranken, de Meede hier onder begrepen, - - - - ƒ 0-10-0

II. Dat de voorschreve Belastinge zoo in de Stad en Steden, als ten Platten Lande van Utrecht, by den eersten Inslag zal moeten worden betaeld, en by de Branders, die eenige van de voorsz. Wateren binnen deze Provintie gestookt hebben, wanneer zy dezelve in hare Pakhuyzen of Kelders van Negotie overbrengen en inslaen.

III. Dat de aenkomende Collecteur of Admodiateur van dit Middel, by den eersten Afspeil van de voorsz. Dranken, zal genieten, en aen hem door den afgeganen Admodiateur worden gerestitueerd en uitgekeerd de Impost, volgens de Ordonnantie van den 24 September 1749. verschuldigd, van die Dranken, die als dan by Afspeil bevonden worden, en door hem zyn ontfangen; en zal de aenkomende Collecteur, by het uiteinde van zyn Collecte, den Afspeil volgens deze Ordonnantie moeten goed doen.

IV. Dat de Collecteur van het voorsz. Middel, of zyn geauthoriseerde, by den aenvang van deze Collecte, en behoorlyk geassisteerd, zoo in de Huizen, Kelders, als Winkels van alle Grossiers, Herbergiers, Uitslyters en Tappers van de voorsz. Dranken of Wateren, de noodige Aenpeilinge zal kunnen en vermogen te doen, omme conform die Aenpeilinge de Verhooginge van den Impost, by deze Onze Ordonnantie gestatueerd, te ontfangen, en ten

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

ten welken einde alle de voorsz. Grossiers, Tappers en Slyters gehouden zullen zyn aen den Collecteur of zynen gemagtigden, pertinente aenwyzinge en deugdelyke opgave te doen, van alle Sterke Dranken of Gedisteleerde Wateren, die zy by of onder zich hebben, met designatie te gelyk van de qualiteit en quantiteit van dezelve Dranken, om daer van den Verhoogden Impost promptelyk te voldoen, ook in cas van suspicie of des gerequireerd wordende, de deugdelykheid van derzelver opgave met Eede moeten sterken. Zullende by weigeringe van dien, of by bevind van daer omtrent niet opregtelyk te hebben gehandeld, vervallen zyn in een Boete van drie honderd Guldens, boven suspensie van derzelver Neringe in dezen voor den tyd van een Jaer.

V. Dat de Branders, die eenige van de voorsz. Wateren zullen willen stoken, en dewelke buiten die geene, die 'er al bereids zyn, nergens als in de besloten Steden hunne Branderyen zullen mogen opregten of exerceren; gelyk mede de Mee-Brouwers in de Steden en ten Platten Lande, alvorens zich tot het Branden of Stoken van de voorsz. Dranken te mogen begeven, gehouden zullen zyn aen den Collecteur opregte opgave van hunne Namen en Woonplaetsen te doen, met byvoeging van het getal der Ketels, waer inne zy de voorsz. Dranken vermeinen te stoken, omme daer van by den Collecteur aentekening te worden gehouden. Ook zullen de Branders en Mee-Brouwers binnen den tyd van veertien dagen na den aenvang van deze Collecte, of na dat zy eenige Bedienden of Bediende in hunnen dienst zullen genomen hebben, gehouden zyn by den Collecteur aen te brengen de Namen van hunnen Boekhouder, Knegts of andere Bedienden, op pœne dat die gene, die van zulks te doen in gebreke zal blyven, voor ieder dag na verloop van de voorsz. veertien dagen, zal verbeuren een somme van vyf en twintig guldens.

VI. Dat in den aenvang van deze Collecte, en vervolgens van jaer tot jaer, de Branders en Mee-Brouwers, mitsgaders derzelver Boekhouders, Knegts

en

en andere Bedienden, die dezelve als dan hebben of namaels ten dienste van hunne Branderye of Brouwerye zullen emploijeren, in de Steden en Vryheden van dien voor den Gerechte van hunne Woonplaetsen, en ten Platten Lande voor de Heeren Onze Ordinaris Gedeputeerden, en ter presentie van den Collecteur in der tyd, zulks requirerende, met solemnelen Eede zullen moeten zweren en beloven dat zy dezen Impost, noch door zich zelven, noch door anderen, zullen frauderen of doen frauderen, directelyk of indirectelyk; zullende die gene, die de voorsz Eed weigeren of vertragen te doen, voor ieder dag, die na dat zy door den Collecteur daer toe geregtelyk vermaend zyn, verloopen zal, verbeuren een Boete van vyfentwintig Guldens.

U-TRECHT. *Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.*

VII. Dat de Branders, ter zake van de Consumtie der voorsz. Dranken in hunne Branderyen, aen den Collecteur zullen moeten betalen een somme van honderd Guldens jaerlyks, te betalen van zes tot zes Maenden; en zoo lange als zy eenige Gedisteleerde Wateren, waer van geen Impost is betaeld, in hunne Branderyen zullen hebben, ook zich exactelyk moeten reguleren en gedragen, naer alle het gene by deze Onze Ordonnantie, ten reguarde van de Grossiers in de voorsz. Dranken is gestatueerd; ten welken einde zy hunne Negotie in dezen zullen gehouden zyn te exerceren of te dryven in de besloten Steden, buiten welke geen Grossiers zullen worden gepermitteerd. En waer inne zy zich van de noodige Pakhuizen en Kelders zullen kunnen voorzien, om daer in, na verkrege Consent van de Magistraet hunner Woonplaetse, den In- en Uitslag van de voorsz. Dranken, conform deze Onze Ordonnantie te doen; wel verstaende dat het den aenkomenden Collecteur, gedurende den tyd van de Admodiatie, zal gepermitteerd zyn zyne Kelders ook ten platten Lande te hebben.

VIII. Dat ook de Mee-Brouwers insgelyks ten reguarde van de Consumtie in hunne Brouweryen, aen den Collecteur van dezen Impost zullen moeten betalen een somme van vyftien Guldens jaerlyks, en

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

en op gelyken tyd als hier voren ten opzigte van de Branders is gestatueerd.

Dat de Branders gene Gedisteleerde Wateren uit hunne Branderyen naer buiten deze Provintie zullen mogen verzenden of afleveren, in minder quantiteit of fust als een Oxhooft, en na alvorens daer van aen het Comptoir van deze Collecte kennisse gegeven, en daer van een Billiet van Uitslag te hebben gehaeld, met opgave van de quantiteit en qualiteit van de Wateren, die zy verzenden of afleveren zullen, en na dat dezelve in de Stad Utrecht onder de Kraen aldaer, en in de andere Steden op de gewoone of daer toe aengeweze plaetsen gebragt, geproefd en geroeid zullen zyn; als mede binnen den tyd van een Maend na de afleveringe weder ten Comptoire van deze Collecte moeten bezorgen een behoorlyke Certificatie van den Schout, Schepen, Secretaris, Bode, of wel twee andere irreprochable Getuigen gegeven, dat de verzondene Dranken ter plaetse van derzelver destinatie aengekomen zyn.

Ook zullen de Branders in geen minder fust of quantiteit eenige Gedisteleerde Wateren uit derzelver Branderyen, naer hunne gepermitteerde Kelders of Pakhuizen mogen overbrengen, of aen de Grossiers leveren, als na dat daer omtrent zal geobserveerd zyn alle het gene hier voren ten reguarde van de Gedisteleerde Wateren, die na buiten de Provintie verzonden worden, is gestatueerd; mitsgaders de verschuldigde Impost daer van zal zyn betaeld. Ook zullen de voorsz. Dranken binnen de Stad Utrecht niet mogen worden bewerkt als door de Kraen-kinderen, en in de andere Steden door de Gezworens aldaer. Ook zal de Fust, waer inde voorsz. Dranken, 't zy dezelven naer buiten de Provintie verzonden, of in de Kelders of Pakhuizen ingeslagen worden, behoorlyk ge-ykt, en met des Branders Naem of Merk getekend moeten zyn, zullende alle Uitslag, die anders geschied, of met geen behoorlyk Billiet gemunieerd, gehouden worden voor gefraudeerd, en daer door verbeurd wezen een Boete van duizend Guldens, boven de Drank, Voer-

of Vaertuig, waer mede dezelve vervoerd zal zyn, en daerenboven die gene, die bevonden zal worden zoodanige frauduleuse Uitslag te hebben gedaen, verklaerd meineedig en infaem, midsgaders vervallen van het regt om voortaen de Branderye te mogen exerceren.

UTRECHT. *Ordonn. op Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.*

X. Dat de Branders, die eenig Koorn tot hun Branderye ter Molen willen doen, zullen verpligt wezen het Billiet dat zy daer van op het Comptoir van 't Gemael ontfangen hebben, aenstonds ten Comptoire van deze Collecte te vertoonen, ten einde de aldaer geboekt te worden, en te konnen dienen tot het beter nagaen of daer omtrent eenige fraude word gepleegd, op pœne van by nalatigheit t'elken reize te verbeuren twee honderd Guldens.

XI. Dat de Branders, die hunne eigene Molens hebben, op dezelven geen ander Koorn zullen mogen breken, als het gene zy tot hunne Branderye noodig hebben.

XII Dat de Branders gehouden zullen zyn in hunne Branderyen een ordentelyk Boek te houden, en daer in pertinentelyk moeten aenteekenen wat soort en hoe veel Koorn zy in ieder Week hebben gestort, mitsgaders wat soorten van Dranken, en wat quantiteit zy daer van hebben gestookt, omme het zelve, naer behooren opgemaekt zynde, ten einde van ieder Week ten Comptoire van deze Collecte schriftelyk op te geven; en daerenboven de deugdelykheid van hunne opgave, zoo door hen zelfs, hunne Boekhouders en Stokers, of wie van hen daer toe gerequireerd zoude mogen worden, voor den Gerechte van hunne Woonplaetse, met solemnelen Eede moeten sterken, zullende by weigeringe van dien, vervallen in een Boete van drie honderd Guldens.

Ook zal het den Collecteur vry staen, ten alle tyden als hy zulks noodig oordeelt, in de Branderyen in persoon zelfs te komen, of wel iemand anders aldaer te zenden, om toe te zien en agt te geven dat hy niet in het een of ander aldaer word verkort.

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

XIII. Dat de Branders gene Gedisteleerde Wateren, die sterker zyn als ordinaris Koopmans goed, uit hunne Branderyen naer hunne Pakhuizen of Kelders zullen mogen Uitslaen, en dat om het zelve te konnen nagaen, het den Collecteur zal vryftaen de voorsz. Dranken of Wateren te proeven, of wel door onpartydigen, by den Gerechte van de plaets te nomineren en te verkiezen, ten koste van ongelyke, te doen proeven. En wanneer als dan anders bevonden word, daer van dubbelde Impost zal moeten worden betaeld, boven een Boete van vyf honderd Guldens.

XIV Dat, gelyk by het LX. Art. van de Ordonnantie op de Wynen, in dato den 31 December 1749. verboden word, dat geen Wynkooper eenige Gebrande Wynen of Gedistelcerde Wateren zal mogen Verkoopen, enz. nu ook in Conformité en by Renovatie van het zelve Articul gestatueerd word, dat geen Grossiers of Slyters van Gebrande Wynen of Gedisteleerde Wateren, nogte ook de aenkomende Collecteur, geen Koopmanschap in Wynen zal mogen doen of daer in eenige portie of deel zal mogen hebben, direct of indirect; gelyk ook geen Wynkooper zal vermogen eenige Brandewynen of Gedisteleerde Wateren te Verkopen, mede direct of indirect, alles op de Boete van vyf honderd Guldens, boven suspensie van Neringe.

XV. Dat de Mee-Brouwers en Honing-zemers, 't zy dezelve binnen de Stad en Steden of ten Platten Lande wonen, niet zullen vermogen eenige Tapperinge te exerceren, of door anderen te doen exerceren, direct of indirect, ook geen Uitslag van de voorsz. Waren mogen doen, als in ge-ykt en met hun Naem en Merk geteekend Vaetwerk, en dat in geen minder quantiteit als van vier Kannen naer binnen, en van een half Anker naer buiten de Provintie, op de verbeurte van drie honderd Guldens.

XVI. Dat de Mee-Brouwers geen Meede naer binnen deze Provintie zullen mogen Uitslaen, als na dat zy een Billiet van den Collecteur zullen hebben ontfangen, waer in geëxpresseerd staet de Per-

soon

soon aen wien, de tyd wanneer, en de quantiteit van de Meede die afgeleverd zal worden, midsgaders dat de Impost daer van is betaeld. En in zoo verre dezelve buiten het district van derzelver Woonplaetsen gaet, met byvoeginge van de Naem van den Schipper of Voerman die dezelve vervoeren zal.

Ook zullen de Mee-Brouwers, en ook de Honing-zemers, alvorens eenige Meede of Soet Water naer buiten de Provintie te mogen verzenden, gehouden zyn daer van kennisse te geven aen den Collecteur, en van den zelven moeten ontfangen een Billiet, waer in niet alleen uitgedrukt staet de Naem van die gene die de Verzendinge doen zal, en aen wien dezelve gedaen word, maer ook de dag wanneer, met de quantiteit en qualiteit van de Waren, midsgaders met wat Schipper, Voer- of Karman dezelve zullen verzonden worden. Ook zal de Verzender ter requisitie van den Collecteur, binnen den tyd van een Maend na de Verzending, moeten bezorgen en aen den Collecteur uitleveren eene behoorlyke Certificatie, door een be-ëedigd Schipper of Voerman, die de Meede vervoerd zal hebben, of door eenig ander Persoon, buiten suspicie en ter goeder naem en faem staende, gegeven en eigenhandig onderteekend, waer by blykt dat de Meede of Soet Water in dier voegen verzonden, ter plaetse van derzelver destinatie overgebragt is: op pœne van dubbelden Impost, en twee honderd Guldens.

U-TRECHT. Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegt

XVII. Dat alle en een iegelyk die eenige Mede van buiten de Provintie of ook van buiten het District zyner Woonplaetse zal begeren in te slaen, daer van alvorens by den Collecteur zal moeten nemen een behoorlyk Billiet, inhoudende de quantiteit van dien, met de Namen van wien dezelve gezonden of gehaeld, en by wien dezelve ingeslagen zal worden, zullende van die gene, die van buiten de Provintie inkomt, de Impost by den Inslag moeten worden voldaen, op een Boete van vyf honderd Guldens; midsgaders door niemant anders als ge-

U-TRECHT. zwore Wyn- of Kraen-kinderen bearbeid mogen worden, op verbeurte van honderd Guldens.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

XVIII. Dat geen particuliere In- of Opgezetenen dezer Provintie, aen de Tappers of Slyters eenige Meede zullen mogen geven, overdoen of verruilen, op de Boete van drie honderd Guldens, zoo wel by de In- en Opgezetenen als by de Tappers en Slyters te verbeuren.

XIX. Dat alle Schippers en Voerlieden, die eenige Gebrande Wynen, Meede of andere Gedisteleerde Wateren op- of ingeladen hebben, om daer mede door deze Provintie te passeren, zullen moeten voorzien en gemunieerd zyn met een Billiet van Uitslag van de Plaets hunner Inladinge of andere behoorlyke Notitie, inhoudende de qualiteit en quantiteit van de voorsz. Dranken, midsgaders van wie, waer na toe, en aen wie dezelve verzonden worden.

XX. Dat de voorsz. Schippers en Voerlieden by hunne aenkomste in deze Provintie, aen den Collecteur of deszelfs geauthoriseerden, in het eerste Dorp of Stad, zullen moeten aengeven wat Gebrande Wynen of Gedisteleerde Wateren zy in- of opgeladen hebben, het zelve aldaer doen aentekenen, en een Billiet van Passagie ligten; ook moeten gedoogen dat de Collecteur of zyne gemagtigde hunne Schepen, Schuiten, Wagens of Karren visiteren en examineren, of de voorsz. aenbreng en opgave naer waerheit is gedaen, alles op de Boete van drie honderd Guldens.

XXI. Dat de voorsz. aenbreng en opgave in voegen als boven op de Dorpen geschied, en de Schippers of Voerlieden met de voorsz. Wateren tot aen de Vryheit van eenige Stad gekomen zynde, alvorens verder te varen of te ryden, of ook te vernachten, gehouden zullen wezen op nieuws ten Comptoire van deze Collecte daer van aenbreng te doen, en daer by vertoonen de Cognossementen en Brieven van Inlading, tot de voorsz. Dranken behoorende; midsgaders het Billiet van den eersten Aenbreng, om by den Collecteur of zynen gemagtigden te

te worden onderteekend, ten bewyze dat de voorzeide Documenten en Bewyzen aen hem behoorlyk zyn vertoond; alles op verbeurte van de Schepen, Schuiten, Wagens, Karren of Paerden, waer mede zoodanige Dranken zullen zyn ingevoerd, en daer en boven eene Boete van drie honderd Guldens.

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

XXII. Dat de ordinaris Veerschippers of Voerlieden eenige van de voorsz. Dranken in- of opgeladen hebbende, niet zullen vermogen dezelve in de Stad of Steden in te voeren, of te lossen, zonder alvorens daer van kennisse te hebben gegeven aen het Comptoir van deze Collecte, en ten Platten Lande aen den Collecteur of geauthoriseerden aldaer, met pertinente opgave van de qualiteit en quantiteit van dezelve Dranken, met de Fustagie van dien, en op wat Plaets dezelve in- of opgeladen zyn; ook met vertoon van de Brieven daer by behoorende, en overlevering der Adressen daer op gesteld. En zullen dezelve met de voorsz. Dranken niet mogen vernagten, zonder daer van alvorens behoorlyke kennisse te hebben gegeven, op de Boete van drie honderd Guldens.

XXIII. Ook zullen de voorsz. Veerschippers, eenige Sterke Dranken invoerende binnen de Stad of Vryheit van Utrecht, daer van geen Last mogen breken of lossen, als onder de Kraen, en in de andere Steden of ten Platten Lande, op de daer toe bestemde of aengewezene plaetsen. Doch wanneer eenige Schepen niet gevoeglyk tot onder de Kraen binnen Utrecht, of daer toe bestemde plaetsen konden gebragt worden, zullen de voorsz. Schippers zoodanige Dranken met de Kraenschuit of Ligters, tot het Veer behoorende, door of in 't bywezen van de Kraenkinderen aldaer mogen laten voeren, ten einde dezelve aldaer door een' gezworen Roeijer geroeid, en door den Collecteur geproefd en geëxamineerd te konnen worden of de voorsz. Dranken met de gedane aenbreng en opgave accorderen.

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

XXIV. Dat geen Grossiers, Uitslyters, of wie dat het ook zoude mogen wezen, eenig soort van de voorsz. Dranken van buiten in deze Provintie zullen mogen inbrengen, in minder quantiteit als van een Aem, op de verbeurte van de Drank, en een Boete van honderd Guldens.

XXV. Gelyk ook geen van de voorsz. Wateren van buiten in deze Provintie zullen mogen ingeslagen worden, als na dat daer van ten Comptoire van deze Collecte zal wezen gehaeld een Billiet van Inslag, onder betaling van een halve Stuiver, inhoudende 't voorsz Billiet de qualiteit en quantiteit van den Drank, als mede op wat dag, en in wat Kelder of Pakhuis dezelve zal op- of ingeslagen worden; mitsgaders den Impost daervan zal zyn betaeld: Zullende die genen, die gefraudeerd of bevonden zullen worden deze contrarie gedaen te hebben, incurreren de navolgende Boeten, als:

Van 8 Kannen en daer onder	*f*	300-0-0
Van 9 tot 20 Kannen incluis	*f*	600-0-0
Van 21 tot 40 Kannen incluis	*f*	1000-0-0

Boven verbeurte van de Drank, Schepen, Wagens, Karren, Paerden, of ander Voerwerk of Vaertuig, waer mede de voorsz. Dranken zullen wezen ingevoerd, mitsgaders Suspensie van Neringe in dezen voor den tyd van een geheel Jaer; welke pœne, en naer proportie van dien, ook plaets zal hebben, zoo wanneer eenige van de voornoemde Personen, by het doen van Peilinge en onderzoek, boven de Peil bevonden worden.

XXVI. Dat de gezwore Kraen-Kinderen, of wie het zoude mogen wezen, gene van de voorsz. Dranken zullen mogen bewerken, als na dat hun een behoorlyk Billiet van den Collecteur of zyn geauthoriseerden zal wezen vertoond, en naeuwkeurig moeten toezien en agt geven, dat de opgave daerby gedaen, accordeert en over een komt met de Dranken die zy bewerken zullen, op pœne van twee honderd Guldens en arbitrale correctie.

XXVII.

XXVII. Dat alle Grossiers, Tappers of Uitsly-ters, die eenige Pakmanden, drooge Vaten, Tonnen, of Kelders met Flessen, of andere Glaze Flessen inslaen, dezelven niet zullen vermogen los te maken of te openen, als na dat zy daer van behoorlyke kennisse hebben gegeven aen het Comptoir van de Collecte, ten einde dezelve door den Collecteur of een' ander, by hem gequalificeerd, dezelve zal konnen visireren en examineren, op de Boete van honderd Guldens, van ieder Mande, Vat of Tonne die open of los gemaekt gevonden zal worden; ten ware dat blyken konde en bewezen wierd dat die van 't Comptoir van de Collecte versuimd hadden, binnen den tyd van een half uur, naer de aengeving of bekendmaking, de voorsz. visitatie te doen.

U-TRECHT. *Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.*

XXVIII. Dat de Grossiers en Uitslyters, die bevonden zullen worden eenige Sterke Dranken, onder de benaming van andere Waren, ofte in eenige Fust, hooger of lager als dezelve ge-ykt of geroeid is, te hebben In- of Uitgeslagen, zullen verbeuren een Boete van drie honderd Guldens, boven suspensie van derzelver Negotie en Neringe, in dezen, voor den tyd van een Jaer.

En op dat de Collecteur te beter zoude konnen nagaen of hy daer omtrent wierde verkort, zal het hem gepermitteerd zyn, om ten allen tyden het Vaetwerk van alle Grossiers, Branders, Tappers en Uitslyters, waerop hy hem eenige suspicie valt, te doen examineren, en des noods Water-yken, zullende die gene, die zulks niet zoude willen gedogen, vervallen in gelyke pœne.

XXIX. Dat het den Collecteur of zyne gemagtigden, op vehemente suspicie van in deze verkort te worden, ten allen tyde zal vry staen om met een beëedigd Persoon behoorlyk geadsisteerd, alle de Wynen, die by de Wynkopers in de Stad of Steden worden ingeslagen, te visiteren; doch ten reguarde van de Wynen, die by particuliere worden opgedaen, niet anders als wanneer dezelve nog niet in hunne Huizen of Kelders ingeslagen zyn.

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

XXX. Dat geen Grossier eenige van de voorsz. Dranken zal mogen uitslaen in minder quantiteit als vier Kannen tessens, en ook niet anders als in ge-ykt en met hun Naem of Merk getekend Vaetwerk, op verbeurte van den Drank, en de Boete van twee honderd Guldens.

Als mede dat de Uitslyters niet meerder op eenmael zullen mogen uitslaen als drie Kannen, op gelyke pœne.

XXXI. Dat de Herbergiers, Tappers en Kleinverkoopers, geen meerder quantiteit van de voorsz. Dranken tessens zullen mogen verkoopen als een halve Kanne, ook de een aen den anderen, van dezelve Neringe zynde, de voorsz. Dranken mogen verkoopen of overdoen, mede op gelyke pœne, ten ware de Verkooper of Overdoender met solemnelen Eede konde verklaren, niet geweten te hebben dat de Kooper of Overnemer Herbergier, Tapper of Uitslyter ware.

XXXII. Dat alle Grossiers, zoo wel als de Tappers en Kleinverkoopers, binnen den tyd van agt dagen na de Publicatie van deze Onze Ordonnantie, gehouden zullen zyn voor hunne Huizen op een bekwame plaets uit te hangen of te stellen een kennelyk teeken of bordetje, waer op te zien en te lezen is, dat aldaer Sterke Drank word verkogt, op pœne van vyftig Guldens en verbod van hunne Neringe in de voorsz. Wateren, zoo lange zy van zulks te doen zullen in gebreke blyven.

XXXIII. Dat alle Herbergiers, Tappers en Kleinverkoopers, van de voorsz. Wateren geen minder Impost daer van zullen mogen verschuldigen als van twee Kannen in ieder Week, op pœne van verval van hunne Neringe in dezen, en waer mede zy op behoorlyke aenzegginge of waerschouwinge van den Collecteur of zyne Geauthoriseerden, gehouden zyn op te houden en stil te staen, op de verbeurte van een honderd Guldens.

XXXIV. Dat de Grossiers in de voorsz. Wateren, gene van dezelve aen Herbergiers, Tappers, Slyters, Kleinverkoopers, of ook particulieren, zullen

len vermogen uit te ſlaen, als na dat daer van ten Comptoire van deze Collecte een behoorlyk Billiet van Uitſlag gehaeld, en daer voor agt penningen betaeld zal zyn. U-TRECHT.

Ook zullen de Uitſlyters, wanneer zy eenige van de voorſz. Wateren aen Tappers of Kleinverkoopers uitſlaen, daer by moeten overgeven een Briefje, waer in niet alleen hunne Naem, maer ook die van de Tappers of Kleinverkoopers, aen dewelke den Uitſlag geſchied, mitsgaders de dag van den Uitſlag, met de qualiteit en quantiteit van de voorſz. Wateren, in Woorden en niet in Cyffer ſtaet uitgedrukt, op pœne van honderd Guldens ten reguarde van de Groſſiers, en van vyf en twintig Guldens ten reguarde van de Uitſlyters. *Ordonn. op den Impoſt der Gebr. Wynen, Gediſtel. Wateren en Mede met het Zegel.*

XXXV. De Herbergiers, Tappers en Kleinverkoopers, van de Groſſiers eenige van de voorſz. Wateren ingeſlagen hebbende, zullen het Billiet of Briefje, dat zy daer van ontfangen hebben, aen den Collecteur op de Peilinge, die hy zal goedvinden te doen, moeten vertoonen, op pœne van vyf en twintig Guldens, jegens die gene die zoodanig Briefje van den Groſſier niet zal genomen hebben, en van drie guldens jegens die gene, die op de Peilinge zal voorwenden het zelve vermiſt of verloren te hebben.

XXXVI. Dat niemant, wie het ook zyn mogte, gepermitteerd zal zyn eenige Gebrande-Wynen of Gediſteleerde Wateren, van wat zoort de zelve zyn, van buiten de Provintie te doen inkomen of uitvoeren, dan met de ordinaris Veerſchepen of Voerwagens, op de boete van drie honderd Guldens, boven verbeurte van de Drank, Schepen, Schuiten, Wagens, Karren en Paerden, waer mede dezelve in- of uitgevoerd zullen zyn. En welke boete mede geincurreerd zal worden by de Ventjagers en andere, met hunne Schuiten of Vaertuigen door de Provintie Handel of Koopmanſchap dryvende, zoo menigmael zy bevonden zullen worden eenige Sterke Dranken verkogt, verruild, of onder den naem van Vereeringe weg ge-

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

geven te hebben, en zullen boven de voorsz. boete ook hunne Schuiten of Vaertuigen, als anders, daer door mede verstaen worden verbeurd verklaerd te zyn.

XXXVII. Dat het den Collecteur of zynen Gemagtigden zal vry staen, alle Schepen, Schuiten, Wagens of Karren, waer op zy eenige suspicie hebben, te mogen aenhouden en visiteren, of daer op eenige Sterke Dranken gevonden worden, zonder dat hun iemand in het onderzoek zal mogen belet of tegenstand doen, ook niet injurieren of miszeggen of misdoen, met woorden of met werken, direct of indirect, op pœne van drie honderd Guldens en arbitrale Correctie.

XXXVIII. Dan wanneer by zoodanige visitatie of onderzoek eenige Sterke Drank, waer door de Collecteur zoude worden verkort, in of op de voorsz. Wagens, Karren, Schepen of Vaertuigen gevonden word, de respective Schippers of Voerlieden van dezelven, benevens hunne Knegts, Noodhulpen en ook Bestelders verstaen zullen worden dezelven gefraudeerd te hebben, ten ware dat zy daer van niet geweten, en ter requisitie van den Collecteur onder Eede konden verklaren, van de alzoo gevondene Dranken niets te weten, of daer aen eenig part of deel te hebben. Zullende gelyke Eed ook op vermaen van den Collecteur moeten gepresteerd worden by alle zoodanige Personen, derzelver Vrouwen en Kinderen, aen dewelke die Dranken, 't zy by Brieven of maer simpele Opschriften, geaddresseerd zullen zyn, op gelyke pœne als voren.

XXXIX. Dat de Grossiers, die eenige Gedistelleerde Wateren naer buiten de Stad, Steden of Vryheden van dien, zullen willen uitslaen, daer van alvorens behoorlyke Aenbreng zullen moeten doen, mitsgaders een Billiet van Uitslag, onder betaling van agt Penningen, halen, waer in geëxpresseerd staet de qualiteit en quantiteit van den Drank, mitsgaders de Dag wanneer, de Persoon, aen dewelke, en met wat Schipper of Voerman de-

zelve verzonden worden, ook zullen de voorsz. Dranken niet als door gezwore Kraen-Kinderen mogen bewerkt worden, op pœne van honderd Guldens.

XL. Dat ook gene van de voorsz. Dranken in de Stad of Steden, voor der Zonne op- of n er der Zonne ondergang gelost, uit of ingeslagen zullen mogen worden, op gelyke pœne.

XLI. Dat indien eenige contraventie tegens deze Ordonnantie door Kinderen, Dienstboden of andere Bedienden word begaen, de respective Ouders, Meesters en Bazen voor dezelven responsabel, en voor dezelven voor de daer door geincurreerde boeten aensprakelyk zullen zyn, ten ware zy onder solemnelen Eede konden verklaren, dat de voorsz. contraventien buiten hunne kennisse, raed of toedoen waren gepleegd.

XLII. Dat alle die gene, die eenige Sterke Dranken ten platten Lande dezer Provintie zullen willen Tappen of Verkoopen, hunne Namen aen den Schout of Sekretaris, onder wiens District zy woren, zullen moeten opgeven, om aldaer, gelyk van die in de Stad en Steden wonen, insgelyks te worden geregistreerd, op een boete van drie honderd Guldens, en suspensie van hunne Neringen in dezen.

Zullende de Schout of Sekretaris, aen wien die bekendmaking of opgave is gedaen, gehouden wezen daer van aenstonds aen het Comptoir van deze Collecte kennisse te geven, en daer van Jaerlykxsch een Lyste of Memorie toezenden, op pœne van vyftig Guldens.

XLIII. Dat de Collecteur of zyne Gemagtigde behoorlyk geadsisteerd, ten allen tyde, als zy het noodig oordeelen, zullen vermogen te gaen Peilen, in alle Huizen en Kelders van Branders, Grossiers, Slyters en Sterke Drank-Verkoopers, in de Stad en Steden. Mitsgaders ook op vehemente suspicie in de Huizen van Particulieren in de Vryheden van dien, of ten platte Lande wonende, en die gehouden zullen zyn pertinente en oprech-

U-TRECHT. *Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.*

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

rechte opgave en aenwyzinge te doen van de voorsz. Dranken, die zy in Vaetwerk of Flessen by of onder zich hebben, met ondertekening van de Peil-Cedulle daer van by den Collecteur of zynen Gemagtigden geformeerd, op een pœne van drie honderd Guldens, te verbeuren by die gene, die zoodanige Peilinge zal hebben geweigerd of belet, ofte ook den Collecteur ofte zynen Geauthoriseerden daer over geinjurieerd, miszegd of misdaen.

Zullende gelyke Peilinge mede subject zyn, en gedogen moeten alle die gene, die by eenige Grossiers, Herbergiers, Tappers en Sterke Drank-verkoopers in wonen.

XLIV. Dat de Collecteur of zyn Gemagtigde, wanneer zy in het visiteren van Schepen, Schuiten, Wagens, Karren en andere Ry- of Vaertuigen, komen te vinden eenige toegemaekte Kisten, Koffers, Manden, Doozen, waer op vreemde en onbekende addressen staen, als om verder te verzenden, of waer op vehemente en gegronde suspicie valt, zullen vermogen aen te houden, en te doen overbrengen in de Kamer van den Heer Hoofd-Officier der Stad of Steden, omme aldaer ter presentie van de Heeren Schepenen geopend en gevisiteerd te worden, zonder dat de Eigenaers van zoodanige Kisten, Koffers, Manden en Doozen, of ook die gene, aen dewelke dezelve gezonden of geaddresseerd zyn, daer over iets jegens den Collecteur of zyn Gemagtigden zullen mogen ondernemen, maer in cas van weigeringe vervallen in de Boete by 't laest voorgaende Articul vermeld, en in cas van Fraude ook vervallen in de Boete by 't XXIV. Articul gestatueerd.

XLV. Dat geen Grossiers, Herbergiers, Slyters en Sterke Drank-verkoopers, eenige Gedisteleerde Wateren, sterker als de ordinaire Calibre zullen vermogen te roeren ofte mengen onder andere Wateren of Vogten, die dezen Impost niet subject zyn, om die te verkoopen. En om zulks te kragtiger te weren, zullen alle de voorgemelde Grossiers en verdere Sterke Drank verkoopers, ter

re-

requisitie van den Collecteur, of zyn Gemagtigden gehouden zyn, van zich in de Stad en Steden voor de respective Gerechten aldaer, en ten platten Lande voor de Heeren Onze Ordinaris Gedeputeerden met solemnelen Eede te verklaren, dat zy in het lopende of laetst gepasseerde Saisoen van deze Collecte, gene Gedistilleerde Wateren, direct of indirect, door zich zelve of door andere, gemengd of doen mengen hebben om dezelve te vertieren en te verkoopen, zullende de voorsz. Eed ook by derzelver Vrouwen, Kinderen en Bedienden moeten gepresteerd worden, of by weigeringe van dien vervallen in een boete van twee honderd Guldens, en in zoo verre zulks zal konnen bewezen worden, vervallen zyn in de boete van vyf honderd Guldens, boven suspensie van hunne Neringe.

U-TRECHT. *Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.*

XLVI. Dat de Grossiers, Uitslyters, Tappers en Herbergiers, niet zullen vermogen te hebben of te stellen in hunne Huizen of op hunne Erven, eenige Ketels, Slangen, Koelvaten, of andere Gereedschappen of Instrumenten, bekwaem om daer mede Gebrande-Wynen en Gedisteleerde Wateren te stoken of te maken, op pœne van drie honderd Guldens, gelyk ook niemand, behalven de Branders, hier boven Articulo V. vermeld, zoodanige Instrumenten tot het stoken van Sterke Dranken zal mogen gebruiken, op gelyke pœne.

XLVII. Dat wanneer iemand op de Peilinge aen den Collecteur of zyn gemagtigden eenige Dranken of Wateren aenwees of opgaf voor Gebrande Wynen of Gedistileerde Wateren, en bevonden wierd dat het andere Wateren of Dranken waren, in substantie met de opgegeve qualiteit niet accorderende; of ook eenige Gedistileerde Wateren verstak of verzweeg, boven verbeurte van de Dranken en suspensie zyner Neringe, zal vervallen zyn in een gelyke boete van drie honderd Guldens.

XLVIII. Dat ook de Grossiers, Herbergiers en andere, in Gedisteleerde Wateren Koopmanschap of Nering doende, ter requisitie van den Collecteur

U-TRECHT.

Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.

teur of zyn Gemagtigden voor de Gerechte van hunne woonplaetsen in de Steden, en voor de Heeren Hun Ed. Mog. Ordinaris Gedeputeerden, voor zoo veel het Platte Land aengaet, met solemnelen Eede zullen moeten verklaren, gene van de voorsz. Wateren in het lopende Saisoen te hebben In- of Uitgeslagen, als na dat daer van behoorlyke Aenbreng was gedaen, en in cas van weigeringe verbeuren eene boete van twee honderd Guldens, en suspensie van hunne Neringe, gedurende de tyd van een geheel Jaer, zullende ter requisitie als voren de voorsz. Eed mede by hunne Huisvrouwen, Kinderen en verdere Familie moeten worden gepresteerd.

XLIX. Dat de voorgemelde Personen tot de boven verhaelde Eeden door den Collecteur of zyn gemagtigden geroepen zynde, 't zy dat dezelve gepresteerd worden, of 't zy dat zy daer van worden gelibereerd, deswegens niet meer ten laste van den Collecteur zullen mogen brengen of genieten, als een somme van zes Guldens. Doch zy zelfs op de eerste Citatie niet comparerende, gehouden zyn de kosten, die de Collecteur deswegens heeft moeten maken, te refunderen en te betalen.

L. Dat de Collecteur of zyn gemagtigde eenige fraudes in dezen agterhalende, dezelve niet zal mogen te remitteren, daer over composeren of accorderen, dan met voorkennisse en goedvinden van den Officier, dien de Calange competeert, op pœne van te vervallen in een Boete van drie honderd guldens.

LI. Dat alle Actien, die den Collecteur uit oorzake van Fraudes en Contraventien jegens deze Ordonnantie geboren worden, niet zullen verstaen worden gepræscribeerd te zyn, als na verloop van den tyd van drie Jaren.

LII. Dat de Collecteur gehouden zal zyn, in alles dezen aengaende, ter goeder trouwe te handelen, en zonder eenige haet, nyd of vyandschap te werk te gaen, en dat wanneer hy t'eeniger tyd bevonden mogte worden, en notoirlyk bewezen wierde,

de, eenige Peilinge of Aenhalinge uit pure vexatie te hebben gedaen, door Hun Ed. Mog. daer over en naer bevind van zaken zal worden gecorrigeerd.

U-TRECHT. *Ordonn. op den Impost der Gebr. Wynen, Gedistel. Wateren en Mede met het Zegel.*

LIII. Dat niemand van dezen Impost Vry of Exempt zal zyn, doch zullen de Apothecars, die geen Negotie of Neringe in Gebrande Wynen of eenige Gedisteleerde Wateren doen, de permissie hebben, om tot het prepareren van hunne Medicamenten, de quantiteit van een Anker Gebrande Wynen in 't Jaer, 't zy van buiten, 't zy van binnen in te slaen, zonder daer van den Impost te verschuldigen, en zulks by provisie, en tot dat dien aengaende anders by Ons mogte worden gestatueerd.

LIV. Dat ook niet verstaen moet worden, door deze Ordonnantie iets te wezen gealtereerd of gederogeerd aen Onze Ordonnantie op het Zegel van de Wynen en Gebrande Wynen den 28 July 1739. gearresteerd, maer dat dezelve in alle deszelfs Poincten en Articulen blyft in zyn geheel, en als gerenoveerd moet gehouden worden.

LV. Alle de hier voren gestatueerde Boeten zullen worden geappliceerd, een vierde part voor den Officier die de Calange doen zal, een vierde voor den Armen van de Plaets, een vierde voor den Collecteur, en een vierde voor den Aenbrenger.

LVI. Voorts worden alle Officieren, Justicieren, Rechters en alle anderen, aen wien het ontdekken en weren van alle listige vonden en practyken, in het frauderen en verkorten van 's Lands Middelen is gedemandeerd, wel ernstig gelast en bevolen in het vervolgen en agterhalen van alle fraudes, met de vereischte promptitude en exactitude te handelen jegens de Contraventeurs, met alle rigeur, en zonder eenige conniventie te procederen, tot de voldoeninge van de vervallene Boeten en Pœnaliteiten, zonder eenige gratie of verzuim te contenderen of wel by Executie in te vorderen. Zullende de onvermogende om de gestelde pœnaliteiten te voldoen arbitrairlyk worden gestraft, en die bevonden worden hun dagelyks en gewoon werk te ma-

ken

U-TRECHT. ken van zich door Smokkelarye en Fraudes was 't mogelyk te verryken, met confinement in het Werkhuis of publieke Geesselinge worden gecorrigeerd.

En op dat niemant hier van eenige ignorantie zoude kunnen pretenderen, zal deze alomme worden gepubliceerd en geaffigeerd daer men gewoon is publicatie en affictie te doen. Gedaen t'Utrecht. Enz.

Voorts is, op den 18. der zelfde Herfstmaend, by de Heeren Gedeputeerden der hooggedachte Staten eene Publicatie gedaen, rakende eenige Veranderingen in de Ordonnantie van den Impost op de Slageryen en het Beestiael van den 31 December 1749; welke Publicatie van dezen inhoud is:

Veranderingen in de Ordonn. van den Impost op de Slagery en 't Beestiael.

DE Gedeputeerden van de Ed. Mog. Heeren Staten 's Lands van Utrecht, doen te weten: Dat Wy tot voldoening van de Authorisatie den 14 dezer ter Beschryvinge verleend, goedgevonden hebben te statueren, gelyk Wy statueren by dezen:

Art. I. Dat in plaetse van twee stuivers, die volgens het eerste Articul van de Ordonnantie van den 31 December 1749. op den Impost van de Slagerye en 't Beestiael, van ieder Schapen of Lamsbout, en van 9 stuivers die van ieder Zyde Spek moest worden betaeld, voortaen van ieder Schapen of Lamsbout, gerookte of ongerookte Zyde Spek, vars Spek en ongerookte Hammen, van buiten in de Stad, Steden en de Vryheden van dien ingevoerd wordende, zal moeten worden betaeld per pond 8 penningen, en zulks op de Boete by de voorsz. Ordonnantie tegens de Contraventeurs gestatueerd.

II. Dat de Burgers binnen Utrecht en Amersfoort, geen Slagers zynde, voor Impost van een' Tweejarige Stier-Os, Stier of Veers, voor hun eige Consumtie geslagt wordende, niet meer zullen verschuldigen als *f* 4: 11: 8: zoo als by dezelve van een Koe betaeld moet worden; doch zullen die gene, die

die eenige zoodanige Beesten aenbrengen om den Impost daer van te voldoen, gehouden zyn ter zelver tyd denzelven Stier, Os of Veers, ten Comptoire van het Geslagt te vertoonen, om door de Heeren Commissarissen, of die geen die zy daer toe stellen willen, gevisiteerd en geëxamineerd te kunnen worden; ook zullen de voorsz. Burgers gehouden zyn, binnen den tyd van twee dagen, en dus voor 't afhakken, aen de Heeren Commissarissen te vertoonen een Certificatie of Bewys, dat zoodanige Stier, Os of Veers, als zy vertoond hebben, is geslagt, op pœne dat die genen die van zulks te doen in gebreke blyven, gehouden zullen zyn den vollen Impost van een Os, tot 7 guldens 1 stuiver te voldoen.

U-TRECHT.

Veranderingen in de Ordonn. van den Impost op de Slagery en 't Beestiael.

III. Dat in plaetse van 't gene by het XXIII. Art. van de gemelde Ordonnantie, rakende het bewys van gestorve Beesten, en het doen van den Eed gestatueerd is, in het vervolg de Personen, by het zelve Articul vermeld, gehouden zullen zyn, zoo dra eenig Vee op hunne Hokken of Stallen door Ziekte of ongeluk gestorven zyn, daer van ten eersten aen 't Comptoir van 't Geslagt kennisse te geven, immers alvorens het gestorve Vee van de Stal of Hok word vervoerd, op dat 't zelve door de Bedienden van 't Comptoir kan worden nagezien, en zulks op de Boete by het gemelde Articul gesteld.

En op dat niemant hier van eenige ignorantie zoude hebben te pretenderen, zal deze alhier en te Amersfoort worden gepubliceerd en geaffigeerd. Gedaen te Utrecht. Enz.

By Publicatie der Staten dezer Provintie van den 12. der vorige Wynmaend, is het Plakaet hunner Ed. Mog. van den 8. der jongste Oegstmaend, behelzende *het Verbod tegen den In- en Uitvoer van het Rundvee*, *vernieuwd*, om stand te blyven grypen tot den 15. van Grasmaend des aenstaenden jaers.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN.

OP den 28. der vorige Herfstmaend, is by Burgemeesters, Schepenen en Raden dezer Stad eene *Publicatie* gearresteerd, waer by hun Ed. Achtb., om te voorzien *zoo tegen den Invoer van Gemalen Granen enz., als tegen het frauderen van het Stads recht op het kleene Gemael*, striktelyk verbieden: „Dat niemant zal vermogen eenige Gemalen Granen, Weiten- of Boekweiten-Meel, Peldegarst of Gort van andere plaetsen binnen deze Stad of Jurisdictie te halen of in te brengen en uit Schepen of Wagenen te lossen, zonder genoegzaem geblyk van betaelde Stads Impositie van kleen Gemael, by pœne van zes Car. Guldens, in cas van contraventie te verbeuren ieder mael; zulks boven confiscatie van de ingehaelde of ingebragte gemalen Granen, Weiten of Boekweiten, Meel, Peldegarst of Gort. Dat geen Brood, Bollen of andere Bakkers Waren van buiten op Saturdagen of andere dagen (exempt maer alleen op vrye Jaermarkten) in deze Stad Leeuwarden of de Jurisdictie van die, zullen mogen worden ingevoerd, ingehaeld en verkogt, by pœne van vyfentwintig Goudguldens, boven verbeurte van de ingevoerde Bakkers Waren, naer den inhoud van het XXXVI. Art. van de Bakkers Gilderolle by ons gearresteerd, en met goedvinden van zyne Doorl. Hoogheit Glor. Ged., by de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten geappro-

„beerd,

„ beerd, en van den Raedhuize gepubliceerd.
„ Enz."

OVERYSSEL.

ZWOL.

DE zes weken, aen Dnus *A. v. d. Os*, ten einde op de door ons reeds geboekte Bezwaren (*) te antwoorden toegestaen, verstreken zynde, vergaderde het Classis andermael, op den 20. der jongste Herfstmaend, wanneer Dnus *v. d. Os*, voor het zelve verschenen zynde, aen de Classicale Broeders de volgende Aenspraek deed: Zwol.

WEL-EERWAERDE HEEREN!

Vaders en Broeders in Jesus Christus!

Aenspraek van Dnus A. v. d. Os aen het Classis.

DE Bezwaren, waer van my in U Eerw. laetstgehoudene Vergadering kennisse is gegeven, benevens de Stukken daer toe specterende, heb ik door de hand van den Scriba uwer Eerw. Vergaderinge, op zyn tyd wel en behoorlyk ontvangen. Na dat ik dezelven met aendagt gelezen en rypelyk by my zelven overwogen had, vond ik my genoodzaekt, alvorens op deze zaek ten principalen te antwoorden, aen U Eerw. voor te stellen de Bedenklykheden en Grieven, die ik had op dat Geschrift in 't algemeen, alzoo my verscheide gewichtige redenen voorgekomen zyn, waerom ik my voor als nog ongehouden rekende om my in een Specifiek Antwoord op die Bezwaren in te laten; welke redenen ik vervat heb in dit Geschrift, 't geen ik zoo dadelyk de eer zal hebben U Eerw. over te geven. Maer eer ik daer toe kome, zal ik mondelyk nog eenige dingen zeggen om deze myne handel-

(*) Zie hier voren, bladz. 943-951.

ZWOL. delwyze te justificeren en, ware het mogelyk, te beletten dat niet al in den aenvang dezer Procedure U Eerw. gemoederen met eenige argwaen of vooroordeelen tegens my bezet en ingenomen worden.

Aenspraek van Dnus A.v.d.Os aen het Classis.

Ik heb den gefixeerden tyd van zes weken, my vergund ter myner verantwoordinge, volkomen laten afloopen, om dat ik, gelyk ik oprechtelyk betuige, tot het ernstig overwegen der zaken, en het ontwerpen en in order brengen van dit Geschrift, dien tyd nodig gehad hebbe. En, al had ik zelfs een week onder of boven eerder kunnen gereed zyn, ik zoude toch van oordeel geweest zyn dat U Eerw. liever zagen dat geen verandering in dien gefixeerden tyd gemaekt wierde, om daer door de moeite en kosten van het beleggen eener Vergaderinge te vermyden.

Ten tweeden. Op dat niemand van deze Eerw. Vergaderinge die gedachten bekruipe als of ik in dit Provisioneel Antwoord alleenlyk beoogen zoude de zaek te dilaijeren en op de lange baen te schuiven, zoo betuige ik dat dit Geschrift, *en al wat daer in* geposeerd is, enkel en alleen steunt op de overtuiginge van myn gemoed, en dat ik vastelyk gelove dat de zaken zoo behoorden te zyn, gelyk zy in dit Geschrift zyn ter neder gesteld. Ik ben daer in ook niet losselyk en onbedagtzaem te werk gegaen, maer heb de zaken rypelyk overwogen en daer over ook geraedpleegd met Mannen, die in de Kerkelyke Procedure, beter dan ik, ervaren zyn.

Wanneer ook U Eerw. dit Geschrift gelieven te vereeren met dien aendacht, waer mede het zelve is opgesteld, zullen dezelven bevinden dat de dingen, daer in geposeerd, gantsch op geen lossen voet steunen.

En byaldien eenige dingen by U Eerw. anders begrepen worden, dan die by my verstaen zyn, zullen U Eerw. in my ontmoeten geen halsterrigen, maer zoo eenen, die door bondige redenen, zoo 'er zulken zyn en U Eerw. my die gelieven voor oogen te houden, gemakkelyk is te overtuigen en tot betere gedachten te brengen. Om U Eerw. nog

meer

meer te overtuigen dat ik geen dilay en zoeke, zoo voeg ik 'er by dat ik niet gehandeld hebbe, gelyk voor civiele Rechtbanken wel practicabel is, namelyk de Exceptien, die men heeft, ieder byzonder één voor één te proponeren, om, wanneer de eene is afgesprongen, dan weder de andere aen te voeren en de zaek langs dien weg van langen duur te maken. Daer my dien zelfden weg open stond, heb ik echter zoo niet gehandeld, maer integendeel de Grieven, die ik nodig geacht heb aen deze Eerw. Vergadering voor te stellen, allen gelykelyk in dit Geschrift vervat, op dat U Eerw. daer over gelykelyk kunnen oordeelen en de zaek te spoediger afdoen. Ik heb die dingen te gelyk met de vereischte kortheid ontworpen. Ik legge op de tafel Uwer Eerw. Vergaderinge niet neder een bundel van papieren daer dagen werk aen is om ze te lezen, maer deze weinige bladen, waer in de klaerheid en kortheid even zeer betracht is.

Aenspraek van Dnus A. v. d Os aen het Classis.

Het derde, 't geen ik te zeggen heb, is: dat niemand Uwer Eerw. denken moet dat ik hier voor U Eerw. Vierschaer verschyne, meer gedwongen dan vrywillig, schoorvoetende, met tegenzin of wantrouwen op U Eerw. Ik heb aen den eenen kant zulk een vertrouwen op de rechtvaerdigheit myner zake en zuiverheit myner Leere, dat ik voor niemand my schame, niemand en vreeze. Ik stelle ook aen den anderen kant vertrouwen genoeg op U Eerw. bescheidenheit en rechtvaerdigheit, om dit Geschrift gerustelyk aen U Eerw. oordeel te onderwerpen en op een goeden uitslag staet te maken.

Eindelyk. Indien U Eerw., na een aendachtige lezinge van dit Geschrift, het zelve van dat Gewicht oordeelen, gelyk ik het oordeele, zullen U Eerw. bevinden dat de zaek dezer Procedure reeds ingewikkeld en bedraeid is in zulke omstandigheden, dat dezelve, wanneer men den stipten en strikten weg van Rechtspleginge volgen wil, onvermydelyk van zeer langen duur moet zyn, en vele hatelykheden voor den een of anderen kant daer uit staen te profflueren. Willen daerom U Eerw. bedacht

Zwol.

Aenspraek van Dnus A. v. d. Os aen het Classis.

dacht zyn op een korter en gemakkelyker weg, om tot zoo veel genoegen, als mogelyk is, van beide kanten die zaek spoedig af te doen, ik zal my daer in laten vinden. Daer is niemand, die deze Oneenigheden meer verdrieten dan my, en die meer naer de afdoening dezer zake verlangt, dan ik 'er naer verlange. Ik ben reeds zoo vele jaren aen vele moeilykheden en onaengename bejegeningen bloot gesteld geweest. Velen ook in de Gemeente, die my anders met genegenheit en vrucht zouden hooren, worden tot nog toe nergens anders door weerhouden, dan door verslaeftheit aen een menschelyk oordeel, terwyl zy hun eigen oordeel mistrouwen en wachten alleenlyk op de Uitspraek dezer Eerw. Vergaderinge. Ik betuige dan tot dat einde in alle oprechtigheit, dat nooit myne intentie geweest is om iets te leeren 't geen strydig is met de aengenomene Leere onzer Kerke. Met zoo veel iever, als ik getracht heb de Achtbaerheit van Gods Woord te handhaven en de Godzaligheit te bevorderen; met zoo veel ernst heb ik ook getracht te vermyden 't geen Ergernisse tegen de Leere zoude kunnen aenrichten. Ik wil wel bekennen dat my in den iever van 't spreken nu of dan eenige ruwe of harde uitdrukkinge ontslipt is; maer wie uwer is het onbekend hoe onmogelyk het is in zoo veel woordenwisselens en redenvoeringen, die een Predikant doen moet, niet nu en dan in woorden te struikelen. Ik verlange dan niets zoo zeer, dan dat deze zaek hoe eer hoe liever, tot genoegen en bevredıginge van beide partyen, zoo veel mogelyk, een gewenscht einde neme.

Ik wensche eindelyk dat de Geest van God Voorzitter zy in U Eerw. Vergaderinge, en alle uwe overdenkingen, handelingen en besluiten bestiere tot Conservatie der heilige Waerheit, Nut zyner diergekogte Kerke en Glorie van zyn Naem.

Hierop leverde Dnus *v. d. Os* zyne Remonstrantie of Provisioneel Antwoord aen de Broede-

deren over, en vertrok daerop uit de Vergadering. Dit Antwoord luidde dus: Zwoll.

Eerwaerde, Godzalige, Welgeleerde, zeer Geëerde Broeders in Christus.

ALzoo by Uw Eerw. Vergadering aen den ondergeschrevenen gerequireerden is ter hand gesteld zeker Geschrift, geintituleerd *Bezwaren*, zoo als uit den inhoud blykende is over de Rechtzinnigheit zyner Leere, nevens eene zeer malitieuse Voorreden, ingerigt alleenlyk om Uw Eerw., waer het mogelyk, met een Vooroordeel tegen den persoon van den gerequireerden in te nemen, en de Stukken en munimenten tot certificatie van opgemelde Bezwaren dienende, te samen ter tafele van Uw Eerw. gebragt door eenige Gecommitteerden van den prætensen Kerkeraed van Zwolle (welk *adjectivum* altyd in 't vervolg by het woord Kerkeraed verstaen moet worden, ten zy daer E. voorgaet) met intimatie om ten einde van zekeren gepræfigeerden tyd daerop zyn Antwoord of Repliek aen Uw Eerw Vergaderinge in te leveren, zoo heeft de Remonstrant, dat vaste vertrouwen van Uw Eerw. billykheit en rechtvaerdigheit hebbende, dat dezelve gezint zyn dat alles te hooren en in behoorlyke consideratie te nemen wat hy tot zyne defensie in dezen heeft in te brengen, eerst aen Uw Eerw. willen voorstellen de *Gravamina* of Bezwaernissen, die hy van zynen kant heeft om zich in een specifick Antwoord of soort van Litiscontestatie op of over de opgemelde Bezwaernissen in te laten. Welke hy nu vervolgens aen Uw Eerw. zal voordragen onder deze drie Cautelen. Als voor eerst, dat zulks by hem alleenlyk ondernomen word, als gezegt is tot zyne noodige defensie, en geenszins om de zaek te dilaijeren, veelmin om naer de ongeschikte en lompe tael van den Kerkeraed *te ontsnappen*. Waeromme hy ook den gepræfigeerden termyn merkelyk verkort zoude hebben, ten ware hy uit het Extract van Uw Eerw. Classicale Acten

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

Zwol.

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

gemerkt hadde, en ook daer nevens uit den mond van een notabel Lid Uwer Eerw. Vergaderinge in 't zekere was berigt geworden, dat het Uw Eerw. alzoo wel behagen zoude, dat hy daer geen verandering in maekte. Ten tweeden, dat hy dat doen zal *strictim* en met alle mogelyke korthcit, zonder daer in te voegen of aen te hegten bewyzen of documenten, die uw Eerw. genoeg bekend zyn, of door den Remonstrant, als zy dat vereischen, nader bekend gemaekt konnen worden, zoo dat Uw Eerw. het daer voor zullen gelieven te houden, als of 'er die bewyzen of documenten inderdaed ingevoegd of aengehegt waren. Ten derden, dat hy om dezelve reden alleenlyk moveren zal die exceptien, die hy wel de gewigtigste en voor het tegenwoordige genoegzaem oordeelt. Waer mede hy niet verstaet van andere, die hy behalven die zoude konnen moveren, af te zien. Maer reserveert voor zich, om, wanneer hy dat tot zyne defensie noodig zal oordeelen, ook van die zyn gebruik te konnen en te mogen maken.

Die *Gravamina* nu of Bezwaernissen brengt de Remonstrant tot deze twee Classen of Hoofddeelen. Voor eerst, dat Uw Eerw. Vergadering de competente Rechter van deze zaek niet is. Ten anderen, dat offchoon dat ook anders was, daer evenwel prægnante redenen zouden overig zyn, om den Remonstrant tot geen specifiek Antwoord op de Bezwaren des Kerkeraeds te verpligten.

Betreffende het eerste, het geen de Remonstrant daeromtrenr sustineert, steunt op deze twee gronden. Voor eerst, dat deze zaek niet behoorlyk ter judicature van Uw Eerw. Vergadering is gebragt geworden. Ten tweeden, dat Uw Eerw. Vergadering niet behoorlyk is geconstitueerd, om over deze zaek te konnen en te mogen judiceren.

Wat wederom het eerste betreft, namelyk dat deze zaek niet behoorlyk ter judicature van Uw Eerw. Vergaderinge is gebragt geworden, dat resulteert daer uit, dat omtrent dezelve niet vooraf gegaen zyn die dingen, die noodzakelyk en notoirlyk

lyk voorafgegaen moesten zyn, eer die ter judicature van Uw Eerw. Vergaderinge gebragt konde worden, welke zyn deze twee navolgende, waer van de eerste de gansche judicature moest voorgegaen zyn, en de andere *in specie* de judicature van Uw Eerw. Vergaderinge.

Zwoll. *Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.*

Het geen de gansche judicature van deze zaek moest voorgegaen zyn, is de Broederlyke Vermaning, of dat het zelfde is, dat eer men den Remonstrant by wyze van accusatie daer over voor eenige Kerkelyke Vierschaer betrok, men verzogt moeste hebben, of men door eene minnelyke conferentie die zaek niet wel hadde konnen afdoen. Het welk hy vastelyk vertrouwt dat wel hadde konnen geschieden en aen niemand heeft geweigerd, maer zelf aen Dnus *van Zutphen* aengeboden. Dat zulks met het H. Evangelie en de Kerkenordeninge, daer op gegrond, overeenkomt, en de constante practyk van de Christelyke Kerke is, is Uw Eerw. bekend en daerom onnodig dat te bewyzen. Ook is het voor de voorgaende actie ook zoo omtrent den Remonstrant gepractiseerd, als Uw Eerw. insgelyks bekend zal zyn.

Waer tegen niet mag worden ingebragt, dat men den Remonstrant moet aenmerken als een gesuspendeerd Predikant, en daeromme met den zelven niet als met eenen Broeder kan of vermag te handelen. Zoo als dat by Dnus *van Zutphen* is gedaen. Want genomen dat de Remonstrant ooit was gesuspendeerd, zoo zoude die suspensie by de Resolutie van hun Ed. Mog. van den 25 Maert 1752. gerescindeerd zyn geweest. Dat niet geschied is om dat de Remonstrant, zoo als elders genoeg bewezen is, nooit is gesuspendeert. *Nam quod nullum est, rescindi non potest.*

Of dat zulks al geschied is door de voorgaende actie. Want wat toen geschied is, raekt het tegenwoordige niet. Want genomen dat het zoo waer was als het valsch is, dat 'er eenig bewys of schyn van Onrechtzinnigheit tegen hem was voortgebragt, hy hadde zich door de onderteekening der Vredens-

ZWOL. artikelen daer van volkomen gezuiverd. Gelyk ook die van den Kerkeraed zelve dit opgeven als eene nieuwe Actie, geheel van de voorgaende onderscheiden.

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os, aen het Classis.

Of dat 'er van wegen de onbuigzaemheit van den Remonstrant, in de voorgaende Conferentien gebleken, niets goeds van zoodanige Conferentie te wagten was. Zoo als wederom by Dnus *van Zutphen* is voorgewend. Want het onwaeragtig is dat de Remonstrant, die nooit onbuigzaem was, in die Conferentien zoo onbuigzaem zoude zyn geweest. Maer in tegendeel is waer, dat hy van zynen kant alles heeft toegebragt, om de zaek in der minne af te doen, wat met reden van hem verwagt konde worden. En genomen eens het was zoo geweest, hy heeft sedert tyd en middel genoeg gehad om wat buigzamer te worden. Dat verzogt moest zyn geweest, eer men ondernam hem opentlyk te beschuldigen.

Het geen de judicature van Uw Eerw. Vergaderinge moest voorgegaen zyn, is de judicature van den E. Kerkeraed van Zwolle. De waerheit hier van steunt op deze twee gronden. De een is, dat de ordre van Procederen in 't Kerkelyke, in gevolge van het gestatueerde by de Kerken-Ordeninge, zulks vereischt. De ander is, dat zonder de redenen en inzichten van dat gestatueerde te everteren, en den Remonstrant ten hoogsten te benadeelen, daer in gene verandering gemaekt mag worden. Het eerste te bewyzen, zoude by Uw Eerw. overtollig zyn. Maer om het tweede Uw Eerw. ten klaersten voor het oog te stellen, gelieven dezelven zich te binnen te brengen, dat de Kerk die ordre van Procederen houd, voornamelyk uit deze twee inzichten. Voor eerst om den Beschuldigden te doen hebben *plenissimam causæ suæ defensionem.* Waerom het hem vergund is zich tot driemalen te mogen verdedigen. Tegen zyne Beschuldigers voor den Kerkeraed. Tegen de Sententie des Kerkeraeds voor de Classis. Tegen de Sententie van de Classis voor

voor de Synode. Om van die voor de Synode Nationael als door het cesseren van die Synoden buiten gebruik gerackt, niet te spreken. Ten tweeden, om het ongezonde of geinfecteerde lid haers lichaems, was het mogelyk, te genezen. Waerom de Kerk *gradatim* van ligtere tot zwaerdere Censuren voortgaet. Zoo dat, na de bestraffing of broederlyke Vermaning, eerst volgt het verbieden der Sacramenten en Suspensie van den Heiligen Dienst door den Kerkeraed. Daerna het deportement of afzetting van den Dienst met het recht van Appel door de Classis. En eindelyk het deportement door de Synode, zonder hoop van reparatie voor het tegenwoordige. Om dat men die Censuren aenmerkt als zoo vele remedien, tot genezing of verbetering van den Beschuldigden. En daerom die appliceert met die discretie en voorzichtigheit, met welke men doorgaens gewoon is remedien te appliceren. Zoo dat men eerst de zagtste, en die met minder incommoditeit van den patient gepaerd gaen, beproeft eer men tot de hardste en uiterste overgaet. Met welke inzigten gansch incompatibel is, dat Uw Eerw. ter eerster instantie over deze zaek zouden judiceren. Want in dat cas zoude de Remonstrant zich maer tweemael kunnen defenderen. En daerom op het uiteinde van de zaek, het geen ten zynen nadeele mogt besloten worden, altyd met die wettige exceptie konnen contradiceren, dat hy in zyne Verantwoordinge niet ten vollen is gehoord. En giet het met de Censure in die vaten, in welke gy het gieten wilt, Uw Eerw. zullen bevinden, dat het altyd scheef zal uitkomen, en dat noch zy, noch de Christelyke Synode, indien zy het nodig mogten oordeelen, (dat de Remonstrant wel weet onnodig te zullen zyn) de Kerkelyke Censuren aen hem te werk te leggen, dat niet machtig zyn te doen, zonder door het wezentlyk turberen van de ordre, die daerin moet gehouden worden, hem groflyk te mishandelen. Zoo dat hy, indien men op het uiteinde van de zaek, eenige uitspraek ten zynen

Zwol.

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

Zwol. nadeele wilde doen, die altyd met die wettige exceptie zoude konnen contradiceren, dat men omtrent hem niet gepractiseerd heeft die discretie, die in de Christelyke Kerke moet plaetse hebben, maer hem heeft overvallen, en als met geweld uit zynen dienst gestoten.

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

Wat hier tegen van den Kerkeraed, zoo in 't Request aen den Wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet van Zwolle, als in dat aen hunne Ed. Mog. de Heeren Staten van deze Provintie, is ingebragt, is by den Remonstrant in zyn Request aen hunne Ed Mog. (dat onder de Stukken, die de Kerkeraed Uw Eerw. heeft ter hand gesteld, begrepen is,) beantwoord. Daer hy niets van importantie heeft by te doen. Of het moest zyn dat hy door haest vergeten heeft daer in te stellen de reflectie, die hy gemaekt hadde op deze woorden des Kerkeraeds, gestelt in het Request aen den Magistraet van Zwolle, *dat de E. Kerkeraed zich in diergelyke termen van noodzakelykheit, als om welke diergelyke zaken elders zeer dikwils met voorbygaen van de E. Kerkeraden gebragt zyn ter beoordeeling der respective Classen, gesteld vind.* Waer van hy niet nodig oordeelt Uw Eerw. iets anders te melden, dan dat Uw Eerw. zeer wel weten, hoe gansch weinige, sedert de vaststellinge onzer Leere door de Synode Nationael van Dordregt, de exempelen van Kerkelyke Proceduren over de Leer van eenen Predikant in onze Kerke zyn; en daer uit wel opmaken konnen, hoe zeer dikwils zoodanige Proceduren om diergelyke redenen, als hier hier worden voorgewend, met voorby gaen van de E. Kerkeraden, ter beoordeelinge der Classen zyn gebragt, en hoe boven mate dikwils dat wel geschied zal zyn door een van de partyen, in weerwil van den E. Kerkeraed, en de andere party. Ook zoude hy daer nog by konnen doen, dat, al eens gesteld zynde dat de E. Kerkeraed in 't geheel partydig was of het onpartydige deel te gering om eene Kerkelyke Vierschaer te representeren, waer van de Remonstrant het tegendeel sustineert, men die indispositie van den E. Kerke-

raed

raed op de eene of de andere convenable wyze moest tragten te remedieren, maer daerom geen infractie doen in de vastgestelde ordre van Kerkelyke Proceduren.

Zwaer. Provisioneel Antwoord van Drus van der Os aen het Classis.

Ook agt de Remonstrant niet nodig zich te extenderen over het sentiment van die genen, die het hem voor een privilegie zouden willen imputeren, dat hy met voorbygang van den lageren terstont voor den hogeren Richter betrokken word. Om dat het in het politike zommige personen voor een privilegie word geimputeerd, dat zy ter eerster instantie hunne klagten voor den hoogeren rechter mogen doen. Want behalven dat de Remonstrant geen klager is, en niemant van een privilegie gebruik behoeft te maken, en het incompatibel zoude zyn, met de private inzigten van de ordre der Kerkelyke Proceduren, hem dat voor eene privilegie te willen imputeren, zoo is het bekend, dat dat privilegie zyn reden heeft, in zoodanige personele qualiteiten der genen, die daer in voor uit hebben, als in de Kerkelyke Proceduren de reden van zulk een privilegie niet zouden konnen zyn, en in den persoon van den Remonstrant geen plaetse hebben, en, zoo hy wenscht en hoopt, nooit plaets zullen hebben. Maer wil men door een privilegie verstaen, het geen het woord naer zynen oorsprong en oud gebruik eigentlyk beteekent, te weten eene wet die enkele personen betreft, zonder onderscheid, of die ten hunnen voor- of agterdeele strekt, in welken zin Cicero *de Lex Clodia*, waer by hy uit Italien gebannen word, ten zynen opzichte een privilegie noemt, dan zoude de Remonstrant daer niet veel tegen hebben, dat men hem dit voor eene privilegie imputeert.

Alleenlyk zal nodig zyn een weinig meer extensie te gebruiken, om weg te nemen de zwarigheit, die hier tegen gemaekt zoude konnen worden, uit de Resolutie van hun Ed. Mog. van den 5 July dezes jaers, want zoo by deze Resolutie de Judicature over deze zaek aen Uw Eerw. Vergadering word gedemandeerd, zoo als men in de

Cou-

ZWOL. Couranten heeft laten zetten, zoude deze exceptie niet gemoveerd mogen worden, voornamelyk van den Remonstrant, die de magt van den Souverain, om de judicature over alle Kerkelyke zaken te onttrekken en te defereren wien zy willen, elders zoo ruimelyk heeft erkend. Dat alle Kerkelyken zoo niet doen. Maer zoo dat zoo niet is; en het by die Resolutie wel in de magt van den Kerkeraed gesteld word, met die zaek den E. Kerkeraed van Zwolle voorby, en tot Uw Eerw. Vergadering als ordinair Kerkelyk Richter te gaen, maer aen Uw Eerw. word overgelaten, om te oordeelen, of de kennisse daer van aen Uw Eerw. Vergadering behoort, mag die Resolutie niet misbruikt worden, om onder den schyn van het politike bevel te gehoorzamen, de Kerkelyke Wetten met voeten te treden. Dat dit nu, en niets anders, de intentie van hun Ed. Mog. in die Resolutie is, meent de Remonstrant dat hy uit het beleid by hunne Ed. Mog. in deze zake gehouden, in zoo verre het waereldkundig is, en anderszins, met verscheidene goede redenen zoude konnen bewyzen. Maer het zoude onnodig zyn, om dat hunne Ed. Mog. dat klaer genoeg in de Resolutie hebben uitgedrukt. Want zy niet zeggen dat die Bezwaren direct voor de Classis zullen en moeten, of mogen en moeten, of mogen en behooren gebragt te worden. Wanneer de Kerkeraed verpligt zoude zyn om die daer voor te brengen, en de Classis om die te beoordeelen. Maer zy zeggen alleenlyk, dat die Bezwaren direct voor de Classis zullen *mogen* gebragt worden. Waerby het aen den Kerkeraed en Classis gelaten word, om in het een en het ander te doen zoo als zy oordeelen zullen te behooren. Zoo dat hunne Ed. Mog. by deze Resolutie het poinct in questie, en door de wederzydsche Requesten voor hun Ed. Mog. Vergadering geventileerd, te weten, of die Bezwaren direct voor de Classis moeten gebragt worden of niet, niet decideren, maer *in medio* laten, en de decisie daer van aen Uw Eerw. Vergadering, *tanquam*

Provisioneel Antwoord van Dirk van der Os aen het Classis.

quam ad hæc negotia melius instructis, overlaten. Het welk Uw Eerw. niet moesten houden voor eene woordenzifterye, en dat het al evenveel zoude doen, of hunne Ed. Mog. zich zoo of anders hadden uitgedrukt. Want het by de Rechtsgeleerden daer voor gehouden word, dat het woord *posse*, dat zoo veel is *als mogen*, *affirmative prolatum*, *etiamsi ad judicem referatur*, zonder dat daer andere woorden van noodzake of betamelykheit zyn bygevoegd, geen noodzaek importeert, maer wat te doen of te laten, is aen het oordeel van die genen, op wien dat woord zyne betrekking heeft, overlaet. Waer toe onder andere geallegeerd worden. *L.* 40. *ff. de Judiciis. Non quicquid judicis potestati permittitur, id subjicitur juris necessitati.* En *L.* 7. & 8. *ff. de Officio Præs.* waer in gesteld word, *quod si Princeps rescriptione remittit negotia ad Præsides Provinciarum, Verbis, eum qui Provinciæ præest adire potes*, vel poteris, *non imponi iis necessitatem suscipiendæ cognitionis.*

Zwol. Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

Wat het tweede betreft, namentlyk dat Uw Eerw. Vergadering niet behoorlyk is geconstitueerd, om in dezen de competente Rechter van den Remonstrant te zyn, daer mede wil hy zeggen, dat daer uit zyn die daer in, en daer in die daer uit behoorden te zyn, eer hy dezelve daer voor erkennen zoude konnen. Die daer uit zyn, en daerin moesten wezen, zyn de Gedeputeerden van den E. Kerkeraed van Zwolle. Het welk is toegekomen ten deele by den Kerkeraed. Die, dat bespottelyk is, uit de Ouderlingen tot Uw Eerw. Vergadering gedeputeerd hebben een Lid, waer van zy wisten en opentlyk bekenden, dat daer in gene zitting konde hebben, en die ook daerom gewillig daer uit is gegaen. Ten deele by Uw Eerw. die goedgevonden hebben den E. Predikant *van Rossum*, de plaetse van Præses in Uw Eerw. Vegadering bekleedende, daer uit te werpen. Want dewyl Dnus *van Rossum* zich daer aen niet heeft willen onderwerpen, maer daer van geappelleerd heeft aen de naestkomende Christelyke Synode van Overyssel, en zulks ver-

moe-

Zwol. moedelyk insgelyks gedaen zal worden door de andere Leden, die de E. Kerkeraed nog mogt tot Uw Eerw. Vergadering committeren, of ook wel door de committenten zelf, indien Uw Eerw. dezelve ook zouden willen secluderen, zoo meent de Remonstrant, dat alzoo min als Uw Eerw. bevoegt zyn, om *stante illa appellatione*, en die daer nog by zouden konnen komen, met deze judicature voort te gaen, en daer door de Appellanten van het effect van de Sententie van de Christelyke Synode te frusteren, hy alzoo weinig verpligt is Uw Eerw. judicature te agnosceren, eer dit poinct van questie by de Christelyke Synode is gedecideert. Die in Uw Eerw. Vergaderinge zyn, en daer uit moesten wezen, eer hy die voor zynen competenten Rechter erkennen kan, zyn DD. *Jansenius*, *Kunst* en *Mazier*, respective Predikanten te Overreest, in den Ham, en te Gramsbergen, welke zich, als uit de Verklaringe (*) hier aen

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

(*) Deze Verklaring luidde dus: „ Ik ondergeschreven verklare, ter requisitie van den Eerw Heer *Ant. van der Os*, waeragtig te zyn, dat my in het omzeggen van de Classis bejegend is dit navolgende. Als voor eerst, dat Dnus *Jansenius*, Predikant van Overreest, my vroeg *hoe zy 't nu te Zwolle maekten*? Daerop ik niet sprak. Hy zeide my verder dat *de Heeren van Zwol ook zoo gedaen hadden met Dnus Leenhof, en dat die toch evenwel weg moest; en zoo zou 't hier met Dnus van der Os ook gaen.* Verders sprak ik van Professor van den Honert, dat die met meer anderen ook nog wel verstand hadden, en ook niet gek waren: daerop hy zeide, *die achtte hy niet*: *als hy by zyn Eerw. kwam, woude hy niet eens hebben, dat hy zyn Predikstoel beklom*

„ Ten tweeden, dat Dnus *Mazier* te Gramsbergen my vroeg, hoe dat *de Vrienden van Dnus van der Os 't nu maekten, of zy nu wel zoo stout waren als voor dezen?* Daerop ik hem antwoordde, *doe ik van Zwol ging, waren zy nog dezelve menschen als zy altyd zyn geweest*; daerop zyn E. wederom zeide, *dat hy Dnus van der Os voor twee jaer tot Deventer*

aen annex, Uw Eerw. blyken zal, reeds partydig tegen den Remonstrant hebben verklaerd, en door dat ontydig veroordeelen zich inhabiel gemaekt om ter regter tyd te konnen oordeelen.

Zwol. *Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.*

Nu gaet de Remonstrant over tot het tweede Hoofddeel, of de *Gravamina*, uit kragt van welke hy, schoon genomen dat Uw Eerw. Vergadering zyn competente Rechter was, zich evenwel ongehouden kent om zich over die Bezwaren van den Kerkeraed voor Uw Eerw. te verantwoorden

„ *ter by de mouw had gekregen, en tegen Dnus van* „ *der Os zeide, dat het best was dat zy het onder malkanderen afmaekten, maer dat Dnus van der Os doe* „ *niet woude bukken; maer wy zullen hem nu wel* „ *krygen:* En al *die Resolutien*, die de Magistraet toen „ hebben genomen, *waren op zyn Canaljes.*

„ Ten derden, dat Dnus *Kunst* in den Ham, doen „ ik daer kwam, (dewyl ik honger had, en liever „ Melk met Brood had als een droog Stuk, en ik „ hem verzogt om een weinig Melk met Brood) my „ antwoordde, *by Brood en Bier kon men een Paerd* „ *vet krygen, dan kon ik het 'er ook wel mede stellen;* „ daerop begon hy aenstonds een ander discours, en „ prees de drie oudste Predikanten booms hoogte, „ daerop ik hem vroeg, waerom de jonge Predikanten zoo wel niet goed waren als de oude? Doe zeide „ hy, op haer Personen wist hy niet te zeggen, maer „ haer Leere deugde niet; daerop ik hem vragende „ waerom haer Leere niet goed was? Vroeg hy my „ weder, of ik wel een recht Gereformeerd man was? „ Ik antwoordde hem, ik wist niet beter als ja; verders „ vroeg hy my, of ik ook by hem (toen hy voor 't „ Classis predikte) in de Kerk geweest was? (zeide „ nog, zoo moesten ze prediken) daerop ik zeide, „ neen, want ik een Ambachtsman was, die niet in „ de week van zyn werk kon, om naer de Kerk te „ gaen; daerop hy my nog verbood de Boekjes, die „ 'er waren uitgekomen, niet te lezen, want zulke „ menschen was 't niet gepermitteerd.

„ Het welke ik bereid ben hun *in facie* aen te zeggen, en staende te houden, en des noods met solemnelen Eede te bevestigen ".

(*Was geteekend*)

JAN VOERMAN.

Zwol. den, welke hy brengt tot deze twee soorten. Waer van de eerste behelzen zulke redenen om welke hy zich daer toe in 't geheel, en de andere, die, om welke hy zich daer toe voor als nog ongehouden kent.

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

De redenen, om welke hy zich daer toe in 't geheel ongehouden kent, zyn deze twee navolgende:

Als voor eerst, om dat dit eene *res judicata* of afgedane zaek is, *quod rebus judicatis standum est, sec. L. I. c. de re jud. illa quæ sub aliquo prætextu non debent instaurari, quia alioqui nullus esset Litium finis. sec. L. II. & IV. ibid.* stelt de Remonstrant als eene bekende Waerheit voor uit. En dat dit eene *res judicata* is, zullen Uw Eerw. uit de vergelykinge van deze pretense nieuwe Bezwaren met de oude, en de Resolutie van hunne Ed. Mog. van den 25 Maert 1752, met die van den 5 July dezes jaers, als ook uit den laetsten Artikel van de Voorreden des Kerkeraeds, voor deze pretense nieuwe Bezwaren gesteld, nu wel verstaen hebben. Inzonderheit als zy tot elucidatie hier van hebben gelieven in aenmerkinge te nemen, het geen van den Remonstrant in zyn Requeſt aen hun Ed. Mog. daer toe is bygebragt. Hoewel het in 't welnemen beter was geweest, dat Uw Eerw. dit onderzogt hadden, eer zy den Remonstrant die dingen ter hand stelden, om daer op te antwoorden. Wanneer hy de onnodige moeite, die hy tot het ontwerpen van dit Geschrift heeft aengewend, wel hadde konnen sparen, die voor eenen persoon, die zich op dit twisten niet verstaet, noch dat zoekt te leeren, zoo gering niet is, als die anderen, die daer op afgerigt zyn en daer vermaek in scheppen, wel mogt toeschynen. Evenwel moeten Uw Eerw. weten, dat als de Remonstrant op dezen grond declineert zich voor Uw Eerw. te verantwoorden, hy die Bezwaren considereert *junctim*, zoo als ze by Uw Eerw. aen hem zyn ter hand gesteld, en die eene *rem judicatam* of afgedane zake zegt te zyn, om dat zy *pro potiori parte, a qua fit denominatio*, zoodanig zyn. Maer zoo Uw Eerw. verstaen mogten, om de weinige nieuwe poincten van meest alle de andere, die van den Remonstrant in zyn vorige gedrukte en geschrevene defensien reeds ten overvloede beantwoord zyn,

te separeren, en die *separatim* aen hem ter beantwoordinge over te geven, dan zoude het ten aenzien van dit poinct wat anders zyn.

Zwol. Provisioneel Antwoord van Duns van der Os aen het Chassis.

Ten tweeden, om dat de behoorlyke tyd, binnen welken men deze Beschuldigingen hadde moeten voortbrengen, verstreken is, of, om het met een woord te zeggen, om dat deze actie verjaerd is. Want men ten aenzien van verre de meeste dezer Beschuldigingen, een jaer en veel langer heeft doen verloopen, eer men die tegen den Remonstrant heeft voortgebragt. Zoo men nu deze actie met eenige bekende actie zoude willen vergelyken, meent de Remonstrant dat men dat doen zoude konnen met de *actio injuriarum*. Voor zoo verre zy beiden over woorden gaen. *Quæ annuo tempore præscripta est L. 5. C. de injuriis.* Maer om daer niet op te staen, en op algemeener en Uw Eerw. en hem best bekende gronden te bouwen, agt de Remonstrant, dat, in 't gemeen gesproken, eene actie als dan mag gezegd worden verjaerd te zyn, wanneer door het verloop des tyds, de subsidien of middelen om die te rigten noodig, niet meer by der hand zyn, noch gebragt konnen worden. Zoo en niet anders is het nu met deze actie gelegen Aengezien door het verloop des tyds, boven gemeld, het eenige middel van defensie den Remonstrant benomen is. Het welk zoude zyn die getuigenissen met contra-getuigenissen te konnen wederleggen. Waer van de schuld niet is by den Remonstrant, die zich van dat middel van defensie, toen het tyd was, hoewel ongaerne, heeft willen voorzien. Maer by zyne partyen, die hem de gelegenheit daer toe, die in hunne hand was, niet hebben willen geven. Het welk de Remonstrant hier maer in summa vermeld, om dat Uw Eerw. het breder en in zyne omstandigheden in het Request aen hunne Ed. Mog., lezen konnen. Waer van geene andere reden geimagineerd kan worden, dan dat zy opzettelyk door het laten verloopen van dien tyd, hem dat middel van defensie hebben willen benemen. Het welk wel blykt uit de verwe, die de Kerkeraed in hunne Voorreden voor de Bezwaren daer aen gestreken heeft, als zy voorgeven dat zulks by hen gedaen zoude zyn om den Remonstrant de gelegenheit te benemen daer over eene ac-

Zwol. actie voor den E. Kerkeraed in te stellen. Om dat zy toen al voornemens waren om uit te werken dat die zaek direct voor de Classis wierd gebragt. Even of zy niet wisten (om toe te geven, dat zy dat toen al voornemens waren, dat de Remonstrant echter niet gelooft) even of zy niet wisten dat hy niets minder dan dat in zyne gedagten hadde. Daer hy, uit eene aversie, die hy zelfs van de suspicie van zulk een voornemen hadde, hy wil zeggen, dat zy of iemant anders zulks op hem vermoeden zouden, hun in zyn Schriftelyke Sommatien wel klaerlyk hadde te kennen gegeven, dat hy dat alleenlyk deed, om zich by tyds daer tegen te munieren. Evenwel moeten Uw Eerw. weten, dat als de Remonstrant op dezen grond declineert zich voor Uw Eerw. over die Bezwaren te verantwoorden, hy dat doet op die onderstelling, dat Uw Eerw. dit zullen requireren. Te weten die getuigenissen met contra-getuigenissen te wederleggen. Zoo als de Kerkeraed in de voorgaende actie gedaen heeft. Maer byaldien Uw Eerw. verstaen mogten, om den Remonstrant te verzekeren, dat zy dit, in zyne uitvoeringe altyd zeer bezwaerlyk, en ten aenzien van zyne gevolgen zeer hatelyk, middel van defensie. niet vereischte, maer hem omtrent het gene hy in die getuigenissen desavoueert op zyn woord gelooven zullen, dan zoude het ten aenzien van dit point wat anders zyn.

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

De redenen, om welke de Remonstrant zich voor als nog ongehouden kent, om op die Beschuldigingen van den Kerkeraed te antwoorden, ingevalle Uw Eerw. ook zyne competente Rechters waren, zyn deze drie navolgende:

Als, voor eerst, om dat de acteurs van dit spel en de stukken ter accusatie dienende, aennemen de qualiteit van den E. Kerkeraed van Zwolle. Daer de Remonstrant hen niet denkt voor te erkennen. Om dat zy dat niet zyn. Want zy dit alleenlyk doen onder het prætext dat zy het meerder gedeelte daer van zyn. Dat regt was als zy het Meerder-gedeelte waren. Maer dat zy zich dat ten onregte aenmatigen, kan op twee verscheidene wyzen blyken. Als voor eerst, om dat zy dat doen op dien grond, dat de E. Kerkeraeds Vergadering uit de wettige Leden bestaet.

Dat

Dat valsch is. Zoo als in het Request aen hun Ed. Mog. breeder is vermeld. Maer zoo de E. Kerkeraeds Vergadering uit de wettige Leden bestond, en daer uit waren die daer niet in, en daer in die daer niet uit behoorden te zyn, zouden zy waerschynelyk het meerder-gedeelte niet zyn. Ten tweeden, om dat zy dat doen op dien grond, dat een en de zelfde persoon, in een en de zelfde zaek, te gelyk Aenklager en Getuigen kan zyn. Dat ook valsch is. Maer zoo die Leden des E. Kerkeraeds van de Actores, wier getuigen zy zyn, onderscheiden en afgescheiden worden, zoo als dat naer rechten geschieden moet, zullen zy het meerder-gedeelte niet zyn, maer vyf tegen zeven, die niet mede bewilligd hebben in hunnen raed en handel. Nu weten Uw Eerw. hoe zeer het menschelyk oordeel door den glans van de qualiteit der personen, hun te sterk in de oogen stralende, dikwils verblind word, en hoe groot een prejudicie het derhalven tegen den Remonstrant en de rechtvaerdigheit zyner zake, zoo by het gemeen buiten deze Stad (want daer binnen is daer niet voor te dugten) als ook by Uw Eerw. zelve zoude konnen verwekken, dat hy over Onrechtzinnigheit in de Leere by eenen geheelen Kerkeraed van zoo eene voorname Stad word aengeklaegd, en dat het ten aenzien van de prejudicie, daer uit te vrezen, in effect het zelfde is als of hy reeds door den E. Kerkeraed van Zwolle was gecondemneerd. Dat de Kerkeraed daer voor houd, en daerom met studie dit zoo heeft gepractiseerd, op dat het in effect een en het zelfde zyn zoude. Het welk den Remonstrant voorkomt als een stuk van die importantie, dat hy in geener maniere zoude konnen resolveren zich tegen deze personen voor Uw Eerw. te verantwoorden. Ten zy Uw Eerw. vooraf verklaren en hem daer schriftelyke verzekeringe van geven wilden, dat zy deze personen, die ten grooten deele Leden van den E. Kerkeraed van Zwolle zyn, in dit cas niet als zoodanigen consdereren, of als te samen een corps, en dat wel van den E. Kerkeraed van Zwolle, uitmakende, maer als zoo vele particuliere en private personen.

Zwol. Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

Ten tweeden, om dat de poincten van Beschuldiginge in het Geschrift van den Kerkeraed in die for-

ZWOL. me en gedaente niet zyn voorgesteld, als dat met poincten van Beschuldiginge behoort te geschieden, om daer bekwamelyk en onderscheidentlyk op te konnen antwoorden, en over die antwoorden te oordeelen. Het voornaemste dat daer aen mankeert en over het gansche Geschrift gaet, is hier in gelegen. Te weten, dat zy die voorstellen systematischer wyze. Zoo dat zy zich eerst een stuk voorstellen, dat zy bewyzen willen. En dan uit vele dingen, die de Remonstrant gezegd zoude hebben, te zamen genomen, dat *quasi* bewyzen. Gaende daer in te werk naer het versken van den ouden Latynschen Dichter, *sed quia non profunt singula, multa juvent*. Als by voorbeeld, (om daer zonder keur in te gaen) in het eerste Capittel van den Godsdienst, is het stuk, dat zy bewyzen willen, dat de Remonstrant hier eene Arminiaensche Kerk, daer zy allen in konnen, zoekt op te rechten. En om dat te bewyzen brengen zy vyf stukken by, die de Remonstrant zoude geleerd hebben, uit welken te zamen genomen zy dat concluderen. Dat niet te verwerpen is in een Dispuut of Dissertatie over zaken, die men met gene volkome zekerheit bewyzen kan, waerin men dikwils vele dingen byeenbrengt, die elk op zich zelve wel niets bewyzen, maer evenwel te zamen genomen de zaek min of meer waerschynlyk maken. Maer dat mag zoo niet gaen met poincten van Beschuldiginge. Die men met volkome zekerheit bewyzen moet. Welke men niet bekomen kan dan door dingen, die elk op zich zelven vast gaen. Zoo dat, indien de Kerkeraed niet bewyzen kan, dat elk van de Spreuken van den Remonstrant, die zy opgeven, onrechtzinnig is, mogen zy uit die te zamen genomen, al was daer nog zoo veel waerschynlykheit voor, dat altyd disputabel is, gene Onrechtzinnigheit besluiten. Om al de particuliere gebreken van dit opstel aen te wyzen, zoude de Remonstrant een Geschrift moeten toestellen, vry wat grooter dan dat van den Kerkeraed. Dat niet nodig zal zyn. Maer om Uw Eerw. maer kortelyk te toonen, dat hy hier de waerheit in zegt, zal hy daer eens een begin van maken. Waer uit Uw Eerw. wel zullen konnen opmaken, hoe het voortgaen en eindigen zoude. In het eerste Capittel van den

Provisioneel Antwoord van Duns van der Os aen het Chassis.

Gods-

Godsdienst zyn de twee laetste poincten, dat hy geleerd zoude hebben, voor eerst, *dat Abraham niet zoude gezondigd hebben, al had hy Gods bevel om Isaac op te offeren niet gehoorzaemd.* Ten tweeden, *dat de Mensch God niet zoude willen dienen, indien hy hem niet wilde beloonen*, daer het nog erg genoeg mede is, al wil hy hem beloonen. De Onrechtzinnigheit die daer in steekt, zeggen zy te zyn, dat daer uit blykt het oprechten van die Arminiaensche Kerk. Om dat nu te beantwoorden, zoude de Remonstrant moeten toonen, dat dat oprechten van die Arminiaensche Kerke uit die stukken niet kan bewezen worden. Doch U Eerw. zullen niet menen dat hy zoo dwaes zal zyn. En als hy dat nu eens getoond hadde, dat zeer ligt om te doen was, zoude het dan rechtzinnig zyn? Of meent de Kerkeraed dat men wel zoude mogen leeren, dat iemant Gods Gebod wel mag overtreden zonder te zondigen, by aldien dat maer niet strekken konde tot het oprechten van eene Arminiaensche Kerk. In het tweede Hoofdstuk van God en zyne Voorzienigheit, zeggen zy dat de Remonstrant *zoo spreekt van Gods Voorzienigheit omtrent de Zonde, en het besluit der verwerpinge, dat met rede gevreest mag worden, dat hy die ontkent, bladz.* 35. Om van andere dingen, die daer in te berispen zouden zyn, niet te spreken, dit moest uitgedrukt zyn, wat hy op die bladzyde zegt, waer uit dat met reden gevreest mag worden. Want hy verklaert heiliglyk niets diergelyks daer op te konnen vinden. Konnen Uw Eerw. dat vinden, en gelieven zy hem dat te wyzen, hy zal bekennen, dat hy ook anders wel gelooft, dat zy scherper zien dan hy. Wat zal hy daer nu op antwoorden? Neemt hy daer by gissing de eene of de andere periode uit, dan zal de Kerkeraed zeggen, dat hebben wy niet gemeent. Of zal hy al die perioden doorloopen, om van elk te toonen, dat zulks daer niet in ligt, als de Kerkeraed voorgeeft daer in te leggen? Dit nu en al het andere, zoude konnen en moeten geremedieerd worden, met die poincten op te geven, zoo als de manier is in poincten van Beschuldiginge, *articulatim.* Zoo dat elk artikel uit twee deelen bestont. Waer van het eerste moest behelzen het *factum*, dat de Remonstrant dit of dat geleerd heeft. Het tweede de

Zwoll. *Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.*

ZWOL.

Provisioneel Antwoord van Dnus van der Os aen het Classis.

de *culpa*, dat dit of dat Leerstuk der Gereformeerde Kerke ontkend word. Of weten Uw Eerw. dat beter, die hy niet voor heeft hunne les te leeren, zoo dan, als Uw Eerw. oordeelen zullen dat best te zyn. Waerom de Remonstrant, eer hy zoude konnen goedvinden op die Beschuldigingen te antwoorden, van Uw Eerw. zoude vereisschen, dat zy het Geschrift, waerin dezelven vervat zyn, aen den Kerkeraed remitteren, en den zelven gelasten om dat op die of diergelyke wyze te redresseren. Het welk hy alleenlyk vereischt om zyne Rechtzinnigheit te klaerder, te zekerder, en te korter aen Uw Eerw. te doen blyken, en om deze zaek uit die verwarringe te houden, daer hy voorziet dat ze door het beantwoorden van dit ruw en onbedagt Geschrift in zoude konnen geraken. Gelyk Uw Eerw. ook wel weten, dat by aldien hy Onrechtzinnig was, dit anders nergens toe zoude konnen strekken, dan om dat te eerder en te klaerder te ontdekken.

Ten derden en ten laetsten, om dat Uw Eerw. de Getuigen voor zich niet hebben doen verschynen, om die te hooren en te ondervragen. Dat Uw Eerw. weten dat behoort te geschieden. *Nam Testium fides diligenter examinanda est. L. 3. ff. §. 1. de Testibus. Divus Hadrianus Junio Rufino Proconsuli Macedoniæ rescripsit, Testibus se, non testimoniis crediturum. Ibid.* §. 3. Zoo schryft ook een hedendaegsch Rechtsgeleerde, *Scriptas Attestationes, licet ἰδιοχείρως, vel à Testibus dictatas, aut subscriptas, non facere fidem in judicio; quia nimis crebro compertum est, illas dissolute nimis & ambitiose, nullo judicis examine, nullis adversarii interrogationibus cobibitas vel attemperatas dari.* Hub. *de Jure Civ. p.* 545. Dat de Kerkeraed die voor eenige Gecommitteerden van den zelven, alle Partyen en Aenklagers van den Remonstrant heeft doen verschynen, mag eer voor eene Conspiratie of Collusie tusschen de Aenklagers en de Getuigen, dan voor eene Verhooringe, gehouden worden. Het welk dan nog van Uw Eerw. zoude dienen werkstellig gemaekt te worden, eer de Remonstrant zoude konnen goedvinden zich tegen de depositien van die Getuigen te verweren.

(*Get.*) ANT. VAN DER OS.

Deze Remonstrantie door de Classicale Broeders met aendacht gelezen zynde, werd Dnus *van der Os* wederom binnen geroepen, en zyn E. door den Voorzitter, het volgende Besluit voorgelezen:

Zwoll.

Het Classis beveelt andermael Dnus van der Os op de Bezwaren te antwoorden.

DE E. Classis had verwacht dat Dnus *van der Os*, by de vorige Vergadering geen de minste zwarigheit gemaeckt hebbende, om de Classis voor zyn competenten Rechter, zoo als dezelve is, te erkennen, en aengenomen hebbende zyn Antwoord op de Gravamina in deze Vergadering in te leveren, zulks ook by deze zoude gedaen hebben.

Edoch verneemt nu daerentegen, buiten verwachting en ten ongenoegen, dat zyn E., in plaetse van dat, een' geheel anderen weg heeft ingeslagen, waerby hy niet alleen het gene zyn E. had moeten doen, en aengenomen had te doen, niet gedaen heeft, maer zelfs heeft kunnen goedvinden, behalven veele onvoeglyke dingen van buiten om in te brengen, de Judicature van de Classis zelve voor onwettig te verklaren.

Des heeft de E. Vergadering geresolveerd, gelyk resolveert mits dezen, dat de E. Classis, hare bevoegdheit en recht om zyn E. zaken te beoordeelen wel wetende, zyn E. als nog ten overvloede den tyd van vier weken vergunt, om zyn Antwoord, dat 'er in had moeten zyn en door zyn E. negligentie achter gebleven is, in te leveren, en wel aen de Predikanten van Hasselt, als *Moderatores hujus Classis*, zynde de Leden van deze Vergadering voornemens, om als dan volgens Amt en Pligt, naer de opgegevene Stukken, te vonnissen.

Dit besluit Dnus *van der Os* voorgelezen zynde, appelleerde zyn Eerw. daer van aenstonds aen het Synode. Waerop men hem antwoordde, dat de Classis hare genomene Resolutie inhereerde, en byaldien zyn E. niet mogt goedvinden op

Zwol. de Bezwaren schriftelyk binnen den bepaelden tyd te antwoorden, de E. Clasfis dan zoude voortgaen met de judicature, en tot een' grond leggen de Bezwaren en Getuigenissen tegen zyn E. ingebragt.

Dnus *van der Os* diende hier op dat hy den Broederen, binnen tien dagen zoude berichten of hy by zyn Appel bleef, dan of hy dat zoude intrekken en specifiek antwoorden. Dit toegestemd zynde, berichtte Dnus *van der Os*, binnen de voorn. tien dagen, den Broederen, dat hy hun over vier weken een nader Antwoord op de Bezwaren zoude geven; onder deze mits echter, dat hy daer door niet moeste verstaen worden de ongegrondheit zyner sustenue, in zyn eerste Antwoord te erkennen; alle zyne daerin gemaekte en zoo rechtmatige exceptien te laten varen, en van zyn Appel geheel af te zien; dewyl hy daer toe kwam alleen uit toegevendheit, om der Wereld den mond te stoppen, en te toonen, dat hy noch onbuigzaem was, noch beschroomd, noch buiten staet om zich te verweren; maer dat hy met zyne Verantwoording wel voor 't licht komen dorst, en ze onderwerpen aen 't oordeel van die hy met recht zoude kunnen weigeren voor zyne Rechters te erkennen.

Hier op werd de tyd tot nadere Vergadering van het Clasfis bepaeld op den 23. der vorige Wynmaend, en dees verschenen zynde, door Dnus *van der Os* het volgende Antwoord ingeleverd:

Aen de Eerwaerde Classis van Zwolle.

ONder protestatie van dit alleen te doen uit inschiklykheit, om duidelyke blyken te geven van

van zyne hoogachtinge voor de Resolutien dezer Eerw. Vergaderinge, en van zyne onbeschroomdheit om zich openlyk te verweren tegen zyne Beschuldigers, en dat hy, door dit te doen niet verstaet eenigzins af te gaen van de sustenue en daer op gegronden eisch in zyn voorgaende provisioneel Antwoord vervat, gelyk hy ook geenszins toestemt in het geposeerde der E. Classis in hunne Resolutie van den 20 Septemb. als of hy in die sustenue aengegaen was tegen zyn vorig gedrag in de eerste Vergaderinge, die over deze zaek is gehouden, hoewel hy thans voorby gaet daer regelrecht op te antwoorden; maer aen zich te reserveren, indien onverhoopt de Broeders in zyn tweede Antwoord geen genoegen namen, of de zaek op eenigerlei wyze voor hooger Kerkelyke Vierschaer gebragt mogte worden, die exceptien en grieven in dat Geschrift vervat nader te urgeren, en de Uitsprake van die hooger Vergaderinge daer over te eischen en af te wachten: heeft de Ondergeschrevene goed gevonden op de Bezwaren, tegen hem ingebragt, zoo als dat by deze Eerwaerde Vergadering gerequireerd is, te antwoorden; welk Antwoord vervat is in dit navolgende Geschrift:

ZWOL.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

Antwoord op alle de Bezwaren, ingebracht in de E. Classis van Zwol, en den ondergeschreven ter hand gesteld door dezelve Classis.

I. Omtrent den Godsdienst.

(1) *Begrypt dien zoo ruim, dat by den Godsdienst van Henoch, op welken hy nochtans ten Hemel is opgenomen, bepaeld tot drie stukken, die geen Remonstrant, Sociniaen of Naturalist zal weigeren te onderteekenen. Bladz.* 3 *en* 35.

Antw. Ik hebbe nooit in een eenige Predikatie bepaeldelyk gesproken van alle de byzondere stukken, die Henoch tot Zaligheit volstrekt noodig gehad heeft te gelooven en ook geloofd heeft. Maer ik hebbe in die Predikatie, waer uit dat getuigenis ge-

Zwol. *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

haeld is, van den Godsdienst der Aerdsvaderen in 't algemeen gezegd, dat dezelve eenvoudig was, niet vermengd met Schoolgeleerdheit of spitsvindige Disputatien. En dat dezelve *hoofdzakelyk* bestond in drie dingen, aen welke, als drie Hoofdartikelen, alle de andere dingen kunnen en moeten ondergeschikt worden. Eerst in eene bereidwillige gehoorzaemheit aen alle die bevelen, die God hun zoo duidelyk en klaer had voorgeschreven, dat 'er geene gelegenheit overbleef voor disputen of spitsvindigheden. Ten tweeden. In een vast betrouwen op den Goddelyken bystand in alle gevaren en hope op een beter leven hier namaels. Ten derden. In een dankbare erkenteniffe van Gods Zegeningen. Dat ik nu hier mede niet uitgesloten hebbe andere stukken, die zy ook geloofd hebben, en met name het Geloof in den Messias, blykt daer uit, dat ik terstond daer op gewag gemaekt hebbe van hunne Offerhanden, als een gedeelte van hunnen Godsdienst, en die aengemerkt hebbe *als van God ingesteld en voorbeelden van Christus volmaekte Offerhande.* 't Geen myn eige woorden zyn in die Predikatie. Waerom het voor een duidelyk blyk van onoplettendheit in de Getuigen te houden is, wanneer zy zeggen, *dat ik in die gansche Predikatie niet een enkel woord gesproken hebbe van Henochs Geloof in den Messias.* Myn waer gevoelen is dan dat die drie stukken tot den Godsdienst der Aerdsvaderen wel behooren, maer niet dat ze dien uitmaken.

(2) *Wil daerom Artikelen der Zaligheit, waer door die genen, die buiten ons zyn, en die hy zegt in het voornaemste met ons eens te zyn, niet veroordeeld worden. Bladz.* 18.

Antw. Myne eige woorden in die Belydenis-Predikatie van den 19 Decemb. 1751, waer uit dit Bezwaer gehaeld is, zyn deze: *Het is moeilyk om net te bepalen wat een Christen noodzakelyk gelooven moet om Zalig te worden. Trekt men 'er te veel onder, dan veroordeelt men ligtelyk die echter in den grond*

grond het zelfde dierbaer geloof bezitten. Brengt men het getal tot te weinig, dan loopt men zelf gevaer om achteloos te blyven omtrent dingen van groot gewicht. Waer uit blykt dat ik die uitdrukkinge, *die genen die buiten ons zyn en in het voornaemste met ons eens zyn*, niet gebruikt hebbe. Gelyk ik die ook voor de myne niet erkenne. Ik wil dan (en dit is myn waer gevoelen) zulke Artikelen der Zaligheit, waer door die gene, die waerlyk in het voornaemste met ons eens zyn, (want dat zegt die uitdrukkinge, *die in den grond* het zelfde dierbaer geloof met ons bezitten) niet veroordeeld worden.

Zwol. Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(3) *Dat het leeren van Verschil-en Leerstukken den Godsdienst hinderlyk is. Bladz.* 35.

Antw. Ik hebbe zulks nooit gezegd. Ik geloove het ook zoo niet. Ik practiseere het ook zoo niet.

(4) *Dat het disputeren over den Godsdienst ondienstig is om waerheid te leeren. Bladz.* 20.

Antw. In die Predikatie over Matth. XII. 14-21, waer uit die Beschuldiginge gehaeld is, hebbe ik dus gezegd: *Christus, in plaetse van zich in een twistgeding met de Farizeen in te laten, onttrok zich hunne tegenwoordigheit en handen. Hy bezat verstand en welsprekendheit genoeg om zyne zake tegen de Farizeen te verdedigen, maer hy wist hoe weinig vrucht het doet over den Godsdienst hestig te twisten.* Wanneer men my nu zal aengewezen hebben tegen welken Artikel der Formulieren van Eenigheit zulks strydende is, zal ik dit myn gezegde verdedigen. Myn waer gevoelen hier omtrent is, dat het disputeren over den Godsdienst met zulk een gemoed en oogmerk, als de Farizeen hadden, altyd onnut is, maer nuttig zyn kan als het geschied uit een zuivere liefde tot de waerheit.

(5) *Dat wanneer Abraham Gods bevel in de opofferinge van Isaak niet gehoorzaemd had, hy daerom juist niet zoude gezondigd hebben. Bladz.* 4.

Antw. Dit kan ik niet gezegd hebben, terwyl ik wist en vastelyk geloofde, gelyk dit nog myn ge-

ZWOL. *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

voelen is, dat hy dan zoude aengegaen zyn tegen een uitdrukkelyk bevel van God, maer ik hebbe dus gezegd, dat Abraham daerom juist geen ongeloovige zoude geweest zyn, nochte uit de gunste van God geheel zyn uitgevallen.

(6) *En verklaert dat nog met sterke uitdrukkingen (ongeacht het recht Gods op den Mensch) dat hy God niet zoude willen dienen, indien hy hem niet wilde beloonen. Bladz.* 35.

Antw. Dit hebbe ik nooit gezegd, gelyk het ook in de Getuigenissen niet staet, en het is myn gevoelen niet. Maer wel dat een Mensch, zal hy zich begeven tot den dienst van God, vastelyk gelooven moet dat God een belooner is der genen die hem zoeken.

(7) *Ten blyke dat hy eene Arminiaensche Kerke, waer in alle kunnen, zoekt op te richten.*

Antw. Dit is een hatelyke en ongegronde illatie, waer van ik voor God en Menschen betuige het tegendeel waer te zyn, namentlyk, dat ik het vastelyk daer voor houde, dat het gansch niet evenveel is wat men geloove om Zalig te worden, gelyk men zien kan uit myn Antwoord, boven N°. 2.

II. Omtrent God en zyne Voorzienigheit.

(1) *Stelt in God vergetelheit, Bladz.* 33. *of dat God niet denkt op zyn Volk, Bladz.* 25. *En dat hy van achteren leert en verzekerd word. Bladz.* 4 *en* 21.

Antw. Indien ik dit gemeend hadde in een Physiken en Metaphysiken zin, zoude het onrechtzinnig niet alleen, maer volkomen dwaes zyn. Hier voor verklare ik zulks ook. Maer het is waer in een morelen zin, waer in ik het verstaen hebbe. En die Menschen, die dit als een Beschuldiginge opgeven, hadden behooren te weten dat ik dus spreke naer de tale van den Bybel, Job XI. 6. Psalm XIII. 2. XLII. 10. XLIV. 24, 25. Klaegl. V. 20. Hos. IV. 6. Gen. XVIII. 20, 21. XXII. 12. Deut. VIII. 2. XVI. 17. Ps. XXVI. 2. CXXXIX. 23, 24. Job XXXI. 6.

(2)

(2) *Spreekt zoo van Gods Voorzienigheit omtrent de Zonde, en het besluit der Verwerpinge, dat met rede mag gevreesd worden dat hy die ontkend. Bladz.* 35.

Zwol. Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

Antw. Al het geen ik omtrent dit stuk gezegd hebbe en waer op dit geheele Bezwaer gebouwd is, bestaet hier in, dat ik de Tale van Mozes, Gen. VI. 6. woordelyk aengehaeld hebbe, zonder iets daer af of toe te doen, *dat het den Heere berouwde dat hy den Mensch gemaekt had, en dat het hem aen zyn herte smerte.* Daer word op de aengehaelde 35. Bladzyde geen ander gezegde van my bygebragt. En zoo ras men eenig gezegde van my weet op te noemen, waerin iets diergelyks ligt, als 't geen myne Beschuldigers thans zonder eenigen grond ter neer stellen, ben ik bereid om daerop te antwoorden. Ik geloove omtrent dit stuk het zelve met de Opstellers van den Catechismus in het Antwoord op de 27 Vrage, Wat gelooft gy van de Voorzienigheit Gods? het Antwoord is, „Dat zy „is die almachtige en alomtegenwoordige Kracht „van God, waer door hy Hemel en Aerde, mitsgaders alle Creaturen, gelyk als met zyne hand „nog onderhoud en alzoo regeert, dat loof en „gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spyze en drank, gezondheit en krankheit, rykdom en armoede, en alle dingen niet „by gevalle, maer van zyne Vaderlyke Hand ons „toekomen". En wat het Kwaed der Zonde betreft, daer omtrent houde ik my vastelyk aen Gen. XX. 6. XLV. 8. L. 20. Job I. 12. II. 6. Ps. LXXXI. 13. Jes. XXXVII. 9. Spreuk. XVI. 4. Hand. II. 23. IV. 27, 28. XIV. 6. Dit is hier omtrent myn waer en oprecht gevoelen.

(3) *Het welk ten deele Godslasterlyk, en ten deele tot een blyk strekt dat hy God van het Schepsel, immers van den vryen Wil der Menschen met de Socinianen en Remonstranten afhangelyk maekt, tegen onze Leere Zond. 4. en Nederl. Belyd. Art. XII, XIII.*

Antw. Dit is een hatelyk gevolg, zonder eeni-

ZWOL. gen grond, uit het vorige getrokken, en waeraen ik part noch deel wil hebben.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

III. Oorsprongkelyke Zonden en Onmacht.

(1) *Begrypende het bevel van God Gen. II. 17. niet zoo zeer als een Wet van God als Richter, als wel als eene waerschuwinge van hem als Vader, om zich door het eten van die Vrucht, die hy zegt Vergiftig geweest te zyn, den Dood niet op den hals te halen. Bladz.* 10, 16, 19, 38

Antw. Ik hebbe de woorden *niet zoo zeer* niet gesproken, zy zyn ook onbestaenbaer met het geen *H. Wynkes* getuigt Bladz. 16. dat ik gezegd zoude hebben, *Nu hadde haer God verboden van dien Boom te eten, wel als Wetgever. Wel als Wetgever, en niet zoo zeer als Wetgever* komt met elkander niet overeen. Ik hebbe my daer omtrent op deze wyze uitgedrukt, en dit is ook myn gevoelen, namelyk, dat God den Mensch verboden heeft van dien Boom te eten om 's Menschen gehoorzaemheit daer door te oeffenen en te beproeven, op dat de Mensch, hier beneden, als Heer over alles gesteld, niet denken zoude dat hy een onafhankelyk Heer was, maer zyne onderwerpinge aen God zoude kunnen oeffenen, terwyl Gods gebod te gelyk een trouwe raed was tot zyn eigen beste. Schoon ik nu vastelyk geloove, en ook zoo geleerd hebbe, dat God als Richter dat bevel heeft gegeven, en in die betrekkinge *voornamelyk*; zulks neemt niet weg dat in dien Boom een Kracht gelegd was die aen het Leven van den Mensch schadelyk was. Dit stuk is enkel problematiek, en is over 60 jaren door den ouden Prof. *Vitringa*, in *Aphorism.* Cap. VIII. §. 4, 5. en over meer dan 30 jaren door deszelfs Zoon in *Thes. Theol.* CVII. § 19. opentlyk geschreven en jaerlyks geleerd, zonder dat het iemant ooit verketterde.

(2) *Begrypt het zien der Naektheid en de schrik en vreeze der eerste Voorouderen, als een zonderling en natuurlyk uitwerkzel van de Zonde zelve. Bladz.* 16. 38.

Antw.

Antw. Ik verklare niet te zien wat Onrechtzinnigheit hier in ligt, maer ben bereid hier op te antwoorden, wanneer my zal aengewezen zyn met welken Artikel onzer Formulieren zulks ſtrydig is. Ik geloove dat de Straffe veelzins een gewrocht der Zonde is, die de Straffe in zich heeft en met zich brengt, Rom. I. 27 Pſ. XXXIV. 22. XCIV. 23. Jer. II. 19. IV. 18. En zoo is 't ook hier.

Zwoll. *Antwoord van Dna van der Os op al de Bezwaren.*

(3) *En gelyk hy dus door den Dood, Gen. II. 17. verſtaet den Dood des Licbaems, ſtelt hy ook als een gevolg en ſtraffe van Adams Zonde, in hem en zyne Nakomelingen den Dood des Licbaems, en de tydelyke rampen opgeteld, die in aenzien van de Ziele, beſtaen in een afſcheidinge van Gods gunſte, Bladz.* 19. (*dus in een ſtraffe van Gemis*) *uit haer natuur en dus in aenzien van de Godloozen eeuwig is, gelyk hy met ronde woorden leert, Bladz.* 18.

Antw. Dat ik door den Dood, het gevolg van Adams overtredinge, alleen en bepaeldelyk verſtae *den Dood des Licbaems*, is onwaer, en ſtryd zelfs met de Getuigeniſſen die hier worden aengehaeld, want Bladz. 19. ſtaet dat ik gezegd hebbe, *dat Adam den eeuwigen Dood ook zoude ondergaen hebben*, en tot een reden waerom hy den eeuwigen Dood niet ondergaen heeft, 'er by gevoegd hebbe, *dat God met hem zyn Genadeverbond opgericht en hem in zyne gunſte weer aengenomen heeft.* Volgens het getuigeniſſe te vinden Bladz. 10, daer deze Woorden als de myne worden opgegeven. *De vrage is, of Adam ook den eeuwigen Dood zoude geſtorven zyn? Ik antwoorde, indien God met zyn Genade niet tuſſchen beide kwam, ja.* Dus ſtryden de Beſchuldigingen niet alleen met de Getuigeniſſen, maer zy ſtryden ook met zich zelven. Want ſtel ik de rampen die de gevolgen en ſtraffen der Zonden in Adam en zyne Nakomelingen zyn, ten aenzien van de Ziele te beſtaen *in eene afſcheidinge van Gods gunſte*, gelyk in de Bezwaren word opgegeven, zoo ſtelle ik die ook in den *geeſtelyken Dood*, nadien niets van alles, wat ooit je-

ZWOL. iemand, die rechtzinnig is, tot den geestelyken Dood bracht, kan begrepen worden, zoo men het niet afleid uit en brengt tot des Menschen afscheidinge van Gods gunste. Het geen men in de Bezwaren in Parenthesi 'er by voegt (dus in een straffe van gemis) hebbe ik nooit gezegd, gelyk het ook als myn gezegde niet word opgegeven, en daerom in Parenthesi gesteld is. En wat de Onrechtzinnigheit aengaet, die daer in liggen zoude, die is zoo klaer nog niet, want dat het een straffe van gemis is, is zeker, maer dat het een straffe van enkel gemis is, is valsch. Dit hebbe ik niet alleen nooit gezegd, maer ook nooit geloofd. Dat nu deze Dood ten opzicht van de Godloozen eeuwig is, gelyk men dit ook als een punct van Bezwaer in 't einde opgeeft, is zeker, om dat zy geen Middelaer of Verlosser hebben, en zich zelven niet verlossen konnen, 2 Thess. I. 8,,9. Matth. XXV. 46.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(4) *En daerom stelt dat de Opstandinge der Dooden is een werk van Gods Genade in Christus, buiten welke Adam eeuwig in den tydelyken dood zou hebben moeten blyven, Bl.* 10, 16, 19.

Antw. Dat de Opstandinge der Dooden een werk van Gods Genade in Christus is, verstae ik bepaeldelyk met opzicht op die genen, die opstaen zullen ten Eeuwigen Leven, of gelyk Christus zegt, Luc. XX. 35. *Die waerdig zullen geacht zyn die Eeuwe te verwerven, en de Opstandinge uit den Dooden*, daer Christus ook bepaeldelyk spreekt van de Opstandinge ten Eeuwigen Leven, en die aenmerkt als een weldaed die den Rechtvaerdigen alleen geschonken zal worden, die hy vers 36. *Kinders van God* noemt, dewyl zy *Kinders der Opstandinge zyn.* Ik geloove echter, en dit heeft men voor myn waer gevoelen hier omtrent te houden, dat 'er een Opstandinge der Dooden wezen zal, beide der Rechtvaerdigen en der Onrechtvaerdigen, volgens Hand. XXIV. 15. Joan. V. 29. Dan. XII. 2.

(5) *Verdoemende God niemant om Adams Zonde*, Zwoll. *Bl.* 19.

Antw. In die Predikatie, waer uit dit Bezwaer gehaeld is, hebbe ik in de Toepassinge de Toehoorders vermaend, dat zy van die Leere van Adams Zonde, en de schuld die op alle Menschen gekomen is, dat misbruik niet zouden maken van met voorbyzien van hunne eige Zonden, de schuld hunner Verdoemenisse alleen te schuiven op Adam, en met de Joden zeggen, onze Vader heeft onrype Druiven gegeten, en de Tanden zyner Kinderen zyn stomp geworden. Dat is al wat ik daer omtrent gezegd hebbe. Waerom ik die uitdrukkinge *verdoemende God niemant om Adams Zonde*, geenzins voor de myne erkenne. Men zie hier omtrent 't geen ik in myne uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. geleerd hebbe, Bladz. 14, 15. „ De rechtvaerdigheit heeft de Mensch door zyne „ Zonde verloren, sedert dat onze eerste Vader „ Adam door zyne ongehoorzaemheit tegen God, „ zich zelven, met alle zyne Nakomelingen, het „ Oordeel der Verdoemenisse heeft onderworpen. „ Want *door één misdaed is de schuld gekomen over* „ *alle Menschen tot verdoemenisse*, volgens Paulus „ tale Rom. V. 18. En de reden daer van geeft „ hy op vs. 12. *om dat allen gerekend worden in* „ *hem gezondigd te hebben.* Welk rechtvaerdig oor„ deel van God wy door de Zonden, die wy „ dagelyks tegen God begaen, bevestigen en be„ zwaren: Waerom Paulus den Mensch voor zy„ ne herstellinge door Christus beschryft als *een'* „ *vyand van God*, Rom. V. 10. *een Kind des* „ *toorns van nature*, Efez. II. 3. En van Joden „ en Heidenen, waer onder hy het gansche Mensch„ dom begrypt, getuigt hy, *dat zy beiden onder de* „ *Zonde zyn*, en *verdoemelyk voor God.* Rom. III. „ 9, 19. vergel. Rom. II. 5, 6. en Cap. VII. 11 „ en 13." En dit is voor myn waer gevoelen hier omtrent te houden.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(6) *En wat belangt de inklevende Erfzonde, die be-*

ZWOL. *begrypt hy als een kladde door de Zonde van Adam aengewreven, en stelt die alleen in het Lichaem. Bladz. 39. Gelyk de Remonstranten die stellen in eene hellinge tot het gene het Vleesch aengenaem is, welke uit het temperament des Lichaems haer oorsprong heeft, niet gelyk de Gereformeerden in eene al kwade hebbelykheit &c. of dat men van nature geneigd is &c. Zond. 3. vs. 5.*

Antwoord van Dnus van der Os op de Bezwaren.

Antw. Ik hebbe in de beschryvinge der Erfzonde, my altyd bediend van de eige woorden in den 15. Artikel der Nederlandsche Geloofs-Belydenis. „ Wy gelooven dat, door de Ongehoorzaemheit „ van Adam, de Erfzonde is uitgebreid geworden „ over het gansche Menschelyke Geslacht, welke „ is eene verdorvenheid der geheele nature, en „ een erflyk gebrek, enz." Dit zouden myne Beschuldigers, en de Getuigen zelven, moeten bevestigen, indien zy de waerheid wilden spreken, want zy zyn toen onder myn gehoor geweest, en daerom is de bovengemelde Beschuldiginge ten eenemael onwaer, gelyk ook nog daerenboven blyken kan uit myne zo even aengehaelde woorden, in de Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. daer ik de Menschen met des Apostels tale, die ik van ganscher herte gelove en onderschryve, noeme *vyanden Gods, en kinders des toorns van nature.* Dat ik ook de Erfzonde alleen gesteld hebbe, *in het licbaem*, word in de Beschuldigingen ter neergesteld zonder eenigen grond daer toe te vinden in de Getuigenissen, want op die aengehaelde Bladz. 39. word dat nergens gevonden, maer alleen, dat ik, wat de *wyze der overervinge* betreft, gezegd hebbe, dat zulks geschied niet door de Ziele, die onmiddelyk van God en dus zuiver en rein voorkomt, maer door het Lichaem, 't geen de eerste Zetel is der Verdorvenheid, waerom ook de Zonden met nadruk *werken des Vleeschs* genoemd worden.

(7) *Waerom dan ook de volstrekte of ganschelyke onmagt van den Mensch ten goede ontkend word, wanneer men stelt, dat 'er Godvrucht is in iemant,*

zon-

zonder kennisse van Gods Woord, en een voorvereischte is om daer mede verwaerdigd te worden. Bladz. 19.

Antwoord van Dns van der Os op al de Bezwaren. ZWOL.

Antw. Dat 'er ware Godvrucht in iemant zyn kan, zonder kennisse van Gods Woord, hebbe ik nooit gezegd en nooit geloofd, en geloove zulks ook nog niet. Het word ook met die Woorden, zoo als het in de Beschuldigingen gesteld is op die aengehaelde 19 Bladz. nergens gevonden. Ik hebbe het tegendeel meenigmael gezegd, namelyk dat 'er zonder kennisse der Goddelyke Openbaringe geene ware Godvrucht plaetse kan hebben, gelyk ik dat nog zegge, en altoos zeggen zal. Want behalven dat de onderteekeninge der Vredens-Artikelen zulks toont, kan men het ook lezen in myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. daer ik onder anderen zegge, p. 10. „ Deze klare plaetsen „ die genoeg moeten zyn, om ons van die waerheid te overtuigen, dat 'er buiten het Geloof „ in Christus geen Zaligheid te hopen is, en p. „ 11. het eerste is de Wysheid, waer door hy „ verstaet de rechte Kennisse van God, en den „ waren Godsdienst, zonder welke het onmogelyk is Gode te behagen, en hem naer zynen „ wille te dienen; 't welk echter van dat belang „ is, dat daer van ons tydelyk en eeuwig geluk „ beide afhangt, van die Wysheid is Christus de „ eenige oorzaek enz. Zoo ook p. 14. En deze „ rechte Kennisse van God en den waren Godsdienst is de eerste trap tot onze Gelukzaligheid. „ Waerom Christus zegt, Joan. XVII. 3. *Dit is* „ *het Eeuwige Leven, dat zy u kennen den eenigen waerachtigen God, en Jesus Christus, dien* „ *gy gezonden hebt.* Hoe kostelyk een schat de „ Mensch bezit, wien God verwaerdigt met de „ openbaringe van zynen wille, geeft David te „ kennen, als hy zegt, Ps. CXIX. 72. *De Wet* „ *uwes monds is my beter dan duizenden van Goud* „ *of Zilver.* En die uitnemende weldaed, die „ God eens schenken zoude, ten tyde van dat „ nieuw

ZWOL. „ nieuw Verbond, dat hy met den huize Israëls „ zoude oprichten, word dus beschreven, *zy zullen* „ *len my alle kennen van hunnen kleinsten af tot* „ *hunne grootsten toe.* Jer. XXXI. 34." Doch dat 'er een zekere Godvrucht, of vreze Gods konde zyn in Menschen, die Christus, welken God nu gezonden had, nog niet *recht* kenden, hebbe ik in die zelve Uitbreidinge p. 10. voorgesteld, en met de voorbeelden van den Moorman, Cornelius en Lydia, bewezen. Men ziet duidelyk dat deze Menschen den geopenbaerden Christus nog niet *recht* kenden, en echter eenige Godvrucht of vreeze Gods hadden. Ziet dit met duidelyke woorden, Hand. X. 1, 2, 32. XVI. 14. vergel. Hand. II. 5.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(8) Joan. VI. 45. *Verklaerd dat men eerst een Leerling des Vaders zyn moet, voor en al eer men vatbaer is voor Jesus hemelsche lessen. Bladz.* 39.

Antw. Dit is waer dat hebbe ik zoo gezegd. En de zake zelve blykt duidelyk uit het verband van vs. 44 en 45. daer Christus dat trekken dus verklaert, *een iegelyk dan, die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot my.* De Vader is ook in dit deel, gelyk in andere deelen der uitvoeringe van het Verlossingswerk, de eerste. Men zie dit nader in het breedvoerig Vertoog van *Jac. du Toict*, Tom. I. pag. 775, 776. En *Fred. Ad. Lampe* over deze plaetse.

(9) *Zegt, dat Christus den Mensch verlost van de straffe der Zonde door zyn Dood, en NB. van de heerschappye der Zonde door zyne Leere. Bladz.* 4.

Antw. Dit is waer, dat hebbe ik gezegd. Want het eerste ziet op de verwervinge van de Vergiffenisse der Zonde, welke geschied is door Christus Dood, Efes. I. 7. Col. I. 14. Gal. III. 13. maer het leste op de Toepassinge dier verworve Vergiffenisse, welke geschied door zyne Leere, gepaerd met de kragtdadige werkinge van zyn Geest. Men zie myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. p. 8, 9, 12, 22, 26. vergel. p. 19. Onder-

dertusschen komt hier ook te passe, 't geen ik eens en andermael gezegd hebbe over die plaetse van Paulus, Rom. IV. 25. *Welke overgeleverd is om onze Zonden, en opgewekt om onze Rechtvaerdigmakinge.* Dat men namelyk dat onderscheid, 't geen Paulus daer maekt tusschen de vrucht van Jesus Dood en Opstandinge, niet te sterk moet aendringen, als of de Vergiffenisse onzer Zonden alleen een vrucht zoude zyn van Jesus Dood, en onze Rechtvaerdigmakinge van zyne Opstandinge, met uitsluitinge van 't andere, alzoo min als wanneer Paulus zegt, Rom. X. 10. *Want met het herte gelooft men ter Rechtvaerdigheid, en met den monde belyd men ter Zaligheid.* Waer mede Paulus geenzins wil te kennen geven, dat de Zaligheit alleen zoude afhangen van de belydenisse des monds, met uitsluitinge van het geloof des harten. Even zoo is 't te verstaen, wanneer ik de verlossinge van de heerschappye der Zonden toeschryve aen de Leer van Christus, namelyk dat daer door niet word uitgesloten 't geen de Dood van Christus daer toe doet, zonder welke toch zyne Leere die kracht niet zoude hebben, om ons van de heerschappye der Zonde te verlossen.

ZWOL. *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

(10) *Dat iemant door de geboorzaemheid van Christus kan verzoeninge van zyne Zonden hebben, zonder dat hem de Godsdienst door zyne Apostelen gepredikt is, Bladz.* 22.

Antw. Dewyl op die aengehaelde 22. Bladzyde der Getuigenissen niet aengewezen is, wanneer, of in welke Leerreden ik zulks gezegd zoude hebben, veel min in welken zamenhang zulks zoude gezegd zyn, ben ik ongehouden niet alleen, maer ook niet in staet om daer op te antwoorden.

Myn waer gevoelen hier omtrent hebbe ik in myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. p. 10. verklaerd met deze woorden. „ Behalven deze klare plaetsen, die genoeg moeten zyn om ons „ van die waerheid te overtuigen, *dat 'er buiten* „ *het Geloof in Christus geen Zaligheit te hopen is,* „ kan

ZWOL. „ kan ter bevestinge hier van ook dienen die zon-
„ derlinge weg, dien God in de eerste tyden van
Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren. „ het Christendom dikwerf heeft ingeslagen, om
„ aen Menschen, die God wel vreesden, maer
„ Christus, welken God nu gezonden had, nog
„ niet recht kenden, het Evangelium te laten pre-
„ diken ". Nu hebbe ik altyd geloofd, 't geen Paulus getuigt Rom. X. 14-17. dat het Geloof is *uit het gehoor*, en het gehoor door 't woord of bevel van God. Zoó ook p. 14. „En deze rech-
„ te kennisse van God en den waren Godsdienst
„ is de eerste trap tot onze Gelukzaligheid ".

(11) *Dat de Mensch gemakkelyk en volkomelyk Gods Wet kan volbrengen, Bladz.* 4 *en* 22.

Antw. Deze woorden, zoo als die hier zyn opgegeven, hebbe ik nooit gebruikt, zelfs worden ze in de Getuigenissen, die hier aengehaeld zyn, zoo niet gevonden, maer zyn door myne Beschuldigers gebrekkelyk opgegeven, met achterlatinge van deze volgende periode, die de Getuigen 'er byvoegen, namelyk, *dit zegge ik, om dat God zulke Genade met zyne bevelen doet gepaerd gaen, en schenkt aen den Mensch.* p. 22. of, volgens p. 4. terwyl God Kracht en Genade genoeg overig heeft. Ik hebbe gezegd, namelyk, zoo veel ik my herinneren kan, en dit is myn waer gevoelen, dat Gods Geboden niet zwaer zyn, en dat God van zyn kant Genade en Geest genoeg overig heeft, om den Mensch tot de gehoorzaemheid aen zyne heilige bevelen in staet te stellen. En daer mede komt over een het gansche beloop myner Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. ziet onder anderen p. 2, 3, 10, 11, 14, 15, 19-24, 27, 28.

IV. Voldoeninge, Borggerechtigheit en Voorsprake van den Heiland.

(1) *Leid Christus Zielangsten in Gethsemané af, niet uit het dragen van den Toorn Gods enz. maer uit een vooruitgezicht van zyn Lichaems Lyden, waer door hy de Zielen van de zynen van den Toorn Gods enz. verlost, alzoo hy zegt dat Christus als de andere Mar-*

Martelaers met vreugde in den Dood is gegaen, want dat zoo zynde heeft by den Toorn Gods enz. ook niet buiten Gethsemané gedragen, en niet meer geleden als een Martelaer, Bladz. 7, 10, 11, 28, 29, 40, 41.

ZWOL. *Antwoord van Dnni van der Os op al de Bezwaren.*

Antw. Het geen de Getuigen hier omtrent opgeschreven hebben, als van my gezegd, is wederom niet getrouwelyk van myne Beschuldigers ter neergesteld. De Getuigen zeggen eenparig dat ik twee gevoelens hebbe voorgesteld, het eene van de oude, het andere van de latere Godgeleerden, dat ik de redenen, die voor beide gevoelens bygebragt worden, hebbe opgegeven, en de zwarigheden, die daer tegen ingebragt worden, weggenomen, en dat ik tot slot gezegd hebbe, *wy stellen dit in het midden, elk kieze wat hy wil.* Zie Getuig. Bladz. 29. of, volgens Bladz. 41. *wy stellen deze twee gevoelens voor, beide van rechtzinnige Godgeleerden, elk kieze dat hem best aenstaet.* Nu hebbe ik gemeend vryheid te hebben om deze beide gevoelens voor te stellen, het eerste zoo wel als het laetste, om dat het eerste overeenstemt met de uitlegginge van den Apostel Paulus, over de angsten, die Jesus in Gethsemané heeft uitgestaen, Hebr. V. 7, 8. *Die in de dagen zyns Vleeschs gebeden, en smeekingen tot den genen, die hem uit den Dood kon verlossen, met sterke roepingen en tranen geofferd heeft, en verhoord zynde uit de vreeze.* In dat gevoelen hebben ook gestaen de meeste voortreffelyke Mannen onder de oude rechtzinnige Leeraers, als *Bucerus*, die zegt, *hanc mæstitiam simplicissime intelligo ex horrore imminentis supplicii ortam.* Calvinus ad ea verba, COEPIT DOLORE AFFICI, ait, *jam ante vidimus, Dominum cum metu mortis luctatum esse, sed quia nunc cum tentatione manus conserit, vocatur talis congressus doloris & mæstitiæ initium. Unde colligitur verum experimentum virtutis non esse, nisi in re præsenti. Nam tunc se prodit carnis debilitas, quæ prius latebat, & affectus intimi sese effundunt. Ergo tametsi quibusdam præludiis filium suum jam exercuerat Deus nunc tamen propiore mortis conspectu gravius vulnerat & insolitum terrorem incutit. Porro quia divi-*

ZWOL. 'Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

na Christi gloria videtur hoc esse indignum, quod pavore & mæstitia correptus fuerit, multi interpretes anxie in quærendis effugiis sudarunt. Sed inconsideratus & parum utilis fuit eorum labor: nam si nos timoris ac mæstitiæ ejus pudet, effluet ac peribit redemtio. Ubi porro allegat verba Ambrosii & Cyrilli. Men leze vervolgens *J. à Marck* Diss. VIII. IX. *in Dissertationibus Philol. Theol. ad select. quosd. N. Test. Text.* Waer by men zoude kunnen voegen twee Disputen over dezelve Stoffe, door den Prof. *de Moor* gehouden, toen ik aen de Academie te Leiden was. Wat nu 't gevolg betreft, 't geen men hier uit getrokken heeft, namelyk, dat Christus de Zielen der zynen van den Toorn Gods niet verlost heeft, en niet meer geleden heeft als een Martelaer; dit is een bittere, en tegen myn Geloof en Leer strydende illatie, die ik nooit gebruikt hebbe, en voor de myne nooit erkennen zal. Het tegendeel hebbe ik getoond in myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30., daer ik onderanderen p. 16, 17. zegge „ Daer wy door onze Zonden onwaerdig waren, zelfs onder het oog van God, die geduchte Majesteit, te verschynen, (ik laet staen dat wy daer iet zouden vermogen ter onzer verlossinge) heeft Christus zich in onze plaetse gesteld, om onze verlossinge uit te werken by zynen Hemelschen Vader. Hy heeft in zyn Lyden en Sterven eene volmaekte Offerhande aen God opgeofferd, met welker Bloed Hy, als onze ware en eenige Hogepriester, ingegaen is in het tegenbeeldig Heiligdom, om ons met God te verzoenen. De gehoorzaemheit, die hy in zyn Leven, en in 't ondergaen van zyn smertelyk Lyden geoeffend heeft, is Gode zoo aengenaem en voldoende geweest, dat hy van God verheven is tot een Hogepriester, naer Melchisedeks ordeninge, en allen die hem gehoorzaem zyn, eene oorzake van eeuwige Zaligheid is geworden. Dat leert de Heilige Schrift, zoo dikwerf zy getuigt, *dat Christus zyne Ziele gegeven heeft tot een rant-*

„ *soen,*

„ *soen*, als Matt. XX. 28. *Dat hy onze Zonden in* „ *zyn Lichaem gedragen heeft*, 1 Pet. II. 24. *Dat* „ *wy de verlossinge hebben door zyn Bloed*, Efez. I. „ 7. *Dat hy door zyn eigen Bloed eenmael ingegaen is* „ *in het Heiligdom, eene eeuwige verlossinge hebbende* „ *te wege gebragt*, Heb. IX. 12. *Dat hy gehoor-* „ *zaemheid geleerd heeft uit het geen hy geleden heeft*, „ *en geheiligd zynde*, dat is, in die gehoorzaem- „ heit volmaekt zynde, of den hoogsten trap be- „ klommen hebbende, (τελειωθεὶς) *allen, die hem* „ *gehoorzaem zyn, eene oorzake van eeuwige Zaligheit* „ *geworden, en van God genoemd*, dat is, ver- „ klaerd, aengesteld, *is een Hogepriester naer de* „ *ordening van Melchizedek*, Hebr. V. 8-10. En „ deze gehoorzaemheit van Christus aen den wil „ van zynen Hemelschen Vader, dat is, al wat „ hy gedaen en geleden heeft ten onzen nutte is „ de eenige grond onzer Rechtvaerdigmakinge voor „ God ".

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(2) *En dat nog onwillig, biddende den Vader om daer van verlost te worden. Ibid.*

Antw. Dit word wederom in de Getuigenissen niet gevonden, maer wel het tegendeel, Bladz. 8, 30, 41, 42. getuigen zy dat ik gezegd hebbe, *dat Christus wel wist dat het volgens Gods Almacht en Wysheit mogelyk was dien Beker van hem te doen voorby gaen, maer dat het de vrage was, of het Gods wil en welbehagen was, en dat Christus zich daerom aen den wil van zynen Vader onderwierp* Bladz. 8. of, *dat hy liever, als het de wil was van zynen Vader, den Dood wilde ondergaen, als 't Leven behouden*, Bladz. 30 en 42. Men zie hier over nog eens de Professoren *à Marck* en *de Moor*, en de by hen aengehaelde Schryvers.

(3) *En zich als een zwak Mensch aenbevelende aen de voorbiddinge zyner Discipelen. Ibid.*

Antw. Ik vinde niet dat deze uitdrukkinge, *dat Christus zich als een zwak Mensch aen de voorbiddinge zyner Discipelen heeft aenbevolen*, in de Getuigenissen ergens word opgegeven, als van my gezegd. Ik gae daer ook vast genoeg in, dat ik zulks nooit ge-

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

gezegd hebbe, hoewel ik anders geen zwarigheid make om in den zin, waer in Paulus spreekt 2 Cor. XIII. 4. van Christus te zeggen, *dat hy gekruist is door zwakheid en nogtans leeft door Gods kracht.* Voorts geloove ik ook vastelyk dat Christus zyne Discipelen ernstig vermaend heeft om met en voor hem te bidden, maer niet als voor een zwak Mensch, in dien zin, waer in myne Beschuldigers zulks schynen opgevat en tegen my aengevoerd te hebben.

(4) *Gelyk dan ook Christus als een Rechtvaerdige naeuwlyks zalig word. Bladz.* 30.

Antw. Het geen hier omtrent getuigd word, is wederom niet volkomen van myne Beschuldigers opgegeven. In het Getuigenis, hier aengehaeld Bladz. 30, staet dus, dat ik, tot de Toepassinge komende, zoude gezegd hebben. *Word nu de Rechtvaerdige, deze Rechtvaerdige by uitstek, zoo naeuwlyks Zalig, dat is, met zoo veel moeite, vreeze en angst, waer zal dan de hartnekkige Zondaer verschynen!* Schoon ik nu niet in staet ben om myn eige woorden op te geven, of my te herinneren wat in dit Getuigenisse waer of valsch zy, wyl die Predikatie, waer uit dat zeggen gehaeld is, reeds in het begin van het voorleden jaer 1752, op den 13 February gedaen, en dus een tyd van ruim anderhalf jaer tusschen beide verloopen is; waerom ik ook die uitdrukkinge voor de myne niet kan erkennen; kan evenwel ieder een gemakkelyk zien, dat dat zeggen alleen maer eene toespelinge is op de plaetse van Petrus, 1 Petr. IV. 18. en de meninge niet verder gaet, dan dat de vreugde, die Christus is voorgesteld, op zoo veel moeite, angst en vreeze is komen te staen.

(5) *En men ook in den Dood der Apostelen het Leven, en in hunne wonden genezinge ontvangt. Bladz.* 27 *en* 33.

Antw. In het Getuigenisse, te vinden Bladz. 33, het geen hier word aengehaeld, word dit dus, *komende tot de Toepassinge, zeide zyn Eerw. dat men zoo veel moest over hebben voor die Mannen, de Apostelen, die alles heb-*

hebben verdragen, en het Woord van God verkondigd hebben, indien die Menschen zoo getrouw niet waren geweest, het Woord van God was onmogelyk in deze, in deze verre Gewesten overgekomen, want door hunnen dood is ons leven, en door hunne striemen is onze genezinge geworden. Schoon ik nu deze periode, zoo als die woordelyk hier is opgegeven, niet voor de myne erkenne, noch ook in staet ben om my te herinneren wat ik hier omtrent gezegd hebbe, wyl 'er meer dan anderhalf jaer tusschen beide is verloopen, zynde dit voorgevallen op den 3 January 1752, zoo blykt echter hier uit genoeg, dat in dat zeggen niets anders zoude liggen dan eene toespelinge op Jes. LIII. 5. zonder dat daer uit zoude volgen, dat die Profeetsie vervuld is in de Apostels, of dat dat zeggen op hen zoude passen, in dien zelfden zin, waer in het toepasselyk is op Christus, die alleen in dat Hoofdstuk bedoeld word. Al hadde ik dan gezegd, gelyk in dat Getuigenisse word opgegeven, het zoude in geen anderen zin te verstaen zyn, dan dezen, dat de verkondiginge van het Evangelium door de Apostels, in weerwil van zoo vele moeielykheden en den wreedsten dood zelfs, den weg heeft gebaend tot onze behoudenisse, wyl zy Dienaers van Christus zyn, door welken wy gelooven, en zy door hunne predikinge zich zelven behouden, en de genen die hen hooren, volgens 1 Cor. III. 5. Joan. XVII. 20. 1 Tim. IV. 16. 1 Cor IX. 22. vergel Jac. V. 20. Jud. vs. 23. die zich aen zulk zeggen stooten, moeten ook nooit acht geslagen hebben op de tale van den Apostel Paulus, die nog veel verder gaet, wanneer hy Coll. I. 24. getuigt, *Dat hy in zyn vleesch vervult de overblyfzels van de verdrukkingen Christi voor zyn Lichaem, 't welk is de Gemeente*, en 't geen wy lezen 2 Tim. II. 10. *Daerom verdrage ik alles voor de Uitverkorenen, op dat ook zy de Zaligheit zouden verkrygen.* Is dat nu minder gezegd, dan dat in hun dood ons leven, en in hunne striemen onze genezinge ligt? Het blyft echter aen den anderen kant eene onloochenbare waer-

ZWOL. *Antwoord van Deus van der Os op al de Bezwaren.*

ZWOL. heid, die ik vastelyk geloove, en nooit ontkend hebbe, dat *Paulus voor ons niet gekruist is*, 1 Cor. I. 13. En *dat de Zaligheit in geenen anderen dan in Christus is*, Hand. IV. 12.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(6) *Waerom Hy, zyne Discipelen belydende voor zynen hemelschen Vader, door hem geleerd word voor hun te bidden, ten goede voor hun te spreken, en zyn best te doen by zynen Vader. Bladz.* 26 en 33.

Antw. Wanneer my duidelyk zal aengewezen zyn wat in dit zeggen te berispen zy, en tegen welke plaetse in de H. Schrift, of welken Artikel onzer Confessie, het stryd, zal ik daer nader op antwoorden. Ik kan tot nog toe geen onrechtzinnigheit daer in ontdekken, noch uitvissen waer in men het zoekt, of het moest zyn in de woorden van *zyn best te doen by zyn hemelschen Vader*. Doch die beteekenen eenvoudig dat hy al de waerde en kracht van zyn volwichtig Lyden en Gehoorzaemheit in zyne voorbede voor hun by zynen Vader aenwend. Ik erkenne evenwel hier mede, die uitdrukkinge niet voor de myne, wyl ik die nergens in myn Schriften vinde aengeteekend, en niet bewust ben die gebruikt te hebben.

(7) *Terwyl hy toch het werk en recht van den Middelaer in zyne verklaringe van de Moeder-belofte bepaelt tot de opwekkinge uit den tydelyken Dood, om welke reden hy, zynes bedunkens, by uitstek gezegd word den Satan den kop te vermorselen, 't welk evenwel de Godvruchtigen ook doen, wanneer zy het juk der heerschappye des Satans afschudden. Bladz.* 3, 15, 18, 34.

Antw. Indien ik het werk van den Middelaer, en by uitstek het vermorselen van den kop der Slange, gebragt en bepaeld hebbe tot de opwekkinge uit den tydelyken Dood, hoe kan ik dan gezegd hebben dat de Geloovigen dat ook doen, wanneer zy het juk der heerschappye des Satans afschudden. Dit stryd regelrecht met elkander, want het afwerpen van de heerschappye des Satans duid geenszins aen de verlossinge van den tydelyken Dood, maer ziet op de geestelyke Opstandinge uit den Dood der-

der Zonde. Zoo dat dan deze Beschuldiginge zich zelve wederleid. Ook stemt dezelve niet overeen met de Getuigenissen, daer ze uit gehaeld is, want Bladz. 3. word getuigd dat ik dus zoude gezegd hebben: „ Dat die belofte, Gen. III. 15. in dien na„ drukkelykſten zin bewaerheid is in Christus, wan„ neer hy zich zelven by zyne Opstandinge van „ den Dood heeft vrygemaekt, als door welke vry„ makinge hy te niete gedaen heeft den genen, die „ het geweld des Doods had, dat is den Duivel". In dat Getuigenisse nu word niet gezegd dat ik het vermorselen van den Kop des Satans bepale tot de opwekkinge van onze Lichamen uit den tydelyken Dood, maer daer word gezegd, dat ik die belofte Gen. III. 15. in den nadrukkelykſten zin leere bewaerheit te zyn in *Christus, wanneer hy zich zelven by zyne Opstandinge van den Dood heeft vrygemaekt, en daer door te niete gedaen, hem, die het geweld des Doods had, namelyk den Duivel.* Het onderscheid dan tusschen de Beschuldiginge en de Getuigenissen, daer zy uitgehaeld is, bestaet hier in. Eerst, het geen de Getuigen zeggen van Christus en zyne Opstandinge, brengen de Beschuldigers tot de Geloovigen en hunne opwekkinge uit den tydelyken Dood. Ten tweeden, daer de Beschuldigers zeggen dat ik het vermorselen van den kop des Satans bepale tot de opwekkinge uit den tydelyken Dood, zeggen de Getuigen dat ik het verklaerd hebbe van het te niete doen van den Satan zelven, dat is, van de geheele verbrekinge van zyn gansche macht, als iets dat in Jesus Opstandinge uit den Dood ligt opgesloten.

Zwaer Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaeren.

Om nu geen verdere moeite te doen om al dit kromme recht te maken, vooral daer 'er meer dan anderhalf jaer verloopen is, sedert ik die Predikatie, of liever die Inleidinge op een Predikatie, waeruit dit Bezwaer getrokken is, gedaen hebbe, want het voorgevallen is den 14 Juny 1752. Zoo zegge ik alleen nog maer, dat myn gevoelen omtrent die plaetse altyd geweest is, en nog is, dat in deze belofte vervat is, niet slechts de verlossinge van den

Zwol. tydelyken of geestelyken Dood alleen, maer alle de weldaden te samen van rechtvaerdigmakinge, heiligmakinge en heerlykmakinge, die Jesus Christus door zyn Lyden en Sterven heeft aengebragt, en waer van wy het duidelykste bewys en de krachtigste verzekeringe hebben in zyne Opstandinge uit den Dooden, wyl die als het Zegel was der Goedkeuringe, 't geen God op zyn Werk drukte, volgens Rom. I. 4. en 1 Petr. I. 3 en 21.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaeren.

(8) *En by hem de Wereld Zalig te maken, Joh. XII. 47. is vergevinge van Zonden en het eeuwige Leven te verkondigen. Bladz.* 19.

Antw. Van het gene hier word opgegeven hebbe ik in myne geschreve aentekeningen, waer van ik my toen ik dien text predikte, bediend hebbe, niets kunnen vinden, en wyl die Leerreden reeds gedaen is op den 30 January 1752. kan ik my niet meer te binnen brengen wat ik daer omtrent gezegd hebbe, en in wat verband ik zulks gezegd hebbe. Dit echter kan ik zeggen dat myn gevoelen altyd geweest is en nog is, dat de verwervinge zoo wel als de verkondinge en toepassinge der Zaligheit aen Christus is toe te schryven, en dat beide behoort tot de Wereld Zalig te maken, volgens Paulus tale 1 Cor. I. 30. *Maer uit hem zyt gy in Christus Jesus, die ons geworden is wysheid van Gode, rechtvaerdigheit, heiligmakinge en verlossinge*, en myne Uitbreidinge over die woorden.

(9) *Waerom dan ook de Godvruchtigen voor Christus Komste verhooringe zochten in den naem van Abraham en andere Godvruchtige Vaders, en God onze Gebeden niet verhoort, ten zy wy het 'er by hem naer gemaekt hebben. Bladz.* 12, 20.

Antw. Wanneer niet lang na het doen van die Leerreden op den 28 May 1752, uit welke dit Bezwaer gehaeld is, my ter oore kwam dat Dnus *de Gimmer* aengediend waren eenige onrechtzinnige Stellingen, uit die Predikatie getrokken, begaf ik my terstond naer het huis van zyn Eerw. met vriendelyk verzoek om te mogen weten wat en door welke Persoonen zyn E. daer omtrent was aengebragt, met by-

voeginge dat ik dan gezind was die Perſonen daer over zelf te ſpreken en nader te onderrichten omtrent myne gezegden, en de meeninge van dien, om alle verdere bewegingen voor te komen; ſchoon nu zyn E. my weigerde die Perſonen te noemen of hun Opſtel, 't geen zy ſchriftelyk hadden overgegeven voor te lezen, openbaerde echter zyn E. aen my en anderen, wien hy zulks vertelde, zoo veel dat ik beter in ſtaet ben, dan omtrent andere Bezwaren, 't geen ik hier omtrent gezegd hebbe, op te geven. Ik hebbe, predikende over Luc XVIII. 1-8. tot eene Inleidinge gebruikt het zeggen van Chriſtus Joh. XVI. 24. *Tot nog toe hebt gy niet gebeden in mynen naem.* Waerop ik aengemerkt hebbe, dat de Godvruchtigen onder 't O. T. dikwerf gewoon waren hunne Gebeden aen te dringen met een drangreden, ontleend van het Verbond, dat God met Abraham, Iſaac en Jacob had opgerecht, en de beloften aen hunne Voorvaders gedaen. Waer toe ik bybragt Deut. IX. 27. Zoo ook om *Davids wille*, Pſalm CXXXII. 9, 10. God heeft aen Iſraël ook dikwerf weldaden geſchonken om zyns Verbonds wille met die Godvruchtige Voorvaders, die hy hun anders zoude onthouden hebben, 2 Kon. XIII. 23. en Jeſ. XXXIX. 35. Chriſtus nu geeft zyne Discipelen hier aen de hand een veel krachtiger aendrang van hunne Gebeden, als hy zegt, *bid voortaen in mynen name.* Om dat hy nu namentlyk op het volbragte Verloſſings-werk zoo verheerlykt ſtond te worden aen 's Vaders rechterhand, en alle macht te ontvangen in Hemel en op Aerde.

ZWOL. *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

(10) *En volgens hem begint Chriſtus Hoogepriester-Amt eerſt boven in den Hemel, wanneer hy zegt, Jeſus is door zyne vernederinge volmaekt geworden in de gehoorzaemheit aen zynen Vader, en daer door waerdig gerekend om tot onzen Hoogenprieſter by den Vader geſteld te worden, om voor ons te bidden, Bladz.* 10.

Antw. Ik hebbe myn gevoelen daer omtrent duidelyk verklaerd in myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. p. 16. en die Verklaringe ſtemt volkomen overeen met het geen Paulus leert Hebr. V. 8-10;

en

ZWOL. en Calvinus in zyne Commentarie daer over; als ook het geen de Professor *Tako Hajo van den Honert* leert in zyn Werk over Hebr. VII. met betrekkinge op Christus Hoogepriesterschap naer de Ordeninge van Melchizedek. Doch dat Christus Hoogepriesterschap eerst zoude beginnen boven in den Hemel, was nooit myn gevoelen. Het staet ook niet in het Getuigenisse Bladz. 10, waer uit dit Bezwaer genomen is. Maer het is een hatelyk gevolg, 't geen uit myn gezegde is getrokken. Het tegendeel hebbe ik geleerd in myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. p. 12 en 13. „ Christus heeft ons „ geleerd dat, om ons met God te verzoenen, een „ volmaekte Offerhande vereischt word, het Bloed „ namelyk van Gods eigen Zoon, en dat hy nu „ daer toe in de Wereld was gekomen om zyne „ Ziele te geven tot een rantsoen voor velen. En „ pag. 16. Hy heeft in zyn Lyden en Sterven ee„ ne volmaekte Offerhande aen God opgeofferd, „ met welker Bloed hy als onze ware en eenige „ Hoogepriester ingegaen is in het tegenbeeldig Hei„ ligdom, om ons met God te verzoenen, enz.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

V. Omtrent de Rechtvaerdiginge.

(1) *Speelt met het Woord, en verstaet daer door de Volmakinge van het Gebouw onzer Zaligheit, en de toevoeginge onzer Zaligheit. Bladz.* 19.

Antw. In het aengehaelde Getuigenisse, te vinden Bladz. 19, word myn gezegde dus opgegeven: *Het tweede stuk van onze rechtvaerdigmakinge voor God was de Volmakinge van het Gebouw onzer Zaligheit.* Dit nu scheelt zeer veel van het geen myne Beschuldigers opgeven, dat ik namelyk de gansche daed der rechtvaerdigmakinge, stelle in de Volmakinge van het Gebouw onzer Zaligheit, even als of ik daer door uitsloot die richterlyke daed van God, waer door hy ons vryspreekt van de Schuld en Straffe der Zonde, en 't recht toewyst ten eeuwigen Leven. Waer in ik altyd de daed der rechtvaerdigmakinge gesteld hebbe, en nog stelle. Men zie onder anderen myne Uitbreidinge over 1 Cor. I.

30.

30. p. 15. daer ik zegge: ,, Van dat vonnis der ,, veroordeelinge nu heeft Christus ons ontheven, ,, toen hy ons met God verzoend heeft door zyn ,, Bloed, en langs dien weg is hy ons van God ,, geworden tot rechtvaerdigheit, gelyk Paulus dui- ,, delyk leert, 2 Cor. V. 21". En in myne Predikatie over den 23 Zondag gedaen, den 17 Sept. 1752. zyn deze myne eige woorden: ,, *Rechtvaerdigen* en *Rechtvaerdiginge*, is ontleend van de Vier- ,, schare, waer in de Richter rechtvaerdigt, dat is, ,, vryspreekt, ontslaet van den eisch, die een an- ,, der maekte, en in zyn recht hersteld. Waarom ,, het gesteld word tegen *veroordeelen* of *verdoemen*, ,, Rom. VIII. 33. en *rechtvaerdigmakinge* tegen *ver- ,, oordeelinge* C. V. 16. Wat nu de *zake* zelve be- ,, treft, daer de Mensch door de Zonde is uitge- ,, vallen uit Gods gunste, en de gelukzaligheit, die ,, hy van dezen kant te wachten had, en onder- ,, worpen aen de Straffen op de Zonde bedreigd, ,, bestaet de rechtvaerdigmakinge in twee dingen. ,, Eerst in de vergevinge der Zonden, dat is, in ,, de bevrydinge van het vonnis der veroordeelin- ,, ge, en de straffen die de Zonden met zich sle- ,, pen, volgens Rom. IV. 7, 8. Ps. CXLIII. 2. ,, Rom. III. 19. Een Mensch komt dan in de recht- ,, vaerdigmakinge voor als een *Zondaer*, Rom. IV. ,, 5. enz." Vervolgens in die zelfde Predikatie *in parte elenctica*. ,, De Roomsgezinden dwalen om- ,, trent dit Leerstuk in verscheide opzichten; eerst ,, met opzicht op het woord *rechtvaerdigen*, 't geen ,, zy verstaen niet van de Vrysprake of Vergiffe- ,, nisse der Zonden, maer van de Heiligmakinge ,, of verbeteringe des Levens, en meenen, dat Pau- ,, lus in zyn Brief aen de Romeinen leeren wil, ,, dat een Mensch tot de ware heiligheit niet ge- ,, raekt door de onderhoudinge van Mozes Wet, ,, maer door de oeffeninge der Evangelische Gebo- ,, den. Maer de ongegrondheit van dat gevoelen ,, blykt uit de vier volgende redenen. *Eerst*, om ,, dat rechtvaerdigen gesteld word tegenover ver-

,, doe-

ZWOL. *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

ZWOL. „ doemen, Rom. VIII. 33. V. 16. *Ten tweeden*,
„ om dat de rechtvaerdigmakinge aen Christus Bloed
„ en aen Gods genade word toegeëigend, Rom. III.
„ 24, 25. en V. 9. *Ten derden*, om dat het woord
„ rechtvaerdigen verwisseld word met vergeven,
„ Rom. IV. 6-8. *Ten vierden*, om dat de recht-
„ vaerdigmakinge en heiligmakinge twee onder-
„ scheide weldaden zyn, Rom. VI. en 1 Cor. I.
„ 30". Zoo hebbe ik over dit stuk gepredikt den 17 Septemb. 1752, en zoo is myn gevoelen. Ik spele derhalven geenszins met het woord *rechtvaerdigen*, maer verstae 'er door een richterlyk Vonnis van Vryspraek, gelyk het woord zelfs van de Vierschaer ontleend is.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(2) *Beschryft dezelve zonder eenige meldinge van het recht van Christus, deszelfs toerekeninge en het recht ten Leven, als een vergevinge der Zonden, en herstellinge in Gods gunste, om te hebben de hope des eeuwigen Levens. Bladz.* 1 *en* 21.

Antw. Ik hebbe in die Predikatie van den 17 September 1752, waer uit dit Bezwaer gehaeld is, geleerd met deze zelfde woorden: „ Dat de grond
„ der rechtvaerdigmakinge niet is Gods goedheid
„ of genadige wille in 't algemeen, maer zyne ge-
„ nade in Christus ". En nog eens: „ Christus ge-
„ hoorzaemheit betoond in alles wat hy gedaen en
„ geleden heeft, ons toegerekend is de grond on-
„ zer rechtvaerdiginge, volgens Rom. V. 19". Wyl deze nu myne eige woorden zyn, in die Predikatie gebruikt, hoe kan men dan met waerheit zeggen dat ik in 't geheel geen gewag gemaekt hebbe van het recht van Christus en deszelfs toerekeninge. En wat het recht ten leven aenbelangt, ik hebbe de eige woorden van den Catechismus bygebragt, dat wy in Christus voor God rechtvaerdig zyn en Erfgenamen des eeuwigen Levens. en zulks nader aengedrongen uit de uitdrukkinge van *rechtvaerdigmakinge des Levens*, daer Paulus zich van bedient, Rom. V. 18. En zoo is tot nog myn waer gevoelen hier omtrent.

(3) *Stelt dat het geloof in de rechtvaerdigmakinge* in-

inkomt als een voorvereischte, zoo als het in zich heeft de Zaden van Deugd en Godvrucht, ja in de betrachtinge van goede Werken reeds werkzaem is. Bladz. 1, 2, 4, 18, 21, 43, 44.

Zwolle. Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

Antw. Ik hebbe gesteld en stelle nog dat het Geloof in de rechtvaerdigmakinge inkomt als een voorvereischte, of een *Conditio sine qua non.* Deze zyn myne eige woorden in die Predikatie over den 23 Zondag. „ Het Geloof komt hier in aenmerkinge, „ niet als de grond of reden, waerom God ons „ rechtvaerdigt, maer als het middel waer door, „ en een noodzakelyk vereischte waerom wy gezegd worden, niet *om*, maer *door* en *uit* het Geloof gerechtvaerdigd te worden ". Hier mede stemt overeen 't geen men vind in myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. p. 17. „ Daer word wel „ van onzen kant vereischt een levendig Geloof, „ waer in de Zaden van Deugd en Heiligheit liggen, en 't geen dadelyk vergezeld gaet met be„ rouw over de Zonden, vernederinge voor God „ en een oprecht voornemen om zich te beteren. „ Maer dat Geloof komt in de rechtvaerdigmakinge voor, niet als de grond, maer als het middel, waer door ons de gehoorzaemheit van Chris„ tus ten nutte word, en staet geenszins met het „ geen Christus voor ons gedaen en geleden heeft „ in gelyken rang. Want het bloed van Jesus Chris„ tus *alleen* reinigt ons van alle Zonden ". Hier uit blykt genoeg dat ik het Geloof wel aenmerke als een middel, maer niet als de grond van onze rechtvaerdigmakinge, noch eenige verdienstelykheit aen het zelve toeschryve, 't geen ik meene met de bestendige Leere van Gods Woord en de Formulieren van Eenigheit overeenkomstig te zyn.

En wat het andere betreft, dat ik zoodanig geloof gesteld hebbe, 't geen in zich heeft de Zaden van Deugd en Godvrucht, daeromtrent hebbe ik woordelyk dus geleerd. „ God rechtvaerdigt „ alleen zulken, die in hem gelooven en wier har„ ten door dat Geloof gereinigd zyn; dat is, hier „ word vereischt een levendig Geloof, waer in de

„ Za-

ZWOL. „ Zaden liggen van Deugd en Heiligheit. God „ rechtvaerdigt wel eer wy nog vruchten van goede „ Werken hebben voortgebragt, maer niet, ten zy „ wy een Geloof bezitten; dat met 'er tyd in allerlei goede Werken zal vruchtbaar zyn; een Geloof „ gepaerd met berouw en een oprecht voornemen „ om zich te beteren ". En dit is voor myn waer gevoelen te houden.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(4) *Dat de Werken, die Paulus van de rechtvaerdiging des Zondaers voor God, in den Brief aen de Romeinen en Galaten uitsluit, zyn de Werken der Ceremoniele Wet, maer geenzins de Werken der Deugd of der Morele Wet.* Bladz. 2, 18, 21.

Antw. Na dat ik in die Predikatie over Zond. 23. zoo als boven gemeld is, dat wy gerechtvaerdigd worden alleen door het Geloof, maer door zulk Geloof, waer in de Zaden liggen van Deugd en Heiligheid, 't geen gepaerd gaet met Berouw over de Zonden, en een oprecht voornemen om zich te beteren, en daer toe bygebragt onder anderen ook het zeggen van Jacobus C. II. 20. *Ziet gy dan nu dat een Mensch gerechtvaerdigd word uit de Werken en niet alleen uit het Geloof*, 't geen ik dus verklaerde, niet uit een Geloof van de goede Werken afgescheiden. Zoo maekte ik my eene tegenwerpinge uit Rom. III. 28. daer Paulus leert *dat de Mensch gerechtvaerdigd word uit den Geloove zonder de Werken der Wet.* Waerop ik woordelyk dus antwoordde, *eerst* in 't algemeen, dat het vast gaet, dat wy gerechtvaerdigd worden *eer wy nog goede Werken gedaen hebben*, maer niet zonder een oprecht voornemen om die te doen. *Ten tweeden* in 't byzonder, dat Paulus in de Brieven aen de Romeinen en Galatiers, door de Wet verstaet *de Wet van Mozes*, en door de Werken der Wet, de Werken van *Mozes Wet;* 't geen ik nader met eenige redenen aendrong. En zoo hebbe ik de zake altyd begrepen, en begrype die nog zoo dat de Goede Werken wel niet afgescheiden moeten worden van het Geloof, maer echter de Rechtvaerdigmakinge geenzins voorgaen, maer volgen, en in 't minste niet in aenmerkinge komen

men als de grond of eenige verdienstelyke oorzake onzer Rechtvaerdigmakinge. Zwolle.

(5) *Waerom dan gezegd word dat de stipte gehoorzaemheit aen Gods bevelen de eenigste weg is ter verkryginge van het eeuwige Leven. Bladz. 4.* *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

Antw. Ik ben niet in staet met zekerheit te zeggen, wat ik hier omtrent al of niet gezegd hebbe, wyl ik 'er niets van aengetekend vinde in myne geschreve Predikatie, en 'er te veel tyd verloopen is sedert ik die Predikatie gedaen hebbe, waer uit dit Bezwaer gehaeld is, om my myne eigen woorden en uitdrukkingen te herinneren, zynde zulks voorgevallen op den 26 November 1752. Dit echter kan ik met zekerheit zeggen, dat ik meer dan eens geleerd hebbe dat in het houden van Gods Geboden groote Loon is, volgens Ps. XIX. 12. dat de Zaligheit vastgemaekt is aen het Doen van Gods Geboden, volgens Matth. VII 12, Luc. XI. 28, Joh. XIII. 17, Apoc. XXII. 14. maer nooit hebbe ik geleerd dat 'er eene Gehoorzaemheit aen Gods Geboden is, die niet uit het Geloove voortvloeit, noch eenige de minste Verdienstelykheit aen de Werken toegeschreven; maer hebbe menigmael het tegendeel geleerd, en altoos gevoeld; en zoo is ook nog myn gevoelen hier omtrent.

(6) *En dat God geen stip van de Zonde vergeest aen éen Mensch, ten zy hy zich vooraf bekeert, Jes. I. 16-18. Hand. II. 29. Bladz 4, 43, 44.*

Antw. Dit is ook te lang geleden om daer zoo op te antwoorden, dat ik met zekerheit zoude zeggen welke myne eige woorden zyn, die ik toen gebruikt hebbe. Myn gevoelen hier omtrent is dit: Dat God aen niemand Vergiffenisse zyner Zonden schenkt, dan aen zulke die oprechtelyk gelooven, dat is, die een Geloof bezitten 't geen gepaerd gaet met berouw over zyne Zonden, en een oprecht voornemen om zich te bekeeren.

(7) *Dat men door zyne eige gerechtigheit, en niet die van eenen ander moet behouden worden. Bladz. 34. 27.*

Antw. Ik hebbe in die Predikatie, waer uit dat zeggen gehaeld is, geleerd, dat vrome Menschen

Zwol. den Zegen van God medebrengen in het Huis, waer in zy komen, gelyk God Potiphars Huis zegende om Josephs wille. Maer ik voegde 'er by, dat die Zegeningen, die ons om eens ander wille overkomen, alleen het Lichaem en de uitwendige welvaert raken, maer niet de eeuwige Gelukzaligheit; dat de deugd en rechtvaerdigheit van een ander ons niet behouden zal, en dat wy daerom daer 'na staen moeten om zelve vroom en rechtvaerdig te worden. Ik geloove ondertusschen dat de gerechtigheid, die door het Geloove in Christus is, namelyk de Rechtvaerdigheit die uit God is door het Geloove, die Paulus zich zocht te verkrygen, de eenige weg is ter onzer behoudenisse.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(8) *Dat Deugd en Godvrucht voor den Mensch een Bron is van alle Heil in de Goddelyke Vierschaer. Bladz.* 13 *en* 18.

Antw. Het Getuigenisse, waer uit deze Beschuldiging is opgemaekt, p. 13. luid dus: „ In de Inleidinge stelde zyn Eerw. de Gelukzaligheit van „ een Mensch, die Deugd en Godvrucht betracht, „ voor, dat zulks voor hem was een *Bron* van alle Heil voor de Goddelyke Vierschaer, op deze wyze. *Maer een Rechtvaerdige* (in tegenstellinge van een' Godlozen, die schrikken in zyne „ Ziele hadde, zoo dat hy dien Dag des algemeenen Oordeels niet dan met vervaernisse durfde „ afwagten) *maer een Rechtvaerdige, die de Wet Gods „ volmaektelyk had onderhouden, en die zich niet bewust was van eenige zware Overtredingen, die kon „ dien dag met vrymoedigheit afwagten*". Dit laetste dan beginnende met die woorden, *maer een Recdtvaerdige* enz. word als myn gezegde opgegeven, maer niet het eerste, 't geen daer voor gaet. Schoon ik nu met geene zekerheit myne eige woorden, die ik toen gebruikt hebbe, kan opgeven, wyl ik van die Inleidinge niets aengeteekend vinde, en die Predikatie reeds geschied is den 9 Jan. 1752, en daerom die woorden voor de myne niet erkenne, zoo belyde ik echter niet te kunnen zien wat Onrechtzinnigheit daer in ligt, indien men door *volmaekt* verstaet eene volmaektheit der deelen en

niet

niet der trappen, gesteld tegen over *schuldig aen eenige zware overtredinge.*

(9) *En biddende, aen de onderhoudinge van uwe Geboden is ons veel gelegen, want dat is ons de oorzake van tydelyke en eeuwige Zaligheit, Bladz.* 21. *en dat men door Mededeelzaemheit aen den Armen de eeuwige Zaligheit kan verkrygen. Bladz.* 14, 12.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

Antw. Ik hebbe de onderhoudinge van Gods Geboden in 't gemeen, en de Mededeelzaemheit aen den Armen nooit genoemd of aengemerkt als de oorzake van onze Zaligheit, noch eenige de minste Verdienstelykheit aen de Werken toegeschreven; die my zulks te laste leggen, doen my het grootste Ongelyk aen en de Waerheit schandelyk te kort. Ik hebbe de Geboden van God wel aengemerkt als een weg, die de Mensch bewandelen moet om tot de eeuwige Gelukzaligheit te geraken en krachtig daerop aengedrongen, met aenwyzinge van den Loon, dien God enkel uit genade daer aen vastgemaekt heeft, maer nooit anders.

VI. Bezwaren uit de gedrukte Verhandelingen van Dnus *van der Os* uit 1 Cor. I. 30. en Hand. XVII. 11.

(1) *Zyne beschryvinge van de Verkiezinge, Bladz.* 7. *komt overeen met den eersten Artikel der Remonstranten en Limborgh Theol. Christ. L. IV. C. I Sect. V. en stryd met de bepalinge der Dortsche Synode over den 1 Art. Cap. VII. IX. X, mitsgaders de verwerpinge der Dwalingen over dat Hoofdst. No.* 1.

Antw. Myne beschryvinge van de Verkiezinge luid woordelyk dus: *Gods eeuwig en onveranderlyk Besluit, waer door hy ons, die in Christus gelooven, en ook die alleen, voor de grondlegginge der Wereld in Christus al heeft uitverkoren, en, naer zyn vry welbehagen, zonder ergens anders door bewogen te zyn, heeft verordineerd tot aenneminge tot Kinders:* Deze beschryvinge nu stemt volkomenlyk overeen met de beschryvinge, die Paulus geeft van de Verkiezinge, Efez. I. 4, 5. *Gelyk hy ons uitverkoren heeft in hem voor de grondlegginge der Wereld, en verordineerd tot*

ZWOL. *aenneminge tot Kinderen door Jesus Christus in hem zelven, naer het welbehagen zyns willens.* Het geen Paulus dus uitdrukt: *Uitverkoren in Christus voor de grondlegginge der Wereld*, hebbe ik ook met de zelfde woorden uitgedrukt, en 'er nog bygevoegt dat dat besluit van God *eeuwig* en *onveranderlyk* is; 't geen Paulus noemt, *verordineerd tot aenneminge tot Kinderen naer het welbehagen zyns willens*, hebbe ik op gelyke wyze genoemd, *verordineerd tot aenneminge tot Kinders naer zyn vry welbehagen*, en 'er nog bygevoegd, *zonder ergens anders door bewogen te zyn.* Waer mede ik, zonder uitzondering, alles hebbe uitgesloten, 't geen als een beweegreden tot de Verkiezinge zoude kunnen in aenmerkinge komen, buiten het *vry welbehagen van God.* En eindelyk 't geen Paulus noemt *ons*, hebbe ik dus uitgedrukt *ons die gelooven en ook die alleen*, om namelyk daer mede de uitverkore Onderwerpen te beschryven, niet om dat zy zoodanige waren doe zy verkoren werden, maer om dat zy zoodanige zyn in den tyd, en door hun Geloof als het echte Kenteeken hunner Verkiezinge van anderen onderscheiden zyn, want anders hadde ik zoo onbepaeld niet kunnen zeggen, *naer zyn vry welbehagen*, *zonder ergens anders door bewogen te zyn.* En dus is 't zelfde met Paulus tale, *gelyk hy ons uitverkoren heeft*, want door *ons* verstond Paulus ook zich zelven en de ware Geloovigen, aen welken hy dezen Brief schreef. En zoo zegt hy op een andere plaetse, *dat God het dwaze, het zwakke, het onedele, het verachte der Wereld*, en Jacobus dat God *de armen dezer Wereld heeft uitverkoren*, om daer mede de Personen te beschryven, die God had uitverkoren, niet om dat zy zoodanige waren toen God hen heeft uitverkoren in Christus voor de grondlegginge der Wereld, maer om dat zy zoo waren toen Paulus en Jacobus dat schreven. En dus is myn gevoelen het zelfde met dat der Gereformeerde Kerke, uitgedrukt in den VII. Artikel van het Hoofdst. handelende over de Goddelyke Verkiezinge en Verwerpinge, 't geen ik nogmaels als myn gevoelen onderschryve.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(2) *Dat hy het zyn in Christus verklaerd hebbende door in hem te gelooven, en door het Geloof met hem vereenigd, hem ingelyfd, en in hem geworteld te zyn, om aen te wyzen dat dit uit God is, alleen aenvoert dat hy het Evangelium heeft doen prediken aen Menschen, die Christus nog niet recht kenden. Bladz.* 10. *Waer door verzaekt word de Leere der eeuwige Verkiezinge in Christus, als de Borge en 't Hoofd van alle de Uitverkorenen, als waer uit het dadelyk in zyn in Christus, door een waeragtig en levendig Geloof, en dus de rechtvaerdigmakinge, aenneminge tot Kinders enz. voortvloeit.*

Zwol. *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

Antw. Ik hebbe gemeend en mene nog, dat ik in die Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. aen het oogmerk van Paulus bepaeldelyk in dien Text voldaen hebbe; En wil een ander, als hy over dien Text zal prediken, 'er meer van zeggen, en de zake zelve breeder uitbreiden, ik zal hem die vryheid laten, en ondertusschen de myne behouden. Maer wat die gruwelyke gevolgen aengaet, die men 'er uit trekt, *dat ik door die verklaringe verzaekt hebbe de Leere der eeuwige Verkiezinge in Christus enz.* Die gevolgen stae ik niet toe, en verwondere my ten hoogsten over de Onbeschaemdheit van myne Beschuldigers, die hier zeggen durven dat ik de Leere der eeuwige Verkiezinge in Christus verzake, daer zy nog zoo even te voren zelve beleden hebben, dat ik staende houde *Gods eeuwig en onveranderlyk Besluit, waer door hy ons, die in Christus gelooven, en ook die alleen voor de grondlegginge der Wereld in Christus al heeft uitverkoren.* En wat betreft de Vrage, of de Geloovigen niet aengemerkt moeten worden *in Christus te zyn* eer zy nog gelooven, daer op antwoorde ik met de eige woorden, die ik gebruikt hebbe in de beschryvinge van de Verkiezinge, daer ik gezegd hebbe, waer door hy ons, die in Christus gelooven, en ook die alleen voor de grondlegginge der Wereld *in Christus* al heeft uitverkoren. Heeft God hen toen al uitverkoren *in Christus*, dan zyn zy in Christus eer zy nog gelooven. En in deze zelfde Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. hebbe ik nog ge-

ZWOL. gezegd, p. 24, 25. *dat alle ware Christenen in Christu, als hun Borg en Hoofd, toen-hy uit den Dooden opstond, begrepen waren, en dus met hem opgewekt zyn.*

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

(3) *Dat Christus ons tot wysheit werd, dewyl hy de Kennisse Gods door zyn Leer en Predikinge heeft medegedeeld, Bladz.* 12.; *zonder dat hy eenige meldinge maekt van de almachtige, onweerstanelyke, zielverlichtende en hertveranderende werkinge des H. Geestes, die wel met de Kracht des Woords gevoegd is, doch daer van onderscheiden is.*

Antw. Ik hebbe p. 8 en 9. geleerd met deze zelfde woorden, „ dat God met de Predikinge van het „ Evangelium doet gepaerd gaen de kragtige wer„ kinge van zyn' Geest, daer het doch alleen van „ afhangt, en zonder welke alle uitwendige mid„ delen kragteloos zyn. En vervolgens op die zelf„ de 9. Bladz. dat (tot behoudenisse van den Mensch) „ menschelyke middelen niet baten, maer alleen de „ kragtige werkinge van den Geest van God". Vervolgens p. 19. „ de Heiligmakinge van den Mensch „ word uitgewerkt door middel van de Predikinge „ des Evangeliums: welke die kracht heeft kunnen „ oeffenen boven alle andere middelen, *om dat de„ zelve vergezeld ging met de kragtige werkinge van „ den Geest van God*, welken Jesus ons, door zy„ ne volmaekte gehoorzaemheit aen God, verwor„ ven heeft". Op gelyke wyze p. 22. „ hoe komt „ het dat de Wereld, te voren hand over hand in „ boosheid toenemende, zulke schielyke verande„ ringe onderging, zoo ras maer het Evangelium „ van Jesus Christus in dezelve begon gepredikt te „ worden. Daer is *geene andere reden* van te ge„ ven, dan dat die Predikinge vergezeld ging *met „ de kragtige werkinge van den Geest van God enz.*" En eindelyk, om niet alles op te halen, p. 26. „ En „ het middel, 't geen God daer toe gebruikt heeft, „ is, volgens het 2. vers (namelyk van Rom. VIII) „ *de Wet van den Geest des Levens in Christus Je„ sus*, dat is, het Evangelium van Jesus Christus, „ genoemd *een Wet van den Geest des Levens*, om

„ dat

„ dat 'er *de kragt van den Heiligen Geest mede gepaerd gaet, die doode Zondaers levende maekt* ", met welke uitdrukkingen alle ik het zelfde hebbe willen leeren en ook waarlyk geleerd hebbe, 't geen men in de Beschuldigingen voorgeeft van my ontkend te worden, of verwaerloosd te zyn, en vervat is in het XII. Artik. van het derde en vierde Hoofdst. der Leere, by den generalen Synode goedgekeurd, dien ik nogmaels onderschryve.

ZWOL. *Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.*

(4) *Zyne verklaringe van de hoedanigheit van Christus voldoeninge, die hy aenmerkt als iets dat tusschen komen moeste, als God den Zondaer in zyne gunste zoude aennemen, waer door zyn gezag opgehouden en gehandhaefd word; en niet als eene precise betalinge voor onze Schuld en Vloek of volkome genoegdoeninge aen de Goddelyke Gerechtigheit in onze plaetse, wegens de Borgtocht, die hy voor ons op zich genomen had, dat uit die draijende bewoordinge, Bladz.* 15 *en* 16, *niet kan verstaen worden zyne Leere te zyn.*

Antw. Ik hebbe my hier omtrent klaer genoeg uitgedrukt, p. 12 en 13. daer myne woorden dus luiden: „ Christus heeft ons geleerd, dat, om ons „ met God te verzoenen, eene volmaekte Offer„ hande vereischt word, het Bloed, namelyk van „ Gods eigen Zoon: en dat hy nu daer toe in de „ Wereld was gekomen, om zyne Ziele te geven „ *tot een rantsoen* voor velen ". En p. 16. „ Christus heeft zich *in onze plaetse* gesteld, om „ onze Verlossinge uit te werken by zynen Hemel„ schen Vader. Hy heeft in zyn Lyden en Ster„ ven *eene volmaekte Offerhande* aen God opgeof„ ferd, met welker Bloed hy, als onze *ware* en „ *eenige Hoogepriester*, ingegaen is in het tegenbeel„ dige Heiligdom, om ons met God te verzoenen. „ De gehoorzaemheit, die hy in zyn Leven, en in „ 't ondergaen van dat smertelyk Lyden geoeffend „ heeft, is Gode zoo aengenaem en *voldoende* ge„ weest, dat hy van God verheven is tot een' Hoo„ gepriester, naer Melchizedeks Ordeninge, en al„ len, die hem gehoorzaem zyn, eene *oorzake* van

Zwol. „ eeuwige Zaligheit is geworden. Dit leert de H. „ Schrift zoo dikwerf zy getuigt dat *Christus zyne* „ *Ziele gegeven heeft tot een rantsoen*, als Matth. „ XX. 28. dat hy onze Zonden in zyn Lichaem ge- „ dragen heeft, 1 Petr. II. 24. enz.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

Ik wete niet hoe iemant om zyne overstemminge met de Formulieren van Eenigheid duidelyk aen te toonen, zich beter zoude kunnen uitdrukken, dan wanneer hy zegt dat Christus dat Lyden ondergaen heeft *in onze plaetse*, gelyk ik my zoo uitgedrukt hebbe. Wyl de Leden van het Dordsche Synode zelven van oordeel geweest zyn, dat men het rechtzinnige gevoelen, omtrent het einde en oogmerk van het geen Christus gedaen en geleden heeft, niet bekwamelyker kon onderscheiden, van het daer omtrent nieuwlings op de baen gebragte Pelagiaensche sentiment, dan met die uitdrukkinge, die zy zelfs van zoo veel gewigt en importantie geoordeeld hebben, dat zy in het 22. Artikel der Nederlandsche Belydenisse, by de woorden *voor ons*, gevoegd hebben *en in onze plaetze*, en die veranderinge in de Confessie gemaekt, schoon hun Hoog Mog het Synode bevolen hadden, om by de revisie van den Catechismus en Nederlandsche Belydenisse, daer geen veranderingen in te maken zonder de hoogste noodzakelykheid. Ik hebbe daer en boven Christus Lyden en Sterven aengemerkt, niet alleen als *een volmaekte Offerhande*, maer als een genoegzaem randsoen ter betalinge, namelyk voor alle onze Zonden.

(5) *Dat de gehoorzaemheid die Christus in zyn Leven, en 't ondergaen van zyn smertelyk Lyden geoeffend heeft. Gode zoo aengenaem en voldoende geweest is, dat hy van God verheven is tot een Hoogepriester naer Melchizedeks ordeninge.* Bladz. 16.

Antw. Dit is te voren al beantwoord.

(6) *Dat tot onze Rechtvaerdigmakinge door de gehoorzaemheid van Christus vereischt word van onzen kant een levendig Geloof, waer in de Zaden van Deugd en Heiligheid liggen, en het geen dadelyk vergezeld gaet*

met

met Berouw over de Zonden, vernederinge voor God, en een oprecht voornemen om zich te beteren, het welk het middel is, waer door de geboorzaemheid van Christus ons ten nutte word, en dat God de Vergiffenisse der Zonden aen niemant schenkt, zonder de gezindheid om zich waeracbtig tot God te bekeeren. Bladz. 17. Het welk de Paepsche Leere is der Rechtvaerdigmakinge, en te gelyk de Remonstrantsche en strydig met de Gereformeerde, welke duidelyk zegt dat wy door 't Geloove gerechtvaerdigd worden, ook eer wy goede Werken doen. Nederl. Belyd. Art. XXIV. dat alleen de genoegdoenende gerechtigheid en heiligheid van Christus myne gerechtigheid voor God is, schoon ik dezelve niet anders als door 't Geloove aennemen en my toeëigenen kan, Catech. vs. 56.

ZWOL. *Antwoord van Dr. van der Os op al de Bezwaren.*

Antw. Ik sta in het zelfde gevoelen met den Catechismus, namelyk dat het Geloof alleen ons Christus en zyne weldaden deelachtig maekt, indien men maer geen dood Geloof 'er door verstaet, maer een Geloof waer in de Zaden van Deugd en Heiligheid liggen, en het geen dadelyk vergezeld gaet met Berouw over de Zonden, vernederinge voor God, en een oprecht voornemen om zich te beteren, welk voornemen, schoon ik het oprecht noeme, echter begrype onderscheiden te zyn van de uitvoeringe, dat is, de verbeteringe en heiligmakinge zelve. Ik hebbe zelfs met die eige woorden, waer in men de Gereformeerde Leere acht duidelyk uitgedrukt te zyn, gezegd, *dat wy gerechtvaerdigd worden eer wy nog goede Werken gedaen hebben*, gelyk ik boven hebbe aengewezen. Die dan deze Leere noemen durft een *Paepsche* Leere, word by my geacht den Roomschen grootelyks te vereeren, maer schandelyk te grieven en te onteeren die treffelyke Mannen, die myne Uitbreidinge over 1 Cor. I. 30. opentlyk verklaerd hebben overeenkomstig te zyn met het Woord van God en de Formulieren van Eenigheid, en duidelyk voor te stellen vele Leerstukken der naer Gods Woord Hervormde Kerke de Heeren *Scheltinga* en *van den Honert*, Professoren te

ZWOL. Harderwyk en te Leiden, beide van ongekrenkte achtinge en beproefde rechtzinnigheid.

Antwoord van Dns van der Os op al de Bezwaren.

(7) *Wat aengaet zyne Predikatie over Hand. XVII. 11. daer leert men Bladz 29. het oogmerk zelf van de Christelyke Synode, en ook dat, 't geen in 't jaer 18 en 19 van de vorige Eeuwe te Dordrecht is gehouden, is geenzins geweest om die regels, die zy opgesteld hebben, zoo tot altoosdurende en onverbrekelyke regels van ons Geloof te maken, dat zy ze het onderzoek der Nakomelingen onttrokken, maer die Mannen hebben hunne Verklaringen opgegeven als die hun de beste scheenen, op dat, zoo God ons 't eeniger tyd met grooter licht bestraelde, en 't geen beter was, ontdekte, wy het vorige zouden laten varen, en het betere kiezen, enz.*

Antw. Ik eische van myne Beschuldigers, dat zy my aenwyzen tegen welke Schriftuurplaetsen, of tegen welken Artikel of Artikelen van de Formulieren van Eenigheid onzer Kerke dit zeggen aenloopt. Indien dit niet geschied noch kan geschieden, rekene ik niets daer aen miszegd te hebben. Ik hebbe myn gevoelen uit vele Belydenissen en Schryvers onzer Kerke bewezen, daer myne Beschuldigers niet anders op weten te zeggen, dan, *het is daer niet meê goed gemaekt.* Alle onze Systhematographi, die over de Synoden en Concilien geschreven hebben, staen voor het zelfde gevoelen, en niemant sterker dan *Zach. Ursinus* in zyn Epilogus over het Concordieboek. 't Gevoelen in tegendeel van myne Beschuldigers, 't geen zy met deze woorden opgeven, *en offchoon zy* (de Dordsche Vaders namelyk) *het onderzoek hunner Leere geenzins afkeuren, maer integendeel elk Gereformeerde daer toe verpligt is, zoo is dat evenwel niet met het einde en oogmerk, in de voorsz. woorden opgegeven,* (zy zien op deze woorden, *op dat, zoo God ons t'eeniger tyd met grooter licht bestraelde, en het geen beter was ontdekte, wy het vorige zouden laten varen, en het betere kiezen*; welke woorden ik in die Predikatie gebruikt hebbe,) *en,* voegen zy 'er by, *het onmogelyk is dat men door verkryginge*

ge

ge van grooter licht omtrent deze dingen iet beters zoude gevoelen, ten ware men een nieuwen Bybel kreeg, die onzen Bybel tegensprak. Zwol.

Antwoord van Onno van der Os op al de Bezwaren.

Dit gevoelen zegge komt my ten eenemael onbestaenbaer voor, ten zy men in die Mannen den zelfden Geest der onfeilbaerheid erkent, die in de Schryvers van den Bybel heeft plaetse gehad. Want wat onderscheid blyft, 'er anders over tusschen het Woord van God en de Besluiten dier Synode, indien men belyd dat men die beide wel mag onderzoeken, of die dingen alzoo zyn, maer dat het onmogelyk is dat men door verkryginge van grooter licht, iets beters omtrent een van beide zoude gevoelen. Ik geve aen elk onpartydigen in overweginge, of men dus de Besluiten der Synode en de H. Schrift niet in gelyken rang stelt, en beide onfeilbaer; want het onderscheid bestaet hier niet in, dat men de Besluiten der Synode wel mag onderzoeken, maer den Bybel niet, dit laetste zal geen Gereformeerd stellen, maer het onderscheid bestaet hier in, dat de besluiten der Synode faelbaer zyn, 't geen omtrent het Woord van God zoo niet is. En evenwel dit ontkennen myne Beschuldigers, zeggende dat *het onmogelyk is* dat men ooit iets beters zoude gevoelen dan by de Synode is vastgesteld, en nemen dus alle onderscheid weg tusschen Gods Woord en Menschelyke Schriften. Om het welk tegen te gaen ik bekenne die gansche Predikarie te hebben ingericht.

Dat ook geenzins het oogmerk der Dordsche Vaderen kan geweest zyn, 't geen myne Beschuldigers als zoodanig hebben opgegeven, blykt niet alleen daer uit, dat het onbestaenbaer is met de rechtzinnige Leere en strydig met Gods Woord, gelyk ik nu getoond hebbe; maer ook om dat het strydig is met de eige Confessie van die Mannen, wanneer zy in de Kerken-Ordeninge, in dat Synode gesteld, Artikel 31. zelve zeggen „ Zoo iemant „ hem beklaegt door de uitsprake der minder Ver„ gaderinge verongelykt te zyn, die zelve zal hem

„ tot

ZWOL. „ tot een meerder Kerkelyke Vergaderinge beroe-
„ pen mogen, en 't geen door de meeste stem-
„ men goedgevonden is, zal voor vast en bondig
„ gehouden worden. Ten zy dat het bewezen
„ word te stryden tegen het Woord Gods of te-
„ gen de Artikelen in dezen generalen Synode be-
„ sloten, *zoo lange als dezelve door geen andere ge-
„ nerale Synode veranderd zyn* ". In die laetste woorden *zoo lange als dezelve door geen ander gene-rael Synode veranderd zyn*, ligt duidelyk opgesloten dat het niet onmogelyk is dat dezelve zouden kunnen veranderd worden, want waertoe zoude dat byvoegzel dienen, indien het volstrekt onmogelyk was, dat 'er ooit eenige veranderinge dien aengaende komen kon? Maer het strekt krachtig tot bevestinge van het geen ik geleerd hebbe omtrent den aerd van die besluiten, en het onderscheid tusschen die en Gods alleen onfeilbaer Woord.

Antwoord van Dnus van der Os op al de Bezwaren.

Zwolle den 23 *October* 1753. (*Was geteekend*) A. VAN DER OS.

Dit Antwoord by de Vergadering ontvangen en gelezen zynde, is besloten het zelve aen de Leden rond te zenden, ten einde het zelve nader te overwegen, en vervolgens daer over zoodanig eene Uitspraek te doen, als het E. Classis zal oordeelen te behooren.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

GRONINGEN. OP naem van hare Koningklyke Hoogheit, Mevrouw de Prinses Gouvernante, mitsgaders de Gedeputeerde Staten dezer Provintie, is den 27. der jongste Oegstmaend alhier de volgende Publicatie gedaen.

Al,

ALzoo de Regiſters der Taxatie vóor de jaren 1753 en 1754, door de Heeren Gecommitteerden van beide Leden geëxamineerd, door de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie, op der zelver gehoudene Vergadering van den 16. van Auguſtus 1753 zyn geapprobeerd: Hebben wy nodig geacht, hier mede allen Ingezetenen, dien het aengaet, te ordonneren, om in de Stad aen het particuliere Comptoir, en te Lande aen de Schatbeurderen, voor den 1. van October naeſtkomende, het eerſte half jaer 1753 te betalen, by breuke en verbeurtenis in vorige Reſolutien en Plakaten uitgedrukt.

GRONINGEN.

Ordonnantie op de betaling van het 1. half jaer Taxatie voor 1753.

En op dat niemant hier van eenige onwetendheit moge voorwenden, zal deze van de Predikſtoelen worden gepubliceerd, en ter gewoner plaetſen alom worden geaffigeerd. Aldus gedaen, enz.

Ook is den 27. der laetſte Herfſtmaend, uit naem van het zelfde Collegie, eene Publicatie gearreſteerd en bekend gemaekt, betreffende de obſervantie van het VII. Art. der particuliere Ordonnantie op het Beeſtiael, waerin hun Ed. Mog. dus ſpreken:

HOe by ondervinding van tyt tot tyt Ons is voorgekomen, dat het zevende Artikel van de particuliere Ordonnantie op het Beeſtiael, in de Kwartieren der Ommelanden, de Oldamten en het Goregt niet naer behooren wordt geobſerveerd.

Publicatie tot beter nakoming van het VII. Art. der Particul. Ordonn. op het Beeſtiael.

ZOO IS 'T, dat wy, de vorige Plakaten daer omtrent renoverende, ten gevolgde het zevende Artikel voornoemd, hebben goedgevonden te ordonneren, gelyk wy doen by dezen, dat niemant ten platten Lande in deze Provintie, het zy Knokenhouwer of andere Ingezetenen, zullen vermogen eenige Beeſten te ſlachten of te ſteken, voor en al eer hy zyn' naem en die van zyn Knegten, by het Gerigt ter plaets en by het Collect in het Slag-

GRONINGEN.

Publicatie tot beter nakoming van het VII Art. der Particul. Ordonn. op het Beestiael.

Slachtboek zal hebben laten aentekenen, en vervolgens den Eed daer toe staende gepresteerd, by de breuk van 25 guldens van ieder Beest te verbeuren: Zullende mede gehouden zyn van de te slagene of te stekenen Beesten, vooraf de Cedullen te eisschen en te bewaren, heen ter tyd de Administratoren der gemeene Lands Middelen, of hunne Bedienden die wederom van hun vorderen, om dezelve tegens de Collectboeken te collationeren.

Voorts hebben wy teffens goedgevonden, conform vorige ordres wel ernstig te ordonneren, dat alle Ingezetenen by de aengeving van hunne te slagtene Beesten, des Verkoopers Naem en Woonplaets mede zullen moeten nomineren en bekend maken: uitgezonderd Kalveren, Schapen en Lammeren, waer van nogtans volgens de Lyste de correcte gerechtigheid zal worden betaeld; alles by verbeurte der Beesten en verdere inhoud der Ordonnantie, mitsgaders Plakaten en Resolutien hier omtrent genomen; waer naer een ieder tot voorkoming van zyn schade zich zal moeten reguleren.

En op dat niemant hier van eenige onwetenheid moge voorwenden, zal deze ten platte Lande van de Predikstoelen worden gekondigd, en verders alomme op de gewone plaetsen worden gepubliceerd en aengeslagen. Aldus gedaen, Enz.

STAETS-BRABAND.

BERGEN OP DEN ZOOM.

BERGEN OP DEN ZOOM.

MEt Octrooi van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, is alhier door de Heeren *Johan Drabbe*, Burgermeester buiten den Banke; *Johan Theodoor Morin*, *Clement Petrus van Asselen*, Mr. *Rochus Heron*, alle drie Schepenen en Raden; *Joan Wouters*, Commissaris over den Generalen Op-

bouw

bouw der in den laetsten Oorlog geruineerde Huizen, en *Fredrik Nikolaes van Engelen*, Notaris en Procureur, allen in deze Stad fungerende, een *Reglement* geformeerd, om te dienen tot Voorwaerden *van eene Societeit ter oprechtinge van een Lyf- of Jaerrenten Fonds, voor Weduwen, Kinderen en andere Personen.* Dit Reglement behelst LIV. Artikels, waervan wy volgens gewoonte, onzen Lezer den merkwaerdigsten inhoud zullen mededeelen. BERGEN OP DEN ZOOM.

TOt Bestuurders dezer Societeit zyn aengesteld de bovengemelde Zes Heeren Oprechters van dezelve, namelyk de Heer *Drabbe*, als *President*; de Heeren *Morin*, *van Asselen*, *Heron* en *Wouters*, als *Regenten*; en de Procureur *van Engelen*, als *Rentmeester*. Tot formeringe dezer Societeit zullen aengenomen worden allerlei Personen, wat Bedieningen zy bekleden, wat Kunsten of Handwerken zy oeffenen, of wat Neringen zy doen mogen; waer toe de Rentmeester zal vaceren des Woensdaegs en Donderdaegs voor den middag, van negen tot elf uren. De Aenneming zal geschieden by Inteekening, en deze zal ophouden, zoo dra 'er Honderd Portien zullen vergeven zyn. Wie echter in vervolg van tyd Lid van deze Societeit wil worden, zal zich moeten reguleren naer het gene ten opzigte der Nieuwe Inkomelingen, hier na geconditioneerd word. *Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- of Jaerrenten-Fonds.*

De Personen, zich aenbiedende om in deze Societeit deel te erlangen, moeten opgeven hunne Namen en Ouderdom, benevens die van hunne Vrouwen; of zoo iemant wilde participeren ten behoeve van zyn Kind. Kinderen, of andere Personen, om, na zyn Overlyden, Lyfrenten te trekken, gedurende het leven zyner Huisvrouwe, of dat van een der Vrouwspersonen, die trekken zullen, of wel gedurende het leven van een ander Vrouwspersoon, zal dezelve als voorsz., moeten opgeven den

BERGEN OP DEN ZOOM

Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- en Jaerrenten-Fonds.

den Naem en Ouderdom van die Vrouwspersoon, gedurende welker leven, na zyn Overlyden, de Lyf- of Jaerrenten zullen getrokken worden, blyvende ter zyner dispositie te benoemen de genen, die de Lyfrenten profiteren zullen, zullende een ieder aen den Rentmeester moeten extraderen de Doopcedullen, alvorens zy in de Societeit geadmitteerd worden, of wel ander wettig en valabel bewys van Ouderdom, om daer van in een Register aentekening te doen, ten einde na het Overlyden der Participanten, de Weduwen of andere Vrouwspersonen, gedurende welker leven de Jaerrenten zullen getrokken worden, te kunnen brengen in de Classis van Jaren, waertoe dezelven als dan zullen behooren: en zal een ieder ook moeten opgeven zyne Qualiteiten, Amten, Kunsten, Neringen en Bedryven.

Men zal den zich aenbiedenden, op hun verzoek geven een, twee, of uiterlyk drie Portien, mits naer regelmatigheit daer voor betalende.

De Geadmitteerde zal by zyne inkomst, aen den Rentmeester moeten aentellen in Grof Zilver Geld, het eerste Furnissement, en voorts de hierna te specificeren Jaerlyksche Furnissementen, voor of uiterlyk op den eersten Augustus alle jaren; zullende na dien dag, ieder Maend uitstel niet anders kunnen worden geremedieerd, dan met een tiende Verhooging van ieder Furnissement, ten profyte van den Rentmeester; doch het Furnissement een Jaer achter blyvende, zullen de Gebrekigen worden gehouden voor Verlaters van de Societeit, en geen recht op dezelven meer hebben.

Het eerste Furnissement of Inleg der Participanten voor elke Portie, zal zyn voor het eerste Jaer, zes en dertig Guldens; voor het tweede Jaer vierentwintig, en voor het derde en de volgende Jaren, twaelf Guldens jaerlyksch. En of wel in opzigte van de Honderd eerste Portien, in het eerste Artikel gemeld, geen onderscheid van Jaren zal worden gemaekt omtrent de respective Inteekenaers,

zal

zal echter niemant ter inteekening worden toegelaten, die ouder als vyfenvyftig Jaren is, of zal voor den Inleg en jaerlyksche Furnissementen dubbel; boven de zestig Jaren, driemael; en boven de vyfenzestig Jaren de Inleg en jaerlyksche Furnissementen viermael betaeld moeten worden, respectivelyk alles met de Kosten van ieder ordinair furnissement, ten ware zulke Participanten Vrouwspersonen benoemden, gedurende welker leven na hun overlyden, de Jaerrenten zouden getrokken worden, en die van gelyken Ouderdom als de Inteekenaers zyn, als wanneer dezelve met de eerstgemelde Furnissementen zullen kunnen volstaen.

BERGEN OP DEN ZOOM.

Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- en Jaerrenten-Fonds.

De Inleg geschied zynde, zullen met Communicatie, Advys en Consent by meerderheit van stemmen, by den President, de Regenten en Rentmeester, de voor handen zynde Penningen, zoo dra mooglyk, worden geëmploieerd tot Aenkoop van Obligatien of andere Effecten, op zoodanige Steden, Plaetsen of Comptoiren, als zy zullen oordeelen tot het meeste voordeel en gerustheit der Societeit te strekken. De Effecten zullen door den President der Societeit gebrandteekend, en in een Yzeren Kist bewaerd worden.

Na een driejarigen stilstand der Uitdeelinge, dienende tot accres van het Fonds en de Revenuen, zullen het vierde Jaer, namelyk op den eersten van January 1757, de Weduwen, die 'er als dan voor handen zullen zyn, beginnen Jaerrenten te trekken, te weten van den Jare 1757 tot 1762 incluis, elke Weduw, zonder onderscheid van jaren, jaerlyks honderd Guldens voor elke Portie, ingevalle er als dan maer zoo weinige Weduwen of benoemde Personen voor handen zyn, dat het jaerlyksche Furnissement zoo verre kan toestrekken; en in het vervolg na het voorsz. Jaer 1762, naer mate dat het geheele Furnissement en circa twee derde parten der in Kas komende Interessen, zullen kunnen toereiken; (zullende het resterende der Interessen moeten worden geëmploieerd ter betalinge van het toegelegde aen de Regenten en Rentmeester, mitsgaders

BERGEN OP DEN ZOOM.

Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- en Jaerrenten-Fonds.

ders voor des Knechts Jaerloon en tot accres van de Beurs) obſerverende daerin de volgende proportie. Te weten, eene Weduw of benoemde Perſoon van vyftig jaren en daer boven, zal jaerlyks trekken voor elke Portie *f* 150:-:-, en eene Weduw of benoemde Perſoon, niet bereikt hebbende vyftig jaren, *f* 125:-:- voor elke Portie, tot tyd en wylen zy mede zal bereikt hebben den voorſz. Ouderdom van vyftig Jaren, zullende het Jaer, in 't welk zy den Ouderdom van vyftig Jaren bereikt, mede maer met *f* 125:-:- per Portie betaeld worden, en zoo voorts naer proportie en grootte van de Kaſſe.

De Jaerrenten der Weduwen of benoemde Perſonen, zullen alle Jaren worden beraemd door den Preſident en Regenten met den Rentmeeſter van de Societeit, naer 't vermogen van de Kaſſe en het getal der Perſonen die Jaerrenten trekken, welke beraming jaerlykſch op het doen der Rekeninge aen de tegenwoordig zynde Participanten zal worden voorgedragen, en zal als dan by het ſlot van Rekeninge, t'elkens worden beſloten by meerderheit van Stemmen, hoe veel voor ieder Portie Lyfrenten in 't volgende Jaer betaeld zal moeten worden.

De Rente voor het Jaer, waerin een Weduw of benoemd Perſoon koomt te ſterven, zal, indien de Rente voor de wettige minderjarige Kinderen is, die de overledene Weduw nalaet, of voor minderjarige Kinderen, die, gedurende het leven van een benoemd Vrouwsperſoon, de Jaerrenten getrokken hebben, vol uit aen den zelven betaeld worden; doch geen Kinderen nalatende, of dezelve meerderjarig zynde, zal aen den Erfgenamen alleenlyk de Rente gerekend en betaeld worden, tot den dag van het Overlyden; mits in 't eene en 't andere geval, bezorgende behoorlyk bewys van den tyd en de plaetſe des Sterfgevals.

De Participanten of Inleggers, buiten deze Stad wonende, of gaende wonen, zullen hun jaerlykſch Furniſſement, mitsgaders het gene zy verder aen

de

de Societeit mogten te adresseren hebben, franco aen den Rentmeester moeten bezorgen; en zullen derzelver Weduwen of benoemde Personen, hare Jaerrenten, op hare Kosten, hier kunnen ontvangen, of in persoon, of op behoorlyke Attestatien van in leven en nog ongetrouwd te zyn, zonder dat iemant der Participanten of Jaerrenten trekkende Personen, buiten de Zeven Provintien of het Territoir hunner Hoog-Mogenden zal mogen wonen, op verbeurte van het recht tot de Societeit. BERGEN OP DEN ZOOM. *Kort Inhoud des Reglements van het Jaerrenten-Fonds.*

Een Lid der Societeit overlydende en eene Weduw of benoemd Persoon nalatende, zal van zoodanig Sterfgeval, binnen zes weken na het zelve, aen den Rentmeester kennis moeten gegeven worden, met behoorlyk bewys en aenduiding van den Sterfdag, om den tyd der Jaerrenten te kunnen fixeren, welken op den eersten der naestkomende Maend January, en zoo ook vervolgens jaerlyksch zullen betaeld worden.

Het getal van honderd Portien vergeven zynde, zal het echter een' ieder vry staen Lid der Societeit te worden. Wie zulks begeert moet zich vervoegen by den Rentmeester, die verpligt is, by kort Request, de begeerte van zoodanig een Persoon aen het Collegie van Regenten voor te dragen, voor welk Request en wat daer toe betreklyk is, de Rentmeester den Sollicitant niet meer dan *f* 3:-:- wegens elke Portie zal mogen berekenen.

De gene die in den tyd, als voren, Deelgenooten van de Societeit willen worden, zullen niet ouder mogen wezen als veertig jaren, en op het uiterlyk aenzien gezond, en de Vrouwspersonen, gedurende welker leven de Jaerrenten na hun Overlyden zullen moeten getrokken worden, zullen ten minsten vyfentwintig jaren oud moeten zyn.

Behalven de jaerlyksche Furnissementen van zesendertig, vierentwintig en twaelf Guldens, welken de Participanten dezer Societeit betalen moeten, zullen de genen, die in 't vervolg Leden van dezelve begeren te worden, voor hunne aenkomst in de Societeit moeten geven eens aen de Kas *f* 50-:-, en

BERGEN OP DEN ZOOM.

Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- en Jaerrenten-Fonds.

en tot een Vereering aen den Bedienden van de Societeit *f* 2:-:-: Doch in gevalle de Nieuwe Inkomelingen, Zoons of aengehuwde Zoons zyn van de Participanten, die de eerste honderd Portien dezer Societeit hebben gehad, en dus de Societeit helpen oprechten, zullende dezelven in plaetse van voor het eerste Jaer hunner Inkomste te furneren *f* 36-:-, voor het tweede *f* 24-:- en voor het derde en volgende jaren *f* 12-:-, van den beginne aen alleenlyk furneren *f* 12-:-jaerlyksch, boven de *f* 50-:- Inkoomgeld en verdere Onkosten.

Indien iemant der getrouwde Participanten, die ten behoeve of op het leven van zyne Huisvrouwe een of meer Portien in deze Societeit is hebbende, by overlyden zyner Huisvrouwe, genegen is van de Societeit te scheiden, zal hy daer van behoorlyk kennis moeten geven aen den Rentmeester, om te worden geregistreerd, als behoorlyk bedankt hebbende, en daer benevens betalen het furnissement, waer toe hy, wegens het Jaer van zynen ingang, gehouden was; en zulks behoorlyk gedaen hebbende, zal hy, hertrouwende met eene Vrouwe van oudere of omtrent gelyke jaren, als zyne Overledene, begerende weder in de Societeit te participeren, worden geadmitteerd, mits betalende de furnissementen van de Jaren, die hy uit de Societeit is geweest, en voorts continuerende te furneren, gelyk de andere Participanten: doch trouwende met eene Vrouwe, tien of meer Jaren jonger zynde dan zyne voor-overledene Huisvrouw, en ten haren behoeve willende participeren of haer benoemen, zal gehouden zyn voor ieder Jaer, dat zy boven de tien jaren jonger is, te betalen een Zilveren Dukaton, ten behoeve der Kasse; doch willende een Vrouwspersoon, zyne Huisvrouw niet wezende, benoemen, om, na zyn Overlyden, gedurende haer leven Jaerrenten te laten trekken, zal hy gehouden zyn dubbel te betalen het gene in het Volgende Artikel, in opzigte van de ongetrouwde Participanten is gestipuleerd. Maer zoo de Participanten by hun afscheid, aen het gestipuleerde, in den

den aenvang van dit Artikel, niet voldoen, zullen zy als Verlaters der Societeit aengemerkt worden.

Bergen op den Zoom.

Iemant der Participanten, 't zy getrouwd of ongetrouwd, die ten behoeve van iemant, zyne Huisvrouw niet zynde, een of meer Portien in deze Societeit is hebbende, en waer van na deszelfs Overlyden, de Jaerrenten gedurende het leven van zoodanig een Vrouwspersoon zouden moeten getrokken worden, zal, indien dezelve Vrouwspersoon voor hem kwam te Overlyden, niet alleen noopens het uitgaen der Societeit moeten observeren het gene hier voren in opzigte van getrouwde Personen, die ten behoeve hunner Vrouwen participeren, is gezegd; maer indien hy iemant anders wil benoemen, gedurende wiens leven, na zyn Overlyden, de Jaerrenten zullen moeten getrokken worden, gehouden zyn de achterstallige Furnissementen te zuiveren, en boven dien ten behoeve der Kasse te betalen eens *f* 50-:- voor elke Portie, mits dat de gene, die hy van nieuws koomt te benoemen, ten minsten den Ouderdom heeft als de benoemde, die voor hem overleden is.

Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- en Jaerrenten Fonds.

Eene Weduw van een Lid dezer Societeit, of de genen, die Jaerrenten profiteren, zullen dezelve Lyf- of Jaerrenten trekken, gedurende hun leven of het leven der Vrouwspersoon, op wier leven de Portien in het Fonds zyn genomen, en by den aenvang daer toe benoemd; doch indien iemant der trekkende Personen kwame te trouwen, zal gedurende deszelfs Huwelyk jaerlyks van elke Portie der Lyfrenten, die zoodanig een is trekkende, ten behoeve van het Fonds, afgehouden worden een dubbel jaerlyksch Furnissement, te weten *f* 24-:-, benevens het dubbele der Kosten, ten behoeve van den Rentmeester; zullende zoodanig een Persoon, zyn Echtgenoot overlevende, wederom de volle Jaerrenten zonder kortinge profiteren; waer omtrent geobserveerd zal worden, dat, indien een Portie Jaerrenten word getrokken by twee of meer Personen, en een of meer van hun komende te trouwen, alleenlyk van de gedeelten der

BERGEN OP DEN ZOOM.

Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- en Jaerrenten-Fonds.

Getrouwden; maer rato der grootte hunner aendeelen, het gedeelte dubbel Furnissement, ten behoeve van het Fonds, zal ingehouden, en de Kosten gerekend worden.

De Penningen van dit Fonds, tot de voorsz. Jaerrenten geschikt, en by de Weduwen der Participanten of benoemde Personen, moetende genotende worden, zullen voor geen Schulden, aen de eene of andere zyde gemaekt, noch voor andere Actien of Praetensien, 't zy criminele of civiele, ooit arrestabel of executabel zyn.

Ook zullen de Penningen van dit Fonds, tot de Lyfrenten geschikt, en de Renten, die daeruit zullen worden getrokken, niet kunnen worden geactioneerd door Kinders, Erfgenamen, of Representanten van de overledene Portionarissen, of van iemant anders; maer zullen die Jaerrenten moeten worden aengemerkt, als of die tot den Boedel van den Overledenen niet behoord hadden; zullende de gene, die by den Inleg benoemd is, om gedurende haer leven, na des Benoemers overlyden, Jaerrenten te trekken, dezelven ook genieten; ten ware de Portionaris, by Testamentaire Dispositie of anderszins, zulks anders bepaelde, en het trekken der Jaerrenten aen een' ander' dan zyne Huisvrouwe of de benoemde Vrouwspersoon maekte, het gene een' ieder der Participanten vry zal staen.

De Geschillen zullen door de twaelf oudste aenwezende Leden, den President en de Regenten beoordeeld en beslist worden, aen welker Uitspraek een ieder zich zal moeten gedragen.

De President, Regenten of Rentmeester hunnen post niet wel waernemende, zullen door de verdere Leden, met toestemminge van twaelf der oudste Pensionarissen, alhier woonachtig, terstond afgezet, en in der zelver plaetsen, andere uit de Leden aengesteld mogen worden.

De tegenwoordige Regenten zullen by meerderheit van stemmen, aenstellen een' Dienaer van de

So-

BERGEN OP DEN ZOOM.

Societeit, welke voor alle zyne te verrichten diensten, eens jaers zal genieten *f* 20-:-.

De Rentmeester zal jaerlyksch Rekening doen, op den eersten Woensdag in December.

Korte Inhoud des Reglements van het Lyf- en Jaerrenten-Fonds.

Om den Rentmeester daertoe behoorlyk in staet te stellen, zullen de Weduwen en de gene die Jaerrenten trekken, gehouden zyn dezelven jaerlyksch te komen ontvangen, of onder de vereischte bewyzen te laten ontvangen, uiterlyk binnen drie maenden voor het doen der voorsz. Rekeninge, op verbeurte van *f* 2: 10:- aen de Diakonie-Armen dezer Stad, voor elke portie.

De Rentmeester zal voor zyn Salaris en Moeite, van ieder Participant, die inleggen zal, genieten voor den Inleg, eens *f* 1: 10:- van elke portie, en voorts jaerlyksch uit de Kasse, van ieder Furnissement eenen Gulden, boven den Inleg en Furnissementen; als mede eens *f* 25-:- jaerlyksch uit de Kasse voor zyne te doene verschotten, zonder meer.

De President en Regenten zullen voor de auditie of aenhooringe der Rekeninge, als mede voor eenige Vergaderingen, eens jaerlyksch met hun allen trekken *f* 50-:- zonder meer.

En om voor te komen dat dit Fonds in den tyd niet kome te vervallen, of te niet gedaen worde, zal, indien ooit of ooit al de Leden gezamentlyk daertoe wilden besluiten, of de Kas verdeelen, de helft van het geheele Fonds vervallen ten profyte van den Diakonie-Armen dezer Stad, alles nogthans ongeprejudicieerd het Recht der als dan in wezen zynde Weduwen of andere Personen, die uit het Fonds Jaerrenten zyn trekkende. Eindelyk verbinden de tegenwoordige aengestelde President en Regenten, benevens de Rentmeester, zoo als de genen die in den tyd zullen succederen, insgelyks verpligt zullen zyn te doen, tot nakoming van het gene voorsz. staet, en wel speciael de Rentmeester, voor de Effecten en Penningen van de Societeit, onder zyne bewaring zynde (welke daerenboven nog in 't byzonder gehouden

BERGEN OP DEN ZOOM.

zal zyn te ſtellen ſuffiſante cautie, ten minſten tot *f* 1600-:- of zoo veel meer als de Preſident en Regenten in den tyd zullen goedvinden van hem te eiſchen) hunne Perſonen en Goederen, ſtellende dezelven ten bedwang en executie als naer rechten.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DELFT. Door hare Koningkl. Hoogheit, is uit eene overgeleverde Nominatie, tot Hoogheemraed van Delftland aengeſteld, Jonkheer *Avent Zeno*, Baron Bentink, in plaetſe van wylen Jonkheer *Jooſt Gerrit*, Baron van Waſſenaer.

'S GRAVENHAGE. Tuſſchen den 17 en 18. der vorige Wynmaend, is hier in den ouderdom van ruim 58 jaren overleden, de Heer *Huibert van Ouryk*, 's Lands en der beide Generaliteits Collegien Procureur, mitsgaders Sollicitear Militair, zynde in deszelfs plaetſe aengeſteld, de Heer *Sebaſtiaen van Nederenburg*, tot 's Lands Procureur; en de Heer *Jooſt Nooſe*, tot Procureur voor den Raed van State.

Op den 22. dezer Slagtmaend, des morgens ten vyf uren, is hier na eene Ziekte van omtrent tien weken, in den ouderdom van ruim 72 jaren overleden, de Hoog Ed. Geboren Jonkheer *Adam Adriaen Baron van der Duin*, Vryheer van 's Gravenmoer, Heer van Benthorn, beſchreven in de Orden der Ridderſchap en Edelen van Holland en Weſtvriesland, en wegens dezelve Voorzittende in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden; Groot Zegelbewaerder; Stadhouder en Regiſtermeeſter der Leenen van Holland en Weſtvriesland; Lieutenant Houtveſter van dezelve Landen; Rentmeeſter Generael der Abdye van Rhynsburg; Kaſtelein van het Huis te Teilingen; Bewindhebber der Ooſt-Indiſche Compagnie;

Hoofd-

Hoofd-Ingeland van Rhynland en Delftland enz.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

LEIDEN. Op den 10. dezer Slagtmaend, zyn tot Burgemeesters dezer Stad aengesteld, de Wel Ed. Groot Achtb. Heeren Mr. JOHAN VAN DER MARK, als Voorzitter; Mr. ABRAHAM HOGENHOUCK, Hoogheemraed van Rhynland; ABRAHAM ALLENSOON, en Mr. NIKOLAES VAN DE VELDE, D. Z.: Tot Ordinaris Thesaurier, Mr. *Nikolaes van de Velde*, afgegane Burgemeester; tot Extraordinaris Thesaurier Mr. *Nikolaes Willem van Leeuwen*; en Jongkheer *Nikolaes van Boetzelaer*, benoemd, om, met den 1. der Bloeimaend des volgenden jaers, zitting te nemen in het Collegie der Oostind. Compagnie dezer Landen, ter Kamer Amsteldam.

AMSTELDAM. In de vorige Wynmaend is door hare Koningkl. Hoogheit, tot Ordinair Kapitein ter Zee, by het Collegie der Admiraliteit, in deze Stad residerende, aengesteld de Heer *Pieter Hendrik Reinst*.

Op den 1. dezer Slagtmaend, is uit de Nominatie, door de Wel Ed. Heeren Bewindhebbers en Hoofdparticipanten der Oost-Indische Compagnie dezer Landen, aen den Wel Ed. Groot Achtb. Heeren Burgemeesteren dezer Stad overgeleverd, de Heer Mr. *Cornelis Hop*, regerend Burgemeester, tot Bewindhebber der voorn. Compagnie verkozen, in plaetse van wylen den Heer Mr. *Gillis van Hoven*.

Wyders is tot Bewindhebber der West-Indische Compagnie geëligeerd, de Heer Mr. *Anthoni Pieter van der Lyn*. En heeft op den 10. dezer zelfde Slagtmaend, de Heer Mr. *Pieter Rendorp*, Oud-Burgemeester dezer Stad, ter Vergaderinge der Heeren Staten van Holland, den Eed afgelegd als Dykgraef en Hoog-Heemraed van de Diemermeer.

SCHOONHOVEN. Uit eene overgeleverde Nominatie, zyn door de Vrouw Prinses Gouvernante, tot Burgemeesters dezer Stad verkoren, de Ed. Gr. Achtb. Heeren JOHANNES VAN KEMPEN en Dr. GYSBERT VAN PEURSUM; tot Schepenen, de Ed.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Achtb. Heeren *Johannes Brouwer*, *Dirk van der Helling*, *Abraham van Vlissingen*, *Anthony Boon*, *Pieter van der Vlist*, *Anthony Carnier* en *Adriaen van der Schep*; voorts tot Schepenen Commissarissen, de gemelde Heeren *Brouwer*, *van der Helling* en *Boon*: alle welken des avonds van den 10 dezer Slagtmaend, met de gewone plechtigheden aengesteld zyn.

BRIEL. Op den 1. der vorige Wynmaend, gewonen dag ter bestellinge van Magistrature dezer Stad, zyn door bovengemelde Vorstin, uit een dubbel getal tot Schepenen dezer Stad verkoren en door den Heer Bailluw beëedigd, de Heeren *Harper Molewater*, Mr. *Andreas van der Sluis*, *Johannes van Dam*, *Adriaen Hoogendyk*, *Nikolaes Honigh*, *Pieter Poorterman*, *Cornelis van Yjendoorn*: En tot Schepenen Commissarissen, de voorn. Heeren *van der Sluis*, *van Dam* en *Honigh*. Wyders hebben de gemelde zeven Schepenen, tot Oud-Schepenen, uit de afgegane, aengesteld de Heeren *Fredrik de Graeff* en *Barent van der Salm*; en tot Voorzittenden Burgemeester de Heer HARPER MOLEWATER; doch deze Wel Ed. Achtb. Heer is den 18. der zelfde Wynmaend zeer schielyk aen een Beroerte overleden. Vervolgens waren door den voorn. Heer Burgemeester en Schepenen, op den 1. der zelfde Wynmaend, tot Burgemeester Thesaurier verkoren, de Heer Mr. THEODORUS BEELS; tot Raden in den Magtstraet, de Heeren *Albertus Johannes Sandra* en *Gerard Knol*; en in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Westvriesland, gecommitteerd de Heer Oud-Burgemeester Mr. *George Marcus Warry*, om met May 1754 in het zelve zitting te nemen: en in het Collegie ter Admiraliteit op de Maes, de Heer Oud-Burgemeester *George van Hoogwerff*.

Verder is, den 29. der zelfde Wynmaend, op aenbeveling harer Koningkl. Hoogheit, door de Regering dezer Stad aengesteld, de Heer JAN ARNOUT GALLAS, tot voorzittend Burgemeester, in

plaet-

plaetse van den bovengemelden overleden Heer *H. Molewater*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

YSSELSTEIN. Op goedvinden van Mevrouw de Prinses, eerste Douariere van Oranje, zyn tot Burgemeesters dezer Stad aengebleven, de Ed. Achtb. Heeren JAKOB VAN OTTERSPOOR en ANTHONI DE RIDDER; en tot Schepenen, door hare Hoogheit aengesteld, de Heeren *D. van der Duif*, Voorzitter, *Petrus Hogendyk*, *Samuel de Romare*, Kanonik van St. Jan te Wyk, *Goris Thoen* en *B. Fick*; en tot Kerk- en Gasthuis-Meesters, de Heeren *D. van der Duif* en *Evert Retel*.

ENKHUIZEN. De Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesters en Vroedschappen dezer Stad, hebben op aenbeveling harer Koningkl. Hoogheit, tot Pensionaris dezer Stad aengesteld, den Heer Mr. *Willem Bolk*, in plaetse en by vrywilligen afstand van den Heer Mr. *Hendrik van Stralen*, die bevorens tot Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie benoemd is.

UTRECHT. Op den 28. der vorige Herfstmaend hebben de Ridders en Commandeurs van de Duitsche Orde, in hun Hotel, alhier Kapittel gehouden, en den Heer *Fredrik Willem Baron van Tork*, Heer van Heerjansdam, die, sederd lange jaren, als Gedeputeerden der Provintie van Gelderland, in de Vergadering der Heeren Staten Generael, zitting heeft gehad, tot Groot-Commandeur van de voorn. Orde verkozen, in plaetse van wylen den Heer Baron van Yſſelmuiden.

Dien zelfden dag overleed alhier, in den ouderdom van 80 jaren, de Heer *Philippe Perroteau*, Kolonel Titulair, en eerste Directeur der Fortificatien in dienst van dezen Staet.

Voorts zyn door hooggedachte hare Koningkl. Hoogheit, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Burgemeesters dezer Stad verkozen, de Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. JAN JAKOB RAM, en Mr. HENDRIK VAN ASCH VAN WYK; tot Schepenen, de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Jan Jakob van Mansfeld*, Voorzitter, Mr. *Nikolaes Kien*, Mr. *Jakob*

Ka-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Karel Martens, Mr. *Jan André van Westrenen*, Mr. *Everard van Harscamp*, Mr. *Kornelis Jan van Royen*, Mr. *Hercules van Hoornbeek*, Heer van Werkhoven, Mr. *Arnout Loten*, Dr. *François Joan Lans*, Mr. *Pieter Paulus van den Boogaert*, Mr. *Kornelis Anthony Vos*, en Mr. *Gerard Blydenberg*; tot Raed Extraordinaris in den Hove, de Heer Mr. *Thadeus François Quint*; tot Ontvanger van den 20. en 40. Penning, de Heer Mr. *Paul Engelbert Voet van Winssen*; tot Gecommitteerden ter Wees- of Momboir-Kamer, de Heeren Mr. *Jan Pieter van Mansfeld*, Voorzitter, Mr. *Martinus van Voorst*, Mr. *Jan Hendrik Strick van Linschoten*, Heer van Polanen, en Mr. *Arnout Anthony van Zurck*; tot Gecommitteerden ter Stads Finantie, de Heeren Mr. *Cypriaen Berger*, Voorzitter, Mr. *Anthony François Godin*, Heer van Cockengen; Mr. *Joseph Elias van der Meulen*, Heer van Maerssenbroek, en Mr. *Pieter Aegidius Gerbrand Daunis*; tot Thesaurier gecontinueerd de Heer Mr. *Meynard van Bueren*; tot Kameraer, de Heer *Jan Fredrik van Beek*; tot Gecommitteerden ter Poorterye, de Heeren *Isaek Verborcht* en *Jakob van Berck*; tot Commissarissen ter Ontfangst van den Impost op de Bieren en 't Gemael, de Heeren *Maximiliaen Tvoy* en *Jakob de Jongheere*; tot Commissarissen ter Ontvangst van den Impost op de Wynen enz. de Heeren Mr. *Abraham Jakob van der Dussen*, en Mr. *Jan Leonard Wintgens*; en tot Drossaerd der Hooge Heerlykheit Vreeswyk, gezegd de Vaert, gecontinueerd de Heer Mr. *François van Veldhuizen*.

WYK TE DUURSTEDE. Door hooggedachte Prinsses Gouvernante, zyn uit eene overgeleverde Nominatie] tot Burgemeesters dezer Stad verkoren de Ed. Achtb. Heeren FRANÇOIS EWOUT VAN DER DUSSEN en DIRK BRUIN GEORGIUSZ; tot Schepenen de Ed. Achtb. Heeren *Maximiliaen van Leeuwen*, *Jan van Wieringen*, *Willem Verbel*, *Johannes van Elst*, *Theodorus Jan Kaspar Plucher*, *Matthys Alexander van Lobbrecht* en Mr. *Jan Teschemaker*; tot Ka-

Kameraer de Heer *Anthony Mom*; tot Kerk en Postmeester de Heer *Maximiliaen van Leeuwen*; tot Rentmeester der gebeneficeerde Goederen de Heer *Johannes van Elst*; tot Heemraed binnen de Heer *Matthys Alexander van Lobbrecht*; tot Heemraed buiten *Jan van Amerongen*; en tot Molenmeester *Huig Volkertz van der Leemkolk*: Voorts is door hun Ed. tot Thesaurier dezer Stad aengesteld de voorn. Heer *Jan van Wieringen*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

GRONINGEN. Door de Heeren Burgemeesters en Raden dezer Stad, is, met Goedkeuringe harer Koningkl. Hoogheit, tot Burgemeester benoemd de Heer Raedsheer O. *Sickinga*, in plaetse van wylen den Heer *H. Veltman*, en tot Raedheer in deszelfs plaetse de Heer *B. van Iddekinge*, thans ordinair Gedeputeerden in het Collegie ter Admiraliteit te Harlingen.

In den begimme der vorige Wynmaend is te Middelburg, aen de Kinderziekte, overleden de Hoog Ed. Heer *E. J. Lewe*, Heer van Middelstum, Gecommitteerde Raed der Ommelanden, mitsgaders Bewindhebber der West-Indische Compagnie enz.

TILBURG. Den 21. der voorn. Wynmaend, is hier, op het Kasteel, in den Ouderdom van 69 jaren en 21 dagen overleden de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Pieter van Hoven*, Drossaerd der Heerlykheden van Tilburg en Goorle.

OOSTBURG. Op den 2. dezer Slagtmaend, is door hun Hoog. Mog., tot Schepen dezer Stad aengesteld de Heer *Daniel Bekkens*.

BATAVIA. Door de Ed. Heeren Bewindhebbers der Oost-Indische Comp. ter Vergaderinge van Zeventienen, zyn aengesteld tot Extraordinaire Raden van Neerlands Indien alhier, de Ed. Heer *Jeremias van Riemersdyk*, eerste Opper-Koopman van 't Kasteel enz.; tot Raden van Justitie de Ed. Heeren Mr. *Jakob van Haeften*, regerend Schepen alhier, en . . . *Nobel*.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

Berichten aengaende de Sterfte van 't Rundvee.

De Tydingen, betreffende deze Landkastydinge, in deze Maend ons toegekomen, zyn geenszins voordeeliger dan die wy in de vorige ontvingen. Immers schryft men ons uit Gelderland, dat de Sterfte om *Zutphen* nog in geenen deele verminderd was, en zich omtrent *Doesburg*, *Brummen*, *Herwen en Aert*, thans ook openbaerde. Voorts schynt het in de overige Provintien nog even droevig gesteld als te voren, uitgezonderd de meeste Plaetsen in Zuidholland, waer het Vee by aenhouding, tegenwoordig vry gezond blyft.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 19 November

by de Z. Zak.

Tarw. Oude witte Z.	12 a 16½	ß
—— Nieuwe dito	13 a 17	ß
—— Blaeuwe dito	11½ a 14	ß
—— Zomer.	11 a 13	ß
—— Witte Westvl.	12½ a 15	ß
—— Roode dito	11 a 13	ß
—— Witte Vriesche	12 a 14½	ß
Rogge Zeeuwsche.	8 a 9½	ß
Erten Graeuwe.	8 a 10	ß
—— Blaeuwe	12 a 16	ß
—— Witte.	8 a 11	ß
Wittebonen Schotsche	11 a 14	ß
—— Walchersche	16 a 17	ß

by 't Last.

Boekweit Vl. enz. op	154 a 12	£
Garst Zeeuws. Wint.	13¼ a 15	£
—— —— Zomer	11¾ a 12¾	£
Haver Zeeuws.	7¾ a 9¼	£
—— Spelt	8¼ a 10	£
—— Vries. Brouw.	10 a 11½	£
—— Voer	8 a 9	£
Koolzaed Zeeu. enz.	27 a 29	£
Paerdeboonen.	13 a 14½	£
Duiveboonen.	13½ a 15	£

Rotterdam, den 19 November.

by de Steen.

Vlas. Allerbest.	35 a 36	fl.
—— Best.	33½ a 34	fl.
—— Middelsoort	29 a 30	fl.
—— Gemeen	29 a 30	fl.
—— Slecht	27 a 28	fl.

Leiden, den 17 November.

by 't Vierend.

Boter	f 27 a 28-:-

Hoorn, den November.

by de 100 ℔

Kaes. Groote	11:-:-
—— Midd.	10:-:-
—— Kleene	9½ :-

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend OCTOBER, 1753.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren.
	29.10	56	W 4	Omtr. helder				
1	- 10½	62	—— 3	——		7 ♐		
	- 10¾	52	O 1	Betrokken.				
	- 8	54	Z 4	——				
2	- 8½	57	ZW 7	—— Regen		20	☌ ♄	
	- 9½	51	—— 8	Geh. bet. h. r.	Don.			
	- 11½	56	WtN 5	Zeer betrok.	2½			
3	- 11¾	58	WtZ 8	Reg. omt. h.		2 ♑	□ 18	
	30.	58	ZW 7	Omt. h. z. be.				
	- ¼	56	WtN 2	Reg. geh. bet.	½			
4	- 1	61	WtZ 4	—— Zeer bet.		14		
	- 1½	57	ZW 5	Z. bet. omt. h.				
	- 1¼	56	—— 6	Geh. betrok.				
5	- 2	62	—— 6	——		27		
	- 2½	57	—— 4	—— Omt. hel.				
	- 2½	53	—— 2	Omtr. helder				
6	- 2¾	62	—— 2	——		8 ♒	☍ ♃ 10	
	- 3	55	OZO 2	—— Helder				
	- 2½	46	OtZ 2	Helder				
7	- 2½	65	—— 2	——		20		
	- 1¾	56	OZO 4	——				
	- 1	49	—— 3	——				
8	- ½	63	ZO 4	——		2 ♓	☍ ♀ 6	V P
	- ½	52	—— 5	——				
	29.11½	48	—— 6	——				
9	- 11	64	OZO 5	——		14		
	- 9½	56	ZO 4	Betrok. regen				
	- 7	55	—— 3	Regen	6½			
10	- 6½	59	—— 2	—— Geh. bet.		26		♂ Retr.
	- 6	59	ZtW 6	—— Zeer bet.	1½			
	- 7	57	Z 6	——	1			
11	- 8	63	ZZW 4	Betrokken		8 ♈	☍ ☿ 3 ☌ ☉ 21	☊ Eclips
	- 8¼	59	ZO 4	——	N.L.			
	- 7½	59	—— 5	Omtr. helder				
12	- 6½	68	—— 6	Betrokken		21		
	- 8	59	ZW 7	Z bet. omt. h.				
	- 8	57	ZO 2	Regen				
13	- 9	60	W 4	——		3 ♉		
	- 11¾	57	ZW 4	—— Zeer bet.	5			
	30.	54	Z 5	Betrokken				
14	30.	60	ZZW 6	Zeer betrok.		16		
	29.11½	58	—— 7	Reg. geh. bet.	1			
	30. 1½	53	ZW 2	Omt. helder				
15	- 1½	60	—— 3	——		29	☌ ♂ 8	
	- ½	52	—— 2	Bet. geh. bet.				
	29.10½	55	—— (o)	Regen				
16	- 10	58	—— 2	—— Geh. bet.		12 ♊		
	- 10	55	—— 2	Zeer bet. reg.	3			

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	29. 10½	49	NW 5	Reg. z. betr.				
17	- 11¾	55	W t N 6	Zeer betrok.		26	☍ ♄ 10	
	30. 1¾	48	WNW 4	Reg. hag. z. b.	3			
	- 1½	49	ZW 5	Betrokken				
18	- ¼	53	—— 8	—— Geh. bet.		9 ♋		
	29. 7¼	50	—— 10	Geh. bet. reg.	4			
	- 5	49	NW 3	Regen	6			
19	- 5½	50	N t W 6	——	d. w.	23	□ ☽ 5	
	- 8½	48	NW 7	—— Omt. hel.	6½			
	- 9	46	NNW 5	Hagel regen				
20	- 9	52	NW 5	—— Zeer bet.		7 ♌	☌ ♃ 14	
	- 11	42	ZW 2	Reg. omt. hel.	1			
	30. ¾	46	NW 2	Reg. zeer be.				
21	- 1¼	54	ONO 4	—— Betrokk.	1½	22		
	- 2	48	NO 4	Z. bet. omt. h.				
	- 2	50	—— 5	Zeer betrok.				
22	- 2	55	—— 6	——		6 ♍		NP
	- 2¼	50	NNO 3	—— Geh. be.				
	- 2	50	NO 4	Mottig				
23	- 2	52	—— 4	Geh. betr.	¼	21	☌ ♀ 4	☌ ☉ ☿ 14 sup.
	- 2⅜	50	—— 4	Z. en geh. be.				
	- 2⅝	50	—— 3	Geh. betr.				
24	- 3	52	ONO 6	——		5 ♎		
	- 3¾	50	NO 6	Z. en geh. be.				
	- 4	50	ONO 4	Geheel betr.				
25	- 4½	53	O t N 5	—— Betrokk.		20	☌ ☉ 10	☊ Eclips
	- 4¼	48	NO 6	Omtr. helder				
	- 3¼	47	—— 6	——				
26	- 2¾	52	ONO 7	——		4 ♏	☌ ☿ 1	
	- 1½	48	NO 8	Betr. helder				
	- 1¼	47	ONO 6	Omtr. helder				
27	- 1½	52	—— 6	Zeer betrok.		18		
	- 2	48	NO 2	Bet. geh. bet.				
	- 1¼	48	—— 4	Geh. betrok.				
28	- 1½	49	—— 4	——		1 ♐	☌ ♂ (☉)	
	- ½	43	ONO 4	Reg. omtr. h.				
	29. 9½	46	W 5	Zeer betrok.				
29	- 8½	47	NW 9	Regen		14		
	- 7½	44	—— 8	Reg. hag. bet.				
	- 6¾	42	—— 8	Hagel. regen				
30	- 7¾	41	—— 4	Regen		27	☌ ☽ 10	
	- 7½	41	—— 4	Hag. geh. be.	4¾			
	- 5¼	40	ZW 4	Reg. geh. be.				
31	- 6	43	N 3	Geh. betrok.		10 ♑		
	- 6½	38	NW 3	Reg. zeer be.	6			

Gemiddelde { Barrometer — 29 D. 11⅜ Lyn.
Gemiddelde { Thermometer — 52¾ Gr.

't Gevallen Water — 54 Lyn.

't Uitgewaessemde — 14 Lyn.

Dagelyksche kragt der Wind omtrent 5.

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

DECEMBER.

MDCCLIII.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

P den Landdag, den 17. der jongste Wynmaend in deze Stad gehouden, is by de Heeren Staten dezer Provintie, gearresteerd een *Gerevideerd en Geamplieerd Reglement op de Aditie van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris*, in den Kwartiere van Veluwen, zynde het zelve van dezen inhoud: *Zutphen.*

DE Staten des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen, Doen te weten: Alzoo Ridderschap en Steden des Kwartiers van Veluwen aen Ons hebben geproponeerd, dat de Ordonnantie of 't Reglement, waer na de In- en Opgezetenen in 't zelve Kwartier omtrent 't Adiëren van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris zich moeten gedragen, in den jare 1686 geëmaneerd, in verscheide pointen was defectueus, en dat daer op, ingevolge onze Resolutie van den 12 April 1753, 't Hof Provintiael, 't zelve Reglement heeft gerevideerd, met de noodige pointen geschikt naer de tegenswoordige constitutie van zaken, of strekkende tot meerder elucidatie van dien geamplieerd, en daer van de naervolgende Artikelen geformeerd: *Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.*

Art. I. Zoo iemant zich bezwaerd vind iemands Nalatenschap te aenvaerden, en zich, 't

ZUT-PHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

't zy *ex Testamento*, 't zy *ab intestato* pure Erfgenaem te dragen en te verklaren, die mag zodanige Nalatenschap onder 't middel van Inventaris aentasten, en zulks doende, is hy des Verstorvens Crediteuren niet wyders verbonden, als die Erffenis en Boedel kan dragen.

II. Maar niemant word toegelaten eenige Nalatenschap onder beneficie van Inventaris t'aenvaerden en zich daer in te vermengen, indien hy *ex Testamento* Erfgenaem is, zoo lang een of meer van zyne Mede-Erfgenamen testamentair of successivelyk een of meer van de gesubstitueerde Erfgenamen testamentair, of eindelyk iemant van den Geslagte van den Overledenen, die 't naest tot de Successie, indien 'er zoo een Testament niet was gevonden, geregtigd zyn, of indien hy (geen Testament voor handen zynde) Erfgenaem *ab intestato* is, zoo lang iemant van 't Geslagte van den Overledenen in gelyken graed gevonden word, die zich pure en simple Erfgenaem van den Overledenen wil dragen en daer voor verklaren.

III. Een Testateur vermag by zyn Testament wel een Erfgenaem onder die expresse conditie instituеren, dat hy zyne Erffenis pure zal hebben te Adiëren, 't welk dan van dat effect zal zyn, dat, zoo een Erfgenaem aen die conditie niet goed vindende te voldoen, voor geen' Erfgenaem kan worden gehouden, en de Erffenis, zoo 'er geen verdere andere voorziening in 't Testament gevonden word, *ab intestato* moet geagt worden vervallen te zyn, ook zoodanig, dat de Erfgenaem *ab intestato* als dan mede bevoegd zal zyn om zich van 't middel van Aditie onder beneficie van Inventaris te bedienen, maer hy kan in 't generael niet verbieden, dat 't beneficie van Inventaris omtrent zyne Nalatenschap plaets zal hebben, ten effecte om daer door zoo wel de Erfgenamen *ab intestato* als zyne geinstitueerde by Testament te beletten, om van dit middel gebruik te kunnen maken; met dit onderscheid alleen, dat daer geen prohibitie van een Testateur gevonden word, na de mede geinstitueer-

de

de en gesubstitueerde Erfgenamen alleen de Erfgenamen *ab intestato* in den eersten graed pure willende adiëren, ingevolge den vorigen 2. Artikel, gepræfereerd worden voor de geinstitueerden of gesubstitueerden zulks niet anders willende doen, als onder beneficie van Inventaris, in cas van uitdrukkelyke prohibitie van een' Testateur ook de *remotiore gradu ordine successivo* tot een pure Aditie genegen zynde, voor de Erfgenamen testamentair gebruik van dit beneficie willende maken, in de successie gepræfereerd zullen worden.

ZUTPHEN.

Reglement op het dengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

IV. Zoo in een Erffenis gevonden worden Leenof andere Goederen, waer van byzondere Erfgenamen zyn, zal de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris door den puren Erfgenaem in die Goederen niet geëxcludeerd worden.

V. De willige en zich pure verklarende Erfgenaem zal een of andere meer onwillige of stilzwygende, welke 't regt hebben, om of voor hem of met hem de Erffenis te adiëren, binnen den tyd van zes weken, af te rekenen van den Sterfdag of van den tyd dat hy met solemnelen Eede kan verklaren de dood eerst tot zyne kennisse te zyn gekomen, gerigtelyk doen afvragen, of zoo een of meer zich ook als puren Erfgenaem of Mede-Erfgenaem wil of willen verklaren, dan of daer van expressèlyk renuntieren; waer op zoodanige onwilligen of stilzwygenden verpligt zullen zyn, om binnen veertien dagen na voorsz. Insinuatie zich te verklaren, zullende zy by gebrek van dien gehouden worden van die hæreditelt gerenuntieerd te hebben. en dus daer van versteken te zyn.

VI. Wie zich eenmael puren en simpel Erfgenaem heeft verklaerd, die kan naderhand dezelve Erffenisse niet weder repudieren of verlaten, gelykerwys die ook eenmael van de successie afstaet en verryd, kan daer na tot dezelve geen regres hebben.

VII. Wie zich Erfgenaem onder beneficie van Inventaris denkt te dragen, zal binnen den tyd van zes weken, af te rekenen van den Sterfdag des ge-

 nen,

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

nen, die de Erffenis heeft nagelaten, of zoo iemand in een besloten Testament Erfgenaem was geinstitueerd, van den dag van de aperture des Testaments, daer van schriftelyke verklaringe doen aen den Drost of Richter, waer onder 't Erfhuis is gevallen, ten overstaen van twee Gerichtsluiden, en hy zal voort daer van Acte nemen en dezelve binnen drie dagen na 't passeren van dien ten signate laten brengen; maer zoo hy van 't afsterven, of van 't Testament, waer in hy geinstitueerd was, niet datelyk kennisse gehad mogte hebben, zal de voorsz. tyd van zes weken gerekend worden van den dag af, dat hy met solemnelen Eede zal kunnen verklaren, dat afsterven, of dat aen hem die hærediteit vervallen was, eerst geweten te hebben.

VIII. Die gene, welke gedurende de zes weken, aen hem daer toe in den voorgaenden VII. Art. vergund, delibereert, of hy de Erffenis pure of onder beneficie van Inventaris wil adiëren, in 't Sterfhuis zich mogt bevinden, of in dien tyd daer in te gaen, zal zich by requeste aen den Officier addresseren, en verzoeken by provisie 't Lyk van den overledenen ter aerde te mogen bestellen, zonder daer door zich voor als nog als Erfgenaem te gedragen, 't welk hem ook in dervoegen zal worden toegestaen; en zoo aen hem omtrent de bezorging der Begraeffenis of iets anders 't Sterfhuis aengaende eenige bedenkingen mogten voorkomen, zal hy daer omtrent 't goedvinden van den Officier vragen en nakomen.

IX. Niet alleen zoo een, welke in 't Erfhuis is gezeten, of in den Boedel zich heeft gemengd, en goedvind dezelve voor 't einde van de zes weken, binnen dewelke de acceptatie van 't beneficie van Inventaris moet geschieden, te verlaten, maer ook die gene, welke hy in zyn' dienst in 't Sterfhuis heeft gebruikt, en voorts allen, waer op eenige suspicie kan vallen, 't geen tot erkentenis van 't Gericht in cas van onwilligheit zal staen, zullen verplicht zyn ter instantie van een' Geinteresseerden eedelyk te verklaren, van geene des Erfhuis Goe-

de-

deren verdonkerd, verbragt of eenigzins daer mede ter kwader trouwe te hebben omgegaen, maer integendeel alles, niets uitgezonderd, 't geen zy 'er respectivelyk gevonden hebben, over te laten aen die gene, die daer aen beregtigd zyn.

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

X. Indien zoo een' delibererende Erfgenaem zich in 't Sterfhuis niet mogt bevinden, zal inmiddels gedurende den termyn van zes weken, of tot zoo lang zoo een Erfgenaem door zich zelven of zynen Volmagtiger zich in den Boedel komt te zetten, al 't geen, 't welk in den I, II, III en IV Articulen van 't Reglement omtrent Verlatene, Desolate of Insolvente Boedels in 't Kwartier van Veluwe den 18 Juny 1738 gearresteerd, is vervat, geobserveerd moeten worden, met dien verstande nogtans, dat 't werk van de Curateuren alleen tot hier en toe zal strekken tot conservatie des Boedels, en 't aen hun by de volgende Artikelen van 't genoemde Reglement gedemandeerde werk in zoo een val, wanneer 'er een delibererende Erfgenaem gevonden word, stil zal staen gedurende de tyd, dat 't regt tot deliberatie nog duurt; alles met dat gevolg, dat, wanneer de Erfgenaem zich binnen dien termyn van 't beneficie van Inventaris komt te bedienen, door hen de Boedel aen den zelven wederom zal moeten worden overgegeven, of, na dat hy die mogt hebben geabandonneerd of den termyn van zes weken zonder zich te expliceren mogt hebben laten verloopen, als dan hun werk in conformité van 't voorsz. Reglement zullen hebben voort te zetten.

XI. Die zich verklaert Erfgenaem onder beneficie van Inventaris, zal op den zelfden tyd, als hy de verklaringe daer van voor den Officier, ingevolge Art. VII., doet, voor den Officier, ten overstaen van twee Gerichtsluiden Middel-Eeds beloven, en daer en boven te gelyk daer voor genoegzame Cautie, 't zy dan reëel, 't zy dan personeel (wordende in 't laetste geval verstaen, dat de Borgen een voor al, en elks *in solidum* aenspreeklyk

Mmmm 3 zul-

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

zullen zyn) stellen, dat hy een opregt en wettelyk Inventaris zal opregten; dat hy geene van des Erfhuis Goederen heeft verdonkerd, verbragt of eenigzins ter kwader trouwe daer mede aengegaen, noch zal verdonkeren, verbrengen of eenigzins ter kwader trouwe daer mede omgaen tot nadeel der Crediteuren of Geinteresseerden; en dat hy eindelyk, gedurende de tyd, dat hy als Erfgenaem onder beneficie van Inventaris fungeert, zoo een goede administratie omtrent alles, 't welk onder zyne beheering is, of dat hy daer onder hadde behooren te brengen, zal houden, en door die gene, welke hy mogt emploieren, doen houden als een' goeden Huishouder betaemt, en hy als zoodanig zal kunnen verantwoorden.

XII. Deze Cautie dus gesteld zynde, zal de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris hebben te bezorgen, dat die binnen agt dagen ten signate door den Landschryver worde geregistreerd.

XIII. Na 't stellen van voorgezeide Cautie zal de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris binnen acht dagen Request presenteren aen den Officier, ten einde een dag mag worden gefixeerd tegens welke de Crediteuren en andere Geinteresseerden zullen worden byeengeroepen, om zich over de genoegzaemheid van de gestelde Cautie te verklaren, als mede de plaets, 't zy dan de Kerk van 't Kerspel of een andere convenable, naer 't goedvinden van den Officier, mag worden genoemd, om aldaer de byeenkomst ten einde voorsz. te houden.

XIV. De Officier zal daer toe den dag niet korter stellen, als dat 'er na de gedane Publicatie, waer van in den volgenden Artikel gehandeld word, nog volle veertien dagen overschieten, en ook niet langer als drie weken na dezelve Publicatie.

XV. De Erfgenaem onder beneficie van Inventaris zal op den eersten Zondag na het bekomen van voorsz. Appointement van den Officier by een Publi-

blicatie in de Kerk van 't Kerspel, waer onder 't Sterfhuis gehoort, voorts by Affixie op de Kerkdeur en in de naeste Stad van 't Kwartier van Veluwen, ter plaetse daer men zulks aldaer gewoon is te doen, tegens den dag en op de plaets door den Officier benoemd, alle de Crediteuren van den Boedel en andere daer by Geinteresseerden byeengeroepen om zich over de genoegzaemheid van de gestelde Cautie, ten signate geregistreerd, te verklaren.

ZUTPHEN. Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

XVI. Op die comparitie zal de Schout present zyn, de namen van de comparerende Crediteuren annoteren, aen dezelven de gestelde Cautie voorlezen, aen ieder van hun onderscheidentlyk vragen, of de gestelde Cautie aennemen, dan of zich als Opposanten tegen de admissie van dien stellen, (zullende een ieder, die zich niet duidelyk als Opposant declareert, of ook in 't geheel mogt stilzwygen of niet erschynen, gehouden worden de gestelde Cautie geadmitteerd te hebben) en eindelyk dan al mede aenteekenen, wie van de Crediteuren de Cautie aennemen, en wie zich als Opposant of Opposanten verklaerd hebben, en van 't gepasseerde relaes aen den Erfgenaem mededeelen; voor 't bywonen van welke comparitie en 't geven van dit relaes de Schout eens zal genieten een somme van twee Guld. tien stuiv., door den Erfgenaem onder beneficie van Inventaris uit des Boedels penningen te betalen.

XVII. Indien de genoegzaemheid der gestelde Cautie word tegengesproken, zal de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris zich voort aengeven by den Officier, en verzoeken citatie der gene die de aengestelde Cautie zich niet genoegen, om tegens zekeren dag binnen de eerste veertien dagen daer aenvolgende te verschynen voor een extraordinair Gericht of byeenkomst, waer toe de Officier ter naester bekwame plaetse buiten last van den Boedel of Erfhuis tot kosten van ongelyken verschryven zal twee Jonkeren van 't Amt, waer in 't Erfhuis gevallen is, of zoo 'er geen Jonkers

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

in dit Amt gevonden mogten worden, of dat die by de zaek geintereſſeerd mogten zyn, een of twee Jonkeren uit een van de naeſtgelegene Amten, en verzoeken den Magiſtraet der naeſte Stad tot byvoeging van een uit hun midden, of ook wel met een' Jonker twee uit den Magiſtraet van de naeſte Stad, dewelke, partyen gehoord, ten kortſten over de genoegzaemheid of ongenoegzaemheid erkennen zullen.

XVIII. Zoo de geſtelde Cautie ongenoegzaem word verklaerd, zal binnen veertien dagen na de verklaringe andere genoegzame Cautie geſteld moeten worden, en voorts deswegens geprocedeerd worden als voorſchreven; doch dien onverminderd zal 't Gericht aenſtonds by die verklaringe een' Curator in den Boedel ſtellen, die dezelve door verzegeling en ander goede toezigt op koſten van den Erfgenaem, onder beneficie van Inventaris by proviſie zal bewaren, tot dat nadere genoegzame Cautie zal zyn geſteld en geadmitteerd; en by aldien voor de tweede reis de Cautie by 't voorſz. Gericht onvoldoende mogt worden gedeclareerd, zal de Erfgenaem van dit beneficie mede vervallen moeten worden verklaerd, en voorts met den Boedel worden gehandeld, als in conformité van de Ordonnantie op de Deſolate en Inſolvente Boedels behoort.

XIX. Boven de Publicatie, hier voren Art. XV. vermeld, zal de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris nog gehouden zyn binnen veertien dagen na zyne gedane verklaringe, dat den Boedel onder beneficie van Inventaris kwam te adiëren, by een byzondere Publicatie in alle de Kerken van 't Amt, waer in 't Erfhuis gevonden word, en by affixie op de Kerkdeuren en op de gewoonlyke plaetſen in de naeſte Stad van 't Kwartier van Veluwen, en daerenboven zoo de Officier om de grootheid des Boedels of præſumptive uitlandigheit der Crediteuren zulks noodig mogt oordeelen, mede by een, twee of uiterlyk driemalige bekendmakinge in een der Cou-

ran-

santen, ieder bekendmaking agt dagen agter den anderen te doen, te dagvaerden alle Crediteuren, en daer en boven de uitheemsche (waer onder in dit geval mede zullen gerekend worden die gene, welke in de twee andere Kwartieren van Nymegen en Zutphen wonen) voor zoo ver die aen den Erfgenaem bekend en aen te treffen zyn, voorhoofds aen hunne Woonstede by een schriftelyke wete door den Landschryver, als alle andere schriftelyke weten te expedieren, sommeren om binnen den tyd van zes weken, zoo veel de inheemsche betreft, en zoo veel de uitheemsche, binnen twaelf weken na dato van de gedane Publicatie of Sommatie of de laetste bekendmaking in de Courant zich aen den Erfgenaem, onder beneficie van Inventaris met hunne pretensien aen te geven, met expresse byvoeging, dat die gene, welke in gebreke mogten blyven, om zulks binnen voorsz. respective termynen te doen, van hunne pretensie gehouden zullen worden versteken te zyn, gelyk daer van in zoo een val vervallen worden verklaerd mits dezen.

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

XX. Ieder Crediteur zal zyne pretensie specificq en bekleed met een authentieke Kopie, of Kopien van zoodane Instrument of Instrumenten, waer op hy zyne pretensie fundeert, en waer uit hy zyne Actie tot prosecutie van dien gedenkt af te leiden, by een gerichtelyke Insinuatie aen den Erfgenaem, onder beneficie van Inventaris binnen voorsz. termyn exhiberen, zullende 't relaes van dien aen hem voor bewys verstrekken, dat hy binnen den termyn hier aen voldaen heeft.

XXI. De Erfgenaem onder beneficie van Inventaris, zal wel verplicht zyn alle de Crediteuren, die zich tydelyk hebben aengegeven, op den Inventaris onder 't Capittel van lastige schulden des Boedels te brengen, doch zal daer door echter niet gehouden worden de duchtigheid van die pretensie, in 't geheel of ten deele geagnosceerd te hebben, zullende zulks altyd verstaen worden zonder

ZUTPHEN. der prejudicie van hem of ook van die van de Concrediteuren geschied te zyn, al wierd daer omtrent geen protestatie gedaen.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

XXII. De Erfgenaem onder beneficie van Inventaris zal aenstonds na zyne verklaringe zich aen 't werk begeven, om een' oprechten staet en Inventaris van den Boedel, zoo als hy willig zal zyn op gezinnen der Crediteuren en Geintereffeerden by Eede te bekragtigen, in te stellen en op te richten, doch zal dezelve niet eerder volmaken en sluiten, als veertien dagen, na dat de laetste termyn van de aengifte der Crediteuren, Art. XIX. hier voren vermeld, zal zyn geëlabeerd, ten einde om 't Capittel der lastige schulden daer na te kunnen richten.

XXIII. In den Inventaris zullen ordentelyk en onderscheidenlyk gebragt worden des Verstorvens nagelaten Boedel, en alle en iedere Goederen gereede en ongereede, roerende en onroerende, waer die ook zyn, en uitschulden en lasten, ook alle Brieven, Zegelen, Obligatien en andere schyn en bescheid, die eenigzins des Verstorvens waren, doe hy levendig en dood was, zelfs ook zulke Goederen, waer over questie voorvallen moge, of zy tot het Erfhuis gehooren of niet; doch zonder prejudicie des genen, die daer toe beregtigd te wezen moge bevonden worden.

XXIV. En zoo, wie opzettelyk of wetendlyk iets, wat het zy, van het gene voorschreven staet, uit den Inventaris gelaten hebbe, zal aen de Crediteuren en de Geïntereffeerden de waerdye van 't verzwegene of uitgelatene dubbeld vergoeden moeten, en niet te min van 't beneficie van Inventaris versteken zyn, en voor puren Erfgenaem gehouden worden: Wordende de gestelde Cautie hier voor mede speciael executabel verklaerd.

XXV. Voorschreven Erfgenaem zal twee originele Staten en Inventarissen maken en teekenen, waer van hy de een binnen de veertien dagen, in den XXII. Articul vermeld, aen den Officier zal overleveren, en de andere voor zich behouden;

zul-

lende den Officier onder de laetste teekenen, dat 't weerkleed van dien heeft ontfangen, met expressie van dag en datum van dien.

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

XXVI. By die gene, welke voorsz. Erfgenaem voor zich behoud, zullen de Documenten, tot den Inventaris specterende, blyven, zoodanig echter dat, zoo wanneer een Crediteur of Geïnteresseerde van 't een of ander Visie of ook Kopie op zyn kosten verzochte, den Erfgenaem voorsz. aen zoo een noch 't een noch 't ander zal vermogen te weigeren.

XXVII. Alleen zal hy verpligt zyn om by die gene, welke hy aen den Officier exhibeert, ook te voegen een staet, vervattende een order, in dewelke hy vermeent, dat ieder der Crediteuren zyne betalinge zal ontfangen: In het formeren van dewelke hy zal volgen die gene, welke in 't Reglement van den 18 Juny 1738, omtrent 't recht van Preferentie en Concurrentie van Art. XXIX. tot 't einde toe is gepræscribeert; met dien verstande alleen, dat niet den LVI. maer den XLV. Art. ten aenzien van agterstedige Interessen, Thins of Stedigheit, in 't formeren van deze order by provisie zal plaets gegeven worden, en dat door 't geen Art. XXX. van 't zelve Reglement genoemd word, als de tweede gepriviligeerde schuld, alhier te verstaen is van de kosten van 't maken van den Inventaris, en wat de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris anders in reguard van de Erffenis, en tot nooddruftig onderhoud en dienst van 't Erfhuis, heeft uitgelegd en betaeld; welk laetste echter noodig is te begrypen, dat zoo de Boedel sufficient genoeg is, om de Crediteuren te betalen uit de voor handen zynde Effecten, daer geen questie over gemoveerd word, de Erfgenaem onder beneficie van Invenatris onder de kosten, welke hy tot dienst van 't Erfhuis mogt hebben uitgelegd, niet zal mogen brengen die gene, welke concerneren litigieuse Effecten, die alleen in zoo een val kunnen dienen om den Boedel

Zutphen. del ten behoeve van den Erfgenaem of Legatarissen te vergrooten.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

XXVIII. De Officier zal de aen hem geëxhibeerde Staet en Inventaris leggen onder den Landschryver, by wien ieder Crediteur of Geinteresseerde daer van Visie zal kunnen krygen op zyne kosten, ten overstaen van den zelfden Landschryver, welke daer voor ieder reis, dat die Visie verleent, twaelf stuiv. zal genieten.

XXIX. Komt de verklaerde Erfgenaem onder beneficie van Inventaris te sterven, voor dat de Boedel gered zy, als dan zullen zyne Erfgenamen vervolgen mogen 't effect van voorsz. beneficie te genieten, mits dat zy, indien de Inventaris niet zy voltrokken, gehouden zyn naer hunne beste wetenschap, invoegen als voorsz., dezelve te perfecteren, te bestedigen en over te geven, en voorts te doen al 't gene, waer toe die verklaerde Erfgenaem onder beneficie van Inventaris was gehouden; met dien verstande nogtans, dat de gestelde Borgen zich binnen veertien dagen na 't overlyden van den Erfgenaem *sub beneficio Inventarii*, waer voor zy zich als Borgen hebben geconstitueerd, voor den Officier zullen hebben te declareren, indien zy niet mogten goedvinden in hunne Borgtogt te continueren; zullende, in cas zy zulks binnen dien termyn niet mogten gedaen hebben, gehouden worden daer in te willen continueren, en in cas zy die tydig mogten komen op te zeggen, de Erfgenamen van den Erfgenaem, onder beneficie van Inventaris verpligt zyn, binnen veertien dagen na die gedane Denunciatie nieuwe suffisante Cautie te stellen, waer in en omtrent gevolgd zal worden 't hier vorens gestatueerde Art. XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII en XVIII.

XXX. Indien het gebeurde, dat een Erfhuis onder beneficie van Inventaris geaenvaerd zynde, daer in een Weduwenaer of Weduwe Erfsuiter of Erfsuitersche zy, zoo zal dezelve volgens 't Kapit-

pittel Landrechtens van Erffuitingel den Inventaris hebben op te rechten, te bekrachtigen en over te geven, of de Erffuitinge aenstonds te verlaten, onder zoodane verklaringe, als in de hier vorens vermelde IX. Articul is uitgedrukt, in welk geval, en zoo de voorsz. Weduwenaer Erffuiter of Weduwe Erffuitersche in gebreke blyven, binnen den gestelden tyd Landrechtens den behoorlyken Inventaris over te leveren, zal de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris verpligt zyn, 't zelve voort aen den Officier te kennen te geven, dewelke daer op de voorsz. Weduwenaer of Weduwe, respectivelyk de gezeide verklaringe zal afnemen, of ordineren te moeten lyden dat de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris, die ook daer toe gehouden zal zyn, de Inventaris oprichten en voltrekken binnen de voorsz. termynen, af te rekenen van dato der voorsz. ordre invoegen en ten einde als voren.

Zutphen.

Reglement op 't het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

XXXI. Als de Inventaris volmaekt en in handen van den Officier overgeleverd zal zyn, zullen op verstek van 't beneficie alle de Crediteuren en Geinteresseerden binnen agt dagen na die exhibitie door den voorsz. Erfgenaem by een openbare wete in alle de Kerken van 't Amt, waer in 't Erfhuis gevonden word, en by affixie op de Kerkdeuren, en op de gewoonlyke plaetsen in de naeste Stad van 't Kwartier van Veluwen, alle de Crediteuren en Geinteresseerden, en daer en boven de Uitheemsche (waer onder in dit geval al mede zullen gerekend worden die gene, welke in de twee andere Kwartieren van Nymegen en Zutphen wonen) voorhoofds of aen hunne Woonstede by een schriftelyke wete door den Landschryver, als alle andere schriftelyke weten te expedieren, worden gedaegd of ontboden, om binnen drie weken zoo veel de Inheemsche betreft, en zes weken zoo veel de Uitheemsche aengaet, te rekenen van den dag der Publicatie en Insinuatie der weten, van welke behoorlyke en tydelyke Exploicten voorn. Erfgenaem aen den Officier des noods

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

noods zynde zal doen blyken, by pœne van verstek den Inventaris aen te nemen of te straffen.

XXXII. Het oogmerk van deze Straf niet zynde, om daer door een formele procedure te veroorzaken, maer enkel en alleen om aen een ieder zyn gesustineerd regt, 't welk hy mogt vermeenen in den Inventaris benadeeld te zyn, te conserveren, zal dezelve Straffe ook als een Protest tot zulk een einde dienende aengemerkt worden, met dat effect, dat zoo een dan naderhand zyn vermeend recht, naer order rechtens zal kunnen vervolgen; en dat hy in tegendeel, wanneer zoo een Straf binnen den termyn in den vorigen Artikel bepaeld, niet mogt hebben geëxhibeerd, van de Prosecutie van zyn recht zal gehouden worden versteken te zyn.

XXXIII. Op gelyke manier zullen zoodanige Crediteuren, dewelken vermeenen mogten in den Staet, vervattende een order van betalinge, dewelke de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris, ingevolge Art. XXVII. verpligt is by den Inventaris te voegen, kwalyk geplaetst of eenigzins gepræjudiceerd te zyn, daer tegens binnen den zelfden Termyn, als Art. XXXI. gepræfigeerd is, tot 't dienen van Straffe op den Inventaris (terwyl de Citatie Art. XXXI. vermeld, mits dezen word verklaerd altyd gehouden te zullen worden tot dit einde mede te strekken) hun Protest daer tegens tot conservatie van hun gesustineerd recht moeten doen, met dat effect, dat als dan de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris niet bevoegd zal zyn aen andere Crediteuren eenige betalinge te doen, die in præjudicie van de sustenue van zoodanigen protesterende Crediteur of Crediteuren mogt strekken, by pœne dat de schade, die zoo een mogt bevonden worden daer door geleden te hebben, zoo wel op den Persoon en Goederen van den Erfgenaem, onder beneficie van Inventaris, als ook op de Cautie by 't adiëren der Erffenis gesteld, verhaeld zal kunnen en mogen worden, maer, dat wanneer zoo een Protest niet tydig mogt zyn gedaen, de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris met een volkomene ge-

geruſtheid de betalinge na die order, als in voorſz. Staet door hem is opgegeven, zal mogen doen, zonder dat als dan daer in veranderinge zal kunnen vallen, alwaer 't ſchoon dat hy naderhand nog den Boedel kwam te repudieren, en die als deſolaet verder zoude moeten worden behandeld.

Zutphen. Reglement op het aengaen van Erffeniſſen onder Beneficie van Inventaris.

XXXIV. De voorſz. Straf en Proteſt zullen by een gerichtelyke Inſinuatie aen den Erfgenaem onder beneficie van Inventaris worden overgegeven, en onder 't weerkleed van dien, 't relaes tot ſecuriteit van den Inſinuant worden geſteld, om ter zyner tyd te kunnen dienen tot bewys, dat in tyds heeft gevigileerd.

XXXV. Na dat de termyn van 't exhiberen der Straffe op den Inventaris zal zyn vervloten, zal de Erfgenaem verpligt zyn binnen een half Jaer daer na, den Boedel te redden en te verklaren of hy ſimpliciter de Erffenis adiëren of dezelve repudiëren wil, zullende anderzins na verloop van den voorſz. tyd voor puren Erfgenaem gehouden worden.

XXXVI. Gedurende de voorſz. tyden zal de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris niet gehouden zyn de Schuldeiſcheren van den Boedel te regt te ſtaen, des dat ook tegens de zoodanigen, welken een temporele præſcriptie mogten onderworpen zyn, dezelve præſcriptie, zoo al niet eerder met recht geſproken is, alleen niet verder zal continueren te loopen, als tot dat de Schuld in conformité van Art. XX. behoorlyk zal zyn aengegeven.

XXXVII. Een ieder zal ondertuſſchen in zyn recht van Præferentie en Concurrentie onverkort blyven; doch zullen de Disputen, welken daer over mogten ontſtaen, mede blyven opgeſchort, tot dat de Erfgenaem zich heeft verklaerd, of de termyn daer toe zal zyn geëlabeerd in conformité van Art. XXXV.

XXXVIII. De Crediteuren zal 't vryſtaen voor hunne pretenſien en agterwezen, indien de Schuld daer toe bekwaem is, naer de Landrechten op den Boedel te procederen, en hunnen ingang van rechten te doen protocolleren (zonder de wete daer van

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

aen den Erfgenaem te doen tot laste van den Boedel) ten fine van Affectatie en Præferentie, zullende zoodane affecterende ingang rechtens behouden 't effect van Hypotheek, zonder dat dezelve door het niet vervolgen van dien door præscriptie zal ophouden of vergaen, met dien verstande nochtans, dat, wanneer de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris de Erffenis mogt goedvinden binnen den gestelden termyn te repudiëren, en den Boedel verder als desolaet mogt worden behandeld, als dan voorsz. Crediteuren geen effect van deze ingangen rechtens meer zullen hebben, maer als dan den inhoud van den LII. en LIII. Art. van 't Reglement op de Desolate Boedels zullen subject zyn.

XXXIX. Onder die gene, tegens welke hier voren Art. XXXVI. gestatueerd is, dat een Erfgenaem onder beneficie van Inventaris niet verpligt is te recht te staen, is niet begrepen een Eigenaer, welke sustineert, dat 't een of ander goed gereed of ongereed tot 't Erfhuis niet mogt gehooren, maer zyn eigendommelyk goed te zyn, staende hen aen zoo een Eigenaer vry om zyn recht en actie, onaengezien deze aditie, onder beneficie van Inventaris, daer en zoo zulks behoort, zoodanig te prosequeren, als zynen goeden raed zal gedragen; met dien verstande nogtans, dat, offchoon door zoo een' gesustineerden Eigenaer de Crediteuren of andere Geinteresseerden niet mede behooren aengesproken of geciteerd te worden, maer alleen de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris, echter dezelve Crediteuren of Geinteresseerden of eenige van dien niet alleen zich van zelfs met den voorsz. Erfgenaem in lite zullen mogen voegen, maer ook, wanneer de Erfgenaem onder beneficie van Inventaris de zaek mogt laten varen, zy hem zullen mogen vervangen en zich in plaets van hem op hun kosten tot Opposanten tegen de geinstitueerde actie van een gesustineerden Eigenaer mogen stellen.

XL. Zoo een Erfgenaem onder beneficie van Inventaris binnen den termyn, Art. XXXV. gepræfigeerd, de Erffenis pure kwam te adiëren, of dat hy

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

hy dien termyn zonder zich te verklaren, liet verloopen, zal hy niet alleen moeten stellen suffisante Cautie voor de voldoening van de Schulden en Lasten des Boedels, maer ook aen de Crediteuren en Legatarissen ganschelyk gehouden zyn, en ieder zyn gesustineerd recht zoodanig mogen vervolgen, als of dit beneficie van Inventaris niet was gebruikt en tusschen beide gekomen; zullende voor ieder, die reeds Affectatie mogt hebben gemaekt, zyn termyn tot prosecutie van dien, die ingevolge Art. XXXVIII. gedurende dit beneficie heeft stil gestaen, wederom met 't ophouden van dit beneficie beginnen te loopen.

XLI. Indien integendeel voorsz. Erfgenaem binnen den gestelden termyn de Erffenis kwam te repudiëren, en dus een desolatie van den Boedel zich kwam op te doen, zal met dien Boedel worden gehandeld, als in conformité van 't Reglement op dat subject den 18 Juny 1738 geëmaneerd, behoort; blyvende zoo een Erfgenaem en de gestelde Cautie voor 't geen inmiddels en gedurende zyne administratie heeft verrigt, responsabel aen die gene, welken door zyn doen of laten mogten sustineren beledigd te zyn, of immers aen de Curateuren, dewelken in den Boedel als dan moeten worden gesteld, en aen wien hy den zelven Boedel in zoo een val verpligt is te extraderen.

XLII. Binnen veértien dagen na de exhibitie van den Inventaris, zal de voorsz. Erfgenaem treden tot verkooping van de gereede Goederen, te geschieden in 't openbaer, ten overstaen van den Scholtus, in conformité van de Ordonnantie over 't houden van openbare Venduen en Verkoopingen van gereede Goederen, by Resolutie des Kwartiers van Veluwen van den 26 April 1681 geprojecteerd, den 10 Maert 1683. in name van de Heeren Staten dezes Furstendoms en Graefschaps geëmaneerd, en in den Jare 1737 herdrukt; zoo nochtans, dat, zoo in een Erf huis kostelyken Inboedel ('t welk zal staen ter cognitie en bepalinge van den Hoofd-Officier) bevonden word, dezelve om ten meesten pryze gebragt

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

bragt te worden, vervoerd zal worden in een van de naeste Steden des Kwartiers van Veluwen, welke mede door den Hoofd-Officier zal worden genoemd, om by publieke Vendue naer gewoonte, aldaer gebruikelyk, verkogt te worden.

XLIII. Binnen veertien dagen, na dat de Verkoopinge van 't gereede zal zyn afgeloopen, zal de Erfgenaem een authentieke Copie van de Erfhuis-Cedul aen den Officier exhiberen, die dezelve onder den Landschryver zal leggen, op dat de Crediteuren en Geinteresseerden, indien willen, daer van aldaer op hun kosten visie zullen kunnen krygen, zullende de Landschryver voor 't geven van ieder visie genieten twaelf stuivers.

XLIV. Tot de Verkoopinge der ongereede Goederen van alle of eenige, na dat de noodige genoegdoeninge der Crediteuren en Geinteresseerden zal vereischen, zal op verzoek des Erfgenaems by den Officier zoodanige tyd en plaetse beraemd en aengesteld worden, als de gelegenheid der Goederen en geschapenheid der zake zal vereischen; en zal die Verkoopinge van zoodanige ongereede Goederen, in 't Kwartier van Veluwen gelegen, geschieden ten overstaen van twee of meer der voornaemste Crediteuren ter nominatie van den Officier, welke Crediteuren door middel van de Insinuatie van het by den Officier geobtineerde Appoinctement daer toe geroepen zynde op hun kosten zelfs, of door hun Volmagtiger of Volmagtigers, daer by en over zullen mogen wezen.

XLV. Zoo iemant mogt sustineren dat een zeker stuk gereed of ongereed Goed hem in eigendom mogt toekomen, en dat hy daer van voor de Verkoopinge van dien gerichtelyke denuntiatie aen den Erfgenaem hadde laten doen, zal zoo een stuk Goed niet mede verkogt worden, maer by provisie, tot dat zulks uitgemaekt zal zyn, buiten deze Verkoopinge gehouden worden.

XLVI. Van de inkomsten des Boedels, als ook van de Penningen, die procederen van de verkogte, gereede of ongereede Goederen, zal de Erfgenaem

naem onder beneficie van Inventaris, eer en bevorens hy zelve iets daer van geniete of aenvaerde (op Straf van gehouden te worden voor volkomen Erfgenaem) betalen de Crediteuren of Schuldeifschers en Geinteresseerden, zoo dat behoort; alles, ten aenzien van de liquide Schulden in conformité van den Staet, vervattende de order van betalinge by den Inventaris, ter voldoeninge van den XXVII. Art. gevoegd, zoo verre die door de Mede-Crediteuren of Geinteresseerden, naer inhoud van den XXXIII. Art. niet mogte zyn gecontesteerd, zoodanig, dat de betalinge van de klare Schulden door de onklare wel niet zal mogen opgehouden worden, maer dat echter de betalinge van de liquide niet anders zal geschieden, als tegens genoegzame Cautie van weder op te zullen brengen, 't geen de Goederen niet dragen kunnen.

Zorphen. *Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.*

XLVII. Indien aen voorsz. Erfgenaem zoodanige Cautie niet gesteld word, waer by hy oordeele genoeg zeker te zyn, zal hy, na remonstrantie daer van aen den Officier gedaen te hebben, dezelve mogen onder zich behouden, op den Eed, en mits die, by hem in 't begin gestelde Cautie, waer van onder den XI. Art. is gesproken, tot dat zal zyn uitgemaekt naer den inhoud van den XXXV, XL, en XLI. Artikelen, of hy is pure Erfgenaem, dan of hy den Boedel komt te repudieren.

XLVIII. By tyde van Besmettelyke Ziekten, en wanneer de geschapenheit des Erfhuis of verstorven Boedels, 't zelve kennelyk of noodiglyk vereisschen, zullen de termynen, in dit Reglement voorgeschreven, door den Officier, op voorgaende onderzoek mogen verlangd worden, naer gelegenheit van zaken, doch niet boven verdubbeling der zelven.

XLIX. Indien de verklaerde Erfgenaem onder beneficie van Inventaris, eenige of een der bovengestelde Termynen, Conditien en Voorschriften, in alle en elk der vorenstaende Artikelen vervat, komt te verzuimen of niet te agtervolgen, zal hy als dan

ZUTPHEN.

Reglement op het aengaen van Erffenissen onder Beneficie van Inventaris.

van 't voorsz. beneficie wezen versteken, en voor puren en volkomen Erfgenaem gehouden worden, en tot voldoeninge van alle de Schulden en Lasten, ook boven des Boedels vermogen, verbonden zyn, alles tot erkentenis des Gerichts.

ZOO IS 'T, dat Wy de hier voren geinsereerde Artikelen hebben gearresteerd, geconfirmeerd, geapprobeerd en bestedigd, gelyk Wy die arresteren, confirmeren, approberen en bestedigen kragt dezes om effect te gewinnen naer behooren; ordonnerende en lastende daerom den Landdrost van Veluwen, Richter van Arnhem en in Veluwenzoom, mitsgaders die Richteren van Hoevelaken, Scherpenzeel, Nybroek en Oldebroek; voorts Scholten en een ieder, die zulks aengaen mogte, dat elk in zyne qualiteit en bedieninge zich daer naer hebbe te richten en houden, en meergemelde Artikelen, als een Reglement volkomenlyk naleve, ook 't zelve alle Jaer, nevens die beschrevene Landrechten, doen publiceren ter plaetse, daer men zoodane Publicatie gewoon is te doen.

Dies t'oirconde hebben Wy des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen secreet Zegel hier onder op 't spatium doen drukken, en is deze door den Griffier onderteekend geworden.

Aldus gedaen en gearresteerd op eenen ordinaris Landdag, binnen de Stad Zutphen, den 17 October 1753.

(*Onder stond*)

Ter Ordonn. van hun Ed. Mog.

(*Was geteekend*)

J. VAN ESSEN.

HOLLAND.

HAERLEM.

HAERLEM.

ALhier zekere Beurs, onder den naem van *Dooden Koffer*, opgericht en daer aen reeds meer

meer dan vier honderd Inteekenaers of Contribuanten zynde, moeten wy daer van onzen Lezer eenig bericht geven. Vier welmenende Inwooners dezer Stad, met het onvermogen der geringe Lieden, welke zomtyds zonder hulpe van anderen niet in ſtaet zyn de Lyken hunner afgeſtorven Naeſtbeſtaenden ter aerde te beſtellen, begaen, vonden goed dit door het oprichten eener Gemene Beurſe, ware het mogelyk, eenigzins te hulp te komen; en leverden ten dien einde, niet lang geleden, het volgende Requeſt in by de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgermeeſteren dezer Stad: HAERLEM.

Aen de Ed. Groot Achtb. Heeren Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Haerlem

GEven met ſchuldigen eerbied te kennen *Frans Bakker*, *Giljaem van den Broeke*, *Pieter Oudolf* en *Abraham de Winter*, woonende binnen deze Stad; dat zy Supplianten in aenmerkinge hebben genomen, dat, door het verminderen van de Fabrieken en Neringen binnen deze Stad het veelmalen gebeurt, dat, by overlyden van Luiden, die onder den geringvermogenden Burgerſtaet behooren, weinig of niets overſchiet, waer uit hunne Lyken ter aerde kunnen worden beſteld, waer door de Vrienden van zoodanige onvermogende Luiden als dan genoodzaekt zyn de Koſten, daer toe noodig, uit hunne privé Beurſen te voldoen, of anders de Armen en Godshuizen binnen deze Stad aen te ſpreken, om adſiſtentie van hun te erlangen; al het welke ten noogſten koſtbaer voor dezelve Armen, Godshuizen of Vrienden is; en willende de Supplianten eenigzins, zoo veel hun mogelyk is, daer in voorzien, zoo hebben de Supplianten goedgevonden op te richten een Beurs of zoogenaemde *Dooden-Koffer*, om daer uit de Lyken der Contribuanten *Verzoek om een Beurs, onder den naem van Dooden-Koffer, op te richten.*

HAER-LEM. ten eene voor hun fatsoenelyke Begraeffenis te doen erlangen, conform het annexe Reglement: waerom de Supplianten zich wenden tot U Ed. Gr. Achtb., gantsch ootmoedig verzoekende, dat U Ed. Gr. Achtb. de Supplianten goedgunstiglyk gelieven te qualificeeren, om de voorschreve Beurs of Koffer te mogen oprechten, en de annexe Artikelen te approberen. 't Welk doende enz.

Hier op vonden hunne Ed. Gr. Achtb., den 20 der vorige Slachtmaend, goed de volgende resolutie, ter goedkeuringe van het gedaen verzoek, te nemen.

Reglement ter oprichtinge van voorn. Beurse,

BUrgemeesteren en Regeerders der Stad Haerlem, gezien en geëxamineerd hebbende de Requeste, aen hun Ed. Gr. Achtb. gepresenteerd by *Frans Bakker*, *Giljaem van den Broeke*, *Pieter Oudolf* en *Abraham de Winter*, woonende binnen deze Stad; mitsgaders zeker Reglement of Ordonnantie, door hen opgesteld, tot Oprichtinge van een Beurs of zoogenaemde Dooden-Koffer, om daer uit geringe onvermogende Luiden een fatsoenelyke Begraeffenis te doen erlangen; verzoekende dat hun Ed. Gr. Achtb. dezelve geliefden te qualificeren, om een zoodanige Beurs of Koffer te mogen oprechten; en het voorschreve Reglement met derzelver goedkeuringe te bekrachtigen; hebben, na deliberatie, goedgevonden en verstaen, conform der Supplianten gedaen Verzoek, dezelven te qualificeren tot het oprechten van een Beurs of zoogenaemde Dooden-Koffer; en voorts te approberen en te arresteren de Pointen en Artikelen, hier na volgende:

Art. I. Het getal der Intekenaren of Contribuanten in deze Bos word provisioneel bepaeld op vyf honderd.

II. Alle Personen, zoo Mans- als Vrouwen, mits niet hebbende de Teering of Waterzucht, en zynde boven de elf en een half en onder de veertig

Ja-

Jaren, alles te rekenen ten tyde van de Inteekening, zullen worden gepermitteerd. HAERLEM,

III. Ieder Persoon zal by de Inteekening aen de Opzienders moeten betalen vier Stuivers, voor Inteekengeld, om daer uit de kosten van Pennen, Inkt en Papier enz. te konnen vinden. *Reglement ter oprichtinge van voorn. Beurse.*

IV. Man en Vrouw, te gelyk Contribuanten wordende, zullen te zamen, voor Inteekengeld, maer behoeven te voldoen de somma van vier Stuivers. En iemant komende te trouwen, terwyl hy of zy Contribuant is, zal voor Inteekengeld van zyn getrouwde Vrouw of Man niet meer behoeven te betalen als twee Stuivers.

V. De Inleg zal een geheel Jaer door voor ieder Persoon niet meer bedragen dan twee Guldens en veertien Stuivers; dewelke, om de betalinge des te gemakkelyker te maken, in twaelf Termynen, op de volgende wyze zullen moeten worden betaeld, namelyk in

January vyf Stuivers.	*July* vyf Stuivers.
February vier Stuivers.	*Augustus* vier Stuivers.
Maert vyf Stuivers.	*September* vyf Stuivers.
April vier Stuivers.	*October* vier Stuivers.
May vyf Stuivers.	*November* vyf Stuivers.
Juny vier Stuivers.	*December* vier Stuivers.

VI. Van welke voornoemde twee Guldens en veertien Stuivers, twee Guldens en tien Stuivers in de Beurs of Koffer zullen worden gelegd, om tot de Begraeffenissen te gebruiken, en de overige vier Stuivers apart gehouden, om daer uit de Onkosten te voldoen; en van elk apart Boek gehouden worden.

VII. Om alles in goede ordre te brengen en den Ontfang en Uitgave te doen, zullen de vier Oprechters dezer Beurse of Koffer, namelyk *Frans Bakker*, *Giljaem van den Broeke*, *Pieter Oudolf* en *Abraham de Winter*, als Opzienders of Hoofdmannen ageren hun leven lang gedurende, of zoo lang zy in staet zullen zyn die zaken te konnen waer-

HAERLEM. nemen; en, by overlyden of gebreke van een van hen, zullen de overigen een Nominatie van een dubbeld getal aen de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren dezer Stad overleveren, om daer uit des gebrekenden plaets of plaetsen te vervullen.

Reglement ter oprichtinge van voorn. Beurse.

VIII. Insgelyks zal voor primo January 1754 een Nominatie van vier Persoonen door de Opzienders of Hoofdmannen worden gemaekt, en aen de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren dezer Stad worden overgeleverd, om door hun Ed. Gr. Achtb. daer uit insgelyks verkoren te worden twee Vinders, die het Geld ontfangen, en twee Jaren Vinders blyven zullen; als wanneer weder een Nominatie, invoegen als voren, door de Opzienders en Hoofdmannen zal worden overgeleverd.

IX. Op de voorschreve Nominatie zullen niet mogen worden gebragt, veel minder te gelyk in Dienst zyn, Vader en Zoon, twee Broeders, noch Oom en Neef.

X. Om alle verwarring voor te komen, en de Comparanten op een Zitdag niet in getal te veel te doen zyn, zal men de Contribuanten brengen, ieder onder een Letter, namelyk *A*, *B*, C en D.

XI. Twee Opzienders of Hoofdmannen met een Vinder, zullen viermael ieder maend komen provisioneel ten huize van *Willem van Gulik* in de Schoolsteeg, des Zondags van half twaelf tot een uur, om den Ontfang en Uitgave te doen, de Penningen na te zien, aen te teekenen, en verders te doen het geen vereischt zal worden; uitgenomen op Hoogtyden, als Pascha, Pinxter en Kersdag, als wanneer zulks zal geschieden des Saturdags avonds te voren, van zeven tot negen uren; en indien 'er vyf Zondagen in een maend komen, zullen zy de vyfde Zondag geen Zitdag houden.

XII. De laetste Zitdag in ieder maend zullen alle vier de Hoofdmannen met de twee Vinders vergaderen, om het Boek voor de geheele maend op te nemen en te sluiten.

XIII. In de eerste week van de maend zullen moeten betalen, die onder de Letter *A* behooren;

ren; in de tweede week, die onder Letter *B*; in de derde week, die onder Letter *C*, en in de vierde week, die onder Letter *D* behooren.

HAERLEM.

XIV. Ieder Contribuant zal prompt op zyn voorsz. gezetten tyd moeten betalen, op pœne, dat die gene, die twee Posten verschuldigd is, en een van die Posten voldoet, en den anderen laet openstaen, verbeuren zal een Stuiver; maer als hy de twee Posten te gelyk voldoet, zal hy niets verbeuren; die gene, die drie Posten verschuldigd is, zal ook een Stuiver verbeuren; en die meer als drie Posten verschuldigd word, zal van de Koffer versteken zyn, en niets daer van mogen profiteren.

Reglement ter oprichtinge van voorn. Beurse.

XV. Alle Verschillen, die over de Boeten als anderzins mogten ontstaen, zullen door de present zynde Hoofdmannen en Vinders by meerderheid van stemmen worden gedecideerd; en een ieder der Contribuanten daer mede genoegen moeten nemen, op pœne dat die gene, die aen de Decisie niet voldoet, geen aendeel meer aen de Beurs of Koffer zal hebben.

XVI. De Uitgave tot de Begraeffenis van ieder Lyk, zal uitgerekend worden, na dat 'er vele of weinige Contribuanten in de Beurs of Koffer zullen wezen; indien 'er in zyn honderd Personen, zal men uitkeeren vyf en twintig Guldens; en voor ieder vyftig Persoonen, die 'er meer in zyn, vyf Guldens; het gene uitmaekt, indien 'er vyf honderd Contribuanten zyn, een Somma van vyf en zestig Guldens.

XVII. Zoo ras de eerste zes maenden na primo January aenstaenden verschenen zyn, zullen de Opzienders een oprechte opgave doen, hoe veel voor een Begraeffenis kan worden betaeld en openbare Rekening doen; en daer mede alle zes maenden continueren.

XVIII. Geene der Contribuanten of derzelver Erfgenamen, zullen eenig voordeel uit de Koffer konnen genieten, voor dat zy den tyd van

zes

HAERLEM. zes maenden Contribuant zyn geweest.

XIX. Geen Weeshuis, Aelmoessseniershuis of eenig ander Godshuis, zal het recht hebben om de Begraeffenis-Penningen te naesten; maer zullen dezelve Penningen moeten verstrekken om den Overledenen daer voor ter Aerde te bestellen.

Reglement ter oprichtinge van voorn. Beurse.

XX. Indien iemand door Ouderdom of anderzins geraekt in het Diakoniehuis, Aelmoessseniershuis, of op een Hofje, of door een van de Gemeenten binnen deze Stad word besteed, zal voor een Uitzet genieten voor ieder Jaer, dat hy of zy Contribuant is geweest, een Somma van één Gulden vyf Stuivers, zonder meer.

XXI. Iemand der Contribuanten, terwyl hy of zy in 't Gasthuis gealimenteerd word, stervende, zal de nablyvende Man of Vrouw genieten de helft van de Begraeffenis; en de overige helft blyven ten voordeele van en in de Koffer.

XXII. De Koffer zal provisioneel bewaerd worden ten huize van den oudsten Hoofdman, zynde tegenwoordig *Frans Bakker*, en voorzien zyn met twee aparte Sloten, waer van ieder der twee volgende oudste Opzienderen de Sleutel zal hebben.

Lastende hun Ed. Groot Achtb. voorts allen en een iegelyk, dewelken in deze zullen zyn geintereSSeerd, zich daer naer precisselyk te reguleren en te gedragen. En zal Copie van deze Resolutie en Reglement wörden gegeven aen de Supplianten, om te strekken tot hunlieder narichtinge. *Actum ter Kamere enz.*

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE. DEn 6. dezer Wintermaend gebeurde hier het volgende Geval, 't geen aen de eene zyde, zoo klare teekens van de dienstvaerdigste Liefde tot den Naesten, als aen de andere

re zyde de helderste blyken der ware Edelmoedigheit, zich altoos bereid toonende om brave daden te beloonen, uitlevert: Een Bleekers Wagen, zwaer geladen, waerop de Bleeker en deszelfs Knecht gezeten waren, raekte alhier op het Spui, naby de Houtmarkt, by ongeluk in 't Water, waer door beide de voorn. Personen zich bevonden in het uiterste gevaer van te verdrinken; wanneer zekere *Steven Mistel*, Dienaer van den Heer Fiskael, gevallig daer by staende, en ziende dat de pogingen om die Menschen te redden vruchteloos waren, zyn Zakhorologie ter bewaringe overgaf aen zeker hem onbekend Vrouwspersoon, en voorts in 't Water sprong, waerin hy ruim een half uur, niet zonder groot gevaer van zyn eigen leven, bezig was, met eerst de Menschen, daerna het Paerd te redden, en vervolgens ook den Wagen en het Linnengoed, uit het Water op den Wal te helpen. Dit verricht hebbende, en naer het Vrouwspersoon, aen welke hy zyn Horologie toevertrouwd had, vragende, bevond hy dat ze daer mede doorgegaen was, zonder dat men haer tot hier toe heeft kunnen ontdekken. Een Heer van 't Hof harer Kon. Hoogheit, niet ver van daer wonende, het voorn. Geval, met eigen oogen beschouwd, en aen Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante verhaeld hebbende, werd de voorn. *Mistel* ten Hove ontboden, en, het Geval uit deszelfs mond verstaen zynde, hem, door hare Kon. Hoogheit, in plaetse van deszelfs vermist Zilveren Zakhorologie, een zeer fraei van Goude, eigenhandig vereerd, met byvoeginge eener edelmoedige belofte van hem en deszelfs

's GRAVENHAGE.

zelfs

'S GRAVENHAGE. zelfs betoonde kloekmoedigheit, iever en liefde, ter reddinge en behoudenisse van zynen Evenmensch verder te zullen gedenken. Welke grootmoedige daed, als een voortreflyk gevolg van een heldhaftig bedryf, aller braven harten met blydschap, en derzelver monden, met lof vervuld heeft.

De Heeren Staten dezer Provintie hebben, by Publicatie van den 28. der verstreken Slagtmaend, goedgevonden de Publicatie hunner Ed. Groot Mog. van den 5. der Wintermaend des voorleden jaers te vernieuwen, en dus de *Trafikanten, Neringdoende Lieden en Bedienden of Werkers van eenige Waren, Impost subject, weder vrygesteld van het vernieuwen des Eeds, voor het aenstaende Jaer*; blyvende echter allen, die eenige Trafiek, Nering of Beroep, den Eed subject, beginnen zullen, verpligt den Eed te doen, op de boete van twee honderd guldens.

Voorts is by de zelfde Heeren Staten, op den 6. dezer Wintermaend eene Publicatie gearresteerd, waer in hun Ed. Gr. Mog. dus spreken:

Opschorting der executie van de Ordonn. op de Speelkaerten en Dobbelsteenen.

DAt aen ons zynde voorgekomen, dat nog eenige arrangementen moeten worden gemaekt, om het recht op de Speelkaerten en Dobbelsteenen, by onze Ordonnantie van den 2. November dezes jaers 1753. vastgesteld (*), rigtig te executeren: ZOO IS 'T, dat wy hebben goedgevonden en verstaen, dat de executie van de voorsz. Ordonnantie zal blyven gesurcheerd tot nadere Advertentie.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendere, enz.

(*) Zie hier voren, bladz. 1013.

Ook

Ook is by de Heeren Staten Generael, op den 28. der; bovengemelde Slagtmaend een Plakaet gearresteerd, tegen het verzenden of versmelten der Zilveren Standpenningen van drie Guldens-, Dertig Stuivers- en enkelde Guldens-Stukken, sprekende hun Hoog Mog. in het zelve Plakaet aldus: 's GRAVENHAGE.

DAt niet tegenstaende verscheide Plakaten by ons, tot conservatie van het Muntmateriael in deze Landen van tyd tot tyd geëmaneerd, het Ons op nieuw ten hoogsten gevoelig voorgekomen is, dat de baetzugt van eenige onzer kwalyk geintentioneerde Onderdanen, sedert eenigen tyd, zoo verre is gegaen, dat, vermits de hooge pryzen van het Zilver, en den continuelen uitvoer van het zelve naer buiten 's Lands, men begonnen heeft onze Nederlandsche Zilvere Standpenningen, als Drie Guldens-, Dertig Stuivers- en enkelde Guldens-Stukken, het zy in natura te verzenden of wel gesmolten, en dus in Baeren, uit het Land uit te voeren. *Plakaet tegen het uitvoeren en versmelten der Zilvere Standpenningen enz.*

En dewyl dees ongepermitteerde handel continuerende, Onze Landen met 'er tyd geheel en al van Zilveren Standpenningen zouden worden ontbloot, tot groot nadeel van Onze goede Ingezetenen en onvermydelyk bederf van de Commercie:

ZOO IS 'T, dat, Wy hier tegen willende voorzien, inhererende alle Onze vorige Plakaten en Ordonnantien, tot het uitvoeren en versmelten van de Nederlandsche Zilveren Standpenningen applicabel, op nieuw wel scherpelyk gelasten en interdiceren, aen allen en een iegelyk, wien het zoude mogen zyn, zich te onthouden van uit deze Onze Landen uit te voeren, eenige Zilveren Standpenningen, in dezen Staet gemunt of nog te munten, uitgezonderd alleen Onze Penningen van Negotie, en die, dewelke ten dienste van de Oostindische Compagnie naer andere Gewesten verzonden worden, alles op de verbeurte van de gemelde

Stand-

's Gravenhage.

Plakaet tegen het uitvoeren en versmelten der Zilvere Standpenningen enz.

Standpenningen, die men in de verzendinge zal komen te agterhalen, of wel de waerde van dien, wanneer men van het verzondene wettig bewys kan produceren, te betalen by den Verzender, mitsgaders een boete van drie duizend Guldens, mede te verbeuren by den Verzender, of de gene die men zal kunnen bewyzen daer in behulpzaem of handdadig te zyn geweest, te appliceren een derde voor den Aenbrenger, een derde voor den Officier die de calange zal doen, en een derde voor den Armen van de Plaets, daer de calange geschied, zoo van de aengehaelde Standpenningen als van de boete.

Echter met dien verstande, dat, zoo wanneer een Medeplichtige zoodanige aenbrenginge komt te doen, dezelve niet alleen vry zal wezen van alle boete en calange, maer ook genieten een derde als voorschreven is.

Voorts willen en gelasten Wy aen allen en een iegelyk, doch specialyk aen alle Muntmeesteren, Essayeurs, Affineurs, Scheiders, Smelters, Zilversmeden, en alle andere wie het zoude mogen wezen dat zy respectivelyk zich zullen hebben zorgvuldiglyk te wagten en ten eenemael te onthouden eenige Standpenningen, hoe die ook genaemd zouden mogen wezen, te smelten, het zy om tot Baeren te gieten, het zy om den eenen Penning in den anderen te vermunten, of ook wel door byzet tot den eenen fynen of groven Penning in tyd en wylen te gebruiken, of tot Zilver Meubilaer te maken; op pœne dat die gene, dewelke aen het voorsz. fait schuldig zoude mogen worden bevonden, vervallen zal in een boete van zes duizend Guldens, de helfte ten profyte van den Aenbrenger, als was hy zelfs medeplichtig, welke in zoodanig geval by Ons van de straffe en pœne word gelibereerd, en de wederhelft voor den Officier, de calange doende; en zal zoodanige overtreder boven dien worden verklaerd infaem en inhabil.

En ingeval de Delinquant niet suffisant genoeg mog-

mogte wezen, om aen de gemelde boete te kunnen voldoen, zal dezelve met publicque Geesselinge aen den lyve worden gestraft, en van alle Functien hier te lande blyven geweerd.

'S GRAVENHAGE.

Eindelyk hebben Wy goedgevonden, by dezen ook zeer scherpelyk te verbieden, het besnoeien of aftrekken van Gouden en Zilveren Penningen; op pœne van den dood.

Verbiedende van gelyken eenige Penningen te biquetteren of uit te wegen, om alzoo de zwaren uit de ligten te scheiden, de ligten uit te geven, en met de zwaren profyt te doen, op verbeurte van vyf en twintig Gouden Dukaten voor ieder Penning, die alzoo gebiquetteerd of uitgewogen bevonden zal worden te zyn; te appliceren als boven. En op dat niemant hier van eenige ignorantie zoude mogen of kunnen pretenderen, enz.

Plakaet tegen het uitvoeren en versmelten der Zilveren Standpenningen enz.

De Graef van *Faulon Finocbetti*, buitengewoon Gezant des Konings van beide Sicilien by dezen Staet, van den Vorst, zyn' Meester, de Ratificatie van het Commercie-Traktaet, tusschen dien Koning en de Heeren Staten Generael gesloten (*), en teffens een' Brief van terugontbieding ontvangen hebbende, heeft de eene en den anderen aen hun Hoog Mog. overgeleverd, en vervolgens by Memorie afscheid genomen. De voorn. Ratificatie luid dus:

DON CARLOS, door Gods Genade Koning van beide Sicilien en van Jerusalem, Infant van Spanje, Hartog van Parma, Piacenza en Castro, Erfgrootvorst van Toskanen, enz. enz.

Wy hebben met oplettendheit ingezien, en doen examineren, het Tractaet van Commercie en Navigatie, 't welk de Doorl. Graef van *Faulon Finocbetti*, Kolonel in onze Armeen, en onze Minister Plenipotentiaris, by onze zeer waerde en groote Vrien-

Ratificatie van het Tractaet tusschen zyne Siciliaensche Majesteit en de Staten Generael.

(*) Zie dit Tractaet hier voren, bladz. 796-817.

'S GRAVENHAGE.

Ratificatie van het Tractaet tusschen zyne Siciliaensche Majesteit en de Staten Generael.

Vrienden, de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, onlangs en uit krachte van volle magt, die wy hem gegeven hebben, gesloten, gestipuleerd en geteekend heeft, met de Doorl. *W. R. van Hekeren*, *W. Bentinck*, *P. Steyn*, *P. Mogge van Renesse*, *d'Ablaing-Giessenburg*, *J. van Itsma*, *A. B. van Palland* en *J. de Valcke*, in hoedanigheit van Gedeputeerden en Gevolmagtigden van gem. Heeren Staten Generael, en uit krachte van hunne respective volle magten, van welk Tractaet hier by de juiste inhoud is gevoegd (*).

En zoodanig als voorsz. zynde het Tractaet van Commercie en Navigatie, in alle en in ieder der Artikelen, daerin vervat en verklaert, hebben wy ze aengenomen, goedgekeurd, geratificeerd en geconfirmeerd, zoo voor ons, als onze Erfgenamen, Opvolgers, Ryken, Landen, Domeinen en Onderdanen; en uit krachte van deze tegenwoordige, met onze hand geteekend, nemen wy ze aen, keuren ze goed, ratificeren en confirmeren ze; belovende op onze Koningklyke trouw en woord, onder verband van onze tegenwoordige en toekomende Goederen, dit alles te zullen handhaven, en onschendbaer te doen in acht nemen, zonder ooit iets te doen, dat daer mede strydig zy, 't zy direct of indirect, op geenerlei wyze of maniere.

Ten oirkonde dezes, hebben wy aen deze tegenwoordige ons Koningklyk Zegel doen hechten, en geordonneerd dat ze gecontrasigneerd zoude worden door onzen Staets-Raed en eersten Sekretaris van Staet, wegens het departement der Krygs- en Zee-Zaken.

(L. S.)

CARLOS.

(*Lager staet*)

J. FOGLIANY D'ARRAGONE.

De

(*) Hier is het geheele Tractaet ingevoegd.

Het voorsz. Tractaet, by de Heeren Staten Generael mede geratificeerd, en de Acten deswegen van wederzyde uitgewisseld zynde, hebben hun Hoog Mog. het zelve, in het laetste dezer Wintermaend, naer de respective Provintien verzonden, ten einde aldaer met de volgende Publicatie afgekondigd te worden. 's GRAVENHAGE.

Bekendmaking van het sluiten des Tractaets tusschen hun Hoog Mog. en zyne Sicil. Majesteit.

DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, allen den genen, die deze zullen zien of hooren, salut; doen te weten: Nademael tusschen zyne Majesteit, den Koning der beide Sicilien en Ons, op den 27 Augusti jongstleden, alhier in den Hage is gesloten en geteekend een Tractaet van Commercie, welk Tractaet, door Hoogstgedachte zyne Majesteit en door Ons is geratificeerd, en de Acten van Ratificatie tegen den anderen zyn uitgewisseld. ZOO IS 'T, dat wy, volgens het zevenenveertigste Artikel van het voorgeschrevene Tractaet, hebben goedgevonden, van dit gesloten Tractaet alom kennis te geven, met last en bevel aen alle Onderdanen en Ingezetenen van onzen Staet, en wien het verder zoude mogen aengaen, zich daer naer te reguleren, zonder iets te doen of te handelen, dat daer tegen zoude mogen aenloopen. Ten dezen einde ontbieden en verzoeken wy de Heeren Staten, Vrouwe Gouvernante, Gecommitteerde Raden en Gedeputeerde Staten van de respective Provintien en alle andere Justicieren en Officieren van dezelve Landen, dat zy het voorschrevene Tractaet van stonden aen alomme doen publiceren, en deze onze Publicatie affigeren in alle Plaetsen, waer zulks noodig is, en waer men gewoon is zoodanige Publicatie en Affixie te doen. Lasten en bevelen voorts de Raden ter Admiraliteit, den Advokaten Fiskael en Commissen Generael, mitsgaders alle Admiralen, Vice-Admiralen, Kapiteinen, Officieren en Bevelhebberen, het voorsz. Tractaet te achtervolgen en te doen achtervolgen, want wy zulks ten dienste van den Lande, en ten beste van de goede Ingezetenen van dien, bevonden hebben alzoo te behooren. Enz.

'S GRAVENHAGE.

De Memorie van Affcheid van voorgemelden Minifter was van dezen inhoud:

HOOG MOG. HEEREN,

Affcheids Memorie van den Siciliaenfchen Gezant, Graef van Faulon Finochetti.

DE Koning myn Meefter, ontbied my by zyn' Perfoon te rug, gelyk uw Hoog Mog. zullen zien uit den Brief van zyne Majefteit, dien ik de eer heb van hun ter hand te ftellen. Wat krachtiger verzekeringen kan ik Uw Hoog Mog. geven, van de toegenegenheit en vriendfchap zyner Majefteit, dan het nieuwe Commercie-Tractaet, 't gene de Koning komt te ratificeren. Konde my iets gelukkiger bejegenen, dan gelaft te wezen met eene Commiffie, die, de banden van vriendfchap tuffchen den Koning en uwe Republiek naeuwer toehalende, my teffens byzondere gelegenheid gegeven heeft, om U myne eerbiedige aenkleving te kennen te geven, en de erkenning, die ik altoos behouden zal voor de blyken van gunft, waer mede gy, Hoog Mog. Heeren, my hebt willen vereeren, gedurende het verblyf door my by U gehouden.

In den Hage, den 4. van December 1753.

(*is geteekend*)

De Graef van FAULON FINOCHETTI.

AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

WY hebben in den jare 1747 onzen Lezeren bericht, dat de Heelmeefter J. P. Rathlauw, bewerende het Geheim, dat R. v. Roonhuizen gebruikte in Moeilyke Verloffingen van Zwangere Vrouwen, ontdekt te hebben, daer van de waereld had kennis gegeven in zeker Boekje, toen ter tyd uitgegeven; doch dat vyf Vroetmeefters, die de Konft van Roonhuizen van Meefter tot Meefter door dade-

delyke onderwyzing geleerd hebben, zich hier tegen verzetteden en aentoonden, dat Roonhuizens Geheim aen Rathlauw onbekend was, en de gemakkelyke Verlossing in Moeilyke Baringen door zyn Instrument ook geenszins bevorderd kon worden (*). Dus bleef het ware Roonhuiziaensche Geheim tot hier toe voor de oogen van het algemeen bedekt. Wy zeggen tot hier toe, om dat het zelve nu eindelyk is aen 't licht gebragt, door de Heeren *Jacobus de Visscher* en *Hugo van de Poll*, Stads Doctoren alhier, die, bewogen door eene edele zucht tot welzyn van het algemeen, tot troost der moeilykbarende Vrouwen, het voorn. Geheim, zoo dra zy het magtig geworden zyn, de daer naer reikhalzende waereld gulhartiglyk hebben medegedeeld (†). Op wat wyze nu de voorn. Geneesheeren *de Visscher* en *van de Poll* dit ware Roonhuiziaensche Geheim of Werktuig kundig geworden zyn; voorts waer in dit Werktuig eigenlyk bestaet; en eindelyk wanneer en op hoedanig eene manier het met vrucht kan gebezigd worden, is thans ons oogmerk, onzen Lezeren zoo kort als mooglyk zy te ontvouwen. De Eersten, die dit heilzame Werktuig hier te lande overgebragt, en met den wenschelykste uitslag

AMSTELDAM.

(*) Zie ons I. Deel [1747], bladz. 423; en het geen Rathlauw ter zyner Verdeediginge tegen de vyf Vroetmeesters inbrengt, in ons II. Deel [1748], bladz. 37.

(†) Te weten in een Geschrift, tot Tytel voerende: *Het ondekt Roonhuisiaansch Geheim, in de Vroetkunde, nader opgehelderd en bevestigd, door Jacobus de Visscher en Hugo van de Poll, Stads. Doctoren te Amsteldam*; en gedrukt te Leiden by *Johannes Heyligert*, 1753.

AM-STEL-DAM.

slag gebruikt zouden hebben, melden de Heeren de *Visscher* en *van de Poll* ons te zyn de Engelsche Vroetmeesters *Chamberlan.*, van welken Dr. *Rogier van Roonhuizen*, nevens de Professor *F. Ruisch*, en de Chirurgyn *C. Boekelman*, dit Geheim zouden geleerd hebben, toen de voorn. *Chamberlans*, in de vorige eeuwe, zich hier ter Stede ophielden, en eenige Lessen over de Vroetkunde gaven; zynde het ook genoegsaem zeker dat zy het zelve niet dan voor eene goede somme gelds, en onder verband van stilzwygendheit, zyn magtig geworden. By den voorn. Heer. *Roonhuizen*, zeer beroemd Doctor in de Geneeskunde, Chirurgyn en Vroetmeester in deze Stad, woonden vervolgens als Leerlingen *Joannes de Bruin* en *Pieter Plaetman*, twee brave en naerstige jonge Luiden, die alle hunne pogingen aenwendden om, zoo veel mooglyk, in de Kunst te vorderen, en des, op den 21. van Maert des jaers 1709, (wanneer *de Bruin* reeds Vroetmeester, en *Plaetman* reeds Chirurgyn geworden was,) met den Professor *Ruisch*, Dr. *van Roonbuizen* en den Chirurgyn *C. Boekelman*, eene Overeenkomst aengingen, by welke de drie laetstgenoemden zich verbonden, om aen *de Bruin* en *Plaetman*, zonder eenige achterhouding, alles te leeren, wat hun in de Vroetkunde bekend was, op voorwaerden, daerin, doch hier noodeloos, vermeld, van weerzyde stiptelyk na te komen. *De Bruin*, (want dit is de Man, by wiens overlyden de Heeren *de Visscher* en *van de Poll* het voorn. Geheim eigenlyk ontdekt hebben) dit heilzame Werktuig dan magtig geworden zynde, bediende zich des noods vervolgens daer van met zoo goed eenen uitslag,

dat

dat hy, in den tyd van twee en veertig jaren, gedurende welken hy de Vroetkunde geoeffend heeft, acht honderd Kinders, die met het Hoofd in de Geboorte geklemd ſtonden, met dit Werktuig, onder Gods zegen, levende ter waereld heeft gebragt; hebbende het getal der Kinderen, door hem op eene andere wyze gehaeld, niet minder beloopen. De Heeren *de Viſſcher* en *van de Poll*, al lang verlangd hebbende dat dit zeer nuttige Geheim der waereld bekend mogte worden, en wetende dat Vader *de Bruin*, volgens deszelfs belofte aen een van hun, kort voor zyn' dood gedaen, het Roonhuiziaenſche Geheim, met een volledige Beſchryvinge van deszelfs gebruik, aen zynen Schoonzone, den Heere *Hermanus van der Heide*, voornaem Koopman alhier, overgegeven had, met beding, om daer mede zoodanig te handelen, als meeſt overeenkomſtig ware met het algemeene welzyn, vervoegden zich, eenigen tyd na's Mans dood, op den 23. der Louwmaend dezes jaers voorgevallen, by den voorn. Heer *van der Heide*, en deszelfs Echtgenoote, Juffrouwe *Geertruida de Bruin*, des Overledenen oudſte, en van acht Kinderen de eenigſte overgeblevene Dochter, met vriendelyk en ernſtig verzoek van, op redelyke voorwaerden, het voorſz. Geheim hun te willen mededeelen, betuigende geen ander oogmerk te hebben, dan hun nu zalige Vader *de Bruin* zelf in zyn leven bedoeld had, namelyk om het zelve ten nutte van het algemeen bekend te maken. Dit voorſtel vond by deze Luiden te meerder ingang, als zy zelfs te meer bereid waren om aen den laetſten wille van hunnen afgeſtorvenen Vader te voldoen, en teffens te liever hadden,

AMSTELDAM.

AM-STEL-DAM.

den, dat deze Ontdekking gedaen wierde door de genen die hun daerom thans zoo vriendelyk aenzochten. Invoegen de Heeren *de Visscher* en *van de Poll*, op den 9. der Hooimaend dezes jaers, door inkoop het verzochte magtig werden, en dat wel op de volgende wyze. Het werktuig, zoo als zy het vervolgens beschryven, nevens deszelfs gebruik, werd hun, in tegenwoordigheit van Notaris en Getuigen, op de plegtigste wyze overgegeven, door den voorn. Heer *H. van der Heide* en deszelfs Huisvrouwe, met die verzekeringe, dat dit Instrument dagelyksch door hunnen Vader was gebruikt geweest; en wat de Beschryving van deszelfs gebruik belangde, dat die zoo volkomen was, als dezelve door hunnen Vader verzegeld, en van hun nooit geopend, aen hun was nagelaten; en dat zy niets hadden achter gehouden van al wat tot de Vroetkunde, en wel inzonderheit tot het Geheim van den Heer *Rogier van Roonhuizen* behoorde; maer dat zy integendeel dit alles aen hun overhandigden, met eene volkomen overgifte, om van dat Geheim zoodanig een gebruik te maken, als zy ten algemeenen nutte zouden geraden vinden, welke verzekering, zy zulks gevorderd wordende, aenboden met Eede te bevestigen. Zie daer het lang verborgen, of liever tot hier toe slechts aen zes of zeven Personen bekende, Geheim van *Roonhuizen*, den Heeren *de Visscher* en *van de Poll* ook medegedeeld. 't Lust ons nu verder te zien, waerin het zelve eigenlyk is bestaende. De zelfde Heeren beschryven het ons dus: „ Het Instrument, dat „ ter reddinge van het Geklemde Hoofd by de „ *Roonhuisianen* gebruikt word, bestaet uit een „ langk-

„ langkwerpig, vierkant, aen weerzyde omgebo- AM-
„ gen ruw en wel besmeerd Yzer, hebbende de STEL-
„ lengte van tien duimen en ⅜ breedte van één DAM.
„ duim, de dikte zonder bekleedsel ⅛ duim, en met
„ het zelve in het midden ⅜ duim; de Bogten wel-
„ ken uit het middenstuk, dat recht en 4 met
„ ⅜ duim lang is, flaeuwelyk omgebogen wor-
„ den, zyn byna van den zelfden omtrek, wel-
„ ke, aen de binnen holle zyde gemeten zynde,
„ 3½ duim kromte, en circa ½ duim diepte
„ hebben, op haren verften afftand. Dees
„ yzeren bogtige Handboom moet aen alle
„ zyden, en vooral aen de vier hoeken, zeer
„ naeuwkeurig door vyling afgerond, en ef-
„ fen gemaekt zyn, op dat dezelve aen allen
„ kanten volmaekt stomp zy, en dus, door
„ insnyding of indrukking geen letsel toebren-
„ ge. Hierom worden de gedeelten van den
„ zelven, die de uiteinden der Bogten uitma-
„ ken, vooral aen de uitstekende, schoon wel
„ geronde hoeken, belegd met eenen op grof
„ Linnen gesmeerde Diapalm-Plaester, ter leng-
„ te van een' duim aen de binnenzyde. Het rech-
„ te middenstuk, dat tusschen de twee bogten
„ gelegen is, en met het welke de grootste
„ drukking tegen de Schaembeenders geschied,
„ word geheel en al insgelyks, doch dikker
„ vooral in het midden, bekleed met den reeds
„ genoemden Plaester, waerom het ook daer
„ een meerder dikte heeft. Vooral dient 'er
„ ook op gelet te worden dat deze Plaesters
„ allen zeer gelyk, en zonder eenige plooi,
„ glad tegen het yzer aenleggen. Na alle de-
„ ze omzwagtelingen word het geheele Instru-
„ ment overtrokken met zacht en dun Honds-
„ leder, waer omtrent in acht dient genomen

 „ te

AMSTELDAM. „ te worden, dat het zeer glad leggen, en dat de „ naden, waermede het Leder aen malkander ge- „ hecht moet worden, net en dun zyn, en „ gelegen op de buitenste, dat is de verheven- „ ste, zyde van het Werktuig ". Zie daer de Beschryving van eene Machine, die, zoo vele jaren, inzonderheit onder de Vroedmeesters, zoo veel geruchts gemaekt heeft, en waer omtrent zoo vele verkeerde gedachten en opvattingen geboren zyn. Laet ons nu overgaen ter beschouwinge der omstandigheden, waerin, en der wyze waerop het zelve met vrucht gebruikt kan worden. Wat nu de omstandigheden, of die soort van moeilyke Baringen betreft, waerin dit Werktuig eigenlyk van de grootste nuttigheit is, dezen beschryven ons de Doctoren *de Visscher* en *van de Poll* de volgenden te zyn: „ Wanneer [zeggen zy] „ het Kind wegens de naeuwte van het Bekken, de grootte en hardheit van het Hoofd, „ of uit beide deze en meer andere oorzaken „ vereenigd, na de uitvloejing van het Water, „ met het Hoofd in de Geboorte staen blyft, „ word deszelfs staet van oogenblik tot oogenblik gevaerlyker, zoo voor zich zelve als „ voor de Moeder ". Na de oorzaken van dezen toestand of beklemminge van des Kinds Hoofd op het klaerste ontvouwd te hebben, gaen zy over om de gevaerlykheit van zoodanig eenen toestand met duidelyke redenen aen te toonen, dewyl die klemming van het Hoofd van tyd tot tyd toeneemt. „ Want [vervolgen zy] de Vrucht, dus in benaeuwdheit gebragt zynde, en telkens meer en meer pogingen aenwendende om uit deze vastknellende banden verlost te worden, prikkelt de

„ Moe-

„ Moeder op velerlei wyzen aen tot hare hulp AM-
„ en voortſtuwing; waer door deze, willens STEL-
„ en onwillens, alle hare vermogens te werk DAM.
„ ſtelt, om het teder Wicht te doen verloſſen,
„ waer door by elke vlaeg, het Hoofd gedu-
„ rig dieper in het Bekken ſchynt te zakken.
„ Doch als deze [te weten de Ween] afgebro-
„ ken worden, behoud het meeſt, als weinig
„ gevorderd zynde (vooral in dit geval, door
„ de ſtuiting van het Achterhoofd op den rand
„ der Schaembeenderen) zyne eerſtgenomene
„ ſtandplaets. En ſchoon het inderdaed al
„ zakt, daer door vergroot de klemming in
„ groote Hoofden des te meer, dewyl het dus
„ lager en in de naeuwte van het Bekken, dat
„ als een Trechter is, en dus in zyne bene-
„ denſte deelen den meeſten tegenſtand,
„ (ſchoon die wel eenigzins, door de uitwy-
„ king van het Staertbeentje, verholpen word)
„ ter baringe veroorzaekt, nedergedrukt, en
„ des ter verloſſinge moeilyker geplaetſt word.
„ Want het gebeurt dikwerf, dat het Hoofd,
„ door de aenhoudende Ween, en daeruit
„ ontſtaende afzetting der Moeder, zoo laeg
„ in het Bekken geperſd word, dat 'er byna
„ nergens opening overblyft, om 'er tuſſchen
„ te kunnen komen. Ja, ſchoon 'er dan ter
„ tyd een gedeelte van het Hoofd des Kinds
„ zoude kunnen gezien worden, en 'er ſlechts
„ een duims breedte doorzetting vereiſcht
„ word, ter doorlatinge van den grootſten
„ Diameter des Hoofds, is echter de Moeder,
„ ſchoon men zweren zoude, dat zy 't volgen-
„ de oogenblik zal baren (en dat ook wel eens
„ in ſterke Vrouwen gebeurt) niet in ſtaet om
„ het een ſtroobreedte verder te doen voort-
„ gaen;

AMSTELDAM.

„ gaen; want het Hoofd ſtaet dan pal, en zoo „ onwrikbaer tuſſchen de Beenders van het „ Bekken, en vooral tegen de Schaembeenders „ geperſt, dat het niet zelden door al de druk- „ kingen, die het uitſtaen moet, zich als plat- „ achtig vertoont. Inmiddels worden al de „ wegen, waervan wy te voren geſproken „ hebben, door vermindering en gebrek der „ ſlymige vochten, en den afloop van het „ Water, droog, waer door zy ook zwellen „ en ontſtoken worden, vooral zoo zy te veel „ en te ruw met onderſlaen behandeld zyn. „ Hierom worden zy pynlyker, en kunnen „ minder rekking dulden, en verhinderen dus, „ als men geen ſchielyke hulp kan toebrengen, „ de verloſſing grootelyks, 't welk ook geſta- „ dig toeneemt, dewyl Moeder en Kind, door „ al dat martelen, als afgemat zynde, de *vla-* „ *gen* beginnen te verminderen, en niet zelden „ geheel en al op te houden; zoo dat de Moe- „ der nu geene aendoeningen van het Kind „ meer gevoelende, ja byna zonder pyn zyn- „ de, begint ſlaperig te worden, waer door „ ze beiden in gevaer geſteld worden van om „ te komen, indien 'er geen ſpoedige redding „ op volgt. Deze nu zyn de rechte omſtan- „ digheden, waerin men, met hope van eene „ goede uitkomſt, het Werktuig van *van* „ *Roonhuizen* gebruiken kan en moet. Ja hoe „ vaſter het Hoofd tuſſchen de Schaembeen- „ ders en die van het Bekken geperſd word, „ des te zekerer is deszelfs werking, dewyl „ het uitglipt, wanneer het Hoofd nog gints „ en herwaert kan bewogen worden, weshal- „ ven men dan nog liefſt alles moet in 't werk „ ſtellen, op dat men het Kind, gelyk by

„ kwa-

„ kwade leggingen meest geschied, by de Bee- AMSTELDAM.
„ nen af hale. Hier uit koomt het ook, dat
„ het een eerlyk Roonhuiziaensch Vroetmee-
„ ster veeltyds zegt het zyn tyd nog niet te
„ zyn om te werken; maer dat hy wachten
„ moet, of om dat hy weet, dat de geboorte
„ nog natuurlyk zoude kunnen geschieden; of
„ tot dien tyd, in welken het Hoofd vaster in de
„ Geboorte geklemd staet: waer omtrent nog in
„ aenmerking dient genomen te worden, de wa-
„ re legging van het Hoofd, zoo verre men
„ die dan by het onderslaen kan gewaer wor-
„ den. Men bevind, by het ondertasten, dat
„ het Hoofd des Kinds in de natuurlyksche leg-
„ ging, schoon zoo geklemd, dat het op
„ noch nederwaert, noch aen de zyde te be-
„ wegen is, gemeenlyk aldus geschikt is, dat
„ men met den top des vingers raekt tegen de
„ Wandbeenders, waer dezelven zich vereeni-
„ gen met het Achterhoofdsbeen, en niet te-
„ gen de Fontanel, die ten grootsten deele
„ tusschen de Voorhoofdbeenders, en gedeel-
„ telyk tusschen de Wandbeenders van boven
„ gelegen is, rustende de Fontanel in die leg-
„ ging op het stuitbeen. Ook laet zich, zoo
„ als even te voren gezegd is, by deze gele-
„ genheit, het Hoofd dikwerf platachtig voe-
„ len, dat de grootheit der knellinge aenduid,
„ of ook wel de zylingsche legging van het
„ zelve. Veeltyds puilt het geklemde Hoofd
„ in de geboorte met eene uitgezwollene hairi-
„ ge tip voor uit, ter grootte van eenen gemee-
„ nen stuiter, welke niet anders is dan de Huid,
„ die, door de opeenschuiving der geknelde
„ Bekkeneelbeenderen ruimer geworden is, en
„ zich als van het Hoofd afscheidende, in de

„ ge-

AM-STEL-DAM.

„ gedaente van zoo een' Bol uitzet, die dan „ eens grooter, dan weder eens kleener gevonden word. Wanneer het Kind dus, dat wel „ het meeste gebeurt, gelegen is, kan men „ met de Roonhuiziaensche Machine op het „ veiligste werken. Doch dikwils ligt het „ Hoofd wat op eene der zyden gekeerd, en „ dan is'er, gelyk wy aentoonen zullen, meerder omzigtigheit noodig. Ook gebeurt het „ dat het Kind met een' om den hals geslingerde Navelstreng voorkoomt, welke strengeling men, in dit geval, dan eerst ontwarren kan, wanneer het Hoofd volkomen geboren is, waer toe verscheide wegen bekend „ zyn". Enz. Hebbende dus gezien in hoedanige Omstandigheden het Roonhuiziaensche Werktuig met voordeel gebruikt kan worden, laet ons eindelyk dan ook beschouwen, op hoedanig eene wyze men het zelve moet bezigen en besturen. Hier moet een kundig Vroetmeester acht geven op drie zaken. *Voor eerst* op de plaetsing van de Vrouw die hy zal verlossen. *Ten tweeden* op de Medehelpsters en al wat daer toe dienen kan. En *ten derden* op zich zelven ter verrichtinge van dit groote werk. „ Wanneer hy dan, door naeuwkeurig onderslaen zich verzekerd houden kan, dat het „ Kind zoo legge, gelyk wy duidelyk beschreven hebben, schikt hy alles met betaemlyke „ spoedigheit, op dat hy dit Werk onder den „ Goddelyken bystand gelukkiglyk naer zynen wensch verrichtte en door geene verwerring verhinderd worde, in eene goede ordre. De Vrouw word op een Ledikant, „ Rustbed of Kortbed, naer dat men het eene „ of andere best gereed of geplaetst vind, ne-

„ der-

„ dergelegd, met het Bovenlyf; blyvende zy „ met het Onderlyf van het bedde afhangen, „ en wel zoo, dat het Staertbeentje, op dat „ het niet gedrukt worde, van het bedde ge„ heel afblyve. Dan zet men hare Voeten we„ derzyds op eene ſtoof, of eenige andere ver„ hevenheit, in eenen zekeren en goeden af„ ſtand van elkanderen, op dat 'er een bekwa„ me weg ten doortogt voor de Vrucht open„ gelaten worde. En op dat de voeten niet „ zouden afglippen, en daer door hinder of „ ſchade aan de Verloſſinge toegebragt worden, „ laat men de Kniën, door twee Vrouwen (van „ welken eene, die gemeenlyk aen de Linker„ hand van den Vroetmeeſter zit, de Vroet„ vrouw is) onderſteunen, en wat van een hou„ den, op dat alle beletzel, zoo veel doenbaer „ zy, voorgekomen worde. Men zette ook, „ op dat men alles by de hand hebbe, een Wa„ terpot, ter berginge van vuile wegwerpſe„ len, en een kopjen met pomade, ter fme„ ringe noodig, tuſſchen de Beenen der Vrou„ we, wat naer achteren toe. Deze voorbe„ reidſels verricht zynde, met zoo weinig om„ ſlags, en in zoo korten tyd als mooglyk is, „ maekt de Vroetmeeſter zich ondertuſſchen „ gereed; welke, op dat hy in niets belem„ merd worde, doorgaens zynen rok uittrekt, „ en verders de Mouwen van zyne andere „ Klederen wat hoog opſchuift. Voorts bind „ hy een' Schorteldoek voor, die hem zoo ter „ nederlegging van zyn Inſtrument, als ook „ ter ontvanginge van het Kind, eenigzins kan „ behulpſaem zyn. Boven dit, neemt hy, ter „ reiniginge van zyne handen, die dikwyls, „ door eene al te groote glibberigheit, eenige

AMSTELDAM.

„ on-

AMSTELDAM.

„ onbekwaemheit tot het Werk mogten krygen, een Servet by zich. Dan gaet hy tusschen de Kniën van de Vrouw, als de bekwaemste plaets voor zyn werk zynde, op een laeg Stoeltjen, nederzitten, en laet, zoo om der eerbaerheit wil, (want de Vrouw dient van onderen, om alle hinder voor te komen, ontbloot te wezen) als om zyn Instrument bedekt, en gelyk tot nu toe geweest is, geheim te houden, een deken leggen tot onder de okfels van de Vrouwe, en dien van achter op haren rug vast maken; wordende het andere einde des dekens, dat ter bedekkinge ook van des Vroetmeesters handen en lyf dient, hem om den hals gespeld. Dus gezeten zynde, haelt hy de Vrouw, indien zy wat te ver met het onderlyf op het bed mogte liggen, zoo laeg naer zich toe, dat zy met de Stuit, op dat die wat naer *achteren* kunne wyken en dus de Verlossing bevorderen, over het bed heen liggen. Dan onderslaet hy de Vrouw nogmaels, en de zaek, gelyk beschreven is, bevindende, maekt hy een' aenvang van zyn Werk, dat grootelyks, indien de Waterblaes van de Vrouwe, door door de drukking van het Kind, belet is geworden zich te ontlasten, bevorderd word, door de aftapping van het Water met de Catheter, welke een Vroetmeester ook daerom altoos met zich moet dragen. Dit maekt ter Verlossinge eene groote ruimte, en doet veel ter voorkominge van toevallen. Na alle deze noodige en nuttige omstandigheden, brengt de Vroetmeester den voorsten vinger van zyne linkerhand, aen de onderzyde met de pomade besmeerd zynde, in de Vagina, aen

„ dat

„ dat gedeelte derzelve, dat tegen den Anus aenlegt, tot op het bloote voorhoofd van het kind, want dit ligt in dit geval, met het Aengezigt naer den Anus gekeerd. Hierop neemt hy het Werktuig, insgelyks aen het einde, en vooral aen de binnenzyde besmeerd zynde, in zyne rechterhand, en brengt het zelve langs den voorsten vinger van de linkerhand, die als den weg aenwyst, in deszelfs plaetse op het bloote voorhoofd des kinds, tot binnen den mond van de Baermoeder, by aldien die dan nog zoo laeg ware, dat, dewyl het schier niet mooglyk is, zeer zeldsaem voorvalt, vermits dezelve genoegsaem altoos over het Hoofd heen geschoven is. Wanneer het Werktuig nu met zyne bogtige holte tegen het Voorhoofd des Kinds aenligt, moet de Vroetmeester naeuwkeurig toezien, dat 'er niets tusschen het Hoofd van het Kind en zyn Instrument ligge; 't zy of de Baermoeder, dat, gelyk zoo even gezegd is, byna niet gebeuren kan, of een gedeelte der Navelstreng, of van de Vliezen, waerin het Kind omzwachteld is geweest; op dat daer uit geene schade voor Moeder of Kind, of ten minsten geene verhindering in de Operatie geschiede. Deze voorzorg in acht genomen zynde, schuift de Vroetmeester zyn Instrument nu eens linksch, dan eens rechtsch naer de zyde van het Hoofd des Kinds, dus zoekende langs welke zyde de meeste opening ter doorlating voor zyn Werktuig (dat met zyne holte tegen het Achterhoofd des Kinds aenkomen en het zelve als omvangen moet) opengelaten zy. Deze opening word nu eens schielyker, dan we-

AMSTERDAM.

AMSTELDAM.

„ der trager gevonden. Doch ter bevordering
„ van dezelve moet de Vroedmeester het bui-
„ teneinde van het Werktuig een weinig op-
„ ligten, waer door het andere einde, dat nu
„ tegen 't Voorhoofd of aen de zyden van het
„ Kinds Hoofd wat gevorderd is, nederwaert
„ word gedrukt, en hier door eenige meerder
„ ruimte voor het zelve gemaekt, even gelyk
„ men met een Wigge werkt, wanneer men
„ die tusschen eene naeuwe en klemmende spleet
„ verder wil doen doorgaen; doch men be-
„ grypt ligtelyk dat men hier omzigtig en niet
„ ruw moet te werk gaen. Op deze wyze vor-
„ dert het Instrument (waartoe de gladde vet-
„ tigheit, waer mede het besmeerd is, en de
„ overgelaten glibberigheit der wegen, langs
„ welken het heen moet, veel toebrengen)
„ meesten tyd spoediglyk over deze of gene
„ zyde des Hoofds opwaert gevoerd zynde,
„ tot aen het Achterhoofd van het Kind. Hier
„ moet men dan ook vooral, zoo veel moog-
„ lyk zy, toezien, dat 'er niets van het ge-
„ noemde, of wel iet anders, hoe genaemd,
„ ligge tusschen het Achterhoofd van het Kind,
„ en de holle zyde van de Machine, of tus-
„ schen derzelver verheven bultige, of liever
„ rechte buitenzyde, en de Schaembeenders,
„ 't welk zekerlyk hinder, zoo geen nadeel, in
„ deze bewerkinge veroorzaken zoude. Wan-
„ neer nu 't Instrument door zachte wrikking
„ en buiging, en voortstuwing binnewaert,
„ naer boven toe, zoo verre gevorderd is, dat
„ het op het Achterhoofd genaderd zy, bren-
„ ge men het zelve door zachte opligting van
„ deszelfs buitenzyde, zoo ver binnewaert, tot
„ dat het Achterhoofd in de holte der Machi-

„ ne

„ ne ligge. Hoe vaster nu deze tegens 't Hoofd AMSTELDAM.
„ aenligge, en hoe netter zy als op het zelve
„ passe, des te spoediger, des te beter geschied
„ de Verlossing; welke dus bevorderd word.
„ Wanneer de Machine, gelyk gezegd is, te-
„ gen het Achterhoofd aengepersd ligge, en op
„ dezelve als passe, en het Hoofd in het Bek-
„ ken onwrikbaer staet (want anders glipt het
„ Instrument van het waggelende Hoofd af,
„ en is dus van geen nut; maer zoude veel eer,
„ door het afglyden, hinder kunnen toebren-
„ gen) en alles dan gesteld zynde zoo het be-
„ hoort, ligt de Vroetmeester de buitenzyde
„ van het Instrument langsaem en gelykelyk,
„ zonder horten of stooten, te gelyk een wei-
„ nig trekkende, of liefst drukkender wyze op-
„ waert; waer door de Holle Binnenzyde van
„ het zelve, dat het Achterhoofd omvangt,
„ noodzakelyk gepersd moet worden naer het
„ onderbekken, dat eenigzins, vooral in moei-
„ lyke Baringen, verwyderd word; want het
„ nederzakkende Hoofd, dat wel veel, door
„ de opeenschuivinge van deszelfs Beenders ver-
„ kleind word, zet het Staertbeentje achter-
„ waert uit. Zelfs schynen, in zware Verlos-
„ singen, de Heupbeenders zich een weinig van
„ elkander te verwyderen, volgens het gevoe-
„ len van sommigen, en inzonderheit van den
„ Hoogleeraer *Ruisch*. Wanneer men dan ver-
„ der voortgaet met het opwaert ligten van de
„ buitenzyde der Machine, en met het neder-
„ drukken van derzelver binnenzyde, schiet het
„ Hoofd in de nu zeer verwyderde opening der
„ Vagina, (het andere bovenste gedeelte van
„ de Spleet der Schaemdeelen, die tegen en op
„ de Schaembeenders gelegen is, opent zich

 „ niet

AMSTELDAM.

„ niet verder) door welke, indien men zoo op-
„ waert bewegende en teffens nedertrekkende,
„ of liefst nederdrukkende voortgaet, de Ma-
„ chine (wier buiten holle zyde, of liever een
„ gedeelte van derzelver rechte stuk, dat tus-
„ schen de twee bogten inligt, tegen den rand
„ en de binnenzyde van de vereeniginge der
„ Schaembeenderen, als tegen haer stut en steun-
„ sel aendrukt) met hare binnen holle zyde, het
„ van haer omvangen Hoofd, zoo laeg neder-
„ waert dryft en perst, dat het geheel van on-
„ der het Bekken doorschiete, en dus geboren
„ worde, dat, den meesten tyd, spoedig en bin-
„ nen twee of drie minuten geschied. Somtyds
„ moet men de Machine zoo ver opwaert dry-
„ ven, om dit einde te bereiken, dat hare bui-
„ tenzyde tot digt aen de Buik van de Vrouwe
„ nadere; wanneer de Vrouw gemeenlyk, ge-
„ lyk meest in alle natuurlyke Verlossingen, by
„ de doorschieting van het Hoofd des Kinds
„ geschied, eenen enkelen en aenhoudenden
„ schreeuw geeft, het gene men voor dat ge-
„ lukkige oogenblik mag houden, waerin het
„ Hoofd door het Bekken schiet en dus gebo-
„ ren word, het welke daer zynde, zoo laet
„ zich al het overige doorgaens wel redden. In
„ het doorschieten van het Hoofd moet men
„ (dat zoo wel in andere Verlossingen als in
„ deze mag in aenmerking genomen worden)
„ het platte van de Linkerhand tegen den Anus
„ en het Perinæum tot aen de Vagina, naer
„ boven drukkende, styfjes vasthouden, en
„ met de Machine, als rustender wyze, lang-
„ saem voortgaen. Dan rekt alles, door het
„ Hoofd des Kinds, evenredig en meest na-
„ tuurlyk, en het Hoofd van het Kind, schiet

„ als

„ als dan op de Hand gemaklyk door. Door „ deze drukking verkrygt de Vagina, die thans „ dun en als een snaer om 't Hoofd gespannen „ is, eenige stevigheit, gelyk ook het Perinæ- „ um, dat nu byna geen' naem meer ver- „ dient, het welke, door deze drukking, de- „ wyl de Huid daer dun is, voor inscheuring, „ gelyk niet alleen by dit geval, maer zelfs by „ de natuurlykste Verlossingen, gebeurt, zeer „ beveiligd word, dat echter niet zoude kun- „ nen voorgekomen worden, indien men dan „ wilde voortpersen. Hierom is het dan zeer „ noodig, dat men dan wat geduld oeffene, en „ als wat ruste; ook laet men de Vrouw, waer „ door de deelen wat nader byeen komen, en „ dus de rekking verminderd, de Kniën zoo „ dicht byeenhouden, dat men maer even zyn „ hand gebruiken kan; blyvende inmiddels met „ het platte van de linkerhand den Anus naer „ voren opwaert tot aen de lippen drukken, „ waer door het Kind, zonder eenige Kwet- „ sing te veroorzaken, als op de hand, lang- „ saem geheel doorschiet. Wanneer nu 't Hoofd, „ dat, gelyk gezegd is, veeltyds spoedig, „ doch ook somtyds met meerder moeite, en „ na langer tyd geschied, geboren is, is het „ Instrument niet meer noodig, en men ver- „ losse dan het Kind op de gewone wyze, die „ allen Vroedkundigen bekend is ". Enz.

AM-STEL-DAM.

Zie daer Lezer, het ware Roonhuiziaensche Geheim of Werktuig ontdekt, en deszelfs Gebruik teffens aengewezen. De groote nuttigheit daer van is ligtelyk te begrypen, wanneer men aenmerkt, dat, gelyk de edelmoedige Ontdekkers en Beschryvers van het zelve ons verhalen, met dit Werktuig, door de zes of zeven

AM-STEL-DAM.

Liuden, aen wien het tot hier toe alleen bekend geweest is, in den tyd van niet meer dan ruim zestig jaren, voor 't minste, over de zeven duizend Kinders levende geboren zyn, die anders zekerlyk in de geboorte zouden gesmoord geweest zyn.

Hoe kunnen wy, die geen grooter vermaek in de waereld kennen, dan dat van anderen dienst te doen, hoe kunnen wy nalaten, ô *de Visscher* en *van de Poll*, uit name van 't gemeen, uw edelmoedig beleid, voor deze zoo gulhartige Ontdekkinge ten dienste der waereld te danken? Hoe kan de waereld nalaten uwe namen te verheerlyken? want terwyl gy haer ontdekt het Geheim om het getal harer Inwoonderen te vermeerderen, ontdekt zy in u de Kunst om den ganschen Aerdbodem te verpligten, die hare dankbaerheit aenspoort om uwe gunst te erkennen en te roemen, zoo lang hare grondvesten bestaen zullen. En gy, *de Bruin*, gy, nu reeds zalige Vader, door wiens nuttig Kunstgeheim het getal der Aerdbewoneren honderdmael zoo veel, als door uw vruchtbaer Huwelyksbed, hoe rykelyk door den Scheppcr aller Zielen gezegend, vermeerderd is, welk eene ruime stof bestelt gy aen ontelbare tongen om uwen naem, door vrolyke dankbetuigingen, na uwen dood, eeuwiglyk te doen leven! Want hoe groot de gunst zy, waer door uw heilzaem Kunstgeheim, by uw leven, ons Holland verpligt heeft; de weldaed, die gy, als by uitersten wil begeerd hebbende dat, na uw afsterven, dat dierbare Geheim ten nutte der gansche waereld zoude ontdekt worden, de waereld bewezen hebt, overtreft de gunst, in uw leven betoond, zoo verre, als de Welvaert van

het

het Algemeen die van eenige byzondere Personen in waerdye te boven gaet. Heb dank, heb eeuwig dank hier voor, ô edelmoedige ziel! Zoo gy van het aerdsche nog eenige kennis draegt, zoo gy beseft wat hier thans gebeurt, en in 't vervolg beseffen zult wat op deze Aerde in het toekomende gebeuren zal; wat troost, wat verrukkend genoegen moet en zal het u niet geven, de heuchelyke uitwerksels dier zoo heilzame Ontdekkinge, dier zoo wyze voorzorge uwer teedere Liefde ten nutte van uwen Medemensch van tyd tot tyd te beschouwen! U, wiens grootste troost, wiens eenigste vreugd zelfs thans bestaet in meer en meer, en als van tyd tot tyd te ontdekken die voor ons onnaspeurbare Geheimenissen en onzigtbare Werktuigen van Gods verbazende Liefde, die nimmer ophoud, door hare grondelooze Wysheit, Goedheit en Almagt, de tydelyke en eeuwige Welvaert van ons zoo nietige Schepselen te bewerken. Vaer voort, met u op zoo volzalige wyze te verlustigen. Wie de waereld reden geeft om zich oneindig te verblyden, is waerdig gekroond te worden met de Kroone der Hemelsche en Opperste Vreugde, welke wy u daerom ook voor eeuwig toewenschen. Hoe kunnen wy afzyn van onze dankerkentenisse u ook te betuigen, ô Edelaertig Kroost van zoo Edelaertig eenen Vader, wiens laetste bevelen en begeerten door u zoo dienstvaerdig zyn opgevolgd. Met éénen te gehoorzamen hebt gy duizend duizenden verpligt. De waereld bedankt u, voor zoo hoog eene gunste. Ontvang van ons en haer het offer des lofs, dat, voor zoo groot eene weldaed, u zoo billyk is toekomende, als het u door ons op de ne-

AMSTELDAM.

AMSTELDAM. nedrigste wyze word opgedragen. Zoo vele nieuwe Inwoners, als de waereld door het nu ontdekte Geheim uws Vaders ontvangen zal, zoo vele dankbare harten zullen 'er geboren worden, en tot eerbazuinen verstrekken van de edelmoedige heuschheit, door u in de openbaringe en overleveringe van dat Geheim, ten nutte van het Algemeen, betoond. De Alvergelder beloone uwe deugd hier en namaels, met de dierbaerste Zegeningen. Geluk ook, ô Waereld, met eene voor uw bestaen zoo noodige, zoo dierbare Ontdekkinge! Maer driemael geluk in 't byzonder, ô gehuwde en vruchtbare Vrouwen! Zie daer eene troostzalf voor de smerten, die in moeilyke Baringen uwe harten kunnen doorgrieven, dat uwe Kraemvertrekken van uw zuchten en kermen somtyds dreunen en daveren. Zie daer, het middel u aengewezen, waer door, in de gevaerlykste omstandigheden, het leven van u en de waerde Panden, die uwe teedere Liefde zoo trouwlyk onder het hart draegt, gered en behouden kan worden. Geluk, ook, gy rechtschapen getrouwde Mannen, die nimmer kunt nalaten zoo diep in het leed als heil van uwe tweede zielen, en het bloed uwes bloeds te deelen; zie daer het Geheim ontdekt, 't geen dienen kan om uwe Hart- en Bedvriendinnen in de hachlykste oogenblikken tot eene veilige Noodhulp te verstrekken, om de vermeerdering van uw Geslacht te helpen bevorderen, en de zoete vruchten uwer kuische Huwlyksliefde te geruster, te langduriger te doen smaken. Dankt met ons den zaligen Gryzaerd *de Bruin*; dankt *van der Heide* en deszelfs Gade; dankt *de Visscher* en *van de Poll*, wier edelmoedige

dige handelingen allen te famen als in een punt, om u en uwe Echtgenooten op het duurfte te verpligten, hebben uitgeloopen. Maer dankt voor- en bovenal den grooten en eerften Uitvinder en Maker van alle heilzame Kunfttuigen, den gunftryken Menfchehoeder, door wiens alwys beftuur en wonderbare voorzienigheit, zoo nuttig een Werktuig eerft aen eenige weinige Perfonen bekend geworden, en vervolgens in deze onze dagen voor de ganfche waereld ontdekt is. Dankt, looft en pryft Hem, dien wy bidden en fmeken dat Hy het gebruik van zoo heilzaem een Werktuig fteeds met zynen zegen wil bekroonen, en ons meer en meer bekwaem maken om Hem te dienen, te beminnen en te verheerlyken tot in alle eeuwigheit. —— Nu moeten wy nog van iets anders fpreken.

AMSTERDAM.

De Grond in de Watergraefs- of Diemermeer, naby deze Stad gelegen (*), zeer moeraffig en de paffagie langs de wegen in dezelve, inzonderheit den Middelweg, langs welken meeft alle paffagie door gemelde Meer is, by regenachtig weder doorgaens zeer moeilyk en des winters byna geheel onmooglyk zynde; en alle moeite en koften om daeromtrent voorzieninge van goed effect te doen, vruchteloos aengewend en verfpild geworden zynde, befloten de Ed. Achtb. Heeren Dykgraef en Heemraden van

(*) Deze Meer ligt, met hare aengename Luftplaetfen, uitgeftrekte vruchtbare Moestuinen, en welige Weilanden, die door hare verfcheiden Gezigten alleszins het oog bekooren, omtrent drie honderd Roeden van deze Stad, en hier verluftigt zich 't oor harer Inwoonderen, in de blyde Lente, met den milden zang eener tallelooze menigte van fchelle Nachtegalen.

AMSTELDAM.

van gemelde Meer, in het laetst des voorleden jaers 1752, met consent en toestemminge der Heeren Hoofd-Ingelanden, de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren dezer Stad, om eens voor altoos deze inconvenientien weg te nemen, den voornoemden Middelweg met Steenen te doen beleggen of op den zelven een Straetweg te laten maken, zonder dat de Kosten, daer toe nodig, ter nieuwer bezwaringe van de Ingelanden zoude behoeven te komen; vervolgens lieten hunne Ed. Achtb., om dezen nieuwen Straetweg, in het gebruik te aengenamer en plaisanter te doen zyn, op plaetsen, daer of geene Boomen stonden of de ouden verstorven waren, nieuwe Boomen planten, op een gelyke ry met de genen, die 'er reeds stonden, met oogmerk om dezen met ter tyd als een *Berceau* te laten in malkander groeien; en een Voetpad, met blauwe arduinen palen van den ryweg afgescheiden en met geele klinkers belegd, voor de Wandelaers aenleggen. Na alle deze præparatien, in den voorleden Zomer, het werk begonnen zynde, was, niettegenstaende in den beginne de uitvoer van Planton of Brabandschen Steen verboden was (uit welken hoofde de Ryweg, van de Hardsvelderbrug af tot den Kruisweg toe, met gebakken Steen belegd is), na dat die uitvoer weder gepermitteerd was geworden, het zelve echter zoo spoedig voortgezet, dat het genomen project in 't laetst der voorleden Herfstmaend geheel en al volvoerd is geworden; waer door deze Weg, des winters zoo wel als in zomertyden, vervolgens nu een der aengenaemste Passagien van ons geheele Land zal kunnen wezen.

GORINCHEM.

OP den 5. der jongste Slagtmaend, is by Schout, Burgemeesters en Regeerders dezer Stad gearresteerd, een *Generael Reglement voor den Rector en Conrector der Latynsche Schole*, behelzende XLIV. Artikels, en dezen hoofdzakelyk, wanneer de Scholen des Zomers en des Winters, zoo voor als na den middag zullen moeten aen- en uitgaen; op wat uur Rector, Conrector en de Leerlingen zich in dezelven moeten bevinden; op wat wyze de te laet komende Discipelen zullen gestraft worden; hoedanig de Rector en Conrector, in geval van ziekte, omtrent het waernemen der Scholen, zich moeten gedragen; hoedanig, wanneer een van hun uit de Stad wil gaen; dat de Rector en Conrector, in goede harmonie moeten leven, en elkanders achting by de Leerlingen helpen voorstaen; doch eenig verschil tusschen hen ontstaende, zulks ter kennisse van Curatoren moet gebragt worden; dat de Rector wel behartigen moet de goede discipline, zoo in zyne Schole als in die van den Conrector, en de laetste zyn' pligt niet waernemende, hem daer over, doch niet in 't byzyn der Scholieren, bescheidenlyk corrigeren; dat de Rector en Conrector, na het eindigen van den Schooltyd, den Leerlingen nog een uur particuliere Institutie of Onderwyzing zullen moeten geven, zonder als dan de zelfde zaken als op den gewonen Schooltyd te tracteren, en deswegen niet meer dan een Ryksdaler voor twintig Lessen mogen vorderen; dat de Rector en Conrector, Kinders ter onderwyzinge en woon

GORINCHEM.

hy

GORINCHEM. by zich mogen innemen, doch den zulken, die de publieke School niet frequenteren, geen byzonder Onderwys geven, dan met kennis van Curatoren; dat de Rector en Conrector, gedurende de Vacantien, voor hunne Leerlingen aen huis mogen vaceren; dat de Rector of Conrector geen Boeken, Pennen, Papier of Inkt aen de Discipelen mag verkoopen; dat geen Leerlingen in de Scholen mogen genomen worden, zonder zich by den Rector aen te geven en ingeschreven te worden; dat de Rector, zoo veel mogelyk zy, zorg zal dragen, dat de Discipels, zoo op de Straet als in de Schole, zich ordentlyk aenstellen; dat niemant der Leerlingen zal mogen uit Schole blyven, of tusschentyds gaen, zonder blyk van verlof van Vader, Voogden, enz.; dat in de Schole van den Rector geene andere dan de Latynsche Tael mag gesproken worden, ten ware zulks ter verklaringe van Autheuren nodig was; dat de School des Rectors, voor en namiddag, met het Grieksche, en die des Conrectors met het Latynsche Gebed beginnen zal; dat Rector en Conrector vooral zullen zorgen, dat de Leerlingen zich aen eene duidelyke en cierlyke uitsprake gewennen; dat zy in het straffen niet te zacht of te streng moeten wezen; dat de Geldboeten niet boven vier Stuivers in eene reize mogen bedragen; dat de Rector, ten minsten eens ter weke, de School van den Conrector moet visiteren, en naer het gedrag der Leerlingen vernemen; hoedanig een voet men zal houden omtrent het maken der maendelyksche Themata, door elke Classe; waer naer de Pryzen zullen uitgedeeld worden, als mede omtrent het jaerlyksche Examen; de Pro-

Promotien en het uitdeelen der Pryzen; dat Rector noch Conrector, van de Discipelen, die met Pryzen begiftigd worden, niets zullen mogen vorderen; dat in de Scholen geene Boeken mogen gebruikt worden, dan met goedkeuring van Curatoren; bepalende de overige Artikels de Vacantie dagen, en voorts hoedanig de Rector en Conrector zich zoo naer dit Reglement als naer de verdere ordres van hun Ed. Achtb. en de Heeren Curatoren, ten dienste der Scholen gegeven wordende, zullen moeten gedragen; houdende hun Ed. Achtb. aen zich, om dezen ten allen tyde, ten nutte der Scholen, te mogen vermeerderen en veranderen. Gouw-cum.

Op den 8. der voorn: Slagtmaend, is by de Ed. Achtb. Heeren Schepenen dezer Stad het volgende Vonnis uitgesproken, over den Persoon van *Christoffel Valentyn Willeker*.

Sententie over Christoffel Valentyn Willeker.

ALzoo *Christoffel Valentyn Willeker*, oud 51 jaren, geboortig van Kuilenburg, doch sedert ruim vier jaren gewoond hebbende binnen deze Stad, Gevangene alhier, buiten pyn en banden van yzer, bekend en beleden heeft, dat hy alhier zyne kost gewonnen hebbende, met te leeren Lezen en Schryven, ten verzoeke van *Aagje van Dam*, Wed. *Jan van Ryssel*, heeft geschreven, op een Zegel van twaelf Stuivers, zekere Verklaring, in gevolge een Opstel, waerin opengelaten was de placts voor de Namen der Getuigen, in dato den 24. Augustus 1753, hem Gevangenen origineel vertoond, en door hem voor zyn Schrift erkend, in substantie inhoudende, dat Burgemeesters en Schepenen dezer Stad quasi verklaerden en certificeerden, dat voor hun Ed. Groot Achtb. gekomen en gecompareerd zouden zyn, *Martinus Verwaert* en *Cornelis van Meurs*, beide Burgers alhier, welken onder solemnelen Eede, aen handen van hun Ed. Groot Achtb. quasi gepresteerd, zou-

GORINCHEM.

Sententie over Christoffel Valentyn Willeker.

zouden hebben verklaerd en geaffirmeerd, dat voorn. *Jan van Ryssel* had nagelaten zyne wettige Huisvrouw *Aegje van Dam*, en geene andere Descendenten dan drie minderjarige Kinderen, voor redenen van wetenschap gevende, al de gemelde Personen wel gekend te hebben, met byvoeginge, zoo waerlyk moest hun God Almagtig helpen. En verder dat ook nog voor welgem. hun Ed. Groot Achtb. gekomen en gecompareerd zouden zyn de voorn. *Aegje van Dam*, *Nol de Gran* en *Willem de Helt*, als by welgem. hun Ed. Groot Achtb. quasi aengestelde Voogden, over de drie minderjarige Kinderen, die verklaerd zouden hebben te constitueren en magtig te maken *Herman van Twingen*, wonende te Middelburg, om van de Oostindische Compagnie ter Kamer Zeeland, te trekken en ontvangen al de Gagie met de andere gelden, op den ontvangst quitantie te passeren, en de gem. Bewindhebbers voor namaninge te indemneren enz. en geteekend *W. Algaer*. Dat wyders de Gevangene, als voren heeft bekend, dat hy aen de voorn. Getuigen daer van geen kennis heeft gegeven; dat hy naderhand by zyn Examen ook wel heeft begrepen, dat hy het voorsz Papier niet had moeten noch vermogen te schryven, en voorgegeven dat hy den Naem van *W. Algaer*, door hem, onder het gem. Geschrift gesteld, had gehouden voor zynen Naem, en niet gemeend daer mede eenen anderen Naem uit te drukken, of wel dat hy den zelven zoude hebben geacht als eene sluiting of krul, zonder daer mede eenen Naem te willen uitdrukken, en dat hy voor het schryven van gemelde heeft genoten 24 Stuivers.

En geconsidereerd, dat het gem. Geschrift ten eenenmale valsch gefabriceerd is, als geschreven buiten kennis van Heeren Burgemeesteren en Schepenen dezer Stad, mitsgaders van de zoogenaemde Getuigen en Voogden, daerin gemeld; gelyk mede de Eeden, daer by gesteld, nooit zyn gepresteerd, en het gemelde stuk mitsdien behelst eene falsiteit, met ontheiliginge van Gods

Naem,

Naem, en misbruik des Naems van het Collegie van Burgemeesteren en Schepenen, mitsgaders van het supposeren van Eed en Getuigen buiten hun weten; en dat het voorsz. doen alzoo is eene zaek van veel gevolgs, 't welk in een Stad waer Justitie vigeert, niet geleden kan worden, maer anderen ten exempel moet worden gestraft.

GORINCHEM. *Sententie over Christoffel Valentyn Willeker.*

Zoo is 't, dat Schepenen der Stad Gorinchem en des Lands van Arkel, gehoord de Confessien van den Gevangenen, en gezien den criminelen Eisch en Conclusie van den Hoog Ed. Heer Drossaerd dezer Stad en des Lands van Arkel, *ratione Officii* op en jegens den Gevangenen gedaen en genomen, doende recht in den naem en van wegen de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, bannen den Gevangenen, zyn leven lang gedurende, uit den Lande van Holland, Zeeland en Westvriesland, mitsgaders de Provintie van Utrecht, zonder ooit weder daerin te mogen komen, op pœne van zwaerder straffe; ontzeggen den Hoog Ed. Heere Drossaerd zynen verderen Eisch en Conclusie, op en tegen den Gevangenen gedaen en genomen, en condemneren den Gevangenen niet te min in de Kosten en Misen van Justitie. *Aldus gepronuncieerd* enz.

ROTTERDAM.

DE Heeren van de Wet dezer Stad bemerkt hebbende, dat sedert eenigen tyd alhier word ingebragt gerookte Bokking, die te Katwyk of elders buiten Rotterdam gerookt is geworden, en door de Inbrengers geoordeeld word het Keuren niet onderhevig te zyn, om dat dezelve hier in Mandjes word gebragt, welke uitvlucht veroorzaekt dat 'er, binnen deze Stad, zeer slechte, bedorven of aengestoken, of veeltyds wrakke Bokking word verkocht, door het nuttigen van welken het te

vre-

ROTTERDAM.

vrezen is, dat zulks voor de Ingezetenen dezer Stad ten uiterften nadeelig zoude kunnen zyn; hebben, ten einde hierin te voorzien, goedgevonden de *Ordonnantie op de Gedroogde en Gerookte Vifch*, op de volgende wyze te amplieren: „ dat onder het VI. Artikel van de Or-„ donnantie verftaen zal worden, *alle Bokking*, „ *hoe genaemd*, *van buiten deze Stad inkomende*, „ *en dat die allen zal zyn fubject de Keuring en* „ *Vifitatie*, *by het zelve VI. Art. gemeld*. Dat „ het VII. zal worden geamplieerd in dezer „ voege: *En zal wyders de Keurmeefter*, *wan-* „ *neer 'er geen Laft te gelyk gekeurd word*, *ge-* „ *nieten voor het Keuren van ieder Mandje*, *wan-* „ *neer de Maffa*, *die door een Perfoon word inge-* „ *bragt*, *is onder de twintig*, *een duit*; *doch bo-* „ *ven de twintig Mandjes groot zynde*, *voor ieder* „ *Mandje een Penning*; *en zal niemant*, *alvo-* „ *rens den voorfz. Bokking te hebben doen Vifite-* „ *ren en Keuren*, *vermogen den zelven te ver-* „ *koopen*, *op pæne van zeftig Guldens*, *gelyk by* „ *het laetfte Art. der Ordonnantie op de Gedroogde* „ *en Gerookte Vifch is geftatueerd* ". Waer van op den 24. der vorige Slagtmaend van den Raedhuize dezer Stad afkondiging gedaen is.

Voorts is hier ten zelfden dage afgekondigd eene *Alteratie en Ampliatie*, gearrefteerd by de zelfde Heeren, *op de Ordonnantie en het Reglement*, *rakende den Pligt en het Salaris der Reedetrekkeren*; waerin hun Ed. Achtb. zeggen, dat in het V. Art. van de voorfz. Ordonnantie en Reglement agter de woorden, *rakende de Secreten*, *Riolen*, *Putten en Regenbakken*, zal worden gevoegd, *niet op eigen grond*, *volgens 't C. Art. uit de Generale Keur op de Erffcheiding*; *met*

dien

dien verstande nochtans, dat indien de Riolen, Putten of Regenbakken tegens of langs een Scheidmuur mogten staen, in zoodanige gevallen zullen de Reedetrekkers moeten worden gehaeld. Vervolgens zal in het zelfde voorsz. V. Art., agter de woorden, *voor het inspecteren zal ieder het werk doende genieten enz.* gevoegd worden, *zullende het een ieder vrystaen één of meer Reedetrekkers of Rooimeesters te ontbieden*, gelyk deze zelfde woorden mede zullen worden geinsereerd aen het einde van hetzelfde V. Artikel. Voorts worden in het VI. Art. van de zelfde Ordonnantie, agter de woorden *rakende de Potbuizen en Stoepen, voor het geven van de Maet* gevoegd, *namelyk wanneer die nieuw uit den grond opgemetseld of getimmerd worden, maer by reparatie of herdekking van Potbuizen of Stoepen, zal het niet noodig zyn Reedetrekkers te balen, staende het den Reedetrekkers of Rooimeesters vry, in zulke gevallen, indien het tegens de Keure gemaekt mogte zyn, de bekeuringe te doen volgens het XII. Art. uit de Ordonnantie op de Gebouwen.* Gelyk mede zullen worden geinsereerd in het zelfde VI. Art. agter de woorden *voor het geven van de Maet van Banken*, dit navolgende, *namelyk wanneer die nieuw uit den grond opgemetseld of getimmerd worden, maer by reparatie of herdekking van dezelve Banken, zal het niet noodig zyn Reedetrekkers te halen, staende het den Reedetrekkers of Rooimeesters vry, in zulke gevallen, indien het tegens de Keure gemaekt mogte zyn, de bekeuringe te doen volgens het XII. Art. uit de Ordonnantie op de Gebouwen.* Als mede agter het VIII. Art. van de zelfde Ordonnantie mede te voegen, *te weten by aldien de voorsz. Kaeien, Rollagen of Sloven, nieuw uit de grond opgemetseld of getim-*

ROTTERDAM.

ROTTERDAM. *merd worden, maer by reparatie of herdekking van dezelve, zal het niet noodig zyn Reedetrekkers te halen, staende het den Reedetrekkers of Rooimeesters vry, in zulke gevallen, indien het tegens de Keure gemaekt mogte zyn, de bekeuring te doen volgens het XII. Art. uit de Ordonnantie op de Gebouwen.* Wyders word de meergemelde Ordonnantie en het Reglement, rakende de Pligt en het Salaris der Reedetrekkeren, geamplieerd met dit volgende X. Art. *De Reedetrekkers zullen gehouden zyn hunne pretensien binnen zes weken na het doen der visitatie op te geven, en gehouden zyn aen ieder, het zelve requirerende, te geven een specificque Rekening, met aenhaling van het Art. van de Ordonnantien of Reglement, waer uit zy ageren.*

ZEELAND.

MIDDELBURG.

MIDDELBURG. DE Heeren Staten dezer Provintie hebben, in hunne laetstgehoudene Vergaderinge, de Consenten over het jaer 1754 vastgesteld, op den zelfden voet als die van dezen jare.

Wyders is by hun Ed. Mog. toestemming gegeven, tot het doen eener Negotiatie van driemael honderd duizend Guldens tegens drie ten honderd.

THOLEN.

THOLEN. OP bevel van de Regeringe dezer Stad, in een der Bastions van dezelve eene nieuwe Plantagie aengelegd wordende, en eenige kwaedaertige Menschen zich niet ontzien hebbende om eenige jonge Boomen uit te rukken, is by Publicatie hunner Ed. Achtbaren eene Belooning van *f* 50-:- beloofd aen den genen, die den Dader of Daders dier moedwilligheit

weet

weet te ontdekken, en in handen der Justitie te leveren. *THOLEN.*

Voorts is het Verbod hunner Ed. Achtb., tegen het losloopen der Honden gedaen, by Waerschuwing ingetrokken.

U T R E C H T.

UTRECHT.

BY de Ed. Achtb. Heeren Burgemeesters en Vroedschap dezer Stad, is de volgende Resolutie genomen, nopens het bezorgen van een Exemplaer van ieder Boek, binnen deze Stad gedrukt, aen den Bibliothecarius van de Stads Bibliotheek: *UTRECHT.*

RApporteerden de Heeren Gecommitteerden tot dezer Stad Bibliotheek, dat zy, ter voldoening van U Ed. Achtb. Resolutie van den 9. January 1688, inhoudende, dat de Boekdrukkers zullen gehouden wezen van alle Boeken, dewelken zyliedenzullen komen te drukken, 't zy voor Personen buiten deze Provintie, of anderen, een Exemplaer te vereren voor de Bibliotheek dezer Stad; als mede de Resolutie van den 20 July 1691, by welke de Custos van de Bibliotheek gelast is zorge te dragen, dat, van alle nieuwe gedrukte Boeken, een Exemplaer door de Drukkers in de Bibliotheek worde gefurneerd; En dat zy Heeren Gecommitteerden eenparig van gedagten waren, dat beide deze Resolutien, thans buiten gebruik, wederom in train diendén gebragt te worden, en, om dezelven beter stand te doen grypen, dat U Ed. Achtb. zouden kunnen resolveren en vaststellen, dat de Boekverkoopers, in deze Stad hun verblyf hebbende, van ieder Boek, 't welk op hunne kosten word gedrukt en door hen uitgegeven; als mede de Boekdrukkers, op welkers Drukperssen Boeken, ten koste van Boekhandelaren, buiten deze Stad wonende, in 't vervolg zullen worden gedrukt, *Van ieder alhier gedrukt Boek moet een Exemplaer aen den Stads Bibliothecaris ter hand gesteld worden.*

U-TRECHT. drukt, een Exemplaer, 't zy het Boek in een of meerder deelen bestaet, wel geconditioneerd, in een' Franschen of Hoornéband, over te leveren aen den Heer Professor *Wesseling*, Bibliothecaris van dezer Stad Bibliotheek, of aen den genen, die in 't vervolg tot Bibliothecaris door hun Ed. Achtb. zal worden aengesteld; om door den zelven te worden geplaetst in dezer Stad Bibliotheek; en dat de Boekverkoopers of Boekdrukkers, hier in nalatig zynde, zullen verbeuren t'elken reize vyfentwintig Guldens; als mede, dat de Custos van de Bibliotheek diende te worden aengezegd, nauwkeurig acht te geven op 't uitkomen van Nieuwe Boeken, en na verloop van zes weken na den Uitgaef, te vernemen by den Bibliothecarius, of aen zyn Ed. een Exemplaer voor de Bibliotheek is overgeleverd, 't welk niet zynde volbragt, van dit verzuim kennisse te geven aen de Heeren Gecommitteerden tot de Bibliotheek; en dat aen den Custos voor die moeite zoude worden toegelegd de helfte der verbeurde 25 Guldens, en dat de andere helfte zoude worden geëmploieerd tot aenkoop van Boeken voor de Bibliotheek.

Van ieder alhier gedrukt Boek moet een Exemplaer aen den Stads Bibliothecaris ter hand gesteld worden.

Waer op gedelibereerd zynde, hebben hun Ed. Achtb. zich geconformeerd met het bovenstaende Rapport: En dat van deze Resolutie een Extract zal worden gezonden aen den Heer Professor *Wesseling*, by den Custos *Wykersloot*, en aen de Dekens van 't Boekverkoopers-Gild, om te dienen tot derzelver narigt.

O V E R Y S S E L.

D E V E N T E R.

DEVENTER. OP den 29. der vorige Slagtmaend, is by de Heeren Staten dezer Provintie, op het stuk der *Oprichtinge van Huwelyksvoorwaerden door of over de Erfvolgers van Hofhoorige Erven*, eene Publicatie gearresteerd van den volgenden inhoud:

Rid-

RIdderschap en Steden, de Staten van Overyssel, doen te weten: Nademael ons meermalen is voorgekomen, dat de oudste Zonen en Dochters, Erfvolgers van Provintiale Hofhoorige Meyeren zynde, by het Uit-trouwen van dezelve veeltyds in de Huwelykſche Voorwaerden, zoo met uitkeeringen aen de andere Kinderen, als overneminge der Schulden van de Ouders of vorige Bouwlieden, worden bezwaerd, en meer te laste gelegd, dan het Erve en deszelfs Bouwerye dragen kan, waer uit dan vele inconvenientien tot nadeel en ruïne der nieuwe Bouwluiden, zoo wel als tot nadeel en ondienst van de Provintie, komen voort te vloeien; ZOO IS 'T, dat Wy, daer tegens hebbende moeten en willen voorzien, hebben goedgevonden te ordonneren en te statueren, zoo als wy ordonneren en statueren by dezen: Dat voortaen geene Huwelyks Voorwaerden door of over de Erfvolgers van Hofhoorige Erven dezer Provintie zullen mogen worden opgericht, als op approbatie van de Heeren Ordinaris Gedeputeerden, welken daer in met advys van de Landrentmeester of deszelfs Verwalter, na examinatie van de gesteldheid des Boedels, zullen disponeren zoo als zullen oordeelen te behooren; en zorg dragen, dat de Erfvolger of nieuwe Bouwman met geen zwaerder uitkeering of overneming van Schulden belast worde, als de gesteldheit des Boedels en van de Bouwerye behoorlyk lyden kan; zoodanig, dat geene Huwelyks Voorwaerden tegen de Erfvolgers van eenige kragt of effect zullen zyn, welken op zoodanige wyze niet zullen wezen geapprobeerd.

DEVENTER. Geen Huwlykſche Voorwaerden over Erfvolgers van Hofhoorige Erven optericbten, dan met toestemming der Gedep. Staten.

Dat voorts alle Hofhoorige Luiden in het overgeven van de Bouwerye aen hunne Kinderen of anders, zich stiptelyk zullen hebben te gedragen naer het negentiende Artikel van het Hofhoorig Recht in Twenthe, achter het Landrecht gedrukt.

En op dat hier van niemand ignorantie zoude mogen pretenderen, zoo zal deze alomme in het Kwartier van Twenthe worden gepubliceerd en geaffigeerd daer men zulks te doen gewoon is. Enz.

ZWOL.

Zwol. IN de jongste Slagtmaend is in het Boerschap, de Ruite genaemd, en omtrent twee uren van deze Stad, en onder derzelver Vryheit gelegen, een wreede Moord gepleegd, door eens Boeren Zoon aen zyns Vaders Dienstmaegd, met welke hy reeds eenigen tyd vleeschelyken omgang gehouden had, in zoo verre, dat zy door hem bevrucht, en reeds zes maenden zwanger was. Hy dan (waerschynlyk om de te vuur zynde pot der gepleegde Boelaedje voor altoos toe te dekken) een gruwlyk opzet om de voorsz. Dienstmaegd van kant te maken gevormd, en ter uitvoeringe van het zelve, eindelyk een verschriklyk besluit genomen hebbende, stapt op zekeren nacht (na dat hy des avonds te voren op een bede Biers geweest, doch onbeschonken te huis gekomen was) het Bedde uit, en zyne Kousseбanden met zich genomen, en die tot een Strop geschikt hebbende, beklimt hy het Bed der Dienstmaegd, valt op haer aen, en verworgd haer. Doch gelyk het kwade zynen Meester steeds beloont, en des op de hielen volgt, is 'er maer luttel tyds na dezen gepleegden Moord verloopen, of de Booswicht werd by den kop gevat, en het gruwelstuk terstond beleden hebbende, door de hoog Achtb. Heeren van het Gerecht dezer Stad verwezen, om ter plaetse, waer men gewoon is Halsrecht te doen, met den Koorde gestraft te worden, dat 'er de dood na volge; deszelfs Lyk op een Horde naer buiten gesleept, en op het Galgeveld begraven te worden. Welk Vonnis vervolgens aen hem ook ter uitvoeringe is gebragt.

STAETS-BRABAND.

BREDA.

'T IS beter spade dan nooit, zegt ons spreekwoord. Grypt dit ergens plaets, 't is, onzes oordeels, in het te boek stellen eener Gebeurtenisse. Want, schoon het veel aengenamer voor een' Lezer zy, zich door een kers versch en hem nog onbekend geval te zien verrassen, dan zyne oogen te vestigen op iets, 't geen, door de behandeling des tyds reeds bemoeseld, den eersten glans van nieuwigheit verloren heeft; nogthans is het veel nuttiger eene Geschiedenis spade te boeken, en dus voor de Nakomelingen, by wie ze niet nalaten kan nieuw te zyn, te bewaren; dan, door dezelve nooit te boeken, haer als onder de assche der vergetelheit voor altoos te begraven. Uit deze overweginge oordeelen wy ons ook verpligt te zyn om thans, schoon spade, echter beter dan nooit, van de terechtstelling des Ridders *du Vial*, in den voorleden Zomer reeds geschied, in ons Werk een woord te melden. De reden waerom wy zulks niet eerder verricht hebben, is, dat zich van tyd tot tyd meer dan gemeene hoop voor ons heeft opgedaen om onzen Lezer een Afschrift der originele en geheele Sententie van dien Gevonnisden te zullen kunnen mededeelen, waer toe wy alle ons mooglyke middelen, doch tot ons leedwezen, te vergeefsch, hebben aengewend. De Lezer verschoone ons des goedgunstiglyk in dezen, en vergenoege zich met de omstandigheden, die BREDA.

BREDA. tot dat geval betreklyk, door ons opgespeurd, en de volgende zyn.

De voorn. Ridder dan, wiens tytel wel grootsch luid, maer wiens afkomst nogthans gering is, als wordende hy gezegd eens Messemakers Zoon in Vrankryk te zyn, in den laetsten Oorlog als Bevelhebber van eene Vry-Compagnie onder de Krygsvolkeren dezer Republiek gediend, doch zich teffens aen buitensporige handelingen, niet minder met de Menschelykheit, dan met de goede Krygstucht, pligt en eere, aen den dienst van een' Officier verknogt, strydende, schuldig gemaekt hebbende, werd des in hechtenis genomen, en na eene Gevangkenis van 5½ Jaer, in den voorleden Zomer, door den Hoogen Krygsraed verwezen, om met de Koorde gestraft te worden dat 'er de Dood navolge, waerna deszelfs Lyk, anderen ten voorbeelde buiten moest opgehangen worden. Doch dit Vonnis, ter goedkeuringe aen hare Koningklyke Hoogheit, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, overgegeven zynde, heeft die Vorstin, uit aenmerkinge van eenige gedane diensten, dat Vonnis in zoo verre verzacht, dat de Strafschuldige onthalsd, en deszelfs Lyk begraven zoude worden. In gevolge van dit besluit, werd de voorn. *du Vial* dan, tusschen den 16 en 17. der jongste Hooimaend, van de Gevangenpoort in 's Hage, herwaert overgebragt, ten einde ter plaetse, in welker omtrek hy zyne meeste Misdaden gepleegd had, zyne Straf te ondergaen, waer van de uitvoering op den 21. der zelfde Maend, in dezer voegen werd voltrokken. Des morgens om half negen werd hem, in de Provoost, deszelfs Vonnis voorgelezen, waer mede men, uit hoofde van deszelfs

breed-

breedvoerigheit omtrent drie uren door- BREDA.
bragt, zynde hy in het aenhooren van het zelve zeer oplettende, en niet minder kloekhartig zich betoonende, invoegen men hem meenigmalen met de grootste bedaerdheit een Snofje zag nemen. Wanneer men met de Lezinge van het Vonnis genoegsaem aen 't einde gekomen was, en de Verwezene hoorde hoe de Hooge Krygsraed hem veroordeeld had om met de Koorde gestraft, en zyn doode Lichaem om in 't Yzer gehangen te worden; doch dat hare Kon. Hoogheit dat Vonnis in zoo verre had verzacht dat hy onthalsd en begraven zoude worden, zeide hy: *Il faut donc mourir*, dat is, *men moet dan sterven*. Waer uit sommigen opmaken dat hy nog steeds op Pardon gehoopt, en zich daerom zoo kloekmoediglyk tot het laetste zoude gedragen hebben. Doch anderen meenen dat *du Vial*, zoo hy al eenige hoop op Pardon gehad hebbe, die hoop echter met de minste reden niet langer konde voeden of ook gevoed heeft, dan tot hy hoorde dat hare Kon. Hoogheit, schoon de wyze der strafoefeninge verzachtende, echter het Vonnis des Doods toestemde, en dat hy, wel begrypende dat 'er niets dan de Dood voor handen was, daerom, als deswegen ten vollen overtuigd, uitberstte: *men moet dan sterven*. Wat hier ook van zy, naeuwlyks was de Lezing van het Vonnis geëindigd, of de Verwezene werd tusschen een Commando Granadiers naer het Hollandsche Bolwerk, de plaets ter uitvoeringe der Straffe bestemd, gebragt; gaende aen zyne rechtehand de Heer *Clarien*, Predikant der Walsche Gemeente alhier, en aen zyne linksche de Heer Proponent *Calendre*, als den dienst voor den

BREDA. toen in Vrankryk zynde Heer Predikant *de la Broue*, in de zelfde Gemeente waernemende. Aen beide zyden reden eenige Ruiters, om den aendrang des Volks af te keeren. Ter Strafplaetſe gekomen zynde, trok de Gevonniſde, met behulp van een Perſoon, die voor dezen in deszelfs Regiment was geweeſt en hem als Oppaſſer gediend had, zyn Rok uit, zette zyne Paruik af, ontblootte door het losmaken en inſteken der Hemdkrage, zynen hals; blindde zich zelven met eenen Doek, waeraen twee zwarte Linten, die hy zelf toeſtrikte; ſnufte nu en dan eens uit zyne Doos en knielde vervolgens neder. Hierop werd een Gebed gedaen, en zoo dra men in 't Onze Vader gekomen was, den Misdadiger het hoofd eensklaps afgeſlagen; voorts deszelfs Lichaem, met het Hoofd tusſchen de beenen, in een Kiſt gelegd, en op het voorn. Bolwerk, niet ver van de Executieplaets, begraven. De genen, die den Onthalsden in deszelfs laetſte dagen bezogt hebben, verhalen dat hy groot leedwezen en berouw over zyn vorig leven betuigd heeft. Wyders verzekert men ons, dat het beſchik over deszelfs Goud Zakhorologie en Diamantring aen hem gelaten zynde, hy verzocht heeft dat het eerſte aen den Cipier der Gevangenpoorte in 's Hage, nevens een van hem geleende Snuifdoos, en het laetſte, namelyk den Diamantring aen des Cipiers Dochtertje, welken beiden hem, in zyne Gevangkeniſſe onpaslyk zynde, zorgvuldiglyk hadden opgepaſt, tot eene erkentenis zoude ter hand geſteld worden; gelyk ook geſchied is.

BER-

BERGEN OP DEN ZOOM.

DE Herbergier *Jan van Zeur*, die, gelyk wy te voren verhaelt hebben (*), nevens de gevonnisde *A. v. d. Broek*, zich schuldig gemaekt heeft eerst aen de poging om Wyn te smokkelen en vervolgens om den Dienaren der Justitie geweldigen wederstand te bieden, zich tot hier toe hebbende weten te verdonkeren, en daer op door vier edictale Citatien openbaerlyk ingedaegd, doch niet verschenen zynde, en zich zelven dus van de Weren en Verdedigingen ter zyner verontschuldiginge ontzet hebbende, is by Vonnis der Heeren Burgemeesteren en Schepenen dezer Stad, den 14. dezer Wintermaend, mede ten eeuwigen dage gebannen uit deze Stad en het Marquisaet van Bergen op den Zoom, mitsgaders uit de Heerlykheit van Borgvliet, zonder ooit weder daer te mogen inkomen, op poene van aen den Lyve gestrafd te zullen worden; en voorts verwezen in de Kosten van dezen Processe. BERGEN OP DEN ZOOM.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DELFT. Op den 17. dezer Wintermaend, hebben de Wel Ed. Achtb. Heeren Veertig Raden dezer Stad, tot mede Veertig Raden van dezelve verkoren de Heeren Mr. *Hendrik van der Dussen*, Ontvanger van de Honderdste Penningen, in

(*) Zie hier voren bladz. 682-685.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN, ENZ.

in plaetse van deszelfs Vader, den Heer Oud-Burgemeester Mr. Arent van der Duffen, die daer van vrywilliglyk afstand gedaen heeft; en *Gerard Cocq*, Sekretaris van 't Hoog Bailluwschap of de Hooge Vierschare van Rhynland, in plaetse van wylen den Heer Burgemeester Mr. Adriaen van Hoogeveen.

's GRAVENHAGE. In het laetste der voorleden Slagtmaend, heeft hare Koningkl. Hoogheit, de Prinses Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie tot Burgemeesters dezer Stede verkoren de Ed. Achtb. Heeren Mr. HENDRIK VAN SLINGELAND, Voorzitter; Mr. JAN HUDDE DEDEL en Mr. JOHAN DIERQUENS: tot Schepenen, Mr. *Willem Anthony Pieterson*, Voorzitter; Mr. *Adriaen van der Goes*; Mr. *Karel de Lille*, Mr. *Johannes Patyn*; Mr. *Karel de la Basserour*, en Mr. *Gerard van Eversdyk*; en tot Schepenen Commissarissen, de voorn. Heeren *van der Goes*, *de Lille* en *Patyn*.

Voorts is de Hoog Ed. Geb. Heer *Graef van Bentink*, Heer van Rhoon en Pendrecht enz. enz. door hooggedachte Prinses aengesteld tot Houtvester over de Wildernissen van Holland en Westvriesland; en door de Heeren van de Ridderschap dezer Provintie gedispicieerd, om wegens dezelve als Voorzitter in het Ed. Mog. Collegie der Heeren Gecommitteerde Raden van Zuidholland Zitting te nemen; en teffens aengesteld tot Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie ter Kamere op de Maes. Wyders hebben de zelfde Heeren van de Ridderschap, ter vervullinge der plaetse van den welgemelden Graef, als hunnen Gedeputeerden ter Vergaderinge hunner Hoog Mog, benoemd den Hoog Ed. Geb. Heer *Fredrik Hendrik Baron van Wassenaer*, Vryheer van beide de Katwyken en 't Zand, enz. enz. Ook is de Hoog Ed. Geb. Heer *Vincent Willem Graef van Hompesch*, Heer van Genderen, enz. enz. aengesteld tot Raed en Rentmeester Generael der Abdye van Leeuwenhorst. Hun Ed. Gr. Mog. hebben den Heer Raedpensionaris *Pieter Stein*, benoemd tot Groot Zegelbewaerder,

Stad-

Stadhouder en Regiſtermeeſter van de Leenen over Holland en Weſtvriesland, in plaetſe van wylen den Hoog Ed. Heer A. A. Baron van der Duin.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Op den 20. dezer Wintermaend, hebben de Ridders van St. Joris, in hunnen Doel alhier, eene buitengewone Vergadering gehouden, en in dezelve tot nieuwe Ridders verkoren zyn Hoogvorſtelyke Doorluchtigheit, den Heer Veldmaerſchalk *Hartog van Brunswyk-Wolffenbuttel*; den Heer *Jork*, extraordinaris Gezant en Miniſter Plenipotentiaris zyner Groot Brittanniſche Majeſteit by dezen Staet; Jongkheer *Jan van Borſſele*, Vryheer van Borſſele, repreſenterenden den Eerſten Edelen van Zeeland; den *Baron Heide Hompeſch tot Ootmarſſum*; *Jakob Philip Baron van den Boetſelaer*, Heer van Nieuwveen, enz. wegens de Ridderſchap dezer Provintie Zitting hebbende in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Raden van State der Vereenigde Nederlanden, enz.; *Jan Herman Sigismund Baron Nagel*, Heer van Oud en Nieuw Ampſen, Marlhuizen, enz., wegens de Provintie Gelderland Gedeputeerden ter Vergaderinge hunner Hoog Mog., en den Heer *Johan Alexander Sandyk*.

AMSTELDAM. Den 7. dezer Wintermaend, des namiddaegs, is te 's Gravenhage in den Ouderdom van ruim 66 jaren overleden de Heer Mr. *Gerard Bikker van Zwieten*, Vryheer van Zwieten, Vrybaenderheer van de Baronye en Hooge Heerlykheit Keſſel, Heer van Hei- en Boeikoop, Raed in de Vroedſchap dezer Stad, en wegens dezelve bevorens Gecommitteerden in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden, in 's Hage reſiderende, Balliuw van Noordwykerhout, Hillegom, Liſſe en Voorhout, enz. enz. Zynde deszelfs Lyk, op den 13. der zelfde Maend, naer Leiderdorp overgebragt, om aldaer bygezet te worden.

GOUDA. Den 9. dezer Wintermaend, des morgens, is hier in den Ouderdom van 71 jaren en vier maenden, na eene Ziekte van weinige da-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

gen, overleden de Heer Mr. *Gualterus de Meer van Immerzeel*, Oud-Burgemeester en Raed dezer Stad.

BRIEL. Op den 26. der vorige Slagtmaend, is, door de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesters dezer Stad, tot Raed in de Vroedschap der zelve aengesteld de Heer *Pieter de Graeff*, in plaetse van wylen den Heer Burgemeester Harper Molewater: En op den 29. dier zelfde maend, door de Heeren Staten dezer Provintie, uit eene Nominatie van drie Persoonen, door Burgemeesters en Vroedschappen aen hun Ed. Gr. Mog. overgeleverd, tot Ontvanger van des Gemeenen Lands Middelen, over deze Stad en derzelver Distrikt, verkozen en aengesteld de Heer *Jakob Roest*, Raed in de Vroedschap dezer Stad, in plaetse van den Heer Oud-Burgemeester *de Mirell*, die daer van vrywilliglyk afstand gedaen heeft.

ALKMAER. Hare Kon. Hoogheit, Mevrouw de Prinses Gouvernante, heeft uit eene aen haer overgeleverde Nominatie, tot Burgemeesters dezer Stad verkozen de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. JAKOB JOSIAS VRYBURGH, Mr. EMANUEL RAS, KAREL DE DIEU en Mr. ADRIAEN BAERT: tot Schepenen, de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Hendrik Adriaen Daei*, Jongkheer *Jan Lodewyk van Teylingen*, Jongkheer *Gerrit Martyn du Tour*, *Zachæus Stoesak*, *Abraham Burmannus*, Mr. *Arent Jan van den Steen* en *Pieter de Fremeri*: tot Schepenen Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen de voorn. Heeren *Daei*, *du Tour* en *Stoesak*; en tot Thesaurier den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Pieter Ouwens*.

HOORN. Op den laetsten der vorige Wynmaend is hier in den ouderdom van ruim 61 jaren overleden, niet de nog in leven zynde en zich frisch en gezondbevindende Burgemeester dezer Stad Mr. F. A. Verschuur (het welk eenige Couranties abusief vermeld hebben), maer de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Pieter Bruno Verschuur*, eerste Sekretaris en Oud Schepen dezer Stad, mitsgaders oud

oud Ontvanger van de Gemene Middelen, Collaterale Successie en den XL. Penning over de Stad Sluis en het West-Kwartier van Vlaenderen, hebbende het Sekretaris Ampt alhier den tyd van ruim 38 jaren met lof waergenomen. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Op den 28. der laetste Slagtmaend, is op recommandatie van Mevrouwe de Gouvernante, in plaetse van bovengem. Heer Verschuur, tot Sekretaris dezer Stad aengesteld, de Wel Ed. Achtb. Heer Mr. *Gerard Berkhout*, Zoon van den Burgemeester H. Berkhout en thans regerend Schepen dezer Stad.

UTRECHT. Op den 22. der verstreken Slagtmaend, des morgens, is hier in den ouderdom van 82 jaren overleden, de Wel Ed. Gestr. Heer *Isaak Ubingh*, Oud-Burgemeester en Oudraed dezer Stad, en weleer Gedeputeerden wegens deze Provintie in verscheide Generaliteits Collegien; zynde in den jare 1698, door wylen den Koning Willem den III. hooglofl. Ged., allereerst tot Raed in de Vroedschap aengesteld, welke Bediening, door dien Heer, wegens deszelfs hoogen ouderdom, in den jare 1749, is nedergelegd.

De Wel Ed. Achtb. Heer Mr. *Nikolaes Kien*, Raed in de Vroedschap en regerend Schepen dezer Stad, is, voor den tyd van zes jaren, gecontinueerd als Hoogheemraed van den Lekkendyk Bovendams.

ZWOL. Op den 13. dezer Wintermaend, gewonen dag ter verkiezinge van Gemeensluiden, zyn, met voorkennisse harer Kon. Hoogheit, benoemd de Heeren *Herm. Steenbuizen*, *Adriaen Waterham*, Bewaerder van Mastenbroek, Mr. *F. F. Layeng*, *Adriaen Beeldemaker*, Mr. *N. N. Teusing*, *Gerrit Bodde* Med. Doct., Mr. *N. N. Fabius*, en *Hendrik van Emst*; welke benoeming ter goedkeuringe der Vrouwe Gouvernante aen hoogst dezelve is afgezonden.

DRENTHE. In plaetse van den overleden Heer Gedeputeerden *R. O. van den Clooster* tot Rhebruggen, is, door hare Kon. Hoogheit, tot Gede-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

deputeerden Staet, uit het Lid der Ridderschap, aengesteld de Hoog Wel Geboren Gestrenge Heer *D. G. Baron van Dongen* tot Dunningen, om te blyven fungeren tot den laetsten der Sprokkelmaend des jaers 1755.

BATAVIA. In den aenvang der Slagtmaend des jaers 1752, is hier de Installatie of Voorstelling van hare Koningkl. Hoogheit, Mevrouwe de PRINSESSE GOUVERNANTE, en van zyne Doorl. Hoogheit WILLEM DEN VYFDEN, Prins van Oranje en Nassauw, Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael der Vereenigde Nederlanden enz. enz. enz. met veel staetsie geschied.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

GAve God, dat wy met het einde dezes jaers, ook een einde mogten zien aen deze zoo zware als langdurige Landbezoekinge! Maer helaes! het schynt tot nog toe wel verre van daer. Want, uit GELDERLAND meld men ons nog van geene verbeteringe. En schoon ons uit het in dezen opzigte byzonderlyk begenadigde ZUIDHOLLAND thans weinig of geene nadeelige Berichten toekomen, vermeenigvuldigen en vernieuwen echter die uit den NOORDERKWARTIERE; jammerende de Veebouwers om de Steden *Alkmaer* en *Hoorn* en in de Dorpen *Assendelft*, de Stede *Beverwyk* en den Banne van *Wyk aen Duin*, tegenwoordig bitterlyk. In de Provintien ZEELAND en UTRECHT woed de Sterfte nog op verscheide plaetsen. Ook schryft men ons uit de Provintie OVERYSSEL dat de Ziekte in het Drostamt van *Vollenhoven*, alwaer zy thans genoegzaem eeniglyk in die Provintie heerscht, zich sederd eenigen tyd geopenbaert heeft; en dat men dezelve dus op nieuws bespeurt in het Dorp *Gietboorn*, het Scholtamt van *Wanneperveen* op ver-

scheI-

ſcheide plaetſen, het Scholtamt van *Steenwyk*, te *Zuidveen*, te *Muggenbeetb* en op *Steenwyker-wold*; doch ſchrikkelyke verwoeſtingen regtte dezelve aen te *Oldemerkt*, alwaer zy byna huis aen huis regeert en alles wegneemt, zoo dat van een getal van twee honderd, die in 't laetſt der vorige Slachtmaend aldaer geſtorven waren, maer veertien of vyftien, en dezen meeſt al nog maer Kalveren of Jong Vee, gebeterd zyn; op eenen dag waren 'er toen aldaer zoo velen geſtorven, dat de Vilder (deze heeft alhier het voorrecht om met uitſluiting om van anderen de geſtorven Beeſten onder de aerde te delven) met zyne twee Knegts dezelven niet hadde konnen aftrekken; op diergelyke wyze heeft de Plage ook gewoed te *Blankenham*, daer insgelyks het meeſte Vee weg geſtorven is; en zomtyds twintig Stallen te gelyk Ziek ſtonden. Op een gelyke wyze is het thans geſteld te *Koldeveen* in het Landſchap DRENTHE; heerſchende de Ziekte in het Scholtamt van *Havelt*, en te *Vledder* ſterk, hoewel in de laetſtgenoemde plaets eerſt in het aenkomen, zynde aldaer, op het einde der vorige maend, nog maer ongeveer twintig Beeſten geſtorven. BERICHTEN AENGAENDE DE SEERFTE VAN 'T RUNDVEE.

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 17 December

by de Z. Zak.

TARW. Oude witte Z.	12 a 16½	ß
—— Nieuwe dito	13 a 17	ß
—— Blaeuwe dito	11½ a 13½	ß
—— Zomer.	10 a 11½	ß
—— Witte Westvl.	12 a 15	ß
—— Witte Vriesche	12 a 14	ß
ROGGE Zeeuwsche.	8 a 9½	ß
ERTEN Graeuwe.	7½ a 9½	ß
—— Blaeuwe	12 a 15	ß
—— Witte.	8 a 10	ß
WITTEBON. Schouwſ.	10½ a 14½	ß
—— Walcherſche	16 a 17	ß

by 't Last.

BOEKWEIT Vl. op 154 ℔	a 11½	£
GARST Zeeuwſ. Wint.	13 a 15	£
—— —— Zomer	12¾ a 13¾	£
HAVER Vrieſ. Brouw.	10 a 11½	£
—— Voer	8 a 9	£
—— Zeeuwſche	7¾ a 9¼	£
KOOLZAED Zeeu. enz.	27 a 29	£
PAERDEBOONEN.	12 a 14	£
DUIVENBOONEN.	12½ a 15	£

Rotterdam, den 17 December.

by de Steen.

VLAS. Allerbeſt.	37 a 38	ſt.
—— Beſt.	35 a 36	ſt.
—— Middelſoort	33 a 34	ſt.
—— Gemeen	31 a 32	ſt.
—— Slecht	29 a 30	ſt.

Leiden, den 15 December.

by 't Vierend.

BOTER	f 26 a 27 - : -	

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend NOVEMBER, 1753.

Dag.	Barro-meter.	Ther-mom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteld-heit.	Reg. in. L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Planeten. uuren.
	29. 8	33	NO 2	Mist				
1	- 9	42	ZZO 4	— Omt. hel.		22		
	- 8½	36	ZO 6	Omt.h.g.bet.				
	- 7	36	ZZO 4	Geheel betr.				
2	- 7½	40	—— 3	Zeer betrok.		4 ♒	□ 13	
	- 9½	36	ZO 2	—— Helder				
	- 11¾	35	O 4	Geheel betr.				
3	30. ¾	42	ZtW 5	Zeer betrok.		16		
	- 1	44	ZW 10	— Geheel b.				
	- 1¼	44	—— 8	Geheel betr.				
4	- 2½	53	WtZ 7	Mott. z. bet.		28		
	- 2½	51	WZW 6	Geh. en z. b.				
	30.	51	—— 6	Geheel betr.				
5	29.10¼	52	—— 7	—— Regen		10 ♓		VP
	- 7½	45	WNW 6	Reg.geh. bet.				
	- 7½	41	NtW 6	——	9			
6	- 7½	43	NW 4	Betrok.regen		22		
	- 9½	41	ZW 4	Reg.omt.hel.	3			
	- 10	40	WZW 2	Betrokken				
7	- 10	47	NW 2	Omtr. helder		4 ♈	☍ ♀ 14	♈
	- 9½	43	—— 2	— Betrokk.				
	- 11	37	OZO 4	Regen betr.	1			
8	30.	40	OtN 6	Omtr. helder		16		
	30.	40	ONO 8	——				
	29.10	39	—— 10	Geheel betr.				
9	- 10¼	36	OtN 9	Sneeuw reg.		29		
	- 10½	37	ONO 4	Zeer en g. b.	3			
	- 9½	38	NO 3	Geheel betr				
10	- 10	40	ZW 5	—— Mist		12 ♉	☍ ☉ 12	
	- 9	40	—— 8	—— Regen				
	- 7¾	40	—— 8	Reg. geh.bet.	2			
11	- 7½	42	ZZW 8	Geheel betr.		25	☍ ☿ 9	
	- 6	41	—— 10	—— Regen				
	- 4	41	ZW 8	Regen	4½			
12	- 4½	42	—— 10	Betrok. reg.		9 ♊		
	- 7½	39	ZO 5	Regen betr.	1			
	- 7¼	38	ZZW 4	Zeer betrok.			☍ ♂ 8	
13	- 7¾	41	—— 2	Geh. bet. mist		22		
	- 9½	40	W 2	Zeer en g. be.			☍ ♄ 19	
	- 11¼	39	WNW 2	Betrokken				
14	30.	46	—— 3	—— Regen		6 ♋		
	- ¼	42	—— 5	Zeer bet.reg.				
	29.10½	42	ZW 8	Mottig regen				
15	- 9¼	44	—— 9	——		20		
	- 6	48	ZtW 12	Reg.geh. bet.	1¾			
	- 5½	44	WZW 8	Regen	7¼			
16	- 6	46	W 8	— Zeer bet.		4 ♌		☍ ☉ ♂ 8
	- 5½	39	WtN 7	Betr. hag.reg.				

Dag.	Barro-meter.	Ther-mom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen gr.	uuren	en Plan. uuren
	29. 5	40	W t N 8	Hagelregen	4		☌ ♃ 0	
17	- 5¾	43	——— 8	— Zeer bet.		18		
	- 6½	36	WZW 6	Hagel betr.	1		□ 13	
	- 5¼	38	ZZW 4	Geheel betr.				
18	- 5	38	——— 3	———		3 ♍		
	- 3¾	36	ZZO 2	— Mottig				
	- 5½	39	ZW 4	Regen betr.				
19	- 5¾	42	ZZW 6	Bet. zeer bet.		17		
	- 6½	44	WNW 7	Regen betr.	1½			
	- 8½	42	W 5	Betrokken				
20	- 9¼	45	WNW 6	Zeer betrok.		1 ♎		NP
	- 10¾	40	W 4	Reg.hag. g.b.				
	30. ¼	40	WNW 3	Reg.geh. bet.				
21	- 1	44	WZW 2	Omtr. helder	1½	15		☊
	- 2½	39	——— 4	Zeer bet. —				
	- 3½	33	Z t O 5	Mist				
22	- 4	35	Z 6	———		29	☌ ♀ 1	
	- 4	36	ZO 6	— Omt. hel.				
	- 3	36	Z 6	Betrokken				
23	- 2½	39	ZZW 8	Zeer betrok.		13 ♏		
	- 1¼	40	ZW 8	— Geh. bet.	w. l.			
	29. 11½	40	——— 6	Regen				
24	- 11¼	48	WZW 4	— Betrok.	6	26	☌ ☉ 12	
	30. 1	43	WNW 4	———				
	- 2	44	W t Z 4	Omtr. helder				
25	- 2	45	ZW 6	Zeer Betrok.		10 ♐	☍ ♂ 20	
	29. 9	44	WZW 11	Geh. bet. reg.				
	- 8	48	ZW 8	Regen	6½			
26	- 7	49	——— 9	Mottig		23	☌ ☿ 1	
	- 2	48	WZW 12	Reg.zeerbet.	1			
	- 1¼	46	ZW 7	Reg.geh. bet.				
27	29.	49	WZW 8	Geh. bet. reg.		5 ♑	☌ ♄ 8	
	- 3½	39	NW 10	Regen	4½			
	- 5	37	N t O 4	Betrokken				
28	- 6	40	NW 5	Omtr. helder		18		
	- 7¾	37	——— 6	———				
	- 9	36	N 4	Betrok. regen				
29	- 9¼	40	N t O 5	Betrokken		0 ♒		
	- 10½	35	ONO 4	Omtr. helder				
	- 10½	34	NO 4	———				
30	- 10½	35	——— 5	Betrokken		12	☍ ♃ 11	
	- 10¼	35	NNO 7	Sneeuw reg.	1			

Gemiddelde { Barrometer 29 D. 8⅙ L.
Thermometer 41⅓ Gr.

't Gevallen Water 60 Lyn.

't Uitgewaessemde 14½ Lyn.

Dagelyksche kracht der Wind omtr. 6

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend DECEMBER, 1753.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	29.11½	39	ONO 8	Reg. geh. bet.				
1	30. ¼	40	—— 6	——	3	24		
	- 2¼	40	—— 6	Geheel betr.				
	- 3½	36	—— 5	Omtr. helder				
2	- 4¼	40	OtN 4	—— Helder		6 ♓	□ 10	V P
	- 4¾	34	ONO 4	——				
	- 4¼	33	NO 2	Helder				
3	- 4½	36	ONO 2	Omtr. helder		18		♃ Retr.
	- 4	36	NO 1	Zeer bet. ——				
	- 3¼	39	N 1	Geheel betr.				
4	- 3¼	41	NtO 1	——		0 ♈		
	- 2	39	ZZW 2	——				
	29.11¾	34	ZW 6	——				
5	- 10½	35	—— 6	—— Mist		12		
	- 9	36	—— 4	Mist zeer bet.				
	- 8	36	ZO 2	Regen	1½			☋
6	- 8	38	—— 2	Geh en z. b.		24		☌♄☿ 19
	- 8½	35	OtN 4	Z. bet. geh. b.				
	- 10	33	NO 4	Zeer betrok.				
7	- 11	37	—— 2	Betr. omt. hel.		7 ♉	☍♀ 23	☍♂♀ 5
	30. ¼	30	ONO 4	Omtr. helder				
	- ¾	31	ZW 6	Sneeuw				
8	- ¾	37	—— 2	—— Hag. bet.		20	☌♂ 1	
	30.	37	W 8	Omt. h. z. be.				
	29.11	36	NW 8	Hag. sneeuw				
9	- 11¾	35	WNW 6	Sneeuw betr.	2	4 ♊		
	30. ¼	34	NW 3	Hagel ——				
	29.11¾	33	—— 3	Sneeuw z be.				
10	30.	34	—— 2	Betr. sneeuw		17	☍☉ 2	
	29.11½	34	ZW 4	Zeer betrok.	☾			
	- 8½	31	ZtO 4	Sneeuw				
11	- 7¾	34	ZO 3	——		2 ♋	☍♄ 8 ☍☿ 14	
	- 8	30	—— 1	Zeer bet. mist				
	- 6½	32	OZO 4	Sneeuw				
12	- 6	34	O 5	—— Geh. bet.	1	16		
	- 4	33	OZO 6	Geh. bet. reg.				
	- 2	47	WZW 12	Regen	9½			
13	- 3½	47	—— 12	——		0 ♌		☿ Retr.
	- 5	47	—— 11	—— Geh. bet.				
	- 6½	47	—— 8	Regen	3½			
14	- 6	47	WNW 4	—— Geh. bet.		15	☌♃ 5	
	- 7½	48	WZW 8	——	4½			
	- 7½	49	—— 11	——				
15	- 8¾	50	—— 9	Geh. betrok.		29		
	30.	41	ONO 4	——				
	29.11½	45	ZO 4	Mottig				
16	- 11¼	46	ZW 6	——		14 ♍		NP
	- 9¾	48	WZW 8	Reg geh. bet.				

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	29. $9\frac{3}{4}$	48	WZW 6	Reg. geh. be.	$4\frac{1}{4}$			
17	- 9	47	ZZW 6	Mist regen		28	□ 9	
	- 7	48	ZW 7	Geh. bet. reg.				
	- $5\frac{3}{4}$	47	—— 7	Reg. z. betr.	$1\frac{1}{4}$			
18	- $5\frac{3}{4}$	47	WZW 7	Bet. zeer bet.		12 ♎		♌ 23
	- $6\frac{1}{2}$	47	WZW 8	Reg. geh. bet.				
	- $7\frac{1}{4}$	46	—— 6	Geh. betrok.				
19	- 7	47	—— 6	——		25		
	- $7\frac{1}{4}$	44	WNW 3	—— Regen				
	- $7\frac{1}{2}$	36	OtN 8	Regen	4			
20	- $7\frac{3}{4}$	36	OZO 6	— Geh. be.		9 ♏		♂ Dir.
	- 9	32	O 4	Geheel betr.				
	- $9\frac{1}{2}$	34	ZO 4	—— Mottig				
21	- $9\frac{1}{2}$	39	ZO 4	Regen mist		22	☌ ♀ 4	
	- 10	44	ZO 2	Mist geh. be.				
	- $8\frac{3}{4}$	48	ZW 8	Regen	2			
22	- 9	50	WtZ 8	— Betrokk.		5 ♐	☍ ♂ 23	
	- $8\frac{1}{2}$	50	WZW 10	Z. en geh. be.				
	- $7\frac{3}{4}$	51	WtZ 9	Reg. geh. bet.	$3\frac{1}{4}$			
23	- $8\frac{1}{4}$	51	W 8	Geh. betrok.		18		
	- 10	48	WtN 5	Z. en geh. bet.				
	- $7\frac{1}{4}$	49	WZW 7	Reg. geh. bet.	$1\frac{1}{4}$		☌ ☉ 4	
24	- $6\frac{3}{4}$	49	ZW 10	——		1 ♑	☌ ☿ 7	☌ ☉ ☿ 14 inf
	- $3\frac{3}{4}$	48	ZW 10	— Betrokk.			☌ ♄ 14	
	- 8	45	NW 8	Reg. geh. bet.	$1\frac{3}{4}$			
25	- 10	45	WNW 4	Zeer en g. be.		14		
	- $7\frac{1}{4}$	44	WZW 8	Betr. ——				
	- 3	49	—— 12	Reg. geh. bet.	4			
26	- 2	50	—— 11	Regen		26		
	- $1\frac{1}{2}$	45	WtN 8	Geh. bet. reg.				
	- $1\frac{3}{4}$	40	NO 3	Reg. geh. bet.	$5\frac{1}{4}$			
27	- $3\frac{1}{4}$	41	—— 4	Zeer betrok.		8 ♒	☍ ♃ 18	
	- $7\frac{1}{2}$	35	—— 10	Sneeuw don.				
	- 10	31	ONO 10	— Hag. bet.				
28	- $11\frac{1}{2}$	31	—— 8	Betrokken		20		
	30. 2	30	—— 6	Omt. hel. z. b.				
	- 4	24	O 2	Omtr. helder				
29	- $4\frac{1}{2}$	28	—— 2	Helder		2 ♓		☌ ☉ ♄ 9
	- $5\frac{1}{2}$	25	—— (o)	——				
	- 5	23	—— 1	——				
30	- $4\frac{1}{2}$	32	—— 2	Omtr. helder		14		
	- $3\frac{1}{4}$	29	ONO 4	Helder				
	- $2\frac{1}{4}$	27	NO 6	Omtr. helder				
31	- $2\frac{1}{2}$	32	—— 6	——		26		V P
	- $2\frac{1}{4}$	28	—— 2	—— Helder				

Gemiddelde	Barrometer	29 D. $8\frac{2}{3}$	Lyn.
	Thermometer	$39\frac{1}{3}$	Gr.
't Gevallen Water		$52\frac{1}{2}$	Lyn.
't Uitgewaessemde		$7\frac{1}{2}$	Lyn.
Dagelyksche kragt der Wind omtrent		6	

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS IN ONS VADERLAND VOOR DEN JARE MDCCLIII.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR 'T JAER 1753.

IN dezen Jare zyn, uit de Havenen dezer Landen, naer de Oost-Indien vertrokken de volgende 30 Schepen, namelyk *Rotterdam*, *Braedenhof*, *Saemslag*, *Amstelveen*, *Haerlem*, *Noordnieuwland*, *Baersand*, *Spaenderswout*, *Persynenburg*, *Rohn*, *Meervliet*, *de Voorzigtigheit*, *Leiden*, *Jerusalem*, *Visvliet*, *Voorburg*, *Buitenzorg*, *Ruitevelt*, *Keukenhof*, *Marienbosch*, *Luxemburg*, *Giesenburg*, *de Prins van Oranje*, *de Prinses Carolina*, *de Erfprins*, *de Hercules*, *Huigewaert*, *de Bevalligheit*, *de Jager* en *Oud-Karspel*: en zyn van daer in 't Vaderland aengekomen de volgende 25 Schepen, te weten *Pasgeld*, *Hercules*, *Sloten*, *Huigewaert*, *Giesenburg*, *Oud Carspel*, *Wildryk*, *Luxemburg*, *de Naerstigheit*, *de Prinses Carolina*, *Nieuw Vyvervreugd*, *Nieuw Nieuwerkerk*, *de Waekzaemheit*, *de Erfprins*, *de Bevalligheit*, *de Herstelder*, *de Jager*, *Crabbendyk*, *Vosmaer*, *de Eendragt*, *Kievitsheuvel*, *Langewyk*, *de Standvastigheit*, *Elswout* en *Oosthuizen* (*); zynde door deze 25 Schepen de volgende Goederen aengebragt:

3875735 ℔ Bruine Peper; 82280 ℔ Witte dito; 85924 ℔ Noten; 600501 ℔ Nagelen; 18634 ℔ Foelie; 511000 ℔ Kaneel; 1090 ℔ dito Wilde; 977877 ℔ Poeier Suiker;

(*) Dit Schip, schoon eigenlyk op den 1. Jan. 1754 eerst binnen gekomen, voegen wy hier by., om dat reeds voor eenige Maenden het zelve in Plymouth ingeloopen, en de Carga daer van ook bekend geweest is.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR 'T JAER 1753.

ker; 76215 ℔ Geconfyte Gember; 2562290 ℔ Salpeter; 33231 ℔ Tin Malaks; 596500 ℔ Sapanhout Siams; 550820 ℔ dito Bimaes; 391000 ℔ dito divers; 124274 ℔ Caliatourshout; 4935 ℔ Indigo divers; 6000 ℔ dito Javasche; 29000 ℔ Kurkuma Javasche; 2000 ℔ dito Guin.; 21550 ℔ dito Bengaelsche; 1000 ℔ Kardamon Javasche; 9800 ℔ dito Ceilonsche; 5550 ℔ dito Malibaersche; 1837 ℔ Persiaensche Roode Aerde; 25730 ℔ Benjuin Witte; 3361 ℔ Rhabarber; 21900 Borax; 4840 ℔ Star Anys; 11400 ℔ Gomlak Siamsch op Stokjes; 5881 ℔ Gom Galbanum; 289 ℔ dito Elemi; 2000 ℔ dito Ammoniacum; 1039 ℔ Camphur; 996 ℔ Aloë Sucatora; 157448 ℔ Cauris; 4990 ℔ Paerlem. Schulpen; 1930 ℔ Catschiou; 26 Kelders Soja; 10 Potten Moernagelen; 73 Potten Atchiar divers; 80 Leggers Arak; 47165 ℔ Zwart Ebbenhout; 1000 ℔ Sandelhout; 1000 ℔ Gom Mirrhe; 36 Realen Bezoar; 12818 ℔ Zyde Nankinsche; 52520 ℔ dito Tanny Bengaelsche; 2808 ℔ dito Kabesse; 6471 ℔ dito Bariga Fyne; 3750 ℔ dito Groove; 29321 ℔ dito Bengaelsche; 2808 ℔ dito Chinesche; 9½ ℔ dito ruwe Javasche; 19648 ℔ Florette Garen; 35977 ℔ dito Soyratsch Katoene; 36300 ℔ dito Bengaelsch; 25925 ℔ dito Tutucorinsch; 36312 ℔ dito Javaesch; 1983046 ℔ Thee Boei; 221570 ℔ dito Congo; 6189 ℔ dito Pekoe; 159979 ℔ dito Siautchon; 59950 ℔ dito Songlo; 9986 ℔ dito Heisant; 10444 ℔ dito Bing van China; 1004763 ℔ dito divers; 697 Karr. Ruwe Diamanten; 600 ps. verlakte Theeblaedjes; 639 Kassen Porcelein; 2784250 ℔ Koffy Javasche; 149250 ℔ dito Ceilonsche; 48 Amen Roode Constantia Wyn; 42 dito Witte; 21800 ps. Handrottingen.

LYWADEN.

26903 ps. Cassa Bengale div. 340 ps. dito Bohmersche; 460 ps. dito Nadona; 480 ps. dito fyne, met gouden Hoofden; 1019 ps. Nainsooks; 100 ps. Bontidaers; 3870 ps. div. Hamans; 836 ps. Adenthys; 680 ps. Sologesjes; 2602 ps. gem. Sanen; 2140 ps. Kannekins; 15341 ps. diverse Malmolens; 7582 ps. diverse Douriassen; 1335 ps. Seerbetjes; 7699 ps. Therindains; 732 ps. Tansjebs gebloemde; 162 ps. dito fyne; 5314 ps. dito ordinaire; 809 ps. Seerhandconaes;

300

300 ps. Koper de Mohunpour; 1510 ps. Gingans diverse; 160 ps. Carraderries; 1794 ps. Sircikken Deniakaly; 188 ps. dito de Sierpour; 400 ps. Sichtermans Saei; 390 ps. dito Neusdoeken; 1900 ps. Tukkerys; 728 ps. Harripaelsche Neusdoeken; 3200 ps. Kismis dito; 150 ps. Roemaels Sestergunty; 1500 ps. dito d'Esta; 800 ps. dito of Carraderries; 43642 ps. dito di verse; 2400 ps. dito fyne Engelsche; 2320 ps. de Bethilles Cangan; 6400 ps. dito Neusdoeken; 12337 ps. dito diverse; 5139 ps. Amiertjes; 243 ps. Alibanees; 49415 ps. Gerrassen; 75 ps. Tessersche Alliegiassen; 75 ps. dito Elaetchies; 1932 ps. Lachoriassen; 2500 ps. Chiauters divers; 18466 ps. Bastas divers; 17861 ps. Dongryzen divers; 3020 ps. Photassen Fyne; 2300 dito Groove; 3200 ps. dito diverse; 2880 ps. Mouris divers; 3200 ps. ruwe Mabseien; 1280 ps. Rattamarophac; 10128 ps. Nanquinsche Linnens; 4691 ps. Chelassen Souratsche; 392 ps. dito Poplia; 600 ps. dito Kust Gerrite; 2549 ps. Chits Chiaboutria; 373 ps. dito Souratsche; 3395 ps. Bajota; 17965 ps. Corrots; 4205 ps. Bherms; 1500 ps Braules of Chiadderbornels; 3200 ps. Naginapaet; 1072 ps. Savogesjes; 2000 ps. Beroupaets; 871 ps. Caetchies; 10825 ps. Nikaniassen divers; 90 ps. Chalbasts; 2200 ps. Callamanganys; 98 ps. Sprreien geschilderde; 137 ps. Chinesche Flanelle; 100 ps. Chiklassen; 100 ps. Pinas Corst; 96 ps. Theepoisen; 100 ps. Kopees Cheriannees; 160 ps. Koetenies de Sain Koele; 84760 ps. Salempouris diverse; 76167 ps. Guinees diverse; 27171 ps. Zeildoeken diverse; 80 ps. Monsterlywaden; 264 ps. Bengaelsche Dasjes; 14500 ps. Gedrukte Neusdoeken.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR 'T JAER 1754.

ZYDE STOFFEN.

16000 ps. Bandanoes of Tasta de Foula; 5038 ps. Soesjes; 230 ps. Atlassen; 13200 Gedrukte Vrouwe Kleedjes; 3743 ps. diverse Armozynen; 489 ps. Restassen; 1900 ps. Zyde Roemaels; 550 ps. Meubel Damasten; 300 ps. dito één Koleur; 50 ps. dito twee Koleur; 100 ps. Pekings met Boketten; 50 ps. dito Effene; 200 ps. Gorgorons effe; 50 ps. dito met Satyne Strepen; 1098 ps. Satynen effe; 108 ps. dito Gestreepte; 92 ps. dito met Boketten; 2000 ps. Tonkinsche Pelangs; 3470 ps. diverse Zyde Stoffen; 48 ps. Japansche Zyde Rokken.

Staet van verscheide Takken des Koophandels voor 't Jaer 1753.

HOOGSTE EN LAEGSTE PRYZEN DER ACTIEN.

	Maert	Juny
Van de Oostind. Compagnie	561	534
		December
Van de Westind. Compagnie	29	25[illegible]

GROOTE VISSCHERY OF HARING-VANGST.

In dezen jare zyn, zoo uit de Maze als Tessel, in Zee geloopen 246 Buizen en 30 Jagers, te weten:

		Buizen		Jagers
van Rotterdam	-	12		
—— Schiedam	-	9		
—— den Briel	-	1		
—— Delftshaven	-	17		
—— Vlaerdingen	-	111	- -	16
—— Maessluis	-	23	- -	7
—— Enkhuizen	-	57	- -	7
—— De Ryp	-	16		
		246		30

Onder de Jagers van Vlaerdingen en Maessluis uitgevaren, bevonden 'er zich drie met Oranje- en twintig met Blaeuwe en Prinsesseinen, onder welke laetsten twee, die, met voorkennisse en goedkeuringe hunner Ed. Gr. Mogenden, geschikt waren om een gedeelte van de eerste Vangst, ter begrootinge van negentig Tonnen te samen, direct van de Neringe naer Hamburg over te brengen; ten einde niet, gelyk in vorige jaren, door onze Naburen weder ver-

gaeuwd

gaeuwd te worden. Welke pryswaerdige voorzorg van zoo voordeelige gevolgen is geweest, dat zy aen het groote oogmerk ten vollen hebben beantwoord. Want beide de voorn. Jagers bragten, op den 9. der Hooimaend, de een des morgens en de ander des avonds, ieder vyfenveertig Ton Nieuwen Haring te Hamburg aen, zynde de Haring van den eersten verkocht tot 2300 Mark Cour. het Last Zeestuks, dat is omtrent *f* 1562 : 10 : Hollandsch Geld de 16 Tonnen: en die van den tweeden Jager tot 1200 Mark Cour., dat is omtrent *f* 814 : - : - Holl. Geld de 16 Tonnen. Weinige uren na de laetste Jager kwam de eerste Engelsche Jager met 46 Tonnen ook aenzetten, doch zich de loef der Voorbate door de twee Hollandsche Jageren ziende afgesteken, moest hy zich met 800 Mark Cour., dat is omtrent *f* 543 : - : - Holl. Geld voor de 16 Tonnen belyden.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR 'T JAER 1753.

Wat verder den Staet van dezen tak des Handels hier te lande betreft, daer omtrent kunnen wy onzen Lezer berichten dat, op den zelfden dag, als in den voorleden jare, namelyk den 7. der Hooimaend, des voormiddaegs tusschen elf en twaelf uren, de eerste Jager met een zode van de eerste Vangst, namelyk 20½ Tonnen Nieuwen Haring te Vlaerdingen binnen kwam, welke voor *f* 200 : - : - de Ton verkocht zyn. Verder is deze Visschery, over 't algemeen beschouwd, in dezen jare zoo slecht uitgevallen, als in vele jaren niet geschied is. Want, schoon men in den Jaegtyd, wanneer 'er, gelyk in vorige jaren, veel gevangen wierd, groote reden had om 'er zich veel goeds van te beloven, hebben de Schepen echter vervolgens zoo luttel gevangen, dat zy by het te huis komen

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR 'T JAER 1752.

der ganſche Vlote, niet boven elf Laſten door elkander aenbragten; invoegen 'er de eerſte reize, vermits de Pryzen, naer de Vangſt gerekend, daerenboven laeg waren, zeer veel verloren is. In Diepwater heeft het zich met deze Viſſcherye niet beter toegedragen; zynde het gedurige ſlechte weder oorzaek geweeſt, dat de Vloot dikwyls niet heeft kunnen ſchieten, en de Schepen door elkander maer omtrent negen Laſten Haring hebben aengebragt; 't geen, om dat de Pryzen naer de Vangſt toen ook niet hoog waren, zoo groot een verlies heeft veroorzaekt, dat de ſchade in dezen jare voor elk Schip, het eene door het andere gerekend, geſchat word meer dan duizend Guldens, en dus over de ganſche Vloot, by de drie Tonnen Gouds of driemael honderd duizend Guldens te zullen bedragen. Zoo dat, indien het den Hemel niet behage dezen voornamen Tak der Welvaert onzes Lands door eenen nieuwen Zegen te verfriſſchen en te ſteunen, het te duchten ſtaet dat dezelve, als reeds jammerlyk aen eene verterende inkankeringe kwynende, eerlang geheel zal verſterven.

Betreffende nu de Verſchvangſt (of eigenlyk de Vangſt van verſchen Haring, geſchikt om tot Bokking gerookt te worden) op welke in dezen jare 82 Schuiten zyn afgevaren, als van *Scheveningen* 7, van *Katwyk* 44, van *Noordwyk* 15, van *Zandvoort* 7, van *Wyk op Zee* 2, en van *Egmond* 7; dezelve is in den aenvang ſlecht, vervolgens wat gebeterd, en over 't geheel redelyk goed geweeſt.

KA.

KABELJAEUWVANGST OMTRENT YSLAND.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR 'T JAER 1753.

Deze Visschery, schoon de Schepen daer toe dienende, in dezen jare, al weder ten getale van acht verminderd zyn, en dus alleenlyk 56 Schepen naer Ysland gezeild, als 2 van *Rotterdam*, 7 van *Schiedam*, 5 van *den Briel*, 1 van *Dordrecht*, 8 van *Vlaerdingen*, 31 van *Maessluis* en 2 van *Enkhuizen*; deze Visschery, is des niettegenstaende in dezen jare door Gods goedheid zeer gezegend geweest; hebbende de Schepen door elkander gerekend, omtrent de 20 Lasten Visch aengebragt, en de hoogte der Pryzen door de schaersheit van den Noordvisch, daer by gekomen zynde, dus een fraeie overwinst gedaen.

KABELJAEUWVANGST OP HET DOGGERSZAND.

Met deze Vangst is het in dezen jare zeer slecht geweest, byzonderlyk in het Najaer, wanneer de Schepen buitengemeen weinig Visch hebben aengebragt, en dus veel Gelds verloren; doch de Vloot voor het grootste gedeelte ter Visscherye met de Beug nu in Zee zynde, hoopt men dat dezelve gezegend en daer door de geledene schade vergoed zal worden.

WALVISCHVANGST.

In dezen jare zyn 118 Hollandsche Schepen naer *Groenland* gestevend, en twee van dezelven verongelukt zynde, het eene, 't geen reeds twee Visschen gevangen had, die echter ne-

Staet van verscheide Takken des Koophandels voor 't Jaer 1753.

vens het Volk geborgen zyn, in Groenland gezonken; en het andere met vyf Visschen, op de t'huis reize, in de Bogt van Dronthem gebleven, doch de Commandeur en deszelfs Manschap daer afgekomen; hebbende de voorn. 118 Schepen te samen gevangen 539½ Visch, en dus ruim 4½ Visch door een, dat, uit aenmerkinge van de kleinheit der Visschen, slechts eene gemeene Vangst is.

Belangende nu de drie Schepen, die in den voorleden jare, gelyk we ten behoorlyken tyde vermeld hebben (*), in Groenland door het Ys bezet zyn gebleven, niet een van dezelven is te recht gekomen. Echter zyn 'er nog eenige Goederen daer van geborgen, als van de *Leonora*, ter waerde omtrent van *f* 400:-:-; van de *Groenlandia*, omtrent voor *f* 2800:-:-, en van de *Bruinvisch* voor omtrent *f* 300:-:- of *f* 400:-:-

Naer de *Straet Davis* zyn gezeild 48 Hollandsche Schepen, welke gevangen hebben 100 Visschen, dat is ruim 2 Visschen elk Schip door een, en dus eene zeer gemeene Vangst.

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 1292.

VER-

VERBETERINGEN.

Bladz.	Reg.	staat	lees
3	6	rustiglyk	*Wakker*
18	26	besloten	besloten op den 17 dezer
66	30	JACOB	JOSEPH
500	28-32	geheele Requeſt van *Meier* met *nihil* was afgeloopen, zoo ſpreekt de zaek van zelf dat de Voerman de voorſz. Papieren ook niet weder konde krygen.	Requeſt van *Meier* alleen ten opzichte der Atteſtatie met *nihil* afgeloopen was, ſpreekt de zaek van zelve dat de Voerman de Papieren te rug ontving; hoewel de Leerner 'er alvorens Notariale Copyen van genomen hadde.
545	34	Steedje	Dorp
906	34	na	in
1131	35	als Dykgraef en Hoog Heemraed van de Diemermeer.	als Baillluw, Schout en Dykgraef van de Watergraefs- of Diemermeer.
1195	3	Schout	Droſſaerd

BLAD-

BLADWYZER

DER VOORNAEMSTE

ZAKEN.

A.

Bruin-

BLADWYZER.

Hei-

BLADWYZER.

C.

D.

uit

Ode-

O.

Sta-

Stad

BERICHT VOOR DEN BOEKBINDER.

In het byeenbinden van dit Deel moeten alle de Titels der byzondere Stukjes, even als by de vorige Deelen bericht is, weder uitgesneden worden.

Ook moet het Octaefje, behelzende pag. 587 en 588, uitgesneden, en daer voor in de plaetse gezet worden het Kwartje, dat by dit Register gevoegd is, gemerkt pag. 587, 587*, 588 en 588*; en daer na de Titels en Platen dus ingezet worden:

De Titel ZEVENDE DEEL voor de Voorreden.
De *Zittingneming der Vrouwe Gouvernante* tegen over bl. 10
De *Schipbreuk van 't Oorlogschip het Huis in 't Bosch* 170
De Titel ZEVENDE DEELS TWEEDE STUK voor 567
Het *Overgeven der twee Gevangenen* tegen over 588*